Универзитетска библиотека Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВОМ

Бр. 1 Београд, 1 ЈАНУАРА 1937 год. Год. 65

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Никола Ж. Петровић. — Избор воћних садница.

Инж. *Никола Фемељди.* — Зимски радови у воћњаку.

Ранка Драгаш. — Смањење киселости вина.

Инж. *Вукашин Тоскић.* — Справљање ракије од комине и винске стеље.

Инж. *Иван Пуцељ.* — Чиниоци млечности и масноће млека.

Извод из записника Управног одбора Срп. пољ. друштва.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.350. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-702

Избор воћних садница

Сада, у времену набавке воћних садница и подизању воћњака, мислимо да ће бити воћарима од користи, ако им скренемо пажњу на извесне чињенице којих треба да се придржавају при куповини воћних садница.

Пре свега воћне саднице узимати из бановинских и среских воћних расадника, а само када ови расадници нису у могућности да задовоље тражњу, воћне саднице куповати из оних приватних воћних расадника који су реномирани и подвргнути контроли државних и бановинских пољопривредних органа. Такви расадници познати су среским пољопривредним референтима. У сваком случају, од расадника одакле се саднице набављају тражити: да гарантује за истинитост сорти и истинитост подлога на којима су те сорте окалемљене и које узимате за сађење. А на поседу, у воћњаку, врту и др. местима првенствено садити оне врсте воћака (јабуке, крушке, шљиве, бресквe и др.) које у дотичној околини од давнина успевају, добро рађају и добар квалитет плодова дају.

При избору воћних садница пазити: да оне имају добре и здраве жиле; да те жиле нису повређене приликом вађења из растила или приликом трапљења истих по вађењу или иначе на какав други начин. Корен саднице ваља да има много жила и ситних жилица и да су све те жиле и жилице сисалице свеже и здраве. Кора на стаблу и дебљим и осталим гранама у круни да је глатка и здрава (не повређена, неољуштена). Није добро ако је кора стабла или грана била повређена, ољуштена, и у растилу, пре но што је садница из истога извађена. Гране на садници да су праве, здраве и без икаквих повреда. Леторасти да имају здраве пупољке. Спојно место, где је садница окалемљена, да је добро срасло и да је зрело. Дебљина спојног места да је иста каква је и дебљина стабла. Високе и полувисоке воћне саднице да имају право стабло и добро образовану круну а да су све гране у круни здраве. Ниске воћкице да имају дугачке летораste, па ако воћар има потребног

основног знања из воћарства, он може да створи облик какав жели. Иначе, куповати добро однеговане саднице са образованом добром круном.

Нарочиту пажњу обратити да се при куповини набаве оне врсте и сорте воћака и на оним подлогама, које ће моћи на намењеном и одређеном земљишту добро успевати и добро рађати и доносити плод.

У овом погледу имати у виду да:

Бресква окалемљена на дивљој бресквн добро успева на топлом земљишту; окалемљена на бадему она може добро успевати на шљунковитом земљишту; окакемљена на подлози сен-жилијену бресква тражи плодниију и влажниију земљу, а на дивљој кајсији подноси суву земљу. На овој последњој подлози најбоље одговара бресквн да има чучав облик.

Кајсија окалемљена на дивљој кајсији захтева суву земљу а висок и полувисок облик; окалемљена на бадему добро подноси сува и кречна земљишта а низак — чучав и полувисок облик; окалемљена на подлози сен-жилијену кајсија тражи свежу и плодну земљу, а окалемљена на подлози мираболана задовољава се земљом осредње каквоће.

Шљива окалемљена на подлози сен-жилијену треба да се сади на свежој плодној земљи да се гаји као високо стабло. Окалемљена на мираболани захтева кречнија земљишта а такође висок облик стабла.

Трешња на дивљој трешњи добро успева на свежој земљи боље каквоће и да има висок облик стабла.

Крушка окалемљена на крушки из семена задовољава се земљама разне каквоће, разуме се, тамо где она успева. Добро је за крушку високо стабло. Ако је пак крушка окалемљена на дуњи, онда изискује свежу и плодну земљу и полувисоко стабло.

Јабука окалемљена на јабуци из семена успева на земљиштима разне каквоће тамо, где у опште јабука добро успева, и да се стаблу створи висок облик; окалемљена пак на дусену јабука подноси сува и посна земљишта, а полувисоко стабло, а окалемљена на јабуци петровачи захтева плодну и свежу земљу, а низак облик. —

Ник. Ж. Петровић

Зимски радови у воћњаку

У редовну зимску негу воћака спадају следеће радње: 1. Орање и копња воћака; 2. Чишћење воћака; 3. Кречење; 4. Ђубрење и 5. Зимско прскање.

1. Орање и копња воћака

По опадању лишћа са воћака, односно по престанку вегетације, цели воћњак треба изорати а близу стабла прекопати мотиком. Са плугом не треба пролазити близу стабла да се не би стабла повредила и гране ломиле.

Велике су користи, које се постижу превртањем и ситњењем земље у воћњаку. Многобројне штеточине, односно њихове ларве, лутке и јаја, које налазе склоништа у површинском слоју земљишта, превртањем земље бивају делом механички уништене а делом изложене утицају сунца, мраза и природних непријатеља, који их уништавају. У овом погледу није довољно да се ослонимо само на ришкање свиња по воћњаку. („Тешко воћњаку у коме цора не ришка").

Превртањем земљишта уништавамо ледину, која је највећи непријатељ воћака, и обезбеђујемо упијање и чување влаге у доњим слојевима земљишта. Ово конзервисање влаге јесте врло важан услов за успевање воћака, пошто се воћњак обично подиже на земљишту оскудном у влази, а воћке међутим, за вегетирање, доношење и исхрану плода, захтевају веће количине влаге.

Орањем и копањем уништавамо и коров, који воћкама причињава огромну штету, одузимајући им потребну влагу и хранљиве материје, и стварајући повољне услове за развијање гљивичних болести.

Наши воћњаци не смеју остати неузорани преко зиме, а тамо где, због већег нагиба земљишта, или заступљености ниских воћака, орање није изводљиво, треба извршити копњу по целој површини воћњака.

Код гајења воћака на већем растојању, када се цела површина воћака не обрађује, треба земљиште око стабала, у обиму круне, безусловно прекопати.

2. Чишћење воћака

Ако нисмо још с јесени извршили чишћење воћака, овај важан посао не смемо изоставити из реда главних зимских радова.

Чишћење воћака састоји се у одстрањивању сувих и оштећених грана, које више воћкама не користе, већ често служе као склоништа за разне штеточине. Нарочиту пажњу ваља обратити на избушене гране, које су постале склониште сипца. Све труле плодове, који су остали на воћкама (мумије) и који су лако уочљиви по опадању лишћа, као и заостало лишће, треба одстранити са воћака, пошто претстављају собом било легло гљивичних болести (плодови), било гњезда гусеница (киге сувог лишћа).

Гранчице, које су заједно са лишћем, омотане паучином, треба отсећи помоћу воћарских маказа за скидање гусеничних гњезда.

За време чишћења круне воћака, треба одстранити не само гусенична гњезда већ и јаја разних штеточина, а нарочито јаја главоње (губара), која се налазе у гомилицама мрко-жуте боје, а по облику подсећају на труд. Ова штеточина причинила је знатне штете у нашим воћњацима прошле године.

Одсечене гране, лишће и скупљене плодове треба што пре изнети из воћњака и одмах спалити. Не треба ове гране чувати за огрев, пошто штета, коју можемо имати од ширења штеточина из ових легла заразе, чини безначајном корист овог огревног материјала.

Сем чишћења круне воћака, не треба изоставити ни чишћење стабла. У ту сврху треба простреги неку поњаву испод воћке, до самог стабла и, помоћу гвоздене четке и стругача, очистити стабло и дебље гране од лишајева, маховине и старе испуцале коре. Међутим приликом овог чишћења, не сме се повредити млађа кора, што би изазвало рањавање воћке („Не гули коре, да не буде горе"). И ове одпатке од чишћења стабла треба покупити и што пре спалити, пошто у њима често презимљавају штеточине.

Овом приликом, воћна стабла заражена од дрвоточаца (а ту су најчешће јабукова и крушкова стабла), треба очистити од ових штеточина.

Гусенице лептирова врботочца и гранара живе у воћном стаблу и праве ходнике, чиме проузрокују прво кржљавост а доцније и пропаст воћке.

Ако, приликом чишћења стабла, наиђемо на измет ових гусеница, који је као лоптичасте струготине разбацан до самог стабла на земљи, треба потражити улазну рупу гусенице и, помоћу жице, изгњечити исту у ходнику. Рану треба очистити и замазати са калемарским воском.

У крајевима, где се чешће јављају ове штеточине, оне представљају огромну опасност по воћњаке, те на сузбијање њихово треба обратити нарочиту пажњу. Лептирице врботочца и гранара, за ношење јаја, траже рањава стабла; зато је одржавање воћака у исправном стању једна од првих мера за одбрану од ових штеточина.

Много заражена воћна стабла треба посећи и одмах спалити, како се не би из ових легла ширила зараза даље. Запуштене воћке по двориштима, путевима и виноградима служе као непресушљиви извор ових штеточина.

Сем чишћења круне и стабла воћке, код исте треба одстранити и изданке.

Изданци, мало даље од стабла, могу се искористити за пресађивање, а оне ближе стаблу треба до основе посећи, помоћу оштрог ножа—кресача.

Прорећивање круне од сувишних грана, које спречавају продирање сунчаних зракова и струјање ваздуха, представља врло важну радњу у воћарству.

Али ово прорећивање боље је обавити још с јесени, одмах по берби плодова, а код неродних воћака и за време пролетње или летње вегетације.

У ово време много је уочљивија потреба отклањања појединих грана, него ли по опадању лишћа, када, код површног процењивања, изгледа да круна није прегуста.

Уопште узевши, треба избегавати отклањање дебљих грана, већ повременим прорећивањем круне онемогућити пораст непотребних грана.

Према томе, прорећивање круне не треба да спада у зимске радове. Ако пак, овај рад нисмо извршили

у току вегетације или у јесен, боље је оставити га за пролеће, до пред само кретање воћака, када убзо после одстрањивања грана, начињене ране зарасту, благодарећи пробуђеној активности воћака.

3. Кречење воћака

„Шта вреди дебло, када је озебло".

Кречење, односно премазивање, стабала воћака са густим кречним млеком, чему се обично примеша и нешто балеге, не може имати за циљ дезинфекцију стабла, пошто већина штеточина презими испод ове кречне скрамице.

На тај се начин више шкоди воћкама него ли користи, пошто овај рад има за последицу „зазимљавање штеточина", које би, без заштитног слоја креча, биле више изложене утицају мраза и непогода.

Међутим бела боја креча има врло повољан утицај на воћке, у погледу спречавања раног буђења вегетације.

Рано с пролећа, када варљиво пролетње сунце загрева мрку кору воћака, у овим може почети кружење сокова, које би изазвало прво бубрење пупољака, а затим, код раноцветних врста, и цветање. Ова прерана вегетација има најчешће за последицу измрзавање нежних цветова- па према томе и губитак рода. У овом случају креч би могао да одигра заштитну улогу стабла од пролетњег сунца. Јер бела боја одбија сунчане зраке, те ће кретање воћака код окреченог стабла почети нешто доцније, када прође опасност од појаве мраза или слане.

За ту сврху уместо кречења, односно премазивања воћака, треба извршити прскање стабла и дебљих грана са кречним млеком, начињеним од 10—15 кгр. негашеног креча у 100 литара воде. Ово прскање најбоље је извршити рано с пролећа, када је оно и ефикасније, пошто се код прераног прскања креч сперe.

Прскање се врши воћарском прскалицом, са добро процеђеним кречним млеком, да се не би пуж прскалице запушио, и то само дању када нема мраза.

Још до појаве вечерњег или ноћног мраза, воћка треба да је потпуно сува.

4. Ђубрење воћака.

Најчешћи узроци наизменичне неродности воћака јесу недовољно или никакво ђубрење и невршење проређивања плодова.

Воћке, које су преродиле, дају много ситних плодова, али идуће године, после обилне родности, врло мало или никако не рађају. То долази отуда што је воћкама потребна надокнада у трошку хранљивих материја, а ова се надокнада може извршити једино ђубрењем.

Воћке, као дугогодишње биљке, траже потпуно ђубре (стајско ђубре, компост), које служи као резерва хранљивих материја и из које воћке црпе потребне састојке.

Када се узме у обзир да стајско ђубре још и поправља структуру земљишта у воћњаку, не треба тражити неке мешавине вештачких ђубрива. Ове ћемо употребити само по нужди, у недостатку стајског ђубрива.

За одржавање нормалног пораста довољно је стајско ђубре или компост, али се не сме оспорити благотворан утицај калијевих и фосфорних вештачких ђубрива на заметања рода и крупноћу плодова.

Док смо морали ова ђубрива увозити из иностранства, њихова употреба у нашим воћњацима била је свакако нерентабилна, међутим, сада имамо своје фабрике вештачких ђубрива у Копривници, Суботици, Храстнику и Марибору, које снабдевају пољопривреднике са јефтинијим вештачким ђубривима.

Нарочито је за препоруку употреба калијевих и фосфорних ђубрива за крушкаре и јабучаре са стоним сортама, код којих се нарочито цени крупноћа и лепота плодова. За коштичаво воће као ђубре долази у обзиу и креч.

Док калијева и фосфорна ђубрива можемо употребити у свакој количини, наравно у границама рентабилитета, дотле код употребе азотних ђубрива (чил-

ска шалитра) треба бити јако опрезан, пошто претерана употреба азотних ђубрива, као и претерано ђубрење стајским ђубривом (у коме свагда има азотних материја) изазива бујан пораст воћке, што има за последицу слабу или никакву родност. „Велика дрва дају више хлада него рода".

Према томе, азотно ђубре смемо употребити само као лек, за поједине закржљале воћке, а за цели воћњак само у том случају ако услед града, слане или навале штеточина овај заиста пружа слику изнурених, болесних воћака, којима је потребан брз опоравак, без обзира на могућност доношења рода.

Да ли воћњак треба ђубрити чешће или ређе и то са већом или мањом количином ђубрива, зависи од многих фактора, а у главном од општег изгледа, старости и родности воћака.

За старије воћке, чије се жиле налазе на већој дубини, врло је корисно течно ђубре, као напр. осока резблажена водом, сточни и људски измет размућен у води.

За ђубрење воћака са течним ђубривом, треба у обиму круне направити рупе (помоћу ашова или свредла) или ископати бразду у обиму круне. Према развијености воћке, на сваки кв. метар површине треба употребити 2 до 4 литра течног ђубрива.

Употреба стајског ђубрива или компоста врши се било претходним разбацивањем по целој површини воћњака и доцнијим заоравањем ђубрива, било код већег размака између воћака, разбацивањем ђубрива у обиму круне и доцнијим прекопавањем разбаченог ђубрива.

Ђубре, које се употребљава за ђубрење воћњака треба да је прегорело да не би изазвало оболење жила, а после разбацивања треба га што пре заорати, да не би ветрило. Разбацивање ђубрета до самог стабла бескорисно је пошто узимање хранљивих материја бива само помоћу тањих жилица, а ове се налазе ближе обиму круне.

Ђубрење воћака на посним земљиштима треба вршити раније и чешће, док на снажним земљиштима често није потребно ђубрити првих 15—20 година

после сађења, а доцније на таквим земљиштима више је оправдана употреба калијевих и фосфорних ђубрива, а по некад и креча, него ли стајског ђубрива, које у овом случају може изазвати бујан пораст.

Количина стајског ђубрива и потреба у чешћем ђубрењу, према томе, није иста али просечно на један хектар воћњака треба употребити 50 кола ђубрива.

За појачавање бујности воћака треба извршити ђубрење рано с пролећа, што изазива снажан пораст ластара, али утиче негативно на родност.

Најбољи је утицај ђубрења на родност и одржавање нормалне снаге воћака онда када ђубрење изврши позно у јесен или почетком зиме.

О прскању воћака биће посебно говорено.

Ing. Никола Фемељиди

Смањивање киселости вина

Смањивање киселости вина се постиже у главном на два начина и то или се нека од киселина у вину претвара у другу слабију киселину — природно смањење киселости; или се вину дода нека со слабе киселине и јаке базе које би са киселинама вина образовала неутралне соли — вештачко смањење киселости вина.

Киселине вина су у главном органске киселине — неорганских има у малим количинама и то и облику соли фосфата, сулфата и хлорида — због тога киселост вина чине органске киселине које су и по јачини и по постанку и по особинама врло различите.

Све киселине у вину могу се поделити у две велике групе. Прву групу чине киселине које се стварају у грожђу, одатле прелазе у ширу а из ње у вино, у коме један део остаје непромењен а други се део мења при алкохолном врењу. Ове киселине су од врло великог значаја за вино јер оне дају карактеристичан пријатан укус здравом вину. Ту долазе винска, јабучна киселина, танин, и у малим количинама силициска киселина. Сем ових киселина код натрулог се грожђа стварају и мале количине сирћетне киселине

која прелази одатле у ширу. Другу групу киселина чине оне које се стварају при алкохолном и јабучно-млечном врењу, то су у главном: сирћетна киселина (и друге испарљиве киселине: пропионска, бутерна — у врло малим количинама), млечна киселина и ћилибарна.

Из овога се види да се у вину налазе у главном: винска киселина, јабучна, млечна, сирћетна, ћилибарна, и танин, које су по јачини врло различите што нас овде највише интересује.

Објаснићемо најкраће појам јачине киселина да би смо могли да разумемо зашто су те јачине важне при хемиским процесима у вину.

Киселине су хемиска једињења а најмањи делић једињења зове се *молекул*. Све киселине имају ту особину да се известан број тих молекула у воденом раствору разлаже на ситније делиће способне да у воденом раствору реагују. Ти ситни делићи који су делови молекула зову се *јони*.

Број тих разложених молекула односно јонова у одређеној запремини и за одређену количину киселине одређује *јачину киселине*.

Ако на пример, од сваке киселине које се у вину налазе узмемо по 1 грам-молекула па то растворимо у по једном литру воде, онда ће се нарочитим мерењем за то наћи да у сваком литру има различит број јонова т.ј. разложен је разичити број молекула. Јаче киселине имају већи број јонова а слабије мањи. Тако је утврђено да код побројаних киселина у вину јачина иде овим редом: винска киселина, па јабучна, млечна, ћилибарна, сирћетна и најзад танин.

Из овога видимо да је у вину најјача винска киселина а скоро најслабија сирћетна киселина.

Кад је реч о смањивању киселости вина морамо нагласити да постоје две врсте смањивања киселости:

а). Природно смањивање киселости вина и

б). Вештачко смањивење киселости вина.

а) Природно смањивање киселости вина.

На супрот томе што се при алкохолном врењу стварају нове киселине којих у шири нема, утврђено

је да је титрирљива киселина шире по завршеном алкохолном врењу смањена за око једну трећину и да се смањење врши у току изграђивања младог вина.

Ово смањивање киселина вина састоји се у томе, што се везана винска киселина (стреш) мање раствара у вину због присуства алкохола него у шири; зато се издваја чврста со и слегне на дно бурета. Друго важно смањивање киселине дешава се због тога што се, три пута јача двобазна јабучна киселина претвара, губећи молекул угљен-диоксида у слабију једнобазну млечну киселину. Да би се извршило правилно ово смањење киселина потребно је правилно извети алкохолно врење и неговање младог вина.

б) Вештачко смањивање киселости.

Ако је шира од недозрелог грожђа, тј. грожђе у коме киселина није довољно смањена под утицајем сунчане светлости, због рђавог времена у јесен, онда се дешава да и поред највеће пажње при преради тог грожђа, извођења алкохолног врења и неговања младог вина, остане вино још доста кисело. Та киселост вина долази од много винске киселине у сразмери с другим састојцима вина. Оваква здрава али кисела вина *могу се поправити смањивањем винске киселине.*

Ево шта се при томе дешава: додатком вину неке соли од слабе киселине и јаке базе — најчешће калцијум-карбонат — веже се калцијум с јоном винске киселине у молекул калцијум тартарат. Ова калцијумова со винске киселине мало се раствара у вину те се већи део таложи и на тај начин се сувишак винске киселине из вина уклони пошто се вино преточи.

Видимо да је јача винска киселина истерала угљену киселину из соли калцијум карбоната а сама се спојила с калцијумом. Излази, као што и један хемиски закон тврди, да само јача киселина може да истера из соли слабију и да заузме њено место.

Из горњег излагања се види да *можемо здравом вину смањити киселост претварањем једног дела винске киселине у соли*, ако је вино добијено од недовољно сазрелог грожђа, у коме није природним пу-

тем у бобици смањена киселина под утицајем сунчане светлости.

У случају кад је због пријатнијег укуса вина потребно смањити киселост, ради се врло опрезно, јер се не сме сва винска киселина вину одузети. Ово се ради увек тек пошто се вино анализира и увек поверава стручњаку, јер је потребно прво тачно знати колико грама винске киселине у једном литру вина има, а тек онда колико се сме одузети. Сем овог морају се извршити пробе са малим количинама вина и утврдити при којој количини додате соли вино има најпријатнији укус па онда се може дати упутство винарима — практичарима.

Сем овог начина одузимања киселине здравом вину и то винске киселине покушава се често у пракси да се одузме сирћетна киселина болесном цикнулом вину. Међутим *до данас не постоји средство ни начин да се цикнулом вину смањи или сасвим одузме сирћетна киселина*, која је у вину због недовољно пажње или средстава, створена под утицајем сирћетних бактерија.

Укратко ћемо објаснити зашто је то немогуће. Рекли смо напред, кад смо побројали киселине у вину по јачини, да је најјача винска киселина а најслабија сирћетна; рекли смо да јача киселина истерује из соли слабију; све, дакле, оне јаче киселине у вину спречавају да се веже најслабија сирћетна киселина. Сирћетна киселина би се могла везати тек онда кад би се додало толико калцијум карбоната, или неке друге соли, да се све киселине у вину вежу. Али се то несме учинити због тога што не бисмо више имали вино него мутно мрку бљутаву течност, која је потпуно неупотребљива за пиће.

Ако се догоди да вино цикне, по Закону о вину кад има најмање 1,6 грама на литар сирћетне кис. за црно вино; за ружицу 1,5 грама на литар и за бело вино 1,4) — онда се оно може употребити за винско сирће ако у њему нису развијене и друге болести или се може употребити за вински дестилат — ракију ако у њему има још доста алкохола.

Сва испитана вина код којих је покушавано, до-

датком калцијум карбоната, да се смањи сирћетна киселина приближавала су се мркој бљутаво-киселој течности потпуно неупотребљивој за пиће. Хемиски састав тих вина је врло карактеристичан тако да се на основу врло јасних доказа сопственици тих вина могу да казне по Закону о вину.

Код свих вина, код којих је покушавано да се смањи сирћетна киселина није се успело јер је три или четири пута већа него код здравих вина.

Винске киселине нема ни у једном леченом вину; што је разумљиво кад знамо, да је то најјача киселина у вину и да се она прва везује с доданом сољу ($Ca\ Co_3$).

Неиспарљивих каселина има врло мало. Њих чине винска, јабучна, млечна, ћилибарна киселина и танин. Све су ове киселине јаче од сирћетне, па пошто је вину било додато доста калцијум карбоната све су се оне једним делом везале сразмерно својој јачини, и ако су баш оне вину за чување потребне.

Пепео је код свих лечених вина много повећан због растворљивих калцијумових соли.

Из свих извршених проба утврдило се да се цикнулост вина ничим не може прикрити и да је много корисније о таквих вина сирављаши сирће или вински дестилат него се излагати разним трошковима и казнама због неправилног рада.

Да ли је вино цикнуло и зашта се може најкорисније употребити, затим сва друга упутства могу се добити у свима Енолошким станицама — у Топчидеру — Београд, Вршцу, Загребу, Букову, Марибору и Сплиту.

Ранко Драгаш, хемичар
Енолошке Станице — Топчидер

Справљање ракије од комине и винске стеље

У зимским данима, када је рад у виногрвдима ограничен и сведен на најмању меру, наши виноградари обично обављају печење ракије од комине и винске стеље - талога, те сматрамо за потребно да за читаоце „Тежака" о томе послу учинимо неколико напомена.

Према званичној статисци за 1935 годину, просечна годишња производња вина за последњих 5 година у нашој земљи

износила је око 4.000.000 hl. Ако се претпостави да је за 1 hl. вина потребно 135 кгр. грожђа, значи да при горњој количини вина, остане за прераду у ракију 2.400.000 метар. центи комине. Додајмо томе око 200.000 hl. винске стеље, која се добије код првог претакања вина а која се такође преради у ракију, па ћемо доћи до приближне вредности, коју претстављају поменуте сировине за нашу земљу, односно за наше виноградаре.

Познато је да рентабилитет винограда у нашој земљи последњих година стално опада услед смањивања извоза, опадање потрошње у земљи, што је последица државних, бановинских и градских трошарина, затим услед подизања све нових и нових винограда у плодним равницама и других чињеница. Рентабилитет је често толико смањен, да се вредношћу произведеног вина покрију трошкови производње а да као зарада виноградару остане једино винска комина и винска стеља, односно ракија, која се добије од њих.

Како пак та ракија трпи велику конкуренцију ракије, која се добије од других дозвољених и недозвољених сировина, на дозвољени и недозвољени начин и која се продаје под правим и лажним именом, то произвођачи - виногради морају обратити много већу пажњу на производњу ракије од комине и винског талога-стеље, да би добили квалитативно што бољи производ.

Ово је потребно у толико пре, што је и држава предузела и предузима извесне мере, за заштиту ракије од комине и винске стеље. Тако н.пр. по једном распису Министарства финансија од јуна 1936 год. ракијом се сматра и не подлеже плаћању државне трошарине поред осталог и дестилат од грожђа, сем сувог грожђа, као што су: султанине, розине, коринте и томе слично, затим дестилат од вина, винске шире, кључка или маста, винског кома, дропа и дрожђа ако не садржи више од 48 запреминских процената алкохола на температури од 12 Реомирових степени. Ова одредба важи само у том случају, ако горња ракија има карактеристичне особине, т.ј. укус и мирис — буке, сировине од које је произведена. Другим речима ракија од комине и винске стеље мора имати карактеристичан мирис и укус комине односно винске стеље.

По нашем закону о вину, ракија подлеже одредбама истог у толико, што ако носи назив из кога се може закључити да проистиче из грожђа од домаћих сората винове лозе и његових производа, онда то у ствари мора и бити, без икакве мешавине са другим сличним производима. Под именом комовице, ракије од комине, гроздоваче, дропуље и томе слично, могу се стављати у промет, само производи дестилације винске комине, било саме било помешане са винском стељом а дестилат од саме винске стеље, може носити назив дрожђенка ракија од стеље и томе слично. По-

вреда горњих прописа кажњава се затвором 7—30 дана и новчано 100—10.000 дин. или једном од ових казни.

Да се добије добра ракија од поменутих сировина, претпоставља се, да су исте добро очуване. Као што је познато, код справљања белог вина добијемо испресовану комину, која садржи још нешто грожђаног сока са шећером, који треба да преври у алкохол. Комина се за време врења и после тога мора чувати од великог додира са ваздухом, да се у истој не би развио вински цвет, сирћетне бактерије и плесњи и да се не би губио алкохол. Ради тога се комина одмах по пресовању ставља у дрвене каце или зидане, бетонске-цементне јаме-резервоаре. Иста се при пуњењу добро збије — нагази. При томе се с времена на време додаје 1—2 л. воде на 1 hl. запремине. Добро је искористити воду, којом се при прекидању рада увече опере судови и справе, употребљене при муљању и пресовању грожђа. Када су каце или јаме напуњене, затворе се једним слојем блата од иловаче дебљине 10 см. Да би се спречило пуцање иловаче, иста се поспе танким слојем песка. За одилажење угљен диоксида, који се ствара при врењу, оставити један отвор у иловачи и ставити врелњачу — бургундски врањ. Код нас се често наће комина у отвореним - непокривеним кацама, те се при врху образује вински цвет сирћетне бактерије и плесњи. Није за препоруку ни наливање воде у комину, да иста у тој огрезне, јер у отвореном суду опет ће се комина укварити. Овај се начин може препоручити при справљању комиљака, али под претпоставком да се комина одмах употреби за печење чим је исти оточен. Комина од црног вина се одмах пече, или ако је немогуће, чува се на горе описани начин као комина од белог вина.

Винску стељу по претакању вина треба одмах употребити за печење, јер ако се иста дуже чува наступа распадање квасца, услед чега ракија може добити један непријатан мирис. Ако смо приморани да чувамо стељу неко време, напунити њоме засумпорисану бурад и исту добро затворити. Ако бурад нису пуна, празан простор засуморисати, па буре затворити.

Квалитет комовице и ракије од стеље — дрожђенке зависи од квалитета комине и стеље. Покварена — кисела, плесњива или са винским цветом нападнута комина и стеља која је почела да се распада-трули, дају рђаву ракију. Ако комина није добро сачувана или ако потиче од плесњивог грожђа, то ће и ракија добити кисео или плесњиви укус, што потиче од испарљивих киселина, сирћетних естара и плесњи. Понекад ракија има укус на загоретину, што значи, да је комина или винска стеља у казану за време дестилације загорела. Уовом случају ни поновна дестилација — препецивање, не може потпуно да отклони непријатан мирис у укус.

Показало се у пракси да је комовица боља од комине,

из које је приликом справљања црног вина одвајана петељкашепурина. Иста има пријатнији, блажији укус и мирис и може се одмах употребити за пиће. Велики утицај на квалитет комовице и дрожђенке има и сорта грожђа, од чега је комина и стеље. Тако се н.пр. од комине и стеље ако потичу од мускатних сората добије ракија много пријатнијег укуса и мириса, него од обичних сората. Али поред осталог, квалитет ракије много зависи од начина дестилације-печења, односно од врсте дестилационих апарата казана за печење ракије.

У преврелој комини и у винској стељи главни састојак је алкохол Исти се издваја од чврстих делова комине и стеље и воде дестилацијом. Дестилација је претварање неке течности у пару, затим претварање исте паре поново у течност. Одвајање алкохола од воде и других течних материја у комини и стељи омогућено је тиме, што алкохол, вода и те друге материје имају различите тачке кључања. При загревању комине или стеље, прво почну да прелазе у пару они саставни делови, који имају најнижу тачку кључања. Исти се пак згушњавањем услед хлађења добију у доста чистом стању. Али пре него што су сасвим испарили саставни делови, који имају ниску тачку кључања почну са њима да испаравају и они који имају вишу тачку кључања, тако да се поједини саставни делови из смеше течности, не могу првом дестилацијом издвојити, већ се иста мора поновити. Ако се н.пр. загрева смеша алхохола и воде, и ако алкохол кључа на нижој температури, ни у самом почетку дестилације, неће се добити чист алкохол већ само један дестилат богатији у алкохолу него загрејана смеша. Такав је случај и са ракијом, која је у ствари смеша алкохола, воде и неких других материја. Састав исте се нарочито разликује ако се одвоји први део дестилације звани првенац или глава, средњи део звани тело или срце а затим последњи део звани патока, плавиш или реп.

Ракија од комине и стеље у првенцу садржи воду, алкохол, алдехиде, мрављу киселину, сирћетни естар и ароматичне материје. Садржина сирћетног естра у првенцу може да буде велика нарочито код киселе комине, те је ракија врло непријатног укуса. Средњи део садржи, поред алкохола нешто алдехида, затим нешто више виших алкохола него у првенцу. У патоци се налази велика количина виших алкохола, виших естара, који остале мирисе потпуно покривају.

Из наведених чињеница. при печењу ракије на обичним — простим казанима треба издвојити првенац, првих 2—3 литра дестилата, као и патоку од средњег дела. Овај средњи део задржати као ракију, а првенац и патоку смешати па сипати у казан при следећем пуњењу комином или стељом. Патоку дестилисати док се алкохолометар у њој не спусти близу нуле Са одвајањем патоке и првенца продужити и код сле-

дењих казана, док се сва стеља и комина не испеку. Овај поступак у извесној мери замењује ректификацију на савршенијим казанима.

Наши ниноградари не обраћају на ово пажњу, већ сву ракију хватају у један суд, од почетка до краја дестилације. Стога је комовица и дрожђенка код наших виноградара често врло рђавог квалитета, јер садржи већу количину по човечији организам шкодљивих материја, као што су метилалкохол, т.зв. виши алкохоли и др. Ово је нарочито случај, код меке ракије, која садржи 8—12 гради или 20—30 Vol% алкохола, а у мањој мери код тзв. љуте ракије, која садржи обично 16—19 гради или 40—48 Vol алкола, а која се справља поновном дестилацијом односно препецивањем меке ракије.

Казана за печење ракије има врло различитих, од најпростијих па до најпожељнијих. Углавном би се могли поделити на две групе, тј. на казане са ректификатором, који првом дестилацијом дају љуту ракију и на казане без ректификатора, који првом дестилацијом дају меку ракију, која се мора поново достилисати да сд добије љута ракија. Наши виноградари већином располажу са овим последњим казанима и не могу у овим тешким приликама да купују савременије, нити им се то може саветовати. Они мора у настојати да те казане преправе и да подесе начин печења-дестилацију, да се уз одговарајуће прилике добије исто боља ракија.

Пошто се из казана развија пара, сви делови треба да су добро спојени, да се кроз отворе и пукотине не губи алкохол у виду паре. За спајање казана и капка затим капка и луле, добро је употребити кашу справљену од прегорелог пшеничног брашна и воде или кашу од беланцета воде и негашеног креча. Код наших казана обично се за спајање употребљавају крпе и блато. По невољи може може и то, само се крпе морају мењати а по готову иловача, а не као што је чест случај, да се и једно и друго дугом употребом усмрди, те и ракија прими тај непријатан мирис. Блато пак често испуца и види се како пролази пара и губи се алкохол.

Поменули смо да, ако комина а нарочито стеља загоре у казану, ракија прими непријатан укус и мирис. Да би се то избегло добро је, да се у казан, ако исти нема мешалице стави једно бакрено или дрвено данце, са кратким ножицама. Исто спречава да чврсти делови комине и стеље падну на дно. У казан са сипа комина са 20—30 литара воде на хектолитар, или стеља или помешана комина са стељом. Казан се затвори, споје се и облепе саставни делови, наложи се ватра, која мора бити умерене јачине, ради правилније дестилације. Ако је ватра сувише јака, може доћи до загоревања, наглог развијања паре, која не стигне да се згусне, те се губи један

део алкохола, или до преласка једног дела стеље у лулу, чиме се поквари раније издестилисана ракија.

Лула има правих и змијастих. И код најпростијих казана, треба настојати да добију змијасту — спиралну лулу. Пут кроз праву лулу сувише је кратак, те сва пара не стигне да се згусне, услед чега се губи један део алкохола. Ово се може десити и код змијасте цеви, ако је вода у табарци сувише врућа. То се нашим произвођачима често дешава. Вода у табарци је јако загрејана, те испарава, а поред тога се дугим стајањем усмрдела. То се не сме дозволити. Вода се мора обнављати и одржавати хладна. Најбоље је где има текуће воде, подесити да непрекидно долази хладна вода у табарку а врућа одлази, и то тако, да се табарка пуни одоздо и потискује топлу воду на више. На тај начин је најправилније згушњавање, пошто је вода на дну табарке при излазу луле, хладна у средини слаба млака, а при врху нешто јаче загрејана. На тај начин врши се претварање паре у лули постепено у течност и неће се ништа изгубити од алкохола. Лулу треба чешће прати водом и четком, јер се у истој створи под утицајем киселина на бакар, ацетат бакра, те ракија позелени. Може да се створи под утицајем амонијака на бакар једно плаво једињење, које обоји ракију, а у првом и другом случају ракија прими и непријатан укус.

Ако смо имали сировину доброг квалитета, а при печењу је поступано на горе описани начин, добиће се од комине и стеље мека ракија доброг квалитета, које се лежањем и негом може још поправити. Ако се пак жели љута ракија, мора се вршити поновна дестилација или т. зв. препецивање ракије. Исто се обавља на следећи начин: у казан се стави мека ракија. На чистоћу свих делова обратити највећу пажњу. Поједине делове што боље спојити и облепити. Ватру одржавати што равномерније а воду у табарци што хладнију. Одвојити првенац и патоку од средњег дела и додати их у следећи казан у комину или стељу. Дестилацију средњег дела подешавати према жељеној јачини ракије, водећи при томе рачуна да иста не буде јача од 48Vol% или 19 гради алкохола, како је то напред речено.

Колико ће се ракије добити из комине зависи од квалитета грожђа, од начина чувања комине и од претакања комине. Јако испресована комина, добро нагажена у каци, даје 7—9 лит. ракије од 48Vol% алкохола. Колико ће се ракије добити од стеље зависи од садржине алкохола у вину и од начина чувања стеље. Рачуна се да од 100 lit. густе стеље излази 12—20 lit. ракије од 48Vol% алкохола.

Ing. Вукашин Тоскић

Чиниоци млечности и масноће млека.

Од чега зависи количина и масноћа млека потребно је знати из два разлога:

1) да би могли уклонити узроке, који смањују количину и масноћу млека и омогућити околности, које млечност и проценат масти у млеку повећавају и

2) да би примењивањем повољних чиниоца млечности и масноће млека — помоћу т. зв. контроле млечности — могли установити млечност појединих млечних грла и пратити наслеђивање ових корисних особина.

Млечност и масноћа млека су у првом реду особине које се наслеђују, како по оцу тако и по матери, дакле подједнако. Сем тога, постоји још и друго мишљење, наиме, да су млечност и масноћа млека особине које су везане за пол и да их преноси бик, који потиче од добре млекуше.

Под млечношћу се даље не подразумева само једна особина, већ је млечност резултанта делатности много других компонената као: дугачког и обимног варећег канала, доброг искоришћавања хране, способности прераде хранљивих састојака који се налазе у крви и млеко, велике и млечне жлезде и др. Има ли дакле крава музара основу за поменуте особине односно млечности, тек онда ће примењивање чиниоца млечности бити успешно.

Узорци, који могу да имају утицај на млечност и масноћу млека деле се:

1) на чиниоце којима може сам сточар да управља а то су: храна, нега, начин муже и теглење.

2) на чиниоце који зависе од физиолошког стања тела краве музаре, на које сточар може врло мало или ни мало да утиче. Овде спадају: старост, одмор пре телења, размак између телења и идућег оплођења, месец телења, полни жар, бременитост, кастрација, болест и др.

Чиниоци млечности и масноћа млека којима може сточар сам да управља.

Храна. И ако има храна на количину и каквоћу млека између свих чиниоца најјачи утицај — на што већ и стара пословица, да „крава на уста музе" указује — ипак храна, па ма колико била она издашна и повољна, код свију крава не изазива подједнако дејство. Има крава — лоших музара — које упркос издашној исхрани, количину млека не повећају, док их опет има — добрих музара — које на повећано храњење одговарају са 50% више млека него што су дотле давале, па и са 100%; тј. издашно и правилно храњење може двоструко да повећа количину млека.

Дневни оброк крава музара мора да садржи све хранљиве састојке. Нарочито треба водити рачуна о беланчевини

и минералним материјама (кречу и фосфору), пошто су они незаменљиви и најчешће недостају. Врло повољно на млечност утичу и витамини, па било да се они налазе у храни или да су изазвани у организму крава музара, помоћу сунчане светлости односно вештачког сунца. Које хранљиве састојке садрже поједина хранива и колико је опет истих потребно за производњу 1 кгр. млека, упознаје нас наука о исхрани домаћих животиња. Та иста наука, на основу испитивања установила је, која хранива повољно а која неповољно утичу на количину и масноћу млека, па их је према томе разврстала у 4 групе:

1) хранива која — повећавају количину млека, али истовремено смањују масноћу млека — количину масти не мењају, као што су: овсена, кукурузна и сојина прекрупа.

2) хранива која — на количину млека немају знатног утицаја, али повећавају масноћу млека — производе више масти, као што су: колачи од палминих језгри, кокоса и ланеног семена.

3) хранива која — незнатно смањују количину млека а осетно снижавају масноћу млека — производе мање масти, као што су: сезамови и макови колачи и пиринчево брашно.

4) хранива која немају нарочитог дејства, нити на количину нити пак на масноћу млека. Овде спадају: колачи од кикирикија, сунцокрета и конопље, пшеничне мекиње и јечмена прекрупа.

Поменуто дејство имају ова хранива тек у дневној количини изнад 1 кгр.

Значај хране не састоји се само за време трајања музовности, већ млечност будуће краве зависи у велико од тога, како је она храњена као теле. Потпун развој наслеђених особина, како млечности тако и масноће млека, омогућава наиме, поред правилне неге једино издашна и сврси сходна исхрана у првој години живота.

Нега. Да је чистоћа „пола здравља“ је већ одавно познато, а да је чистоћа и „пола производње“, то потврђују огледи. 10 тимарених крава је за време 14дневне муже дало 80 кгр. млека више него за исто време и уз исту храну кад су биле нечисте. Установљено је, на основу многобројних огледа, да млечност, кад се краве не тимаре опадне за 7,5% а производња масти за 8%.

Мужа. Начин муже, као и њен дневни број од великог је утицаја на количину и масноћу млека. Што се самог начина муже тиче, треба на првом месту поменути главну радњу муже, а то је трљање или масажа вимена. Од великог је значаја масажа вимена по количини млека, доказује најбоље чињеница, да се сврсисходном масажом вимена може изазвати млеко и код јалових јуница, даље код допунских сиса крава музара, па чак и код мушких грла — јарца и и бика. Масирати треба виме најпре пред мужом, затим у

току муже, и најзад на крају муже. Измузавати треба потпуно, јер тиме се добије не само више, него и масније млеко. Први млазеви садрже наиме најмање масти, тек око 2%, док последњи млазеви млека, особито после поновног гњечења вимена садрже око 8% масти. И брзина има утицаја на млечност; што брже се музе, то се измузе и више и масније млека, него кад се музе полако. Такође се добија више и масније млеко кад се музу истовремено две унакрсне сисе.

Највише се препоручује мужа целом шаком а одбацује се мужа са подвијеним палцем и мужа штрицкањем тј. мужа палцем и кажипрстом.

Што већи број дневних мужа, то је и количина а донекле и масноћа млека већа. Ако се место двапут дневно музе трипут, повећамо тиме количину млека за 8—10%, а ако се музе четири пута дневно, онда се повећава количина млека још за 5—6%. Највећа млечност би се постигла онда, када би се музло сваки час.

Исто тако је познато, да је млеко масније, што је размак између појединих мужа краћи. Тамо где се три пута дневно музе, млеко добивено од муже у подне масније је од јутарњег.

Теглење. Чињеница, да краве, које проводе преко дана на паши, кад се двапут дневно музу дају вечерње млеко масније од јутарњег, своди се на кретање крава за време паше. Из тога произилази, да и умерен рад повољно утиче на масноћу млека. То је и утврђено. Краве, кад умерено раде, највише два сата пре подне и два после подне, повећавају тиме и масноћу а и количину млека, док напротив, дугачак и напоран рад иде на уштрб како масноће тако и количине млека.

Чиниоци који зависе од физиолошког стања тела краве музаре, на које сточар може врло мало или ни мало да утиче.

Старост. Крава расте до 6 године а неке расе повећавају свој обим и тежину чак до 8 године. Упоредо с тиме иде и млечност, која се пење све до 6 односно 7 телења, кад постигне свој врхунац и после опет постепено опада. Ако означимо максималну годишњу млечност после шестог телења са 100, онда износи млечност у трећој години тј. после телења 70% максималне млечности или обратно, максимална млечност биће после шестог телења 30% већа, него што је била после првог телења.

Што се масноће млека тиче, с обзиром на старост, познато је, да најмасније млеко дају краве после првог телења, док се масноћа млека до осме године незнатно смањује а после ове границе опет помало диже. Постоји правило које

гласи, да што је количина млека већа, то је масноћа мања. Како за количину млека, тако има коефициент и за израчунавање количине масти; на пр. у осмој години тај коефициjент једнак је 1, у трећој 1.25, четвртој 1.50, у десетој 1.03 итд. Према томе, ако се жели да добије количину масти на пр. у четвртој години, а позната је количина исте после првог телења тј. у трећој години, онда треба познату количину помножити са коефициjентом 1.15.

Одмор пре телења (засушење). За време једне музовности или лактације тј. за време које протекне од телења па до засушења, дневне количине намуженог млека нису једнаке. Највише млека даје крава обично у четвртој недељи после телења, док дневна количина млека у наредним месецима, постепено опада. Сваки идући месец износи око 95% количине млека претходног месеца. Тако иде све до осмог месеца после телења, а одавде па надаље опадање је много брже, пошто младунче које се развија у утроби, потребује пред крај за свој пораст више хране, коју узма на рачун млека. Противно се дешава са масноћом млека која у току лактације расте.

Неколико недеља пре поновног телења дају краве само још незнатне количине млека, док коначно сасвим не пресуше. То је потребно прво због младунчета, које потребује много хране а друго због попуњавања резерви хранљивих састојака за идућу лактацију. Из тога следује значај остављања крава неколико недеља пре телења на сувом, да се одморе и попуне истрошене резерве. Оне ће то надокнадити знатним повећањем млека у идућој лактацији. Лоше музаре пресуше рано 10—12 недеља па и више пре телења. Добре музаре, напротив дају млеко често до пред само телење, што опет није добро. На питање колико треба времена да крава музара пре телења пресуши, па да то има на будућу лактацију као и на здравље најповољнији утицај, одговорили су огледи; да крава треба да пресуши два месеца пре телења. Тиме ће се повећати идућа лактација за 200—300 кгр. млека. Интересантно је напоменути, да краве које дају млеко дуже тј. пресуше непосредно пред телење, у идућој лактацији дају мање млека али масније.

Размак између телења и идућег оплођења. И то има утицаја на количину млека, наиме, што је краћи размак између телења и идућег оплођивања то ће бити краћа и музовност, и обратно. Уопште влада мишљење, да је најповољније када се крава тели сваких 12—13 месеци; према томе, бременитост треба да наступи у четвртом месецу после телења, а музовност да траје око 10 месеци, и да пресуши на два месеца пре поновног телења.

Телење и годишње доба. Запажено је да краве, које се теле у јесен и зиму, дају много више млека, него краве које

се теле у пролеће и лето. То се објашњава тиме, што у пролеће почиње у току музовности кравама, које су се отелиле у јесен и зиму, опадати количина млека, али се она утицајем издашне паше у пролећу опет осетно диже. Постоји чак и најповољнији месец у години, кад треба да се крава тели. То је новембар, а негде и децембар.

Полни жар. Процеси који се за време полног жара одигравају у организму краве, не ограничавају се само на полне органе, већ проузрокују поремећаје у измени материја у целом организму. Из тога разумљиво, зашто даје крава у доба полног жара и масније и лошије млеко непријатног укуса. Мањак, који се појави у количини млека за време полног жара, надокнади крава каткад повишењем количине млека у два дана пре појаве полног жара.

Многи већи и дуже времена трајајући утицај на производњу млека има *бременитост*. У почетку бременитости се додуше млечност само незнатно смањује, знатно опадне тек на крају петога месеца бременитости. Да се напротив томе у бременитости масноћа млека повисује, разуме се само по себи.

Јалове краве, које из разних разлога поновно немогу да постану бремените, код њих се количина млека у сваком идућем месецу смањи за 5% количине млека претходног месеца. Ако дакле, да крава у првом месецу музовности око 400 кгр. млека, даће у тридесетом месецу музовности још око 90 кгр. Овде треба напоменути и *кастрацију* тј. штројење крава. Огстрањивањем јајника постиже се непрекидна, више година трајајућа музовност. Поред тога млеко кастрираних крава садржи више масти, па и беланчевина и шећера.

Прилично знатан утицај, како на количину тако и на масноћу млека има даље *годишње доба* и *време*. Пошто је примећено, да су краве које су биле преко лета храњене истом храном као и зими, давале преко зиме масније млеко него лети, то је јасно, да је томе узрок *промена температуре и влажност ваздуха*. Млеко је масније у хладним и влажним годинама, него у топлим и сувим. Неповони чиниоци млечности и масноће млека су даље непрестане кише и сталне врућине. Најповољнија температура за краве музаре је 14° С.

Да најзад и *болести* на млечност и масноћу млека негативно утичу, сасвим је појмљиво, нарочито кад се има у виду чињеница, да је већ на саму промену места у стаји, крава реагира неповољно, а камо ли на болести.

Ing. **Иван Пуцељ**

Извод из записника
Управног одбора Српског пољопривредног друштва

48 седница (10-XI). Одлучено је: Да се за рачун Подружине у Призрену набави 10 кгр. денатурисаног шећера за прихрањивање пчела.

Да се пољопривредном референту среза кратовског пошаље на повуку један Хајдов тријер.

Да се прими знању да је извршена испорука 5 ком. Хајдових тријера кл. V № Ia и да им цена буде 4200 динара комад франко друштвени магацин.

Да се од Подружине у Крушевцу по понуђеној цени откупе разне справе и алати.

Да се прими знању извештај Подружине у Цариброду о одржаном воћарско-калемарском курсу у бановинском расаднику и исти оштампа у Тежаку.

Да се Соколској жупи у Мостару не може дати тражена помоћ за израду и типизирање масног сира.

Да се молба г. Др. Божидара Поповића уредског лекара из Призрена за помоћ ради подизања сушнице, врати Подружини и траже податци да ли молилац има, колико и којих врста засађених воћака.

Да се Сељачкој господарској слози културно-земљорадничкој припомоћној заклади у Пироту не може дати тражена помоћ.

Да се Дивостинској народној читаоници бесплатно изда једна колекција разних пољопривредних књига.

Да се г. Алекси Анђелковићу секр. благајнику пољопр. подружине у Мионици исплати хонорар за рад у подружини у 1936 г. од по два динара од члана.

По питању припрема и предходних радова за подизање друштвеног дома одлучено је:

Да претседништво код Грађевинског одбора општине београдске прибави потребне податке и обавештења о томе какву зграду Друштво може и сме да подигне на свом новом плацу, с обзиром на место и однос према улицама и зградама које сада у суседству постоје и које ће се евентуално подићи, затим о нивелационој линији, о канализацији и др.

Да се у ужи грађевински одбор за подизање дома одређују г.г. претседник Др. Т. Митровић, ппретседник Др. М. Јосифовић и чланови управе Н. Белобрк и А. Рашковић, који ће за израду идејних скица и генералног плана излагати потребе Друштва припремати шта је потребно за подизање и обавештавати Управни одбор у циљу доношења сагласних одлука.

Да се за израду идејних скица и генералног плана распише конкурс.

Да Друштво за подизање дома поред примљене суме од Министарства финансија у 1.967.880 динара може као

привремене позајмице да употреби и готовине разних фондова које доцније мора да врати истим фондовима. Ако све ово не буде било довољно, Друштво се на основу овлашћења годишњег збора може задужити у висини вредности својих плацева који подизањем дома не буду заузети.

Претседник г. Др. Т. Митровић саопштава да ће се 12 т. м. у 9 часова на дан друштвене славе одржати помен у Вознесенској цркви свима умрлим друштвеним члановима добротворима, почасним, редовним и утемељачима, па моли да сви чланови Управе присуствују помену а по том и сечењу славског колача у друштвеном дому у $10^{1}/_{2}$ часова.

Истог дана у времену од 17 до 19 часова одржаће се заједничка седница Управног и Надзорног одбора у циљу договора по питању подизања друштвеног дома те је потребно да цео Управни одбор буде на окупу.

Записник I. заједничке седнице Управног и надзорног одбора Српског пољопривредног друштва држане 12 новембра 1936 год. у друштвеном дому у Београду.

Претседник г. Др. Т. Митровић отвара седницу и поздравља претседника и чланове надзорног одбора и изјављује задовољство што се ова прва заједничка седница држи поводом једног најважнијег посла друштвеног — по питању подизања друштвеног дома. За овим извештава да је пренос имања друштвеног на Министарство финансија и имања Министарства финансија на Друштво извршен по закону и потписан уговор о преносу. Том приликом примљена је и разлика у вредности имања у корист Друштва у суми од 1.967.880 динара, која је готовина предата на чување Државној хипотекарној банци. По стрштетку ових послова сазвата је ова заједничка седница ради договора и споразума о томе шта је све од просторија аа Друштво потребно, са каквим и коликим средствима Друштво располаже и колико би му још требало да се задужи за подизање дома који би једној старој установи као што је наше Друштво чинио част и који би му обезбедио приходе за одржавање и развијање његовога рада у свима правцима. Моли присутне чланове да по овом важном питању кажу своје мишљење.

Г. Милутин Никетић сматра за част и нарочито задовољство што учествује у овом важном друштвеном послу у коме ће са своје стране урадити све што може и зна после лепог искуства које је стекао подижући своју кућу у Београду. Не слаже се са мишљењем, које је на прошлој седници Управног одбора изнето да се израда идејне скице и генералног плана дају путем конкурса већ путем избора једнога или двојице најбољих архитеката. За подизање свога дома Друштво може и да се задужи али се несме ићи у велико задужење.

Г. Стеван Лукић, мишљења је да пре свега треба утврдити које су и колике просторије за друштвену Управу и администрацију потребне, а по том треба да се зна колико средстава Друштво има за подизање дома. Тако исто мора се утврдити колико треба да стаје подизање дома. Сматра као неопходну потребу да се у друштвеном дому подигне и установи коначиште за друштвене и подружинске чланове из унутрашњости. Ово би врло корисно послужило као пропагандно средство за повећање броја и подружина и њихових чланова. Поред изложеног мишљења је да Друштво за подизање дома не треба да закључује дугорочни хипотекарни дуг, јер ће то јако да оптерети друштвене финансије и омета његов рад већ само краткорочни који ће се одужити што скоријом продајом плацева. Предлаже да се Друштво за подизање свога дома обрати за помоћ Министарству пољопривреде и бановинома.

Г. Др. А. Ђаја, мишљења је да се и израда идејних скица и израда генералног плана даду само путем конкурса са одређеним роком и означеном сумом до које се може ићи. Не треба много рачунати на скору продају плацева јер за скупе плацеве нема велики број купаца. Искуство нам је дало доста доказа за то. Задужење није добро те га треба избегавати. Кад се зна да су трошкови за разне доправке и поправке на једној великој кући увек доста велики онда ће приходи од нашег дома бити минимални. Предлаже да сума за подизање дома не треба да буде већа од 3,000.000 динара.

Г. Сава Ратковић, слаже се са мишљењем г. Лукића да у будућем друштвеном дому буде и коначиште за чланове, па чак и један мали ресторан да би чланови били подмирени и прихраном са скромним ценама. Сматра да Друштво може да се задужи до 1,5 милион динара на подлози својих плацева, чија ће вредност бар толико изнети. Ако се задужење жели по сваку цену да избегне онда се подизање дома може делимично изводити како се средства буду прибављала.

Г. Никола Петровић налази да би на овој седници требало утврдити суму до које се може ићи за подизање дома. Мишљења је да Друштво не треба да се много задужује већ да зграду подиже на бази суме од 3 милиона.

Г. Вића Матић слаже се са мишљењем да зграда не треба да кошта више од 3 милиона динара. Ако се друштво задужи тај дуг неће дуго трајати јер ће оно своје плацеве свакојако, после подизања палате Министарства финансија продати и брзо и по повољној цени. Тако исто слаже се са мишљењем г. г. Лукића и Ратковића да се у новом друштвеном дому одреде просторије за коначиште чланова из унутрашњости, јер то живот Друштва и његов рад захтевају.

Г. Др. Младен Јвсифовић, мишљења је да је сада најхитније да друштво дође до идејних скица па да се на ос-

нову тих идејних скица решава о одређивању суме до које се у подизању сме ићи. Ми можемо сада унапред само друштвене потребе у локалима да изложимо а све друго треба останити конкурентима — архтектима који за то имају разних конбинација и способности. Предлаже да се одмах распише конкурс за израду идејних скица са 3 награде са роком од месец дана. Тако исто одмах треба изабрати једно стручно лице за парцелацију новог друштвеног имања, јер се без свршавања овога посла ништа друго не може предузимати. Пошто конкурс за израду идејних скица по уобичајеном узусу траје месец дана то би смо крајем децембра већ имали идејне скице. Не слаже се са мишљењем г. г. предговорника да сада треба утврђивати да ли је обавезно подизати коначиште или не. О томе питању треба доцније дискутовати.

Г. А. Рашковић, сматра да се мора утврдити сума до које се може ићи, затим на коликом простору и колико високу зграду желимо подићи. Обећава да ће наћи стручно лице које ће бесплатно извршити парцелацију новог друштвеног имања као и један примерак идејне скице.

Г. Милош Николић, мишљења је да Друштво не треба да се задужује пошто има 2000 квадратних метара за продају, за коју ће површину у најнеповољнијем случају узети бар 2 милиона динара и има готових 2 милиона па ће сума од 4 милиони бити довољна за подизање дома.

Г. Никола Белобрк, сматра да је ова садања дискусија била непотребна. Сада само треба утврдити суму до које се може ићи, а пре свега извршити парцелацију имања, да би стручњаци који ће радити идејне скице имали одређену слику терена на коме ће се дом подићи. Он је својим предлогом образложио потребе Друштва у локалима али ће као члан ужег одбора за подизање дома по том питању у детаљу изложити своје мишљење.

Г. Др. Младен Јосифовић изјављује да се и он слаже са мишљењем већине да се конкурентима — утакмичарима за израду идејних скица ограничи сума до које се може ићи. Налази да су потребе Друштва такве да нови дом треба да задовољи у првом реду његове потребе у што већој мери а одма за тим да доноси и што већу ренту. Мишљења је да Друштво треба да затражи зајам од 2,000.000.— динара да у току подизања не би дошло у незгодан положај. Слаже се са тим да зајам не буде дугорочан.

Г. Илија Бошњак, налази да у раду и задужењу Друштва нетреба бити необразив, јер то може бити од штете, а ако се иде са превише обазривости онда у раду може бити неуспеха. Друштво треба да подиже дом који ће бити и репрезентативан и који ће давати и довољно средстава за јачи рад.

Г. Др. Павле Вукасовић каже да је питање о подизању дома врло важно и да жели да по истом питању чује и остала два члана надзорног одбора. Слаже се са мишљењем г. г. предговорника да максимална сума за подизање не пређе 3 милиона динара.

Сазнао је, да поред Државне хипотекарне банке, хипотекарне зајмове на 5– 6 година даје и Поштанска штедионица под врло повољним условима, те се овима при тражењу зајма треба користити.

Г. Милош Пойовић каже да су изјаве г. Миљковића претседника надзорног одбора и чланова г. г. Лукића и Ратковића у исто време и његове. Са своје стране мишљења је да се Друштво незадужује. Тако исто мишљења је да се не обраћа пажња много на шпекулативну страну и да се Друштво на рачун тога задужује. Налази да је сума од 3 милиона довољна.

Г. Димитрије Марјановић слаже се са мишљењем г. М. Поповића да Друштво нетреба да се задужује. Наводи примере како се људи зидајући зграде са великим дугом погубили и зграде и свој капитал што су га пре почетка зидања имали.

Г. Сава Ратковић допуњава своја мишљења тиме што он није мислио да Управа друштвена у режији издаје коначиште, станове и ресторан, већ путем закупа. Понова изјављује да за чланове из унутрашњости треба у новом дому да има коначиште. Никако није за то да се дом подиже у режији. Друштво је у режији оправљало овај свој стари дом и магацине па је било много приговора за такав ситан посао.

Г. Др. Таса Митровић изводећи закључак из говора г. г. из Управног и надзорног одбора жели да на завршетку дискусије каже своје мишљење. Не слаже се са предлозима г. г. Лукића и Ратковића за отварање коначишта у будућем друштвеном дому. Износи разне тешкоће на које се наилази у одржавању тих коначишта где су трошкови често пута већи од прихода. Слаже се са тим да Друштво има известан број постеља за случај потреба које се указују приликом екскурзија, конгреса или скупштина, те ће у новом дому бити места за преноћишта наших чланова из унутрашњости.

Што се тиче задужења каже да му је добро познато шта значи дуг, али Друштво треба и мора овом приликом да се задужи да би подигло дом који ће бити и репрезентативан и који ће Друштву обезбедити приходе за јачи и самосталнији рад.

Предлаже да се за подизање дома може утрошити сума до 4,000.000.— динара, што је већина присутних одобрила и усвојила.

Г. Димитрије Марјановић допуњава своја излагања изнета у току дискусије, слажући се са мишљењем г. Милоша Поповића да се не обраћа велика пажња рентабилној страни

од будућег дома, већ да се у првом реду задовоље потребе Друштва. На овај начин до задужења неби ни дошло, а кад Друштво своје плацеве прода оно онда може да подиже зграду за ренту.

Са овим је седница закључена.

49 Седница (19-XI). Да се моли члан Управе г. Рашковић да обећаног стручњака ангажује да парцелацију друштвеног имања изврши до наредне седнице.

Да се упита Министарство финансија да ли би Друштву уступило и по којој цени катастарску парцелу $\frac{808}{4}$ у величини 412 м. која је увези са остатком друштвеног имања испод новопројектоване улице.

Да ужи одбор за подизање дома до наредне седнице спреми заједнички конкретан предлог о потребним локалима за Друштво у новом дому.

Прочитан је и усвојен записник 47 седнице књижевног одбора са предлозима о смањењу огласне таксе за бановински расадник на Палићу о бесплатном давању примерака Пољопривредног календара за 1937 годину, разним установама и појединцима.

Да се подружини у Ореовици не може дати на кредит тражена сејалица за жито јер њен дуг износи 47.200-. динара и она има 92 члана, пошто Друштво не може да да двогодишњи кредит

Да подружина у Трбуњу може за идућу годину да задржи нераспродату количину рафије у 21 кгр.

Да се понуда за Еберхартове плугове, због високе цене одбије и да се исти плугови по потреби у мањим количинама узимају од Главне земљорадничке набављачке задруге.

Да се изврши набавка 300 кгр. семена багрена од Подружине у Суботици по цени од 9 динара килограм франко Београд.

Да се изврши набавка 5000 кгр. семена сточне репе и то 3000 кгр. црвене 1500 жуте и 500 полушећерне у споразуму са Главном земљорадничком набављачком задругом.

Да се прими знању да је извршена испорука брдских плугова, сечки за сашу и сточну репу, да справе одговарају условима испоруке и одлучено да се плугови продају по 600, сечке за шашу по 1000 а сечке за репу по 500 динара комад.

Да се изврши понуда за продају семена луцерке и црвене детелине па ако се успе са продајом онда отпочети са откупом нових количина. Продају семена луцерке и црвене детелине нудити на бази замене за Кундеов алат, Еберхартове плугоме, Вајсманове тегле и др.

Да се извештај г. Срећка Милинковића о предавању г. А. Петровића преда одбору за радио предавања пољопривреде.

Да се г. Милану Стаматовићу ср. пољопр. референту у Вучитрну пошаље 40—50 пољопривредних календара за 1937. год. у циљу оснивања Подружине с тим да по оснивању изврши обрачун и врати преостале примерке.

Да се народној књижници и читаоници у Владимирцима бесплатно изда једна колекција разних књига.

Да се Соколској чети у Семизовцу не може дати тражена помоћ за прирећивање пољопривредних течајева.

Да се Подружини у Љубовији исплати сума у 600 динара за одржана пољопривредна предавања у 8 општина среза азбуковачког.

Да инспектор за подружине изврши преглед рада и стања подружина у Голобоку, Крагујевцу, Честину, Губеревцу, Брестовцу, Бечевици, Опланићу, Опарићу, Превешту, Калудри, Белушићу, Течићу, Страгарима, Лазаревцу и Гунцатима.

По предлогу потпретседника г. Др. М. Јосифовића одлучено је да се тарифа за огласе у Тежаку смањи и од сада буде 300 динара за целу страну 150 за пола и 75 динара за четвртину. За ситне огласе остаје иста тарифа као и попуст код оглашавања више пута.

По позиву филофског факултета на комеморативну седницу у спомен поч. Симе Лозанића, одлучено је да иду г. г. претседник Др. Т. Митровић и ппретседник Др. М. Јосифовић.

50 Седница (26-XII) Одлучено је да се пољопривредној подружини у Младеновцу продужи рок плаћања меничног дуга до 1 јануара 1937. г. пошто је њена меница без датума.

Да се пољопривредној подружини у Милошевцу не може продужити рок плаћања меничног дуга, пошто је меница са роком за 1-XII-1936 г. изузев ако пошаље другу меницу у замену.

Да се примљени малигани исплате и да им продајна цена буде 1050 динара.

Да се послато семе из Ергеле Љубичево у 1200 кгр. луцерке очисти на Трифолин машини уз наплату таксе за чишћење и превозних трошкова. За овај посао да се узме један надничар за два дана.

Да се набави 50 кгр. желатина у танким листовима од Пољоделске пословнице из Сплита.

Да се Пољопвивредној поружини у Пироту исплати 400 динара у готову за одржана предавања пољопривредна у четири општине среза нишавског, из кредита одобреног јој по ранијем распореду.

Да се функционерима Подружине у Руњанима и среза врачарског исплати на име награде за рад у подружинама у 1936. г. од сваког члана по 2 динара и то у Руњанима за 26 члана по 2 дин. 52 — а у срезу врачарском за 111 чланова по 2 дин. 222 динара, пошто су обе Подружине измириле своја дуговања.

Да се у Бољковцу — Дунавске бановине не може одобрити оснивање друге Читаонице и књижнице пошто већ једна постоји.

HERSAN čaj

će Vam pomoći da opet postignete zdravlje pomoću lekovitih svojstava bilja.

Ne budite neprijatelj sami sebi! Obolenja kod mijena i bolova kod mjesečnog pranja (menstruacije) ublaži će Herсan čaj.

Smeta li Vam gojaznost (debljina)? Želite li biti vitki? — Onda možete upotrebiti **HERSAN ČAJ.**

Zašto da trpite bolove kod reumatizma i kostobolje (gihta) kada to nije potrebno **HERSAN ČAJ** je sredstvo koje Vam može olakšati muke.

HERSAN ČAJ pomaže kod arterioskleroze i hemoroida (šuljeva).

Zar zbilja niste znate da je **HERSAN ČAJ** kod oboljenja želuca, jetre i bubrega dobro sredstvo.

HERSAN ČAJ dobiva se samo u originalnim omotima u svima apotekama. — Tražite besplatnu brošuru i uzorak kod:

„RADIOSAN" — Zagreb, Dukljanin-nova ul. 1.

Reg. br. 19834-1933

VEČITA KNJIGA

koju svaki dom treba da ima jeste

„IMENIK LEKOVITOG BILJA"

po narodnim i medicinskim imenima, sa propisom raznih bolesti kod kojih se upotrebljava pojedino lekovito bilje. Knjiga iznosi 24 štampana tabaka u tvrdom povezu, cena joj je 24 dinara, poštarina osobeno po stvarnom koštanju. Dobija se kod N. P. Rajića, Skendebegova ul. 13-I ili u knjižari V. Rajkovića i Komp. Beograd, Knez Mihailova 8. Čekovni račun 53488. g. g. učiteljima, sveštenicima i poljoprivrednim podružinama 20% jevtinije.

Poljoprivrednici oglašavajte u

„TEŽAKU"

jedinom poljoprivrednom časopisu

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 2 Београд, 15 ЈАНУАРА 1937 год. Год. 65

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПР. ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Ing. *Сергије Тарчински*: — Јаровизација озиме пшенице или припремање озиме пшенице за пролетну сетву.

Др. Драг. Николић: — Шта смета бржем напретку нашег сточарства?

Др. Виктор Нејгебауер: — Значај правилне обраде земљишта у воћњацима и виноградима за стварање шалитре (нитрата).

К. Ивковић: — Зимско или собно калемљење воћа.

Др. С. З. Иванић: — Нервоза срца.

М. Ж.: — Пољопривредна изложба у Роанди.

Адам Предић: — Воћарско-калемарски курс у Белој Паланци.

Наталија Буровић: — Извештај о раду на течају за конзервисање воћа и поврћа.

Чед. Н. Петровић: — Воћарско-калемарски курс у Цариброду.

Питања и одговори.

Извод из записника Управног одбора Срп. пољ. друштва.

Уредништво: Немањина ул. 15 — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно
Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.350. —
Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-702

Јаровизација озиме пшенице или припремање озиме пшенице за пролетну сетву

Јесен ове године била је неповољна за јесењу сетву озимих усева. Непрекидне кише су спречавале пољске радове у припремању земљишта за сетву, па готово и саму сетву. Има доста пољопривредника, који нису успели, да на време посеју озиму пшеницу, пошто се ова код већег дела наших пољопривредника, сеје после окопавина и то углавноме после кукуруза и шећерне репе. А берба, односно вађење ове спречавала је киша да на време буде обављено, а у вези са овим закаснило се је и са обрађивањем земљишта за сетву озиме пшенице. Само они пољопривредници, који су ову сејали на на луцериштима и детелиштима или после других култура, намењених за зелену храну, успели су да ову сетву на време обаве. Али, како је зима већ отпочела, то не постоји могућност, да се пропуштена јесења сетва обави сада. Остаје нам још пролеће на расположењу када можемо извршити сетву јаре пшенице. Али наши пољопривредници сеју ову врло мало, те се неће моћи тиме засејати непосејане површине озиме пшенице, јер се не располаже довољном количином јарог семена.

У оваквим приликама можемо се помоћи тако званом *јаровизацијом,* чија је суштина у томе, да се озима пшеница припрема на вештачки начин за пролетну сетву. Први, који је дошао до те идеје-јаровизације озиме пшенице, био је Рус, академик *Лисенко* Т. Д.

Ова припрема пшенице за наше прилике је нова. Међутим, она је практикована већ у Русији и резултати су се показали као врло повољни. Имајући овогодишњи нередовни случај, изнећемо у овом чланку главне принципе и практичну примену јаровизације.

Познато је, да озима пшеница посејана у пролеће, бујно расте, даје зелену масу, али не класа, те и не даје зрно. Познато је и то, да биљка има, поред захтева према земљишту још и захтеве, према темпера-

тури, светлости и влажности, као и према дужини дана и ноћи. Ако ми све ове услове пружимо у највишем степену, то још не значи, да ће она и најбоље успевати и донети нама плод. Такав је случај са озимом пшеницом посејаном у пролеће. Она, посејана у пролеће, има довољно и влаге и светлости и повољну температуру, а ипак нам не даје зрно. Шта је ту по среди? Узрок је у томе, што овде није задовољен и један посебан услов за озиму пшеницу, који је за њу најглавнији. То је њено такозвано доба мировања, т. ј. доба са ниском температуром. Озима пшеница у почетку свога развијања тражи мање топлоте, него ли у средини или на крају свога развијања, т.ј. за време зрења. Ако би се озима пшеница након сетве налазила стално под температуром од 12 до 15°C и више, она не би дала плода, јер њој је потребно једно време са нижом температуром, од 12 до 0°C. Кад озима пшеница прође кроз ову фазу са нижом температуром њој је онда потребна већа температура од 12°C, осим тога, и повећана светлост. Ова периода мировања треба да траје од 20 до 50 дана. За јару пак пшеницу то није потребно, пошто она одмах после сетве тражи повећану температуру и светлост. Напоменули смо да озима пшеница посејана у пролеће развија се, даје зелену масу али не класа. То њено развијање, кад се посеје у пролеће, није развијање односно, оспособљавање за доношење рода, већ је просто једно рашћење без успостављања потребних подлога за класање, односно добијање рода. Треба овде разликовати појам раста од појма развијања.

Озима пшеница тај свој период мировања може провести или у стадиуму одрасле биљке, као што је то случај кад се у јесен посеје, или у стадиуму проклијалог семена. При овој јаровизацији ми искоришћавамо ову другу могућност њеног својства, да проведе тај период мировања у виду проклијалог семена. Цели рад јаровизације састоји се у довођењу семена до клијавости и одржавању таквог проклијалог семена до пролетне сетве.

За извођење прве радње, т.ј. за довођење семена до клијавости, потребно нам је следеће: једна прос-

торија са добрим проветравањем (за ову сврху може послужити таван, магацин за храну, чак и шупа), један обичан топломер; чиста каца за воду; канта за полевање са решетком; дрвене лопате; кофе за воду и обична ветрењача.

Прво се приступа навлаживању семена. Али оно пре тога мора бити добро очишћено од уродице и оштећеног зрна, пошто ће се на овакво зрно код јаровизације населити плесен-буђ, а тим ће се заразити и здрава зрна. Припрема се једна извесна количина семена не више од 20 до 30 мтц у једној гомили. Ова се гомила сада влажи водом. Што се тиче количине воде за ово влажење, потребно је 35 до 37 кг. чисте воде за 100 кг. семена. Ова потребна вода не сипа се одједном, већ се раздељује у три оброка квашења. Сва три квашења треба да се обаве у времену од 20 до 24 сата. Квашење се обавља овако: Одмери се потребна количина семена и припреми се одговарајућа количина воде. Узме се трећи део ове количине воде и ставља се у припремљену кацу. Један радник поменутом кантом узима воду из каце и полева кроз решетку гомилу одакле други радник лопатом пребацује семе на другу гомилу. Радник, који полева, сипа ову воду на суви део зрна који се отвара иза лопате. После овог квашења, семе остаје у слоју од 25 до 30 см. висине. Након 2 до 3 сата, ово наквашено семе треба пребацити на другу страну, да би се боље извршило влажење појединих зрна. Затим, кад семе упије сву воду и спољна кожица семена буде насува, треба обавити друго квашење. Друго квашење се обавља на исти начин као и прво. Кроз 2 до 3 сата семе се поново пребацује и у таквом стању може се оставити до сутра изјутра. У јутро следећег дана, обавља се треће квашење. После трећег квашења у гомилу семена треба метнути топломер и пазити, да се не би топлота дигла више од 5 до 10°C. Ако се температура дигне више од 5 до 10°C онда треба семе пребацити и разредити у тањи слој. Код ове топлоте од 5 до 10° семе почиње клијати кроз два до три дана. Кад проклија 3

до 5% количине семена, семе треба ставити у још тањи слој, да би постепено довели температуру за 24 до 36 сати до 0 односно до 2 степена изнад 0. *А то је температура при којој треба јаровизирати озиму пшеницу и коју морамо стално одржавати.* Одржавање овако припремљеног семена јесте други део ове радње јаровизације.

Тај степен клијања семена, у каквом га треба и одржати до сетве, треба разумети проклијало семе, код кога се једва назире клица, тако да се она примећује испод кожице семена или мало вири ван ове. Ово је један од најглавнијих момената код јаровизације, која треба да траје 20 до 50 дана. Топлота мора бити стална од 0° до 2°C изнад нуле и на њу треба строго пазити. Ако се ова повећава, онда треба семе пребацити и сложити у тањи слој, ако се снижава треба га ставити у дебљи слој, чак и покрити са врећама или пољавом, особито ако температура падне испод нуле те се семе почне смрзавати. Треба имати у виду, да семе сисањем брзо увећава своју температуру, особито ако је са нечим покривено. Али и ту морамо пазити, да ова не пређе више од 2 C. Осим тога, треба пазити и на влажност семена. Недостатак влаге примећује се по томе, да ли се проценат проклијалог семена повећава, пошто семе, које није проклијало неће ни класати. Ако кроз 15 до 20 дана од почетка јаровизације озиме пшенице, већина семена још није проклијала, треба накнадно још поквасити, рачунајући на 100 кг. семена 5 до 8 кг. воде.

Јаровизацију треба почети на 20 до 50 дана до прве пролетне сетве. Сетва јаровизираног семена, треба да се обавља омашке, а сејалицом само у најповољнијем случају. Чим мало време дозволи, не треба чекати, већ одмах вршити сетву. Та се рана сетва чини због тога, што ми махом и делом имамо касно пролеће, тако да више пута још у марту лежи снег. Најједном затим нагло се диже топлота, појави се југовина, а оваква нагла промена је најтежа за регулисавање топлоте у гомили јаровизираног семена. Ако се-

јемо руком и ако јаровизација, како смо рекли, није завршена, она ће се завршити на пољу у земљишту.

Више пута може се догодити, да пред крај јаровизације, кад топлота у ваздуху расте, семе почиње плеснити — буђати; онда треба разгрнути семе у што тањи слој, отворити све прозоре и врата, да би била што већа промаја; осим тога, ноћна хладноћа ће такође, повољно утицати. А ако то не помаже треба семе пропустити кроз ветрењачу.

Ако време дозволи, да можемо сејати јаровизирано семе сејалицом, треба водити рачуна о томе, да се семе повећало у својој запремини, те, према томе треба више отворити сејалицу, да би и јаровизирано семе испадало у истој количини колико и обично семе, т. ј. нејаровизирано. За ову сврху пуштамо отворену машину са нејаровизираним семеном негде на равном, чистом месту и збрајамо број палих зрна из једне луле, на пример на 5 текућих метара и исти број зрна мора пасти кроз једну лулу и од јаровизираног семена.

Што се тиче борбе против тврде сиђети, јаровизирано семе се несме квасити ни у модрој ни у зеленој галици, него га треба прашити са сувим препаратом Тилантином, Абавитом или Порзолом, на исти начин, као и обично семе.

То је, у главном, све што је потребно за припремање озиме пшанице за пролетњу сетву. Пошто има још доста времена за јаровизацију, сваки, који је заинтересован у њој, може ради вежбе пробати јаровизирати 5 до 10 кг. озиме пшенице, да би на овој малој количини пропратио ток јаровизације.

Још једна већа предност јаровизације озиме пшенице за пролетну сетву је у томе, што тако јаровизирана озима пшеница, под повољним условима, даје и нешто више у приносу по хектару од нејаровизиране. По подацима из Русије у 1934 год. већ је било засејано на хиљаде хектара са јаровизираним семеном и то не само озиме пшенице него и јаре, чак и овса и јечма, и то у циљу што већег приноса. Наша задаћа овде је омогућити пољопривредницима, који нису услед нередовних временских прилика, успели, да на време

обаве сетву озиме пшенице, да ово ипак надокнаде сетвом јаровизиране озиме пшенице.

(Литература: Т. Д. Лисенко и Ф. С. Степаненко. Јаровизација сељскохозјајсвених растениј. 1935 год.

Ing. Сергије Тарчински.

Шта смета бржем напретку нашег сточарства?

Једна од највећих сметњи бржем напретку нашег сточарства је, без сваке сумње, слаба исхрана домаћих животиња. У готово читавој држави, са малим изузетцима, исхрана домаћих животиња, а нарочито у току зиме, је врло слаба. Ово је готово редовна појава код малих поседника, којих бројно има највише и који нити имају довољно добрих пашњака за испашу стоке коју држе, нити производе довољне количине сточне хране потребне за исхрану стоке у току зиме. Већина наших пољопривредника живи са својим породицама на сувише малим поседима, на којима нису често у могућности да произведу ни најпотребнију храну за прехрану својих породица. Услед тога они нису у могућности да произведу потребну количину сточне хране, врћ остављају стоку у току целе године, а поготову у току зиме, да формално гладује. Последице оваквог рада од огромне су штете како за саме пољопривреднике, тако и за целокупну нашу привреду.

У извесним родњим годинама као што је била ова последња, наш пољопривредник некако и прехрањује своју стоку, ма да је то далеко од онога, како би то требало да буде, док у слабо родним, тј. сушним годинама, као што је била 1935, стока формално цркава од глади. Свима нама је пред очима прошла зима када су огромни милиони народног новца и то баш најсиромашнијих наших пољопривредника отишли у неповрат. Угињавање стоке услед недостатка хране било је велико нарочито у планинским крајевима. Но исто тако тешки милиони народног новца иду сваке године у неповрат услед тога што је исхрана стоке и поред добре или најбоље родности године, врло слаба.

Наш пољопривредник који иначе необично воли своју стоку, није свестан тога колику огромну штету наноси самом себи тиме што исхрани стоке не поклања већу пажњу. Слабо или недовољно храњена стока не даје своме сопственику ни близу оне користи, које би иначе требала да даје. Услед недовољне исхране домаће животиње закржљају и нису у могућности да наслеђена добра својства развију до потпуности. Код закржљалих грла млечност, гојазност, радна способност као и сва друга својства се знатно смањују, тако да њихов сопственик има од њих далеко мање користи, него што би имао да су грла правилно храњена. Закржљалост нарочито наступа код младих недовољно храњених грла. Ако домаће животиње услед слабе исхране закржљају у прво доба свога живота, онда оне нису у могућности да ово касније надокнаде и поред побољшане исхране. Зато је правилна исхрана младих грла од особито великог значаја по целокупни успех у сточарству. Али није само довољно домаће животиње правилно хранити док су млађе, већ ако се хоће да оне дају одгајивачу оне користи, које он очекује, треба их и доцније правилно хранити. Стварање меса, производња млека, радне снаге и свега онога што разне врсте домаћих животиња дају човеку, дешава се искључиво из хране коју животиња добије. Храна још служи и за одржавање живота тј. производњу топлоте, крви, енергије за покретање и рад мишића у појединих органа итд. Без хране ни једно живо биће није у могућности да живи дуже времена. Краће време животиња може да живи без хране али она за то време за одржавање живота троши резерве, које се налазе у организму. Животиње које не добијају потребне количине хране смањују производњу својих продуката (млека, меса итд.). Оне за ову сврху, када не добијају довољно хране употребљују резерве, које се налазе нагомилане у организму и услед тога постају све мршавије и често толико ослабе да се једва крећу док најзад не угину. Нажалост ова појава је врло честа, нарочито пред крај зиме и почетак пролећа, када је услед несташице хране исхрана најслабија.

Ако детаљније погледамо откуда то, да наш пољопривредник своју стоку коју иначе воли, тако слабо храни и формално упропашћава, видећемо, да то долази услед више узрока од којих су најважније:

1) Наш пољопривредник није упознат са потребама животињског организма у погледу хране и начину њеног искоришћавања од стране организма. Он не познаје довољно хранљиву вредност појединих хранива, нити је довољно упућен на који начин треба припремити храну, да би је животиња што боље искористила.

2) Наш пољопривредник који иначе располаже у највише случајева са малом површином обрадљиве земље, на којој првенствено производи храну за своју породицу, држи већином већи број стоке, него што може правилно да исхрани при данашњем начину рада.

3) Производња сточне хране на ораницама (граорице, грашка, луцерке детелине, соје сточне репе итд). која омогућава држање већег броја стоке и бољу исхрану ове још увек је у највећем делу државе тек у почетку развоја.

4) Број сило јама за укишељавање сточне хране је још увек мали и производња хране за силирање је незнатна.

5) Код нас се за исхрану стоке још увек употребљавају врло мале количине јаке концентриране хране која садржи мање воде а више хранљивих материја а нарочито беланчевине, које су најпотребније за пораст органнзма, као и стварање млека и меса. Овде треба споменути соју, грашак, разне погаче од исцеђеног уљаног семена (сунцокрета, бундева, мака, лана, олајне репице итд.) рибље брашно, брашно од крви итд. Поред ових треба нарочито споменути овас који игра у исхрани стоке, нарочито младе, важну улогу а који се код нас мало употребљмва за ову сврху.

Први и основни услов побољшања исхране стоке код нас јесте упознавање пољопривредника са потребама животињског организма. Упознавањем са начином искоришћавањем разних врста хране, хранљивом вредношћу ове, начином припремања и начином исхране,

с обзиром на искоришћавање хране од стране појединих врста домаћих животиња и продукте које оне у главном дају човеку. Исто тако је важно упутити пољопривредника на потребу и побољшање постојећих пашњака и ливада. На повећавање површина под луцерком и црвеном детелином. Повећање производње сточне хране на ораницама (граорица, грашак, соја, сточна репа, кукуруза за силажу итд.) и припремање произведене хране за што дуже чување и што боље искоришћавање од стране домаћих животиња. При овоме необично важну улогу игра укишељавање хране у сило јамама, помоћу којих се може знатно на истом поседу повећати број стоке и знатно појевтинити њена исхрана. У Подравини (Савска бановина) су тамошњи пољопривредници, путем подизања сило јама, успели да знатно повећају број стоке пре а броју која су раније држали на истим поседима. Што је најглавније они су постигли да своју стоку иако већи број далеко боље и јевтиније хране него раније. На овај начин успели су они да своје сточарство побољшају и да повећају користи од њега.

Нашег пољопривредника треба даље упутити у велику важност хранива која садрже велике количине беланчевина као и у значај овог најскупљег и најважнијег хранљивог састојака за целокупни развитак животињског организма и стварање животињских продуката. Треба га упутити на већу производњу соје, грашка, овса, чије семе у прекрупљеном стању у одређеним количинама служи као одлична храна тј. додатак храни, који може у велико смањити потрошњу сена и повећати производњу млека и меса. И семе лана, сунцокрета, бундева, мака, олајне репице када се из њега исцеди уље, (зејтин) и пресује, може у одређеним количинама да послужи као изврсан додатак храни нарочито кравама музарама. Истина је, да се куповина оваквих уљаних погача као и рибљег брашна и брашна од крви за исхрану стоке данас готово не рентира, али ако пољопривредник сам производи наведено семе, онда ће му се свакако рентирати.

Све дотле док наш пољопривредник не буде довољно упућен у изнета питања и док он не почне да

води више рачуна о производњи сточне хране и исхрани стоке, сваки бржи напредак у погледу унапређења сточарства биће немогућ. Ни давање народу првокласних приплодних грла набављених у земљи или увезених са стране по скупе новце, ни предузимање ма каквих других мера на унапређењу сточарства неће дати оне резултате које би дало када би исхрана стоке била онаква каква би требала да буде. *Правилна исхрана стоке је дакле први услов и камен темељац за унапређење сточарства и зато сва наша настојања у погледу унапређења сточарства морају бити у првом реду упућена у правцу побољшања начина исхране домаћих животиња.* Тек на друго место долазе остале мере као што су увођење бољих раса, селекција у циљу повећања производње разних сточних продуката итд.

Услед тога што се није водило довољно рачуна о овом најважнијем питању нашег сточарства, код нас су досада учињене многе грешке које су врло скупо коштале. Довођена су скупоцена грла племенитих раса тамо где није било хране ни за најпримитивније домаће расе, која су разуме се, за краће или дуже време сасвим пропала, остављајући потомство које није било ни близу ономе, што су такви родитељи могли и требали дати да је исхрана била боља. И многи пољопривредници често и они сиромашнији рачунајући само на велике количине продуката (млека и др.) које дају оваква грла при доброј исхрани куповали су их и доводили их на своје поседе где нису имала потребну исхрану и где су пре или после пропадала. Уместо да су прво обезбедили производњу довољне количине хране за оваква грла па их тек онда набављали, они су чинили обратно.

Племените расе домаћих животиња постале су у главном обилном исхраном и оне могу давати одгајивачу очекиване користи само ако буду правилно храњене. При слабој исхрани и најплеменитија раса даће одгајивачу мање користи него примитивна при доброј исхрани. Зато је правилна исхрана први услов за успешно одгајивање и искоришћавање племенитих раса

домаћих животиња. Позната је ствар да је наш народ каже: „Пола расе улази на уста“ али да се на жалост у пракси тога не држи.

Има и других сметњи бржем напретку нашег сточарства, као што су рђава нега, недовољно обраћање пажње избору грла за расплод, извесне заблуде у сточарству, заразне болести итд. али најважнија сметња је без сваке сумње слаба исхрана стоке у највећем делу наше државе.

Др. Драг. Николић

Значај правилне обраде земљишта у воћњацима и виноградима за стварање шалитре (нитрата)

На страницама овог часописа било је већ говора о користима које доноси правилна обрада земљишта у воћњацима. Говорило се о томе, да рационална обрада воћњака сачува за воћке оне хранљиве састојке које иначе извуче коров, односно трава и да се таквом обрадом задржи у земљишту велики део влаге која би се иначе испарила. Ми ћемо овде да расмотримо утицај рационалне обраде на стварање шалитре у земљишту воћњака и винограда. Према подацима којима располажемо, земљишта наших воћарских крајева у Србији оскудевају у приступачној азотној храни (реагирају на азотна ђубрива.) Куповање вештачких азотних ђубрива, међутим, за већину наших пољопривредника, због кризе, не долази у обзир. Ово се нарочито односи на шалитру која је релативно најскупља од свију вештачких азотних ђубрива (према јединици азота.) Природно је према томе, да су од необичне важности оне културне мере, које су у просечном сељачком газдинству изводљиве, а које могу побољшати исхрану воћака азотом и то нарочито у тако погодном облику као што је шалитра. А такве мере постоје; — то је рационална обрада воћњака и винограда.

Сам процес стварања шалитре у земљишту је чисто бактериолошки. Виноградски је био први који

је добио чисте културе бактерије које од амонијачних једињења стварају на крају крајева азотну киселину, која се даље веже у земљишту за базе стварајући шалитру. На тој нитрификацији раде по Виноградском две врсте бактерија. Једна од њих (Nitrosomonas europeus) оксидише амонијак до азотасте киселине (HNO_2), док друга врста (Bacterium nitrobacter) врши даљу оксидацију азотасте киселине до азотне киселине (HNO_3.) *Битно је знати да су те бактерије „нитрификатори" — аероби, т.ј. да се могу развијати само при приступу ваздуха.* Оне почињу да раде на температури око +5°C., а најбоље се развијају на 35—37°C, док је за њих најповољнија температура 27—28°C. Они престају да раде на температури од око 55°C. За добро напредовање нитрификације важна је исто тако довољна *влажност земљишта.* (Према испитивањима г. Шенборна у Топчидеру, влажност земљишта није имала јачег утицаја на ток нитридикације.) Најновија испитивања (Waxsman) показују, да постоји неколико раса нитрифицирајућих бактерија које су прилагођене разним реакцијама средине са оптимумом при Ph 7, 6; 7.0; и 6, 6. Као најнижа граница на којој је још могућа нитрификација у киселој средини, сматра се Ph 3, 5. Али иако је нитрификација могућа при киселој реакцији, ипак је она најинтензивнија у неутралним и слабо алкалним земљиштима. Сем набројаних животних услова за повољан развој бактерија нитрификатора, подразумева се стварање довољне количине амонијака у земљишту.

Да видимо сад, кад се код воћака и винограда осећа највећа потреба у азотној храни. Испитивања Прјанишникова показују, да се уопште код биљака највећа потреба у азоту осећа у првој половини вегетације, при порасту биљке. Код воћака и винограда та периода највећих прохтева поклапа се са временом стварања лишћа и младог дрвета (ластара.) Али је и доцније азот потребан за образовање цветних и лисних пупољака код воћака одн. окаца код винограда.

Прелазећи даље на утицај обраде земљишта на стварање у њему шалитре, можемо поставити ова пи-

тања: 1. *колика се количина шалитре може створити у земљишту под утицајем добре обраде и* 2. *на који начин утиче обрада на стварање у земљишту шалитре.* На оба ова питања можемо одговорити на основу испитивања извршених код нас у земљи и на страни.

Према Рипелу (Немачка), у нормалним земљиштима умерене зоне може се створити до 100 мгр. (NO_3) у 1 кгр., земљишта што одговара 411 кгр. шалитре ($NaNO_3$) по 1 ха у слоју од 20 см. дубине. На огледном пољу Темирјазевске пољопривредне академије у Москви нађено је на црноме угару пред сетву озимог усева до 1000 чак 1500 кгр. шалитре по 1 ха (Кравков.) Треба напоменути да је то у северној Русији на подзоластом земљишту. А Шенборн је нашао у земљишту Огледног поља Пољопривредне огледне и контролне станице у Топчидеру највише до 150 мгр. (149, 44) NO_3 у слоју од 10 см.; са дубином је садржај нитрата опадао. *Максимална количина шалитре која је констатована на Огледном пољу у Топчидеру износила је 697 кгр. по 1 ха у слоју од 40 см. дебљине и била је нађена 10 септ. 1931 год. на црноме угару.* Међутим ако узмемо месечне просеке, видећемо да је највећа месечна количина шалитре била створена у току месеца јула опет на црноме угару. Она је износила 576 кгр. у слоју од 0—40 см. С. Николић је нашао у црноме угару факултетског добра у Земуну у јулу месецу 1934 год. (23-VII) само 94, 23 кгр. шалитре у слоју од 0—40 см. Ми се нећемо овде упуштати у објашњавање узрока мањих количина шалитре нађених на угару у Земуну према угару Огледног поља у Топчидеру; могуће је да то зависи од метеоролошких услова године.

Количина шалитре која се може створити под утицајем обраде, зависи и од самог земљишта. Највеће количине шалитре, какве се не помињу у литератури за културна земљишта, ја сам налазио у заслањеним земљиштима Скопског поља, где је та количина износила у обрађеном земљишту око 5775 кгр. шалитре по 1 ха у слоју 0—20 см. дебљине. Али та

земљишта већ не спадају у воћарско-виноградарска, па су према томе без значаја за нашу расправу.

Да видимо сад на који начин утиче обрада на стварање шалитре. Познато је да се необрађено земљиште слегне; у њему се јако смањи количина ширих некапиларних шупљика (пора), што има за природну последицу врло отежану размену гасова и ваздуха у земљишту. Као што смо већ нагласили бактерије — нитрификатори који стварају шалитру не могу уопште да живе без приступа ваздуха. Појмљиво је према томе, да не може бити мало јачег стварања шалитре у земљишту које се не проветрава одн. у коме се ваздух не може брзо обнављати. Напротив, стварање шалитре наилази у обрађеном земљишту на врло повољне услове због доброг проветравања. Између трошних грудвица обрађене њиве има увек довољно широких шупљика које потпуно сбезбеђују брзу обнову ваздуха у земљишту, један од гравних животних услова за бактерије — нитрификаторе. Испитивања А. Шенборна у Топчидеру показују, *да упркос врло интензивном стварању шалитре у обрађеном земљишту у току целог лета, чак и јесени, процеси нитрификације једва су тињали у истом земљишту само необрађеном.* У месецу јуну 1931 год. просечне количине шалитре у та два земљишта биле су ове (у слоју 0—40 см.): *у обрађеном — 576 кгр. по 1 ха; у необрађеном свега — 5,3 кгр. по 1 ха.* Огромна разлика!

Ако се питамо, кад почиње стварање шалитре у нашим земљиштима, можемо одговорити да се то дешава у пролеће одмах чим се земљиште загреје изнад 5°С, под претпоставком да је оно трошно и да има довољно ваздуха. Према Шенборну, извесна нитрификација примећује се у Топчидеру већ у марту месецу, у априлу је она већ осетна иако још слаба, док од краја априла стварање шалитре постаје већ сасвим интензивно и достиже свој месечни максимум у јулу, а недељни чак у септембру.

Оцењујући изнете чињенице о стварању шалитре у земљишту под утицајем обраде, морамо

признати да се обрадом могу створити у нашим земљиштима виноградских и воћарских крајева Србије врло велике количине шалитре: 5—6 товара по 1 ха. Изражено у новцу то премашује 1000 динара по 1 ха. Разумљиво је од каквог је то значаја за једно сељачко газдинство.

Dr. Виктор Нејгебауер.

НЕРВОЗА СРЦА*)

Поред обољења, која постају на тај начин што се поремете ткива у органима или се толико промене, да не могу правилно да раде и одговарају својим задацима, има и таквих обољења, код којих се на органима не могу наћи никакве видљиве промене, па ипак нису у стању да правилно раде. Таква обољења код којих не постоје никакве промене у органима, али се јављају јачи или слабији поремећаји у њиховим радњама — називају се неурозима и приписује се обољењима живаца. Тачну природу тих обољења још не знамо, али познато је, да често пута и та обољења могу пратити врло досадни поремећаји и неподношљиве сметње. Тако се од таквих неуроза јављају јаке главобоље, необјашњив страх, потиштеност, повраћање, пролив и др. Таква обољења изазивају неки пут промене у радњама органа, а неки пут опет више душевне нелагодности и поремећаје.

Ове болести настају из разноликих узрока. Обично се зачињу још у детињству, ако се не води довољно старања о детињим потребама и правилној нези и душевном васпитању. Али оне могу доћи и доцније од неуредног живота, тешких душевних и телесних напора, великих брига, великих узбуђења и потреса.

Неуроза срца је такође врло честа болест, код које долази до лупања срца, до гушења, болеснику изгледа, да губи дах, има у пределу срца болове и пробаде, осећа тиштања и стезања, ухвати га страх, често му изгледа као да ће да издахне. Лекар међутим прегледом не може да нађе никакве промене на срчаном мишићу нити на осталим деловима срца. Све је у реду, али рад срца је поремећен. Нарочито се ови поремећаји јављају и појачавају кад се човек узруја или кад има јаче телесне и душевне напоре, кад се наједи или кад га притегну велике бриге.

---

*) У место одговора на питање Милутина Р. Главинића, члана Пољ. подружине из Ивањице.

Од чега болест, од тога и лек, одавна је речено. Ово нарочито важи за наурозе. Ту свакако помажу и лекови, али и болесник мора бити сам свој лекар. Он мора бити свестан, да му болест није дошла од органских мана, већ од слабијег живчаног прибора, па мора избегавати све оно, што његовим слабијим живцима шкоди.

Кад се добије лупање срца или слични знаци, најбоље је лећи или остати у миру и добро је бити на чистом ваздуху. На предео срца се мећу влажне топле облоге. Некада добро чини, и ако се ноге у топлој води паре. Узрујавања, бриге, тешке напоре треба избегавати. Треба средити свој живот и све уредно вршити, нарочито су од значаја уредна исхрана, уредно варење, редовна столица, добар и довољан сан и одмор, чување од алкохолних пића, каве, дувана. Исто тако не сме се прекомерно јести, па претоварити желудац. Још је важно и очвршћати вољу. У неким случајевима помаже и олакшава и уверење болесниково, да болест његова није ни опасна ни неизлечива. Исто тако је од важности да болесник тачно упозна све што изазива неуротичне појаве, па да се тога чува.

Поред овога од великог су значаја општа јачања и очвршћавања тела, чему помаже хигијенски живот, нега тела, трљања водом, телесна вежбања без великих замора, бављење у слободној природи и на чистом ваздуху, умерен рад, нарочито на пољу.

Dr. **Ст. З. Иванић**

Пољопривредна изложба у селу Роанди

На дан 4 и 5 октобра 1936 г. у основној школи села Роанде, приредили су пољопривредну изложбу - утакмицу за своје чланове, да би се видео рад чланова све три омладинске дружине у току 1936 године, и разлика у раду између појединих чланова појединих дружина.

Изложбу су организовали вредне вође Омладинских дружина г. г. Мијо Дугоњић и Риста Ристић учитељи и г-ђица Јованка Младеновић учитељица, уз сарадњу пољопр. референта. На изложби је узело учешћа око 150 излагача са око 450 разних предмета; највише је било излагача чланова из Суботице. Отварање изложбе било је у присуству вођа омладинских дружина, изасланика среског начелства г. Жарка Протића, среског писара, пољопривред. референта г. Жујовића, чланова омладинских дружина и осталих пољопривредника из сва три села.

Пре отварања изложбе одржао је присутнима говор г. Мијо Дугоњић учитељ, о циљу и раду омладинских дружина

затим је истакао рад Српског пољопривредног друштва, које не жали материјалне помоћи само да овим младим установама помогне да што више и боље одговоре своме задатку и намењеном циљу. Сви присутни су поздравили рад друштва и пожелели да друштво и даље истраје у своме плодоносном и корисном раду, на опште добро села и земљорадника.

После г. Дугоњића, узео је реч г. Жарко Протић, срески писар и делегат среског начелника, који је био спречен неодложним пословима да присуствује овој дечјој свечаности; поздравио је присутне и позвао их да поздраве Младога Краља Петра II што су присутни прихватили са *живео*. Затим је истакао заслуге и рад *Блаженопочившег Краља Александра I*. Затим је испоручио поздрав г. Поповића среског начелника који им је пожелео плодан и успешан рад. После говора г. Протић је отворио изложбу и упозорио присутне да лепо разгледају изложбу и изложене предмете, јер ће им ово бити од велике користи у будућем раду.

По разгледању изложбе одређена комисија коју су сачињавали г. г. Мијо Дугоњић, М. Жујовић и г-ђица Јованка Младеновић, извршила је преглед и награђивање. Награђено је око 70 разних предмета. За ову изложбу владало је велико интересовање како од стране чланова тако и од осталих пољопривредника. Изложба је потпуно успела захваљујући вредном и разумном раду вођа омладинских дружина.

М. Ж.

Воћарско-калемарски курс у Белој Паланци

Пољопривредна подружина у Белој Паланци приредила је у Бановинском воћном расаднику један воћарско-калемарски курс у времену од 15-20 августа т. г.

Курс су посетили 25 младића из свих општина среза Бело - Паланачког.

Програм курса био је следећи:

1) Теоријски део: прикупљање и набавка воћног семена, стратификовање воћног семена, избор земље за семениште, припремање земље за сетву воћног семена, време сетве, начин сетве и нега младица, пикирање слабо ожиљених младица. О калемљењу воћака у опште и користима које се постижу од калемљења. Избор подлоге, избор калемгранчица и чување калемгранчица, време калемљења, оруђа за калемљење воћака, справљање калем воска, начин калемљења, калемљење воћака на будни и спавајући пупољак пролетње калемљење воћака спајањем, на исечак, просто и седласто под кору. Одгајивање стабла код воћног калема, одгајивање правилне круне. Сађење воћака на стално место, избор зем-

љишта за поједине врсте воћа, копање јамића, време сађења и сађење.

2) Практични део: калемљење воћака на будни и спавајући пупољак, калемљење воћака спајањем, на исечак, просто и седласто под кору.

Прикупљање воћног семена, припремање земљишта и и сејање, копање јамића за сађење воћака на стално место.

Курсом је руководио управник расадника г. Предић Адам, а испиту курсиста и подели награда присуствовао је и ср. пољ. реф. г. Вучковић Илија.

На име награда додељено је воћарског алата и књига у вредности 250 динара коју је помоћ ова подружина добила од Срп. пољ. Друштва.

Адам Предић

Извештај о раду на течају за конзервисање воћа и поврћа

одржаном у Пољопривредној подружини у Горњој Топлици од 20-IX—30-IX-1936 год.

Подружина у Горњој Топлици простире се на три села: Ракоре, Горњу Топлицу и Струганик. Према томе одређено време за течај тако сам и распоредила.

Од 21-IX т. г. — 23-IX т. г. закључно била сам у Ракорима „ 24 IX т. г. — 26-IX „ „ „ „ „
у Гор. Топ. „ 27-IX т. г. — 29-IX „ „ „ „ „
у Струганику на раду.

26 IX т. г. пре подне била сам још и на раду у горњем делу села Ракоре у кући г. Драгише Матића члана подружине.

Интересовање за конзервисање воћа и поврћа било је задовољавајуће. Рад је отежала даљина и неприступачност кућа. Села су такође удаљена, а и путеви су врло рђави. Осим тога, доношење воде при раду такође била смегња за бржи рад, јер је земљиште брдовито и терен незгодан.

Воћа и поврћа за прераду било је у довољној количини. Остале потребе за рад као: лонци, ћупови, стакла, такође сам имала довољно; само прибор — посуђе нисам примила на време. Из друштвеног магацина сандук са прибором за рад послат је на време, али жељезничка станица у Дивцима није подружину о пријему ни известила, те тако за све време течаја прилично сам се мучила за посуђе.

Течај у Ракорима био је у кући г. Драгише Стојановића, потпретседника подружине.

На раду су биле: Милка Стојановић, Драгиња Стојановић, Зорка Станојевић, Даринка Станојевић, Живка Јефтић, Станојка Радојчић, Радмила Богдановић.

Прерађено је воће као компот, мармелада, пекмез, слатко, и то: од крушака, јабука и шљива. Од поврћа прерађен је парадајз у флаше, цели зрели у чаброве, зелени у сандуцима; бабура је остављена у туршију у ћупове, лонце.

Показала сам им и пекмез од шипурака. Воће и поврће остављано је у судове, који су за њих најефтинији и на начин, који је за сеоске прилике најбољи.

У Горњој Топлици течај се одржао у кући Г. Тихомира Михаиловића. На раду су биле:

Гвозденија Михаиловић, Радмила Богдановић, Наталија Јаковљевић, Ружица Јекић, Зорка Михаиловић и Милена Илић.

Прерађено је воће и поврће као и у Ракорима, само сам показала још и ајвар од плавог патлиџана и бабура. Из Горње Топлице 26-IX т. г. у 8 часова уједно сам почела у горњи део Ракора, а вратила сам се у 16.[30]. На раду су биле:

Зорка Матић, Борка Матић, Радмила Степановић, Ковиљка Радојчић, Мара Матић, Зорка Матић (унука) и Мица Матић.

Прерађено је воће и поврће као и у Ракорима.

У Струганику одржан је течај у кући г. Јанка Николића. На раду су биле:

Кајсија Николић, Јанка Николић, Згорка Мишић, Вишња Мишић, Милева Станишић, Живка Мишић, Радмила Богдановић.

На течају највише је било интересовања за прераду парадајза и бабура. Обе врсте поврћа гаје у великим размерама у свима кућама. Врло су се обрадовали, што су научили, како га могу сачувати за дуже времена. За време сезоне имали су га и одвише, а преко зиме и пролећа ни мало.

Исто тако имају врло много крушака и јабука, те их је врло интересовала и мармелада, у толико више, што се може оставити и без шећера, и у ћупове или сандуке обложене пергамент хартијом.

Моја опажања за време рада су следећа: рад на течају за конзервисање воћа и поврћа треба да се изведе у почетку месеца септембра, када има више поврћа, када је разноврсност већа; да се на раду дуже остане, да би се могло обићи већи број кућа; зато што су куће разбацане по брдима, а и тешко се долази до воде; да се течајеви одржавају нарочито у крајевима који су неприступачни, такорећи одвојени од света као год што је Струганик.

У Струганику и сличним местима одржавање оваквих течајева је најпре. Мало њих који хоће да се излаже непријатностима да дођу до самога места, а још мање, који пристају да се боре са локалним тешкоћама.

Друштво је несумњиво врло добро учинило, што је овај течај одржало баш у овој подружини у срезу колубар-

ском. Народ у овом срезу има свега, они осим шљива ништа од воћа и поврћа није умео да преради.

За време течаја водила сам једну девојчицу од 14 год. Радмилу Богдановић свуда са собом, (наравно по одобрењу њених родитеља), тако да сам је добро упутила у рад за 8 дана. Молила сам је, да то што је од мене научила, покаже осталим, који су били спречени послом или из других разлога нису могли посетити течај. Обећала ми је, да ће обићи још нека места односно неколико кућа и показаће им прераду парадајза, бабура и мармеладе, јер је одређено време за рад ипак било кратко.

На течају је било 27 лица (25 жена и девојака) и 2 мушкарца.

Прерађеног воћа и поврћа била је 57 комада ћупова, лонаца, флаша, стакла (патентирана и обична) сандука и чаброва.

Наталија Ђуровић
управ. Више домаћичке школе у пензији

Зимско или собно калемљење воћака

Као што је свима познато, калемити се може у свако доба године, и то: у *пролеће*, у *лето*, у *јесен* и у *зиму* — ме еца децембра до фебруара (спајањем и на исечак, или којзу ногу) т. зв. *зимско или собно калемљење*.

Овде ће реч бити о *зимском или собном калемљењу воћака*.

Зимско калемљење има једну врло добру страну, што се може да обавља у оно доба, кад наступе хладни и рђави дани, те пољопривредник у пољу не може друге пољопривредне послове да отправља.

С јесени, кад лист код воћака опадне, те кретање сокова престане, мдаде се дивљачице, било из растила, било из шуме, лугова или испод дивљаке изваде, скратке (пресеку) на ону висину, на којој желимо калемљење да извршимо, и жиле скрате за $^1/_3$ и утрапе у песак у подруму, који је пре на неколико дана, по лепом времену у подрум унет. Овако припремљене дивљачице утрапе се у песак полож не у косо и то, ред песка, ред дивљачица. Последњи, завршни ред, покрива се песком.

И кад наступи рђаво време, као што напред наговестисмо а то је у децембру и јануару, онда се ово калемљење отпочиње у топлој соби.

Насеку се калемгранчице са благородних воћака од којих ћемо калемити и калемљење отпочне. Пре тога припремити: нож Кундеов, рафију за везивање и калем восак за замазивање калемова. На који ће се начин вршити калемљење воћака, то зависи од дебљине подлоге. — Ако је дивља-

чица дебљине од прилике плајваза (оловке), онда се калеми *простим спајањем*, ако је дивљачица дебљине као кажипрст или средњи прст, онда се калеми *седластим спајањем*, а ако је, пак, дивљачица дебљине као палац онда на *исечак* или *козју ногу*. За калемљење најбоље је узимати средину калемгранчице (једногодишњег летараста), јер ту су најбоље развијени пупољци. На једној калемгранчици не треба да буде више од 2—3 окца (пупољка).

Кад се дивљачица окалеми, онда је треба рафијом завезати и калем воском добро премазати да не би ваздух улазио унутра.

Калем восак се прави овако:

Узме се један део пчелиног воска и два дела обичне калафоније па се обашка ставе у старе шерпе да се ту загревањем растворе са ватре и превру. Затим се скину са ватре и једна у другу сипа и меша, сипајући истовремено а постепено шпиритуса. Шпиритус се сипа све донде, и ова смеша, док се не охлади и направи као каша (цицвара). У недостатку овог калем воска може добро да послужи и једна врло примитивна смеша. Узме се један део просејаног дрвеног пепела, два дела говеђе балеге и три дела иловаче. Све се ово добро размути па се тиме спојно место замаже.

Кад смо дивљачице окалемили, враћамо их у подрум и мећемо, трапимо у песак, у другом крају подрума, а друге вадимо из трапа и носимо у собу да калемимо. То се све тако, из дана у дан чини док се све дивљачице не окалеме.

Кад наступи март месец, ови се калемови изнесу из подрума и расаде у растило ред од реда на 80 см., а калем од калема на 40 см. Ту се калемови негују 3—4 године и круне дотерују, па се онда саде на стална места.

К. Ивковић

Воћарско-калемарски курс у Цариброду

Пољопривредна подружина за срез царибродски организовала је и одржала у овдашњем Бановинском воћном расаднику петодневни воћарско калемарски курс за младиће из среза царибродског. Ово је други воћарско-калемарски курс ове подружине. Први је одржан у 1934 години. Одзив младића за овај курс био је врло добар, што значи да се пољопривредници све више и више интересују за образовање својих синова и унапређење свога газдинства.

Средства за одржавање овога курса дало је Српско пољопривредно друштво 300 динара, Подружина 210 динара и г. Драг. Танасковић, срески начелник у Цариброду, 2 књиге у вредности 40 динара. Свега динара 550.

Курс је одржан са следећим програмом:

1) Теоријски део: важност воћарства за овај срез; производња воћних младица: прибирање, чување и сетве семена и

нега младица; теорија о калемљењу, циљ калемљења, време калемљења, о подлогама за калемљење и избору истих, о избору и чувању калемгранчице, о справама и материјалу за калемљење; врсте калемљења, нега калемова; о избору земљишта за воћњак, растојању и отстојању код појединих врста воћака, као и о осталим начинима размножавања воћака.

2) Практични део: извођења практичног калемљења свих врста, справљање калемарског воска, размеравање земљишта и обележавање места за воћњак (сваки курсиста израдио је по неколико задатака), копање јамића као и само сађење, привезивање саднице као и даља нега исте.

Сл. 1. Учесници на курсу у Цариброду са својим наставницима.

Поред тога, курсисти су упознати са извесним стварима из сточарства, ратарства, пчеларства и друго, у колико је то било могуће због краткоће времена.

Успех свих курзиста био је врло добар и исти су изводили практичне радове са пажњом и вољом.

Курсом су руководили и предавали г. г. Петровић Н. Чедомир, пољ. референт и Вучићевић Радивоје, управник расадника. Испиту је присуствовао поред именованих и г. Петровић Глигорије, потпретседник Подружине и г. Станчевић Асен, свршен ученик пољ. школе из Лукавице.

Чешћим одржавањем оваквих курсева пружа се прилика пољ. стручњацима да дођу у додир и упознају се са сеоском пољопривредном омладином и на тај начин лакше спроводе напредније начине рада из пољопривреде. А ова омладина на селу је многобројна и о њој се мора мало више повести рачуна.

Чед. Н. Петровић

Питања и одговори

Питање: Пошто сада у овоме крају свиње болују од свињске куге то многи имаоци свиња када примете да је свинче оболело исто закољу и троше за исхрану.

С тога молим друштво за одговор: може ли се месо од болесних свиња употребљавати за храну, када се добро искува и колика топлота треба па да бацили угину.

Милосав Стефановић
секретар пољ. подружине
РУЊАНИ

Одговор: Да питач не би дошао у сукоб са законом и до моралне и материјалне одговорности износим ниже извод из „Правилника" о примени и извршењу мера за заштиту од сточних заразa и за њихово угушивање, а колико се односи на свињску кугу и свињску заразу:

21.— Продаја и клање здравих и несумњивих свиња за локалну потребу и промет може се изузетно одобрити. На сточним пасошима за ове свиње треба убележавати клаузулу: „за локални промет."

23.— *Болесне и сумњиве свиње смеју се клати само по дозволи опште управне власти и биће пре и после клања подвргнуте ветеринарском прегледу. Да ли ће се код оваквих свиња месо или само појединн његови делови употребити за људску исхрану, одлучује ветеринар према налазу а по постојећим прописима о томе.*

28.— Коже од свиња, које су боловале од свињске куге или заразе слободно је ставити у промет тек пошто се осуше.

29.— Здраве дебеле (товљене) свиње могу се из дворишта стављених под затвор због ових заразa или сумње на ове заразе дозволом опште управне власти отпремати на клаонице ради клања под овим условима:

а.) У обзир долазе само оне свиње, које нису сумњиве да су оболеле од свињске куге или свињске заразе (мерење температуре). О томе треба на лицу места да се увери надлежни ветеринар, који издаје уверење за прегледане свиње и који потврђује њихово несумњиво здравствено стање. У уверење треба навести дан и сат обављеног прегледа. Са овим уверењем треба да буду праћене пошиљке таквих свиња.

б.) Ова уверења важе 24 сата тј. прегледане свиње ће се најкасније у року од 24 сата, рачунајући од сата извршеног прегледа, отпремити у место опредељења.

в.) Отпрема је дозвољена само колима односно железницом или бродом а има се извршити што пре.

г.) Ако се отпрема врши железницом или бродом, свиње ће се до железничке или бродарске утоварне станице допремити колима а исто тако и од истоварне станице до кланице.

д.) Кола морају бити тако удешена, да је искључено испадање изметина из њих.

ђ.) У колима, вагону или одељењу брода у коме се отпремају такве свиње није дозвољено отпремити истодобно друге, здраве и несумњиве свиње.

е.) Претоваривање свиња није дозвољено, а ако би се из техничких разлога морало учинити, треба га извршити што брже и са пуно опрезности.

ж.) Кола, вагоне и одељења бродова којима су отпремане свиње ваља одмах по употреби ваљано очистити и пооштрено дезинфиковавати. На вагоне пак при утовару треба прилепити цедуљу. „Свиње из затворених дворишта, по истовару појачано дезинфиковати."

з.) О отпреми свиња треба благовремено известити дотичну кланицу, у коју се свиње отпремају а и опште управну власт, на чијем подручју се кланица налази.

и) На сточним пасошима за овакве свиње треба ставити клаузулу: Из затворених подручја, искључиво за клање.

ј) Свиње је дозвољено отпремити само у ваљано уређене кланице у којима врши преглед стоке за клање ветеринар и код којих је пословање тако удешено, да је разношење заразних клица искључено.

к.) *Месо од оваквих свиња сме се употребити само за домаћу потрошњу.*

М. Ф.

Питање. Имам једну ждребицу стару 18 месеци, пречанске сорте. Од пре 10 дана примећујем, да јој отичу задње ноге.

Молим, стручњаке, да ме преко наредног броја Тежака обавесте, шта треба да радим те да би ждребицу спасио од те болести.

Милан Милићевић
Страгари-Трстеник

Одговор. Отоци ногу код коња појављују се из различитих разлога. Могу бити као последица разних инфекција услед рана на ногама или копитема, услед зверинца, чирева итд. Даље наступају као пропратни симптоми код разних болести као на пр. код катаралне инфлуенце — једна врста коњског грипа —, код петехијалне грознице, код гунтураћа, а могу се појављивати и увези са оболењима срца, крвних судова и бубрега.

Како је у предњем случају по среди једна 18 месечна ждребица можемо готово са сигурношћу искључити, да се ту ради о једном оболењу срца или крвних судова.

Вероватно, да болује поменута ждребица од неких повреда било у копити, било на осталим деловима ногу, прven-

ствано обратити пажњу на кичице, да ли можда не постоји зверинац.

Наћи прави разлог оболењу је у томе случају најважније, јер специјално лечење за отоке као такве не постоји. Успемо ли, да пронађемо огњиште одакле је потекла инфекција или да установимо праву природу болести нестаће тих отока убрзо после успешног лечења самог разлога.

У главноме разликујемо две врсте отока: а.) врућe и б.) ладне.

Врући су отоци готово редовно последица инфекција, док срчане мане. болести бубрега, крвних судова, слабокрвности изазивају појаву ладних отока.

Код врућих отока, који су у исто време и силно осетљиви препоручује се првих два дана ладне облоге леденом водом или омотање ногу ладном иловачом коју смо наквасили сирћетом. Доцније применити топло-влажне или т. зв. Призничеве облоге и болесника два пута дневно по један сат умерено кретати.

Код ладних облога нећемо имати успеха све дотле док не успемо, да пронађемо и уклонимо болести због којих су се отоци појавили.

Најстрожије је забрањено отоке масирати јер би се тиме болест само погоршала.

Врло често дешава се, да се код младих коња после прележаног гунтураћа или у самом току ове болести појављују отоци на ногама првенствено на зглобовима, што је доказ да је болест узела злоћудан правац. У томе случају не губити времена и одмах позвати најближег ветеринара јер су овакве компликације по живот опасне и изискују специјално стручно лечење.

М. Ф.

Извод из записника
Управног одбора Српског пољопривредног друштва

51 Седница (3-XII-1936). Одлучено је: Да зграда (дом) треба да има: сутурен, приземље, четири спрата и таван и да вредност буде до 4 000.000 динара. Да друштвени локали буду у сутерену и приземљу а на спратовима станови за издавање. Овлашћује се претседништво да са Одбором за подизање дома распише општи конкурс за израду идејних скица и то са наградама I, 12.000, II, 7.000 и III, 5.000 дин. а за откуп 6 000 дин. Даље овлашћује се одбор, да изабере чланове жирија и све уради даље шта треба по питању припрема за подизање дома.

Да се меница Пољопривредне подружине у Превешту протествује, пошто је са роком, па ако исплати цео дуг до краја децембра т. г. онда је ослободити протестних трошкова.

Да се пољопривредним подружинама: у Сврљигу, Лазарепцу (Колуб). Сопоту, Призрену, Лебану, Белановици и Лозовику продужи рок плаћања меничног дуговања до 1. јануара 1937. год. пошто су њихове менице без датума.

Да се Пољопривредној подружини у Губеревцу изда на кредит један Маротов тријер у вредности од 7.000 дин. стим да положи одмах 1.000 дин. а остатак дуга у 6 000 дин. исплати у року од једне године уз покриће дуга меницом.

Да се набави 1000 капсула дистола за овце од фабрике „Каштел".

Да се приме приспели тријери од фирме Штахел и Ленер пошто одговарају условима и да им продајна цена буде 1840 дин. по комаду.

Да се набави један мањи култиватор.

Да се може дати семе луцерке немачким фирмама у динарима по цени од 1 600 за 100 кгр. франко граница Баденбах или Пасава, а ако буде исплата у маркама обрачун да се врши на Београдској берзи. Овлашћује се претседништво да код Народне банке испита могућност продаје семена и наплате било у новцу било у пољопривредним справама.

Да друштвени делегат на Збору пољопривредника среза Алексиначког и Моравског у Алексинцу на дан 6. о. м. буде П. претседник г. Др. Млад. Јосифовић.

Да се прими знању позив Сељарског и вртларског друштва из Љубљане ради суделовања на Конгресу с јесени 1937. г. и умолити их, да у своје време пошаљу подробнији извештај.

Да се изврши исплата у 400 дин. предавачима који су код Пољопривредне подружине на Убу одржали предавања и то г. г. Лолићу 200 и Др. Мијушковићу 200 дин. свега 400 дин. из кредита по ранијем распореду.

Да се одобри да Подружина у Свилајнцу може бесплатно издати слушаоцима плетарског и калемарског течаја 20 примерака Пољопр. календара за 1936. год. и поднесе списак ради расходовања.

52 Седница (10 XII 1936). Одлучено је: Да се Пољопривредној подружини у Доњем Крчину продужи рок плаћања меничног дуга до 1. јануара 1937 г.

Да се Пољопривредној подружини у Лозовику рок плаћања остатка њеног меничног дуга продужи до 1. јуна 1937 године.

Да Пољопривредна подружина у Косјерићу задржи нераспродати материјал и справе за 1937. год. и за покриће дуга изда нову меницу.

Да се од ф рме „Сајц" набави 100 кгр. азбеста марке хелиум-специјал у пакетима од по 1 кгр.

Да се од машинске фабрике из Љубљане приме у комисиону продају два комада прекрупача.

Да се г. Васи Алексићу секретару Пољопривредне подружнице у Иванњици исплати 234 дин. награде за рад у Подружини у 1936. г. рачунајући од сваког члана по 2 дин. пошто је његова Подружина измирила сва дуговања.

Да се извести Светислав Максимовић и остали из Страгара да се не може одобрити оснивање друге Пољопривредне подружине у истом селу.

Да се Пољопривредној књижници и читаоници у Бакионици код Пожеге Ужичке не може одобрити тражена новчана помоћ, пошто су кредети исцрпљени.

Да се Пољопривредној књижници и читаоници код Голубца изда бесплатно једна колекција разних пољопривредних књига.

П. претседник г. Др. М. Јосифовић, реферише Одбору шта је до сада урађено по питању подизања друштвеног дома, па је одлучено: да се рок подношења идејних скица продужи до 25 јануара 1937. г. и да награде буду следеће: I, 12.000, II, 7 000, III 5.000, дин. а за откуп 6.000 дин. По питању просторија да се дозволи одступање до 10%, да се реч мансарда замени са речју таван и да се перионице, сушионице и остале просторије предвиде на згодном месту.

П. претседник г. Др. М. Јосифовић извештава Одбор да је присуствовао 6. о. м. на састанак чланова пољопривредних установа у Алексинцу Одбор прима знању предњи извештај.

По позиву хуманог друштва „Насушни хлеб" на Славу 17 о. м. Одбор одлучује да се Друштву чеком пошаље 200 дин. као помоћ.

53 Седница (17-XII). Одлучено је: Да се Подружини у Алексинцу, рок за исплату судских и адвокатских трошкова, продужи до 1. априла 1937. године.

Да се Подружини у Призрену одобри да дуг у суми од 4.717.— дин. колико има у нераспродатој роби пренесе у кредит за идућу 1937. год. с тим да на исту суму изда нову меницу.

Да се сума у 95— динара, колико дугује бивша Подружина у Лозници код Жагубице отпише по друштвеним књигама.

Да се фонду сиромашних ученика при средњој пољопривредној школи у Ваљеву изда помоћ у 300— динара и прибаве податци да ли је такав или сличан фонд постоји при школи у Букову.

Да се у одбор за годишњи попис друштвене имовине и робе одређују чланови Управе г. г. Н. Белобрк, Вића Матић и М. Николић. Попис да се изврши последња четири дана овога месеца. Члановима одбора за попис да се призна паушално хонорар од по 400— динара.

Да се подружинама одобри одређена роба из помоћи Народне банке, али да се иста не издаје оним подружинама које нису поднеле извештаје и податке о утрошку раније додељених им справа и препарата. Извештаје подружина изнети опширније у годишњем извештају а поднеги и извештај Народној банци.

Да се Подружини у Приштини исплати помоћ за држање предавања у 300— динара и траже недостајући подаци о извршеном послу.

Да се функционерима подружина у Рошцима и Лебанима не може да исплати хонорар за рад у 1935 год. пошто је исти везан за испуњавање услова у дотичној години, а ови нису били испуњени.

Да се Подружини у Алексинцу изда помоћ за држање предавања у 300— динара са образложењем потребе постепеног рада и недостатка већих средстава.

Да се Подружини у Пожаревцу изда раније одобрена помоћ за држање предавања у 300— динара и да јој се накнадно одобри за исту сврху 200.— динара.

Примљена је знању захвалност Бугарског земљоделског друштва за послате им друштвене публикације.

По позиву Одбора за подизање споменика пок. Николи Пашићу одлучено је да Друштво треба да задржи своје традиционално држање и да избегава акције које би његов рад окарактерисале као одступање од традиција и мешање у страначку политику.

54 Седница (23-XII). Одлучено је: Да се штампање „Тежака" за прво полугоће 1937 године уступи штампарији „Скерлић" као најповољнијем понуђачу, да се лист штампа на средње финој хартији као и до сада, да цена за израду клишета буде по 0.40 динара по квадратном сантиметру, да се Тежак штампа у 8.000 примерака а 1 и 2 број са по 200 примерака више због понуде приватним претплатницима.

Да се прими знању да су преузети кључеви од нових друштвених магацина; да се Београдској потрошачкој задрузи саопшти да до 1 ил. м. са друштвеног имања однесе сву своју робу и да претседништво у споразуму са набављачким одбором изврши погодбу за потребне оправке примљених зграда.

Да се Друшуво обрати Чехословачком министарству пољопривреде за набавку разних сората кромпира за семе, као и фирмама из Аустрије које су исто понудиле.

Да се, због смањења чланског улога функционерима подружинским у будуће издаје на име хонорара по 2— дин. од члана.

Да се Месном одбору Народне одбране у Призрену и Певачком друштву „Николајевић" у Мркоњић Граду не може дати тражена помоћ у књигама.

Да се на годишњу скупштину чланова Подружине у Врњцима 10-I-1937. г. као делегат Друштва упути један од чланова Управе г. Градојевић, г. Јосифовић или г. Вукасовић.

Да се Савезу здравствених задруга за његов часопис дају по потреби друштвена клишета у пола цене т. ј. по 5— динара по комаду без обзира на величину.

По питању давања мишљења Друштва на Уредбу о санацији виноградарства одлучено је да се усвоји нацрт који су дали г.г. Др. М. Јосифовић и Н. Ж. Петровић.

55 Седница (30 XII) Одлучено је: Да се судски поступак противу Подружине у Козељу не обуставља већ да Подружина исплати цео дуг, у ком случају би се могла ослободити плаћања камате.

Да се Управи бановинског воћног расадника у Ариљу изда један Хајдов тријер сортирач с тим да 3.400.— динара исплати одмах при поруџбини а остатак у 700— динара и подвозни трошкови до Пожеге да исплати у току 1937 год. чим добије кредит од Банске Управе.

Да се Друштву за васпитање и заштиту напуштене деце изда помоћ од 100— динара.

Да се претставка Пољопривредне подружине у Бечевици, која је у ликвидацији, о поступку са њеним дугом, преда друштвеном адвокату г. Калановићу са извештајем да је Подружина осуђена по ранијој Уредби о заштити земљорадника и да по пресуди није поступила и отплате давала те треба тражити наплату целога дуга са законском каматом.

Да се подружина у Рибнику, Лебану, Младеновцу, у Превешту рок за исплату остатка њиховог дуга продужи до 1 априла а подружинама у Јунковцу и Лазаревцу код Трстеника до 1 фебруара 1937. год.

Да се Подружини у Сопоту не може одобрити 5% попуста од износа њеног тек. рачуна за 1937 год. а да јој се изда помоћ у справама и материјалу у 1.000— динара за приређивање лутрије. Да се извести Подружина да је њен посредничко-набављачки рад био од јаког финансијског ефекта и у погледу нормирања цена роби коју је набављала и у погледу кредигирања чланова. Трговци робу нису давали на кредит већ само за готово.

Да се изврши набавка 1500 капсула дистола, 800 ком. Кундеових калемарских ножева 9.½ с. м. и 1200 ком. 10. с.м. 500 ком. воћарских маказа 23 см. а 100 ком. 18.½ см. и 160 комада челичних ашова бр. 615 и бр. 637 по одређеним ценама франко фабрика, ножеви и маказе са 25% рабата.

Да се приме у састав Друштва ново-основане подружине у Лаковићу срез колубарски бановина Дринска и у Голубовцу срез трстенички бановина Моравска.

Да се г. Богољубу Косанићу секретару Подружине у у Љубовији исплати хонорар за рад у Подружини у 1936. год у 168.— динара.

Да се члан Управе г. Вића Матић упути у Нови Ациbегов ц дн на годишњој скупштини чланова тамошње Подружине 3 ид. м. одржи предавање о народној ношњи.

Да се одобри предлог Подружине у Свилајнцу да 20 ком. пољопривредних календара за 1936. г. на име награде раздели курсистима на калемарском курсу у бановинском расаднику.

Да се г. Николи Марковићу среском пољопривредном референту у Параћину изда 200— динара на име накнаде за рад на терену око организовања друштвене Подружине.

Да се Папратинској задружној књижници и читаоници не може дати тражена помоћ у књигама.

Да делегат Друштва на годишњој скупштини чланова Подружине у Сопоту 24 I 1937. г. буде председник г. Др. М. Јосифовић.

Да се Подружини у Алексинцу бесплатно за њену књижницу изда 11 примерака књига друштвеног издања.

Да се секретару Подружине у Свилајнцу г. Миливоју Жујовићу исплатити хонорар у 550.— динара на име трошкова и награде за одржаних 7 предавања у разним општинама среза ресавског из разних грана.

Да се од Подружине у Ваљеву тражи извештај о економској вредности корпица које су на њеној изложби биле изложене и о мерама за повећање израде и уновчавање.

По позиву Савеза здравствених задруга да делегат Друштва присуствује завршним испитима слушалаца хигијенско-пољопривредног течаја, одлучено је да се делегат не може упутити због неспоразума о дану држања испита.

Председник г. Др. Т. Митровић саопштава да је пренос садањег друштвеног имања на Министарство финансија и имања Министарства финансија на Друштво извршен о чему је Друштво од стране Среског суда извештено и пита, да ли да се са Прометном банком поведу преговори за размену делова имања који су остали у оштрим угловима ради добијања правилнијег облика новог нашег имања и ради дозвољавања парцелације а у циљу повећања броја плацева и побољшања правилности. По овоме Управни одбор одлучује да се председник г. Др Митровић овлашћује да поведе преговоре са Прометном банком за размену.

Пољопривредници!

Читајте ваш једини пољопривредни лист „Т е ж а к“

he Vam pomoći da opet postignete zdravlje pomoću lekovitih svojstava bilja.

Ne budite neprijatelj sami sebi!

Obolјenja kod mijena i bolova kod mjesečnog krvarenja (menstruacije) ublažiki će Herсan čaj.

Smeta li Vam gojaznost (debljina)? Želite li biti vitki? — Onda možete upotrebiti **HERSAN ČAJ.**

Zašto da trpite bolove kod reumatizma i kostobolje (giht) kada to nije potrebno **HERSAN ČAJ** je sredstvo koje Vam može olakšati muke.

HERSAN ČAJ pomaže kod arterioskleroze i hemoroida (šuljeva).

Zar zbilja nezнate da je **HERSAN ČAJ** kod oboljenja želuca, jetre i bubrega dobro sredstvo.

HERSAN ČAJ dobiva se samo u originalnim omotima u svima apotekama. —

„RADIOSAN" — Zagreb, Dukljaninova ul. 1.

Reg. br. 19884-1933

Оснивајте пољопривредне подружине

Подружине Српског пољопривредног друштва су најкорисније народне установе, како за стручно просвећивање пољопривредника тако и за њихово снабдевање справама, алатима, семеном биљака за сточну храну, разним материјалом за гајење и одбрану култура од штеточина и болести и поучним пољопривредним књигама.

Чланови пољопривредних подружина плаћају годишњу чланарину од 25 динара за коју бесплатно примају часопис Тежак и пољопривредни календар. Поред овога сваки члан подружине има право на кредит у справама, семену, материјалу и књигама од 500 динара годишње.

Правила и упутство за оснивање и рад подружина Друштво на захтев шаље бесплатно.

Штампарија „Сварлић" М. К. Цветановића — Краљ. Наталије 12 Београд Тел. 20-732

Универзитетска библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 3 Београд, 1 ФЕБРУАРА 1937 год. Год. 65

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Бора Нешић: — Значај пољопривредних подружина за стручно просвећивање пољопривредника.

Ing. *Вукашин Тоскић:* — Укус и мирис вина на сумпор водоник или покварена јаја.

Dr. *Виктор Нејгебауер:* — Значај правилне обраде земљишта у воћњацима и виноградима за стварање шалитре (нитрата).

Ing. *Никола Симић:* — Справљање експортног бутера по данској методи.

Ing. *Никола Фемељиди*: — Најчешће грешке у воћарству.

Милорад Зечевић: — Производња раног кромпира.

Ing. *Властимир Ђорђевић:* — Најважније траве које се сеју на вештачким ливадама.

Питања и одговори.

М. Ж. — Плетарски и воћарско-калемарски течај у Свилајнцу.

Извод из записника Управног одбора Срп. пољ. друштва.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.380. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-702

Значај пољопривредних подружина за стручно просвећивање пољопривредника

Мало је приватних установа и организација у српском делу нашега народа које, по постигнутим успесима у раду, могу да се мере и упореде са Српским пољопривредним друштвом и његовим подружинама. У овој години навршило се 67 година од оснивања Друштва а 64 године непрекидног његовог плодног рада. Само три године (1915—1918) колико је трајала окупација Србије оно није радило.

Први и главни циљ Друштва и његових подружина јесте васпитно-пропагандистички рад за стручно просвећивање пољопривредника а други споредњији задатак је снабдевање пољопривредника разним пољопривредним справама, алатима, материјалом, семеном биљака за сточну храну и поучним пољопривредним књигама.

Сви чланови подружина су редовни читаоци Тежака и Пољопривредног календара и тиме су више од свих осталих пољопривредника упознати са савременијим и напреднијим начинима рада и газдовања у свима пољопривредним гранама. Као такви они су стручно просвећенији те и најпоузданији угледни-узорни пољопривредници, код којих се могу да врше разни огледи са новим врстама и сортама усева и воћа, и новим расама стоке и живине. Они најчешће посећују сва пољопривредна предавања, конгресе, конференције и изложбе и узимају учешћа у поучним екскурзијама. Све ове пољопривредне приредбе и манифестације повећавају и проширују њихово стручно и друштвено образовање.

Државни и бановински пољопривредни органи који на терену у народу раде, у пољопривредним подружинама и њиховим члановима имају најбоље и најпоузданије сараднике. Они преко њих најлакше могу да спроведу сваку пропаганду за савремене и нове начине рада у гајењу свих култура, стоке и живине. Они на добрима и газдинствима подружинских чланова могу да врше разне огледе са најсигурнијим

јемством за правилан поступак и добар резултат. Они са њима могу да покрену и изведу сваку корисну акцију за унапређење појединих грана пољопривреде.

Министарство пољопривреде, пољопривредна одељења банских управа и друге установе у последње време, на разне огледе и помоћи у набавци приплодних грла бољих раса стоке и живине на набавку селекционисаног семена ратарских усева и пићних биљака као и на давање помоћи за подизање разних пољопривредних зграда, стаје за стоку, живинарника, сушнице за воће итд. дају знатне суме новца.

Државни и бановински пољопривредни органи ни мало се неће огрешити ни о своју савест ни о своју службену дужност, ако за све огледе и помоћи буду препоручавали чланове пољопривредних подружина, јер су то махом најотреситији и најнапреднији пољопривредници, који пољопривреду прате и као науку и који су њихови најприроднији сарадници и помагачи у спровођењу свзке корисне акције.

И ако другостепени задатак Друштва, рад на снабдевању пољопривредника нужним потребама, он је такође значајан из два разлога. Први је у томе што се Друштво стара да набави и у народ растури првокласан материјал, а други што се тај материјал даје подружинским члановима на кредит махом спролећа кад пољопривредници слабо располажу са готовим новцем за набавке.

Из изложеног се да утврдити да пољопривредне подружине као организације имају велики значај за стручно просвећивање и снабдевање пољопривредника, те на њиховом оснивању и развијању њиховога пословања треба да раде сви пријатељи напретка пољопривреде и стручног просвећивања народа, сви школовани пољопривредници и сви интелектуални радници у народу.

Бор. Нешић

Укус и мирис вина на сумпор-водоник или покварена јаја

Примена сумпора у виноградарству и подрумарству је од великог значаја. Нарочито је примена сумпора, односно сумпордиоксида — сумпорасте киселине и њених соли од велике користи у подрумарству, али под претпоставком правилне употребе. У противном, сумпор и његова једињења могу да изазову код вина, једнуману, која се састоји у томе, да исто добије један непријатан мирис и укус, који потиче од једног сумпорног једињења званог сумпорводоник, који јако потсећа на покварена јаја. Неки пут тај мирис је врло слаб и није за вино толико непријатан, па има и својих љубитеља. Мисли се да у том случају не долази до изражаја само сумпорводоник, већ и нека друга сумпорна једињења, која га у неку руку прикривају.

Сумпорводоник је једно једињење сумпора и водоника. Обично се јавља у младим винима. Постаје од сумпора и једињења која садрже сумпор а која дођу у вино из земљишта путем хране винове лозе или чешће непажњом подрумара и то на више начина.

1) Ако се врши поправка шире у рђавим годинама шећером, који је бељен са ултрамарином-вештплавом. Исти садржи сумпора, који распадањем ултрамарина прелази у сумпорводоник.

2) На бачвама се налазе вратанца, која често изнутра имају непокривене гвоздене делове. Наши виноградари за сумпорисање бачава обично употребљавају дебеле сумпорне пантљике или саставе више танких. Када се пантљике запале један део сумпора сагорева и претвара се у сумпор-диоксид. Други део испарава и претвара се у чврсто стање. Један део тога сумпора једини се са поменутим гвожђем и створи се тако звани гвоздени сулфид. Чим у такву бачву дође шира или вино из гвозденог сулфида под утицајем њихових киселина ослобађа се сумпор-водоник. То се може догодити како код младих, тако и код старих вина.

3) Већи део сумпора, а ако у бачви нема гвоздених делова сав сумпор, који при сагоревању поменутих пантљика пређе у чврсто стање, обложи у виду финог праха унутрашњу површину бачве-бурета. Ако се исте пре употребе оперу сумпор се уклони. Када се спаљивање пантљика врши у циљу сумпорисања шире или вина, бурад се не перу, већ се директно сипа шира или вино и на тај начин сумпор остане у њима.

4) Приликом сумпорисања буради на горе описани начин, не мора да се ствара испаравањем сумпорни прах, али може сумпор при сагоревању да капље на дно бурета. Капље сумпора брзо очврсну и прилепе се за дрво. На то се не обраћа пажња, да се исте уклоне, већ у такву бурад дође шира или вино у којима почне сумпор да се раствара.

5) У неким крајевима гвоздени делови од вратанаца, на бачвама или чворови на дугама изнутра покривају се растопљеним сумпором, па сипају ширу или вино.

6) Сумпор може да дође у ширу и са грожђем ако је исто услед оидијума касно сумпорисано.

Изузев првог и другог случаја где се сумпорводоник ствара хемијским путем, у свим осталим наведеним случајевима, исти се ствара под утицајем микроорганизма шире и вина. Сумпорни прах који је постао приликом сагоревања сумпорних пантљика, или је дошао у ширу са грожђем услед позног сумпорисања грожђа због оидиума, или чврсти делови сумпора настали капањем са сумпорних пантљикама приликом сагоревања, или облагањем гвоздених делова или чворова, растварају се у шири и вину под утицајем алкохола. Вински квасац, затим други микроорганизми, као што су зашиљени квасац, вински цвет па и бактерије троше један део сумпора за изградњу нових ћелија, а други део преводе у сумпор-водоник помоћу једног енцима званог хидрогеназа у самим ћелијама и излуче га у вино. Ову материју нарочито лучи вински квасац, те се стога највише сумпорводоника ствара за

време врења или накнадног превирања вина, те се ова мана најчешће и јавља код младих вина.

Доказано је, да квасац може да образује сумпорводоник и друга испарљива једињења не само из слободног сумпора већ и из сумпорног једињења. Ова способност за стварање сумпорводоника није једнака код свих одлика винског квасца, те у неком вину долази више а у неком мање до изражаја. Изгледа да квасац може да образује сумпорводоник и из калијум-метабисулфита, или из једињења која постају од њега, нарочито ако је употребљен у великој количини.

На овај начин се објашњава чињеница, да вина, која потичу из винограда, чије земљиште садржи гипса, или друга једињења сумпора, или су ђубрена са ђубривом које садржи сумпора, могу такође да добију укус и мирис на сумпорводоник. Из таквог земљишта винова лоза узме већу количину сумпорних једињења званих сулфата, који дођу у ширу. Из њих квасац ослобађа сумпор и ствара сумпорводоник. Квасцу у томе помажу и други микроорганизми — гљивице и бактерије.

Укус и мирис на сумпор-водоник јавља се и код вина, које дуго лежи на талогу. Квасац у талогу почне да се распада под утицајем неких бактерија. Како се исти у главном састоје из беланчевина, које садрже сумпор, то се распадање врши уз образовање сумпор водоника и других сумпорних испарљивих материја. Слично се дешава и приликом бистрења вина беланчевинастим материјама (рибља бешика, желатин, беланце од јајета и др.), ако се вино остави дуже, него што је потребно, да лежи на талогу, који почне да се распада под утицајем бактерија.

Да би се ова мана спречила код вина, треба уклонити њене узроке. Не употребљавати шећер, који садржи ултрамарина, за поправку шире. Гвоздене делове у бачвама заштити дрветом. За сумпорисање не употребљавати дебеле пантљике. При употреби таквих сумпорних пантљика, поставити их сваку за себе на жицу, приликом сагоревања у бурету. У случају да је се створио сумпорни прах или је сумпор капао при-

ликом сагоревања, треба га из бурета уклонити. Сумпорисање грожђа не вршити сувише касно. Гвоздене делове у буретy и чворове, не премазивати растопљеним сумпором. Отакање са винског талога вршити благовремено. Приликом бистрења не остављати вино на талогу више него што је потребно.

И ако је ова појава код вина веома непријатна, није тако опасна, јер се често изгуби и при уобичајеној нези вина. У неким случајевима мора се вино проветравати, да се изгуби непријатан мирис и укус. Вино се помоћу решетке, која се стави на славину, источи у каду, и остави се око пола дана на ваздуху уз чешће мешање. Из вина испари сумпорводоник. Кисеоник из ваздуха изазива распадање сумпорводоника, при чему се излучује сумпор.

Може се сумпорводоник уклонити сумпорисањем, при чему у присуству сумпордиоксида, исти прелази у чист сумпор и воду. Вино се пре претакања засумпорише са 10 грама калијумметабисулфита, па се на горе описани начин источи у каду, па се врати у буре. На овај начин се излучи чист сумпор у праху и исти треба уклонити из вина бистрењем или филтрирањем после 14 дана. Ако се то не учини, из излученог сумпора, образоваће се поново сумпорводоник. Црно вино се сумпорише нешто слабије, са 5 грама калијумметабисулфита, али се јаче проветрава.

Може се непријатан мирис и укус уклоните угљем-епонитом. Око 50 грама епонита на 1 хектолитар, размути се у мало вина, па се сипа у буре и вино се једном дневно добро промеша мешалицом или пумпом, у току 3—4 дана. После тога вино се профилтрира кроз филтар, макар и најпростији, са кесама.

Ако све ово не помогне значи, да се не ради само о сумпорводонику, већ и о неким другим материјама. Стога је најбоље, ако не успе проветравање и сумпорисање, да се достави мустра вина једној од Енолошких станица — Београд, Загреб, Вршац, Буково — те да иста одреди начин лечења.

Ing. **Вукашин Тоскић**

Значај правилне обраде земљишта у воћњацима и виноградима за стварање шалитре

II

Садржај: Да ли су за воћке и винограде довољне оне количине шалитре које се могу створити у нашим земљиштима под утицајем обраде. Како треба обрађивати воћњаке и винограде да би их осигурали шалитром. Утицај траве и гајење луцерке на стварање шалитре у воћњацима. О испирању шалитре из земљишта.

*

Питање је, да ли су количине шалитре које се могу створити у нашим земљиштима довољне да задовоље захтеве наших воћака и винограда. Податци о потребама воћака у хранљивим састојцима нису баш многобројни. Ми ћемо се овде ослонити на америчке податке (Хуате). Највише азота (као и др. хранљивих састојака захтевају брескве; њихова потреба је око 587 кгр. шалитре по 1 ха. Добро успевање ових воћака у виноградима објашњава се не само повољним физичким особинама земљишта, што је за брескве од великог значаја, него и бољом обезбеђеношћу хранљивим састојцима и у првом реду азотом. За јабуке податци појединих испитивача се не слажу добро. Према једним 1 ха земљишта под јабукама троши у једној вегетационој периоди за изградњу листа, младог дрвета и плода око 385 кгр. шалитре, док према другим само око 123.5 кгр. на истој површини. За крушке су подаци уједначенији: од 195,2 до 220,6 кгр. шалитре по 1 ха воћњака. Шљиве захтевају азота слично крушкама, а дуње слично јабукама. За винограде помиње се као највећа количина 48 кгр. азота, што одговара 300 кгр. шалитре по 1 ха (M. Müntz — по M. Стојановићу). Код свих врста воћа највише се азота троши на изградњу лишћа, па после за стварање младог дрвета и најмање за формирање плодова. Исто важи и за виноград.

Из раније наведених података види се, да се у нашим земљиштима могу под утицајем рационалних

обрада створити такве количине шалитре које могу осигурати нормалан пораст и рад свих врста воћака, а исто тако и винограда. Једино се у рано пролеће, — март и прва половина априла, може осетити извесан недостатак у шалитри. С обзиром пак на то, да највеће прохтеве већине воћака и винограда у азоту падају на време од априла до јуна—јула, види се да се те потребе могу подмирити шалитром створеном у земљишту под утицајем обраде.

Што се тиче шалитре потребне за формирање цветних пупољака код воћака и родних окаца код винограда, — она је потпуно осигурана добром обрадом земљишта. Испитивања Л. Ро (по В. Пашкевићу) утврдила су да је доба формирања цветних пупољака код воћака пада на време од јула—августа месеца, до краја октобра (за Русију). Код нас је вероватно почетак формирања тих пупољака раније (није проучено). По М. Стојановићу могу се већ у јуну месецу видети под микроскопом мали гроздићи на пресеку окаца винове лозе.

Практичне мере за стварање шалитре у земљишту претстављају стварање погодне средине за живот бактерија нитрификатора. Ове се мере своде на одржавање земљишта у трошном стању; по могућству у ситно-грудвастој структури, јер ваздух (кисеоник ваздуха) је први животни услов за нитрификирајуће бактерије. Код винограда је тај услов у приличној мери испуњен копањем и прашењем; али још увек у недовољној мери. Зато се види толика разлика између добро урађених и аљкаво обрађених винограда (разуме се овде утиче и разлика у воденом режиму). Ја сам често видео чак и код добрих домаћина како виноград с пролећа обрасте у коров јер се одуговлачи са копањем. То је велика грешка у погледу чувања влаге у земљишту, а специјално у погледу стварања у њему шалитре. Не треба заборавити, да чим се земљиште загреје, — одмах почиње стварање шалитре ако има довољно ваздуха. Коров међутим збије земљиште, узима скупоцену влагу и храни се створеном шалитром.

Код воћњака ствари стоје у погледу обраде много горе него код винограда. Крајње је време појмити да не може бити продуктивног воћарства без добре обраде воћњака. *Воћњаци се морају с јесени дубоко ораш̌а, а у току лета што чешће трашити. То ће их обезбедити влагом и шалитром. Ко ће пробати на тај начин да обрађује свој воћњак, — тај ће се брзо уверити у корисности предложених мера.*

У каквој мери утиче трава на количину шалитре у земљишту може се видети из овог примера. Ја сам нашао на обрађеној њиви 460,6 кгр. шалитре по 1 ха у слоју оранице дубине од 0,20 см., док на пашњаку у близини ове њиве само 33,67 кгр. шалитре.

Неки сеју луцерку у воћњацима, често баш у намери да побољшају исхрану воћака у азоту, јер је познато да луцерка као и др. лептирњаче скупља азот у квржицама на корену. Уколико се тај поступак, као привремена мера, може можда у неким случајевима оправдати у примени код одраслих воћака, утолико се он не сме код нас уопште применити у младим воћњацима и то из ових разлога. Младе воћке са још неразвијеним кореновим системом тек навикавају на средину на коју су упућене. Због тога су оне много нежније од старих воћаха и јаче реагирају на неповољне прилике вегетације. Луцерка испумпа у таквом младом воћњаку са својих 3—4 откоса огромну количину воде и на тај начин страховито оштети младе воћке. Што се тиче стварања шалитре на луцеришту, треба имати на уму, да луцерка у погледу снабдевања азотом помаже у првом реду себи а не воћкама. Количина шалитре у земљишту под луцерком је мала, нарочито у првој половини лета кад је она најпотребнија за воћке; луцерка искоришћава за себе створену шалитру. Тек од краја јула месеца примећују се на луцеришту веће количине шалитре и достижу свој максимум око $^1/_2$ септембра (А. Шенборн), што је за воћке у то доба без интереса. Сем тога већа количина шалитре може се наћи само у плитком горњем слоју луцеришта (0—10 см.), док је у дубини врло мало нитрата (утрошени су од луцерке). Испитивање С. Ни-

колиħа показују, да сама луцерка има необично велике прохтеве у погледу азота, тако да и поред тога што је способна да искоришћава ваздушни азот преко квржица на корену, она ипак узима из земљишта шалитру у толикој мери да често пута не остави од ње ни трага.

Друга је ствар — подизати воћњак на разораном луцеришту, нарочито ако је још при томе заорана велика зелена маса (један добар откос). У овом случају органски азот нагомилан у тој маси и у квржицама на корену прећи ће у току времена под утицајем бактерија у шалитру, па ће врло добро послужити снажном порасту младих воћака. У старим воћњацима гајење луцерке може се оправдати само у једном случају: ако је земљиште јако сиромашно у органском азоту, а нема никакве друге могућности (одн. рачуна) да се оно нађубри стајским ђубривом. У овом случају луцерка се гаји ради зеленог ђубрива (заорава се што већа зелена маса). Треба рачунати с тим, да од те луцерке може бити користи само после заоравања, док за време саме вегетације — само штете.

Напослетку још неколико речи о испирању шалитре из земљишта. Као што је познато, земљиште нема способности да задржава шалитру. Она је растворљива у води и према томе њено испирање зависи од количине кише и снега који падају на земљишну површину у појединим крајевима и од особина самог земљишта. На огледном пољу у Топчидеру, остало је у децембру од просечне количине шалитре одређене у јулу месецу (у слоју од 0—40 см) — само 15,08% (израчунато из података А. Шенборна), док на факултетском добру у Земуну (С. Николић) количине шалитре одређене у јулу (23-VII) и децембру (31-XII) биле су у дубини од 0—40 см. једнаке. Према овоме, кретање (премештање) шалитре било је у Земуну у првој половини зиме само у слоју од 40 см. дебљине. Исто тако су се показале у земунској црници као једине количине шалитре у јулу и децембру обрачунате на слој од 80 см. дебљине. Али, и поред наведене очигледне велике разлике у понашању шалитре у

земљиштима Топчидера и Земуна за време јесење и зимске периоде, за сад се не могу још донети дефинитивни закључци о узроцима те разлике, јер се испитивања у Топчидеру и Земуну не односе на једну исту годину.

Dr. **Виктор Нејгебауер**

Справљање експортног бутера по Данској методи

Справљање експортног бутера по данској методи састоји се из следећег: 1) справљање бутерне културе за поткишељавање павлаке и 2) засејавање павлаке са бутерном културом и израда бутера од справљене павлаке.

А. Справљање бутерне културе

1) Узети један литар млека и ставити у један алуминијумски чист суд. — Ова количина млека може да буде већа а може да буде и мања што зависи од количине павлаке која се има да преради у бутер. Ако је већа количина павлаке требаће и већа количина млека за израду бутерне културе.

2) Алуминијумски суд са млеком ставити у један суд са топлом водом и у истом суду држати 30 минута на температури од 90 степени целзијевих за које ће се време извршити пастеризација истог.

3) Пастеризирано млеко које се налази у алуминијуском суду расхладити на 23 степена целзијева и на овој температури додати му 10 грама бутерне маје и оставити 15 часова на овој температури од 23 степена. — Маја за справљање експортног бутера може се добити преко Петра Мијовића из Марибора—Копитарјева улица, или се иста директно може наручити од инж. Напрета и Грола из Беча — Laboratorium „Lacticid" Wien-XVIII-128-Währingerstrasse 128.

4) После овог времена од 15 часова култура је готова те исту треба расхладити на 10 степени целзи-

јевих и старати се да се иста употреби у времену од два дана т. ј. колико кад буде потребно. Алуминијумски суд у коме се налази култура треба држати поклопљено да се иста не би закуживала од других бактерија.

Б. Засејавање павлаке са бутерном културом и израда бутера

5) Узети свежу павлаку и исту пастеризирати на температури од 90 степени за време од 30 минута. Ово се чини ако се жели да се бутер дуго сачува и да је безопасан по здравље, пошто се овом пастеризацијом уништавају микроорганизми који могу проузроковати болести код особа. — Павлака за израду бутера не треба да садржи више од 20—25% масти. У колико има више масти у толико је бутер мање ароматичан.

6) Пастеризирану павлаку расхладити на 5 степени целзијевих. Расхлађивање се врши да би се добио бутер који ће имати велику чврстину иначе ако се павлака не расхлади на температури од 5 степени целзијевих у том случају добија се бутер мекан и лојав. Да се ово постигне мора се за време лета имати на расположењу довољно леда или апарат за стварање вештачке ладноће.

7) Нагло расхлађену повлаку треба загрејати на температури од 15 степени целзијевих и на овој температури додати горње културе 4% т. ј. 4 литра бутерне културе на 100 литара павлаке. Павлаку по додавању културе треба добро измешати.

8) Овако засејану павлаку оставити 17 часова на температури од 15 степени целзијевих. — Павлака зрела за справљање бутера треба да садржи 28—32% киселине по Соклет-Хенкелу.

9) Зрелу павлаку ставити у бућкалицу и мутити 30—45 минута. Температура павлаке треба да је лети 12 степени целзијевих а зими 16 степени. Добивена зрнца бутера, после мућења павлаке, треба да буду зими нешто крупнија од зрна просоа (ситне проје) а за време лета зрна ситног грашка.

10) По завршеном мућењу павлаке млаћеницу оцедити а бутерна зрнца изручити у један већи суд хладне чисте пијаће воде и прати све дотле док вода по прању бутера не остане потпуно бистра, Вода не сме бити млечнога изгледа јер иначе то је знак да бутерна зрнца треба још са водом испирати. При испирању бутера зрнца истога не смеју да се споје у једну масу јер иначе бутер неће бити добро испран те ће се лако и брзо кварити. Зрнца бутера се међусобно лако споје било у самој бућкалици или за време испирања што је доказ да је павлака или вода више температуре него што би смело да буде.

11) Добро опран бутер ставити на гњетач где ће се вода исцедити путем гњечења а бутер смесити у једноставну масу.

12) По завршеном гњечењу путер укалупирати у комаде од 100—200 грама а потом увити у пергаментску хартију и чувати на хладном сувом и мрачном месту до продаје или употребе. Бутер справљен на горе изложени начин ради се не само у Данској већ и у целом свету и исти је одличног укуса безопасан по људско здравље а може се чувати до 30 дана на хладном месту без промене његових добрих особина.

Ing. **Никола Симић**

Најчешће грешке у воћарству

Сада за време зиме, када земљорадник има више времена на расположењу, добро би било да му пружимо материјал за размишљање о корисности и штетности појединих радова у воћарству и да му скренемо пажњу на грешке, које би се могле у будуће избећи.

Радове у воћарству, који се обављају преко целе године, можемо поделити на радове: I у расаднику; II у воћњаку. У овом чланку биће само реч о радовима у расаднику.

I Радови у расаднику.

Овде спадају следеће радње: а) производња подлога; и б) производња садница.

а). Производња подлога.

За производњу подлога треба имати добро воћно семе. Како код куповине семена никад нисмо сигурни у његову

добру клијавост, а често нисмо сигурни ни у идентичност тражених одлика појединих воћних врста, то је најбоље да воћно семе производимо сами. У ту сврху довољно је имати само по неколико матичних стабала, од којих би могли произвести добро и сигурно семе (види „Одабирање воћних стабала за размножавање" у Тежаку бр. 17 за 1936 год.). Када смо већ принуђени куповати воћно семе, треба у првом реду обратити пажњу на то, да семе буде од оне воћне врсте и одлике коју смо тражили. Код куповине семена треба захтевати својевремену испоруку истог, пошто, због доцније испоруке често морамо вршити сетву у пролеће уместо у јесен.

Чим се наручено семе прими, треба испитати његову клијавост. Ова радња готово се никад и не врши, било због немарности, било због доцнијег пријема семена, када смо принуђени да одмах по пријему семена извршимо сетву. Међутим, само код испитане клијавости семена, можемо посигуно рачунати на производњу потребног броја подлога; у противном често се дешава да мали број изникнулих дивљачица доводи у питање нормалну производњу садница и омета извођење културног плана у расаднику.

Сетву воћног семена најбоље је вршити у јесен (види „Јесењи радови у воћарству" у Тежаку бр. 22 од 1936 год.). Међутим понајчешће се прибегава пролетњој сетви, што има за последицу мању клијавост семена и слабије напредовање дивљачица. Код пролетње сетве расађивање дивљачица пада често у сушно и сунчано време, када се тешко постижу задовољавајући резултати.

Овде би било умесно да скренемо пажњу на врло важну радњу код производње подлога, а то је пресађивање дивљачица или т.зв. пикирање. Пресађивање се врши у циљу бољег ожиљавања, а како ћемо у овој радњи имати успеха само ако истовремено вршимо засењавање и редовно заливање пресађених дивљачица, што изискује знатан издатак, то расађивање треба вршити обавезно само код подлога, које се слабо ожиљавају. Ту долазе у обзир крушке и магриве, које без пресађивања дају врло мали број подлога способних за расађивање у растило. Пикирање дивљачица ретко се врши, а ако се и врши, то се припрема земљишта, која би се морала обавити још с јесени, оставља до пред само расађивање. Код производње подлога на вегетативни начин н.пр: нагртањем, треба обратити пажњу на време нагртања земље око матичних стабала, како би се искористило време јесење мезгре за ожиљавање ластара.

Ђубрење воћног матичњака треба вршити с јесени, после скидања ожиљених ластара, а никако после огртања матичних стабала, пошто се у овом случају поспешује накнадни пораст ластара, што утиче неповољно на њихово ожиљавање.

Код размножавања изданцима, ови се обично расађују непосредно на стално место, у воћњаку. Међутим за препоруку је, да се изданци прво расаде у растилу, па тек кад се добро ожиле и, што је још боље, кад им се ту однегује стабло и круна, да се засаде у воћњаку.

б). Производња садница.

У нашим расадницима одгајивање воћних садница се врши са потребном пажњом и вештином. Међутим, и поред тога није мали број оних воћара, који и сами производе саднице за своје потребе при чему се често греши у припремању земље и одгајивању садница.

Земљиште за растило треба да се изриголује на дубину од 2 ашова, пошто у противном жиле садница не могу нормално да се развијају услед чега је одгајивање стабла споро, јер „од добрих жила буде и добра воћка".

После риголовања треба извршити и ђубрење, али на плодном земљишту не треба претерати са ђубрењем, пошто би то изазвало брз пораст стаблашца и негативно утицало на квалитет садница.

Калемљење је најбоље извршити очењем, пошто код овог начина калемљења не треба нарочите вештине, срашћивање је одлично, потреба у приткама отпада, а у случају неуспеха у калемљењу, можемо га исте јесени поновити, или пак на пролеће применити било који други начин калемљења Калемљење у процеп (најпопуларнији начин калемљења) треба одбацити као најгори начин, који ствара велику рану на подлози и захтева више времена за узгој стаблашца.

Исто тако треба обратити пажњу на избор калемграничица, те исте узимати само од бољих сората, родњих, здравих и средње старости воћака. Треба знати да најчешћи узрок слабе или никакве родности јесте лош избор калемграничице.

Патрљак код једногодишњих калемова, произведених очењем, треба одстранити у јесен, а у току друге и треће године вршити пинцирање бочних ластара на стаблашцима, што би изазвало постепено дебљање стаблашца. Ова радња, пинцирање бочних ластара, често се изоставља или се немарно врши тако, да је код узгојених садница стабло претанко, те се цела воћкица „клања на све стране", пошто не може да носи, тежину круне.

Код формирања круне треба створити 6 грана, а са висином воћке не треба претерати, пошто се код средње високих стаблашица лакше обављају потребни радови, те према томе издржавање воћњака са средње високим стаблима је јефтиније, него ли издржавање воћњака са високим стаблима.

За ниске стаблашице су потребне специјалне подлоге (види „Подлоге за јабуке“ у Тежаку бр. 19 од 1936 год.).

Да би одгајили лепе саднице, растило треба добро обраћивати, а по потреби и бранити од штеточина, најчешће од лисних вашију.

Ing. **Никола Фемељиди**

Производња раног кромпира

Производња раног кромпира врло је корисна, јер млад кромпир у пролеће има високу цену, па се тиме постижу веће користи од његовог гајења. Мали је број земаља које имају услова да производе рани кромпир под обичним приликама, а у тај се број убраја и наша земља, али се само наши земљорадници не интересују за овај рад, јер не знају користи од њега.

У нашим приликама може да се добије рани кромпир, ако се за сађење узимају ране сорте кромпира, али такво гајење раног кромпира не може да донесе жељене користи, јер има земаља које могу да добију раније кромпир, које се овом производњом баве на већим површинама, извозе га и задовоље потребе потрошача, тако да се сађење раних сората кромпира код нас не рентира. Међутим постоји могућност да се и код нас сађењем раног кромпира постигне берба још месец дана раније од бербе раног кромпира који се гаји под обичним условима, те да се тиме у то време када се он увози из других земаља подмире потребе нашим производима без увоза и да се извесна количина извезе у оне земље које нису у могућности да производе рани кромпир. Таквог раног кромпира код нас можемо имати већ у мају.

То се постиже кад се пред сађење кртоле кромпира на вештачкој топлоти доведу до клијања, па се тако наклијале саде у земљу. На овај се начин скраћује вегетација кромпира за месец дана, а за толико се раније добије кромпир за употребу.

Исклијавање кромпира пред сађење у целини је прост рад, а доноси велике користи. Довољно је да се за овај рад има светла одаја која се може лако загревати и проветравати и да је чиста. При овом раду главни је услов топлота и светлост у одаји: топлота да се изазове вегетација, а светлост да би се добиле клице здраве, чврсте, кратке и зелене.

За овај рад треба узимати кртоле кромпира које су здраве, које нису клијале а имају здрава окца, да су одабране и средње величине.

Овако одабране и спремљене кртоле поређају се у плитке сандучиће, или плитке корпе, или на дрвене и од прућа

исплетене лесе. Кртоле се поређају једна поред друге са окренутим врхом горе на коме је вршно окце. У једно сандуче дужине 70—80 см. ширине 40 см. и дубине 6 см. може да стане 160—200 кртола, што зависи од величине кртоле, а да се припреми за један хектар кртола потребно је 170—250 сандучића.

Сандучићи и лесе постављају се једно на друго, тако да има најмање 8—10 см. слободног простора међу њима да би било што више светлости и ваздуха. Ако су мале количине кромпира, онда је најбоље да се сандучићи међу једно поред другог да би све кртоле биле подједнако осветљене.

Корпе са кртолама међу се једна поред друге на стелаже или на под.

Ако се нема сандучића или корпи, кртоле се могу растурити на под у соби.

Топлота одаје у којој кромпир исклијава треба да е од 8 до 16 степени Ц. Наклијавање траје 4 до 5 недеља и за то се време добију клице величине 1—2 см. Зато наклијавање треба почети на 4—5 недеља пред сађење. Тако у реонима где наступа могућност сађења кромпира у априлу наклијавање треба почети у марту. За време наклијавања кромпира није потребно никакво заливање нити је потребно стављати у сандучиће или корпе земљу. Сваког дана треба прегледати кртоле па ако има трулих скупљати и бацати. Ако клице на кртолама почну да бледе и да се издужују знак је да је рђава вентилација, да у просторији има сувише влаге а мало светлости. Тада треба проветравати и премештати сандучиће на светло место. Ако су клице на кртолама у доњим сандучићима бледе и издужују се треба такве сандучиће премештати на горњу страну да буду више осветљени.

Овако спремљене и наклијале кртоле кромпира саде се на њиви или у башти кад престане опасност од позних мразева од којих биљке могу да страдају. Пре тога земљиште мора бити добро припремљено. Наклијале кртоле узимају се пажљиво да се клице не поломе и овако целе саде се под садиљку, мотику или за плугом. Сади се тако да клица остане на површини земље. Растојање између биљака 50—60 см. ред од реда а у редовима 35 см. Најбољи се ефекат постиже ако се наклијале кртоле не саде целе већ сечене на комаде који морају имати најмање 2—3 добро развијена окца. Кртоле се секу само онога дана кад се саде. Ако се секу раније брзо се сасуше и дају биљке слабије.

Ако је наклијавање кропира завршено а сађење не може да се обави због хладног времена, кише и др. онда се може задржати док се не створе услови за сађење и тада се појачава вентилација просторије и смањује топлота.

Неговање се састоји као и код обичног сађења. Праши се, окопава, огрће и прска противу пламењаче.

Да би се код оваког гајења крompира добиле две берbе при вађењу крompира поступа се овако: прво вађење крompира врши се из оних одака на којима су биљке цветале раније. Вађење се врши са два радника. Оба радника ашовима поткопавају жбун са свију страна на даљини за 10—15 см. од центра жбун. Онда жбуна подигну пажљиво ашовима, пазећи да се осипа што мање земље. Сад један радник држи овако подигнут жбуна а други скупља све кртоле које су крупне, а све мале оставља. Кад овај рад заврши онда земљу у јами која је образована издизањем жбуна уситни, сипа пола канте воде, па се у влажну земљу понова посади жбун са ситним кртолама и огрне што више. Жбун се брзо укорени и за месец дана даје другу берbу крompира.

Да би се избегли трошкови око снабдевања са сандучићима и корпама за наклијавање крompира у последње време примењује се нови начин наклијавања крompира низањем на канап или жицу па се обесе у вертикалном положају у одаји где се овај посао обавља. И овај начин је у великој примени и заслужује да се упознамо сњим.

Код овога начина наклијавања крompир мора претходно бити дезинфикован да се осигура од кварења. Дезинфекција се врши у пола процентном раствору формалина. Да се тај раствор добије узима се један литар 40 процентног формалина који се продаје у трговини и раствори у 80 литара воде. За прављење овога раствора узимају се дрвени судови. У тај раствор потапају се кртоле крompира у цаковима 5 минута. После два часа дезинфиковани се крompир растури по поду да се просуши за време од 24 часа. После просушивања крompир се смести на гомилу дебљине 20 см. у одаји где се наклијава. У таквом стању држи се 10—15 дана на топлоти 12—15 степени да се пробуде клице. За ово време буђења клице није потребна светлост и није потребно низање кртола на канап или жици. Ово буђење клица има задатак да се смањи време држања кртола на канапу. Код овога рада довољно је да код великог броја кртола два вршна пупољка клијају, па да се одмах приступи низању кртола на жицу или канап и низови вешају на светлости ради наклијавања.

За низање кртола треба узимати жицу дебљине једног милиметра, чисту од рђе, а најбоља је поцинкована. Дебљу жицу не треба узимати, зато што се праве веће рупе на кртоли. Исто тако може се употребити обичан канап који се продаје у трговини, а може се употребити и манила, која се употребљава за везивање снопова.

Потребна количина жице или канапа зависи од дебљине жице и величине кртола. За низање 500 килограма крompира, колико је потребно да се посади један хектар површине,

потребан је један и по до два килограма милиметарске жице, или 750 до 1500 грама обичног канапа.

Ако се кртоле нижу на жицу онда се жица претходно исече на парчиће дужине један и по до три метра, што зависи од просторије где се низе вешају. На једном крају жице веже се парче дрвета од 3—4 см дужине да се задржавају нанизане кртоле, а другим се крајем буше кртоле и нижу док се цело парче жице не попуни. После тога се крај жице веже на пекљу да се може обесити на клин.

Ако се кртоле нижу на канап, онда се канап сече на парчиће дужине један до један и по метар и обавезно се дезинфикује у двопроцентном раствору формалина, који се прави кад се један литар формалина раствори у 20 литара воде. У такав се раствор умаче канап. Канап се вади из раствора, удене у иглу за ушивање џакова и убадањем у кртолу наниже се. Пред низање сваке кртоле игла се умаче у раствор формалина, а кад се заврши низање једног парчета канапа опет се игла дезинфикује.

У току дана један радник, просечно може да наниже на жицу или канап 150—200 кграма кромпира.

Кртоле кромпира које су нанизане на жицу или канап не труле на местима где су повређене, само ако се при низању и даљем раду придржава овога што смо рекли. На месту убода кртоле жицом или иглом образује се слој коре за 6—10 дана.

Низе са кртолама вешају се у одајама где се наклијава. Низе се могу вешати испред прозора, где се постављају нарочите гредице, на којима се са стране укуцају еексери или дрвени клинови на раздаљини 10—15 см. Гредице се намештају на раздаљини 75—100 см. Распореде се тако да свака низа са кромпиром буде подједнако осветљена, тј. да буде у правцу прозора. Може да се направи и нарочита вешалица која је покретна.

Првих десет дана, када се низе кромпира обесе у одаји, топлота одаје треба да је 10-12 степени. Већа топлота за то време није потребна, док се на ранама кртола не образује кора. После овога времена топлота треба да је 12-17 степени. Преко 17 степени топлота није потребна, јер у том случају кртоле труну или брзо клијају.

Сваког дана одаја у којој се наклијавају кртоле кромпира треба да се проветрава. Проветравање се врши стварањем промаје, а промаја се се ствара кад се отварају прозори или врата са противне стране. Кад је топло време проветравање се врши сваког дана и што чешће, а кад је хладно време, онда се проветравање врши једанпут у 24 часа и оно траје 1—2 часа.

Ако у одаји има довољно вентилације и светлости, онда се на кртолама образују чврсте и зелене клице. Око ових

клица јављају се задебљања и за 35—40 дана, рачунајући од дана уношења кртола у топлу одају, добију густу мрежу коренових пупољака.

Ако у одајама у којима се врши наклијавање кромпира нема довољно дневне светлости, а имају све друге услове за овај рад онда се може употребити електрична светлост где је има. У том случају на сваких 10 кв. метара треба имати јачину светлости од 500 свећа.

Наклијавање кромпира може да се врши и у топлој леји. У почетку марта припреми се обична топла леја. Дно леје се уравна и утаба. па се онда напуни свежим стајским ђубретом, у место ђубрета може да се употреби плева која је почела да трули и да се загрева. Дебљина слоја ђубрета 50-60 см. Напуњена леја ђубретом покрије са даскама или прозором, а на њега се поставе асуре и остави се 3-4 дана да се леја загреје сагоревањем ђубрета. Кад се леја загреје и постигне се топлота 8-10 степени на њеној се површини поређају кртоле једна поред друге, или се поређају сандучићи са кртолама, где се изазива наклијавање. Ако је време хладно онда се леја ноћу покрива асурама. За наклијавање кромпира у топлој леји није потребна велика топлота, али је потребна светлост и зато леју увек треба држати отворену кад год зато време дозвољава. Заливање није потребно. На топлоти 8-16 степени и кад има довољно светлости кртоле кромпира за месец дана развију 3-5 клица дебелих, здравих, јаких и зелених, прилагођене на спољну топлоту, способне за сађење и које се не ломе при сађењу.

Најзад рано се може добити млад кромпир ако се сади у пролеће рано у јамиће широке 50 см. а дубоке 30 см. У ове јамиће постави се свеже коњско ђубре за загревање земље, на ђубре земља у коју се посади кромпир.

Од колике је важности ово питање производње раног кромпира доказ је и тај што се усавршавају старе методе наклијавања кртола и стварају нове методе.

Као најновије методе обраде кромпира у циљу убрзавања клијања и производње ранога кромпира јесу америчанске методе: загревање кртола на високој топлоти пред сађење и потапање кртола у нарочити хемиски раствор пред сађење да се изазове брзо клијање.

Милорад Зечевић

Најважније траве које се сеју на вештачким ливадама

За сетву на вештачким ливадама узимају се траве из фамилије граминеа и легуминоза и то не све, већ најбоље, тј. оне које дају највеће приносе и по квалитету најбољу сточну храну. Траве из осталих фамилија у савременом ливадарству

не узимају се у обзир и сматрају се коровским биљкама. Овде ћемо говорити о најважнијим травама за наше прилике из ове две фамилије, изнети њихове особине као и проценте (%) у којима улазе у смеше.

а) *Траве из фамилије граминеја.*

1) Енглески рајграс—утринац—љуљ (Lolium perenne). Ова трава живи 4—5 година, а при повољним условима и до 7 година. Корен развија у површинским слојевима земљишта. Стабло може достићи висину до 70 см; слабо је обрасло лишћем. Цвет му је у облику класа. Расте доста брзо и још у првој години живота даје доста добре приносе. Потпуно развиће достиже у другој години. У пролеће тера рано, а цвета у јулу месецу. Испашу добро подноси. За своје успевање захтева умерено топло и влажно поднебље, а земљишта плодна умерено влажна и тежа. Суше и јаке мразеве не подноси. Даје по каквоћи врло добру сточну храну. За сетву површине од једнога хектара потребно је 50—60 кг; у смеше улази са 5%. Према томе за 1ха. у смешама потребно је 2,5—3 кгр. семена.

2) Француски рајграс (Avena elatior-Arrhenatherum elatius). Живи 3—4 године. Има корен јако развијен, који продире дубоко у земљиште. Стабло му је високо обрасло са доста лишћа, нарочито у доњем делу. Сматра се високом травом. Развија се брзо — још у првој години доноси добру жетву. Потпуно развиће достиже у другој години живота. У пролеће тера рано; цвета половином јуна месеца. Косидбу добро подноси и после ње брзо расте. У току године при повољним условима развића може дати 2—3 откоса. Испашу не подноси. Захтева умерено влажно и топло поднебље, а земљишта плодна дубока и растресита. Према мразевима и сушама је осетљив. за сетву 1 ха. потребно је 80 кгр семена. У смеше улази са 10-15% те је према томе за 1 ха у смеши потребно 8-12 кгр семена. Даје сточну храну средње каквоће.

3) Жути овсик (Avena flavescens). Живи 5 и више година. Има корен који се шири у површинским слојевима земљишта. Стабло му је високо до 1 метар, обрасло са доста лишћа. Захтева умерено топло поднебље, а земљишта плодна и растресита. Према мразевима, сушама и великој влази у земљишту осетљив је. Развија се брзо; потпуно развиће достиже у другој и трећој години. У пролеће тера рано; цвета месеца јуна. После косидбе расте брзо. Испашу не подносе. По хранљивој вредности спада у траве врло добре каквоће. За сетву хектара потребно је 30 кгр семена. У смеше улази са 5—10%. Према томе за сетву хектара у смешама потребно је 1.5—3 кгр семена.

4) Лисичији реп (Alopecurus pratensis). Висока и средња трава, живи од 8—10 па и више година. Има плитак корен. Стабло му је нежно и у доњем делу обрасло са доста лишћа. У пролеће тера врло рано, пре него ма која друга трава. Цвета у мају месецу. Потпуно развиће достиже треће или четврте године. Према мразевима је отпоран, суше не подноси. Захтева растресита, дубока, плодна и умерено влажна земљишта. Наводњавање му необично прија. По хранљивој вредности спада међу најбоље траве, али га треба косити раније — најдаље у време цветања, јер после огруби. За сетву хектара потребно је 25 кгр семена. У смеше улази са 10%, што значи да за сетву хектара у смеши треба 2,5 кгр семена.

5) Тимотијева трава (Phleum pratense). Висока и дугогодишња трава. Спада међу најбоље траве. Живи до 6 година. У пролеће тера позно; цвета у јулу месецу, те је погодна да повећа приносе у другом откосу. Развија се брзо, још у првој години доноси доста добру жетву. Потпуно развиће достиже у другој години. После косидбе слабо расте. Испашу добро подноси. У погледу поднебља није велики пробирач; мразеве добро подноси. Захтева дубока, плодна и влажна земљишта. За сетву хектара потребно је 10-12 кгр семена. У смеше улази са 10%; према томе за смеше за вештачке ливаде потребно је 1—1,200 кгр семена.

6) Јежевица (Dactylis glomerata). Висока и дугогодишња трава; живи до 8 година. Захтева умерено топло и влажно поднебље, а земљишта плодна, дубока и влажнија. Лака — песковита и сува земљишта не подноси. Развија се лагано, потпуно развиће достиже у 3 или 4 години. У пролеће тера рано. Цвета јуна месеца. Косидбу, испашу и мразеве добро подноси. По хранљивој вредности, ако се благовремено покоси, спада у боље траве. За сетву хектара поребно је 40 кгр семена, У смеше улази са 5—10%; према томе за сетву у смеши на вештачким ливадама потребно је 2—4 кгр семена по хектару. Даје високе приносе.

7) Права ливадарка (Poa pratensis). Дугогодишња ниска трава. При повољним условима развића може бити средња и висока. Живи 10—15 година. Има нежно стабло са прилично лишћа. Према поднебљу није велики пробирач, успева готово свуда. Захтева плодна и оцедњија земљишта. Развија се лагано; потпуно развиће достиже у четвртој или петој години. У пролеће тера рано; цвета почетком јуна. Према мразевима и сушама отпорна је. После косидбе расте лагано а испашу добро подноси. Даје сено одличне каквоће. За сетву хектара потребно је 20 кгр. семена; у смеше улази са 5%. За хектар у смеши потребно је од 1—1.5 кгр семена.

8) Обична ливадарка (Poa trivialis). Све што је речено о претходној важи и за ову. Разлика је само у томе што

обична ливадарка краће време живи 5—6 година, и што даје сточну храну нешто слабијег квалитета од праве ливадарке.

9) Ливадски вијук (Festuca pratensis). Вишегодишња средња трава, цвета јуна месеца. По каквоћи нешто слабија од претходних двеју. Захтева растреситија земљишта. У смеше улази са 5%. За сетву хектара у смешама потребно је 3 кгр семена.

10) Црвени вијук (Festuca rubra). Слична претходној; даје нешто слабије приносе. Улази у смеше са 5%. За сетву у смешама потребно је до 2 кгр семена.

11) Безосни власен (Bromus inermis). Висока дугодишња трава; цвета јуна месеца. Има јак коренски систем. Отпорна према мразевима; испашу и косидбу добро подноси. Даје сточну храну средње каквоће. Успева на свима земљиштима изузев претерано тешких. У смеше улази са 15%. За хектар у смеши потребно је 8—10 кгр семена.

12) Бела росуља (Agrostis alba). Ниска средња трава; живи 7—8 година. Даје сточну храну средње каквоће. Захтева нешто влажнија земљишта. У смеше улази са 5%; за ха потребно је у смешама око 1 кгр семена.

13) Петлова крестица (Cynosurus cristatus). Ниска трава живи 8—10 година. Захтева умерено растресита и умерено влажна земљишта. Испашу и косидбу добро подноси. Даје сточну храну средње каквоће. У смеше улази са 5%; за хектар у смешама потребно је 1.5 кгр семена.

б) *Траве из фамилије легуминоза*

Из ове фамилије за сетву на вештачким ливадама долазе обзир у следеће траве:

1) Црвена детелина (Trifolium pratensa sativum). Живи до 3 године. Има корен јако развијен. Захтева умерено топло и влажније поднебље, а земљишта плодна, тежа и влажнија са умереним садржајем креча. Даје сточну храну одличне каквоће. Испашу не подноси. У смеше улази са 5%; за хектар потребно у смешама око 1.5—2 кгр семена.

2) Бела детелина (Trifolium repens). Живи до 5 година. Има полегљиво стабло, те је погоднија за пашњаке него за ливаде. Испашу и косидбу добро подноси. Захтева умерено и влажно поднебље, а земљиште дубоко и плодно. Према сушама је доста отпорна. Даје сточну храну одличне каквоће. У смеше улази са 5%. За хектар у смешама потребно је 1 кгр семена.

3) Шведска или хибридна детелина (Trifolium hybridum). Живи 7—8 година; достиже висину до 90 см. Захтева влажније поднебље, а земљишта тежа, влажна, а може и на подбарним земљиштима успевати. Даје сточну храну одличне каквоће. У смеше улази са 8%. За хектар у смешама потребно је око 1 кгр семена.

4) Луцерка (Medicago sativa). Живи 6—7 година. При повољним условима успевања може да израсте преко 1 м. висине. Има корен јако развијен. Захтева топлије поднебље, а земљишта дубока, плодна и растреситија, са довољним садржајем креча. Даје сточну храну одличне каквоће. Испашу не подноси. Косидбу добро подноси и после ње брзо расте. Улази у смеше са 5%; за хектар потребно је у смешама од 1,5—2 кгр семена.

5) Дуњица — Хмељна детелина — (Medicago lupulina). Ниска трава захтева растреситија земљишта. Према мразевима слабо отпорна, али благодарећи томе, што рано цвета и сазрева, помоћу семена које испада, сама се размножава. Даје сточну храну одличне каквоће, У смеше улази са 5%. За хектар у смешама потребно је 1 кгр семена.

6) Жути звездан (Lotus corniculatus). Има нежно и ниско стабло, а цвет жуте боје. Успева на свима земљиштима. Развија се брзо, а у пролеће тера рано. Косидбу и испашу добро подноси. Живи до 12 година. Према мразевима и сушама отпоран је. У смеше улази са 5%. За хектар у смешама потребно је око 1,5 кгр семена.

Сличан жутом звездану је барски звездан. Све што је речено о жутом звездану важи и за барски; разлика је само у томе што подноси тежа, влажнија па чак и барска земљишта.

У напред изложеном изнели смо најважније траве које долазе у обзир за сетву на вештачким ливадама. Овде напомињемо и то да се изнесени проценти односе за дугогодишње ливаде. Иначе за краткорочне и мениме ливаде проценти су другојачији. Које ће се траве узети за сетву на вештачким ливадамм зависи с једне стране од природних прилика: поднебља и земљишта, а с друге стране од особина трава. На пољопривреднику је да изврши правилан избор трава.

У једном од наредних чланака говорићемо о подизању вештачких ливада.

Ing. **Властимир Ђорђевић**

Питања и одговори

Питање: Г. Милосав Продановић из Опланића, среза Гружанског пита како ће да лечи беле бобице на језику код вола које изгледају као ситни ћинћувићи.

Због овога грло слабо једе и слабо воду пије.

Одговор: Болест, коју питач наводи — говеђе бобице — јесте једна врло ретка појава, нарочито да се бобице појављују на самоме језику.

Статистика, коју воде поједине клаонице показује нам, да су бобице утврђене код свега мање од ½% говеда, која су заклата на појединим клаоницама.

Код говеда појављују се бобице првенствено у спољним и унутрашњим мишићима жватачима, ређе у срчаном мишићу и на језику, још ређе у мишићном делу пречаге и у мишићима врата. Сасвим изјемно наилазимо на бобице чак у цревима.

Болни поремећаји услед бобичавости се код говеда ретко примећују.

Болест је неизлечива али и неопасна по живот.

Инфекција бива путем људских измета било на паши, било помоћу хране или воде загађене људским изметима болесника, који болује од пантличаре.

Водити рачуна да се промењени делови од заклатог говечета униште и због сваке сигурности месо добро прокува или препржи, јер бобице неминовно угину при температури од 45—49° С.

Потрошња сировог или полукуваног меса од бобичавог говечета изазива код човека појаву ткзв. дебеле тракавице у цревима.

М. Ф.

Питање: Мој шљивар нападнут је од разних штеточина. Већ две године у самом зачетку поједен је ластар да се нов шибљик не појављује до конца маја. Плод од цвета па док не израсте у величини лешника нападнут је и док једни прегризу дршчице, други буше плод и у њему се зачиње бели црв који га изгризе те све пропадне. Једновремено налазим сличне беле црве увијене паучином у свежој шљивовој шуми. Шта даље са њима бива непознато ми је али и иначе, за све то време, па и даље преко лета видим читаву масу разних инсеката, поглавито ситних мушица, ситних лептирића пепељасте боје као и неке танке дугуљасте осе, као читава магла по шљиваре. На шта који напада не знам.

Што се пак тиче шљива, оне су доста развијене, 10 година старе а већином су сорте шумадинке или како их ми зовемо тургоње.

Према свему овоме молим Друштво да ми објасни како и на који ћу начин да ово зло спречим. Да ли ће ми вредети зимско прскање ако то не буду радили моји суседи? Сем тога имам и суседан забран, са југо-источне стране. Не би ли било боље да прскам с пролећа, када се буде зачео цвет и ластар, те да га затрујем против нападача?

Радосав Величковић,
земљорад. село Јасиковица, срез Трстенички

Одговор: Паметно је што сте се раније обратили и потражили савета а не када су штеточине већ ту. Само мало је потеже рећи према вашем опису шта све то напада ваш

шљивак. Бео црв, на кога се тужите и који буши плод те овај отпада, позната је штеточина и зове се *шљивова оса*. Црвић одлази у земљу, опреда чаурицу на дубини од 8—10 см. и у њој проводи зиму, а на пролеће претвара се у малу осицу црнкасте боје. Осице се јављају обично када шљиве цветају и носе јаја испод покорице тек зачетих плодова. Док потпуно израсте, црвић — који јако заудара на стеницу — избуши и поквари по 3—4 или чак и 5 плода.

Бели црви које налазите у паучини у шуми су гусенице једног свиластог белог лептирића. Гусенице обично сасвим израсту током јуна и претварају се у луткице из којих излећу лептирићи. Они већ у јулу носе гомилице врло ситних јајашца, која се делом препокривају као препови на крову. Гомилице су према томе јако пљоснате а боје као и кора грана на којима се налазе, те се врло тешко могу запазити. Још у току лета из јаја се испиле мале гусенице али све до идућега пролећа остају под слепљеним љускама јаја, да тада нападну млад лист.

Дакле са овим штеточинама је лако, али шта напада млад ластар и одсеца младе шљивице не могу вам рећи док ми не дате детаљнија обавештења. Дали су у питању гусенице? Последњих година је и до вас допрла гусеница губара која је опустошила читаве крајеве. Она израсте до 5—6 см. дужине, црнкасто шарене је боје и обрасла је дугим длачицама.

Ластари су ове године јако пропадали и од лисних вашију, малих бубица које живе на наличју листа и од којих се лист савије, уковрча а ластар закржљави.

Најзад, има и неких буба које нападају лист и ако се оне јављају ретко и наносе штете само местимично.

Што се пак тиче осталих лептирића, осица и мушица, ако не примећујете да штете наносе, оставите их на миру.

У нашој земљи има сигурно преко пола милиона разних инсеката и међу њима мушице и лептирићи броје се на десетине и десетине хиљада те их заиста нико не може све знати.

Остаје најглавније — како да се овог зла спасете?

Зимско прскање са воћним карболинеумима било би вам од мале користи против горњих штеточина. Ако су шљиве обрасле у маховини и ако сте при новцу, онда их прскајте пошто мразеви прођу, и пре но што крену пупољци са карбокримпом или лозолом. Али ја бих вам нарочито препоручио да испрскате шљиве с пролећа и то са бордовском чорбом којој ће те додати неко отровно арсеново средство.

Довољно је да узмете 1 кг. плавог камена са 100 л. чорбе. Као арсеново средство можете да узмете *арсолу* која се додаје већ справљеној чорби према упуству које се налази на кутијама с арсолом. Можете да узмете и *елафрозин*

или *ураниja зеленило*, од којих је потребно свега око 100 гр. за 100 лит., али који се морају нарочито справљати са кречом. У осталом сва ова средства добићете у Друштву и истовремено и оштампано упуство како се употребљавају и кога се морате тачно држати.

Са овако справљеном чорбом испрскајте добро воћњак пошто су шљиве прецветале. *Још боље ако га можете испрскати и други пут*, на око 2 недеље после првог прскања.

И то је све што вам могу рећи. Да је шљива честа воћка и код других народа, они би већ све испитали шта и како треба радити, а ми би после само прочитали и преписали. Пошто то није случај, требало би сами да тражимо и испитујемо, а о томе нико и не мисли, нити се у опште тај рад цени и помаже као што је случај у другим земљама.

Др. Павле Вукасовић

Плетарски и воћарско-калемарски течај у Свилајнцу

Давно се осећала потреба приређивања једног плетарског течаја на коме би се оспособили земљораднички синови у плетарству. У срезу ресавском дуж реке Мораве и Ресаве има много врбака и одличног врбовог прућа, које би се могло искористити у плетарске израђевине, а које је већим делом пропадало и уништавано, јер земљорадници нису вични у плетарству; поједини пољопривредници имају на својим имањима и културну врбу засађену ради производња прућа и продаје истог.

Пољопривредна подружина у Свилајнцу одлучила је да један овакав течај приреди како за своје чланове тако и за нечланове. Течај је одржан од 23 новембра до 8 децембра. На течају је узело учешћа око 40 младића, све синови земљорадници из целога среза. Одзив за овај течај био је велики, али се више није могло примити јер подружина није имала довољно просторија за смештај свију течајаца, већ је примљен само онолики број, колико се могло сместити у одељење где је течај одржаван.

За овај течај подружина је набавила стручног мајстора плетара, који је практично обучавао течајце у припремању прућа, подизању расадника са културном врбом, и заједно са њима радио у извођењу плетарских радова. Интересовање за плетарство било је велико и од стране грађана у Свилајнцу, који су често долазили и прегледали радове израђене од прућа, и просто су се дивили када су видели како су ови малишани за кратко време научили да раде и да израђују сами поједине ствари: и предлагали су да се овај течај треба одржати и идуће године са више дана те како би се ови младићи

потпуно оспособили у плетарству, и да би могли стварати по селима плетарске задруге.

С обзиром на краткоћу времена течајци су у плетарству показали већином врло добре резултате.

Од плетарских израдевина рађене су: корпе од 5-10 кгр. за паковање воћа и грожђа, веш корпе, папир корпе, оплитање флаша и балона, израђивање разних вазни, тацни, затим плетење разних столица и фотеља и др.

Да би се ови исти младићи-течајци оспособили и за калемљење лозе и воћа, које им претстоји идућег пролећа продужен је овај течај још три дана.

Сл. 2. — Курсисти са наставницима и члановима подружине.

Из воћарства су одржана предавања од стране секретара подружине и то: о прикупљању воћног семена, припремању истог и сетви, о производњи младица дивљачица у опште, спремање подлоге и вијоке за калемљење, прибор за калемљење, време калемљења, начини калемљења и када се који изводи, сађење калемова у растило, неговање истих за прве три године до образовања круне и сађења на стално место, подизање воћњака, и нега истог, болести и штеточине на воћу и њихово сузбијање.

Из виноградарства: производња резница и спремање калем гранчица, материјал за калемљење и стратификовање, време и начин калем, стратификовање калемова у сандуке, вађење истих и прпорење, подизање винограда, резидба и неговање уопште, болести и штеточине на виновој лози и сузбијање истих.

Практично извођење калемљења течајци су радили на врбовом прућу и лози.

По завршетку течаја полагали су испит, како из плетарства тако и из калемарства лозе и воћа. По завршеном испиту а према показаном успеху раздељене су награде за показани врло добар успех из помоћи Пољопр. друштва у воћарским маказама. Награђени су били: Стојан Миланович из Дубља, Милутин Љубисављевић из Грабовца, Чедомир Вићентијевић и Мирко Милићевић из Грабовца, Милутин Степановић и Љубисав Грујић из Бобове, Милован Живановић из Црквенца, Милорад Костић из Радошина, Милош Јовановић и Павле Милојковић из Грабовца, Богомир Миосављевић из Црквенице и Бранко Костић из Бобове. Остали су награђени у пољопривредним књигама од стране подружине и пољопр. календарима које је дало Пољопр. друштво.

Течајем је руководио секретар подружине М. Жујовић, уз припомоћ чланова управног одбора подружине.

М. Ж.

Извод из записника
Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

1 Седница (5-I-1937.) Одлучено је: Да се подружинама у Власотинцима, Ореовици и Сврљигу рок исплате остатка њиховог дуга из 1936 год. продужи до 1 априла 1937 год. с тим да подружина у Власотинцима изда нову меницу.

Да се досадањем адвокату г. Јовану Здравковићу за рад по предметима потраживања од подружина и др. установа и лица по списку исплати хонорар у 9.793 динара кад буде предао одсудна решења по свима предметима. Том приликом да му се тражи да врати све предмете који се код њега у раду налазе као и пуномоћије дато му од стране Друштва.

Да се подружини у Чуругу рок за усплату њеног дуга продужи до 1 фебруара т. г.

Да се пољопривредној подружини у Краљеву бесплатно уступи 500 примерака разних књига ради раздавања њеним члановима на годишњој скупштини.

Да делегат Друштва на годишњој скупштини чланова Подружине у Чачку буде претседник г. Др. Т. Митровић.

Да се од Чехословачке земљоделске једноте у Прагу траже цене пољопривредних филмова.

Поред овога да се прибаве податци о куповини једног апарата за приказивање пољопривредних филмова и да се овлашћује претседништво за преговоре о куповини.

Да се народној књижници и читаоници у Новом Селу код Пећи бесплатно изда једна колекција разних пољопривредних књига.

Да се дефинитивна одлука о приређивању III воћарског конгреса у Љубљани донесе после закључења друштвеног биланса за 1936 год.

2 Седница (13-I) Одлучено је: Да се подружинама у Опарићу и Лазаревцу код Трстеника, рок исплате остатка њиховога дуга из 1936. год. продужи до 1 априла т. г.

Да се не одустаје од тужбе поднете за наплату дуга од Подружине у Ђаковици у износу 6.638. — динара; да се Подружини ако дуг са адвокатским трошковима и судским таксама исплати до 1 априла т. г. опрости камата и да се извести да је износ горње суме дуга тачан, јер је у исту урачунат и остатак дуга из 1931. год.

Да се семе луцерке и црвене детелине фирме Реба и Матасић из Брчког очисти на Трифолин машини по цени 80.— динара за 100 кгр. с тим да сви други трошкови, превоз са обе стране и набавка стандард вреће пада на терет фирме.

Да се изврши набавка 200 ком. стандард вреће за паковање декускутираног семена луцерке и црвене детелине и 1000 кгр. дуванског екстракта.

Да делегат Друштва на скупштини чланова Подружине у Краљеву 17. т. м. буде г. Милутин Никетић.

Да се у Тежаку оштампају нотица о ценама воћних седница расадника у Лебану и извештај члана Управе г. Виће Матића о одржаном предавању „о народној ношњи" на скупштини чланова Подружине у Новом Аџибеговцу 3. т. м.

Да се прими у састав Друштва ново-основана Пољопривредна подружина у Гор. Белој Реки код Зајечара.

Да се Корманској грађанској пољопривредној књижници и читаоници не може дати тражена помоћ у књигама пошто јој је иста дата 1934 године.

Члан Управе г. Виће Матић извештава да је 3. т. м. на скупштини чланова Подружине у Н. Аџибеговцу одржао предавање о народној ношњи, које је добро успело, јер је био велики број слушалаца, који су предавање, како његово тако и госпођице из Удружења народна ношња, о употреби савремене преслице, врло пажљиво саслушали.

Саслушан је поздравни телеграм са годишње скупштине чланова Подружине у Врњцима.

ХЕРСАН ЧАЈ

ће Вам помоћи да опет постигнете здравље помоћу лековитих својстава биља.

Не будите непријатељ сами себи!

Обољења код мијена и болова код мјесечног прања (менструације) убрзо ће Херсан чај.

Смета ли Вам гојазност (дебљина)?

Желите ли бити витки? — Онда можете употребити **ХЕРСАН ЧАЈ.**

Зашто да трпите болове код реуматизма и костобоље (гихт) када то није потребно **ХЕРСАН ЧАЈ** је средство које Вам може олакшати муке.

ХЕРСАН ЧАЈ помаже код артериосклерозе и хемороида (шуљева).

Зар збиља незнате да је **ХЕРСАН ЧАЈ** код оболења желуца, јетре и бубрега добро средство.

ХЕРСАН ЧАЈ добива се само у оригиналним омотима у свима апотекама. —

„РАДИОСАН" — Загреб, Дукљанинова ул. 1.

Рег. бр. 19884-1933

Југословенска пчеларска индустрија

Л. Ритзман

Нови Врбас

(Дунавска бановина бр. 5)

Израђује све пчеларске потребе, као кошнице, оквире, вештачко саће, врцаљке за мед, канте и друге справе за напредно пчеларство.

Ценовник за годину 1937-38 шаље се сваком пчелару или почетнику пчеларства бесплатно.

ВЕЧИТА КЊИГА

коју сваки дом треба да има јесте

„ ИМЕНИК

ЛЕКОВИТОГ БИЉА"

по народним и медицинским именима, са прописом разних болести код којих се употребљава појединo лековито биље. Књига износи 24 штампана табака у тврдом повезу, цена јој је 24 динара, поштарина особено по стварном коштању. Добија се код Н. П. Рајића, Скендербегова ул. 13-I или у књижари В. Рајковића и Комп. Београд, Кнез Михаилова 8. Чековни рачун 53488. г. г. учитељима, свештеницима и пољопривредним подружинама 20% јевтиније.

Штампарија „Сеяач" М. К. Цветановића — Краљ. Наталије 12 Београд Тел. 20-732

Универзитетска библиотека Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 4 Београд, 15 ФЕБРУАРА 1937 год. Год. 65

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Ing. *Властимир Ђорђевић:* — Подизање вештачких ливада.

Ing. *Никола Фемељић:* — Радови у воћњаку.

Dr. *Павле Вукасовић:* — Крушков прегаљ или гриња.

Ing. *Иван Пуцељ:* — Основни појмови о исхрани домаћих животиња.

Ing. *Вукашин Тоскић:* — Шта треба знати о приткама-колју за виноград.

Стеван Лукић: — Први велики угледни воћњак подигнут средствима Српског пољ. друштва.

Боривоје Божиновић: — Кумановски жути сир.

Питања и одговори.

Извод из записника Управног одбора Срп. пољ. друштва.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.350. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-702

Подизање вештачких ливада

У овом чланку обухватићемо све оно што је потребно пољопривреднику да зна при подизању вештачких ливада, наиме: о обрађивању и ђубрењу земљишта, времену и начинима сетве семена трава, припреми земљишта за сетву самој сетви и нези нове ливаде у првој години.

Обрађивање земљишта. Дугорочне вештачке ливаде остају преко 8 година на једном истом земљишту. Стога се обрађивање земљишта мора изводити савесно, марљиво и пажљиво. Нарочито треба водити рачуна да се коровске биљке што боље сузбију и да се поправе физичке особине земљишта, наиме да се створи што дубљи растресити слој земљишта, ради укорењавања трава. Траве у почетку живота развијају своје корене слабо, те им се добрим обрађивањем мора обезбедити несметано развиће корена. Коровске биљке представљају опасне непријатеље корисним травама, па према томе и ливадама. Отуда, треба настојати да се оне по могућству потпуно униште. Најбоље ће се уништити коровске биљке, ако се пре подизања вештачких ливада, две до три године на дотичном земљишту гаје окопавине. Нарочито треба гајити окопавине, ако се вештачке ливаде подижу на земљишту, где су биле природне ливаде. Обрађивање земљишта треба изводити ујесен по могућству што дубље. Обрађено земљиште оставља се у браздама да презими, да би се што боље иситнило и напило влагом. У про. леће, пошто се површина просушила треба земљиште подрљати.

Ђубрење земљишта. Упоредно са обрађивањем земљишта врши се и ђубрење. Ово ђубрење мора бити тако, да обезбеди ливадским травама потребне хранљиве материје за дужи период времена, за 3—4 године. Другим речима мора се изводити основно ђубрење. За основно ђубрење ливада употребљавају се углавном следећа ђубрива: стајско ђубре, компост, затим фосфорна ђубрива, чије се дејство протеже дуже време као што су: томасово фосфорно брашно, пе-

пео од дрва и сирови фосфати. О употреби ових ђубрива за ђубрење ливада говорили смо у 22 броју Тежака за 1936 годину, те овде нећемо говорити.

Време сетве трава на вештачким ливадама. Сетва семена трава на вештачким ливадама може се изводити ујесен и упролеће. У областима где су зиме благе те не постоји опасност од измрзавања, сетву треба изводити ујесен. Обратно у крајевима где владају дуготрајне, оштре и беснежне зиме, тамо сетву треба изводити упролеће. Обратно у крајевима где владају дуготрајне, оште и беснежне зиме, тамо сетву треба изводити упролеће. Без обзира да ли се сетва изводи ујесен или упролеће, важно је имати на уму да се, како ујесен тако и упролеће, сетва изводи што раније. Рана јесења сетва потребна је ради тога, да би се траве довољно развиле до почетка зимских мразева, и оспособиле за презимљавање, а рана пролетња сетва, да би се искористила зимска влага за пораст трава, пре него што би наступиле суше.

Начин сетве трава. Сетва семена од трава може се изводити са и без заштитног усева. Заштитни усеви су они усеви помоћу којих се штите младе траве од непогода: хладноће, суше, припеке и т. сл. У крајевима са оштријим поднебљем сетва трава врши се у заштитне усеве, а у блажијем, без ових. Ипак у пракси чешће се сетва трава изводи са заштитним усевима, и то чисто из економских разлога. У првој години обично ново подигнута ливада не доноси или доноси слабу жетву. Стога да би се са дотичне површине добила ма каква жетва сеју се заштитни усеви, а у ове усејава семе од трава.

Приликом избора усева за заштитне усеве руководимо се углавном самом заштитом, наиме узимамо оне усеве који најбоље одговарају овом циљу, а затим економским потребама газдинства. Ако газдинство има потребе за зрнастом храном, онда се за заштитне

усеве узимају обично житарице; у случају потреба за сточном храном узима се нека пиљна биљка и т. д. Ипак при избору заштитних усева треба имати на уму следеће:

а) да заштитни усев има што краћу вегетациону периоду;

б) да се што слабије бокори и

в) да се нешто ређе сеје, него обично, када се тај усев гаји као чист усев. Најчешће се за заштитне усеве узимају житарице, али могу и друге једногодишње биљке као сточни грашак и грахорица, затим лан и др. биљке.

Семе од заштитног усева сеје се увек пре од семена трава, и тек пошто заштитни усев никне, онда се сеју траве. Заштитни усеви могу се сејати и ујесен, а семе од трава упролеће.

Припрема земљишта за сетву. Припрема земљишта за сетву изводи се непосредно пред сетву. Према томе да ли се семе траве сеје ујесен или пролеће, припрема се може извршити с јесени или с пролећа. Припрема земљишта за сетву састоји се у томе да се површина што боље иситни и поравна. Ливадске траве имају необично слабе клице, те стога на бусенитом земљишту не могу да избију. Припрема земљишта за сетву изводи се помоћу справа за површинско обрађивање земљишта: дрљачама, ваљцима, култиваторима и т. д. Пошто се земљиште припреми за сетву, онда се приступа сетви семена.

Сетва семена трава - техника сетве. Пошто се изврши избор трава за сетву на вештачким ливадама, одреди процентуална заступљеност сваке врсте трава у смеши и реши питање, када ће се извршити сетва ујесен или у пролеће, са или без заштитног усева, онда се приступа сетви. Сетва семена од трава се може изводити омашке: руком, омашке: омашним сејалицама и сејалицама на редове. Обично се сетва изводи омашке и то руком, пошто при сетви сејалицама остају трагови од сејалице и ногу запрежне стоке, у које упада семе, те оно услед дубоког покривања не може да никне, што није случај при сетви омашке-

руком. При извођењу сетве, да би се добио травни покривач истог састава по целој ливади треба пазити да се семе од свију трава заступљених у смеши равномерно растури по целој површини. Да се ово постигне мора се пре сетве семе од трава подвојити и то крупно и тешко семе засебно, а лако и ситно засебно. Пошто се подвоји семе, онда крупно и тешко семе треба добро измешати, а тако исто лако и ситно. Најпре треба посејати крупно и тешко семе, а затим лако и ситно. По извршеној сетви крупног и тешког семена треба површину подрљати лаком дрљачом. После овога треба посејати лако и ситно семе, а затим површину поваљати. Са овим је сетва завршена.

Нега нове ливаде у првој години. По извршеној сетви, после неколико дана семе трава клија и избија на површину. У случају, да се по површини земљишта појавила покорица пре него што су клице трава избиле, треба ову уништити, што се постиже ваљањем помоћу зупчастих или колутастих ваљака. Даља нега састоји се у сузбијању коровских биљака, ако су се појавиле. Овај се посао обавља плевљењем.

Када заштитни усев сазри, ако су траве сејане са заштитним усевом, онда овај треба дићи. Најбоље је да се заштитни усев покоси нешто више косама док је још зелен.

У повољним годинама када има довољно влаге, траве још у првој години крајем лета или почетком јесени могу донети извесну жетву. Стога нову ливаду треба покосити. Пуштање стоке на пашу на новоподигнуту ливаду не сме се нипошто предузимати, јер стока још слабо развијене траве при испаши чупа из земље, услед чега остају празна места на којима се хватају коровске биљке. Косидбу ливаде треба извршити благовремено, т.ј. раније с јесени, како би се до почетка зиме траве развиле и оспособиле за боље презимљавање.

У пролеће, пошто се земља довољно по површини просушила, треба да би се земља, која се услед мразева издигла, прибила уз жиле, ливаду глатким ваљком поваљати. После неколико дана по ваљању, при-

ступа се дрљању ливаде ради проветравања земљишта. Са овим је нега ливаде у првој години завршена.

Даља нега вештачких ливада састоји се у свакогодишњем дрљању с пролећа и сјесени, повременом ђубрењу, сузбијању коровских биљака и др. пословима. Али о овоме ћемо другом приликом говорити.

Ing. **Властимир Ђорђевић**

Радови у воћњаку

Овде треба да разликујемо а) подизање воћњака; и б) негу воћњака.

а) Подизање воћњака.

Код подизања новог воћњака долази у обзир: састављање плана газдовања, избор положаја и земљишта, избор врсте и сорте воћака, избор садница, припремање земљишта и сађење воћака.

Пре него што се одлучимо за подизање воћњака треба саставити план газдовања у воћарству. Воћарство није више екстензивна грана привреде, код које се, при мањем утрошку рада и новца, могло доћи до извесних користи. Оно се по данашњем схватању, по интензивности обраде, више приближава виноградарству, које захтева сталног рада и сразмерно великог капитала. Са засађивањем воћака не престаје наш рад на воћарству, већ он стварно тек сад и почиње. Нама претстоји редован издатак на негу воћака, пролетње и зимско прскање, што све скупа чини знатан издатак у газдинству.

Да не би доцније дошли до разочарења, треба добро размислити, који нам све издаци претстоје и да ли их може наше газдинство издржати. Исто тако треба испитати могућности уновчавања производа и при томе водити рачуна да се, до родности новоподигнутог воћњака, тржишне прилике могу изменити у негативном правцу.

Некада се мислило, да се засађивањем што већег броја садница, може допринети унапређењу воћарства

(„Свуда где нађеш згодно место, ту воћку сади...“). Међутим, сада је сваком напредном воћару јасно да ће се на тај начин више допринети уназађивању него ли унапређивању воћарства, јер није довољно само засадити воћку, већ треба њу и неговати. Запуштени воћњаци и воћке по двориштима и жељезничким пругама служе као непресушљиви извор свемогућих зараза и штеточина, а ово обиље непријатеља воћарства само повећава издатке на обраду редовно негованих воћака, док од запуштених воћака немамо никакве користи.

Код избора положаја и земљишта за воћњак, треба водити рачуна о томе, да све врсте воћака воле отворен, сунцу изложен положај са плоднијим али умерено влажним земљиштем. Већ самим избором положаја и земљишта, ако се ово правилно изврши, донекле је обезбеђена родност воћака и сазревање плодова, а отклоњена опасносност од гљивичних болести. Непрепоручљиво је подизати воћњак у неком загушљивом месту, које се непосредно граничи са шумом или запуштеним воћњаком, који би могао да послужи као извор штеточина и болести. Исто тако није препоручљиво ни подизање воћњака на влажном земљишту, ако се претходно не изврши исушивање дренирањем. А како се дренирање земљишта врши врло ретко у пракси, те више служи као ствар теоријског расправљања о могућности воћарења, то приликом избора места за воћњак треба избегавати претерано влажна земљишта и земљишта са непропустљивом мртвицом (види „Јесење сађење воћака“ Тежак бр. 20 од 1936 год.).

Код избора врсте и сорте треба избегавати увођење већег броја нових сорти за дотични реон, док се њихова вредност не установи код малог броја огледних стабала. Мали број врста и ограничени број сората појединих врста треба да буду заступљени у воћњаку, који се подиже у привредне сврхе.

Код избора садница најчешће се греши, пошто се за расађивање узимају кржљаве воћке са слабим жилама, танким стаблом и неправилно однегованом кру-

ном; то су саднице, које треба спалити а не расађивати у воћњаку.

Не треба да се полакомимо јефтиноћом садница, јер врло добро знамо да „добра садница и добре паре вреди". За сађење узимати само добро однеговане саднице, а ако се нема средстава за набавку потребног броја садница, боље је постепено подизати воћњак, него ли садити богаље, који или угину онда када тек очекујемо користи од њих или, што је још горе, животаре не доносећи никакве користи.

Исто тако треба обратити пажњу и на избор подлоге.

Код обележавања места за сађење воћака, треба тежити томе, да воћке буду посађене на прописном одстојању. Код прегустог сађења круне воћака се додирују, те заметање и сазревање плодова бива врло отежано, док су за развијање болести и штеточина овде повољни услови.

Код припреме земље за сађење воћака треба копати простране јаме, а не узане јамиће, што је разумљиво када се узме у обзир, да се у недовољно широким јамама напредовање жила, а према томе и пораст целе воћке отегне у недоглед. Кржљаве воћке морамо неминовно интензивно ђубрити и троструко више уложити у обраду земље, него што би морали учинити код правилно копаних јама.

Сађење воћака треба вршити у јесен и то у колико раније у толико боље. Пре сађења треба жиле орезати и безусловно отстранити повређене и труле жиле; круну можемо орезати и у пролеће. Сађење се не сме извршити предубоко, пошто то изазива неродност воћака.

Најчешћи узрок непримању садница јесте лош избор њихов и доцније сађење воћака.

б). Нега воћака.

Нези воћака код нас се поклања врло мало пажње. Међутим, воћњак без сталног надзора и рада воћара доноси мало или никакве користи. Још рано с пролећа почиње рад у воћњаку. Први рад — проре-

ђивање круне воћака — не изводи се са потребном пажњом и ако је само код правилно формиране круне заметање и сазревање плодова стављено у повољне услове. Прорећивање круне може се вршити не само у пролеће већ и у јесен после бербе воћа.

Исто тако упролеће треба обезбедити воћњак од могуће слане и у ту сврху припремити гомиле ђубрета и сувог лишћа које ће се у датом тренутку запалити. Заштити од пролетњих мразева морамо поклонити већу пажњу, с обзиром на штету коју може причинити и најмањи мраз у добу цветања воћака.

Кречење воћака можемо сматрати успешном мером у борби са сланом, пошто оно спречава прерано кретање воћака.

У нашим се воћњацима готово никад не врши прорећивање плодова, и ако ова радња, поред тога што доприноси крупноћи плодова, још и обезбеђује редовну родност воћака.

Код гајења међукултура у воћњаку треба водити рачуна о томе да ли су оне погодне за ту сврху и одбацити све усеве, чија обрада и успевање иде на штету воћака. Чест је случај да после обилне родности воћака, воћњак пружа слику као да га је олуја оштетила, са изломљеним гранама и унакаженим крунама; зато чим се примети повијање грана под тежином плодова, треби извршити подупирање воћака.

Треба изоставити рђави обичај бербе воћа помоћу млаћења плодова моткама, већ за продају у свежем стању треба брати плодове руком, а за прераду вршити отресање плодова. Ово тим пре, што се за прераду врши берба потпуно зрелих плодова, који се лако откидају са грана, а за транспорт односно продају, врши се берба непотпуно зрелих плодова. Одмах с јесени после бербе, воћњак треба преорати а до самих стабала прекопати. Ова радња, која има за циљ уништавање штеточина и конзервисање влаге, не сме се одлагати за доцније.

Прскање воћака у добу мировања треба извршити рано с пролећа пре кретања воћака, са неким карболинеумом или емулзијом уља. Ову радњу треба сма-

трати обавезном за редовну негу воћака, а нарочито тамо где се развијају штеточине у већој мери.

Недовољно ђубрење воћака такође спада у ред грешака, које неповољно утичу на родност и квалитет плода.

Изостављајући многобројне ситније грешке у воћарењу, треба указати још на нередовно чишћење стабала, недовољно пажљиво одстрањивање сувих и избушених грана из воћњака и слабу заштиту воћака од зечева, што све има рђаве последице за здравствено стање воћака.

Ing. Никола Фемељиди.

Крушков прегаљ или грињa

Покрај гусеница, ларви, разних буба и црва, дакле инсеката, биљке често нападају и врло ситни, голим оком обично једва видљиви пауци, које скупа називамо прегљима или грињама и који често наносе врло великог квара. Међу њима крушков прегаљ заузима достојно место. Као што се на слици види, животињица је издуженог, цилиндричног тела (Сл. 3), боје жућкасто мрке, а дуга је око $^1/_8$ мм те је према томе голим оком невидљива.

Сл. 3. — Крушков прегаљ: *а.* животињица врло јако увеличана; *б.* заражено лишће са пликовима

Одрасли презимљују у пупољцима, испод љуспица и често их испод једне само има по 50 и више. С пролећа, чим се листићи почну да развијају, прегљи продиру у њих. Заражено лишће и даље расте и развија се али се убрзо на горњој површини листа почну јављати набубрела места, као пликови, најпре зелене, а затим жућкасте и црвенкасте или и мрке боје. У

пликовима животињице носе јаја и из њих се у току лета испиле млади, који затим продиру у здраво лишће и заразе га. Јаче заражени листови исковрчају се, извију се, постају мрки и поцрне, испуцају и осуше се. И дршке плодова могу бити нападнуте, те и оне губе свој облик, често пута се и увију, местимично добију изглед као да су изглођане, поцрне а плодови отпадну.

Крушков прегаљ је врло чест код нас и има га скоро на свакој воћки али за сада срећом само у ређим случајевима наноси веће штете, као на пример претпрошле године.

Поједине сорте крушака су отпорне спрам штеточине и у крајевима где је чест требало би поглавито њих гајити. Пошто отпорност воћака зависи и од места у коме су, мора се за сваки крај посебно проучити. У Француској су се показале као нарочито отпорне две сорте крушака: вилијамовка и есперенска бергамотка, а као осетљиве сорте сматрају се: паскрасанска, деканткиња, клержова водењача, водењача арамберг итд.

Иначе штеточина се сузбија прскањима у току зиме или још боље, према америчким ауторима, почетком пролећа, са воћним карболинеумима, са кречно сумпорним чорбама или бариумско-сумпорним као што је на пр. солбар као и са уљаним емулзијама.

Препоручује се исто тако у току вегетације да се јако заражени младари исеку и спале, да се скида и спаљује јако заражено лишће ако је могуће. Све ово треба чинити пре но што прегљи снесу јаја и млади напусте заражена места, тј. пре но што лишће поцрни. Најзад, са заражених воћака не треба ни у ком случају узимати калем гранчице.

Др. **Павле Вукасовић**

Основни појмови о исхрани домаћих животиња

Многобројне су користи које домаће животиње пружају човеку. Оне га помажу у раду, дају му млеко, месо, сланину, јаја и мед, дакле производе којима се човек храни; даје му кожу, вуну и свилу тј. сировине које служе за одело; затим рогове, кости, длаку

и перје, што служи као индустријски материјал за прераду, па онда лој и восак за осветлење и најзад ђубре. За све то животиње траже од човека само једно: *да их храни*, храни правилно, довољно и сврсисходно, тојест тако, како би у што већој мери могле дати оне користи због којих их човек гаји. *С тога је потребно с једне стране да сточар зна које материје тј. хранљиве састојке садрже поједина хранива, а с друге стране улогу појединих хранљивих састојака у животињском организму.*

Хранива која се употребљавају за исхрану домаћих животиња, као што су сено, слама, кукуруз, овас и др. састављена су из материја које називамо хранљивим састојцима, а то су: вода, беланчевине, угљени хидрати, масти, соли и витамини.

Вода је онај део хранива који ветри приликом сушења, а сасвим се губи при 100°C. Зелена пића, корење, гомоље и остала воденаста хранива садрже 75—90% воде, док брашнава хранива, зрневље и уљани колачи не смеју имати више од 14%; иначе се кваре, плесниве.

Вода обнавља у организму животиња различите задаће. Најпре код узимања хране, вода олакшава жвакање и гутање залогаја. Затим у цревима, вода раствара остале хранљиве састојке и омогућава тиме да се они заједно са водом усисавају кроз зидове цревног канала у крв. Даље, вода као главни састојак крви разноси хранљиве материје по телу и излучује опет из тела у виду мокраће и зноја материје које су штетне и отровне по животињски организам. Најзад, вода је регулатор телесне топлоте; знојењем односно испаравањем зноја одузима се организму сувишна топлота, која би иначе могла бити убитачна. Животиња може да издржи дуже без хране него без воде.

Највише воде подносе свиње, 6—8 пута више него што има у храни сувих материја, затим краве и волови, 4—6 пута, док коњи и овце имају најмању потребу за водом, тек 2—3 пута више од сувих материја у дневном оброку. Количина воде, коју животиње

узимају пијењем, зависи од количине воде у храни и од спољашне температуре; што је храна сувља, а спољашна температура већа у толико је и количина воде коју потребује животињски организам већа и обратно. Пијаћа вода мора бити чиста, температуре: лети око 10°C, а зими око 15°C. Стоку треба појити у половини храњења, а јачу храну давати после појења. Препоручује се додуше појење пре храњења, али пракса показује да гладна стока неће да пије.

Беланчевине су компликована хемијска једињења. Највише их садрже хранива животињског порекла: рибље, месно и крвно брашно, 50—70%; уљани колачи 20—40%; семена махунастог биља: боб, пасуљ, грашак и соја око 30%; млада зелена пића, нарочито млада детелина 1.5—2,5%; док су хранива, као што су оматорела зелена пића, слама житарица и коренасто-кртоласто биље сиромашна беланчевинама.

Беланчевине служе у животињском организму за стварање телесних сокова, за правилно функционисање појединих органа и као грађевни материјал за растење и обнављање тела. Тојест: из беланчевина ствара се беланчевина, ствара се месо. Из беланчевина се ствара даље још и телесна маст, топлота и снага, као из угљених хидрата и биљних масти, па се у том погледу беланчевине могу са угљеним хидратима и мастима међусобно заменити, док су у стварању меса беланчевине незаменљиве. Дакле, месо се само из беланчевина може стварати. Отуда долази, да су беланчевине најдрагоценији хранљиви састојак. Не добије ли млада стока у дневном оброку хранива која садрже довољно беланчевина, онда дотично грло не расте, већ кржљави.

Беланчевине биљног порекла обичнно су мање вредности него што су беланчевине у хранивима која воде порекло из животињског света. То важи нарочито за младе свиње, које по храни у којој од свеукупне беланчевине има барем једна трећина животињске, много брже расту, него кад се њихов оброк састоји само из хранива биљног порекла.

Угљени хидрати су најраспрострањенији хранљиви састојци. Овде спадају: скроб, целулоза и шећери.

Скроба има највише у зрневљу житарица, око 60%, у семену махунастог биља око 50%, у кромпиру 14—20%, репи око 6% итд.

Угљени хидрати служе у телу за производњу телесне масти, топлоте и снаге. Најбоље их искоришћавају свиње, које су кадре да из 1 кгр. скроба створе 355 грама масти, док преживари само 248 гр. Маст из угљених хидрата је у већини чврста.

Масти се у већој количини налазе у семену уљаних биљака од 20—50%, а у мањим количинама у скоро свим хранивима изузев корења, гомоља и зелене пиће. У кукурузу и овсу н.пр. има масти око 5%.

Истој сврси као угљени хидрати, служе у телу и масти: за производњу телесне масти, топлоте и снаге. Према томе, масти нису организму неопходно потребни хранљиви састојци, већ их угљени хидрати могу потпуно заменити. Шта више, маст у већој количини на пр. крави музари у дневном оброку изнад 0.5 кгр. проузрокује поремећаје у варењу. Ипак је маст по свом дејству много јача од угљених хидрата: из 1 кг. масти стварају преживари 474—598 грама, а свиње 880 грама масти. Маст у храни има утицај на чврстину телесне масти тј. сланине и маслаца, који су по масти обично мекани, мазави.

Соли односно минералне материје (соли креча, фосфора, гвожђа, магнезија, калија итд.) неопходно су потребне за правилно развиће и живот организма. Минералне материје троше се у организму исто тако, иако у мањим количинама, као беланчевине и масти. Оне су потребне за производњу млека, јаја и растење младунчета у утроби. Ако се животиња храни дуже времена храном која садржи мало минералних материја, онда ће се појавити најпре болест лизања, затим накострешености дакле, мекоћа и кртост костију, искривљеност удова, дрхтање мишића, грчеви и најзад наступа смрт.

Најважније су соли креча и фосфора, и док се све остале соли налазе мање више у довољној количини у свим врстама хране, дотле креч и фосфор могу бити често у оскудици. Врло сиромашне у минералним ма-

теријама су окопавине, док садрже веће количине хранива животињског порекла, махунасте биљке и ливадско сено. У семену махунастог биља и зрневљу житарица има много више фосфора него креча.

Недостатак креча надокнађује се коштаним брашном, којега може пољопривредник сам да спреми, или ситном струганом кредом или самлевеним кречњаком, а недостатак фосфора и креча истовремено, надокнађује се фосфоро-киселим кречом, који се добија у трговини.

Неопходно потребан хранљиви састојак је и кухињска со, која сем тога чини храну укуснијом; даје се у мањим количинама уситњена и помешана са осталом храном или у грумену, који ће стока према потреби лизати.

Витамини су поред поменутих хранљивих састојака, и ако се налазе у хранивима у врло малим количинама, од велике важности. Њихово присуство неопходно је потребно за правилан ток исхране и здравље животиње. Недостатак витамина у храни изазива поремећаје у развитку тела и активности и разна оболења т.зв. авитаминозе. У сточарству су од већег значаја само два витамина: А и Д. Витамин А, који убрзава растење налази се у шаргарепи, трави, детелини, силажи и сену, у коме има и антирахитичног витамина Д. Витамин Д ствара се и у организму, у кожи, утицајем сунчане светлости. Он управља односом између фосфора и креча и потпомаже асимилацију креча, тј. његово таложење у костима. Сви остали витамини, Б, Ц и Е мање су важни. Неки као н. пр. витамин Б, чији недостатак код људи изазива болест бери-бери и пелагру, преживари сами стварају; производе га нарочите бактерије у бурагу. Исто важи и за антискорбутни витамин Ц. И он се вероватно ствара у организму. Поменути храниви састојци не могу служити за исхрану домаћих животиња у оној количини коју показује хемиска анализа хранива, већ се од њих искористи само један део, а то је онај, који се свари и уђе у крв. Према томе, че храни животињу све што она поједе, него само сварљиви део хране, док остатак као не-

сварљиви део излази из тела у виду измета. Сварљивост хране зависи од више околности: од врсте животиња, — највећу способност варења грубе хране имају преживари, — од старости и рада животиња, од карактера и количине хране и од разноврсности хранива од којих је оброк састављен. Најлакше се вари млеко, а најтеже слама и плева. Оне садрже на име у већим количинама једну дрвенасту материју т. зв. нечисту влакнину, која се врло тешко вари. Њено значење као и сличних материја које се тешко варе, многоструко је: прво што нечиста влакнина својом запремином испуњава канал за варење и тиме га проширује, друго што надражује његову слузокожу и потстиче тиме кретање желудца и црева и треће, нечиста влакнина ствара осећај ситости, што доприноси добром осећању животиња.

Најзад има хранива, која стоци пријају и годе већ као таква. То су пре свега зелена трава, детелина, ливадско сено, овас, овсена слама, пшеничне мекиње и др. Но хранива има и неукусних као што су кувани кромпир и колачи уљаних биљака, којима треба додати кухињску со или друге зачине, да постану укуснија. Истовремено зачини потстичу варећи канал на лучење сокова за варење и праве храну подношљивијом. У ове сврхе се често употребљава шећер односно меласа, а каткад и ким, нарочито за коње.

Ing. **Иван Пуцељ**

Шта треба знати о колју-приткама за виноград

За време зимских дана радови у винограду сведени су на најмању меру. У тај ограничени број послова спада и израда кола или притака. Истина ово није чисто виноградарски посао, јер се не изводи у самом винограду, али је за виноградаре од велике важности, те ћемо се у кратким потезима осврнути на исти. Ово у толико пре што коље за виноградара представља један велики издатак, при подизању винограда, који често достиже и до 10.000 динара, по хектару. Како се пак коље мора сваке године постепено поново оштрити, побијати, затим замењивати, то се осталим издацима, око обраде и одржавања винограда, мора додати и за

то један редовни издатак, који није незнатан и који у великој мери смањује рентабилитет винограда а често га доводи у питање. Са овом се чињеницом мора рачунати у будуће још више, пошто се, услед смањивања шумских површина, цене дрвета повећавају а у нашој земљи 90% винограда, са обзиром на начин одгајивања захтева коље. Има винограда, где би се могли место коља увести стубови са жицом, али тај начин гајења винове лозе изводи се врло полако и ако је за многе крајеве јефтинији и требаће много времена да замени гајење уз колац, тамо где је то могуће а да не говоримо о оним положајима, где је то немогуће и где ће гајење лозе уз колац остати и у будуће.

У крајевима, где је клима јако топла и сува, где спада и наша Далмација а донекле Херцеговина и Јужна Србија, не употребљавају се никакви наслони — потпорни предмети за винову лозу. Ластари, ниског или полувисоког чокоћа, расту једно време у вис, затим се услед властите тежине и услед тежине лишћа и грожђа, савију на ниже према земљи. На тај начин ствара се сенка, која заштићује грожђе од јаке жеге а земљиште од јаког исушивања. У неким пак земљама и крајевима, да би се избегли наслони, веже се прво сваки чокот за себе па се њих 3-4 при врху вежу заједно, у виду пирамиде, те се чокоће заштити од ветра. Или се пак ластари чокота везују са порастом, прво у висини 30-40, затим у висини 70-80 см и најзад у висини 1 метар, после чега се врши њихово заламање. Овај начин је, и ако ређе, заступљен и у неким нашим виногорјима, као што су Жупа, Крајина, и др. и то код старијих винограда на подлози Рупестрис ди Лоту, где је чокоће толико ојачало да може опстати без притака. Само што се у овом случају врши заламање - прекраћивање ластара сувише ниско, око 60-70 см, што неповољно утиче на исхрану чокота и развијање и сазревање грожђа.

У нашој земљи, изузев горе поменутих крајева, преовлађује умерена клима. Чокоћу се даје ниски облик ради загртања. Ластари су услед веће влаге бујнији и сочнији и услед тога тежи. Грожђе треба много сунчане топлоте, светлости и ваздуха и мора искористити и ону топлоту, која се одбија и зрачи из земље. Ради тога лоза се мора привезивати за наслоне или потпорне предмете. У противном велики део ластара са лишћем и грожђем био би заклоњен од сунца слабије би се загревао, што би имало за последицу рђаво сазревање грожђа и здрвењавање лозе, као и развиће у великој мери гљивичних болести. У већини наших крајева виноград се не може замислити без наслона. За њих се привезују ластари, те се чувају да их ветар не поломи а грожђе се подигне од земље, те се мање прља и мање је изложено трулењу.

Наслони за лозу могу бити веома различити, вештачки и природни. У Италији се на пример, као наслони за лозу искоришћавају и стабла воћака, засађених у винограду. Код нас долази у обзир за наслоне коље-притке и стубови са жицом, при гајењу лозе у облику шпалира. Како цена колу услед уништавања шума постепено расте, то се у последње време све више препоручује гајење лозе у виду шпалира, што је јефтиније. Међутим као што смо напред поменули у нашој земљи има много винограда односно терена где се тај начин не може применити а проћи ће дуго година док се примени и тамо где је то могуће, те ће коље још дуго и дуго бити главни наслон за лозу и условљаваће одгајивање чокота и поред разних начина резидбе, уз коље, ради чега ћемо се на истом задржати.

Коље може бити од гвожђа, од нарочите трске и од дрвета. У нашој земљи је у примени само дрвено коље. За коље може да се употреби свака врста дрвета али у нашим приликама са малим изузетком долази у обзир: храст, багрем, јела, поред нешто бора, кестена и клеке.

Храстово коље се сматра у нашој земљи за најбоље и најдуготрајније, под предпоставком, да је за исто употребљена срчевина старијих стабала. Млада храстовина даје рђаво коље, које је краткотрајно. Исто тако и слојеви испод коре звани бељик, па ма и од старијег стабла нису за коље, јер се исто криви и брзо труне. Коље од срчевине може трајати и 20 година а од огранака, младог стабла, и бељика иструне и за 2-3 године.

Кестен је од нешто мање вредности и дошао би у обзир донекле за Јужну Србију. Све што је речено за храст важи и за кестен.

Багрем из године у годину, са нестанком шума и поскупљавањем храстовог дрвета, игра све већу улогу у виноградарству за коље. Исто траје краће време од храстовог, али његова велика улога лежи у томе, што се брзо подиже и расте, те виноградар може брзо и јефтино доћи до кола. Довољно је, ако већ намерава да подиже виноград, од једног хектара постепено у 4 године, да одвоји на две-три године пре тога 10 ари лошијег земљишта и да га засади багремом са размаком 1 метар у квадрату. После две године засече багрем у висини 20-30 см од земље. Из преосталог дела избију 2-3 младара, који се после две три године толико ојачају да се могу сећи, за притке - коље, у истој висини. То се понавља сваких 2-3 године. Такав насад траје дуго и кад ојача даје још већи принос. Свака сеча даје око 2500 комада колаца, што је довољно за снабдевање једног хектара винограда.

Као код храста и кестена и код багрема коље је много боље од старих стабала, од срчевине него од облица, добијених на горе описани начин или од слоја дрвета испод коре.

Јела и смрча дају коље које мање траје али које са нестанком храста улази све више у употребу у неким нашим виногорјима. као што је Банат.

Тиса даје најбоље коље између свих четинара и нарочито је погодна за влажну земљу, јер садржи доста смоле, која је добра заштита од трулења.

Бор иде по вредности за тисом, али се ретко употребљава за коље и то облице, које се добију проређивањем вештачких шума.

Клека даје коље, које траје и преко 20 година али је има све мање, те ретко долизи у обзир за исто.

На супрот тврдом дрвету (храст, кестен и багрем) код меког дрвета (јела, тиса, бор и клека) за коље је бољи слој испод коре, него срчевина, која је мека и сиромашна у смоли док је дрво испод коре тврдо и богато смолом, која, као што је поменуто штити коље од трулежи. Ради тога су код четинара за коље добре и облице од младих стабала.

Као што је поменуто коље може бити цепано, стругано или као облице. Код нас имамо обично цепано коље од храста и багрема, стругано од јеле а облице од багрема, јеле, клеке и бора. Цепано коље је боље. Стругано је за око лепше али и краткотрајније, поготову ако има чворова, те се при побијању ломи. Облице су врло добре од четинара. За коље се искоришћују њихова млада стабла, која се добију приликом проређивања вештачких шума. Од багрема су облице лошије него цепано коље, али су и јефтиније због брзог пораста. Код облица треба безусловно скинути кору, јер у противном иста задржава влагу те коље лакше труне. Затим кора служи и као одлично скровиште за презимљавање разних инсеката, виноградских штеточина, које се скривају, још у пукотинама, које се стварају пркањем облица.

Дужина кола може бити различита, што зависи од начина резидбе и од дужине ластара. У северним крајевима заламање ластара се не врши или се врши високо, те је и коље дуже. Код нас дужина кола зависи од растојања чокоћа. Узима се као правило да колац треба да је дугачак изнад земље, онолико, колико је удаљен чокот од чокота или ред од реда. На пример ако је тај размак 120 см. а колац треба да уђе у земљу 30-40 см, значи треба исти да је дуг 150-180 см. Међутим како се сваког пролећа коље побија, још нешто у земљу, или се делимично сваке године заоштрава, због трулежи, треба да је дугачко бар 170—180 см. По нашим виноградима, често се употребљава коље дуго 120—150 см и пошто се исто побије у земљу 30-40 см, изнад земље не остане ни пун метар. Како виногадари обично прекраћују

лозу у висини кола, то се добијају кратки ластари, што за чокот и грожђе није добро, као што је горе поменуто, јер зелени ластари не би требало да се залеме краће од 100—120 см.

Дебљина кола обично зависи од дужине. Јако дуго коље може да буде дебело и до 10 см. у пречнику, докле је код кратког довољна дебљина и 3—4 см. Коље од меког дрвета је обично дебље: 6—8 см. у пречнику, а од тврдог дрвета може да буде и тање: 4—5 см. Дебело коље је скупље и прави већу сенку у винограду. Ово се најбоље види при отапању снега, који се уз исте прилике пре отопи у винограду, где нема кола него где их има, поготову ако је исто дебело. Из наведеног разлога не треба узимати коље дебље него што је потребно. Што се тиче дужине трајања кола иста зависи од следећих чињеница:

1. Од врсте дрвета. Приближно се рачуна да коље од храста траје 12—15, од кестена 12, од багрема 10, од јеле 5—8 а од клеке 20 година.

2. Од дебљине. Дебље коље траје више него тање.

3. Од старости дрвета од кога је коље направљено. Код тврдог дрвета, трајније је коље од приземног дела стабла него од врхова и грана. Односно трајније је коље од старијег него од млађег стабла. Код четинара је донекле обрнуто.

4. Од квалитета дрвета. Трајније је коље од стабла које је полако расло, на брегу у сувом посном земљишту, него које је брзо расло у влажној плодној равници.

5. Од степена влажности кола при побијању. Много дуже траје коље, ако је остављено после израде, да се осуши, па да се употреби. Ово нарочито важи за коље од багрема које се у противном брзо искриви и почне брже да трули. Стога се, багремово коље обично веже у снопове од 10—20 комада па се пре употребе осуши.

6. Од времена сече дрвета. Дрво сечено за време зиме даје много боље коље него кад је сечено за време пролећа и лета т.ј. за време вегетације. Сматра се да је најбоље дрво сечено у јануару.

7. Од климатских прилика. У крајевима где има више воденог талога, бактерије које у земљи изазивају трулење наилазе на повољније услове за своје развиће и разумљиво ја, да ће разорити дрво много пре него у сувим крајевима, где коље дуже траје.

8. Од земљишта. Лака кречна земљишта, која пропуштају ваздух олакшавају трулење дрвета, докле тешке бескречне влажне земље теже пропуштају ваздух и отежавају трулење.

9. Од тога да ли се притке у јесен ваде или остављају у винограду. Ако се притке сваке јесени ваде и обезбеде од влаге, трајаће дуже него ако су стално у винограду и преко

зиме. Ваљење и побијање треба вршити пажљиво, јер у противном се многе притке том приликом поломе, те се учини више штете него користи.

10. Од начина гајења винове лозе. Код дуге резидбе и где је коље више оптерећено ластарима и грожђем, коље траје краће, него код кратке резидбе уз мање оптерећење, поготову ако је виноград изложен честим и јаким ветровима.

11. Напослетку дужина трајања кола зависи највише и од тога, да ли је исто импрегнирано, као и од тога како је и чиме импрегнирано, односно да ли је исто или није нагоревано.

Као што видимо трајање кола је више или мање ограничено и зависи од различитих чињеница. Главно је то, да коље одмах по побијању у винограду почиње да трули. Трулење обично почиње на ономе месту, где колац излази из земље. Ту је поред додира земље највећи утицај температуре и ваздуха, који потпомажу трулење. За рентабилитет винограда није свеједно, да ли ће се коље замењивати — обнављати раније или доцније у већем или мањем броју. Стога се траже средства да се трајност кола повећа, да би се смањили производни трошкови. То се постиже импрегнирањем кола, које се састоји у премазивању или натапању истог неком материјом — течношћу, која улази у дрво. На тај начин спречава се брзо трулење оног дела кола, који се налази на самој површини земље. Стога се обично и импрегнирају они делови кола који ће бити у земљи и директно над земљом.

За импрегнирање долазе у обзир следећа средства: 1) карболинеум, 2) тер, 3) плави камен, 4) сублимат и 5) базилит.

Карболинеуми долазе у трговину под веома различитим именима, ма да су по саставу слични. За импрегнирање се употребљава гвоздени казан, гвоздено или плехано буре. Притке се доњим крајем потопе у карболинеум 40—50 см. исти се загреје и кува око 2 сата. Овај начин импрегнирања је најбољи. Погрешно је, како се често ради, да се коље само замочи у карболинеум и одмах извади. Није довољно да се карболинеум задржи на површини, јер то мало вреди, већ исти мора продрети у дрво а за то је потребно дуже кување.

Овако импрегнирано коље треба оставити неколико месеци, на сувом промајном месту, да се изгуби мирис на карболинеум. Ако се коље употреби одмах по импрегнирању у родном старијем винограду грожђе прими тај мирис и пренесе га у вино. Имали смо прилике да лечимо таква вина у Енолошкој станици у Вршцу и може се рећи, да су скоро неизлечива и за пиће неупотребљива.

Тер је такође добро средство за импрегнисање, али изостаје иза карболинеума. Импрегнисање се врши као и код

карболинеума, само што се коље држи у казану 3—4 сата. Коље се може одмах употребити, јер тер не даје грожђу непријатан мирис.

Импрегнирање са плавим каменом се врши на следећи начин: у већи дрвени суд, кацу, каду, чабар или бетонску јаму, направи се 5% раствор плавог камена. Коље се доњим крајем потопи у исти за 40—50 см. Течност се полако пење у дрво и у суду је све мање раствора, те га треба додавати. У колико је време топлије, дрво сировије или мекше у толико ће импрегнисање ићи брже и обрнуто. При хладном времену добро је раствор загревати. Коље остаје у раствору 5—8 дана, према томе којом брзином се врши импрегнисање.

Импрегнирање сулиматом, базелиом и неким другим средствима за сада ретко долази у обзир у нашим приликама. Напротив код нас се врло често врши нагоревање кола. Оно се састоји у томе, што се коље доњим делом стави у дужини 60—70 см на ватру, те обгори. На тај начин се створи слој угља и нешто креозита, којим се обложи колац и тај угљен заједно са креозитом, спречава продавање бактерија у дрво, односно спречава трулење дрвета. Ово је најгори начин импрегнисања али је ипак бољи него никакав.

Огледи који су извођени у Гајзенхајму у Немачкој у погледу импрегнисања кола показују следеће резултате:

Од 100 комада борових кола импрегнисаног са 5% раствором плавог камена, иструлило је после 4 године, 3 комада, после 5 година 5, а после 6 година 8 комада. Од 100 комада неимпрегнисаног кола иструлило је после 1 године 10 комада, 2 године 43, после 3 године 90 а после 4 године свих 100 комада. Од 100 комада кола од кестена импрегнисаних са карболинеумом, иструлело је после 6 година 17 комада а од 100 комада неимпрегнисаног кола иструлило је после 4 године 25 комада, после 5 година 47 а после 6 година 72 комада. Од 100 комада кола импрегнисаних са тером кувањем, после 9 година, било је још са необновљеним врхом у земљи 64 комада, а од 100 комада неимпрегнисаног кола било је после 9 година још 20, док је коље које је било премазано тером без кувања, трајало нешто дуже од неимпрегнисаног кола.

Коље се може побијати одмах при подизању винограда, т.ј. пред само сађење, при чему исто служи за обележавање редова. Боље је за ту сврху употребити кратко шкартирано коље из старог винограда. Исто може послужити још 2—3 године, па се у 3—4 години побију нове притке. Ако се коље не вади у јесен, треба га у пролеће прегледати, по потреби исправити, побити јаче у земљу, поново заоштрити или заменити га новим. Коље се побија 8—10 см, далеко од чокота са северне стране, да га зими штити од хладних ветрова и да га лети не засењује. На стрмом терену се побија

са горње стране чокота ради заштите при копању. За побијање кољa у тврдој земљи, претходно направити рупу, помоћу кратког, дебелог и гвожђем окованог коца, па се после у исту стави колац и утврди набијањем земље са стране. Побијање треба вршити помоћу дрвеног маља и једне дебље дашчице, која се стави на колац, па се преко ње удара маљем. Код нас се често види како се коље побија, у тврдој земљи, без помоћног коца, са гвозденим чекићем-маљем, секиром или будаком, без даске. На тај начин се већи број кољa преломи или испрска у горњем делу, чиме је умањено трајање истог, што се не сме дозволити ни код јефтиног а поготову код скупог кољa.

Ing. **Вукашин Тоскић**

Први велики угледни воћњак подигнут средствима Српског пољопривредног друштва

Значај великих (трговачких) воћњака довољно је истакнут на ранијим конгресима Српског пољопривредног друштва. Овом приликом поновићемо само најважније користи таквих воћарских објеката:

1) у воћњацима на великим површинама јефтиније, лакше и потпуније се изводе сви радови око неге воћака;

2) у великим воћњацима сади се мањи број квалитетних сората и врсти воћа, које, када природе, пружају трговини на једном месту већу количину једноличне робе, за коју увек постоји веће интересовање и боља цена.

Тога ради и Српско пољопривредно друштво помаже својим средствима да се овакви воћњаци подижу.

Први овакав воћњак из друштвене помоћи подигнут је у зиму 1935 и пролеће 1936 године. Подигнут је у селу Стубици, среза колубарског, Дунавске бановине.

За овај воћњак потребне површине суседног земљишта уступили су земљорадници из тога села, који су иначе чланови Подружине друштвене у Лазаревцу.

Избор земљишта за воћњак као и проучавање физичких особина земље, и осталих теренских услова, извршио је пољопривредни референт среза колубарског. Овај стручњак такође је извршио избор и врсти и сората воћа, које у том воћњаку најбоље могу успевати. Такође, по његовом упуту извршена је претходна обрада земље, правилно повлачење редова и размеравање, копање рупа, садња воћака, и сва даља нега посађених садница. Другим речима он је био главни саветодавац за извођење свих стручних послова, а код извођења радова увек је био и присутан, даби се све што правилније урадило.

Удружени воћари у свему су поступили по савету овог стручњака и подигли воћњак са потпуно правилним редовима, и на потребном растојању засадили одређене саднице. У воћњак су посађене ове врсте и сорте воћа:

јабука — посађено 310 садница ових сората: златна парменка, јонатан, њутон пепинг и колачара; *крушке* — посађено 210 садница ових сората: Диловка, зимска деканткиња и калуђерка; *кајсије* — посађено 100 садница, све крупна рана; *шљиве* — посађено 600 садница, све пожегача; *орах* — посађено 20 садница, све мекушац домаћи.

Свега је у воћњак посађено 1240 садница.

Посађене саднице, благодарећи правилном и савесном раду примиле су се одлично, јер од 1240 посађених воћака само се 14 садница није примило.

Током 1936 године, а то је прва година по сађењу, саднице су напредовале врло повољно што се види по порасту летораста, који је достизао ове просечне дужине: код шљива 80 см., код јабука 1.20 м. код ораха 1.10 м., код кајсија 90 см., код крушака 60 см.

Удружени воћари а по савету стручњака током године дали су воћкама следећу негу:

а). током лета у три маха обавили су плитка прашења око посађених воћака;

б). прскали су воћке препорученим сретсвима у сврху одбране од штеточина;

в). као међукултуре гајили су између редова пасуљ и кукуруз;

г). током ове зиме обрадили целу површину воћњака, а код воћака обавили резидбу круне, и воћке заштитили од зечева.

Све саднице посађене у воћњак набављене су из бановинских расадника, а њихову вредност платило је Српско пољопривредно друштво.

Како је овај воћњак засађен у правилне редове и на прописаном растојању, како су саднице напредовале врло добро, то ће за кратко време бити одличан пример рационалног воћарења, и углед осталима како треба радити па до се од воћарења извуку највеће могуће користи.

Желети је да се на овај пример рада угледају земљорадници и других срезова у којима за воћарство има услова

Ст. Лукић

Кумановски жути сир

Овај сир израђује се у околини Куманова. Израђује се и у другим окрузима, али је пренешен из Кумановског, како причају стари. Од када се ту прави не зна се, али се верује да је остао од Турака. Израђује се из овчег млека и то од Ускрса до Велике Госпође. Врло је укусан, што се од странаца доста цени, а пошто је слабо чувен желео бих да о његовом справљању нешто напишем.

Како се справља овај сир? Свеже помужено млеко добро се процеди преко цедиљке или платна. Овако процеђено млеко сипа се у казан, који се стави на ватру до темп. 30—35°C (према добу године). Температура се слабо мери термометром, него већином прстом. Тако загрејано млеко скине се са ватре и стави на место неподложено потресу. На истој се температури ставља маја (већином биљана у течности, и то две кафене кашике на 20 л. млека. После се помоћу „бучке" добро промеша, покрије и остави. Хватање груде може бити врло брзо, те због тога мора сирар стајати поред казана и периодично дизати бучку, која се налази у казану, а помоћу које се може видети да ли је груда готова. Кад је груда готова настаје буњкање које траје 4 мин. а то се врши да се сирна маса „сретне", тј. да се добије жута боја сира. После овог буњкања казан се покрије док се груда поново не ухвати. Обично стоји ½ часа. После овога долази друго буњкање, које се врши све док се не појави масло (ово масло неки ваде а други не). Онда се бакрач стави на ватру и меша чистом руком донде докле може рука трпети. Ту сирна груда падне на дно бакрача. После тога се скине са ватре, оцеди сурутка, а сир остане у бакрачу, у коме се сипа топла вода да би сирна маса очврснула. Кад је маса очврснула сипа се у торбице и обеси да би се оцедила. Кад се добро оцеди вади се из торбе, меће у ладњак, који је направљен од дасака, да га не би сунце посредно пекло, него да топлоту добије кроз даске. Ту остаје 7 дана а осмог дана се изнесе на сунце да зри. Деветог дана се меће у сурутку (у ону од које је одељен). У сурутци остаје 12 сати. Онда се вади, па се изложи сунцу да се оцеди. Кад је оцеђено сече се на „вилије" комаде, који се после и мећу у качице, па покрије поклопцем. У самој соли треба да стоји два дана, а за то се време спрема пресол од сурутке, која се прави на следећи начин: Сурутка која се одели од сира, чува се 6 дана у каци. Ту се врши стасавање сурутке, којој се даје по 1 л. млека пуног дневно (врши се такозвано прихрањивање сурутке). Седмог дана сурутка се буњка, од које се добија масло. После дељења масла, сурутка се кува, да се добије „урда", која се употребљава за исхрану. Од осталог прави

се пресол и то у казан се сипа сурутка и све донде меће со док кокошије јаје не може да падне на дно, а онда се скине с ватре и охлади.

Трећег дана се тако наложен сир у качицама посипа овим пресолом, од кога добије још више жутине. Онда се притисне каменом и покрије поклопцем. После тога носи се у подрум, где настаје превирање сира. Подрум треба да буде чист. Прозоре треба по потреби отворити. Плочу са сира треба сваких 3—4 дана прати и скидати плес, све док се јако појављује. У пресолу сир треба стајати 20 дана, па да се употреби, а може стајати годинама, наравно са извесном негом.

Испитивањем овог сира нашао сам да му је масноћа 29—30%,

Од 100 л. овчег млека добија се око 10—12 кгр. сира, 5—7 кгр. масла и око 15 кгр. „урде", тј. посног сира.

На пијаци се продаје несољен у погачама 10—15 дин. кгр., а сољен 15—20 дин. кгр. према квалитету и потражњи.

Мана која му се приписује од потрошача (странаца) јесте да је сувише слан, док произвођачи кажу „укварiће се ако није тако слан".

Божиновић Д. Боривоје

Питања и одговори

Питање: Бранислав Д. Јовановић, земљорадник из Стрмаве, пита како ће прихранити своја два слаба пчелиња друштва, нове ројеве, да би му презимела до пролећа и да ли се може и где набавити денатурисани шећер за прихрањивање пчела.

Одговор: Дешава се да поједина друштва, нарочито нови ројеви, као што је овде случај, не прикупе довољну количину хране потребну за презимљавање. Зато се благовремено у јесен (у току месеца септембра) сва друштва обавезно прегледају ради контроле хране. Том се приликом утврди количина хране, дали је она довољна према јачини друштва за целу зиму (за слабија друштва довољно је око 12 кгр. меда) и дали је храна добра тј. да није од меда медљиковца. Друштвима која немају довољно добре хране још у јесен дода се добро припремљеног течног сирупа, кога пчеле ако је благовремено додат прераде у мед и поклопе у ћелијама. То се чини благовремено у јесен, кад су пчеле још у интензивном животу и кад је топлота спољна и у кошници довољне висине да пчеле додати сируп могу прерадити. Ако се овај погодан моменат пропусти и дозволи да пчелиња

друштва уђу у зиму са недовољно хране грешка се доста тешко исправља. Управо овако слабим друштвима се може помоћи да преко зиме не угину од глади т. зв. зимским прихрањивањем из нужде, али се у пролеће ова друштва врло споро развијају те су од слабе користи за пчелара.

У погледу зимског прихрањива пчелињег друштва разликују се два случаја. Први је ако се код друштва приликом последњег прегледа у јесен утврдило хране толико да ће са њом моћи преживети до почетка месеца марта, кад наступа услед појаве новог легла у друштву интензивнији утрошак хране. За овај случај количина хране се креће од 5-7 кгр. већ према јачини друштва. Оваква друштва, која имају хране само за први део зиме, остављају се на миру све до првих лепших дана у марту кад им се дода као помоћ 2-3 већа оброка добро приправљеног топлог шећерног сирупа.

Други је случај ако које друштво нема довољно хране ни до конца фебруара тј. ни за први део зиме кад друштва троше мање хране. Оваквим се друштвима мора помоћи и у току саме зиме. Зимско прихрањивање из нужде чини се са чистим медом или са начињеним медним тестом (канди). Најбоље је ако се прихрана изврши медом и то у саћу. Ако је зима јака и снежна, прихрана се врши на следећи начин: гладно друштво унесе се у какву склоњену одају где је топлота 5—7° С. и прихрани се медом течним или у саћу. Најбоље је овако слаба друштва после прихрањивања задржати у каквом склоништу (зимовник) где топлота стално остаје на 6—7° С. У њему ће слаба друштва боље презимети а и хране ће им мање требати. У случају да је зима блага, са појединим данима тако топлим да пчеле излећу, прихрањивање из нужде може се извршити и на самом пчелињаку. За ово се изабере један од топлих дана (кад је топлота око 15° С) и гладном друштву се дода хране у меду или меденом тесту.

Из изложеног види се, да зими прихрањивање течним шећерним сирупом не долази у обзир. Денатурисани шећер се може за зимску прихрану пчела да употреби једино у облику начињеног теста (канди). За ову сврху шећер се добија по цени од 7.— динара по килограму у продавници Савеза пчеларских задруга, Франкопанова 32.

С. Живојиновић

Пољопривредници читајте

ваш једини часопис ТЕЖАК

Извод из записника
Управног одбора Српског пољопривредног друштва

3 седница. (21-I) Одлучено је: Да се одобри кредит у у роби за ову годину Подружини у Руњанима 7.000, у Страгарима код Трстеника 16.500 и у Коњуху 11.000 динара.

Да се Подружини у Старом Аџибеговцу не може одобравати нов кредит за ову годину док не исплати дуг из 1936 године од динара 6.594.

Да се Подружини у Руњанима не може дати 5% попуста на робу узету на кредит.

Да се Подружини у Лозовику рок исплате њеног дуга из 1936 год. продужи до 1 априла т. г.

Да се изврши набавка 300 кгр. семена гледичја, 5000 кгр. вештачког ђубрива чилске шазитре, 300 ком. прскалица Верморел и 200 ком. прскалица Плац.

Да се приме у састав Друштва ново-основане пољопривредне подружине у Драгинцу, среза јадранског, бановине Дринске и у Коњуху, среза расинског, бавине Моравске.

Да се г. Др. Павле Вукасовић члан управе упути да у у споразуму са Подружином у Врњцима одржи једно сезонско предавања о штеточинама на културним биљкама.

Да се одобри оснивање нове Подружине у Крњеву с тим да нова Подружина не одговара за обавезе старе Подружине.

Да г. Милорад Зечевић редован члан Друштва своје предавање са темом „Гајење биљака под хартијом" одржи на конференцији свих друштвених секција, а ако буде могло и на дан Друштвеног Збора у марту т. г.

Да Друштво за чланове своје Подружине у Драгинцу као и за остале набавља и на кредит даје пчеларске справе, прибор и материјал.

Да делегат Друштва на редовној годишњој скупштини чланова Подружине у Ваљеву 24 т. м. буде члан Управе г. Милутин Никетић.

Да се Подружини у Руњанима не може дати тражено семе пиљних биљака бесплатно у циљу пропаганде.

Да се предавачима г. г. Илији Вучковићу и Адаму Предићу исплати хонорар у 240 динара за одржана предавања из пољопривреде у реону Подружине у Белој Паланци.

Да се секретару Подружине у Краљеву г. Грујици Кузмановићу, исплати хонорар за рад у Подружини у 1936 год. у 1042 динара, а секретару Подружине у Пироту г. Драгољубу Младеновићу, 64 динара.

Да се за 13 чланова Подружине у Соко Бањи пошаље 1 и 2 броја Тежака, а остали бројеви да им се шаљу кад за њих члански улог буде примљен.

Саслушан је извештај члана Управе г. Никетића да је присуствовао на годишњој скупштини чланова Подружине у Краљеву, да је иста обављена у најлепшем реду и да је рад исте био плодан.

По преставци Удружења левчана и беличана и на основу излагања његовог претседника г. Душана Б. Јовичића, одлучено је да се Удружење помаже у раду с тим да оно свој рад саобрази Правилима Друштва и његових подружина.

4 седница. (28-I-) Одлучено је: Да се Подружини у Мионици одобри кредит у роби за ову годину у 14.000.— динара, а да јој се из помоћи Народне банке не могу дати тражене справе и материјал са 50% попуста, пошто је кредит за ову сврху исцрпљен, а Подружини су из истог кредита последњим распоредом дате 2 лењне прскалице и 200 кгр. плавог камена.

Да се Подружини у Коминицама одобри кредит у роби за ову годину у 17.000.— динара с тим да за покриће истог пошаље уредну меницу. Тражене справе и материјал са 50% попуста из помоћи Народне банке не могу јој се дати пошто је кредит исцрпљен.

Да се одобри продаја 15.000 кгр. пломбираног и 10.000 кгр. натуралног семена луцерке.

Да се одмах отпочне са куповином натуралног семена од произвођача а првенство од подружинских и друштвених чланова ради испоруке и чишћења за продају на мање количине.

Да се прими знању да је од фирме Реба и Метасић из Брчког примљено на чишћење на Трифолин машини 18.509 кгр. бруто натуралног семена црвене детелине.

Да се Подружини у Гор. Милановцу изда помоћ од 1.000— динара по пола у ситном воћарском алату и књигама ради приређивања лутрије на дан држања њене годишње скупштине.

Да се Подружини у Чуругу као стручњак за воћарство и виноградарство упути члан Управе г. Милутин Никетић ради држања предавања.

Да се Подружини у Врњцима у место награде њеном главном функционеру за рад у 1936. г. издаду ситне справе и алати ради попуне подружинске збирке у вредности 148.— динара.

Да се секретару Подружине у Гор. Топлици г. Татомиру Симовићу изда хонорар за рад у Подружини у 1936. год. у 120.— динара.

Да се на оснивачку скупштину Подружине у Параћину као делегат Друштва упути члан Управе г. Никола Петровић и да том приликом одржи предавање о значају Друштва и његових подружина за стручно просвећивање и снабдевање пољопривредника.

Да члан Управе г. Др. П. Вукасовић по постојећој одлуци оде код Подружине у Врњцима и 31. т. м. одржи заказано предавање о штеточинама на културним биљкама и њиховом сузбијању.

Да се Подружини у Врњцима, на име помоћи за држање воћаско—калемарског курса, изда 300— динара у воћарском алату и 200— динара у књигама.

Да се на годишњу скупштину Подружине у Чачку поред претседника г. Др. Митровића упути и друштвени инспектор г. Борисав Нешић као дугогодишњи сарадник у истој.

Члан Управе г. Милутин Никетић извештава да је, као делегат Друштва, 24. т. м. присуствовао редовној годишњој скупштини Подружине у Ваљеву и да је скупштина одржана у најбољем реду. Било је критике на рад Управе, али је претседавајући г. Власта Ђорђевић на све замерке дао одговоре са убедљивим разлозима те је на крају рад Управе за прошлу годину једногласно одобрен. Он је присутне у име Управе Друштва поздравио.

Потпретседник г. Др. Јосифовић извештава да је као претставник Друштва присуствовао редовној годишњој скупштини Подружине у Сопоту држаној 24. т. м. Он је после отварања скупштине у име Друштва поздравио присутне чланове, којих је, и поред врло хладног времена, било око 200 људи, а по том изнео потребу организовања и удружавања пољопривредника како у циљу просвећивања и снабдевања тако и у циљу заједничког иступања у решавању питања пољопривредног карактера. После свршеног дневног реда, срески пољопривредни референт г. Ђорђе Вакањац одржао је предавање „О потреби читања пољопривредних књига на селу". После предавања обављена је предвиђена пољопривредна лутрија, за коју су чланови показали велико интересовање. Било је преко 100 разних згодитака у воћарском алату и књигама те је половина присутних добила згодитке. Истиче агилан рад секретара благајника Подружине г. Радојка Томића коме у пропаганди помаже и г. Вакањац, те је мишљења да их Друштво помаже признањем трошкова за изласке у даљне општине.

По претставци г. Јеврема Герасимовића одлучено је да се његови цртежи за идејну скицу друштвеног дома предаду одређеном жирију као рад ван конкурса.

Саслушан је извештај о томе да је по стечају за идејну скицу за друштвени дом благовремено примљено 28 радова и одлучено да Претседништво ступи у споразум са члановима жирија ради састанка и прегледа радова.

Распис Бр. 1

Свима подружинама. — Како је овогодишњи пољопривр. дни **календар** штампан у ограниченом броју примерака, док има изгледа да ће се број подружина и чланова знатно повећати, то се препоручује свима оним подружинама које су примиле већи број календара, а из било којих разлога упишу мање чланова, **да све претекле примерке одмах врате друштву,** како би се потребе новооснованих подружина у календарима на време покриле. Само оне подружине, које су сигурне да ће све примљене примерке и употребити, т. ј. да ће уписати толико број чланова колико календара имају, могу исте задржати.

При повраћају календара, позвати се на овај распис, како би се са враћеним календарима могли раздужити, јер друштво има у евиденцији број календара, послатих свакој подружини.

„МИТРИ"

ПАТЕНТ - ПРСКАЛИЦА

је **једина** усавршена са дуплим казанчетом. Патент је знак савршенства и квалитета: лакше пумпање а мањи утрошак материјала за прскање. То су одлике **„Митри"** - прскалице. **„Митри"** - прскалица даје привреднику највише што је техника достигла. Дугогодишња писмена гаранција је јемство. Од званичних комисија опробано. Хиљаду задовољних потрошача захвални су предузећу **„Митри".** Тражите их од Српског пољопривредног друштва у Београду или од творнице

„МИТРИ"

БРАЋА Ч. ТРПКОВИЋ - КРУШЕВАЦ

ХЕРСАН ЧАЈ

ће Вам помоћи да опет постигнете здравље помоћу лековитих својстава биља.

Не будите непријатељ сами себи!

Обољења код мијене и болова код мјесечног прања (менструације) ублажи ће Херсан чај.

Смета ли Вам гојазност (дебљина)?

Желите ли бити витки? — Онда можете употребити **ХЕРСАН ЧАЈ.**

Зашто да трпите болове код реуматизма и костобоље (гихт) када то није потребно **ХЕРСАН ЧАЈ** је средство које Вам може олакшати муке.

ХЕРСАН ЧАЈ помаже код артериосклерозе и хемороида (шуљева).

Зар збиља незнате да је **ХЕРСАН ЧАЈ** код оболења желуца, јетре и бубрега добро средство.

ХЕРСАН ЧАЈ добива се само у оригиналним омотима у свима апотекама. —

„РАДИОСАН" — Загреб, Дукљанинова ул. 1.

Рег. бр. 19834-1933

ЈУГОСЛОВЕНСКА ПЧЕЛАРСКА ИНДУСТРИЈА

Л. РИТЗМАН

НОВИ ВРБАС

(Дунав. банов. бр. 5)

Израђује све пчеларске потребе, као кошнице, оквире, вештачко саће, врцаљке за мед, канте и друге справе за напредно пчеларство.

Ценовник за годину 1937-38 шаље се сваком пчелару или почетнику пчеларства бесплатно.

Штампарија „Скерлић" М. К. Цветановића — Краљ. Наталије 12 Београд Тел. 20-752

Универзитетска библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 5 Београд, 1 МАРТА 1937 год. Год. 65.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Ing. *Вукашин Тоскић:* — Пред резидбом винограда.

Никола Ж. Петровић: — Заштита винограда од мраза и слане.

Ing. *Душан Станковић:* — Дубина сађења воћака.

Dr. *Драгиша Николић:* — Шта треба да зна пољопривредник о исхрани домаћих животиња.

Рад. Борисављевић: — Подлога шасла X берландјери 41 Б.

Марјан Ферјанчић: — Сакагија.

Ing. *Светислав Живојиновић:* — Зимски пчеларски радови.

Јарослав Јаковљевић: — Рад Пољопр. подружине у Пожаревцу.

Обрад Јашовић: — Обнова рада Пољ. књижнице и читаонице у Новом Селу, срез пећски.

Извод из записника Управног одбора Срп. пољ. друштва.

Позив за годишњу скупштину Срп. пољ. друштва.

Извештај Управног и Надзорног одбора Срп. пољ. друштва о раду у 1936 години.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Руковиси се не враћају. — Излази двапут месечно
Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.350. —
Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-702

Пред резидбом винограда

Налазимо се у данима када треба почети са резидбом винограда. То је једна, ако не најважнија а оно једна од најважнијих радњи у виногради. Због тога мислимо да неће бити бескорисно, ако се осврнемо на то питање и потсетимо на неке важније моменте у истом.

Под резидбом се подразумева потпуно или делимично уклањање појединих делова дрвета, зрелих или зелених ластара, са чокота, односно његовога стабла. Ако се резидба врши док су ластари зелени, док је лишће на чокоту, онда имамо тзв. зелену резидбу, у у коју спада у главном лачење или очењивање зелених ластара. Ако се резидба врши кад је чокот у добу мировања, тј. кад на њему нема лишћа, онда имамо суву резидбу или орезивање зрелих ластара. У пракси се обично под резидбом подразумева ова последња резидба, ма да је и прва од велике важности, те ће и о њој доцније бити речи.

Резидбом се осигурава редовна родност чокота и постиже се бољи квалитет грожђа. Орезивањем се смањује број окаца, из којих се развијају како родни тако и неродни ластари, те на чокоту остаје мало ластара и мање грожђа. У њих притиче довољно хране, те се исти развијају нормално, грожђе је крупније, са више шећера, мање киселине и боље зрелости. Резидбом се ограничава пораст и развијање чокота, смањује му се обим и даје му се жељени облик, који је најпогоднији са обзиром на климу, сорту и циљ гајења грожђа, што је неопходно потребно и за обављање многобројних радова. Резидбом се регулише и пораст чокота.

На основу изложеног излази, да се резидба не може вршити кад ко хоће и како хоће. За њу постоје извесна правила тесно везана за живот винове лозе, о којима се мора водити рачуна, при резидби, да се виноград не би пре времена изнурио и да би се осигурао добар принос у грожђу и добар квалитет. Резидбу морају вршити лица, која тај рад добро по-

знају и која су тај посао радила више година. Идеално би било, да се резидба врши са радницима, који добро познају дотични виноград, чокоће и сорте у истом, тј. да се резидба из године у годину обавља са истим радницима. Где је могуће резидбу треба да обавља сам власник са својим укућанима. У неким нашим виноградима се за резидбу, ради штедње, узимају невешти радници, жене па чак и деца, која немају појма о резидби и могло би се рећи да они не режу, већ често потшишају чокот. Разумљиво је да виногради услед тога брзо страдају, јер позната је ствар, да резидба скраћује век виновој лози и кад се најправилније врши, а поготову ако се изводи неправилно.

Резач би морао при резидби да зна следеће ствари:

1.) Лоза носи род на зеленим ластарима који су се развили из окаца на једногодишњим, односно прошлогодишњим зрелим ластарима а који су се пак развили из претпрошлогодишње лозе ластара. Зелени ластари, који су избили из крље стабла из старијег дрвета обично су неродни. Неродни су и зелени ластари, који избију из тог ластара. Ти ластари који избију из старог дрвета из притајених, невидљивих окаца, пошто су неродни, називају се јаловаци—водопије. Кад се јаловак ореже по опадању лишћа на 1-2 окца добије се резник. И овај резник је по правилу неродан, мада има изузетака где су и резник и јаловак родни. Из резника се следеће године развије ластар, који не носи плода, али носи плодна окца. Кад се тај ластар који је избио из резника ореже на два или више окаца, добије се кондир, који је родан. Другим речима резач мора да зна: да је неродан јаловак, да је неродан резник а да је родан кондир, јер он даје зелене ластаре који носе род. Кондир је кратак ако има 1—3 окца, ако има 3—6 онда је дугачак, а ако је дужи онда се такав кондир назива лук.

2.) Да основни облик чокота може бити: а) високи са дугачким кондирима, као што су чардаклије у баштама, око кућа и др; b) високи, са кратким кон-

дирима, као што је у нашим приморским крајевима, где се не врши огртање; c) ниски са дугачким кондирима, од којих је код нас најпознатији Гијов начин резидбе или резидба на лук и кондир, а који долази у обзир за финије винске а нарочито за стоне сорте, и то при одгајивању на жици d) ниски са кратким кондирима.

3.) Да је у нашој земљи највећим делом заступљен ниски основни облик чокота са кратким кондирима и то две варијације:

a) Српски или Крајински начин резидбе, или резидба у главу. Код овога начина резидбе имамо на чокоту једновремено јаловаке, резнике и кондире, т.ј. врло велики број ластара. Код овога начина резидбе се ствара велики број рана, чокот се брже изнурава. ластари нису добро распоређени, те је отежана циркулација ваздуха, довољан приступ светлости, што неповољно утиче на сазревање и квалитет грожђа;

b) Француски или жупски начин резидбе или резидбе на кракове, резидба кондир на кондир. Ту основни облик има изглед стабла, воћкице са три четири крака. На чокоту се налазе само родни кондири, јер се остали ластари уклањају резидбом или лачењем. Кондири се орезују на род. Следеће године ластар избио из најнижег окца на кондиру, опет се реже на кондир и остали ластари се уклањају. Кондири и ластари су правилно распоређени, чокот је нешто уздигнут али не сувише, што омогућава правилно сазревање грожђа и огртање винограда. На чокоту се ствара мали број рана, исти се не изнурава тако брзо. Ако се који крак сувише развије у вис, може се изазвати развијање јаловака у његовој основи, па стари крак одсећи а од јаловака створити нижи крак. Све ово иде у прилог овом начину резидбе, те се исти и препоручује за наше прилике.

4) Да има разних пупољака — окаца: a) пупољци који се стварају и потерају у истој години. Из њих се развијају заперци, кратки и по правилу неродни ластари; b) притајени пупољци, који се налазе у старом дрвету, крљи, и развијају се изузетно, кад се ла-

стари орезују сувише кратко, кад се деси каква повреда или се део крње одсече, те да до њих допре већа количина хранљивих материја; трећа и најважнија врста пупољака, која се ствара на зеленим ластарима у току године и завршава своје изграђивање кад ластар буде зрео. Они се развијају у ластаре следеће године. Сложени су по више пупољака и називају се окцима. Један од тих пупољака је главни и на родним ластарима носи плод. Остали су споредни, али је један крупнији и служи му као замена.

5) Да сва окца и на родним ластарима нису родна. При основи ластара, који се одрезује на кондир има закржљалих окаца, која се ретко развијају. Почевши од основе па до половине ластара окца су сложенија из што већег броја пупољака и све су родније, затим њихов склоп постаје простији и родност опада. Винске сорте обично имају родна окца још од основе. Многе пак стоне па и неке финије винске имају родно тек треће — четврто окце. Са обзиром на то препоручује се орезивање:

а) На 1—2 окца: динка, сланкаменка и др.

b) На 2—3 окца: пловдина, шасле, ружица португизац, црни бургундац, мускат госпоће Матијас, семијон, совињон, скадарка, багрина, прокупац, блатина, плавац мали, тиквешка, тамњаника, франковка, зеленак, зачинак, станушина, вранац, кратошија, охридски црни масловац, жилавка, кркошија, малвасија, силванац и др.

с) На 3—4 окца: смедеревка, мадлен анжевин, мадлен роајал, бели дренак, ћилибарка, каберне, бели бургундац, талијански ризлинг, јулски мускат, мускат отонел, Бермат Јован, мускат хамбург и др.

d) На 4—5 окца: Афус али, црвени дренак, црни дренак, адакалка, султанија, малага, краљица Јелисавета, мускат краљица винограда и др.

Из овога излази да резач мора да познаје добро сорту; да зна, која су јој окца родна, те да према томе врши резидбу. Ово је лако у чистим насадима, али тешко у смеши. То је разлог што се у нашим виноградима често види већи број неродних чокота.

6) Да на родност окаца утиче и зрелост ластара. Код несазрелих ластара, родна окца су за 1—2 окца више, него што је нормално за дотичну сорту.

7) Да је бујност чокота у обрнутој сразмери са родношћу. Ако су нам ластари на чокоту слаби, кржљави значи да је чокот слаб, те се мора резати краће, да се добије што мањи број ластара и чокот ојачао. Ако су ластари дебели, чокот је јак и може се резати дуже да би се добило више ластара, да чокот ослаби и боље роди.

Све горње чињенице треба да зна резач, кад стане пред чокот, који се не сме резати шаблонски, већ после краћег размишљања, према захтевима самог чокота. Што се тиче времена орезивања, исто се може вршити док се лоза одмара, од јесени по паду лишћа, па до пролећа, док не почну окца да крећу. За време мразева резидба се не сме вршити. Пракса је показала да младе винограде до 3—4 године, затим изнурене старе винограде треба резати у јесен по опадању лишћа. Старији виногрида и јаче чокоће реже се у пролеће, да би сузењем губитком хранљивих материја изгубило нешто од своје бујности и донело више рода. У нашим приликама се резидба винограда већином врши крајем зиме и почетком пролећа, кад се претпоставља да неће бити јачих и дужих мразева. То би било од краја фебруара па до почетка априла. Главно је да резидба буде свршена пре него што окца крену. Када ће се у овом међувремену почети са резидбом зависи од многих чињеница а и од самог виноградара и његовог искуства везаног за дотични крај и положај.

Ако се резидба врши крајем фебруара, пре него што је лоза почела сузити, постижу се слични резултати, као и код јесење резидбе, пошто ће бити мање сузење и мањи губитак хранљивих материја. Напротив ако се реже крајем марта, почетком априла, када су окца при врху већ озеленила, чокот ће изгубити од своје бујности, колико сузењем, толико утрошком хранљивих материја на развијање горњих окаца, која се резидбом са ластаром уклоне. Не би се смело ићи

ни у једну ни удругу крајност, већ узети средину и резидбу вршити у току марта, нарочито ако виногради нису огрнути, или су рано одгрнути.

Ако се у неком крају или на неком положају јављају пролетњи мразеви резидба се у пролеће мора вршити што касније. На овај начин горња окца на ластарима крену и задрже развијање доњих окаца за 15—20 дана. На овај начин избегну се пролетњи мразеви. Ластари се развијају доцније, задоцни се и цветање лозе, те исто падне у топлије дане. Због тога из окца избије већи број гроздова, чиме се повећава и родност винограда. Међутим пораст лозе биће слабији, сазревање грожђа, нешто доцније, те ће и вино бити нешто слабијег квалитета. Ако се из других разлога мора вршити резидба раније а постоји опасност од пролетних мразева, препоручује се остављање једног неорезаног усправног ластара, који ће служити као резерва, док не прође опасност од пролетњих мразева. Исти се после ореже, а у случају мраза искористи се за род као лук.

Ing. Вукашин Тоскић

Заштита винограда од мраза и слане

Виногради могу бити оштећени од мразева и слане у разна годишња доба. Могу, дакле, страдати у јесен преко зиме и пролећа.

У јесен, ако се са бербом грожђа закасни и ако наступе кишни и хладни дани, може грожђе да промрзне, али те су штете код нас ређе и не односе се на лозу, већ само на плод.

Што се тиче зимских мразева, они могу бити врло опасни и од њих може виноград бити потпуно уништен. Јер од зимских мразева, када је температура испод нуле 15°C а време влажно, могу измрзнути сви пупољци, сви зрели ластари, па и стара лоза тако, да се чокоће осуши. Зато се код нас врши огртање винограда, чиме се чокоће заштићава од зимских мразева.

Пролетње слане причињавају код нас најчешће и највеће штете виноградима. Оне, у многим случајевима, не могу проузроковати сушење чокоћа, али могу делимично или потпуно уништити плод лозе за дотичну годину. Пролетње слане појављују се када температура спадне више од 2°C испод нуле. Од ових слана страдају пупољци, млади зелени ластарићи, цвет и заметнути гроздићи.

Да би се избегла или умањила штета од пролетњих слана, препоручују и примењују се разни начини. Пре свега, препоручује се сађење винограда на косама и брежуљцима, на местима изложеним промаји, а да се виногради не подижу у равницама, низинама и од промаје заклоњеним местима, пошто на таквим местима виногради страдају и од пролетњих слана и од зимских и јесењих мразева. А таква места и иначе нису подесна за винограде, јер се на истима лоза тешко може да очува и од пероноспоре и других криптогамских болести. Затим, да се избегну штете од слане, ваља за сађење узимати сорте лозе које доцније развијају своје пупољке, па доцније почињу да терају младаре-ластаре, него ли што обично бива код других сората. Даље, у местима где се често јављају пролетње слане, врши се резање лозе доцније. У овом случају непотребни делови лозе орежу-очисте се још у јесен, а потпуна, коначна резидба изврши се доцкан с пролећа, т. ј. *када се пупољци на врховима остављених зрелих ластара почну развијати.* На тај начин успори се за десетак дана развијање доњих пупољака, који при резидби остану на кондирима и резницама; јер ретко се дешава, да се и доњи пупољци почну развијати у исто време, када се почну развијати и остали — горњи пупољци.

Виноградар се, у борби противу слане, донекле може помоћи и тиме: *што ће при резидби винограда оставити на сваком чокошу усправно по један добар зрео ластар (вињагу).* Вршни пупољци усправно остављеног ластара, пошто су удаљени од земље, мање су изложени опасности од слане од оних пупољака, који су на чокоту ближе земљи. На случај да вино-

град пострада од слане, остављени ластар повије се у виду лука, па ће чокот ипак донети доста грожђа; ако не буде слане, онда се тај ластар просто отсече и уклони као непотребан.

Као извесна добра мера противу слане саветује се и то, да се не врши рано копање винограда, јер је запажено да виногради имају већу штету од слане ако је у доба њене појаве била земља у винограду свеже преорана или прекопана, него ли ако земљиште није било прекопано односно преорано.

Разуме се, да разне травуљине, ако их по винограду буде у времену појаве слане, могу бити штетне. Зато се виноград од тих травуљина још у јесен или благовремено у пролеће треба да очисти, а најбоље приликом одгртавања.

У прошкој години, у Француској, запажено је још, да виногради који се гаје на жицу као шпалири, ако је лоза била већ распоређена и везана за жицу, више су штете од слане имали од оних винограда шпалирних, чија лоза још није била привезана уз жицу, *већ је стојала усправно*. То се, опет, објашњава чињеницом да више страдају они делови лозе који су ближе земљи, него ли они који су уздигнути над земљом и удаљенији од ње.

Употреба дима

Као врло добра мера за заштиту винограда од пролетњих слана, сматра се употреба дима. Употребу дима француске виноградарске књиге препоручивале су још пре 250 година (види „La Vie Agricole et Rurale" № 15 од 2 августа 1936 г.) И наводе се конкретни случајеви где су појединци употребом дима сачували своје винограде од слане и онда, кад су сви виногради у њиховој непосредној близини и читавој околини страдали од тих слана.

Зна се да слане не падају ако је небо покривено облацима, пошто облаци чине заклон и смањују губитак земљине топлоте зрачењем.

Виноградар може донекле да створи вештачке облаке, који би му виноград сачували од слане, на тај

начин што ће на више места по винограду наместити и у згодном моменту упалити гомиле начињене од суве лозе, траве, сламе и других одпадака, које гомиле треба још да су посуте и катраном.

Ради извођења овога посла врло је важно знати: *у коме се тренутку ствара слана и према томе кад ваља палити намештене гомиле?*

Пре свега мора се напоменути, да се земља све више расхлађује за време ноћи и да је најнижа топлота достигнута одмах по изласку сунца.

Из ове чињенице, да је најнижа топлота у тренутку када се сунце рађа, не излази да се слана не ствара раније јер, ако је например топлота у времену изласка сунца — 2^0, то не смета ништа да је час раније могла бити — 1^0, односно 0^0 два часа раније.

Као што се види, слана се може створити не само по изласку сунца, када је топлота најнижа, *већ и раније.*

Према томе *ватре треба палити и дим стварати, чим топломер, који је намештен на 20 сантиметара над земљом* спадне на 2^0. А ватре одржавати и дим стварати све дотле, докле год је топлота на термометру испод нуле, па чак и после тога времена, ако постоји бојазан од наглог и брзог одмрзњавања, због појаве сунчаних зракова.

Свуда около винограда треба наместити гомиле за стварање дима, најбоље у размаку од 10—15 метара по једну. У унутрашњости винограда распоредити их у редовима на сваких 50—100 метара по једну, што зависи од њихове величине. Али поред овога, ове гомиле треба да су чешће на оној страни винограда, са које обично дува ветар.

Утврђено је, да палење ових ватри и стварање дима успешно дејствује увек, кад топлота не спада даље од $3\text{-}4^0$ испод нуле.

Шта треба чинити ако виноград страда од слане?

Ако је виноград пострадао од слане врло рано с пролећа, тада се нема шта чинити. У том случају најчешће промрзну пупољци, те из њих не може мла-

дар да се развија, али ће младари избити из спавајућих пупољака. На луковима и дугачким резницама пак као што се зна, обично прво почну да се развијају вршни пупољци. И у том случају они највише и настрадају. Према томе, измрзле делове, пошто се то добро утврди, орезати, а лоза ће избити из доњих здравих и притајених пупољака.

Ако виноград буде оштећен од слане доцкан те промрзну родни пупољци, и ако лоза избила из притајених пупољака не доспе да буде родна, онда ће бар ти притајени пупољци дати ластаре, који ће моћи сазрети, и за идућу годину моћи ће обезбедити родност чокота. У таквом случају на луковима и дугачким кондирима опет треба отсећи измрзле делове, да би се сокови нагнали у доња спавајућа окца.

На случај да су од слане настрадали сви зелени израсли ластари, тада треба извршити поновну резидбу, кратку, па све измрзле делове сечењем отклонити и нагнати притајена и спавајућа окца из доњих делова и из главе чокотове да потерају, те да се чокоће очува за идућу годину.

Ник. Ж. Петровић.

Дубина сађења воћака

Предубоко сађење воћака је погрешно и штетно

Многи наши воћари још нису начисто с тим на коју дубину треба садити воћке. Они нису извукли никакве сигурне поуке ни из дугогодишњег искуства у пракси. Због тога: једни сматрају да треба садити воћко што дубље, где има више влаге, док други, поучени више искуством, напротив мисле да је боље плиће сађење. Ни једно ни друго посебице узето не може да важи за све прилике и случајеве. Међутим од тога како се воћка посади зависи умногоме и њен успех. Може се рећи да они који саде сувише дубоко греше. Предубоко посађена воћка је готово сахрањена. Што је већа дубина корен има све мање услова да се развија. Да би он могао добро да напредује, по-

требно је да буде у таквом земљишту, где могу довољно да допиру ваздух, влага и топлота. У дубље слојеве све теже продиру ваздух и топлота, док, напротив нагомилавање влаге може да изазове њено угушивање и сушење. И заиста, воћке које су посађене у равним влажнијим местима на већу дубину листом се суше. (Наравно да таква земљишта и положаји и нису за воћарство, али ово наводимо као пример). Ако се овако предубоко посађена воћка прими добро и одржи, не може се од ње очекивати добар успех, јер су обично предубоко сађене воћке неродне.

Има једна ствар о којој воћари не воде довољно рачуна при сађењу. То је слегање земљишта. Ма како се нагазила земља при сађењу, ипак ће се слегнути понекад за више од десетак сантиметара. Због тога, сађење испада предубоко и против жеље воћара. Осим тога, дубина сађења воћака оцењује се од ока, те се врло лако погреши и сади дубље но што треба. Воћку ие треба никад дубље садити него што је била у растилу. Ако је земљиште равније и доста влажно, сађење треба да је што плиће; ако је суво и довољно растресито — сађење може бити и нешто дубље. Имајући у виду да ће земљиште да се слегне после сађења. воћку треба увек поставити бар за једну шаку плиће. Да би се ово што правилније извршило мора се употребљавати при сађењу једна даска. Ова се стави преко средине јамића, тако да додирне врат дубина воћке. На тај начин се може најсигурније одредити сађења воћака.

Воћари, у главном, не употребљавају даску, јер им се чини да је то дангубнији посао, а сматрају да могу добро оцењивати дубину од ока. Међутим, што је јамић шири све теже је правилно оценити ту дубину од ока.

Шта да се ради са воћкама које су већ посађене предубоко?

Ако су воћке посађене предубоко, не може се од њих очекивати да уредно рађају. Најчешће оне не рађају уопште. Због тога треба покушати да се грешка

исправи на тај начин што ће се воћка, ако је млада пресадити на исто место — што плиће. Ако се то не може извршити услед старости воћке, треба одгрнути плићи или дубљи слој земљишта што зависи од дубине воћке — око воћке, тако да бар најдебље жиле буду под тањим слојем земље. Пракса не зна за друге успешније начине отклањања грешака предубоког сађења.

Разуме се да је најбоље избегавати сувише дубоко сађење воћака.

Ing. **Душан М. Станковић**

Шта треба да зна пољопривредник о исхрани домаћих животиња?

Сваки пољопривредник који се бави сточарством, да би имао од тог посла што веће користи, треба да буде упознат са потребама животињског организма у погледу хране и начину њеног искоришћавања од стране организма. Он треба бар приближно да познаје хранљиву вредност појединих хранива, искоришћавање хране од стране организма и најпогоднији начин припремања хране како би је животиња најбоље могла искористити.

Пољопривредник пре свега треба да зна, да свако живо створење да би живело, развијало се и давало ма какве користи, мора да се храни. Храна је основа за одржавање живота. Без ње се ни један организам не може развијати нити дуже живети и давати ма какве продукте.

Сваки пољопривредник из свог искуства зна да крава, која се слабо храни, даје мало или пак не даје ни мало млека. Во или коњ, који се слабо храни, не може да вуче. Свиња која се слабо храни не може да се утови. Кокошка која се слабо храни не носи или носи мало јаја и т. д. Зато, ко хоће да од домаћих животиња има што веће користи било у продуктима (месо, млеко, маст, јаја и др.) које оне дају човеку или радној снази, мора животиње правилно хра-

нити тј. тако да поред хране, која је животињама неопходна за одржавање сопственог живота, добију и довољну количину хране потребну за стварање, тј. производњу тих продуката, односно радне снаге, које треба да дају човеку.

Пољопривредник треба, даље, да зна да је правилна исхрана младих грла нарочито у првим месецима живота од особито великог значаја по успех у сточарству.

Да би се младунче које се код већине врста домаћих животиња при доласку на свет врло мало, развило и доцније дало одгајивачу оне користи, које он очекује, потребно га је још од ране младости правилно хранити. Свако младунче при доласку на свет носи у себи наслеђене подлоге својстава својих родитеља. Да би се ова својства могла у потпуности развити, потребно је младунче правилно хранити и неговати. Правилна исхрана је та, поред правилне неге, од које зависи да ли ће једно грло наслеђена родитељска својства моћи у потпуности развити и да ли ће моћи дати одгајивачу оне користи, које он очекује.

Свако живо биће има већ при доласку на свет одређени ток развоја, који наслеђује од својих родитеља. Да ли ће се она развијати према наслеђеном току развоја зависиће од начина исхране. Кад исхрана не одговара потребама организма, онда младунче закржља. Закржљало младунче није у могућности да касније бољом исхраном у потпуности надокнади оно што је изгубило услед рђаве исхране у првим данима живота.

Природа је се постарала да свако младо биће код животиња које спадају у групу сисара, добије одговарајућу храну у млеку своје мајке. Према брзини пораста појединих врста животиња управља се и састав млека ових. Животиње чији младунци брже расту, тј. брже удвостручавају своју живу меру, имају и млеко богатије у оним хранљивим састојцима, који су за брз пораст организма неопходни, а то су беланчевине. Беланчевине су најважнији хранљиви састојак за исхрану

младог организма, јер оне служе за стварање мишића, тј. пораст организма.

Омогућити младом организму (код сисара) да се правилно развија, значи обезбедити му одговарајућу дневну количину млека његове мајке, потребну за његов правилан развитак. Добије ли младо биће потребну количину млека своје мајке и одговарајућу негу, оно ће моћи правилно да се развија у првим месецима свога живота, који су од пресудног значаја за његово даље развиће. О томе колико млека дневно треба младом организму које врсте домаћих животиња, биће говора у посебном чланку.

Производња млека за исхрану младунчета зависна је углавном од исхране његове мајке. Да једна крава, кобила, овца, крмача или која друга домаћа животиња може производити довољну количину млека потребног за исхрану младунчади, мора бити правилно храњена. Стварање млека врши се искључиво из хране коју животиња добије. Према томе колика је та количина млека, коју дотична животиња треба да излучи у току дана, регулише се и количина и састав хране, која се тој животињи мора дати у току дана.

Животиње које човек употребљава за рад, да би могле за ову сврху послужити, потребују извесну већу или мању количину хране за стварање снаге за обављање тог рада, која варира према тежини рада и величини саме животиње. Исто тако животиње које човек жели да утови ради добијања што веће количине меса, масти и др. продуката, морају добити потребну количину хране за стварање тих продуката. Најзад и све животиње које човеку не дају никаквих продуката нити радне снаге потребују извесну количину хране, која им служи за одржавање живота, тј. производњу потребне енергије (снаге) за кретање, за рад појединих органа (срце, плућа и т. д.) одржавање сталне температуре, која влада у унутрашњости сваког живог бића, стварање крви и т. д.

Храна коју животиња поједе раствара се (вари се) у органима за варење хране (желудцу и цревима) под дејством стомачних и цревних сокова и бактерија (си-

ћушних, голим оком невидљивих живих бића, која живе у цревима) у поједине састојке (масти, беланчевине, угљене хидрате, минералне соли и воду). Растворени састојци пролазе кроз зидове црева и усисавају се у крв. Помоћу крви усисана храна разноси се по целом телу и употребљава се за стварање мишића, масти, млека, радне снаге, снаге потребне за рад појединих органа и т. д. Један део хране коју животиња не може да искористи, избацује се у измету. Ова процес назива се варење хране.

Ако се у храни, коју животиња добије, налазе сви састојци у довољној количини потребни животињи за одржавање живота и пораст односно производњу продуката, млека, меса, масти или ког другог и ако она ове састојке може да искористи у потребној јој количини, онда ће се она правилно развијати, тј. даваће наведене продукте и неће изгледати мршава. Ово разуме се под претпоставком, да је дотична животиња здрава. Али ако се у храни, коју животиња добије, не налазе довољне количине свих хранљивих састојака, потребних за одржавање живота и стварање продуката, онда ће животиња мршавити и давати све мање продуката.

За пораст животиње, одржавање живота и стварање продуката потребно је да се у храни у главном налазе сви они састојци, из којих се састоји и сам животињски организам. Ови састојци су беланчевине, угљени хидрати, масти, вода и минерални састојци (соли). Поред овог у храни треба да се налазе и витамини, који су за организам неопходно потребни. *О значају ових појединих састојака било је речи у прошлом броју Тежака.* Нарочито су за исхрану важне беланчевине, пошто се оне не могу стварати из других састојака. Угљени хидрати могу се у организму стварати из масти и беланчевина, које се налазе у храни. Масти се могу стварати од угљених хидрата и од беланчевина док се беланчевине не могу стварати од угљених хидрата и масти већ искључиво од беланчевина које животиња прими у храни. Беланчевине се у већини биљака, које служе за исхрану животиња, налазе у

малој количини, зато су оне много скупље од масти, а нарочито од угљених хидрата, који се претежно налазе у биљној храни у већој количини него беланчевине и масти.

Свака животиња према својој тежини и количини продуката које даје, односно брзини пораста, потребује одређену количину беланчевина у храни. Ако у храни, коју животиња добије, нема довољно беланчевина, животиња не може потпуно искористити ни остале састојке (угљене хидрате и масти) већ ће они остати неискоришћени.

Исто као што се кућа састоји из камена, цигле, креча, дрвета, црепа и т. д., састоји се и животињски организам из појединих састојака (беланчевина, масти, угљених хидрата, воде и минералних соли). Ако зидар, на пример, нема креча за зидање, онда и поред тога што има довољно цигле или другог материјала, неће моћи да даље зида, док не набави креч. Ако у храни животиње нема довољно беланчевина, она неће моћи искористити потпуно ни остале састојке.

Зато у храни, која се даје животињама, треба да се налази довољна количина беланчевина. За сваку животињу према њеној тежини и количини продуката које даје треба, дакле, одредити и количину и састав хране, а нарочиту пажњу при томе треба обратити на количину беланчевина, која се даје животињи у храни.

Ово је нарочито важно за младе животиње, које расту и за животиње које се музу или доје младунчад. Пошто се у млеку, које дотична животиња лучи налази доста беланчевина, то је потребно оваквим животињама давати храну која садржи потребну количину беланчевина за стварање млека. Ако у храни животиње, која даје млеко, нема довољно беланчевина, онда она смањује количину млека, јер није у могућности да искористи за стварање млека остале састојке, који се налазе у храни у довољној количини. Исто као што и зидар није у могућности да зида кућу кад нема креча, ма да има свег осталог потребног материјала за ово зидање. Баш у овоме наши пољопривредници

највише греше. Услед тога што не познају састав хране, коју дају животињи и потребе животињског организма у појединим хранљивим састојцима, упропашћују они најчешће своја млада грла а поред тога не добију од сточарства оне користи, које би требали да добију. Ко хоће да своје животиње правилно храни и да од њих има што веће користи, мора строго водити рачуна о саставу и количини хране, коју даје животињама. При томе водити највише рачуна, да храна која се даје животињи садржи доста беланчевина и то таквих које животињски организам може да искористи.

О томе, колико и какве хране треба давати домаћим животињама према старости, начину искоришћавања и добу године, биће речи касније.

Dr. **Драг. Николић**

Подлога Шасла X Берландијери № 41 Б.

Дужина трајања једног винограда зависи, поред осталих чинилаца, у главном од подлоге америчке лозе на којој је домаћа лоза окалемљена. Познато је, да се винова лоза калеми на америчкој подлози, да би се спречило штетно дејство филоксере, и у колико је подлога отпорнија против филоксере, у толико ће виноград дуже трајати. Знамо, да има подлога потпуно отпорних против филоксере, а то су чисте америчке подлоге и хибриди између њих. На жалост, ове подлоге, нису могле да задовоље и све остале захтеве које треба да пружи једна подлога, нарочито у погледу количине креча у земљи, и виноградарски стручњаци су приступили добијању подлоге која би и у овом погледу задовољила. То је био циљ при добијању подлоге *Шасла X Берландијери № 41 Б.*

Последњих неколико година наши виноградари, а нарочито наши калемари, све више и више траже за подлогу *Шаслу X Берландијери № 41 Б.* Ово долази отуда, што се ова подлога толерира приликом увоза калема у Јужну Србију, где се пропали виногради сада нагло обнављају а где се и калемови окалемљени на овој подлози најбоље уновчавају. Поред тога многи виногради и у Моравској бановини изрично траже и подижу винограде на овој подлози. Сматрам за потребно и врло важно, да бар у неколико тачније упознам виноградаре са практичном вредношћу ове поглоге.

Шасла X Берландијери 41 Б. је подлога која је добијена укрштањем (хибридацијом) између европске лозе *Шасле* и америчке лозе *Берландијери.* Приликом укрштања имало се за циљ, да се добије једна добра подлога за земље које садрже много креча. Овај циљ је скоро у потпуности и постигнут, тако, да је то подлога која се употребљава за сувише кречна земљишта, са преко 50% креча. Али на жалост, подлога има једну осетнуману, подложна је донекле филоксери, поред тога проценат пријема при ожиљавању је мањи него код многих других подлога. Ова осетљивост према филоксери да се лако разумети, јер је то подлога која је добијена укрштањем са домаћом лозом, коју је филоксера уништила! Овај њен недостатак утиче на дужину живота окалемљене лозе, тако да већ сада многи виногадари се жале, да им се виногради засађени на овој подлози, већ суше и ако су засађени тек пре 15—18 година; док међутим виногради или чокоће калемљено на другим подлогама и даље добро напредује и ако су у истом винограду. Истина ова врста гајена у матичњацима и сада се још прилично добро држи, али се и ту јасно запажа њена слабија бујност и мањи принос у резницама него ли код осталих подлога исте старости. На ову чињеницу су ми скренули пажњу многи виногадари из околине Пирота, где је земљиште веома кречно, а лозни расадник у Пироту је послератни и у њему има неколико парцела са овом подлогом, те су виногадари у прво време хтели не хтели калемили и подизали винограде на овој подлози. Можда је и прерано скренути пажњу на ову чињеницу, пошто је ова подлога преношена и размножена по расадницима у предратној Србији одмах после рата, па према томе и нема винограда старијих од 15—18 година окалемљених на њој али је потребно ипак да наши виногадари знају, да је та подлога краћег века од чистих америчких подлога или њихових *хибрида* и да је употребљавају само за подизање винограда на сувише кречним и при томе сувим теренима.

На овај недостатак ове подлоге скренуо је пажњу и виногадарима у Француској бивши директор више виногадарске школе у Монпељеу у једном свом чланку, па сматрам да е потребно о томе и наше виногадаре обавестити, у толико пре, што већ и код нас пристижу жалбе од стране виногадара на њу.

Рад. Борисављевић

Сакагија

Како је већ раније наведено[1] болест је неизлечиве природе. Болесника морамо сместа убити и затрпати дубоко у земљу заједно са кожом и осталим деловима, јер претставља

[1] Тежак, бр. 24 од 15-XII-1936 г.

непрекидну опасност по своју околину — по једнокопитаре, па и по људе. Парање леша не би требало вршити, барем не би то смели радити лаици, јер ова радња је скопчана са опасношћу по онога, који обавља секцију, а и зараза се при томе шири.

Природно, да није довољно само, да коња, зараженог сакагијом убијемо и затрпамо. Ништа нисмо постигли, ако у исто време не извршимо радикалну дезинфекцију свију предмета који су били са болесником у додиру. Предмете мање вредности — дрвене преграде, мотке, сандуке за зоб, четке за тимар, стару ћебад уништавамо спаљивањем. Гвоздене делове-чешагије, поводнике ланце, виле-дезинфицирамо усијањем у ватри. Простирку избацити и спалити. Скинути горњи слој земље у лежишту и затрпати негде ван коњушничког круга на одвојеном месту. У лежишту набити нову, незаражену земљу.

Коњско ђубре не искоришћавати, већ га уништити спаљивањем или затрпати. Шоље, даске, direке, преградне мотке претходно добро орибати врућим цеђем и рибаћом четком па тек онда опрати јаким раствором било карбола, било креолина, формалина или сличних десинфекционих средстава. Прибор за теглење или јахаћи прибор опрати претходно у врућој води па га онда оставити барем 24 часова у 3% раствору формалина, након чега добро избрисати и премазати слојем вазелина или свињске масти или лоја. Гвоздене делове шталског прибора — виле, гртаче, лопате — дезинфиковати у ватри, дрвене делове спалити.

Ни у ком случају не дозволити, да рукују са болесном стоком и да обављају дезинфекцију људи са отвореним ранама на рукама, ногама или лицу. Послуга мора да је свесна опасности, која јој прети од ове заразе па према томе треба, да гледа, да што мање долази у додир са зараженим грлом и да увек води рачуна о својој личној дезинфекцији.

Неопростива је грешка, што појединци покушавају, да крију од надлежних власти појаву заразе сакагије, у заблуди и погрешно упућени од стране разних надриветеринара, који свето обећавају, да ће ту болест моћи излечити. Можемо мирне душе тврдити, да је то један од најбитнијих разлога, зашто у појединим пределима наше државе — и поред свесрдног заузимања и настојања надлежних — ова опака зараза не може бити искорењена. Ови људи иду чак тако далеко, да заражена грла доводе на сточне пијаце у намери, да их уновче, служећи се при томе разним професионалним трковима, да некако сакрију све видљиве знакове, који би говорили за постојање заразе сакагије. Сва је срећа у томе, што им то на уређеним сточним пијацама, где постоји строга ветеринарска контрола не успева. Наравно, да је под овак-

вим околностима борба месних полициско-ветеринарских власти противу те заразе веома отежана, кад год и узалудна. Овакав њихов рад требало би квалификовати као злочин и као такав узети у надлежан поступак те према њима предузети најстрожије законске мере. Друго не преостаје.

Најчешће су изложени зарази људи, који су природом своје службе у сталноме додиру са једнокопитарима, у првоме реду они, који имају посла са болесним коњима, као ветеринари, особље по марвеним болницама и марвеним амбулантама, особље по ветеринарско-бактериолошким заводима, које има за задатак, да истражује поједине заразне болести, даље стрводери и коњски месари. Тек у другоме реду коњски трговци, прекупци, сопственици коња и послуга.

Инфекција код човека бива у првом реду кроз озлеђену кожу. Има и случајева, где су се људи заразли после узимања зараженог коњског меса.

Болест је код људи обично акутног облика, ређе хроничног. Болест почиње великом ватром, на кожи и слузокожи појављују се из почетка мале бубуљице, које се доцније претварају у велике чиреве. Чиреви се противе свакоме лечењу и немају склоности за зарашћивање. У вези са овим отичу поједини делови тела, нарочито зглобови. Као и код коња појављује се у току болести гнојав излив из носа, као последица упале носне слузнице. Доцније долази до гнојног запаљења плућа. Смрт наступа готово у свим случајевима.

За време болести заражени претставља сталну опасност по своју околину па га треба одмах изоловати од осталих и упутити одмах у најближу болницу.

Члан 60 Закона о сузбијању и угушивању сточних заразе предвиђа при појави заразе сакагије следеће:

Животиње, које болују од сакагије, по наредби власти ће се одмах убити.

Животиње, које су само сумњиве на сакагију треба држати одељено а под надзором власти. Забрањено је клање сакагичних и на сакагију сумњивих животиња. Чим се установи сумња на ову болест, треба сумњиве животиње подврћи дијагностичком поступку по упуствима, која ће се издати правилником.

Док се сигурно не утврди, да ли је грло сакагично или није, има се овај поступак понављати.

Животиње, које су биле у истим просторијама са животињама болесним од сакагије или сумњивим на ову болест или су у опште дошле у додир са таквим животињама морају се држати у засебним просторијама под ветеринарским надзором све дотле, док сумња на заразу постоји. Са таквим животињама треба поступити, како је у ставу другом одређено.

Уз мере опрезности и према приликама места може среска власт дозволити употребу таквих животиња за рад.

Другостепена власт може наредити убијање сумњивих животиња:

1. — Ако се државни ветеринар, на основу извиђаја и опажених знакова изјасни да је велика вероватност да постоји зараза;

2. — Ако су прилике такве, да се другим мерама, које би биле наређене по овом закону, не може даље ширење заразе успешно спречити;

3. — Ако се и након примењеног дијагностичког поступка није могла отклонити сумња на заразу, а поседник животиње не пристаје, да се на његов трошак врши даље посматрање или ако се животиње, које су стављене под затвор, употребе против забране за рад, или ако се ове затекну изван просторија, које су одређене за њих, или на местима, камо нису смеле доћи.

Министар пољопривреде и вода може наредити убијање сумњивих животиња, ако је то нарочито потребно, да се зараза што пре угуши.

Лешеви угинулих или убијених животиња, које су боловале од сакагије, или су биле сумњиве, да болују од сакагије, морају се са кожом, длаком и отпацима, по упуствима ветеринара, безопасно уклонити и укопати а, где је то могуће спалити.

Секције на лешевима таквих животиња могу се вршити само под надзором ветеринара.

Министар пољопривреде може наредбом одредити, под којим се условима ипак могу такви лешеви прерађивати.

Министар пољопривреде овлашћује се, да за једнокопитаре, који су предмет професионалне трговине или обрта, а немају сталног борављења, пропише нарочите мере.

Марјан Ферјанчић

Зимски пчеларски радови

У току целе године пчелари имају послова око својих кошница. Зими, кад су пчеле у стадијуму мировања, ти се послови деле на два дела: на послове који се имају обавити у пчеларевој радионици и послови који се морају да обаве на самом пчелињаку. И једна и друга група послова не пружају велику тешкоћу а од важности су за презимљавање пчела и за општу корист од пчеларства. Потсетићу пчеларе на обе групе послова.

Један од важних зимских послова, који се обавља у радионици, је ревизија свег у јесен извађеног саћа из кошница. Све старо, рђаво изграђено, поломљено и трутовско саће исече се из оквира и претопи у восак. Зима је најпогодније време за извршење овог посла и зато је треба увек у овом смислу користити. Добро и ново саће сумпорише се, а после тога остави на какво хладно и промајно место ради чувања до наредне потребе. Боље је одабрано добро саће преко зиме држати на слободном хладном и промајном месту но у каквом сандуку затуреном на тавану у коме увек мољци налазе повољне услове за своје развиће.

Приликом прегледа саћа поклања се пажња и оквирима. Све оквире ваља добро очистити од старог лема и воска као и све недостатке на њима поправити. Другим речима оспособити све оквире, да би се могли да употребе у наредној пчеларској кампањи. Ако је који пчелар осећао несташицу у оквирима у току прошле године зима је најповољније време да се начини потребан број резервних оквира.

Исти је случај и са празним резервним кошницама. Све се оне савесно прегледају, на њима запажене неисправности поправе и оспособе да се у њих могу настанити пчеле. Увек је на једном пчелињаку, још одмах од раног пролећа, потреба за добрим и исправним кошницама, било за нове ројеве било за пресељавање друштва из вршкара или из неисправних оквирних кошница. А настањених неисправних кошница има после протекле зиме увек, и из њих треба друштва преселити у исправне кошнице. Наглашавам да је зима најпогодније време за израду нових кошница.

И остале пчеларске справе и алатке добро је да се прегледају и да се поправе све неисправности на њима. Подвлачим да поправку справа и алата ваља учинити благовремено а не на то се сетити тек оног тренутка ка се за овим стварима укаже потреба. За све ове побројане послове добро је искористити зиму, јер је то годишње доба кад пчелар има најмање посла на своме пчелињаку те може да посвети све своје слободно време побројаним пословима у радионици.

Што се тиче зимских послова на самом пчелињаку њих нема много, али су они врло важни за добро презимљавање пчела. Пчеле су зими, као што смо видели у прошлом чланку, сакупљене у зимском клубету и њима је потребан потпун мир преко зиме, јер при потпуном миру пчеле у клубету најмање троше хране а висина топлоте је она, која је за њих најповољнија. Свака лупа па и најмања узнемирава (раскида) клубе. Узнемирене пчеле се интензивније хране, то изазива већу производњу топлоте од које је се по зидовима кошнице образује велика количина штетне влаге. Поред тога овим непотребним интензивним храњењем нагомилава се у цревима

пчела велика количина измета, кога пчеле не могу да избаце услед спољне велике хладноће, која спречава излет. Ово пчелама доноси врло често оболење зв. незаразни пролив. Многе пчеле приликом зимског узнемирења угину. Из узнемиреног клубета удаље се или попадају на под кошнице поједине пчеле где услед хладноће обамру и не могу да се врате у клубе што им доноси смрт. Сви побројани разлози су важни и захтевају од пчелара да својим друштвима обезбеди зимовање у потпуном миру.

Свремена на време потребно је да пчелар преко зиме обиђе свој пчелињак и пажљиво осмотри све кошнице. Он може и зими својим друштвима благовременом интервенцијом бити од користи, нарочито ако је које друштво изложено хладном, ветру снегу или нападу штеточина. Ако се увери, да му је које друштво изложено јаком ветру, мора да га заштити каквим покретним заклоном или да га склони у какву заветрину. Приликом узимљавања пчела идуће године о оваквим се местима, изложеним ветру преко зиме, води рачуна и на њих се не остављају друштва да зимују.

Снег је у већини наших крајева зими редовна појава. Он обично навеје на кров кошница и њихова лета, а није редак случај да и целе кошнице завеје. Са кровова кошница не треба да се скида све док не почне да се топи, јер служи као добар покривач преко зиме. На лету пак снег може да буде врло штетан и зато се он преко целе зиме редовно са лета уклања чим навеје. Снег док је сув и растресит добро пропушта кроз отвор лета потребан ваздух а и штити од мраза. Али кад почне да се топи, чему може бити узрок и сам топал ваздух из кошнице, па преко зиме стегне мраз и следи се, може потпуно да затвори лето и да пчеле остану у кошници без ваздуха. Зато се са лета снег преко зиме редовно скида. То се чини пажљиво без лупе са пчеларском четком или метлицом. У случају потпуне завејаности кошнице се могу оставити под снегом све до почетка његовог топљења, јер кад се снег и смрзне то је само по његовој површини, те пчеле могу да дишу испод њега несметано. Са појавом првих топлих дана снег се мора да уклони и са кровова кошница, да се не би на њима топио. Тиме се спречава влажење кровних дасака и продирање воде снежнице у унутрашњост кошница.

Ако пчелар обилазећи зими свој пчелињак запази да је у неку кошницу продро миш одмах мора учинити потребно да га одстрани из кошнице. Најбоље је нападнуту кошницу унети у какав затворен простор где није јако топло (највише 15°C) и у њему се изврши пресељавање друштва у другу исправну кошницу. Том приликом се обрати пажња да миш не побегне већ ухвати и убије.

При дугим снежним зимама могу пчелињим друштвима причинити велике штете и неке птице. Сенице и детлићи услед несташице хране и примамљене на пчелињак лешевима угинулих пчела, навађује врло често и на саме кошнице. Својим оштрим кљуном начине рупе на кошницама и кроз њих извлаче из клубета слабо покретне пчеле. Нарочито друштва у вршкарама страдају на овај начин зими од птица. Ради одбране пчелињака од навале штетних птица поставе се на видна места страшила. У случају да је налет птица велики и постављена страшила не дају жељено дејство мора се прибећи убијању птица из пушке.

На крају овог чланка није на одмет опоменути пчеларе, да зимске дане користе и за читање пчеларских часописа и књига. То ће им у будућем раду око пчела донети многе користи, јер читањем пчеларских књига и часописа пчелари, нарочито почетници сазнају за туђа искуства у пчеларењу.

Инж. **Светислав Живојиновић**

Рад Пољопривредне подружине у Пожаревцу

Пољопривредна подружина у Пожаревцу спада у групу најмлађих подружина друштва, а основана је тек 17 маја 1936 год.

Већ у првој години свога живота она је оправдала своје постојање и учинила доста за унапређење пољске привреде у срезу пожаревачком.

Посредством подружине извезено је више стотина кгр. коштица бресака и џанарика, и извесна количина семена дивље руже. Коштице бресака продаване су франко магацин подружине по 1 дин. кгр., докле је цена плодова бресака на пожаревачкој пијаци била 0.50 дин. кгр. Коштице џанарика продаване су 2 дин. кгр. докле се плодови џанарике на пожаревачкој пијаци нису могли продати ни по 0.25 за кгр., Шипак од дивље руже продаваo се на пожаревачкој пијаци по 1.50 — 2 дин. кгр., докле су чланови сав шипак који су могли набавити уновчили преко подружине по 5 дин. за кгр.

У времену прскања винограда. члановима је практично показано правилно справљање бордовске чорбе и правилно прскање са њом По врло повољној цени набављено је и члановима раздато ланено уље за додавање бордовској чорби да би се повећала њена лепљивост за лист. Слушајући савете стручњака подружине, чланови су сви до једног, потпуно сачували своје винограде од пламењаче — пероноспоре.

Посредством подружине први пут у срезу пожаревачком отпочела је борба противу црвљивости плодова и лисних вашију.

У борби противу главнице подружина је била најактивнија, свуда, на сваком месту и у свим приликама истицана је огромна штета коју је ове год. главница нашој земљи нанела, а која достиже цифру од 500 па и више милиона динара. Одржана су више предавања по околним селима, на којима је и практично показано потапање противу главнице. Стручњаци подружине препоручивали су за пшеницу потапање у 1% раствор плавог камена а за јечам и овас потапање у 0.25% раствор формалина.

Када је наступила берба грожђа, члановима је саветовано да нипошто не беру грожђе по кишном времену, јер ће се тако унети хладна шира у подрум, која ће врло тешко почети да ври и уопште неће добро проврети; те ће дати вина слаба у алкохолу и склона свим винским болестима и манама.

Краће речено чланови подружине па и остали пољопривредници били су у сталном контакту са подружином и њеним стручњацима.

Подружина је у циљу „увођења" добила од фабрике „Зорке" из Суботице потпуно бесплатно извесну количину калиуметабисулфита — винобрана, па је сву ту количину разделила члановима заједно са усменим и откуцаним упутством о употреби. Последица овога је била да је скоро сав калиуметабисулфит из пожаревачких апотека распродат.

Из новчане помоћи која је добивена од Друштва, подружина је одржала низ врло успелих предавања.

1.) У селу Бари 18-X-1936 год. Предавачи су били г. Јаковљевић Јарослав пољ. стручњак и секретар подружине.

а) О значају и раду Срп. Пољ. Друштва и Пољопривредних подружина.

б) О бурном и тихом врењу шире, са употребом колиуметабисулфита и врањева за бурно и тихо врење.

в) О сузбијању главнице.

г. Трајко Ристић учитељ у пензији и дугогодишњи пчелар

а) О узимљавању кошница са покретним сатем.

2.) у селу Бродарцу 25-X-1936 год. Предавачи су били г.г. Јован Радивојевић обласни пољ. референт у пензији и претседник подружине

а) О Срп. Пољопр. Друштву и Пољопривредним подружинама.

г. Јован Дулић директор пољопр. школе

а) О зимском дубоком орању и значају плодореда

г. Јарослав Јаковљевић пољ. стручњак

а) О главници и њеним сузбијању.

3.) у селу Дубравици 1-XI-1936 год. Предавачи су били г. Јаковљевић Јарослав пољ. стручњак.

а) О Срп. Пољ. Друштву и Пољопривредним подружинама.

г. Златановић Марко учитељ пољ. школе

а) О сетви пшенице и борби противу главнице.

4.) У селу Живици 8-XI-1936 год. Предавачи су били: г. Јаковљевић Јарослав секретар подружине

а) О Срп. Пољоп. Друштву и пољопривредним подружинама.

г. Златановић Марко учитељ пољоропр. школе

а) О сетви пшенице и борби противу главнице.

г. Инж. Миломир Поповић наставник пољ. школе.

а) о куповини коња и значају државних ергела

5.) У малом Црнићу 15-XI-1936 год. Предавао г. Јаковљевић Јарослав секретар подружине

а) О Срп. Пољопр. Друштву и Попопр. подружинама.

б) Слободан разговор и дискусија по свим питањима из воћарства и виноградарства која су покренули сами слушаоци.

На крају дискусије слушаоци су упознати са успехом огледне и контролне станице у Топчидеру на стварању нове озиме сиве зоби и озимог дворедног јечма који дају несразмерно већи принос од постојећих сората а уз то су и одличног квалитета (јечам за пиво).

6.) У селу Пругову 22-XI-1936 г. Предавачи су били г. Трајко Ристић учитељ у пензији и дугогодишњи пчелар.

а) О значају школованих пољопривредника за село

б) Неколико кратких практичних поука из пчеларства

г. Јаковљевић Јарослав пољ. стручњак

а) Јесењи радови у воћњаку и винограду

б) О Срп. Пољ. Друштву и пољопр. подружинама.

7.) У селу Великом Црнићу 29-XI-1936 год. предавачи су били г.г. Трајко Ристић уч. у пензији са темом „Вољан учитељ носилац пољопривредног напретка". На предавање су преко школског надзорништва били позвани и сви учитељи из оближњих села.

г. Јаковљевић В. Јарослав пољ. стручњак

а) Зашто скачу цене вину, вуни и свињама и коју би расу свиња у срезу пожар. требало гојити.

б) О Срп. Пољ. Друштву и пољ. подружинама.

Укупно ова предавања саслушало је 660 пољопривредника.

У најкраћем времену Подружина намерава да у бановинском среском расаднику у Пожаревцу одржи курс о орезивању и неговању воћа, а на јесен општу пољопривредну изложбу која у Пожревцу није приређивана већ више од десет година.

Подружина је покренула и питање оснивања савеза са пољ. подружинама из Вел. Градишта, Петровца на Млави и среза моравског, јер ове немајући железничке станице имају тешкоћа код пријема односно претовара робе.

Јар. В. Јаковљевић

Обнова рада пољопривредне књижнице и читаонице у Новом селу, срез Пећски

Још 1931 године основана је Новоселска књижница и читаоница „Будућност“ са око 20 чланова оснивача.

Премештајем учитеља читаоница је остала на мртвој тачци све до 13 децембра ове године. Заузимањем учитеља г. г. Радивоја Зечевића и Акса Ђукића, тога дана окупило се у основној школи у Новом-селу преко стотине пољопривредника са територије Новоселске школске општине. Учитељи као сазивачи збора објаснили су циљ и значај ове установе са напоменом да ће данашња скупштина изабрати такву управу, која ће се жртвовати да рад читаонице обнови и оснажи.

Пре скупштинског рада уписало се 82 члана. Сваки је при упису уплатио по 5 динара на име уписнине а већина је унапред уплатила и чланарину по 2 дин. месечно за по неколико месеци.

Скупштина је једногласно изабрала управни и надзорни одбор па се затим подуже разговарало о напретку и будућем раду ове читаонице. Од присутних је пало неколико предлога да се читаоница претплати на неколико примерака „Тежака“, нашег земљорадничког часописа, органа српског пољопривредног друштва, чији је рад овде јако цењен.

Обрад Јашовић
пољопривредник

Извод из записника Управног одбора Српског пољопривредног друштва

5 седница (4 II-1937) Одлучено је: Да се пољопривредној подружини у Ђаковици не могу опростити судски протестни трошкови, већ да садања Управа исплати дуг из 1935 год. па ако овај дуг измири до 1-IV-т.г. 1637 г. онда јој опростити интерес.

Да се Пољопривредној подружини у Божурњи одобри кредит у 24.000 дин. пошто је све ранија дуговања исплатила.

Да се г. Јови Здравковићу адвокату исплати хонорар у динара 826 за меничне платне налоге за Подружине: Михајловац, Милутовац и Крњево.

Да се Пољопривредној подружини у Гор. Топлици одобри кредит од 10.000 дин. у који да уђе и остатак дуга из прошле године у динара 748.25, но стим да овај кредит може користити кад пошаље чланси улог за ову 1937 г.

Примљено је знању да је на Трифолин машини очишћено 5441 кгр. семена луцерке фирме Север и комп.

Да се приме у састав Друштва ново-основане пољопривредне подружине у Бранчићу среза качерског и Белом Манастиру среза дарданског пошто су испуниле прописане услове за пријем у састав Друштва.

Да се исплати хонорар за рад у Подружинама у 1936 год, и то: у Крупњу г. Милану Мијаиловићу 64 дин. на Убу Миливоју Лолићу 158 у Заорнику г. Тихомиру Душићу 100 дин и у Алексинцу кад Подружина буде исплатила остатак њеног дуга из ранијих година.

Да се исплати хонорар за рад у Подружини у 1935 г. секретару благајнику Подружине у Белој Паланци у дин. 88.

Да се у место награде функционеру Подружине у Предјанима за рад у Подружини у 1936 год. пошаљу воћне саднице из Топчидерског расадника у вредности од 32 дин.

Да г. Др. П. Вукасовић као друштвени делегат присуствује годишњој скупштини Пољопривредне подружине у Крагујевцу, а г. Мил. Никетић у Гор. Милановцу.

Да се за одржана пољопривредна предавања у Ивањици исплати Подружини 800.— дин.

Да се исплати Пољопривредној подружини у Алексинцу сума у 300.— дин. и скрене пажња да ову суму нетреба да утроши само на два предавања, већ да за исту суму одржи још које предевање.

Да се одобре друштвене просторије Секцији Удружења пољопр. стручњака Дунавске бановине ради држања годишње скупштине на дан 14 ов. м.

Да се Пољопривредној подружини у Краљеву изда помоћ за приређивање 15-то дневног плетарског и више седмодневних воћарско-виноградарских калемарских курсева и држања 30 предавања и то за приређивање курсева помоћ у справама, алату и књигама у вредности 2.000.- динара и 1000.— дин. у новцу за држање предавања.

Да се Народној књижници и читаоници у Лапотинцу среза јабланичког бесплатно изда једна колекција разних књига које се бесплатно издају пољопр. књижницама и читаоницама и редовно шаље лист „Тежак" с тим да претплату за исти пошаље чим за то буде имала могућности.

Да се Пољопривредној књижници и читаоници у Лугу код Б. Баште бесплатно изда једна ливадска дрљача у вредности од 750.— дин.

Да се Народној књижници и читаоници у Вапи, среза сјеничког, изда помоћ у књигама, једна колекција, које се дају пољопр књижницама и читаоницама.

Да се извештај Пољопривредне подружине у Пироту усвоји а жалба г. Петковића одбије.

По позиву Воћарско-повртарског друштва у Љубљани, да се с јесени у Марибору одржи III земаљски воћарски конгрес, одлучено је да се Друштво одмах обрати за помоћ Министарству пољопривреде, Народној банци, Привилегованом акционарском друштву за извоз земаљских производа и Трговинској комори, па ако се помоћ добије да се приреди Конгрес у Марибору. Том приликом би се могли приредити информативна изложба најбољих — елитних сората јесењег трговачког воћа из целе земље.

Члан Управе г. Др. П. Вукасовић, саопштава Одбору да је одржао предавање у Врњцима и Новом Селу. Напомиње да је књижница и читаоница одржала 12 седница, неколико предавања и састанака и да је њен рад у току 1936 год. у сваком погледу за похвалу. Одбор прима знању предње и одлучује: да се Пољопривредној књижници и читаолици да још разних књига у вредности 200.— динара.

Претседник г. Др, Т. Митровић, саопштава Одбору, да је присуствовао годишњој скупштини Пољопривредне подружине у Чачку, да је скупштина текла у реду и да је по завршеном дневном реду одржао предавање о избору приплодних грла стоке: говеди, коња, свиња итд. у вези са исхраном.

6 седница (11-II-1937). Да се Пољопривредној подружини у Чуругу изда на кредит један плуг „Сервус“ бр. 5 и 44 кгр. карбокримпа на подлози послате менице.

Да се прими нацрт буџета за 1937 год. с тим да укупна сума примања односно издавања остане 600.000.— дин.

Да се Пољопривредној подружини у Коњусима одобри накнадни кредит у износу од 9.000.— динара на подлози послатих меница.

Да се прими знању извештај о извршеном месечном прегледу друштвене касе и рачуна за месец јануар т. г. као и да је нађено стање исправно.

Да се поручи 50 кгр. семена од лана и једна већа сецкалица за репу.

Да се набави 25 кгр. Солбара од фирме „Југефа“.

Да се набаве Еберхартови плугови и то: 100 ком. марке „Сервус“ бр. 5,20 ком. марке „Јота“ и 30 ком. марке „Комет“.

Да се набаве 100 ком. прскалице „Нехвил“.

Да се прими у састав Друштва ново основана Пољопривредна подружина у Лепојевићу код Рековца, пошто је попунила услове за пријем у састав.

Да се исплати хонорар за рад у Подружини у 1936 г. г. М. Жујовићу, секретару Подружине у Свилајнцу у суми од 120 динара.

Да се прими у састав Друштва ново основана Пољопривредна подружина у Гор. Мушићу, среза колубарског, пошто је испунила услове за пријем у састав.

Да се исплати хонорар за рад у Подружини у 1936 г. г. Илији Лекићу, секретару Подружине у Звездану код Зајечара у суми од 44 динара.

Примљено је писмо Београд. кола касача „Вожд Карађорђе" којим извештава да се уписује за члана добротвора Друштва са улогом од 1.000 динара па је одлучено, да се изјави захвалност.

Члан Управе г. М. Никетић, извештава да је присуствовао годишњој скупштини Пољопривредне подружине у Гор. Милановцу као друштвени делегат, да је скупштина била добро посећена и у реду одржана. Одбор прима знању.

Претседник г. Др. Т. Митровић саопштава Одбору да је излиферована луцерка и да су радови око прегледа пријављених скица за друштвени дом готови и да ће се објавити кроз који дан.

ПОЗИВ

За 63 редовни годишњи Збор Српског пољопривредног друштва, који ће се, на основу чл. 40—43 друштвених правила, држати у недељу 28 марта 1937 год. у друштвеном дому у Београду Немањина ул. бр. 15, са овим дневним редом:

1) Претседник или његов заменик отвара Збор у 9 часова пре подне.

2) Бирају се три члана за оверач записника и бројач гласова.

3) Подноси се извештај о раду Друштва у 1936 год., годишњи рачун о приходу и расходу, извештај о стању целокупне друштвене имовине и извештај Надзорног одбора.

4) Подноси се на одобрење буџет прихода и расхода за текућу годину, која почиње 1 јануара.

5) Решава се о куповини и продаји непокретног имања.

6) Решава се о подизању зграда и магацина.

7) Решава се о изменама и допунама друштвених правила.

8) Решава се о писменим предлозима друштвене Управе, подружина и појединих чланова, који су поднети Управи Друштва најмање на 15 дана пре Збора.

9) Бирају се чланови Управног и надзорног одбора.

10) Бирају се почасни и редовни чланови.

Што се од овога дневнога реда не сврши на дан Збора, продужиће се идућег дана, док се дневни ред не исцрпи.

Право гласања на Збору имају само опуномоћени изасланици подружина и редовни чланови, који су у исто време и чланови ма које друштвене подружине (чл. 11 друштвених правила) што ће при упису у гласачки списак доказати пуномоћјем односно чланском картом.

Позивају се подружине да по чл. 36 друштвених правила одреде и са пуномоћијем — актом упуте своје делегате, а редовни чланови да на Збор дођу и у раду његовом учествују.

Бр: 1528 од Српског пољопривредног друштва 25 фебруара 1937 год. у Београду.

ИЗВЕШТАЈ УПРАВНОГ ОДБОРА

Српског пољопривредног друштва о раду у 1936 години поднесен 63 редовном годишњем збору.

I Стање пољопривреде и пољопривредника и утицај његов на рад Друштва

За 1936 годину може се рећи да је била родна. Приноси свих усева и плодова били су задовољавајући. Цене пољопривредних производа нешто мало су се поправиле.

Од елементарних непогода, град је на више места причинио осетне штете пољским усевима, воћњацима и виноградима. Било је крајева где су усеви и плодови потпуно уништени. Заразне болести код стоке и пернате живине проузроковале су знатне губитке пољопривредницима и у овој години. Штеточине и болести на воћкама, виноградима и осталим културама појавиле су се местимично у јачој мери. Лисне ваши и пероноспора нанеле су велике штете. Пероноспора на виноградима у главним виноградарским крајевима, где ови нису обазриво и правилно прскани бордовском чорбом, уништила је род више од 70%. Племењача и рђа на шљиви пожегачи су на много места уништиле лист те је род остао ситнији и недозрео и за прераду слабо употребљив.

Кредитне прилике су се такође мало поправиле. Питање земљорадничких дугова решено је и кренуло се са мртве тачке и тапкања у месту. Унутрашњи промет је постао живљи а и спољна трговина је била нешто појачана.

У опште узев стање пољопривреде и пољопривредника било је у 1936 повољније од стања у 1935 години. Оскудица у људској и сточној храни ублажена је, али ипак се последице сушне и у житу нерадне 1935 године и општа криза још доста осећају. Изложено стање имало је утицај и на ток пословања Друштва, те су се и број његових подружинт и број подружинских чланова, као и обрт, повећали.

II Програм рада и његово извршење

На основу друштвених правила, одлука редовних годишњих зборова и пословника, за сваку пословну годину израђује се програм рада Друшва. За 1936 годину програм је оштампан у Тежаку од 1 јуна т. г. стр. 395—397.

Пословање по програму извођено је по одлукама Управног одбора.

У циљу проучавања свих предмета као и припремања предлога за дефинитивне одлуке, Управни одбор је подељен на специјалне одборе, који су за 1936 годину били овако састављени:

а) *Књижевни:* г. г. Dr. Танасије Митровић, претседник, Dr. Младен Јосифовић, потпретседник и Илија Бошњак, члан управе.

б) *Финансијски:* г. г. Вића Матић, Никола Петровић и Милутин Никетић.

в) *Набављачки:* г. г. Никола Белобрк, Dr. М. Градојевић и Милутин Никетић.

г) *Програмски:* г. г. Dr. Павле Вукасовић, Милош Николић и Dr. Александар Ђаја.

Књижевни одбор имао је на раду 761 предмет, финансиски 420. набављачки 244 и програмски 353.

Управни одбор је у току године одржао 57 а специјални одборе по 53 седнице.

Предвиђен програм рада за 1936 г. изведен је у своме највећем делу. За оно што није остварено разлог лежи поглавито у томе што је Друштво располагало са ограниченим средствима.

III Васпитно пропагандистички рад

1. Књижевни рад

Тежак и Пољопривредни календар били су и ове године главни књижевни радови Друштва. Уложен је сав могући труд да ова друштвена издања што боље одговоре намењеном циљу.

Тежак је штампан у 7.500 примерака од којих је растурено 7.190. Пољопривредни календар штампан је у 9.000 примерака од којих је раздато 8.800.

Тежак и пољопривред календар бесплатно су примили сви редовни чланови друштвеник подружина, сви чланови друштвених подружина и сви чланови добротвори. Редовни чланови Друштва су примили друштвена издања ако су у исто време били чланови ма које друштвене подружине.

Књижевни рад Друштва био је и у растурању у народ пучких пољопривредних књига како своја издања тако и откупљених од приватних издавача. У току године откуп-

љено је 12.104 примерака разних књига у вредности 61.845 динара. За друштвену библиотеку, поред разних часописа наших и страних које Друштво прима, купљено је или на поклон примљено 35 примерака разних књига.

У настојању да се у народ унесе што више корисноra знања из пољопривреде Друштво је пољопривредним, на родним, студентским и школским библиотекама као и приликом приређивања изложаба, курсева и предавања бесплатно раздало 1350 примерака разних књига у вредности 8366 дин.

Којим су установама и организацијама бесплатно дате књиге, у ком броју и којој вредности види се из одговарајућег прегледа стр. 182.

2. — Пољопривредне подружине, књижнице и читаонице и омладинске дружине

Подружине друштвене су најважније његове организације у народу. Друштво преко њих спроводи скоро све своје пословање у посредничко набављачком правцу рада. И у пропагандистичком раду Друштва подружине су најглавнији и најјачи сарадници његови. И поред уске и директно сарадње са Друштвом, подружне су и аутономне установе, те као такве, оне по својој сопственој иницијативи могу да предузимају и спроводе разне корисне послове и у снабдевању својих чланова и других пољопривредника.

Пољопривредне књижнице и читаонице су чисто васпитно - пропагандистичке установе. Њихов је задатак стручно и опште просвећивање пољопривредника. Рад ових друштвених организација и поред свега настојања није се могао активирати. Где су водеће личности у њима схватиле своју дужност и важност и улогу ових установа у просвећивању народа, оне су тамо дале жељене резултата у противном случају оне су или животариле или су у потпуном застоју.

Уз пољопривредне књижнице и читаонице оснивију се и омладинске дружине са задатком да јаче утичу на стручно просвећивање омладине пољопривредника. Успех у раду ових друштвених организација зависио је углавном од схватања оних који су их водили.

Колико је и којих од побројаних организација, у којим местима, са колико чланова и износом кредита било у 1936 години, види се из приложених прегледа:

ПРЕГЛЕД

ПОДРУЖИНА СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА У 1936 ГОДИНИ

Редни број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланова	Одобрен кредит дин.	Редни број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланова	Одобрен кредит дин.
1	Цариброд	27		21	Алексинац	50	
2	Трстеник	72	50.000	22	Рудник	16	1200
3	Житковац	26		23	Куршумлија	28	11393.50
4	Сараорци	15	6.500	24	Мрчајевци-Прељина	16	
5	Чачак	155		25	Варварин	19	
6	Шабац	87		26	Голобок	53	
7	Гор. Милановац	310		27	Крушевац	44	
8	Зајечар	50		28	Кладово	18	
9	Бос. Дубица	43		29	Митровица (Косов.)	24	5000
10	Крупањ	32	10.000	30	Ариље	33	
11	Краљ. село	8		31	Ковин	48	20.000
12	Јагодина мушка	36		32	Београд-врачарска	111	
13	Зворник	46		33	Чуруг	21	4000
14	Ваљево	70		34	Жабаљ	16	
15	Ст. Бечеј	43		35	Сента	41	
16	Петровац (пож.)	120		36	Неготин (Крај.)	56	
17	Свилајнац	60		37	Лазаревац (Београ.)	46	23.000
18	Гуча	17		38	Ниш	72	
19	Обреновац	22		39	Аранђеловац	114	50.000
20	Пећ	48		40	Краљево	521	

Редни број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланова	Одобрен кредит дин.	Редни број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланова	Одобрен кредит дин.
41	Мионица	54	10.000	63	Рибник (Трст.)	38	40.000
42	Пирот	32		64	Јагодина (женска)	25	
43	Салаш (Крај.)	20		65	Ђураковац-исток	21	
44	Ужице	32		66	Борач Кнић	11	
45	Нов.Кнежевац-Обилићево	22		67	Мојсиње	16	5000
46	Лозница	51	20.000	68	Пријавор-Босна	16	
47	Топола (Крај.)	15		69	Приштина	25	
48	Владимирци	42		70	Врање	49	
49	Лесковац	32		71	Рашка	41	10.000
50	Сврљиг	56	12.500	72	Триовче (В. Орашје)	15	6.600
51	Србобран	17		73	Чајетина	20	
52	Вел. Градиште	31		74	Куманово	24	
53	Предејане	16		75	Течић (Рековац)	18	5000
54	Власотинце	396	160000	76	Вишеград	20	
55	Сопот	314	56.000	77	Крагујевац	73	
56	Честин-Гружа	20	4.600	78	Удовице (Смедерево)	31	12000
57	Бабушница (Пирот.)	35		79	Бијељина	71	
58	Скопље	7		80	Љубовија	84	10000
59	Белановица	40	32.000	81	Гостивар	21	
60	Звездан (Зајеч)	22		82	Ивањица	117	10.817
61	Каменица (Вал.)	31		83	Прилике	3	
62	Сребрница	15		84	Азања	20	13.500

Ред. број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланова	Одобрен кредит дин.
85	Бела Паланка	33	
86	Смедерево	9	
87	Кладањ — Босна	8	
88	Д. Топлица (Мион.)	5	
89	Суботица — Палић	53	
90	Лапово	15	
91	Доњи Крчин	74	50.000
92	Пожега (ужич.)	20	
93	Младеновац	66	24.000
94	Уб	79	
95	Лебане	91	20.000
96	Јерменовци — Вршац	42	
97	Козељ — Љиг	16	
98	Божурња — Топола	30	12 000
99	Гор. Топлица (Мион.)	60	10.638
100	Почековина	27	15.000
101	Ореовица — Жабари	92	45.000
102	Страгари — В. Дренова	30	15.000
103	Прокупље	17	
104	Гроцка	59	25.000
105	Ст. Аџбеговац	40	22.000
106	Опарић — Рековац	21	12.000
107	Гунцати — Кнић	23	10.000
108	Губеревац — Гружа	19	3.380
109	Лозовик	44	15.000
110	Превешт — Рековац	32	15.500
111	Ђаковица	25	
112	Деспотовац	42	
113	Рошци	25	10.000
114	Прељина	37	15.000
115	Милошевац	16	6.400
116	Каменаре — Крушев.	48	26.000
117	Ћуприја	19	
118	Забрђе	22	9.000
119	Трбуње — Прокупље	33	9.000
120	Калудра — Драгово	23	11.500
121	Јунковац — Наталинци	72	36.000
122	Рипањ	52	
123	Радич поље (Кос. Митр.)	18	
124	Врњци	71	
125	Команице — (Мионица)	34	10.000
126	Нови Аџбеговац (Марк.)	24	10.000
127	Руњани (п. Лозница)	26	5.000
128	Мијаиловац (Трстеник)	85	42.500

Ред. број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланова	Одобрен кредит дин.	Ред. број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланова	Одобрен кредит дин.
129	Призрен	83	20000	134	Белушић	32	15.000
130	Цветановац — (Љиг)	18		135	Косјерић	62	20.000
131	Лазаревац (Трстеник)	28	14.000	136	Томиславац	19	6.800
132	Роге (Пожега ужич.)	20		137	Пожаревац	27	
133	Кнежица (Петровац)	34		138	Полујево	22	
					Свега	6.700	1.156.449

Од овога броја подружина, њих 8 немају по правилима потребан број чланова за своје постојање, а то су: Краљ. Село, Скопље, Борач, Прилике, Смедерево, Кладањ и Д. Топлица.

б) Преглед пољопривредних књижница и читаоница и омладинских дружина

Ред. бр.	МЕСТО	СРЕЗ	БАНОВИНА
1	Вишеград	вишеградски	Дринска
2	Добрун	„	„
3	Кlашник	„	„
4	Рудо	„	„
5	Миоч	„	„
6	Крнуле	Владимирци	„
7	Кисељак	Жепче	„
8	Причевић	ваљевски	„
9	Подлугови	Високо	„
10	Златово	млавски	Моравска
11	Бар	барски	Зетска
12	Ново Село Фекетић	Бач. Топола	Дунавска
13	Вучковица	гружански	„
14	Глумач	пожешки	Дринска
15	Ласово	бољевачки	Моравска
16	Пударци	грочански	Дунавска
17	Крвавци	ужички	Дринска
18	Рајац	неготински	Моравска
19	Д. Кормињани	гиљански	Вардарска
20	Чечава	тешањски	Врбаска
21	Кусић	рамски	Дунавска
22	В. Лаоле	млавски	Моравска
23	Устиколина	фочански	Зетска
24	Нови Брачин	ражањски	Моравска
25	Кумодраж	врачарски	Дунавска
26	Вел. Хоча	подримски	Вардарска
27	Дићи	качерски	Дунавска
28	Макршани	расински	Моравска
29	Бољковци	качерски	Дунавска
30	Д. Криводол	царибродски	Моравска
31	Дворови—Босна	бијељински	Дринска
32	Пољавница	бос. нови	Врбаска
33	Павлиш—Вршац	вршачки	Дунавска
34	Витково	жупски	Моравска
35	Гор. Вртогош	пчињски	Вардарска
36	Шивац	кавадарски	Вардарска
37	Бели Поток	врачарски	Дунавска
38	Пријездић	ваљевски	Дринска
39	Врњци	трстенички	Моравска
40	Фекетић	бач. топола	Дунавска

Ред. бр.	МЕСТО	СРЕЗ	БАНОВИНА
41	Каменица—Ваљ.	подгорски	Дринска
42	Драгово	левачки	Моравска
43	Лугавчина	подунавски	Дунавска
44	Петровац	ћаковички	Вардарска
45	Смиловци	царибродски	Моравска
46	Д. Топлица	колубарски	Дринска
47	Ручићи	качарски	Дунавска
48	Салаш	крајински	Моравска
49	Вукманово	нишки	Моравска
50	Црноклиште	нишавски	„
51	Црквенац	ресавски	„
52	Кленовац	крајински	„
53	Грдиња	царибродски	„
54	Влковија	„	„
55	Кртинска	посавски	Дринска
56	Дубље	трстенички	Моравска
57	Борово	царибродски	„
58	Медвеђа	деспотовачки	„
59	Трњана	царибродски	„
60	Петрлаш	„	„
61	Изатовци	„	„
62	Одоровци	„	„
63	Прача	„	„
64	Стопања	трстенички	„
65	Јагњило	младеновачки	Дунавска
66	В. Крушевица	левачки	Моравска
67	Вар. Лапово	лепенички	Дунавска
68	Гњилан	нишавски	Моравска
69	Поганово	царибродски	Моравска
70	Добровић	слатински	Савска
71	Присјан	нишавски	Моравска
72	Миљевци	слатина подр.	Савска
73	Гор. Видочево	бос. петровац	Врбаска
74	Трбуње	прокупачки	Моравска
75	Д. Горевница	љубићски	Дринска
76	Превешт	левачки	Моравска
77	Слабиња	Дубица	Савска
78	Габровац	нишки	Моравска
79	Граб	драгачевски	Дринска
80	Царевац	рамски	Дунавска
81	Суково	нишавски	Моравска
82	Здравчићи	пожешки	Дринска
83	Илино	бољевачки	Моравска

Ред. бр.	МЕСТО	СРЕЗ	БАНОВИНА
84	Кутош	Ст. Бечеј	Дунавска
85	Доња Крушевица	голубачки	Моравска
86	Босански Нови	бос. нови	Врбаска
87	Савино Поље	бело поље	Зетска
88	Осипаоница	подунавски	Дунавска
89	Слатина	левачки	Моравска
90	Немеикуће	космајски	Дунавска
91	Јајинци	врачарски	„
92	Пећарска	бело поље	Зетска
93	Бистрица	„ „	„
94	Штавица	качерска	Дунавска
95	В. Рујишко	бос. крупа	Врбаска
96	Мустафић	звишки	Моравска
97	Урсула	левачки	„
98	Жељуша	царибродски	„
99	Трпиња	вуковарски	Дунавска
100	Хајдуково	суботица	Дунавска
101	Роге	пожешки	Дринска
102	Силаш	вуковарски	Дунавска
103	Доња Невља	царибродски	Моравска
104	Печаница	рамски	Дунавска
105	Жупиновац	ресавски	Моравска
106	Ђурђевац	колубарски	Дринска
107	Конак	вршачки	Дунавска
108	Српска Црња	модошки	„
109	Лукавица	царибродски	Моравска
110	Гушевац	сврљишки	„
111	Каменово	млавски	„
112	Доњи Крчин	темнићски	„
113	Карановчић	„	„
114	Ново Село	трстенички	„
115	Суботица	ресавски	„
116	Брежан	пожаревачки	Дунавска
117	Коњевић	љубићски	Дринска
118	Јаковље	моравски	Моравска
119	Стењевац	деспотовачки	Моравска
120	Катрга	љубићски	Дринска
121	Гојин дол	царибродски	Моравска
122	Бај. Башта	Рачански	Дринска
123	Трновче	млавски	Моравска
124	Бакноница	пожешки	Дринска
125	Косјерић	црногорски	„
126	Рановац	млавски	Моравска

3. — Веза са друштвеним организацијама и инспекцијама

Између друштва и његових организација одржавана је веза на разне начине, одласком претставника и функционера к' њима и доласком њихових Друштву приликом обостраних приредаба или поводом снабдевања разним потребама, као и у циљу инспекција и давања инструкција у раду. Тако исто веза је одржавана међусобном преписком и пошиљком друштвених публикација.

Преглед рада и стања-инспекција вршена је само код друштвених подружина. А због техничких и материјалних немогућности, није вршена инспекција пољопривредних књижница и читаоница и омладинских дружина.

У 1936 години извршен је преглед рада и стања у 90 друштвених подружина и то у овим местима: Церовац, Гроцка, Смедерево, Уровица, Сараорци, Лозовик, Милошевац, Крњево, В. Градиште, Голубац, Д. Милановац, Кладово, Јабукивац, Неготин, Салаш, Зајечар, Звездан, Краљево Село, Ниш, Пирот, Цариброд, Бела Паланка, Бабушница, Пожежено, Сврљиг, Лесковац, Прокупље, Куршумлија, Житковац, Крушевац, Коминице, Д. Крчин, Варварин, Јагодина, Свилајнац, Ст. Аџибеговац, Мионица, Д. Топлица, Г. Топлица. Козељ, Рудник, Г. Милановац, Прељина, Мојсиње, Мрчајевци, Чачак, Гуча, Ивањица, Прилике, Ариље, Пожега, Рошци, Белановица, Команице, Младеновац, Аранђеловац, Лазаревац, Ваљево, В. Каменица, Крупањ, Лозница, Рујани, Зворник, Сребрница, Љубовија, Б. Башта, Чајетина, Ужице, Косјерић, Уб, Обреновац, Голобок, Крагујевац, Честин, Губеревац, Борач, Брестовац, Бечевица, Опланић, Топоница, Гунцати, Опарић, Превешт, Калудра, Белушић, Течић, Стрегари, Лазаревац код Трстеника и Трстеник. Овај велики број прегледаних подружина показује да је рад на инспекцији у 1936 години био нарочито активан.

Приликом прегледа констатовано је да је код већине подружина пословање било правилно. Код једне трећине пак било је само техничких неправилности у раду, а код неких (9) нађено је и већих неправилности, чак и злоупотреба што је за сваку осуду. У свима случајевима где су биле констатоване ове неправилности или злоупотребе, Друштво је предузимало најенергичније мере да се све исправи и пословање доведе у ред.

4. — Стечаји за напредније начине рада

У току 1936 године ликвидиран је рад по стечајима расписаним у 1932 години и исплаћене све награде одређене крајем 1935 г. Нови стечаји нису расписивани.

Предузета акција за подизање великих угледних воћњака на удруженој основи, у споразуму са Дунавском бановином и уз активну сарадњу органа њеног пољопривредног одељења, приведена је у дело, подигнут је један угледни воћњак на површини од 10.54 хектара у селу Стубици среза колубарског Дунавске бановине. За подизање овог воћњака удружено је 8 пољопрвредника, који су дали своје земљиште и заједнички поднели све послове и трошкове око подизање и сада их подносе око гајења посађених воћака. Српско пољопривредно друштво поднело је трошкове око набавке садница свих врсти сората које су засађене. Трошкови око набавке садница износили су 2.393.50 динара.

У воћњаку је засађено 310 садница јабука, 210 крушака, шљива 600, кајсија 100 и ораха 40 — свега 1240 садница. Од овога броја није се примило само 14 садница.

Воћњак је подигнут у свему правилно, те служи као пример у околини. Саднице у њему посађене напредују одлично, јер су у току лета 1936 год. леторасти достигли висину 0.60 — 1.20 метара.

Набавка садница извршена је из воћних расадника Дунавске бановине. Избор садница и све стручне послове око размеравања и сађења извршили су стручни пољопривредни органи Дунавске бановине. Под њиховим руководством и надзором врше се и сви послови око гајења садница и одбране ових од штеточина и болести.

Други угледни сортиментски воћњак пројектован је у срезу таковском. За ову акцију око подизања воћњака на удруженој основи Друштво је предвидело 15.000 динара.

5. Предавања и курсеви

Уз сарадњу својих подружина и њихових и друштвених чланова, као и уз сарадњу бановинских пољопривредних органа и установа, Друштво је настојавало да у току године организује и приреди што већи број предавања, курсева и домаћинских краћих течајева.

Друштво је радо примило понуду за сарадњу са Савезом сокола и ставила му на расположење своје предаваче - стручњаке за држање предавања код сеоских соколских чета. Друштво је Савезу помагало у ангажовању наставника за пољопривреду на месечним течајевима код војника који су спремани за предводнике сеоских соколских чета.

Колико је предавања, курсева и течајева, у којим местима и са каквим успехом обављено и колико је Друштво коју од ових приредби и у чему помогло види се из следећег прегледа (стр. 174).

Друштво је преко свога претставника учествовало у изради програма и рада за држање пољопривредна предавања преко радија.

Поред предавања и курсева означених у прегледу Друштво је у споразуму са својом подружином у Ст. Бечеју приредило поучан излет чланова ове подружине у атаре Ст. Бечеја, Сенте и Чоке. Инатници су обишли преко 20 пољопривредних газдинстава међу којима и газдинство Браће Ледерера у Чоки, ради упоређења успеха и начина у тајењу култура и стоке. На излету је узело учешћа преко 25 пољопривредника са два члана Управе друштва.

6. Изложбе

У 1936 години Друштво је помагало своје подружине и омладинске дружине у приређивању пољопривредних изложаба. Поред својих организација Друштво је помагало и друге установе и удружења у раду на приређивању пољопривредних изложаба.

Помоћ је давана у пољопривредним справама, алатима, семену пиљних биљака и поучним пољопривредним књигама.

Планом и програмом као и распоредом средстава, било је предвиђено да се изложбе приреде код 10 друштвених подружина, али како оне све нису имале могућности да и са друге стране обезбеде потребна мачеријална средства, то је већи број њих одустао од предвиђених изложаба.

У којим су местима приређене и какве изложбе, са чиме је Друштво коју изложбу помогло и у којој вредности види се из прегледа приређених изложаба стр. 181.

7. Уношење разнога семена

И у овој години Друштво је настојавало да у народ унесе што више доброга и селекционисаног семена пољских усева, а нарочито семена биљака за сточну храну. Колико је и каквог семена набављено и у народ раздато, види се из одељка о пословно-посредничком раду.

На овом пољу рада Друштво је било помогнуто од свога члана добротвора г. Д-р Драгутина Грчића, поседника из Шида и од Пољопривредног одељења Трговинске коморе у Београду.

Г. Dr. Грчић је у Друштву и ове године бесплатно дао 1000 кгр. семена кукуруза сорте зв. „Грчићев златни зубан" која је количина раздата такође бесплатно на 20 друштвевих подружина у крајевима где се кукуруз гаји у већим размерама. Резултати гајења ове сорте кукуруза су врло добри, те се подружине и чланови за исту јако интересују. Ову

*) Наставак на стр. 180

ПРЕ

О одржаним пољопривредним предавањима, курсевима на име помоћи за

Редни број	Која је установа приредила предавања курсеве и течајеве	Где			Колико је предав. или курс. одржао
		Место	Срез	Бановина	
1	Пољопр. подружина	Прељина	Љубићски	Дринска	4
2	„ „	Пожега	Пожешки	„	2
3	„ „	Гор. Милановац	таковски	„	1
4	„ „	Свилајнац	ресавски	Моравска	7
5	„ „	Пожаревац	Пожаревачки	Дунавска	10
6	„ „	Нови Аџбеговац	В. Орашки	„	2
7	Пољопр. књижница и читаоница	Вар. Лапово	Лепенички	„	1
8	Пољопр. подружина	Пирот	Нишавски	Моравска	4
9	„ „	Уб	тамнавски	Дринска	4
10	„ „	Бос. Дубица	—	„	3
11	„ „	Призрен	—	Вардарска	4
12	„ „	Стари Бечеј	—	Дунавска	1
13	„ „	Љубовија	азбуковачки	Дринска	20
14	„ „	Пеħ	—	Зетска	8
15	„ „	Алексинац	алексиначки	Моравска	6

ГЛЕД

и течајевима у 1936 год. и колико је Друштво издало обављање и награде курсиста

Какав је курс предавање или течај обављен	У чему је издата помоћ	Вредн. Дин.	Предавачи
Предавања из ратарства сточарства воћарства и виноградарства	у новцу	300	Ђ. Алексић и Б. Милошевић
предавања: о уништању штет животиња и биљака и воћарства	--	—	Др. П. Вукасовић и Д. Ковачевић
" "	у новцу	300	Др. П. Вукасовић
предавања: из сточарства, ратар. и о домаћој ношњи	у новцу у алату	1060 250	М. Жујовић и В. Матић
предавања: о значају срп. пољ. Друштва, о врењу шире, о суз. главнице, дуб, орању и плодореду	у новцу	300	Ј. Дулић, Т. Ристић, Ј. Јаковљевић и Ј. Радивојевић
предавања из ратарства и изради домаће тканине	—	—	Никола Симић и В. Матић
предавања из ратарства са пројекцијама	у новцу	125	Никола Симић
предавања из винарства у четири општине	у новцу	400	Мих. Видановић и Вл. Божиловић
предавања: Хигијена села и болести на усевима	"	400	Др. Р. Мијушковић М. Лолић
предавања: сузбијање сточне заразе, подизање воћњака и 1 калемар. курс	у књигама у новцу у алату	100 400 300	Х. Шерић и К. Јовановић
предав.: о прскању и запрашивању виног. о борби противу суше заорав. стрњике и уништ корова	у справама у новцу	600 700	Ђура Поповић и Ђукановић
предавање из ратарства	—	—	Виноградов
предавања: из ратарства воћарства, сточарства и 1 калем. курс	у справама у новцу	600 600	Бог. Косанић
предавања: из виноградарства, ратарства и воћарства	у новцу	500	В. Башчаревић
предавања: Економско и култур. подизање села и сељака	"	400	Др. М. Јосифовић и Ј. Алексић

Редни број	Која је установа приредила предавања курсеве и течајеве	Г д е			Колико је предав. или курс. одржано
		Место	Срез	Бановина	
16	Пољоприв. подружина	Деспотовац	деспотовачки	Моравска	1
17	Омлад. пољопр. дружина	Јаинце	врачарски	Дунавска	1
18	Пољоприв. подружина	Цариброд	царибродски	Моравска	1
19	„ „	Житковац	моравски	„	2
20	„ „	Краљево	жички	„	1
21	„ „	Гор. Топлица	колубарски	Дринска	2
22	„ „	Рипањ	врачарска	Дунавска	1
23	Српско Пољ. Друштво	Београд	„	„	1
24	Пољоприв. подружина	Лесковац	лесковачки	Вардарска	1
25	„ „	Ваљево	ваљевски	Дринска	1
26	„ „	Подујево	лабски	Моравска	1
27	Женска пољопр. подруж	Јагодина	белички	„	5
28	Пољопривд. подружина	Ивањица	моравички	Дринска	11
29	„ „	Бела Паланка	—	Моравска	1
30	„ „	Суботица	—	Дунавска	4

Какав је курс, предавање или течај обављен	У чему је издата помоћ	Вредн. Дин.	Предавачи
Воћарско-калемарски курс	у новцу	—	г. Управник расадника
„ „	у злату	200	
„ „	„	300	Управник расадника
Воћарско-калемарски курс и течај за конз. воћа и поврћа	у злату—тегл. у новцу	950 600	„ „
Плетарско-воћарски курс	у материјалу	2000	
Десетодневни течај за конз. воћа и поврћа и предавање о сузбијању штеточ.	у материјалу у новцу	1051·75 450	г-ђа Н. Ђуровићка Др. П. Вукасовић
Течај за домаћице	у новцу	1000	
„ „	—		г-ђа Н. Ђуровићка
Предавање у Печењевцу о сузбијању болести и штеточина на биљу	—	—	Др. М. Јосифовић
Воћарско-калемарски курс	у злату	400	
„ „	—	—	
Предавање о конзервисању воћа и поврћа	у књигама и теглама	500	
Предавање из воћарства ратарства и сточарства	у новцу	500	Крста Савић и В. Алексић
Воћарско-калемарски курс	„	260	
Предавања из ратарства, воћарства и виноградарства.	„	400	В. Вујачић

Редни број	Која је установа приредила предавања, курсеве и течајеве	Где			Колико је предав. или курс. одржао
		Место	Срез	Бановина	
31	Пољопр. подружина	Зајечар	зајечарски	Моравска	3
32	„ „	Чачак	—	Дринска	1
33	„ „	Сопот	космајски	Дунавска	1
34	„ „	Честин		„	1
35	„ „	Петровац	млавски	Моравска	1
36	„ „	Крушевац	расински	„	2
37	„ „	Мионица	колубарски	Дринска	1
38	„ „	Лебане	Јабланички	Вардарска	3

Какав је курс, предавање или течај обављен	У чему је издата помоћ	Вредн. Дин.	Предавачи
Предавања из ратарства, воћарства, виноградарства	у новцу	300	
Предавање о уништавању штетних животиња и биљака	—	—	Др. П. Вукасовић
Предавање о пољ. организацијама и значају удруживања земљорадника	—	—	Др. М. Јосифовић
„ „	—	—	Др. М. Градојевић
Предавање о гајењу и хранењу стоке	—	—	Др. Т. Митровић
Предавања о гајењу предивних биљака за домаћу потребу и уништавању главнице	—	—	В. Матић Ив. Поповић
Предавање о уништавању штетних животиња и биљака	—	—	Др. М. Градојевић
Предавања из ратарства, сточарства и воћарства	—	—	Рајчевић и Николић

сорту кукуруза треба сејати раније и увек је боље сејати ређе а не често.

Пољопривредно одељење Београдске трговинске коморе дало је на 50 друштвених подружина 3250 кгр. семена белог пасуља зв. „Криван" који је код већине подружина дао повољне резултате.

Друштво сматра за своју особиту дужност да г. Dr. Грчићу и Трговинској комори и овом приликом изјави своју захвалност на учињеној помоћи и сарадњи.

8. Сузбијање биљних штеточина и болести

Пошто помоћ Народне банке од 150.000 динара коју је друштво примило у 1935 години није сва утрошена у истој години то је Друштво стављено у могућност да и у 1936 години настави рад на сузбијању штеточина и болести на гајеним биљкама.

Друштво је у почетку године својим подружинама у воћарским крајевима ставило на расположење остатак помоћи Народне банке од 87404 динара за набавку справа и препарата за означену сврху у пола цене и на кредиу до 1 септембра. Од ове суме је у току године утрошено 63.075.50, а за рад у наредној 1937 години остало је 23.438.50 динара.

Сузбијање биљних штеточина и болести је један од важнијих радова Друштва. Један велики број одржаних предавања у 1936 години долази на предавања о биљним штеточинама и болестима и њиховом сузбијању. Ова предавања су увек, или са малим изузетком, држана са практичном применом препарата (справљањем течности) и начина сузбијања.

У циљу што ефикаснијег рада на сузбијању штеточина и болести на свима културама и обезбеђења средства за тај рад, Друштво је установило и нарочити фонд, коме је и Извозничко удружење 1932 године допирало суму од 5000 динара и обећало да ће то чинити сваке године, па то обећање од 1933 до краја 1936 год. није испуњено сигурно због недостатка средстава.

9. Конгреси и конференције

Друштво у 1936 години није приредило ни један конгрес. Одлуком Првог земаљског воћарског конгреса одржаног 1932 године у Чачку предвиђено је да се сваке друге године у разним крајевима приређује земаљски воћарски конгрес са изложбом. Ова одлука није могла бити извршена поглавито због немања материјалних средстава.

Приређена је једна конференција свих друштвених секција која је одржана 7 марта са овим дневним редом:

1 Реферат секретара секције за земљорадњу г. Јаше Јањића о гајењу соје.

ПРЕГЛЕД

Из кога се види, где су и какве пољопривредне изложбе одржане у 1936 године и колика је помоћ од стране Друштва издата за награде излагача

Редни број	КОЈА ЈЕ УСТАНОВА ПРИРЕДИЛА ИЗЛОЖБУ	ГДЕ			Каква је изложба приређена	У чему је издата помоћ	Вредност помоћи	
		Место	Срез	Бановина			Динара	
1	Пољопр. подружина	Ваљево	ваљевски	Дринска	Општа	У справама, семену алату и књигама	3000	
2	" "	Краљево	жички	Моравска	"	"	4000	
3	Савезу здравст. задруга	Београд			"	"	1800	
4	Пољопр. подружина	Шабац	поцерски	Дринска	"	"	2500	
5	Пољопривредна омладинска дружина	Косјерић	црногорски	"	"	"	500	Из пом. Минист.

ПРЕГЛЕД

О издатим помоћима у књигама и листовима у 1936 год. пољопривредним и народним књижницама и читаоницама, ђачким и соколским библиотекама и другим установама

Редни број	КОМЕ	ГДЕ			Књижници и читаоницама	Ђачким и соколским библиотекама и омладинским дружинама	Разне помоћи	Вредност
		Место	Срез	Бановина				Дин.
1	Пољопривредној подружини	Свилајнац	ресавски	Моравска	—	—	20 к. п. к. 1936	200
2	Омладин. пољ. дружини	Купин.Субот.	"	"	—	2 колекц. књ	—	200
3	Соколској чети	Опарић	левачки	"	—	1 колекц. књ.	—	100
4	Пољ. књижници и читаоници	Д. Круш.	рамски	Дунавска	1 колек. књ.	—	—	100
5	Пољопр. подружини	Алексинац		Моравска	—	—	24 р. пољ. књ.	401
6	Народној књиж. и читаоници	Владимирци	п. тамнавски	Дринска	1 колек. књ.	—	—	100
7	" "	Дивостин	крагујевачки	Дунавска	—	—	—	100
8	Удружењу Топличана	Београд		—	—	—	1 к. и 100 кал. 1923	400
9	Народној књиж. и читаоници	Штрбе	Б. Лука	Брбаска	1 колекц. књ.	—	—	100
10	" "	Алабана	Блаце	Моравска	—	—	1 ком. Теж. 1935	30
11	Пољопр. подружини	Г. Топлица	колубарски	Дринска	—	—	4 књ. к. в. повр.	24
12	Соколској жупи	Крагујевац		Дунавска	—	10 к. диплом.	—	100
13	Народној књиж. и читаоници	Шилопај	Качерски	Дрињска	1 колекц. књ.	—	15 књ.	100
14	Друштву за васп. и зашт. деце	Београд		—	—	—	3 пољ. књиге	21
15	Соколској чети	Дедина	расински	Моравска	—	1 колекц. књ	—	100
16	Тополској библиотеци	Топола	опленачки	Дунавска	—	1 колекц. књ.	—	100
17	Српској читаоници	Бања Лука		Врбаска	10 кол. књ.	—	—	1000
18	Соколском друштву	Модрича		"	—	1 колекц. књ	—	100
19	Народној књиж. и читаоници	Клиновац	прешевски	Вардарска	1 колекц. књ.	—	—	100
20	Соколској жупи	Мостар		Приморска	—	10 кол. књ.	—	750
21	Народној књиж. и читаоници	Јабучна	Б. поље	Зетска	1 колекц. књ.	—	—	100
22	Пољопр. подружини	Бела Паланка		Моравска	—	—	65 к. р. п. књ.	315
23	Народној књиж. и читаоници	Кожуар	тамнавски	Дринска	1 колекц. књ.	—	—	100

Редни број	КОМЕ	ГДЕ			Књижнице и читаоницама	Бачким и соколским библиотекама и омладинским дружинама	Разне помоћи	Вредност
		Место	Срез	Бановина				Дин.
							Пренето Дин.:	
24	Соколском друштву	Свилајнац	Ресавски	Моравска	—	1 колекц. књ.	—	100
25	„ „	Билећа		Зетска	—	„	—	100
26	Народној књиж. и читаоници	Требиње		„	1 колекц. књ.	—	—	100
27	Соколској чети	Чардак	(Завидовић)	Дринска	—	1 колекц. књ.	—	100
28	Мин пољопривреде	Београд	—	—	—	14 коп Теж.	—	280
29	Банској управи	Сарајево	—	Дринска	—	5 књ. 1 прс.	—	15
30	Пољопривредној подружини .	Призрен	—	Вардарска	1 колекц. књ.	—	5 књ. 1 пр. суш.	100
31	Народној књиж. и читаоници	Сутиван	(Бијело поље)	Зетска	„	—	—	100
32	Среском начелству	Салаш	крајински	Моравска	—	—	100 п. к. ран. год.	300
33	Народној књиж. и читаоници	Гричар	јадрански	Дринска	1 колекц. књ.	—	—	100
34	Државна домаћичка школа .	Доброта	(Бока)	„	—	—	14 књ. к. в. повр.	100
35	Соколској чети	Мокра	Б. Паланка	Моравска	—	1 колекц. књ.	—	100
36	Соколском друштву	Високо		—	—	„	—	100
37	Соколској чети	Кличевац	пожаревачки	Моравска	—	„	—	100
38	„ „	Ражањ	Ражањски	„	—	„	—	100
39	Народној књиж. и читаоници	Нова Топола	јабланички	Вардарска	1 колекц. књ.	—	—	100
40	Соколском друштву	Чачак	тријавски	Дринска	—	1 колекц. књ.	ситан вођ. алат	400
41	Пољопр. подружине	Краљево	Жички	Моравска	—	—	200 ком. раз. књ.	1235
42	Бачкој дружини „Развитак“ .	Ћуприја	рановички	„	—	1 колекц. књ.	—	100
43	Пољопр. књиж. и читаоници .	Катрга		Дринска	1 колекц. књ.	—	—	100
44	„ „ „	Јаинци	Врачарски	Дунавска	5 ком. п. књ.	—	—	95
45	Соколском друштву	Сириг			—	1 колекц. књ.	—	100
46	Пољопр. подружини	Бос. Дубица			—	„	—	100
							Свега . .	

ПРЕ

о разним помоћима издатим друштвеним организацијама и другим

Редни број	КОМЕ	Где		
		Место	Срез	Бановина
1	Пољопр. подружини	Роге	пожешки	Дринска
2	„ „	Крушевац	расински	Моравска
3	„ „	Краљево	жички	„
4	„ „	Рипањ	врачарски	—
5	„ „	Свилајнац	ресавски	Моравска
6	„ „	Нови Аџбеговац	—	„
7	„ „	Сопот	космајски	Дунавска
8	Одбору за подиз. цркве	Демир Капија	—	Вардарска
9	Пољопр. подружини	Призрен	—	„
10	Међународном сајму	Бреслава	—	—
11	Насушном хлебу	Београд	—	—
12	Сиромашним ученицима пољопр. школе	Ваљево	—	Дринска
13	Друштву за заштт. деце	Београд	—	—
14	Александру Митићу	„	—	—
15	Пољопр. подружини	Петровац	млавски	Моравска
16	Чели Дамњановићу, служ.	Београд	—	—
17	Основној школи	Бранковина	ваљевски	Дринска

ГЛЕД

установама и лицима у новцу и материјалу у току 1936 године

У чему је издата помоћ	Вредност Динара	п.	Примедба
у семену	110	—	ради пропагаиде сејања пићних биљака
у плавом камену	100	—	ради сузбијања главнице на житу
у новцу	3000	—	за екскурзију подружинских чланова
„	1000	—	„ „
„	2000	—	„ „
„	300	—	за подизање хигијенског бунара
у алату	2000	—	за приређивање лутрије
у новцу	100	—	помоћ за подизање цркве
у роби	200	—	
у плавом камену	245	—	помоћ за прирећив, предавања
у семену	126	—	за излагање колекције семена пићних биљака
у новцу	300	—	помоћ
„	300	—	за ђачки фонд
„	100	—	за издржавање
у алату	95	—	помоћ сиромашном ученику Сред. II. школе
у новцу	300	—	помоћ за подизање цркве у В. Поповцу
„	1000	—	помоћ за лечење
једна плужна глава	300	—	за обделавање школског имања

ПРЕ

О издатим помоћима са 50% попуста из помоћи Народне банке

Редни број	НАЗИВ ПОДРУЖИНЕ	Плавог камена кгр.	Карбо-кримпа кгр.	Ресола кгр.	Дуван. екстракта кгр.	Уранције зеленија кгр.	Домаће пумпе прск.	Тестерица ком.	Чел. четке ком.	Лепак кгр.
1	Гор. Топлица	1000	600	220	—	—	—	1	—	1/4
2	Чачак	300	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Команица	300	—	410	—	—	1	—	—	—
4	Ваљево	300	—	100	—	—	—	—	—	—
5	Прељина	1000	200	—	—	—	—	—	—	—
6	Мионица	1000	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Рошци	500	200	—	—	—	—	—	—	—
8	Лазаревац (Колуб.)	200	—	100	—	—	—	—	—	—
9	Гор. Милановац	1500	—	—	—	—	—	—	25	—
10	Руњани	—	100	—	—	—	—	—	—	—
11	Крагујевац	500	—	—	50	—	—	—	—	—
12	Пожега (ужич.)	—	100	—	—	—	—	—	—	—
13	Уб	200	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Лозница	—	100	—	—	—	—	—	—	—
15	Сопот	500	200	200		—	—	—	—	—
16	Рипањ	200	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Ивањица	—	200	—	100	—	—	—	—	—
18	Мојсиње	100	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Краљево	2000	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Ариље	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Врњци	—	—	—	—	—	—	1	—	—
	Свега:	9600	1700	1030	150	—	1	2	25	1/4

ГЛЕД

у току 1936 године за сузбијање болести и штеточина на воћкама

Окр. гуме	Бамбусово трске ком.	Прскалица	Ручни запрашивача	Белагџија	Калем. кундови ножеви	Воћарски ножеви	Кундови маказа	Обичних маказа	Ручни прскалица		Вредност Динара	п.
10	—	5 Плац.	—	—	—	—	—	5	—	—	8047	—
—	—	4 Нех.	—	—	—	—	—	—	—	—	2750	—
—	—	4 Нехв.	—	—	—	—	—	—	—	—	3593	50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1300	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3950	—
—	—	4 Нехв. 1 Илин.	—	—	—	—	—	—	—	—	4160	—
—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	4000	—
—	—	10 Аутом. 2 Вер.	—	—	—	—	—	—	—	—	6000	—
—	—	10 Плац	—	—	—	—	—	—	—	—	7250	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	500	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1800	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	415	—
—	—	1 Аутом. 1 Вер.	2	—	—	—	—	—	—	—	1830	—
—	—	3 Вер.	—	—	—	—	—	—	—	—	1170	—
—	3	7 Верм.	—	—	—	—	—	—	—	—	5020	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	505	—
—	—	5 Верм. 6 Аутом.	—	—	—	—	—	—	—	—	5460	—
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	740	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4900	—
—	1	1 Плац	—	—	—	—	—	—	—	—	325	—
—	—	—	—	1	1	1	1	1	—	—	250	—
10	4	71	2	1	1	1	1	6	—	—	63.965	50

2 Избор секретара секција за период 1936/38 год.

3 Предлози за избор почасних и редовних чланова.

По реферату г. Јањића одлучено је да се гајење соје и осталих уљаних биљака и даље проучава и гајење ових препоручује само у случајевима ако су приноси од ових бољи од приноса житарица и окопавина а уновчавање обезбеђено.

За секретара секција изабрани су:

а) за земљорадњу: г. Аранђел Стоиљковић, за ратарство, г. Душан Станковић за воћарство и виноградарство.

б) За сточарство и ветеринарство: г. Милутин Ф. Гец за ветеринарство а г. Драгиша Николић за сточарство. Избор г. Николића управа није примила.

в) За шумарство и лов г. Слободан Баранац

г) За инж. технику и технолозију г. Стева Николић

д) За пољопривредне установе, организацијама и законодавство г. Боривоје Атанацковић.

Друштво је преко својих делегата учествовало на конференцијама које је сазивала Моравска бановина за уређење и помагање трговине и извоза житарица и свежег и прерађеног воћа.

10 Сарадња са сличним и другим установама

Друштво је сарађивало са свима пољопривредним установама и организацијама Са Министарством пољопривреде, пољопривредним одељењима банских управа, дирекцијама пољопривредних и домаћинских школа, државних сточарских завода и бановинских угледоих добара, управницима бановинских и воћних расадника, сточарских станица и са среским пољопривреднит рефератима.

Са Соколским савезом, задружним установама и омладинским одељцима здравствених задруга Друштво је такође сарађивало, помажући их према могућностима у извођењу њихових акција постизавању њихових циљева, а радо примало њихову сарадњу за остварење друштвених циљева.

Са пољопривредним организацијама на страни Друштво је одржавало веза и сарађивало у толико што је своје публикације слало Чехословачкој пољопривредној академији наука и земљоделској једности у Прагу, Бугарском пољопривредном друштву у Софији и Међународном пољопривредном институту у Риму.

Министарство пољопривреде слало је Друштву на мишљење Уредбу о пољопривредним коморама и Уредбу о санацији виноградарства и Друштво је по њима казало своје гледиште.

Друштво је преко свога делегата г. Dr. Јосифовића активно учествовало на I Панеевропском агрономском конгресу у Бечу.

Друштво је учествовало коо дочека бугарских агронома и ветеринара и пруштвени пветставник је ове братске посете упутио са главним циљевима и радом Друштва.

Са заинтересованим организацијама друштво је преко својих делегата сарађивао при решавању питлња трошарина на вино и примени исте код произвођача.

Друштво је и са Министарствомвојске и морнариице сарађивало уступајучи чланске пољопривредне садржине за Војнички гласник.

IV Пословно посреднички рад

1. Посредовање у набавкама

Друштвено пословање са робом у 1936 години дало је задовољавајућих резултата и са њима, углавном можемо бити задовољни. Констатовано је да се куповна моћ нашег земљорадничког сталежа у неколико поправила, а то је имало утицаја и на друштвено пословање. Запажени су знаци по којима се може судити да је привредна криза почела попуштати, да су цене пољопривредних производа почеле да се поправљају, што је опет знак да смо оно најтеже и најгоре доба кризе ипак срећно пребродили.

Друштво се не може похвалити неким огромним повећањем својих послова, али с друге стране мора бити задовољно исходом пословне године, јер њему и није био циљ да постигне неку велику добит, већ само да покрије своје расходе. Данас, кад све озбиљне установе теже да се одрже и да не троше од своје готовине и од свога капитала, без помоћи са стране, без разних санација и сличних поступака, друштво стоји на чврстим темељима у том погледу.

У пословној 1936 години друштво је приступило смањивању цена извесним артиклима, ово смањење билансне вредности робе изнело је 100.000·— динара, што претставља једну здраву операцију.

Морамо и ове године поновити оно што смо ранијих година такође наглашавали, а то је немарност извесних подружина у испуњавању својих обавеза, што је такође утицало на размере друштвених послова, јер се у давању робе на кредит морало строго водити рачуна о томе, да ли је дотична подружина измирила своје раније обавезе.

Поред напред поменутог, многе су се подружине хтеле користити одредбама Уредбе и правилника о заштити земљорадника—дужника, па и оно што су могле и биле у стању да плате, избегавале су и одуговлачиле. Сад је и то питање решено, те се Друштво нада да ће и подружинска плаћања бити већа и уредија.

Што се тиче увоза са стране, мора се признати да постоје још увек велике тешкоће, царине нису смањене, ма да су чињени кораци да се царина на пољопривредне машине укине или бар смањи на сношљиву меру. На тај начин многе корисне и потребне справе и машине нису могле да се увезу у потребним количинама, нити је њихова цена била у складу са куповном моћи наших чланова. Отуда се често осећала оскудица баш у најпотребнијим справама, као што су ваљани плугови, тријери и др. а то је такође деловало неповољно на друштвено пословање. Све друштвене представке у овом погледу, као и преставке сличних установа, остале су без резултата.

Утешна је појава што се средства за одбрану од биљних болести и штеточина, па и од болести на домаћим животињама, све више траже и употребљавају. Ово није знак повећаног броја разних болести и штеточина, већ да наши пољопривредници све више поклањају пажњу одбрани својих култура и својих домаћих животиња.

И овом приликом морамо да скренемо пажњу наших чланова и подружина на неблаговремене поруџбине, као и на појединачне набавке, којим се траже врло мале количине робе, што изазива тешкоће око слања, веће експедиционе трошкове, скупљи подвоз ит.д. те би, у интересу чланова подружина требало све поруџбине вршити заједнички и одједном.

Морамо и ове године да поновимо наш апел из ранијих година: да подружине поручују и узимају само ону робу за коју су сигурне да ће у току сезоне заиста и сигурно продати, а не да је после враћају, било због тога што се не прода или због тога што јој цена падне. На тај начин неће се десити да једне робе Друштво у сезони нема за све, а после му се враћа и остаје непродата. То је обострана штета: за подружину због подвозних и др. трошкова око повраћаја а за друштво је штета због тога што не може да задовољи прве потребе, док је после приморано да робу натраг узме, да јој понекад смањује цену и да на њој губи. Ако је у питању семење, онда се губи још и на његовој клијавости.

Надајмо се да се ови и слични случајеви неће поновити и у овој години.

Продаја пољопривредних књига није нас у потпуности задовољила, а разлози многобројни су. И код књига је друштво морало да смањује цене и да врши отписе, опет у жељи да оне буду приступачније широким народним слојевима и да се више продају и читају. Ова мера имала је свога дејства јер је у неколико повећан обрт код продаје књига.

Запажа се и веће интересовање домаћица за патент тегле за конзервисање воћа и поврћа, што је знак да се о остављању зимнице на овај начин поклања све већа пажња. Ово

је свакако и резултат друштвених настојања у томе правцу помоћу предавања, курсева, домаћичких школа и течајева и писања преко друштвеног гласила, те ће Друштво и у будуће продужити овај користан посао.

Шта је све у току 1936 године издато, показује следећи

ИЗВОД

Продаје справа, алата, семена, књига и друге робе, из магацина Српског пољопривредног Друштва у Београду:

Разних плугова	206	комада
„ дрљача	38	„
„ копачица	61	„
„ култиватора	26	„
„ сејалица за жито и кукуруз	20	„
„ крупача	6	„
„ сецкалица за сточну хрену	14	„
„ косачица и жетелица	13	„
„ тријера Хајд и Штахел	29	„
„ „ Маро	5	„
„ вршалица, мањих и ветрењача	5	„
„ муљача за грожђе	26	„
„ преса за грожђе	6	„
„ запрашивача за лозу	71	„
„ прскалица за лозу и воћке	547	„
„ млекарских, пчел. и др. справа	26	„
Геплова (витлова) за вршалице	2	„
Коњских грабуља за сено	1	„
Прашивача за семење	2	„
Ножева за сечење сена	12	„
Бамбусових трски за прскалице	14	„
Француских малигана	11	„
Ножева калемарских и воћарских	2063	„
Разних воћарских и других маказа	1114	„
Разних воћарских тестерица	222	„
„ других воћарских алата	363	„
„ ратарских алата (косе, виле и др.)	931	„
„ градуса (широмера и др.)	71	„
„ патент тегла	2833	„
Дистола и аписола	3233	капс.
Сиришта у течности	47	литара
Гума за тегле и за калемљење	75	кгр.
Маниле за везачице	3490	„
Разних делова за плугове	173	ком.
„ „ „ прскалице	1012	„
Омладинских значки	142	„
Разних вештачких ђубрива	3397	кгр.

Сумпора	2178	кгр.
Рафије	5510	„
Плавог камена	131.880	„
Швајнфуртског и уранија зеланила	510	„
Холандског карбокримпа	3745	„
Дуванског екстракта	3014	„
Ресола (воћног карболинеума)	954	„
Разних препарата (цетерана, порзола и т.д.)	528	„
„ винарских препарата (азбест и др.)	342	„
СЕМЕНА пасуља и соје	2005	„
„ беле и инкарнатске детелине	884	„
„ црвене детелипе	3670	„
„ енглеска трава	2878	„
„ багрена и гледича	501	„
„ мухара	5092	„
„ сточне репе	2652	„
„ воћног	645	„
„ разног (од поврћа)	494	„
„ грашка и грахорице	8214	„
„ луцерке	14.078	„
Разних пољопр. књига и календара	15.878	„

Вредност предње робе и књига износи Дин. 2,341.195·—

И ове године Друштво је било крајње обазриво у свом пословању са робом, што доказује чињеница да је, на крају године 1935 имало у свом магацину робе и књига у вредности од Динара 1,978.037·— док вредност робе и књига на крају 1936 године износи свега Дин. 1,347,862·— преставља једно осетко смањење робе за Динара 630.175·— према стању на крају 1935 године.

2. Рад Трифолин станице

И ако година 1936 није била најповољнија за рад са семеном луцерке и детелине, ипак је Трифолин станица дала лепе резултате, како у погледу очишћених количина, тако и у погледу предвиђених прихода за тај рад. Тешкоће око извоза семена на страну, затим ниска цена и слаба тражња, а нарочито тешкоће око наплате продатих количина (клириншке упутнице, чија је берзанска цена променљива) утицале су врло неповољно на пословање са семеном.

Још једна ствар која је друштвено пословање са семеном погодила, била је врло висока **општинска трошарина**, која је дошла на снагу баш у моменту кад је требало почети посао са семеном, а то је август и следећи месеци. Та претерано висока трошарина врло је неповољно деловала на увоз семена у престоницу, а друштвене претставке у том правцу нису много користиле.

Поред тога, семе луцерке и детелине знатно је мање родило у 1936 години, те је и због тога посао са семеном био у извесном застоју. С друге стране, благодарећи знатним количинама семена, које су претекле из жетве од 1935 године, која је била знатно боља од 1936, укупна количина очишћеног семена у току 1936 године знатно је већа од оне у 1935 и износи: луцерке 42.265 кгр. а црвене детелине 5902 кгр. или укупно 48.167 кгр. Од овога је било друштвеног семена 30795 кгр., а остатак од 17372 кгр. припада задружним организацијама и приватним лицима.

Бруто примање Трифолин станице износило је Динара 47610 а издавање Дин. 34.038,60, тако да је чиста добит изнела нето Динара 13.571,40. И Друштво је за своју робу плаћало одређену таксу за чишћење, исто као и остала лица и установе. У том погледу никаква разлика није прављена.

За *пет година рада*, од како ја друштво примило Трифолин машину на руковање, а од прошле године и у својину очишћено је укупно, које луцерке, које детелине, равно 249.200 кгр. семена, другим речима приближно 25 вагона робе. Од ове је количине највећи део извежен на страну, али је и знатан део потрошен у земљи. што је знак да се и наши земљорадници труде да сеју чисто семе. Разуме се да су врло велике количине семена извежене и у натуралном стању, т.ј. неочишћене, што је заиста штета, кад се има на уму да, и поред трошкова око чишћења и поред отпатка који иде и преко 30%, ипак је много бољи рачун извозити семе које је ваљано чишћено и пломбирано. То подиже углед нашој земљи и на страни, јер наше семе онда иде под нашом југословенском пломбом.

Друштво заступа гледиште да треба забранити извоз неочишћеног семена, пошто данас станице за чишћење, којих већ има десетак у нашој земљи, могу целу земаљску жетву да прераде, и то под врло повољним условима. Чак се не може ни цео капацитет ових станица искористити, те ће требати још доста времена да тај случај наступи. Ово у толико пре што постоји намера да се још и нове станице оснивају

По Закону о контроли семена културних биљака, у земљи је забрањена продаја непломбираног семена луцерке и црвене детелине, али се тих одредаба у унутрашњости земље многи не придржавају, те отуда опасност од вилине косице и велики број заражених луцеришта и детелишта у свима крајевима наше земље. Желети је да државни и бановински органи повећају своју контролу над продајом семена, а такође је врло важно да се и поља (луцеришта и детелишта) обилазе у току саме вегетације, јер је онда најлакше утврдити које су површине заражене вилином косицом, те предузимати потребне мере за уништавање исте и за спречавање ширења даље.

На крају прошле 1936 године наш трговинсии биланс већ бележи лепе суме новаца, узете за извежено семе на страну, а желети је да се тај посао и даље развија, јер ће од њега имати праве користи најпре произвођачи семена, па онда и државна заједница као целина.

V Рад на подизању друштвеног дома

Још у фебруара месецу 1935 год. Министарство финансија обратило се актом и од Друштва тражило извештај да ли би било вољно продати своје имање у Немањиној улици по којој цени и под каквим условима. Друштво је одговорило на тражење али су даљи преговори за продају застали све до фебруара 1936 када су обављени.

На основу ове иницијативе Мин. финансија Управа је тражила и добила овлашћење од 62 редовног годишњег збора држаног 29 марта 1936 г. да може извшити продају садањег и куповину новог имања и приступити подизању друштвеног дома.

У току целе године повремено су вођени преговори писмено и личним споразумевањем са претставницима Министарства финансија и резултат истих је потпун споразум постигнут на овој бази:

1. Да Друштво своје имање у Немањиној улици до ново-пројектоване улице у површини од 3283·3 квадратних метара прода Министарству по цени од 1.600 динара по квадратном метру, а део овога земљишта који заузима ново-пројектована улица у 705·6 квадратних метара по цени од 650 динара по квадратном метру.

2. Да Друштво од Министарства финансија купује његово имање-земљиште са постојећим зградама у улици Адмирала Гепрата и до ново-пројектоване улице и то:

а) парцелу бр. 807 у површини од 1497·6 квадратних метара и парцелу бр. $\frac{808}{6}$ у површини од 796·4 квадратних метара по цени од 1.000 динара по квадратном метру, и

б) парцелу бр. $\frac{808}{3}$ у површини од 1548·6 квадратних метара по цени од 900 динара по квадратном метру.

Према изложеном Друштво је Министарству финансија продало свега 3988·9 а од њега купило 3.842·6 квадратних метара. Друштву је у Немањиној улици остало старог имања још 209·3 квадратних метара.

Вредност продатог имања износи 5.655.620.-- а вредност купљеног 3.687.740.— динара. Разлика у вредности од динара 1.967.880.— динара наплаћена је од Министарства финансија приликом преноса својине и предата на приплод

Државној хипотекарној банци, као фонд за подизање новог друштвеног дома.

Друштво је и продају свог имања Министарству и куповину имања Министарства извршило под условом да све преносне и судске трошкове и таксе сноси Министарство. Тако исто условљено је, да Друштво може искористити сав материјал приликом ру шења зграда на старом друштвеном имању.

Одмах после извршеног обостраног преноса својине имања расписан је конкурс за израду идејних скица за подизање дриштвеног дома на новом имању. Резултат конкурса, припреме и рад на подизању извршиће се у наредној 1937 години.

Како је питање друштвеног дома било постало врло актуелно, то је овом купопродајом имања и обезбеђењем великог дела средстава за подизање дома, свршен један важан и по Друштво и његову будућност јако користан посао.

VI Стање рачуна и фондова

Стање друштвених рачуна и фондова у 1936 години, било је добро — ликвидно, друштвена је имовина активна, а како су пак поједине буџетске партије остварене, види се из приложеног прегледа (стр. 198—199).

Друштво се издржава из сопствене привреде.

Буџетом са 1936 годину предвиђено је примање односно издавање Дин. 589000.—

А остварено је овако:

Примање Динара	378696.43
Издавање Динара	565058.17

Укупан обрт био је: Динара 1.143754.60

Поред буџетских примања добивено је у току 1936 године за извршење друштвеног програма рада и то:

1. Од Министарства пољопривреде Динара 60.000.—
2. Од Народне банке Динара 20.000.—
3. Од Народне банке из прихода фонда почив. Љубе Срећковића див. Банчиног гувернера Дин. 4.000.— за унапређење сточарства и за давање награда на изложбама сваке године у другом крају наше отаџбине, одгајивачима најбоље стоке.

Друштво има код Поштанске штедионице свој чековни рачун под бр. 50350.

Од фондовске готовине припада фондовима добротвора и то:

1. Пок. Фрање Вшетечког индустријалца из Београда, Динара 38896. Чији се приход има трошити на помагање

пољопривредне струке, првенствено на давање потпора за изучавање пољопривредних грана.

2. Димитрија Грујића, проте из Уровице, среза брзопаланачког Динара 16200, чији се приход има трошити само на књижевне пољопривредне радове.

3. Пок. Паје Тодоровића — Ђаковчића бив. претседника Српског пољопривредног друштва Динара 46650, чији се приход има трошити на награде напреднијим земљорадницима, које ће се издавати у пољопривредним потребама, на штампање пољопривредних поука и на слање младића на праксу, курсеве, течајеве и усавршавање у појединим пољопривредним гранама.

У овај фонд уносиће се за десет година по 5000 динара годишње, по друштвеном буџету док не достигне суму од 50.000 динара.

4. Удружења државних економа, пољопривредних чиновника и службеника, Динара 23086.97, коју друштво може употребити као свој обртни капитал, с тим, да му на крају сваке године додаје суму, колико би давала на име камате Државна хипотекарна банка; док овај фонд не достигне суму од Динара 40.000.— половина његовог прихода трошиће се на награде најбољим ђацима пољопривредних школа у Краљеву и Букову, а друга половина ићи ће на повећавање фонда, а кад достигне суму од Динара 40.0000.— Друштво ће цео његов приход трошити у васпитне и пропагандистичке сврхе по своме нахођењу.

5. Драгише Лапчевића Динара 11499.— који се има трошити на потпомагање пољопривредне књижевности.

6. Удружења извозника воћа Динара 8000.— који се има трошити за сузбијање штеточина и болести на воћкама.

7. Друштвених службеника Динара 25229.50, који служи за осигурање друштвеног особља.

У току 1936 године 68 пољопривредних подружина узеле су од друштва на кредит без камате, по текућим рачунима разне справе. семе и другог пољопривредног материјала у износу Динара 950.784.25.

На концу 1936 године потпуно су измириле друштву своја дуговања по текућим рачунима ове пољопривредне подружине: Мионица, Гунцати, Ковин, Удовице, Божурња, Губеревац, Забрђе, Калудра, Рудник Кач., Рашка, Љубовија, Команице, Иванњица, Руњани, Рипањ, Врњци, Честин и Сараорци.

У месецу октобру 1936 године, извршена је продаја досадањег друштвеног непокретног имања, које се налази у улици Немањиној бр. 11 и 15 Миниссарству финансија за динара 5,655.620; а од поменутог Министарства, купљено је непокретно имање у улици Адмирала Гепрата у величини од 3842.06 кв. мет. за Динара 3.687.740 разлику од Динара 1,967.880 колико је друштво добило од Министарства финан-

сија — Управе државних монопола за продато своје имање, предало је на предлог Државној хипотекарној банци 30 октобра 1936 год. по уложеној књижици бр. 64137, која се сума има употребити за подизање друштвеног дома.

Управни одбор старао се да спроведе што већу штедњу по свима буџетским партијама, и да се сви послови у друштву обављају на време и како ваља.

Од стране финансијског одбора, вршен је свакога месеца преглед стања касе и рачуна, а од стране Надзорног одбора свака три месеца.

Предлажу се рачуни: изравнања и прихода и расхода из којих се види:

а) кретање сума прихода и расхода и

б) стање имовине на крају године. (Види билансе стр. 198—203).

VII Лични односи

1. Бројно стање чланова

На крају године Друштво је имало чланова:

оснивача	11
добротвора	92
утемељача	539
почасних	144
редовних	1662
подружинских	6700
Свега	9148

Према стању на крају 1935 године, број чланова се повећао: добротвора 1, утемељача 3, редовних 106 и подружинских 319 = свега 429.

У току године умрли су: Милан Јовановић, утемељач, редован и почасан члан; Д-р Урош Стајић, редован члан, бивши члан Управе Друштва и уредник Тежака; Жарко Чајкановић, редован члан; Стеван Менковић, Сима Милошевић, Андра Дринаковић и Милан Вић. Поповић редовни чланови. Слава им!

2. Чланови Управног и Надзорног одбора

У Управном одбору су: г. г. претседник Д-р Т. Митровић, потпретседник Д-р Младен Јосифовић и чланови: Д-р П. Вукасовић, Н. Ж. Петровић, Д-р А. Ђаја, Н. Белобрк, И. Бошњак, М. Никетић, Д-р М. Градојевић, М. Николић, А. Рашковић и В. Матић.

У Надзорном одбору су г. г. претседник Мирко Миљковић и чланови: Милош Поповић, Сава Ратковић, Стева Лукић и Димитрије Г. Марјановић.

ПРЕГЛЕД ОСТВАРЕНОГ

Редни број	ПРИХОД	Буџетом предвиђено	Стварно примљено	Више примљено	Мање примљено
		Динара			
1	Приход од продаје робе	241000 —	223039 68	— —	17960 32
2	Улози чланова подружина	150000 —	168968 —	18968 —	— —
3	Претплата на „Тежак“	7000 —	7633 75	633 75	— —
4	Приход од огласа у Теж. и календару	7000 —	9527 10	2527 10	— —
5	Камата од улога	10000 —	14581 —	4581 —	— —
6	Купони хартије од вредности . . .	21000 —	21080 —	80 —	— —
7	Државна помоћ	75000 —	60000 —	— —	15000 —
8	Прилог Народне банке	20000 —	20000 —	— —	— —
9	Кирија од друштвених зграда . . .	5000 —	4860 —	— —	140 —
10	Приход од Трифолин станице . . .	50000 —	47410 —	— —	2590 —
11	Остали приходи	3000 —	1596 90	— —	1403 10
	Свега	589000 —	578696 43	26789 85	37093 42

БУЏЕТА ЗА 1936 ГОДИНУ

Редни број	РАСХОД	Буџетом предвиђено	Стварно издато	Више издато	Мање издато
		Динара			
	I. Издатци на пропаганду				
1	Издавање „Тежака"	120000 —	137837 50	17837 50	— —
2	Издавање пољопривредног календара	34450 —	34450 20	0 20	— —
3	Издавање разних других издања	7000 —	— —	— —	7000 —
4	Приређивање пољопривред. изложаба	40000 —	11300 —	— —	28700 —
5	Стечајеви за напредније начине рада у пољопривреди	10000 —	7173 50	— —	2826 50
6	Предавања, курсеви и течајеви	35000 —	24876 75	— —	10123 25
7	Путни трошкови чланова управе и и чиновника	15000 —	26190 50	11190 50	— —
8	Св. Савски темат награде студентима Пољопривредног факултета	2000 —	2000 —	— —	— —
9	Дотација фонду Паје Тодоровића	5000 —	5000 —	— —	— —
10	Дотација фонду Удружења извозника воћа	5000 —	— —	— —	5000 —
11	Поклон у књигама	5000 —	7950 —	2950 —	— —
12	Разне помоћи	5000 —	3776 —	— —	1224 —
13	Награде за рад у подружинама	13500 —	5569 70	— —	7930 30
14	Непредвиђени издатци на пропаганду	2350 —	1387 25	— —	962 75
	II. Општи издатци				
1	Поштарина	12000 —	11157 23	— —	842 77
2	Набавка књига и листова за библиотеку	2500 —	2242 —	— —	258 —
3	Слава и помен	1500 —	1476 —	— —	24 —
4	Плата особља: 1 инспектор, 1 благајник, 1 књиговођа, 1 магационер, 1 економ, 3 писара и 2 служитеља	160000 —	164157 —	4157 —	— —
5	Хонорари за рад у специјалним одборима и Надзорном одбору	35000 —	39521 —	4521 —	— —
6	Канцеларијски трошкови	4000 —	4617 75	617 75	— —
7	Огрев	5000 —	4510 —	— —	490 —
8	Осветљење и оправка истог	5000 —	5576 20	576 20	— —
9	Вода, ђубре и чишћење улица	15500 —	15088 70	— —	411 30
10	Осигурање зграда	700 —	695 40	— —	4 60
11	Осигурање особља	5500 —	6408 24	908 24	— —
12	Непредвиђени трошкови	5000 —	11461 50	6461 50	— —
	III. Издатци на Трифолин станицу				
1	Плата особљу, електрична струја, мазиво, прашак, пломбирање, џакови и др.	35000 —	30635 75	— —	4364 25
2	Фонду за амортизацију Трифолин станице	3000 —	— —	— —	3000 —
	Свега	589000 —	565058 17	49219 89	73161 72

ИМОВИНА **РАЧУН ИЗРАВНАЊА НА ДАН**

1	*Готовина*							
	у каси			74424	21			
	код Поштантке штедионице			5757	41	80181	62	
2	*Хартије од вредности*							
	498 ком. $2^1/_2\%$ ратне штете а 374			186252	—			
	104 „ 7% држ. инвестиц. зајма			87360	—			
	50 „ акција Агр. банке а 194			9700	—	283312	—	
3	*Вредност пољопривредног фонда*							
	Уложна књижица Држ. Хип. Банке					1000000	—	
4	*Вредности осталих фондова*							
	а) фонд служб. Срп. пољ. друштва			25229	50			
	б) фонд Фрање Вшетечког			38896				
	в) фонд поч. Паје Тодоровића			46650	—			
	г) фонд проте Димитрија Грујића			16209	—			
	д) фонд Драгише Лапчевића			11499	—	138483	50	
5	*Непокретности:*							
	Плац у Гепратовој улици бр.					3947740	—	
6	*Готовина код Државне Хипотекарне Банке од продаје имања:*							
	Разлика у цени Мин. финансија уступљеног друшт. имању у Немањиној улици, и од Мин. фин. добивеног плаца у Гепратовој ул.					1967880	—	
7	*Намештај и прибор:*							
	По стању од 31-XII-1936 год.			72456	37			
	Отписано 5%			3622	80	68833	57	
8	*Роба:*							
	у справама, алату, прибору семену и др.			871504	95			
	у разним пољопривредним књигама			476357	80	1347862	75	
9	*Дужници:*							
	Пољопривредне подружине за робу					889268	83	
10	*Комисиона роба:*							
	у справама, алату и др.			47910	—			
	у разним пољопривредним књигама			152827	—	200737	—	
11	*Осшаве:*							
	38 ком. $2^1/_2\%$ ратне штете Пољоприв. подружина у Књажевцу и Шапцу					12624	—	
12	*Привремени рачуни:*							
	Дужници по привремен. рачунима			107891	35			
	Зграде на плацу у Гепратовој ул. и такса на пренос			37599	50			
	Станко Станковић пољ. референт Приштина			33112	—			
	Улож. књиж. беогр. Уједињ. банке			26599	50			
	Покретна пољопривредна изложба			6615	50	212817	85	10149741 12
		Свега						10149741 12

31 ДЕЦЕМБРА 1936 ГОДИНЕ

ДУГ

	Главница:								
1	по стању од 30-XII-1936 год.	6984919	27						
	разлика између процене друштвена плаца 31-XII-1934 и стварно постигнуте цене при продаји имања Министар. финансија	573380	—	6411539	27				
	Пољопривредни фонд:								
2	По стању од 31-XII-1936 год.	3031582	69						
	Према чл. 45. Правила 10% од Дин. 9110, 12 зарада	910	—	3032492	69				
	Остали фондови:								
3	а) фонд служб. Срп. пољ. друштва	25229	50						
	б) фонд Фрање Вшетечког	38896	—						
	в) фонд поч. Паје Тодоровића	46650	—						
	г) фонд проте Димитрија Грујића	16209	—						
	д) фонд Другиште Лапчевића	11499	—						
	ђ) фонд Удруж. држ. екон. и служб.	23086	97						
	е) фонд Удружења извозника воћа	8000	—	169570	47				
	Пошиљаоца комисионе робе								
4	За робу и пољопр. књиге по попису			200737	—				
	Остављачи:								
5	Пољопривредне подружине у Шапцу и Књажевцу			12624	—				
	Привремени рачуни:								
6	Прилог Народне банке за сузбијање болести на воћкама	23438	50						
	Прилог народне банке за повећање капацитета Трифолин машине	24489	—						
	Фонд за оправку Трифол. машине	7632	60						
	Фонд пољопр. књижница и читаоница и омладинских дружина	3470	85						
	Фонд за пољоприв пропаганду	6184	20						
	Разлика на курсу хартија од вред.	64868	—						
	Чист приход из ове и ранијих година — резерва	75853	78						
	Пошиљаоци комисионе робе од продаје робе	67332	95						
	Имовина пољопривредних подружина, које су ликвидирале	10420	27						
	Воћарски конгрес и изложба воћа у Сарајеву	18537	40						
	Прилог Народне банке из фонда Љубе Срећковића	8000	—						
	Разне друге позиције	4350	02	314577	57				
	Вишак			8200	12	10149741	12		
	Свега					10149741	12		

РАСХОДИ | **РАЧУН ГУБИТКА И ДОБИТКА**

	Издаци на пропаганду:						
1	Штампање Тежака и хонорари			137837	54		
2	Штампање календара и хонорари			34450	20		
3	Приређивање пољопривред. изложаба			11300	—		
4	Стечајеви за напредније начине рада у пољопривреди			7173	50		
5	Предавање, курсеви и течајеви			24876	75		
6	Путни трошкови чланова управе и чиновника			26190	50		
7	Св. Савски темат награде студентима пољопривред. факултета			2000	—		
8	Дотације фонду поч. Паје Тодоровића			5000	—		
9	Поклони у књигама			7950	—		
10	Разне помоћи			3776	—		
11	Награде за рад у Подружинама			5569	70		
12	Непредвиђени издатци на пропаганду			1387	25	267511	44
	Општи трошкови:						
1	Поштарина			11157	23		
2	Набавка књига и листова за библиот.			2242	—		
3	Слава и помен			1476	—		
4	Плате особљу			164157	—		
5	Члановима управе хонорар за рад у специјалним одборима			26200	—		
6	Члановима Надзор. одбора дневнице и путни трошак			13321	—		
	Канцеларијски трошкови:			4617	75		
7	Огрев			4510	—		
8	Осветлење и оправка истог			5576	20		
9	Вода, ђубре и чишћење улице			15088	70		
10	Осигурање зграда			695	40		
11	Осигурање особља			6408	24		
12	Непредвиђени трошкови			11461	50	266911	02
	Камата на фондове:						
1	Пољопривред. фонду за 1936 год. 4% по чл. 47 Правила	121263	—				
2	Фонду удружења држ. економа и службеника 4% за 1936 год.	905	30			122168	30
	Дотација и отпис						
1	Пољопривредном фонду 10% од зараде по чл. 45 Правила	910	—				
2	Од намештаја отпис 5%	3622	80			4532	80
	Вишак					8200	12
						669323	68

НА ДАН 31 ДЕЦЕМБРА 1936 ГОД. ПРИХОДИ

	Приход од привреде				
1	Од продаје разне робе . . .	223039	68		
2	Чланскн улози	168968	—		
3	Претплата на Тежак	7633	75		
4	Огласи у Тежаку и Пољоп. календару	9527	10		
5	Камата на улоге код Државне Хипотекарне Банке	14581	—		
6	Наплаћени купони хартије од вредн.	21080	—		
7	Помоћ Министарства Пољопривреде .	60000	—		
	Остали приходи				
8	Прилог Народне Банке . . .	20000	—		
9	Приход од Трифолин станице . .	16774	25		
10	Разни ситни приходи . . .	1596	90		
11	Кирија од друштвених зграда . .	4860	—		
	Приход од пољоприв. фонда				
12	По чл. 48 Правила уноси се у зараду камата овога фонда . .	121263	-	669323	68
				669323	68

По чл. 15 друштвених правила, мандат у Управном одбору крајем 1936 год истиче претседнику г. Dr. Т. Митровићу и члановима г. г. Dr. П. Вукасовићу, Н. Ж. Петровићуу, Dr. А, Ђаји и Н. Белобрку а А. Рашковићу коцком.

По члану 24 правила, мандат у Надзорном одбору истиче претседнику г. Мирку Миљковићу и члановима г. г. Милошу Поповићу и Сави Ратковићу.

Упражњена места чланова у Управном и надзорном одбору попуњавају се избором на идућем 63 редовном годишњем збору Друштва, из рада редовних чланова. Чланови који иступају могу бити поново бирани.

3. Особље

Промене у особљу није било. На крају године Друштво је имало 7 сталних и 1 хонорарног чиновника и 3 служитеља свега 11 службеника.

У настојању да се свеколико пословање Друштво изводи што рационалније, да се исто још више активира а евентуелно да се и нове акције и начини у пословању покрену, Управни одбор је расписао конкурс за секретара Друштва, са жељом да за овај важан положај нађе погодно лице, са највишим школским и другим квалификацијама. На жалост, на расписани конкурс се јавила свега два кандидата чије су школске квалификације одговарале условима те се, због малог броја пријављених, избору није могло приступити.

В. д. секретара, инспектор
Бор. Љ. Нешић, с. р.

Претседник
Dr. **Танасије Митровић**, с. р.

Потпретседник
Dr. **М. Јосифовић**, с. р.

Чланови:

Dr. **П. Вукасовић**, с. р.
Н. Ж. Петровић, с. р.
Dr. **А. Ђаја**, с. р.
Н. Белобрк, с. р.
И. Бошњак, с. р.
М. Никетић, с. р.
Dr. **М. Градојевић**, с. р.
М. Николић, с. р.
А. Рашковић, с. р.
В. Матић, с. р.

Извештај Надзорног одбора

Српског Пољопривредног Друштва о раду у 1936 год.

Према чл. 26 друштвених правила Надзорном је одбору част поднети следећи извештај:

1. У току 1937 год. Надзорни одбор састајао се у своје редовне седнице 4 пута, ради прегледа материјалних књига, новчаних докумената и целокупне друштвене имовине. У свима прегледима утврђено је да је целокупан рад у Друштву текао правилно, како је то предвиђено друштвеним правилима и зборским одлукама.

2. Приходи и издаци предвиђеним буџетом за 1936 год. унети су и извршени правилно.

За исту годину предвиђено је буџетом:

Примање	Издавање
Дин. 589.000·—	Дин. 589.000·—

Према горе изложеним буџетским сумама а по завршном рачуну на дан 31-XII-1936 год.

Примања износе . . .	Дин.	578.596·43
Издаци „	„	565.058·17
Мање издато	Дин.	13.627,26

Салдо готовине по дневнику касе у Дин. 74.424,21 пренета је у дневник касе за 1937 год.

3. При прегледу Трифолин станице нађено је:

а) Да је у току 1936 год. пречишћено семена од обе детелине (луцерке и црвене) у износу К. г. р. 48.167·—

б) Бруто приход станице је био .	Дин.	47.610.—
в) „ расход „ „ „ .	„	30.645·—
Салдо за 1937 годину у	Дин.	16.064,25

која је сума заведена и у књизи Трифолин станице за 1937 годину.

4. При општем прегледу целокупног друштвеног рада нађено је потпуно исправно стање, што ће се видети и из прилога Управе, који се Збору поднесе.

Према наведеном Надзорном је одбору част предложити Збору; да прими иввештај Управног одбора и да му да *разрешницу* за рад у 1936 год, а тако исто да да разрешницу и Надзорном одбору за рад у истој год.

Председник Надзорног одбора,
Мирко Миљковић, с. р.

Чланови:
Мил. В. Поповић, с. р.
Стев. Д. Лукић, с. р.
Дим. Г. Марјановић, с. р.
Сава М. Ратковић, с. р.

Распис Бр. 2

Свима Подружинама и члановима. — Друштво је добило **чилску шалитру,** по врло повољним условима, те ће је продавати, док има на стоваришту, по следећој цени:

на целу врећу од 50 кгр. Дин. 2,80 кгр.
на мање количине . . „ 3.— „

Шалитра је гранулирана, не привлачи влагу, брзо се раствара, те је нарочито препоручљива за пролећну употребу, а нарочито за житарице које су остале ретке и слабо убокорене. Она је добра и за све остале усеве, за површе винову лозу и воћке, те се њена употреба, код горње куповне цене, исплаћује и рентира.

Роба је набављена у ограниченој количини, те са поручбинама ваља похитати, а нарочито се препоручује набавка **целих врећа,** од по 50 кгр. које поручиоци после могу међу собом делити. На тај начин се уштеди и на цени и на подвозу и осталим трошковима.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд, Немањина 15.

Распис Бр. 3

Друштво је поручило **оригиналне Еберхартове плугове,** са познатом марком **дивљи вепар,** који ће стићи **половином марта.**

Цене ће бити следеће:

Еберхартов плуг „Јота“ ЕСБ5Р . . . . . Дин. 790.—
„ „ „Сервус“ ужи раоник ЕСБ5Р и ЕСБ5 „ 830.—
„ „ „ шири „ ЕСБ5РБ . . „ 860.—
„ „ „Комет“ раоник ЕСБ4Р . . . . „ 940.—

Поручбине извршити одмах, а у исто време слати и капару (до половину вредности), јер су плугови набављени у ограниченом броју. За поручбине који стигну **до 10 марта,** неће се рачунати никакви експедициони трошкови, јер ће се плугови слати још са станице, док ће се за оне који касније поруче, морати додавати и експедициони трошкови — пренос на станицу из друштвеног магацина.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд, Немањина 15.

20—30.000 комада шљивових изданака могу се добити код чланова Пољопривредне подружине у Лебану по цени 130 динара 1.000 комада франко Лесковац са паковањем а 100 динара франко Лебане без паковања.

„МИТРИ"

ПАТЕНТ - ПРСКАЛИЦА

је **једина** усавршена са дуплим казанчетом. Патент је знак савршенства и квалитета: лакше пумпање а мањи утрошак материјала за прскање. То су одлике **„Митри"** - прскалице. **„Митри"** - прскалица даје привреднику највише што је техника достигла. Дугогодишња писмена гаранција је јемство. Од званичних комисија опробано. Хиљаду задовољних потрошача захвални су предузећу **„Митри".** Тражите их од Српског пољопривредног друштва у Београду или од творнице

„МИТРИ"

БРАЋА Ч. ТРПКОВИЋ - КРУШЕВАЦ

ОСЕЧКА ЉЕВАОНИЦА — ОСИЈЕК

Највећа творница пољоприв. стројева у Југославији **Јамчи за исправан рад** свих својих производа који носе знак: **БИК**

ПРОИЗВОДИ:

једно и двобраздне плугове сејачице за пшенице и кукуруз ливаде и њивске бране винске пресе и мућаче, крушаче, вјетрењаче, сјечкаре млинове за ручни и сточни погон.

За цијене и проспекте обратите се нашим многобројним продаваоцима у свима већим мјестима или на главног заступника: **КНЕЗ ПЕТАР, Нови Сад,** Владике Гедеона ул. 3. Тел.: 24-49.

ХЕРСАН ЧАЈ

ће Вам помоћи да опет постигнете здравље помоћу лековитих својстава биља.

Не будите непријатељ сами себи!

Обољења код мијене и болова код мјесечног прања (менструације) ублажи ће Херсан чај.

Смета ли Вам гојазност (дебљина)?

Желите ли бити витки? — Онда можете употребити **ХЕРСАН ЧАЈ.**

Зашто да трпите болове код реуматизма и костобоље (гихт) када то није потребно **ХЕРСАН ЧАЈ** је средство које Вам може олакшати муке.

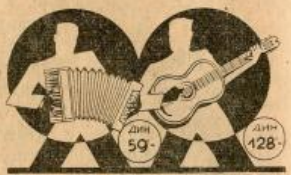
ХЕРСАН ЧАЈ помаже код артериосклерозе и хемороида (шуљева).

Зар збиља незнате да је **ХЕРСАН ЧАЈ** код оболења желуца, јетре и бубрега добро средство.

ХЕРСАН ЧАЈ добива се само у оригиналним омотима у свима апотекама. —

„РАДИОСАН" — Загреб, Дукљанинова ул. 1.

Рег. бр. 19834-1938

БЕСПЛАТНА ПОУКА У СВИРАЊУ

МАЈНЕЛ и ХЕРОЛД

ДСОЈ ЗАЈ ТВОРНИЦЕ ГЛАЗБАЛА

МАРИБОР БР **69**

ЗАТРАЖИТЕ БЕСПЛАТНИ ЦЕНИК!

Пољопривредници

оглашавајте у

„ТЕЖАКУ"

једином

пољопривредном

часопису

Штампарија „Скерлић" М. К. Цветановића — Краљ. Наталије 12 Београд Тел. 20-732

Универзитетска библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 6 Београд, 15 МАРТА 1937 год. Год. 65.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Ing. *Властимир Ђ. Ђорђевић:* — Црвена детелина.

Ing. *Иван Пуцељ:* — Припремање хране за стоку.

Марјан Ферјанчић: — Исхрана младих јагањаца у вези са појавом пролива.

Драгутин Ј. Сиремић: — Нов упут о избору садница шљива и одгоју њихове круне.

Сп. Јешић: — Годишња скупштина пољопривредне подружине у Ваљеву.

Вића Матић: Годишња скупштина пољопривредне подружине у Новом Ацибеговцу.

Ing. *Аранђел Т. Стојиљковић.* — † Милан Прибићевић.

Извод из записника Управног одбора Срп. пољ. друштва.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно Годишња претплата Дин. 50 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.350. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-709

Црвена детелина

Сточарство у нашој држави није ни бројно ни по квалитети на оној висини, на којој би с обзиром на природне прилике и важност требало да буде. Узрок овој појави треба тражити поглавито у рђавој и недовољној исхрани.

Нарочито се рђаво и слабо храни стока преко зиме. Поред нешто сена, које се добија са природних ливада, главну храну за зимску исхрану чине слама и шаша. Ова хранива не могу да пруже домаћим животињама све оно што им је потребно за одржавање тела а о производњи млека, меса и осталих производа не може бити речи. Стога наши земљорадници треба да настоје, да производњу сточне хране повећају, а то могу врло лако постићи појачаним гајењем њивских пићних биљака. Појачано гајење ових биљака омогућава нам да наше сточарство побољшамо. У низу чланака упознаћемо читаоце Тежака са гајењем најважнијих за наше прилике пићним биљкама. У овом чланку биће говора о црвеној детелини.

Црвена детелина (крављача) или како се у науци зове Trifolium pratense sativum је трогодишња биљка. Има необично јако развијен корен, који продире дубоко у земљиште. Поједине жиле допиру до два па и до два и по метра дубине. Овако развијен корен омогућава црвеној детелини, да се снабдева са хранивим материјама и водом, а нарочито водом из дубљих слојева земљишта. Стога црвена детелина и у најсушнијим годинама даје сигурне приносе, што није случај са ливадским травама, које у сушним годинама обично дају слабу жетву. Поред овога, корен црвене детелине необично повољно утиче на поправљање физичких особина земљишта, наиме после црвене детелине земљишта тешка, збијена и влажна постају растресита и оцедњија. Ову особину имају и остале детелине: луцерка, бела детелина, инкарнатска детелина, затим грашак и грахорица, али се ипак у овом погледу нарочито истиче луцерка и црвена детелина.

Најзад црвена детелина као и остале легуминозе, обогаћава земљиште азотом помоћу бактерија са којима живи у симбиози и које се развијају на њеном корену у оним карактеристичним квржицама. Отуда после црвене детелине сви усеви врло добро успевају и доносе већу жетву. Количина азота коју може прикупити црвена детелина креће се од 150—200 кгр. по хектару годишње. Све напред наведено чини црвену детелину необично важном и корисном биљком. Стога наши земљоделници треба да је гаје свуда где она може успевати.

Стабло црвене детелине је зељасто, шупље-сочно и јако обрасло лишћем. При повољним условима успевања стабло може достићи висину до 80 см. па и до једног метра. Лишће јој троперо. Цвет црвене детелине је у облику главице црвене боје, по чему је добила своје име. Семе јој је ситно, срцастог облика, жуто плавичасте боје.

Као пиљна биљка црвена детелина стоји на првом месту. Она даје не само велике приносе, већ и сточну храну одличне каквоће. Њени надземни делови садрже велике количине азотних материја које су лако сварљиве. У току гајења кад се потпуно развије, а то је у другој години живота може дати 3—4 откоса. За исхрану стоке може се употребити као зелена пиља, у облику сена или ансилирана. При ансилирању црвену детелину треба мешати са другом зеленом храном богатијом у шећеру, (кукуруз зелени) јер се тако добија боља силажа. Црвена детелина је погодна за исхрану свих врста домаћих животиња: говеда, оваца, свиња, коња па и живине. Нарочито је треба давати младој стоци која расте и кравама музарама.

Црвена детелина за своје успевање захтева умерено топло, али нешто влажније поднебље. Што се тиче земљишта најбоље успева на нешто тежим и влажнијим, али дубоким, плодним и са умереним садржајем креча земљиштима. На лаким као и претерано тешким и влажним земљиштима црвена детелина слабо успева, и то на првим као сувим и мало

плодним, и на другим због претеране влажности. На лаким зетљиштима при обилатом ђубрењу и наводњавању може се гајити црвена детелина. Наша држава по своме поднебљу и земљишту погодна је за гајење црвене детелине у западним и северо западним крајевима: Западној Србији, Босни, Хрватској, Славонији и Словенији. У овим крајевима треба да буде најважнија пиљна биљка.

Обрађивање земљишта за црвену детелину треба обавезно изводити ујесен по погуђству што дубље. Уколико се земљиште дубље обрађује утолико црвена детелина боље успева и даје сигурније и веће приносе. Обрађено земљиште ујесен треба оставити у браздама да презими, да би се што боље под утицајем зимских мразева издробило и напило влагом. У пролеће, пошто се земља довољно по површини просушила, треба њиву подрљати. Поновно орање у пролеће нипошто не треба изводити, јер се превртањем бразда губи зимска влага.

Црвена детелина развија велику количину надземне и подземне масе. За изграђивање ове масе мора имати на расположењу велике количине храњивих материја. Стога се земљиште за црвену детелину мора обилато ђубрити. За ђубрење земљишта под црвену детелину употребљава се стајско ђубре и вештачка ђубрива. Стајско ђубре обично се не даје непосредно под детелину већ под претходни усев. Али може се употребити и непосредно, само у том случају треба да је у што згорелијем стању. Од вештачких ђубрива за ђубрење црвене детелине долазе у обзир калијева и фосфорна ђубрива, затим пепео од дрва и креч. Креч треба употребљавати за ђубрење на земљиштима која у овоме састојку оскудевају у количинама од 400—600 кгр. по хектару. Од калијумових ђубрива за ђубрење детелине долазе у обзир концентриране калијумове соли, у количинама од 300—400 кгр. по хектару, а од фосфорних Томасово фосфорно брашно у количини од 400—600 кгр. по хектару. Пепео од дрва употребљава се од 600—800 кгр. по хектару.

Сва ова ђубрива у случају употребе треба растурати ујесен.

Црвену детелину треба обавезно гајити у плодореду, пошто она као и остале легуминозе не подноси често повраћање на исто земљиште, а уз то јако исцрпљује земљу. Плодоред за црвену детелину треба подесити тако да се не враћа на исто земљиште бар за шест година. Уколико је овај размак већи утолико је боље. Као најбољи предусеви за црвену детелину сматрају се ђубрене окопавине: кукуруз, сточна и шећерна репа, кромпир и др. детелине. Иначе она је добар предусев за све остале усеве.

Сетва црвене детелине може се изводити ујесен и упролеће. Сетва упролеће је сигурнија од сетве ујесен, ма да црвена детелина посејана још у првој години даје доста велику жетву. Ипак код нас због опасности од измрзавања, треба сејати црвену детелину упролеће. Сетва се изводи у другој половини месеца марта или првој половини априла. Црвена детелина може се сејати омашке—руком или омашним сејалицама и на редове—врстачним сејалицама. Сетва на редове боља је од сетве омашке јер дозвољава уштеду у семену и обезбеђује боље развиће усева. Пошто се црвена детелина у првој години живота лагано развија да би се са површине на којој је засејана добила жетва, треба је усејавати у неку житарицу: пшеницу, јечам или овас. Житарица у коју је усејана црвена детелина поред приноса које даје, игра и зиштитну улогу, наиме штити црвену детелину од непогода: мразева, припеке, хладних ветрова и др.

За сетву треба узимати здраво и добро семе. Нарочито треба пазити да семе није заражено вилином косицом. Стога семе од црвене детелине а и од осталих детелина треба набављати од пољопривредних установа, које гарантују да је семе здраво. За сетву површине од једног хектара потребно је 25—30 кгр. семена.

Пошто је семе црвене детелине ситно не сме се дубље сејати од пола сантиметра. По изведеној сетви,

да се семе покрије њиву треба лаком дрљачом подрљати или глатким ваљком поваљати.

Нега црвене детелине састоји се у дрљању и сузбијању корова. Сузбијање коровских биљака долази у обзир само у првој години, док се детелина није још довољно развила. Иначе она доцније сама угушује коровске биљке. Дрљање детелине врши се сваког пролећа и јесени, а ако је могуће и после сваког откоса.

Жетва црвене детелине изводи се у различито време, према томе да ли се гаји за зелену пиљу, сено, силажу или за производњу семена. Када се црвена детелина гаји за зелену пиљу, сено или силажу, жетву треба изводити у почетку или за време цветања. Ако се са косидбом закасни црвена детелина огруби, те много изгуби од своје хранљивости. Жетва црвене детелине за семе изводи се када семе сазри. О жетви за семе нећемо сада говорити, већ доцније, пошто је овај посао врло важан и захтева нарочиту пажњу.

По хектару црвена детелина, када се потпуно развије, а то је у другој години живота може дати од 80—100 товара сена или 320—400 товара зелене пиће.

Ing. Властимир Ђ. Ђорђевић.

Припремање хране за стоку

Да би се храна, коју стока узима што боље искористила, потребно ју је пре храњења нарочито припремити. Тиме се поред лакше и веће сварљивости хранива постиже још и бољи укус и уклања шкодљиво дејство неких хранива. С тога је припремање хране у исхрани стоке један веома важан посао.

Начина припремања хране има више и сваки од њих има свој циљ и сврху.

Сецкање хране, које се примењује код сена, сламе, кукурузне шаше, репе и остале кабасте хране, има за циљ да се уштеди снага коју мора стока да употреби да би ту радњу обавила са својим зубима, као и време које је заго потребно. Поред тога, сецкањем

хране омогућава се мешање неукусне хране са укусном, н. пр. сламе са сочном храном, тиме побољшава укус и тако присиљава стоку да је једе. То је нарочито важно код оних газдинстава, код којих служи као сточна храна у главном неукусна слама или кукурузна шаша, коју треба као сечку мешати са укуснијом и кориснијом, тј. добрим ливадским сеном, детелином, луцерком и др. Исто тако код прелаза са зимског, сувог храњења на сочну зелену пиђу и обратно, које се мора постепено извести, сецкање сламе и сена и мешање овакве сечке са зеленом пиђом веома је препоручљиво, јер се на тај начин избегне иначе уобичајен пролив и надун.

Дужина сецкања зависи од врсте стоке. За говеда треба да износи 2.5—3.5см., а за коње 1.5—2.5 см. Крађу сечку од 1.5 см. коњи сувише халапљиво једу, нарочито ако се меша са овсем, па могу због тога оболети од колике. Младу, суву детелину намењену свињама и живини треба сећи што краће.

За сецкање сламе, шаше и сена постоје нарочите справе, сецкалице, а за репу опет друкчије, које исту секу на танке листиће да не би наступило задављивање. Међутим, пољопривредник да би избегао трошак може да сече репу са обичним ашовом у неком сандуку. Разуме се, да треба претходно репу добро опрати или бар скинути са ње земљу, ако је има. У Данској хране стоку целом репом јер су установили, да је као таква хранљивија него исецкана.

Ситњење хране примењује се код зрневља и то са сврхом да се она што боље искористе. Сокови варећег канала не могу наиме да пробију тврду и отпорну љуштуру целог зрна, па зато не могу да доспеју у унутрашњост. Због тога се често пута може видети, да стока која се храни неуситњеним зрневљем, избацује у балези цела зрна. Дакле, несварена, па према томе и неискоришћена.

Највећег значаја има ситњење зрневља за свиње, пошто оне халапљиво једу и зато храну зубима сасвим незнатно уситне. С тога је потребно, свињама зрневље што више уситнити тј. ујармити, односно прекрупити.

За говеда и овце може бити ситњење зрневља већ нешто грубље, пошто они храну преживају, док је старим коњима са лошим зубима и ждребадима довољно зрневље (овас) само згњечити. Осталима, нарочито живини, зрневља се не ситне, већ дају цела. Једини изузетак чине кукуруз, јечам, раж и семење махунастог биља (грашак, боб, соја и др.), које су због тога што су ванредно тврда и што у желудцу набубре треба свакако најпре ујармити или прекрупити, па тек онда хранити.

Остали начини припремања хране као што су квашење, кување и др. не могу заменити ситњење.

Квашење брашњаве хране изводи се непосредно пре храњења и то због тога, да се избегне расипање и прашење брашна, које смета како прибору за дисање тако и очима. У том случају покваси се храна сасвим незнатно тако рећи само овлажи, али никако не претвори у неку врсту напоја, као што је уобичајено код свиња, јер то иде на уштрб искоришћавања хране. Насупрот томе, потребно је тврда зрневља и хранива као што су суви репни резанци и сладове клице, која у желудцу још и набубре потапати у воду и оставити их у њој 10—12 сати. Тиме се спречава набрење поменутих хранива у желудцу и олакшава ситњење и жвакање хране.

Лужење хране предузима се код кромпира, лупине и осталих хранива која садрже отровне материје и то са циљем, да се иста помоћу воде извуку. Лужење кромпира врши се на тај начин, што се кромпир потопи у хладну воду и оставља у њој 6—12 сати; после чега се вода, у коју су прешле отровне материје оцеди и баци, а кромпир употреби за исхрану. Много дуже се лужи семе од лупине и то 36 сати, затим се кува 1 сат па поново лужи 48 сати и при томе се вода што чешће мења. Или још боље: кувану лупину стрпати у џак и ставити у плитку, текућу воду.

Кување хране врши се само онда, када је храна покварена, плеснива, заражена неким бактеријама, или када садржи семе коровских биљака, које би несва-

рено прошло кроз варећи канал у ђубре и са њим на њиву. Даље се кува кромпир, нарочито за свиње, пошто постаје кувањем укуснији и сварљивији. Исто важи за ланено семе, коме се приликом кувања повећа дијететско дејство. Познато је уосталом, да се ферменти и витамини кувањем делимично уништавају.

Пржење хране, које се примењује код кестења, жира и осталих горких хранива, отрањује из хранива непријатан, горак укус и омогућава истовремено скидање љуски са поменутих хранива. Пржење зрнасте хране препоручује се и као лек против пролива и за појачање полног жара. Сварљивост хране се пржењем смањује.

Превирање хране изводи се у циљу побољшања укуса хране и умекшавање сламе, како би се могла давати стоци у већим количинама. За превирање хране потребно је једно одељење, једна бетонска јама квадратног облика и подељена унакрст зидом на четири дела, тако да се сваки дан напуни један део мешавином исецкане хране: сена, сламе, шаше, плеве, репе, јарме и осталих хранива којима пољопривредник располаже. Но, кад тога нема, онда се исецкана храна слаже на гомилу и набија слој по слој и при томе се добро кваси сваки слој. На мањим газдинствима може се у ову сврху употребити обична каца. У главном треба постићи да се овако спремљена мешавина исецкане хране за дан два загреје, да преври, пошто се тиме добија накисели укус и врло пријатан мирис, због чега је стока радо једе. Сем тога и сварљивост се на тај начин унеколико повећа.

Мешање хране, нарочито снажне тј. концентрисане, повећава дејство појединих хранива заступљених у смеси, која се тиме међусобно допуњују. Постоји правило, да што разноврснијих хранива има у једној смеши, то је већа њихова вредност. Затим се мешају снажна хранива и због тога, да би се постигла што боља каквоћа сточних производа. Кукуруз, пшеничне мекиње, буков жир, и остала хранива која дају мекане производе треба мешати са јечмом, грашком, бо-

бом, сојом и храстовим жиром, дакле хранивима, која проузрокују јачу чврстину производа. Најзад треба мешати хранива која изазивају пролив са хранивима, која затварају.

Ing. **Иван Пуцељ**

Исхрана младих јагњаца у вези са појавом пролива

Пролив, као самостално, примарно оболење у опште не постоји. Он се појављује као пропратни симптом разних оболења, заразне и незаразне природе, која оболења имају своје седиште у органима за варење. Према томе лечење сваког пролива, као и подешавање исхране обзиром на пролив неће имати никаквог успеха, а ако га и буде било он ће бити само делимичан, док не уклонимо узроке који изазивају појаву пролива.

Има и пролива, који у опште не изискују неко нарочито лечење, јер су обично једна природна појава — као на пример проливи код стоке, која се после зиме и шталске исхране сувом храном пушта на пашу. — Овај је пролив за организам чак и користан и због тога добродошао, јер прочишћава цревни тракт, односно органе за варење и тиме регулише бољу пробаву.

У већини случајева пролив је у најтешњој вези са самсм исхраном, било да је храна узимана непосредно, било, посредно сисајући мајчино млеко. Неправилно храњење, храњење искваренom храном и нездравом водом, претерано храњење, храњење одвише јаком храном мора изазвати промене у органима за варење, које се онда испољавају поред осталих симптома и једним проливом.

Ако смо сигурни да је пролив наступио услед горе наведених разлога онда приступимо лечењу — не самог пролива, који је у томе случају од мање важности — већ лечењу промена у органима за варење, регулисањем исхране, потпомажујући се

и осталим лековима, које савремена медицина препоручује у оваквим случајевима.

Сасвим је други случај код пролива који је изазват неком од заразних болести. Ту не би лечење ништа помогло, нити регулисање исхране. Једино пелцовање даје нам могућности, да болесника спасемо од сигурне смрти.

Према томе код појаве пролива морамо првенствено да установимо узроке оболења, па тек онда да приступимо уклањању узрока, било лековима, применом нарочите исхране или пелцовањем, у опште подешавању терапије према природи саме болести.

Болести младих животиња нису тако ретка појава код наших одгајивача, можемо рећи, да се оболења код младих животиња појављују чешће но код већ одраслих. Исто тако позната је чињеница, да младе, још недорасле животиње теже преболе оболења, нарочито оболења у органима за варење. Једна врло честа појава код свих младих животиња, па и код јагањца јесте пролив, који се јавља, како је већ једном наглашено не као болест сама за себе већ као пропратни знак становитих оболења. Најчешћи су узрок тим оболењима поремећаји у исхрани. Сем тога постоје и многобројни други узроци, од којих ћемо изнети најважније, као и начин како се исти спречавају:

На првоме месту ћемо се позабавити питањем времена, које је најприкладније за јагњење и најпогодније за одгајивање јагањаца. Знамо, да се код нас овце јагне од Божића даље, т. ј. у главном у јануару и фебруару, које време баш не одговара добром и успешном развоју јагањаца. Познато је, да паша, сунце и ваздух погодују у сваком погледу нормалном развоју младог тела, па је зато јагњење у зими још прерано, јер су јагањци изложени хладноћама и влази кишовитих дана. Са те стране је боље, да се овце јагње у марту и априлу месецу, јер се младунцима пружа могућност, да излазе на пашу, где уз коју травку могу наћи све оно што је њиховом младом

телу најпотребније и најкорисније: ваздух, сунце и кретање.

Прехлада у рано пролеће, па и касније могу наштодити и већ одраслим животињама, а камо ли младим чије је нежно тело тек у израсту. Хладноћа, па можда још више киша и влага изазива код младих јагањца јаче назебе, који се онда очитују у проливу, малаксалости и слабом вољом за сисањем, са свим штетним последицама. Настојимо, да младу стоку очувамо од тих штетних утицаја па да онда немамо бриге око лечења оболења, које су изазвате тим временским неприликама.

Пролив, који се појављује у првим данима после јагњења проузрокован је већином једном болешћу, која долази као последица нечистоће торова у којима су овце и јагањци смештени. Та се болест шири у заразном облику на готово сва млада грла, јер узрочници, излучени балегом оваца доспевају на сва места, а нарочито на храну и виме. Нарочито виме, ако се редовно и темељно не чисти постаје право огњиште заразе, и највећа опасност за јагањце. Знаци овог опасног оболења јесу: Готово воден пролив, жућкасте боје, кадгод пенушав и јако смрдљив. Оболели јагањци упадљиво брзо слабе, малакшу, престају да сишу и после 1—2 дана угину.

Појаву болести као и њезино ширење можемо спречавати на једноставан начин, да се кровина у торовима држи увек чисто и да младе јагањце држимо неколико дана са њиховим мајкама одвојено од осталог стада у засебним торовима.

У случају, да се болест појави онда је препоручљиво одвајање свих болесних па и сумњивих јагањаца заједно са мајкама од осталих на око још здравих. Мајке добро хранити, сувишно млеко измузати, а јагањце припуштати сисању чешће и на краће време. Не успемо ли, да тим начином дођемо до успеха онда треба приступити лечењу, које поверити ветеринару.

Болести код оваца-мајка, нарочито болести црева и вимена могу тако исто изазвати код јагањаца пролив,

јер мајчино млеко је услед тих болести изгубило свој нормални састав и штетно делује на млади организам. Тако исто и велики замор оваца-мајка може проузроковати пролив код младунаца.

Покварена храна, којом се овце хране, па и неке од заразних болести такође штетно утичу на младе животиње, јер се лоши састојци хране, настали услед трулења и клице заразе излучују млеком и доводе до пролива и тешких оболења јагањца. Узроке оболења јагањца не треба према томе да тражимо у њима самим, јер су често пута саме мајке криве оболењима својих младунаца, па ћемо њиховим излечењем излечити и сисанчад.

Овце храњене зрневљем и детелином излучују прејако млеко са великим процентом масти, које може довести код неколико дана старих јагањаца до пролива. Зато овце дојилке не треба хранити одвећ зрнастом храном.

Често су узрок проливу две врсте глиста, које живе у цревима оваца. Овцама и старијим јагањцима ове глисте не шкоде Бог зна како, јер су отпорније и лакше подносе, али су зато млади јагањци веома осетљиви на ове глисте и могу од њих чак и страдати. Болест, проузрокована глистама показује се у наглом мршављењу јагањца, малокрвности, затвору, који се доцније претвара у пролив. Интересантно је да болесници готово за цело време добро сишу. Тек при крају болести престају сисати услед слабости, да би ускоро угинули услед опште изнемоглости. Лечење, које се састоји у истеривању глиста није баш тако лако проведљиво услед младости болесника и изискује стручно знање. Зато је најбоље, да у опште не дозволимо, да се јагањци заразе глистама.

Ове мере предохране су веома једноставне и лако проведљиве. Јагањце треба, да држимо већ неколико дана после јагњења одвојено од мајки, да их не пуштамо на пашу, где иду и остале овце и да их држимо у торовима одвојено на начин, који ће бити доцније изнешен.

Питање саме исхране уско је везано са питањем времена одбијања јагањца од сисе. Обично се иде за тим, да се јагње што пре одбије — одучи — од сисе и привикне на чврсту храну. То се обично чини из економских разлога, да би се млеко могло што пре искоришћавати, било за продају, било за домаћу употребу. Да је прерано одбијање штетно не треба посебно наглашавати, кад знамо, да је мајчино млеко најбоља храна за правилан и успешан развој младога организма. Желудац и црева младунчета још нису довољно развијена за примање и пробављање чврсте хране па је разумљиво, да органи за варење, присиљени на чврсту храну одговарају са обољењима и проливом. Колико год ово брзо одбијање штетно делује на развој младог тела и здравље јагањца толико исто може од штете бити и пренагли прелаз са млека на чврсту храну.

Јагње већ са 2-3 недеље осећа потребу за чврстом храном и тада му не треба дозволити да по кровини траже отпатке или да чак гриска умрљене сламке, него му треба дати јарме од зоби чиме ће своју потребу задовољити и своме телу највише користити. Најбоље је, да јагањце сместимо у засебан тор уз онај за мајке — спојен са њим једним малим отвором, пролазним само за јагањце. Ту се јагањци држе све време, привикавају се на храну и имају уз то и довољно простора и могућности за кретање. Мајкама се пуштају неколико пута дневно, већ према старости јагањца на сисање и враћају се одмах у свој тор.

У другом месецу старости треба јагањцима уз облигатну јарму од зоби давати по мало доброг сена.

У трећем месецу онда почињемо са одбијањем од сисе, које наравно мора да буде постепено. У току од 3—4 недеље јагањце постепено привикавамо на мању количину млека и то на тај начин, да у почетку пуштамо јагањце мајкама три пута дневно, па два пута и коначно при крају само један пут. Истовремено повећавамо оброк сена.

У четвртом месецу треба, да су јагањци већ потпуно одбијени од сиса. Они се више не припуштају

овцама, да сисају, истовремено умањују се и оброци јарме, како би се коначно привикли храни, којом се овце обично хране.

За све то време и ако временске прилике дозвољавају требамо јаганце пуштати на пашу, да ојачају, кретајући се по сунцу и чистом ваздуху и да се привикавају на траву.

Није ретка појава, да се код оваца, разумљиво тим пре код јагањца појави пролив у првим данима по изласку на пашу. Разлог томе проливу није болест, но само трава, која је на пролеће превише сочна и водена, а овце је радо и алапљиво једу. Пробавни органи су међутим дугом зимом навикнути на суву храну па не подносе нагли прелаз на младу сочну траву услед чега реагирају једним проливом, који је, како је већ раније речено нешкодљив и зато добродошао једино ако не потраје дуже времена.

Овој појави је лако стати на пут на тај начин што овце односно јаганце постепено привикавамо на зелену храну дајући им пре изласка на пашу по мало суве хране, те на тај начин, колико толико регулисавамо постепени прелаз.

Овим су изнети најчешћи узроци, који изазивају појаву пролива. Нарочита исхрана не може се прописати, јер су узроци разне природе и како је већ раније речено ми не управљамо наше лечење сузбијању самог пролива, који је пропратни симптом и ништа више, већ проналаску и уклањању узрока који су болест и са болешћу и пролив изазвали. Код свих оболења, која имају своје седиште у органима за варење исхрана мора да буде дијетална, исто као и човека. Никаква тешка храна, никаква надражујућа храна, опреза при појењу, да вода не буде одвише хладна, — млаки напоји од мекиња или пројиног брашна, меко слатко сено, постојана вода за пиће, али само у мањим количинама то би било за препоруку код оболења, која су у вези са проливом. Понављам, да је тај начин лечења само симптоматични и да неће имати успеха све дотле док не успемо да уклонимо узроке, који су болест проузроковали.

Мар. Ферјанчић.

Нов упут о избору садница шљива и одгоју њихове круне

Под притиском тешких последица пропасти наших шљивара од штитасте ваши, отпочета је хитна обнова истих. Наш одгајивач ушао је у овај посао са пуно воље, прилично доста разумевања и са великом ужурбаношћу. Сваки је хитао да што пре и боље обнови оно што му је пропало, тј. да накнади оно што му је изгубљено. И данас, после неколико година, са резултатом тога рада можемо у већини бити задовољни. Јер је сама обнова, како у погледу броја засађених стабала, како у погледу доброг избора положаја земљишта и припреме истог, давању довољног растојања, постављању правих редова итд. изведена у већини случајева доста добро. Али ипак зато морамо рећи да скоро код већине обновљених шљивара има нешто са чиме на жалост не можемо бити задовољни. Тако нпр. приликом обиласка наших најизразитијих шљиварских срезова Дринске и Дунавске бановине (при прегледу шљивара пријављених за награде по стечају Српског пољопривредног друштва) баш на лицу места видело се да велика већина обновљених шљивара има посве *лошу круну*. Како се пак зна да је добра, пуна и здрава круна поред других чинилаца врло важан услов за пуну корист коју треба с правом очекивати од шљива, то видимо да ова мана није мала и да на уклањању исте треба што пре и што енергичније отпочети радити. Јер држати и гајити стабло шљиве са слабом-лошом круном, исто је као и држање, неговање и храњење краве музаре са слабим вименом.

Како и на који начин да отклонимо овај недостатак код будуће посађених шљива, а како код већ до сада посађених и нешто старијих? Ово је врло важно питање. Јер, уколико се оно пре и боље реши, утолико је боље и лакше и обратно: уколико доцније, утолико је штетније и теже. Али пре негошто би рекли своје мишљење о томе, нужно је да се запитамо за узроке досада лошег одгоја круне код већине одгајивача. Многи од нас рећи ће, да је томе једини узрок неупућеност нашег одгајивача. Неоспорно је да има доста тога, али и поред овога морамо рећи да има и један други врло јак узрок. Тај узрок лежи у једној извесној пракси која је дошла као последица неких правила која су до сада давана и које је одгајивач свесно извршавао иако она нису била посве оправдана. Да је ово тачно, служи нам као доказ баш та околност што већина добрих воћара, за које се не може рећи да су толико невешти, имају шљиваре са лошом круном. Тако, нпр. знамо да је до сад постојала пракса да се садница сади на стално место само са образованом круном и да се по сађењу на стално место гране тако образоване круне скраћују-

прекраћују обично на трећину дужине. Исто тако знамо да се у новије време појавило упуство одгоја такозване *трогране основне круне*. Иако, оба ова правила имају у извесним случајевима и код неких врста воћака својих добрих страна, ипак зато баш њихова примена код шљиве није се показала подесна, јер се противи извесним природним особинама шљиве, а то је баш најачи разлог одгоја лоше круне. Зашто? Ко је мало више посматрао природни пораст и развиће наше шљиве, њене круне и грана, свакојако је запазио да она по својој природи не подноси веће вештачко дотеривање круне, а нарочито ако то дотеривање изискује и прекраћивање појединих или свих круничних грана, или ако је то дотеривање последица баш тог прекраћивања. Међутим сам упут и његово извршење о прекраћивању грана по сађењу или при образовању трогране основне круне, баш нагони воћара на то неприродно-вештачко дотеривање круне и онда није чудо што је лош одгој исте, јер шљива по својој природи образује своју више пршљенасту круну из својих вршних младара који избијају испод прекраћеног дела стабла. Ако се ти и тако избијени младари доцније ма због чега прекрате на исвесној дужини, као што је баш случај код обавезног прекраћивања истих по сађењу саднице на стално место, или код образовања трогране круне, они ће исто тако испод прекраћеног места потерати нове младаре и образовати нову круницу. И тако место једне основне круне на таквом стаблу имаћемо онолико круна колико је на њој прекраћених основних крунних грана. Покушамо ли сада, од тих задржаних делова прекраћених основних грана по сађењу и нових младара, који су при врховима ових да образујемо и развијемо добру снажну и здраву круну, то ће нам и поред солидне праксе тешко поћи за руком, јер се то противи самој природи шљиве, а природа је овде јача од вештине. Па и ако се донекле и понегде у овом и постигне повољан резултат

Сл.4. Шљива са круном без прекраћивања грана по сађењу и без вештачког дотеривања.

ипак тако и на тај начин образована и развијена круна неће бити тако идеално добра а нарочито неће бити у основи богата са родним гранчицама но ће бити сва до прекраћиваног места празна-гола као што се то лепо види из слике која показује изглед лоше круне као последицу прекраћивања грана по сађењу и при образовању трогране основне круне.

Сл. 5 Шљива са лоше развијеном круном.

Кад ово знамо, сад настаје оно главно питање које нас овде највише интересује, а то је како и на који начин да отклонимо те сметње доброг и природног одгоја круне. Према оном што је већ речено свакојако одговор би гласио: одбацити праксу прекраћивања грана круне по сађењу као и одгој трогране круне. То је тачно али сад настаје једно друго питање а то је: да ли се то код оваквог досадашњег начина гајења може и сме одбацити, а да се не претрпи штета у другом правцу? Док одгајивање трогране круне не само што без икаквог ризика можемо већ и морамо потпуно као непотребно одбацити дотле пак одбацивање прекраћивање крунините грана не би се смело изоставити. Зашто? Зато што по досадашњем начину и упуту за сађење на стално место употребљујемо такве саднице које неминовно захтевају баш то прекраћивање. Наиме, ми смо досада употребљавали само оне саднице које имају добру, развијену круну. Да би се пак такве саднице што боље и сигурније примиле, нужно је да им се по сађењу гране круне прекрате на изнесну дужину, јер је то услов бољег и сигурнијег примања. Сад само настаје питање да ли је већа корист од добре круне, те да ово прекраћивање као сметњу одгоја исте изоставимо, или је због бољег, бржег и сигурнијег примања саднице, боље да то прекраћивање и даље вршимо. Ако пођемо са гледишта досадањег начина рада, видимо да је важност и једног и другог велика и да једно без другог не може да буде, јер слабо примање и слаб пораст посађене воћке-шљиве даје слабу круну, па ма како исту произвели и дотерали, и обрнуто: и најбујнија и најразвијенија шљива са лошом кру-

ном никад неће дати задовољавајуће приносе. Кад ово знамо, настаје питање како и на који начин да сад задовољимо обе ово потребе, тј. добро, брзо и сигурно примање и добар, брз, лак и правилан одгој добре, здраве, снажне и пуне круне? Другим речима: како да убудуће одбацимо-изоставимо прекраћивање крунних грана као сметњу доброг одгоја круне а без штете по добро и сигурно примање посађених садница? *Тај пут и начин јесте у бољем и практичнијем будућем избору садница за сађење и образовању и одгоју круне на истим тек по сађењу на стално место.* Тако, нпр., по досадашњем упуту и начину рада вршили смо потпун одгој садница у растилу и нисмо хтели за сађење узети оне саднице које нису имале добру и развијену круну. Употреба таквих садница, као што смо видели, намеће неминовну потребу прекраћивања крунних грана по сађењу, а то прекраћивање било је сметња одгоју добре круне. Сад, да би то избегли, ми код будућег сађења *треба за сађење на стално место да бирамо и узмемо млађе саднице (1—2 године старости)*, тј. оне које су у растилу достигле потребну висину а без образоване круне. На тако изабраној садници отпочети образовање и развијање круне тек по сађену на стално место, а на начин како смо то до сада вршили у растилу. На овај начин пошто садница нема образоване круне, нема ни прекраћивања по сађењу, а са овим нема ни сметњи даљег одгоја добре круне. Па не само ово, него употребом оваквих садница и образовањем круне на сталном месту постижу се и многе друге велике користи. Тако: а) Употребом млађих садница скраћује се време њиховог одгоја у растилу, а са овим постиже се и уштеда у раду око дужег одгоја, а нарочито око образовања круне, коју по сађењу на стално место опет кваримо.

б) Млађе саднице имају мање дебљих жила, а више ситних и влакнастих те се као такве лакше и боље и без штете ваде из земље; као тање боље се пакују и лакше се преносе.

в) Млађе саднице лакше се саде боље се и сигурније примају, мање болују и бујније расту.

г) На таквим садницама на сталном месту лакше, брже и сигурније се производи и однегује добра, здрава, снажна и пуна круна, којој не потребује доцније вештачко дотеривање.

д) Омогућено је на таквим садницама и на сталном месту орезивање круне на једној потпуно једнакој висини свих садница у шљивару и тиме омогућен правилан и несметан рад испод шљива а такав шљивар даје много лепши изглед.

Као што видимо ово су велике и важне користи од употребе млађих садница за сађење на стално место. Један једини разлог против употребе овако младих садница био би

тај што тако младе саднице посађене на стално место изискују мало више и дуже пажње око заштите, али код вредних одгајивача то не претставља никакву тешкоћу.

Према томе и свему до сада изложеном можемо рећи да досадашњи начин избора садница и образовања круне на истим у растилу треба напустити и за *сађење узети младе саднице без образоване круне, и образовање исте вршити по сађењу на стално место.*

Да би досади зложено мишљење што јаче потврдили, да наведемо један пример, који је случајно изведен баш у свему по предњем начину. Тако, нпр. од неколико стотина прегледаних шљивара у више срезова били су као најбољи шљивари Качаревића из Винче код Тополе и Жив. Јовановића из Ваљ. Каменице (оба награђени I наградом Срп. пољопривредног друштва по расписаном стечају). Видети ова два млада шљивара збиља је вредно за свакога. Не зна се у њима шта је лепше, а још мање на што би се могла замерка учинити. Јест, али су ова два разумна одгајивача, у жељи да постигну нешто друго, случајно у подизању и неги истих пошли у свему баш онако како се предњим упутом тражи. На име, да би у свом шљиварy имали што боље и сугурније шљиве роднице, од бољих најбоље, они су на стално место посадили младе изданачке саднице, без круне. Кад су исте одрасле до одређене висине, они су их на потребној висини све окалемили калем-гранчицом шљива родница. Од младара избијених из калемљеног дела, односно калем-гранчице образовали су круну. На овај начин они су добили шљиве све добре роднице. Али поред ове велике користи оне су са тим једновремено, избегли непотребно прекраћивање крунних грана и вештачко дотеривање а са овим и штетне последице и рђавог одгоја круне. Отуда је овај њихов случајни поступак дао одличне резултате.

Драгутин Ј. Спремић

Годишња скупштина пољопривредне подружине у Ваљеву

Годишња скупштина ове пољопривредне подружине одржана је 24 јануара т. г. На скупштини је било преко стотину чланова, најнапреднијих пољопривредника из околине Ваљева и грађана којима напредак села на срцу лежи.

Скупштину је отворио претседник подружине г. инж. В. Ђорђевић професор и позвао присутне да устану и пожеле дуг и срећан живот Њ. В. Краљу Петру II, највећем заштитнику сељака. Присутни су устали и једногласно узвикнули: Живео!

Даље је срдачно поздрављен изасланик Српског пољопривредног друштва г. М. Никетић, професор. Г. Никетић је узео реч, и поред осталог рекао: Драги пријатељи, мило ми је што и по други пут долазим међу Вас, моје познанике, као делегат Српског пољопривредног друштва и што на скупштини видим већи број присутних него прошле године. Видно се примећује боље интересовање пољопривредника за своју организацију. Све пољопривредне подружине треба да следују примеру пољопривредне подружине у Краљеву, која данас има 520 чланова. То је највећа подружина у нашој земљи, која ће себи ускоро и дом да подигне. На годишњој скупштини те подружине, која је одржана пре неколико дана, ја сам се дивио њеноме раду. Г. Никетић је даље говорио о привредном стању у свету и скренуо пажњу да пољопривредници треба да се удружују, поред осталог и ради оријентације у пољопривредној производњи. Ако је пољопривредник неудружен, он је без везе са установама која му могу дати обавештења о кретању привредних прилика у свету, према којима се производња мора подешавати.

Управа је поднела извештај о раду подружине у прошлој години из кога се види, да је на просветном-пропагандистичком пољу урађено следеће: одржана једна општа пољопривредна изложба за срез ваљевски; одржано 20 популарних предавања за сељаке по селима у околини Ваљева, у којима је нарочито говорено о воћарству; одржан један калемарски курс при Средњој пољопривредној школи, којим је руководио професор воћарства г. Јордан Димитријевић.

У поднешеном програму рада за текућу годину предвиђено је да се приреди једна општа пољопривредна изложба, по могућству у заједници са пчеларском и живинарском овдашњом подружином за срезове: ваљевски, колубарски и подгорски; да се одрже два курса: један калемарски и један плетарски. Ова два курса би се требало извести при Средњој пољопривредној школи овде; да се одрже најмање 20 предавања у селима из разних грана пољопривреде.

После овога је настала дискусија у којој је узело више чланова учешћа. Г. Живорад Ракић је тражио да се стане на пут лицима која продају семе луцерке и детелине заражено вилином косицом. Претседник г. Ђорђевић је истакао да пољопривредници треба да семе поменутих биљака набављају код поузданих установа, које су под надзором надлежних власти.

Г. Тихомир Ћирић је говорио о Српском пољопривредном друштву. као установи која има велике заслуге за унапређење села.

Г. Пера Марковић, министар у пензији, поред осталог у свом говору рекао је: „Подружина је од увек радила колико је могла. Сваке године Управама подружине смо одавали

заслужено признање за рад. Што она није успела да прикупи онолики број чланова као подружина у Краљеву, ја мислим најглавнији је разлог, јака привредна криза, која је особито притискивала овај крај, због посебне шљиварске кризе. Шљиварска криза је оставила великих штетних последица."

Г. Драг. Максимовић учитељ, приметио је да је подружина мало урадила на пословном промету а доста на пропагандистичко-просветном. На крају су члановима одржана два предавања. Г. Јордан Димитријевић професор Средње пољопривредне школе у своме предавању говорио је о сузбијању болести и штеточина на воћу. Г. Стеван Јешић, економ Средње пољопривредне школе, говорио је како да се економски појачају наша сеоска газдинства. У овом другом предавању је изнет предлог, да подружина набави потребне машине за производњу семена луцерке и црвене детелине. О томе питању је дискутовано, па је Управи стављено у дужност да га проучи ради његовог спровођења у дело. Са овим је скупштина закључена.

Ст. Јешић.

Годишња скупштина Пољ. подружине у Новом Аџибеговцу

(Из извештаја г. Виће Матића, изасланика Друштва).

Управа Подружине позвала је своје чланове и остале пољопривреднике да на дан скупштине (3-I-) у 10 часова дођу ради свршавања подружинских послова, а у 2 часа по подне да дођу и они и женскиње на предавање г. В. Матића после кога ће приказати рад са преслицом, учитељица рада, Удружења југословенска народна ношња из Београда, Радмила Гајићева, која је преслицу донела.

Око 10 часова дошли су на скупштину чланови Подружине и пуна велика учионица у Школи Н. Аџибеговца до 80 слушалаца.

Претседник Подружине Живојин Савић, отворио је скупштину, поздравио Њ. В. Краља, као највишег Заштитника Српског пољопривредног друштва и ове Подружине, па затим претставио скупштини изасланика Српског пољопривредног друштва г. Вићу Матића.

Пошто је Г. Матић заблагодарио члановима Подружине и осталим пољопривредницима на лепом одзиву и скупштини на којој ће свакада чути поучних предавања, да се користе у своме раду и животу. Испоручио им је поздрав од Српског пољопривредног друштва, које већ близу 70 година ради на унапређењу пољопривреде и стварању свију пољопривредних организација. Заблагодарио је Управи Подружине на припреми

ове скупштине, изложио је задатке Подружине на корист њених чланова и осталих пољопривредника и пожелео скупштини срећан рад.

После овога, секретар — благајник г. Голубовић, прочитао је годишњи извештај и закључни рачун за 1936. год. па је затим прочитао и извештај Надзорног одбора за исту годину.

Скупштина је затим Управи Подружине одала благодарност, што је набавила Маротов тријер сортирач, који је пречистио око 6 вагона пшенице за семе, што је набавила врстачну сејалицу, која је засејала око 10 хектара површине земље, а засејала би и још више да није кишно време сметало; што је набавила од Трговачке коморе 300 садница крушака и раздала бесплатно својим члановима.

После овога, срески пољопривредни референт г. Пољаков, одржао је пригодно пољопривредно предавање из разних грана и по разним питањима. Похвалио је рад подружине.

После подне у 3 часа скупила се пуна учионица народа. Било је до 100 слушалаца. Предавање је одржао г. Матић. Поменуо је каква је била наша народна ношња, наш понос, пре рата, за време рата и после рата. Изјавио је благодарност Подружини што је захтевала и приредила ово предавање у овоме плодноме месту, где народ има све услове за пољопривредно напредовање и угледно газдовање, па и народну ношњу. Предавао је о гајењу конопље, избору земљишта и положаја, припреми земљишта за сејање конопље и свима даљим пословима, док се не дође до кудеље за преслицу. Показао је разлику у земљишту за конопљу и лан, како се гаји лан јесењи и пролетњи, о избору и припреми земљишта, сејању, гајењу, берби, кисељењу и свима осталим пословима до предива.

Затим је нарочито препоручио боље гајење оваца, да се добије боља вуна. Упутио је на среске пољопривредне референте, да набаве боље приплодне овнове, ради укрштавања са нашим домаћим овцама и поправке вуне наших оваца. Добром негом такође се може поправити вуна наших оваца. Препоручио је домаћицима да од својих производа конопље, лана, вуне израђују свима укућанима мушким и женским, старијим и млађим рубље и одело и све постељне ствари и кућне потребе. Да то све саме израђују савршенијим преслицама и најновијим разбојима за брзо ткање, са широким платном.

По овоме је гђа Радмила Гајић, учитељица Друштва Југословенска народна ношња показала са најновијом преслицом, предење најпре конопље, по том лана и вуне. Морала се са преслицом попети на астал, да је све женскиње

види, како ради. Пошто је опрела по извесну количину конца, показала је како се на истој преслици конци могу да удвоструче и препреду да постану јачи за разне потребе.

Женскиње млађе и старије начетиле су се око учитељице Радмиле пратиле предење и запиткивале је, те за овоте за оно. Она им је објашњавала. Једна по једна узимале су предење у своје руке. Учитељица им је показивала. Неке су брзо схватиле. Ухватило је вече, те се није могло даље радити. Светлост од лампе била је недовољна. Чуо се глас, да госпођица остане, да им и сутра дан покаже, макар и о њиховом трошку. То је прихваћено. Преслицу је откупио претседник Подружине, да се не враћа у Београд и предлог је прихваћен, да се сутра дан настави поучавање на преслици.

У току овог приказивања предења г. секретар — благајник Подружене г. Голубовић, учитељ, узео је реч и најтоплије заблагодарио предавачу г. Матићу, учитељици Радмили и Српском пољопривредном друштву, које их је упутило, да народ поуче у овим његовим најпречим и животним и тако корисним потребама. Зажелео је да се у току ове године у овоме месту, приреди и један домаћички течај, за који постоје сви услови, да се повољно изведе. Он ће ставити на расположење једну учионицу и све остало што је потребно. Постараће се заједно са општинском управом, за све потребе око домаћичког течаја.

Г. Матић је по овоме заблагодарио подружинској Управи, њеноме вредном секретару-благајнику г. Голубовићу, што су се најозбиљније постарали, те су овако сакупили у Подружини мушку и женску чељад, да саслушају ова поучна предавања. Обећао је да ће Српско пољопривредно друштво и Удружење Југословенска народна ношња и даље чинити своје дужности према Подружини и народу.

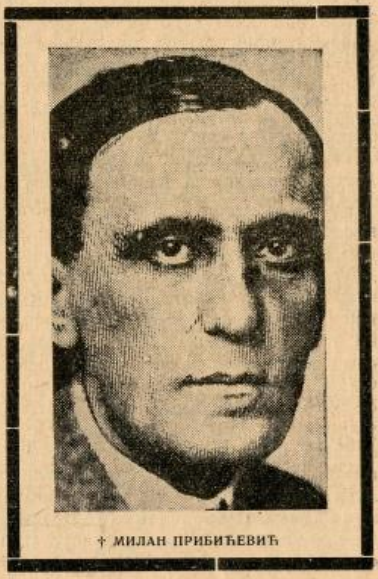
† Милан Прибићевић

Угасио се живот једног великог националног борца, војника, земљорадника и радника. Умро је Милан Прибићевић, пуковник у пензији, народни посланик и редовни члан Српског пољопривредног друштва. Смрт га је задесила 8 марта ове године у Монтреу у Швајцарској, где је отишао да потражи лека своме оронулом здрављу.

Покојни Милан Прибићевић рођен је 1877 године у селу Главичанима у срезу Двор н/У. Свршио је кадетску школу у Грацу, а потом ступа у аустријску војску. Али мучен идеалом да ради за национално ослобођење, бежи из аустријске војске 1905 године у Србију, где буде примљен за официра српске војске. Још као млад официр он 1907 године

написао је чувени „Штатут револуционарне организације Јужних Словена", у коме је још тада пророчански претсказао распад Хабсбуршке Монархије и уједињење Јужних Словена. У том Штатуту он је описао правац којим треба ићи за национално ослобођење и уједињење Јужних Словена, а у њему је дао и своје погледе како по ослобођењу и уједињењу треба уредити нову државу. То што је у Штатуту изнео он је то и до краја живота заступао.

За време анексионе кризе Босне и Херцеговине 1908 год., када основана српска народна одбрана, Милан Прибићевић постаје њен главни секретар. У овом својству он ради на организацији целокупног народа за велику претстојећу борбу за ослобођење и уједињење. Када је букнуо балкански рат он се као официр бори за ослобођење Косова, чиме му се испуњава један идеал живота. За време светског рата њему се испуњава други идеал живота. Он се тада бори за ослобођење и уједињење своје браће испод аустроугарског ропства. У тим борбама он се нарочито одликовао и у току саме битке он је добио чин пуковника и највеће одликовање Карађорђеву звезду с мачевима.

† МИЛАН ПРИБИЋЕВИЋ

После повлачења кроз Албанију, Српска влада са Крфа шаље Милана Прибићевића на челу мисије у Америку да тамо међу нашим исељеницима скупља добровољце и шаље их на Солунски фронт. Њему се има много захвалити што је знатан број добровољаца дошао из Америке да се бори у Српској војци на Солунском фронту. Исто тако, његова је велика заслуга што је Америка притекла у помоћ нашој праведној ствари за ослобођење и уједињење. По повратку из Америке он учествује на пробоју Солунског фронта и на челу пука, у коме су били добровољци из Америке, он улази

у ослобођену отаџбину. После слома Аустро-угарске монархије он долази у Загреб где буде придодељен Народном већу, те је и ту испунио значајну улогу, да је ово веће донело одлуку за уједињење са Краљевином Србијом.

Пошто је извршено национално ослобођење и уједињење, Милан Прибићевић напушта војничку каријеру, јер је сматрао да је његова војничка улога свршена, па стога прелази у политику. Као политичар он је био изабран за посланика свога родног среза за Уставотворну народну скупштину. У скупштини је он заступао гледиште да наша држава почива на земљорадњи, па стога мора првенствену пажњу да обрати селу и сељаку. Познати су његови говори у Народној скупштини о аграрној реформи и потребама села. Он је ту нарочито подвлачио да је у слободној држави потребно створити економску и социјалну слободу малом човеку-земљораднику и раднику.

Да би детаљно проучио сељачки живот и сам осетио тегобе и недаће на селу, Милан Прибићевић напушта политику 1923 године и одлази на Косово у село Велику Реку, где се настањује и сам обрађује земљу. Његов избор није пао на неко село у Србији, Војводини, Хрватској или коме другом делу његове отаџбине, где је живот ипак угоднији него што је живот у малом косовском и забаченом селу, већ је отишао на легендарно Косово за које му је мајка још на грудима улила љубав. Отишао је на Косово где ће не само проучити сељачки живот, већ да буде и учитељ сељаку. Он је осећао, да је Косову, за чије је он ослобођење радио, борио се и ослободио га, потребна највећа помоћ за социјално и економско подизање, па је зато тамо и отишао да преврне црну земљу и да сноси све недаће које земљорадњу прате. Он је оставио угодан великоварошки живот у доба када свако тежи њему и отишао је да се мучи као што се мучи сваки земљорадник. У Великој Реци на Косову он купује земљу-парче по парче-коју групише и уређује. Тамо он сам уређује кућу за становање; сам подиже зграде за стоку, живину и друго; сам чува и негује стоку; подиже воћњак и виноград; уређује пчелињак и све друго што је једном сељачком газдинству потребно. Он тамо доноси савремене пољопривредне справе: плуг, дрљачу, тријер, сејалицу, копачицу, сецкалицу и друге, и применом њиховом показује сељацима како ће и они употребом ових моћи лакше, боље и брже да обављају своје мучне радове. Он је тим радом постао прави народни пољопривредни учитељ и земљораднички месија.

Посматрајући и осећајући сам тегобе сељачког живота, Милан Прибићевић се 1927 год. опредељује за земљораднички покрет те године и он, на молбу својих пријатеља, активно учествује у избору за народну скупштину као но-

сиоц земљорадничке листе за округ косовски. У агитационим говорима на тим изборима, он је свагда истицао потребу села и његове незгоде и показивао пут којим се треба да пође да се селу и сељаку економски и социјално помогне. Он је тада нарочито подвлачио да без напретка села и земљорадника нема напретка ни држави ни друштву, и да друштво, ако жели себи напретка, мора да обрати највећу пажњу селу, јер је оно које даје освежење вароши, држави и целом друштву.

После ових избора, на којима он није био изабран, Милан Прибићевић продужује свој рад на селу све до 1935 године. Ове године он се кандидује за изборе народних посланика на листи г. Влатка Мачека и буде изабран сељачким гласовима у своме родном срезу Двор н/У.

Милан Прибићевић је био велики борац за националну слободу; он је створио генерације и генерације за ову борбу; био је одличан и храбар војник у рату, о чему сведоче многобројна одличја која је добио. Њему се има много да захвали за ослобођење и уједињење наше државе. Према својим млађима он је био праведан, пажљив и предусретљив. Какав је био према својим војницима то најбоље сведоци име „војничка мајка", које су му његови војници дали. Први идеал његовог живота био је ослобођење и уједињење Јужних Словена, међу које он није правио разлике по вери или племену. Овај идеал му је остварен. Други идеал му је био да помогне малом човеку-земљоделнику и раднику да се они у ослобођеној и уједињеној отаџбини осећају политички, економски и социјално слободни и јаки. Остварење овог идеала није доживео, јер га је неумитна смрт покосила.

Када историја буде ценила заслуге појединаца са стварање ове земље-за њено ослобођење и уједињење; када се буде ценило пожртвовање и самоодрицање појединаца за опште добро и корист; када се буде ценио рад и љубав за малог човека-земљорадника и радника, међу првима се мора поставити Милан Прибићевић, војник, политичар, земљорадник и радник

Смрћу Милана Прибићевића наша држава и данашње друштво, а нарочито земљораднички сталеж, губе једног великог идеалога, великог радника и великог борца за човекова права. Његовом смрћу нестао је један наш велики национални јунак и велики човек, каквих ми нажалост, врло мало имамо. У Милину Прибићевићу Српско пољопривредно друштво губи једног свог одличног члана и великог радника за село и сељака, па стога нека му је хвала за његову љубав коју је за село и сељака имао; нека му је хвала за његова пожртвовања која је за село и земљорадника учинио. Нека му је лака црна земља за коју се борио и у којој ће мирно почивати!

Нека му је слава!

Ing. Аранђел Т. Стоиљковић.

Извод из записника
Управног одбора Српског пољопривредног друштва

8 седница (25-II-1937). По питању детаљног извештаја жирија о прегледу и оцени радова — идејних скица за нови друштвени дом, после уводне речи п. претседника г. др. М. Јосифовића и после објашњења чланова жирија професора г. Светозара Јовановића, које је пред Управним одбором учинио настала је дужа дискусија у којој су већина чланова узели учешћа. За овим је извршено отварање понуда аутора награђених радова г. г. Савковића и Ивацића и Рада Михаиловића архитекта из Београда за израду детаљног плана и извођење свих радова око изградње дома па је одлучено: да се начелно сви послови око изградње детаљног плана изградње дома повере архитектима г. г. Савковићу и Ивацићу и са њима ступи одмах у контакт ради уређења дефинитивног споразума.

Затим је одлучено: да се одобри кредит у роби за ову годину Подружинама у Забрђу 12.000.— а у Крупњу 5.000.— динара с дугом из 1936. год. у 104.— динара.

Да се Подружини у Течићу начелно одобри кредит у роби за ову годину с тим да се у исти урачуна дуг из 1936. год. у 925.— динара и да јој се из помоћи Народне банке по ранијој одлуци са 50% попуста изда 200 кгр. плавог камена.

Да се тражи мишљење друштвене Подружине у Неготину и Средње пољопривредне школе по молби Ђорђа Ристића бив. друштвеног служитеља за помоћ.

Да се Подружини у Краљеву помоћ за подизање њеног дома за сада, док Друштво не изгради свој дом, не може дати.

Да Подружина у Козељу свој дуг из ранијих година за који је осуђена може регулисати на тај начин што ће поднети нову уредну меницу потписану од свих чланова свог Управног и надзорног одбора и г. Ранка Достанића, са роком за 1-IX т. г. а Друштво ће по том преко свог адвоката дати потребну изјаву суду да даљи поступак обустави.

Да се Подружини у Сврљигу може одобрити кредит у роби за ову годину са урачунавањем у исти остатка дуга из 1936 год. кад испуни услове за кредитирање.

Да се Подружини у Шапцу издаду 15 исписаних златних диплома по цени од 10 динара по комаду.

Да се изврши набавка једне врстачне сејалице, 60 бала рафије и 10.000 кгр. маниле по мустри и да се траже понуде и мустре канапа који би се могао употребити за везивање лозе у место рафије.

Да се изврши набавка 10 ком. тријера од фирме Штахел и Ленер у Б. Пешти и да се тражи понуда за 15 ком. Хајдових тријера.

Да се прими у састав Друштва ново-основана Подружина у Глобарима среза расинског бановине Моравске.

Да се исплати хонорар за рад у подружинама у 1936 год. г. г. Добросаву Илићу секретару подружине у Алексинцу 100 динара, Николи Коцићу секретару Подружине у Шапцу 172, Петру Жугићу секретару Подружине у Деспотовцу 84 и г. Петру Бели секретару Подружине у Ковину 96 динара.

Да се хонорар за рад у Подружини у Власотинцима за 1936 год. у 792 динара изда на равне делове г. г. Милутину Спасићу ранијем и Светозару Арбутини садањем секретару благајнику.

Да се ђачкој дружини „Развитак" при нижој пољопривредној школи у Ћуприји бесплатно изда колекција књига које је тражила.

Да се Главном одбору друштва црвеног крста бесплатно изда разних пољопр. књига у вредности 200 динара.

Да се од Министарства пољопривреде тражи одобрење да Подружина у Чачку разне моделе сушница које се на њеном имању налазе може продати пошто су рабатне — неисправне.

Да се молба Подружине у Чачку за серум противу свињске куге спроведе Ветеринарском оделењу Министарства пољопривреде.

Да се Соколској чети у Гуштерици на Косову бесплатно изда једна колекција разних књига.

Да се не може одобрити оснивање друге Подружине у селу Лозовику среза орашког.

Да се пољопривредној књижници и читаоници у Новом Селу код Трстеника по њеном избору изда бесплатно разних пољопривредних књига у вредности 200 динара на терет кредита Министарства пољопривреде за одрж. ових установа.

Да се усвоји предлог редовног члана и секретара секције за виноградарство и воћарство г. инж. агр. Душана Станковића, да предавања која држи у срезовима орашачком и опленачком, врши у споразуму са Друштвом и његовим подружинама и да му се признају стварно учињени трошкови и дневница за дане које на предавањима буде провео.

Да се г. Александру Н. Милановићу из Београда не може дати помоћ за израду и заштиту његовог изума за погон справа.

По тражењу Пољопривредног одељења Банске управе у Н. Саду да Друштво одреди свога претставника на Конференцију 1. т. м. по питању доношења уредбе и правилника о обавезном обезбеђењу усева и плодова од града, одлучено је да претставник Друштва буде члан надзорног одбора г. Стеван Лукић.

Г. Др. Павле Вукасовић извештава, да је 21 т. м. као делегат Друштва присуствовао редовној годишњој скупштини чланова Подружине у Петровцу пожаревачком, да је скупштина била добро посећена и да су се на истој могле чути и оправдане и неоправдане критике те се често са општег прелазило на лични терен и чиниле безначајне замерке. Око кандидације и избора чланова Управног и надзорног одбора било је и жучнијих препирки, али је скупштина ипак како треба тек око 3 сата по подне завршена.

Распис бр. 4.

Пажња свима подружинама. Друштво ће и ове године вршити набавку **плавог камена** за потребе својих подружина и чланова. Према садашњој цени бакра на светским тржиштима сви су изгледи да ће и цена плавом камену бити нешто већа од цене у прошлој год ни. Да би Друштво могло да изврши набавку количине која је стварно потребна и да би подружине на време биле снабдевене количинама које њихови чланови буду тражили, позивају се подружине даураде следеће:

1) Да до краја овог месеца пошаљу требовање посебно само за плави камен у коме ће да означе која им је количина за њихове чланове потребна.

2) Да се са околним најближим подружинама, подружине међусобно споразуму у погледу заједничке набавке и поруџбине у циљу експедиције вагонске робе директно из фабрике, јер пошиљка робе у вагонским количинама и директно из фабрике појефтињава исту 3—4.000 динара по вагону или 30—40 пара динарских по килограму.

3) Да подружине које се споразуму за заједничку набавку морају означити жељезничку или пароброд ку станицу, преко које ће се пошиљка извршити и морају претходно имати уређено кредитирање код Друштва или обезбеђење исплате пошиљке.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд, Немањина 15.

Воћне саднице јабука првокласног квалитета од сората Лепи боскоп, Јонатан, Винесап, Златна парменка и Будимка ужичка има на продају Владан Радојичић претседник Општине Гор. Топлица п. Мионица.

Гајење соје. Акционарско друштво „Уљарица“ у Београду закључује споразуме са пољопривредницима за гајење соје и других уљаних биљака у 1937. години. Пољопривредници који желе да гаје уљане биљке нека се обрате поменутом друштву Уљарици Добрачина улица бр. 14.

„МИТРИ"

ПАТЕНТ - ПРСКАЛИЦА

је **једина** усавршена са дуплим казанчетом. Патент је знак савршенства и квалитета: лакше пумпање а мањи утрошак материјала за прскање. То су одлике **„Митри"** - прскалице. **„Митри"** - прскалица даје привреднику највише што је техника достигла. Дугогодишња писмена гаранција је јемство. Од званичних комисија опробано. Хиљаду задовољних потрошача захвални су предузећу **„Митри".** Тражите их од Српског пољопривредног друштва у Београду или од творнице

„МИТРИ"

БРАЋА Ч. ТРПКОВИЋ - КРУШЕВАЦ

ОСЕЧКА ЉЕВАОНИЦА — ОСИЈЕК

Највећа творница пољоприв. стројева у Југославији **Јамчи за исправан рад** свих својих производа који носе знак: **БИК**

ПРОИЗВОДИ:

једно и двобраздне плугове сејачице за пшенице и кукуруз ливаде и њивске бране винске пресе и муљаче, крушаче, вјетрењаче, сјечкаре млинове за ручни и сточни погон.

За цијене и проспекте обратите се нашим многобројним продаваоцима у свима већим мјестима или на главног заступника: **КНЕЗ ПЕТАР, Нови Сад,** Владике Гедеона ул. 3 Тел.: 24-49.

HERSAN čaj

ХЕРСАН ЧАЈ

ће Вам помоћи да опет постигнете здравље помоћу лековитих својстава биља.

Не будите непријатељ сами себи!

Обољења код мијене и болова код мјесечног прања (менструације) ублажи ће Херсан чај.

Смета ли Вам гојазност (дебљина)? Желите ли бити витки? — Онда можете употребити **ХЕРСАН ЧАЈ.**

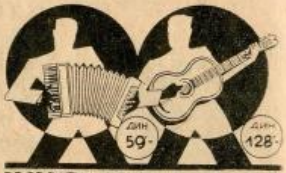
Зашто да трпите болове код реуматизма и костобоље (гихт) када то није потребно **ХЕРСАН ЧАЈ** је средство које Вам може олакшати муке.

ХЕРСАН ЧАЈ помаже код артериосклерозе и хемороида (шуљева).

Зар због биља незнате да је **ХЕРСАН ЧАЈ** код оболења желуца, јетре и бубрега добро средство.

ХЕРСАН ЧАЈ добива се само у оригиналним омотима у свима апотекама. —

„РАДИОСАН" — Загреб, Дукљанинова ул. I. — Рег. бр. 19834-1933

БЕСПЛАТНА ПОУКА У СВИРАЊУ

МАЈНЕЛ и ХЕРОЛД

ДСОЈ. ЗАЛ. ТВОРНИЦЕ ГЛАЗБАЛА

МАРИБОР БР 69

ЗАТРАЖИТЕ БЕСПЛАТНИ ЦЕНИК!

Пољопривредници

оглашавајте у

„ТЕЖАКУ"

јединоm

пољопривредном

часопису

Штампарија „Скерлић" М. К. Цветановића — Краљ. Наталије 12 Београд Тел. 20-732

Универзитетска библиотека Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 7 Београд, 1 АПРИЛА 1937 год. Год. 65.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Инж. *Ђорђе А. Вакањац*: Техника примене ђубрива.

Вукашин Тоскић: Засађивање винограда неожиљеним калемовима.

Др. *Драг. Николић*: Припремање сточне хране у сило јамама.

Питања и одговори.

Др. *Млад. Јосифовић*: Поводом годишње скупштине пољопривредне подружине у Сопоту.

М. Жујовић: Течај из пчеларства у селу Дубљу.

Награда Краљева фонда за рад на просвећивању народа.

Вића Матић: Некролог: † Велимир Јовановић.

Извод из записника Управног одбора Срп. пољ. друштва.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно. Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.580. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-702

Техника примене ђубрива

Ђубрењем се, као што је познато, уносе у земљиште хранљиви неопходни и корисни састојци у виду органском (стајско ђубре) или менералном (вештачка ђубрива). Биљке помоћу свога кореновог система узимају из земљишта и од ђубрива хранљиве састојке у облику хемијски најјаче разложених честица, јона. Ти хранљиви састојци, које већином узимају из раствора сачињавају саму грађу биљке. Органски део ђубрива уопште је сагорљив, а неорганski је у виду пепела и може да буде мање или више у води растворљив. Најважнији од тих хранљивих састојака јесу њих 13: угљеник, кисеоник, водоник, азот, фосфор, сумпор, калциум, магнезиум, гвожђе, силициум, калиум, натриум и хлор. Од ових у пољопривредној пракси недостају највише њих 4 (азот, фосфор, калиум и калциум). Стога при ђубрењу у пољопривредној пракси ови и долазе у обзир, јер свих осталих елемената има довољно. Ти хранљиви састојци, који се у природи налазе у виду разних хемијских једињења (киселине, базе и соли) имају одређени хемијски састав и понашање, у ствари и сачињавају разна ђубрива, која се могу добити на природан или вештачки начин. Ђубрење је дакле, неопходно потребно за успевање биљке, нарочито, када се земљиште испошћеношћу осиромаши. Жетвом се хранљиви састојци из земљишта односе, а ђубрењем се поново враћају.

Шта треба познавати код ђубрива и ђубрења? Одговор је у следећем:

1) *Познавање састава и дејства појединих ђубрива.* Овде се мора познавати и сама подела. На пример, основно или потпуно ђубриво, као што је стајско, садржи у себи све хранљиве састојке, а допунско се уноси у виду једног одређеног састојка (на пр. суперфосфат као фосфорно ђубриво). Код ђубрива се, даље, мора познавати начин употребе и примена у појединим приликама, на појединим земљиштима и у појединим реонима, а за одређену врсту пољопривредних култура.

2) *Примена ђубрива с обзиром на особине земљишта* (типови и реакције). Свако земљиште одређених хемијских и физичких особина, захтева и одређен састав и каквоћу ђубрива. Земљишта, кисела по природи, не треба и не препоручује се, да се ђубре ђубривом киселе природе (физиолошки кисело ђубриво као например амонијум сулфат), јер би се тиме још и више повећала киселост средине. На таквим земљиштима треба применити физиолошки алкална ђубрива. Обратно, алкална земљишта могу да се ђубре физиолошки киселим ђубривима, да би се смањио алкалитет (базичност). Чилска шалитра, у мањим количинама, дејствује као физиолошки алкално ђубриво. Само се при том мора водити рачуна о садржају креча у земљишту, јер недостатак или сувишак овог може да доведе до промене и спречавања дејства. Мора се водити рачуна о типу, његовим особинама и реакцији земљишта при употреби ђубрива.

3) *Примена ђубрива с обзиром на захтеве самих биљака.* Овде се мора знати која ће се врста ђубрива кад употребити. Каже се, на пример, да су репа и кромпир „калијеве биљке", лан и конопља захтевају да се много ђубре азотним ђубривима, житарице и кукуруз траже довољно азота, фосфора и калиума, разне врсте детелина траже много креча.

4) *Примена ђубрива према климатско-педолошким областима и културним мерама обраде у дотичној области.* Друкчија треба да је примена у областима јаче влажности и испирања земљишта, а друкчија у сувим (аридним) областима, где се практикује „суво ратарење" (dry farming-draj farming). Под „сувим ратарењем" подразумева се биљна производња без наводњавања, на земљиштима у сувим областима, где количина водених талога годишње износи не више од 500 до 600 мм. Земљишта у аридним областима, обично су увек богатија у хранљивим материјама него земљишта у влажним (хумидним) областима, где се јавља јаче испирање. Она прва земљишта, где се примењује „суво ратарење" могу се читав низ година искоришћавати, без икаквог ђубрења, а да се принос

не смањи. Само кад је обрада савршена. Земљишта у влажнијим крајевима, услед јачег испирања, морају се чешће и јаче ђубрити.

5) *Техника примене ђубрива.* Обухвата сам начин уношења ђубрива у земљиште и под поједине пољопривредне културе.

6) *Рентабилност употребе појединих врста ђубрива.* Овде се мора познавати рационална употреба ђубрива, у циљу да се добије што већи чист принос.

Колико и како треба да се обави ђубрење, не може се прописати неки општи рецепт него се обично мора сваки случај посебно огледом утврдити. То важи за примену вештачких ђубрива. До данас се у рационалној употреби ђубрива обраћала пажња на саму количину ђубрива, која се има унети на 1 хектар. То ђубриво се првенствено има да подједнако растури пре орања, па да се заоре, или пре дрљања и окопавања култура, те да се задрља и препокрије. Даље може се ђубриво употребити, када је усев већ изникао. А за сваку пољопр. културу се зна, колико је истог потребно по 1 хектару. Новији огледи и истраживања из области примене ђубрива, показали су, да и сама *техника уношења ђубрива* као посебно питање, има знатног утицаја на резултат приноса, што се може и физиолошки објаснити. Овде ћемо се дуже задржати на питању саме технике уношења ђубрива. Овом питању је поклоњена велика пажња у стручној књижевности, особито у америчкој и руској. Али се још ни до данас не може тврдити, да се има тачна и потпуна слика о томе, које ђубриво, када и на који начин треба да се примени или унесе, с обзиром на ову или ону културу. Када се говори о техници уношења ђубрива (стајског или вештачких), онда ту ваља имати у виду следећа 3 питања: 1) време примене ђубрива 2) дубина његовог уношења и 3) положај ђубрива према биљци. Премда су ова три питања у тесној вези, ипак их расмотримо одвојено.

1) *Време примене ђубрива.* Наравно да време уношења ђубрива утиче, мање или више на успех ђубрења. Овај утицај зависи од читавог низа момената,

а особито од саме грађе и природе гајене биљке. Уобичајено је, да неки говоре о „ђубрењу биљке“, а други о „ђубрењу земљишта“. Разлика ова два израза лежи у томе, што се у пром случају уношење ђубрива врши за време и после сетве, у циљу што јачег и бољег искоришћавања од биљке. У другом случају „ђубрењем земљишта“, ђубриво се уноси у незасејано земљиште и овде се има у виду губитак хранљивих састојака, услед разорног рада микробиолошких процеса. Када се ђубриво растури на дуже време, пре него се земљиште засеје, претрпи оно, услед утицаја микробиолошких процеса, велике промене, те га биљка не може да искористи у потребној количини, већ га добива у промењеном облику. Али такво схватање разлике ова два израза није умесно, јер је уношењем ђубрива у одређено време врши и ђубрење земљишта, као и ђубрење биљке. Стога се ове две „врсте“ ђубрења морају међусобно допуњавати. Што се тиче времена ђубрења, за поједине културе је оно различито. За пшеницу на пример, прва партија ђубрива се могу уносити у рано пролеће, пред вегетацију, а друга партија одмах после три недеље, али може особито ако се сеје после окопавина, да се ђубри пред сетву у јесен. За остале озиме житарице важи скоро исто. За кукуруз ако га је немогуће ђубрити с јесени, онда се може на пролеће и то прво одмах при сетви, други пут приликом првог окопавања, а трећи пут код другог окопавања. За кромпир је подесније, ако се већ с јесени ђубри. За шећерну репу прва партија ђубрива се даје при сетви, а остале при сваком следећем окопавању. На време уношења ђубрива утиче и сама природа ђубрива и растворљивост овог. Теже растворљива ђубрива боље је уносити у јесен, да би се сачувала до пролећа. Она ђубрива која се уносе с јесени, претрпе промене, поглавито услед биохемијских процеса у земљишту. Ипак знатан део овог, макар и у промењеном облику може да послужи као храна биљкама. Ђубрива која се уносе непосредно после сетве, бивају такође у знатној мери подвргнута процесима и

искоришћена од микроорганизама. Као пример рационалне примене ђубрива, с обзиром на време може да послужи пример: Woburn систем ђубрења памука у Сјед. Амер Државама, који обухвата искоришћавање двају поступака: а) уношење у различито време б) различит састав ђубрива. Уношење се врши за време и после сетве, при томе се приликом сетве примењује пуно ђубрење (азот, фосфор и калиум), а 30 дана доцније само ђубрење азотом. Према подацима за ђубрење шећерне репе у Русији, може се сматрати, као најбоља метода комбинованог јесењег и пролетњег уношења ђубрива, јер се тада постиже најбољи успех у приносу. На основу многобројних испитивања, може се закључити, да се у одређеној старости и ступњу развића биљке, мора унети овај или онај хранљиви састојак ђубрива у одређеном саставу. Доказано је, да је за биљке у првом стадиуму њиховог развића неопходно, да у својој исхрани имају фосфора. Присуство овог елемента у почетку развића, осигурава даљи опстанак биљке и осигурава принос. Па ма у доцнијим стадијама и не било довољно фосфора. Огледи ђубрења памука у Туркестану, показали су, да се код ове биљке добива највећи број цветова, када се дода азотно ђубриво у доба терања пупољака, чиме се осигурава највећи принос. Најбоље је комбиновано јесење и пролетње уношење ђубрива.

Инж. агр. **Ђорђе А. Вакањац**

Засађивање винограда неожиљеним калемовима

Познато је, да се рентабилитет винограда у нашој земљи стално смањује, због опадања куповне моћи потрошача, оптерећења вина разним трошаринама и подизања нових винограда. У неким виноградима рентабилитет је сведен на минимум тако да приход једва покрива издатке око обраде. Па и поред тога видимо да се и ове године риголују нове површине парлога за подизање винограда. Томе је разлог, што су то ве-

ћином земљишта неспособна за другу културу и што наш земљорадник иде затим да се упосли на било који начин и задовољан је, ако подизањем винограда добије и минималну надницу за свој рад.

Под претпоставком да земљиште није куповао, затим да исто сам изриголује и припреми за садњу главни издатак око подизања винограда свео би му се на набавку притака и америчке лозе или калемова за садњу. Познато је, да се виноград може подизати на више начина, од којих су најглавнији: 1.) Зелено калемљење на сталном месту претходно засађених резница или прпорака америчке лозе и 2.) засађивање готових калемова. Зелено калемљење је раширено у Далмацији и Војводини а засађивање готових калемова у осталим крајевима наше земље. Готови калемови могу бити ожиљени или зрели, тј. добијени из прпоришта, или само срасли у сандуку у стратификали. У књигама о виноградарству се готово свуда препоручују при подизању винограда готовим калемовима употреба ожиљених — зрелих калемова. Ово је донекле условљено климатским приликама, као што је случај у нашим северним крајевима, а затим се претпоставља са обзиром, на компликованост подизања винограда, да ће се употребом ожиљених калемова постићи бољи релутати. Полази се од чињенице, да је набавка, чување и припрема америчке лозе и вијока а нарочито само калемљење и неговање калемова у стратификали један сложен посао и да захтева већу стручну спрему, него што је има већина наших виноградара. Како је пак преношење калемова сраслих у стратификали на веће даљине практички готово немогуће а затим садња таквих калемова изискује велику пажњу, разумљиво је што се за подизање винограда препоручују ожиљени калемови. Исти су у почетку обнове винограда после филоксере произвођени у државним или самоуправним расадницима а затим и у приватним, и њима је подигнут велики део данашњих винограда.

Међутим не треба потцењивати чињеницу, да су многи наши виногради у Србији, у виногорјама, као што је Жупа, Крајина, околина Ниша, употребљавали

а и данас употребљавају за подизање винограда, калемове директно из сандука-стратификале зване „пилце" и да су са њима постигли добре резултате, што најбоље сведоче велике површине одличних винограда у тим виногорјима. Није редак случај да један власник засади један део винограда ожиљеним калемовима а други део калемовима из стратификале тј. пилцима, а исте подлоге и сорте. Међутим на крају прве године не види се никаква разлика нити у проценту пријема нити у порасту а доцније пак нема никакве разлике ни у порасту ни родности винограда.

Ова чињеница је од велике важности у данашњим приликама, када је рентабилитет винограда сведен на минимум, и када није све једно да ли ће виноградар учинити 3—4 пута већи издатак за ожиљене калемове или ће подићи виноград калемовима који ће стајати 3—4 пута мање. Као што је поменуто, када се препоручују за садњу ожиљени калемови, полази се од претпоставке, да виноградар није у стању да предузме сложен посао око калемљења и стратификовања. Како међутим данас у многим нашим крајевима имамо одличних калемара, који тај посао обављају са врло добрим успехом, онда је за власника винограда питање прпорења калемова од мање важности. Прпорење и неговање калемова у прпоришту је један посао који изискује велику пажњу. Ако се тим послом већ бави сам виноградар, онда га може избећи и срасле калемове посадити директно из сандука на стално место у винограду, поклањајући при тој садњи и даљој нези још већу пажњу него што би то чинио у прпоришту.

Сађење калемова директно из сандука, на сталном месту има много добрих страна. На првом месту, винова лоза не трпи пресађивање, којим се скраћују жиле и стварају многе ране. За стварање нових жила и зарашћивање рана, лоза троши много животне снаге. На основу овога је разумљиво, да ће бити бољи чокот, који се развио из калема засађеног директно из сандука, уз довољно пажње, него из калема, који је пресађен из прпоришта. На овај начин се објашњава што често нема разлике између парцеле винограда за-

сађене зрелим ожиљеним калемовима и парцеле засађене само сраслим калемовима „пилцима“ и ако су ови млађи за годину дана. Под погодбом да је земљиште добро припремљено, кад се калем из сандука правилно засади на стално место, на прописно одстојање, долази у много боље услове за живот него да је засађен у прпориште. Ти бољи услови се састоје у томе, што калем добије много више светлости, влаге, хранљивих материја, него што је случај у прпоришту где је велики број калемова засађен на мањој површини. Осим тога, а што је врло важно, калем засађен на стално место развије жиле, које заузму један сталан правац, условљен особином саме подлоге и влагом земљишта. Исте се развијају несметано, како у ширину, тако и у дубину идући за влагом. Ово је разлог што ће се у винограду, на крају прве године, често теже исчупати из земље калем засађен директно из сандука, него зрео — пресађен калем, и што ће чокоће бити исте бујности и ако није исте старости.

Али, да се постигне добар резултат засађивањем калемова директно из сандука на сталном месту, мора да се обрати много већа пажња него што је случај при засађивању ожиљених калемова или при прпорењу. На првом месту, пошто је калус на спојном месту и на основи нежан, сађење треба вршити брзо, т. ј. калемове вадити из сандука, стављати их одмах у јаме и што пре покривати, да се не би сасушили. Одабирању калемова при вађењу из сандука обратити већу пажњу. Поред добрих зрелих резница употребљених за калемљење, калем треба да је што боље срастао. При сађењу се спојно место не сме повредити. Ради тога мора се окалемити већи број калемова него што је потребно за садњу. Најбољи су они калеми, чија су окца само набубрела у стратификали или чији ластари нису већи од 1 см. Преостали калемови се упрпоре и служе за попуњавање парцеле идуће јесени или пролећа, у колико се известан проценат калемова не прими.

Само засађивање врши се у главном као код ожиљених калемова, на следећи начин: пошто су ис-

копане јаме, један радник стави калемове у њих. Затим сваки калем намести на закошену страну јаме и то тако, да спојно место буде око 2 см изнад површине земље. Ако је терен стрм, засађивање при врху парцеле може бити дубље а при дну плиће. Да би се то постигло, радник према потреби подубљује или попуњава јаму. Кад је то учинио исти радник левом руком држи калем испод спојног места а десном ставља у јаму бољу ситну земљу, која ће доћи на будуће жиле. Пошто је јама напуњена за $^1/_3$ земљом, други радник је залије. Трећи радник додаје у јаму пргршт-две добро згорелог ђубрета или компоста, четврти радник мотиком свлачи земљу у јаму пуни је скоро до површине, а пети радник залива сваку јаму са 3-4 литра воде. Шести радник напуни јаму земљом и сасвим пажљиво уз калем је нагази. Затим се навуче остала земља око калема у виду чиније, пазећи при томе да се калем не повреди. Чинија може бити већа а удубљење око калема толико да је исти слободан. Седми радник, после овога доноси ситан песак и ставља га у направљену чинију и сам калем покрије за 2—3 см. За овим осми радник нагрће земљу око чиније, те се ствара хумка у облику турске чалме. Песак при овоме начину сађења игра велику улогу. Исти се може помешати са ситном земљом или компостом. Он омогућава да се нежни ластарићи лако пробијају, што није случај код земље, код које се лако стварају грудве и кора, које сметају ослобођавање ластара. Поред тога песак ако је додан на хумку у већој количини, чува влагу око калема, те ће исти мање трпети од суше. Без песка и заливања се постижу слабији резултати, а поготову ако се на сађење и будућу негу калемова, која је иста као и у прпоришту, не обрати потребна пажња и ако се деси јако сушна година. На основу изложеног на виноградару је да одлучи да ли ће се према својој способности подухватити сложеног али јевтинијег посла око калемљења и засађивања винограда калемовима из сандука или ће уз много веће новчане издатке набавити из расадника ожиљене калемове.

Ing. **Вук. Тоскић**

Припремање сточне хране у сило јамама

Највећа сметња бржем напретку нашег сточарства је слаба исхрана стоке. Нарочито је слаба исхрана стоке у току зиме а поготово пред крај зиме, нарочито ако ова дуже траје. Наш пољопривредник држи већином више стоке него што може да исхрани при данашњем начину рада. Он располаже претежно малим површинама плодне земље на којој у првом реду мора да производи потребну храну за своју породицу. Сточну храну производи он само на малим површинама (природним ливадама) које већином обрађују врло слабо тако да му дају мале приносе. Ови приноси нису ни близу довољни да обезбеде добру исхрану његове стоке и зато му је ова у већини случајева слабо развијена, мршава и не даје му оне користи, које он од ње очекује. Да се овоме злу стане на крај, морају наши пољопривредници поћи путем, којим су пошли пољопривредници у другим напреднијим државама, као и неким напреднијим крајевима наше државе.

Овај пут јесте, да се на истој површини земље произведе што већа количина сточне хране и да ова храна буде што укуснија и хранљивија. Ово се постиже бољом негом природних ливада, подизањем вештачких ливада или што је главно, производњом сточне хране на ораницама. Узорана и добро обрађена извесна површина земље засејана на пример луцерком, црвеном детелином, озимом граорицом, грашком или сточном репом даје много више и боље сточне хране него да је на тој истој површини била обична ливада.

Још бољи пут за производњу што веће количине сточне хране са што мање површине земље је производња зеленог кукуруза који се исецкан, заједно са још недозрелим клиповима стрпа у сило јаме, где се укисели и служи као добра храна за исхрану стоке у току зиме или у току лета, када услед суше нестане друге хране.

На овај начин произведена и спремљена сточна храна, која се назива *силажа* омогућава много јевтинију и бољу исхрану стоке, а поред тога омогућава да се на истој површини земље држи већи број стоке него је то био ранији случај.

Силажа није ништа друго до исецкана зелена храна, која је под утицајем бактерија у одсуству ваздуха преврела и добила пријатан укус млечне киселине.

За спремање силаже се могу употребити сви зелени биљни делови као што су зелена трава, детелина, граорица, грашак, сирак, хељда, чичока, сунцокрет, зелена кукорузовина, разни отпатци, као што су лишће шећерне и сточне репе, вреже и лишће бундева, купуса, кеља и др.

За спремање силаже најбољи је зелени кукуруз који даје и највећу количину масе са једне одређене површине. Пошто кукуруз код нас успева добро више мање свуда, то је он нарочито у нашим крајевима подесан за спремање силажа. За силажу кукуруз се сеје на редове као и обично, само је растојање у реду од струка до струка дупло мање т ј. износи око 30 см. Овако посејани кукуруз треба двапут окопати и кад буде зрно очврсло, сећи га до земље, затим сецкалицом исецкати заједно са клиповима и стрпати у сило јаме. Какуруз за силажу сеје се као и обичан кукуруз у пролеће. Нарочито је препоручљиво сејати кукуруз за силажу иза озиме граорице или грашка, који се у пролеће покосе. На овај начин се од грашка или граорице добије велика зелена маса за исхрану стоке у почетку пролећа, а иста површина се искористи за добијање кукуруза за силажу. У местима где пада у току лета довољно кише и где је земља добра, кукуруз за силажу може се сејати после жетве јечма, тј. чим се јечам пожање, кукуруз се посеје на редове, као што је већ речено. Но при оваквом начину рада потребно је овакве површине обилно ђубрити, пошто се земља много исцрпљује.

На једном хектару добре земље може се добити око 60.000 кг. зеленог кукуруза. Ова количина исец-

кана и спремљена у сило јамама довољна је за исхрану 15 ком. говеди кроз 180 зимских дана. Рачуна се да је за исхрану једног говечета кроз 180 дана потребно засејати кукурузом за силажу око 7 ари тј. 700 м². За исхрану 5 ком. говеди или крупне стоке довољно засејати и око 35 ари површине или 1 дан орања.

Кукуруз за силажу сече се до земље и то онда када је клип довољно развијен и зрно већ почело да очвршћава тј. када више при гњечењу не даје млечну течност. Овако посечен кукуруз преноси се код сило јама, сецка ситно убацује у сило јаме при чему се што је могуће боље набија. Најбоље је да за време пуњења сило јаме у њу сиђу 2—3 радника, који ће исецкану храну газити и на тај начин што боље набијати. У колико је исецкана кукурузовина боље нагажена тј. у колико је мање ваздуха остало неистиснуто, у толико је сигурније да ће силажа бити боља. Заједно са кукурузовином може се исецкати и у сило јаму стрпати и разноврсна друга зелена храна, као на пример луцерка, граорица, отава, сунцокрет и разни отпатци, као што су лишће сточне и шећерне репе, бундева итд. Исто тако може се додавати и мања количина исецкане зреле кукурузовине (шаш).

Када се сило јама испуни до врха, а ово треба учинити истог дана, када је почето пуњење, онда се преко набијене кукурузовине баци слој сламе или траве, а преко ове слој земље дебео око 30 см. у земљу се смеша вешто плеве да земља не би пуцала. Слој земље се добро нагази и мало накваси. Преко ове добро је ставити даске, на које треба ставити какав већи терет (камење или шта друго). Слегање хране у сило јамама траје десетину дана, за које време их треба обилазити и земљу ако преко ове нису стављене даске влажити и набијати тако да нема никаквих пукотина. Овако спремљена и затворена силажа може да стоји и неколико година.

Спремање силаже врши се у силосима или сило јамама. За малог поседника најбоље су сило јаме које се праве од цемента (бетона). Сило јаме се праве

округле или четвртасте. Код четвртастих сило јама ћошкови се морају заоблити. Сило јаме праве се тако да се око $^2/_3$ сило јаме налазе у земљи а $^1/_4$ над земљом. Величина сило јама одређује се према броју стоке која треба да се исхрани силажом. Рачуна се да је за 1 грло крупне стоке довољно 5 м³ силаже за зимску исхрану од око 180 дана, рачунајући 20 кгр. силаже дневно. Најмања сило јама је обично 1,5 м. у квадрат а дубока је 3 м. Од ове дубине 2 м. су у земљи а 1 над земљом. При овоме се мора водити рачуна да дно сило јаме буде изнад нивоа подземне воде. Сило јама може бити и дубља од 2 м., али само у случају, ако је подземна вода дубока тако да нема опасности да ће допрети до дна сило јаме. Најподесније су сило јаме величине 2×2×3. Оваква сило јама има запремину 12 м³. Две овакве сило јаме направљене једна поред друге имају запремину 24 м³ и у њима се може спремити силаже за исхрану 4—5 ком. говеди односно крупне стоке у току 180 зимских дана. Већи број сило јама препоручљив је из разлога што се приликом тражења силаже отвара једна по једна јама тако да се силажа мање квари.

За изградњу овакве две сило јаме потребно је око 60 вреће (џакова) цемента и око 14 кубних метара шљунка. Смеша шљунка и бетона је за део сило јаме, који се налази у земљи тј. дно и зидове у земљи 6 : 1, тј. на шест дела шљунка долази један део цемента а над земљом 5 : 1. Надземни део сило јаме треба правити од армираног бетона. Дебљина зидова сило јама износи 15 см. за спољне а 12 см. за унутарње преградне зидове. Ћошкове у сило јамама треба изнутра заокруглити а дно и зидове глазирати цементним малтером. За ову сврху прави се цементни малтер 1 : 1 и он се меће увек само на мокар бетон, јер иначе се не држи добро. Сило јаме најбоље је правити уз саму стају за стоку. Да би се спречило да вода допре у напуњене сило јаме, потребно их је покрити малом настрешицом.

Да се напуне две сило јаме величине 2 x 2 x 3 по-

требно је засејати кукуруза за силажу на површини од 35 ари односно 1 дан орања.

Укисељавање кукурузовине у сило јамама готово је за око 6 недеља. После овог времена силажа се може трошити за исхрану стоке. При отварању сило јаме, треба скинути слој земље, сламе и површински слој силаже дебео неколико сантиметара. За исхрану стоке се вади сваки дан слој силаже са целе површине. У случају јаких мразева, отворена силажа покрије се са неколико снопова шаше. При правилном начину рада добија се добра силажа, која има пријатан укус и коју стока радо једе. При неправилном раду, тј. ако остане много ваздуха унутра, или се сило јама добро не затвори, тако да унутра улази ваздух, онда се силажа може убуђати и добити мирис сирћетне или маслачне киселине. Оваква силажа је опасна по здравље стоке и ова је неће јести.

Кукурузна силажа је најјефтинија храна коју може наш пољопривредник да произведе. Она пољопривредника кошта често 4—5 пута јевтиније него ма која друга сточна храна, а уз то је добра храна и стока је, ако је добро припремљена, врло радо једе.

Силажа се може спремити и у округлим јамама ископаним у земљи која не пропушта воду. Овако ископане јаме набију се изнутра добро маљем и замажу иловачом а на површини се около направи канал за одвођење воде коју треба спречити да допре у јаму. У оваквим јамама један део хране поред зидова се убуђа а и спремање силаже није тако сигурно као у бетонским сило јамама. Зато коме је год то могуће треба да прави сило јаме од бетона. Ове сило јаме могу се правити и од добро печене цигле само се при зидању не сме употребљавати кречни већ искључиво цементни малтер.

Добро спремљена силажа је одлична храна како за говеда (краве музаре, радна грла и јунад) тако и за коње, овце, козе и свиње. Одраслим говедима може се давати дневно око 20 кг. силаже, коњима око 10, свињама, овцама и козама 3—4 кг,

У нашој држави у последње време изграђен је врло велики број сило јама нарочито у Подравини (Савска бановина) где су тамошњи пољопривредници на овај начин не само побољшали и појевтинили исхрану стоке, већ су успели да помоћу овог начина спремања сточне хране знатно повећају број стоке на својим поседама. Данас се у овом крају ретко наће пољопривредник, који нема по неколико сило јама за спремање силаже за исхрану стоке. Ово је за сада најбољи пут за малог поседника да јевтино и сигурно спреми довољну количнн сточне хране за зиму и да бољом храном побољша своју стоку и повећа користи од ње. Тога ради треба још овог пролећа посејати кукуруз за силажу а у току лета направити сило јаме за спремање силаже од овог кукуруза.

Др. **Драг. Николић**

Питања и одговори

Питање: Моја крава отелила се прошле године у мају месецу у старости од 23 месеца. Три месеца после телења затражила је бика, кога сам пустио а није остала стеона. Све до данас сваки 21 дан тражи бика. Мењао сам два три бика, али све ово ништа не вреди. Када се телила нико руком није ју дирнуо, отелила се лепо сама и одгајила добро теле. Молим Друштво за одговор, који начин да употребим, да би остала стеона.

Милисав Милисављевић
земљорадник из села Гложана п. Свилајнац

Одговор: Подаци, које нам стављa на расположење питач сувише су оскудни, да би на основу тих података могли дати тачан одговор, како томе злу стати на пут. Узроци непримања толико су разноврсни, да би давање савета на памет у оваквим случајевима било обично нагађање. Поред тога чињеница да код краве приликом телења нису вршени никакви захвати не мења ништа на ствари.

Узрок непримању може наиме да буде у упали водопуста, врата матернце и саме матернце. Надаље могу да постоје запреке у проходу у виду разних меснатих препона и разних израслина и новотворевина, даље разне друге промене и оболења, а све то као последица разних утицаја приликом телења или пак општих утицаја на организам животиња.

Како се из наведеног види неопходно је да се у таквом случају позове стручњак, тим пре што сваки појединн од ових узрока непримања изискује други поступак а који може провести само стручно лице после савесног прегледа болесника.

Још је једна ствар на коју треба у овом случају нарочито указати, а то је што је за савет питано тек пошто је од прве појаве оболења протекло више од пола године. Као што се све болести много лакше лече, док су још свеже, тако је и у овом случају. Јер вероватно, да је већ дошло до неизлечивог непримања пошто је ствар занемарена и није на време позват ветеринар, да утврди природу болести, и да предузме стручно лечење.

Али то ипак још не значи, да је сада већ доцкан. Обратите се најближем ветеринару, који ће после прегледа моћи казати, може ли се крави помоћи или не.

Ф. М.

Питање: Имам око стотину комада оваца. Од пре неколико дана исте су добиле неки пролив и неколико оваца ми је већ угинуло. Како која овца добије пролив она неће да једе, невесела је и после дан, два, три — она угине.

Зато молим уредништво, да ми у идућем броју Тежака одговори, каква је то болест и како, да болест лечим. Соли добивају овце уредно. За храну добијају сено.

Антоније Стојадиновић
трговац

Алексинац

Одговор: На питање, како да се спречи болест и цркавање оваца, које су мере потребне за њихово лечење, а које је питање покренуо Г. Стојадиновић Антоније тешко је дати тачан одговор, на основу података, које нам ставља на расположење.

Из наведених знакова болести не може се видети, који би узрок оболењу и угибању могао бити. Има више болести, које се појављују код оваца под знаковима пролива, невеселости, да за дан два угину. Има и таквих, које се до сада код нас нису појављивале, а које су у страним земљама добро познате, па није искључена могућност, да је у датом случају по среди једна од таквих болести. Немогуће је дати тачан одговор не промотривши болесне и угинуле овце и дати односне савете у погледу спречавања и лечења болести јер би то било само нагађање и тиме одгајивачу ни у чему помогнуто.

Одгајивач не означује колико му је до сада оваца угинуло, да би могли да створимо закључак, да ли је болест заразне природе или не.

Свакако прво што има да уради јесте, да одмах одвоји болесне и сумњиве овце од на око здравих и да их држи

потпуно одвојено од осталих и на местима, где је искључена могућност, да би могле доћи у додир са здравим овцама.

Друго: Обратити нарочиту пажњу, да се здраве овце не хране храном замрљаном и загађеном балегом болесника јер сасвим вероватно, да лежи клица болести у изметима.

Треће: Све угинуле овце нешкодљиво уклонити закопавањем дубоко у земљу.

Четврто: Провести темељну десинфекцију лежишта, која се састоји у томе, што се сва кровина изнесе из лежишта и на заклоњеном месту спали, да се под прериља и полије кречним млеком, да се зидови окрече и да се унесе потпуно здрава простирка.

Пето: Да се забрани пуштање здравих оваца на пашу, тамо, где су раније пасле болесне овце.

Те мере предострожности мора првенствено и безусловно да проведе јер се без тога једно успешно лечење односно спречавање болести не да ни замислити.

Болесне и сумњиве овце хранити дијеталном храном, која не надражује. Млаке напоје од мекиња или пројиног брашна, постојана вода, меко, слатко сено то би било за препоруку. Болеснике држати у умерено топлим стајама и водити рачуна, да имају увек довољно и чисте простирке.

Изгледа, да је болест озбиљне природе, која би могла да загрози и осталим овцама у стаду, па можда и онима код суседних сопственика па би због тога препоручио, да се сви унутарњи органи једне угинуле овце пошаљу на преглед у Централни ветеринарски бактериолошки завод у Београду, где ће се болест врло брзо и сигурно моћи установити, што је безусловно потребно за даљи рад-лечење и предузимање потрбних мера. Послати би требало или целу овцу или следеће делове: плућа, срце, целу утробу са џигерицом, слезином и бубрезима.

Или још боље, да се одмах извести месна полициска власт, ако то до сада већ није учињено, да се појавила једна болест у виду заразе, јер је у таквом случају државни ветеринар обавезан, да изврши преглед, и установи по могућству већ на лицу места природу болести и да предузме потребне мере, које предвиђа Закон о сузбијању сточних заразе, ако је по среди болест заразне природе.

Ф. М.

Питање: На песковитом земљишту постоји виноград, па би га желели ђубрити овог пролећа вештачким ђубривом па моли друштво да одговори преко „Тежака" какво је ђубре најбоље за ту потребу.

Пољопривредна подружина
у Чуругу

Одговор: О ђубрењу винограда било је речи опширније у „Тежаку" број 23 и 24 од 1936 год. Винограде на песко-

витом земљишту требало би ђубрити првенствено стајским ђубретом или компостом. На тај начин земљиште добије поред хранљивих састојака и нешто хумуса, што је веома потребно, ради поправке његових физичких особина. Пошто је одлучено, да се ђубрење изврши са вештачким ђубривом и то наступајућег пролећа, могу се препоручити она ђубрива чије дејство долази до изражаја у току године, као што су:

Чилска шалитра. То је азотно ђубриво и утиче повољно на пораст слабих чокота. Обично се ђубрење њоме врши у другој половини марта. Ако је чокоће јако слабо ђубрење се може поновити крајем априла или почетком маја. Око чокота се ископа плитка јама, стави се око 50 грама шалитре и покрије.

Амонијум сулфат. Такође азотно ђубриво. Додаје се месец дана пре почетка пупољака, т.ј. рано у пролеће. Добар је за умерено кречне земље, ђубри се као чилском шалитром.

Калцијум цијанамид-кречни азот. Азотно и кречно ђубриво. Употребљава се за земљишта која имају мало креча и азота, ђубри се као чилском шалитром.

Калијева со. То је калијско ђубре. Њоме се може ђубрити у пролеће само, ако у земљишту нема креча. Додаје се 30—50 грама по чокоту. Утиче повољно на стварање шећера у грожђу, т.ј. на квалитет вина.

Ђубрење винограда би било боље извршити неким комбинованим-мешаним или потпуним вештачким ђубривом. Винској лози за изградњу зелених делова, дрвета и плода, потребан је, поред осталог, калијум фосфор и азот. У новије доба производи се вештачка ђубрива, која садрже сва три горња састојка. У нашој земљи су од њих познати: Нитрофоскал Руше и KAS. Овај последњи се може употребити и за пролетње ђубрење. Од истог се узима на чокот 100—120 грама или 600—800 кгр. по хектару. Боље је да се исти растури по целоме винограду а може се, на даљини 30 см., око чокота ископити плитка јама, у њу ставити ђубриво, па јаму затрпати земљом.

ing. **Вукашин Тоскић**

Питање: Молим за упутство, када је најбоље штројити пастуве, у које доба старости и у које доба године, да ли боље зими или лети, и да ли је боље са процепом или без.

Живан Дражић
Чуруг.

Одговор: Штројење може се обавити у свако доба године, ако зато постоје могућности. које би обезбедиле пацијента од разних инфекција које су баш код ове операције доста честе. Чисто из практичних разлога предузимамо штро-

јење пастува или у пролеће или на завршетку јесени, да избегнемо опасности загађивања ране од мува и да штројење не пада у време највећих жега и у доба линьања.

Пастуве је најбоље штројити у старости 1—2 године већ и због тога што млада грла лакше поднесу операцију.

Мушку телад коју смо одредили за клање штројимо рано, најдоцније 2-3 месеца после телења, док телад коју хоћемо да одгајимо за радне волове штројимо 6-12 месеца старости.

Овнове и јарце најбоље је штројити у старости од 6—8 недеља, док је најпогодније доба старости за штројење код вепрова 3—4 недеље.

Данас имамо већ тако усавршене клеште за штројење такозване емаскулаторе, да је апсолутно непотребна употреба процепа.

М. Ф.

Питање: Миленко Вуjадиновић из Прислонице среза Љубићског бановине Дринске пита, кад треба бор сејати а кад треба бор и јелу садити, како и где се семе и саднице могу набавити.

Одговор: Бор се сеје у јесен (у Приморју у рану јесен) и у пролеће. Време сетве овиси од локалних климатских прилика, но за околину Пређине најбоље је пролеће.

Посејано семе клија већ после 20 дана.

Код сетве бора је важно да посејано семе не дође сувише дубоко у земљу. Најповољнија је дубина 1-2 см.

За пуну сетву потребно је око 20 кгр. семена по 1 ха.

И садња се врши у јесен и у пролеће, према локалним климатским приликама. У крајевима где зима дуго траје и снег се касно отапа, пролетња садња не може доћи у обзир. Но за околину Пређине садња је најбоља у пролеће.

Што се тиче начина садње, употребљавају се методе рада. Начин садње овиси и од квалитета земљишта и од климатских прилика. У пределима који не трпе од суше, сади се обично у мање јаме или под мач. У неповољнији климатским зонама мора се обради земље, посветитити већа пажња па се сади у веће и дубље рупе.

Код садње бора треба пазити да се жила срчанице не савије или не озледи.

Корење четињача, а нарочито бора врло се брзо осуши на ваздуху, стога се ископане саднице ни краће време не смеју оставити непокривене, а приликом садње морају се носити у посуди замоченим жилама у житко блато помешано са балегом. Многи неуспеси у сухим крајевима потичу само зато што са садницама није правилно манипулисано.

За садњу употребљавају се 1—3 год. борове саднице. Старије саднице се, због развијене жиле срчанице, тешко примају а и рад са њима је компликованији.

Јела трпи од мраза, па се вештачким путем даде тешко узгојити. Стога се по правилу сеје или сади под застором старијих стабала. Али ако се ипак жели узгојити без застора, треба употребити старије 4-5 год. старе прешколоване саднице. Саднице се могу набавити у јавним расадницима. Банске управе и Дирекције шума овлаштене су, да дају саднице бесплатно, ако постоје услови за то, па интересенти треба да се обрате на надлежну Банску управу или Дирекцију шума.

Упуства за набавку садница, руковање са садницама пре него што се посаде, када их треба садити како треба припремити место за садњу како треба садити и неговати и чувати посађене биљке речено је детаљније на крају моје књиге: Покретна пољопривредна изложба и школа (с нарочитим освртом на шумарски део изложбе) која се налази код тога Друштва у комисионој продаји.

Најбоље је да се молиоц обрати најближем среском шумарском референту који ће му с обзиром на локалне прилике, тачно и детаљно објаснити како треба да поступи.

Ing. Слободан Баранац
секретар секције за шумарство и лов

Одговор на питање Тихомира Дражића, земљ. из Шутаца, поводом гајења пасуља „тетовца".

Пасуљ тетовац је једна од најбољих сората пасуља, која има увек добру пројну и добру тржишну вредност. С тога сте добро урадили што сте га почели гајити и што ће те га и у будуће гајити.

Пасуљ тетовац као и остале сорте пасуља најбоље успева на умерено растреситим, умерено влажним и плодним земљиштима. Тешка земљишта, као и лака нису подесна за тетовац; прва као претерано влажна, јер изазивају велику бујност, а друга као сува и мало плодна. Ипак боља су за тетовац, због велике бујности стабла, нешто лакша и сувља земљишта, него тешка и влажна.

Пошто пасуљ тетовац има врежасто стабло, мора се увек гајити уз какав ослонац. За ослонце се могу употребити притке (дрвене) или кукуруз. Боље га је гајити уз кукуруз, него уз притке, пошто се на овај начин добија и пасуљ и кукуруз, а уз то производња је јевтинија, јер нема издатака за набавку притки. У случају гајења тетовца уз кукуруз, треба узети оне сорте кукуруза које имају јаче и чвршће стабло, каи што су то „зубани". Нежније сорте кукуруза — односно сорте са тањим стаблом, због велике бујности и тежине стабала тетовац обара. Поред овога да кукуруз одоли пасуљу, треба тетовац сејати на нешто већем растојању како између редова тако и у реду. Тетовац је најбоље сејати на кућице у размаку од 70—90 см. Уколико је земљиште плод-

није, растојање треба да буде веће, и обратно. Да одоли кукуруз тетовцу препоручује се још вакидање врхова стабала на пасуљу. На овај начин смањује се бујност пасуља тетовца, те боље замете плод.

Ради сваке сигурности препоручићу вам још нешто, а то је да кукуруз посејете раније, а не једновремено са пасуљем, па кад кукуруз никне и мало ојача, онда посејите тетовац.

Ing. Власт. Ђ. Ђорђевић,
проф.

Питање: Мита Боаров ратар из Ст. Бечеја молио је Српско Пољопривредно друштво за објашњење о томе:

Да ли је чишћење димњака обавезно по њиховим сељачким салашима од стране димничара, јер се њихови димничари позивају на један члан бановинског правилника, где се каже да обавезном чишћењу димњака подлежи свака зграда за становање, те су разрезали димничарску таксу и по салашима.

Одговор: Правилником за вршење димничарског заната, која су прописана од стране Министарства Трговине и индустрије а оштампана у службеним новинама од 13 новембра 1936 год. а са којим мора бити сагласан и бановински правилник, прописано је у чл. 7 тач. 2 Правилника поменутог Министарства, да у варошица а до 4000 становника, а у селима без обзира на број становника чишћење димњака није обавезно. Димничар ће у оваквим местима чистити само оне димњаке, које му кућевласници пријаве; а по тач. 1 чл. 7 истог правилника у градовима, варошима и варошицама изнад 4000 становника обавезно је чишћење димњака кућа за становање (приватних домова) сваког месеца један пут.

Да ли је обавезно чишћење димњака по салашима ратара из Ст. Бечеја, треба претходно знати, да ли и салаши спадају под атар Ст. Бечеја или су салаши село, а потребно је и да се зна да ли Ст. Бечеј има до 4000 становника или изнад 4000 становника.

Ако се салаши рачунају за село, онда без обзира на број становника, чишћење димњака по салашима од димничара није обавезно.

Тако исто није обавезно чишћење димњака и по салашима, јер ако Ст. Бечеј нема изнад 4000 становника мада се његов атар простире и на салаше.

Ако се атар Старог Бечеја простире и на салаше и ако у том случају има изнад 4000 становника, рачунајући и Бечеј и салаше, тада је обавезно чишћење димњака и по салашима и то само онда ако су зграде употребљаване за стално ста-

новање за приватне домове, а не привремено, јер тако треба разумети предњи изложени препис правилника, јер израз: „кућа за становање" за стално становање, а не на пример само у једно годишње доба или лети или само зими.

Буд. Ђорђевић

Поводом годишње скупштине Пољопривредне подружине у Сопоту

Пољопривредна подружина за срез космајски показала је врло лепу активност у прошлој години. После једног застоја који је настао поглавито услед забуне изазване питањем регулисања земљорадничких дугова, када су појединци сматрали да не треба да одговарају својим обавезама ни према Подружини, настао је један нагао преокрет напред. У 1936 г. космајска пољ. подружина бројала је 314 чланова, што је јасно показало да у овом крају земљорадник увиђа да му је у његовој борби за бољим наслон на једну пољ. организацију потребан.

Годишња скупштина Подружине, која је одржана 24 јануара, потврдила је да је овај здрави осећај снажно уврежен у души многих космајаца. Скупштини је присуствовало преко 200 чланова и ако је тога дана владала опасна снежна мећава. Људи су путовали по 2-3 сата само да би могли учествовати у раду скупштине, — што преставља леп пример љубави чланова према својој подружини.

Извештај управе подружине одобрен је акламацијом чиме је одато пуно признање подружинском вођству за његов озбиљан и плодан рад. Програм рада у овој години, који је такође једногласно усвојен, садржи врло озбиљне подухвате који иду за тим да се путем самопомоћи осигура чланству олакшица у снабдевању средствима производње и да се истовремено упозна чланство са најбољим начинима рада. Предвиђена је и једна општа пољ. изложба, која би се имала извести у току идуће јесени.

На овој лепој скупштини као делегат Срп. пољ. друштва, сматрао сам за своју дужност да, уз истицање успеха које је подружина постигла, нагласим сав значај кога има за добробит и напредак земљорадника удруживање у подружине и задруге. Данас је појединац слаб да савлада разне тешкоће на које наилази како при производњи тако и при уновчавању пољ. производа. Примери које наилазимо у разним земљама јасно нам показују да ће земљорадници у нашој земљи имати осигуран човечански живот само ако буду умели да удруженим снагама — колективним радом, надокнаде оне недостатке које у себи носи производња на малим, разбијеним

сељачким поседима. Наши земљорадници морају помишљати на примену у широким размерама правог произвођачког задругарства, којим би се успело да се производни трошкови што више смање и тиме наши пољ. производи оспособе за успешну конкуренцију са онима који долазе из земаља великих и колективних поседа. Данашње пољ. подружине и земљ. задруге престављају још неусавршене облике земљорадничких организација. Оне се имају усавршавати и снажити како од стране самих земљорадника тако и свих оних који руководе судбином наше земље...

По завршеном дневном реду, одржао је кратко али сржно предавање пољ. референт среза космајског, г. Вакањац. Говорио је о значају пољ. књига за сигурно просвећивање земљорадника.

Скупштина је завршена са лутријом, која је многим члановима донела по коју корисну алатку или књигу, а један је добио, као премију, лепу прскалицу.

Желим да нагласим на крају да за успешан рад космајске пољ. подружине велики део заслуга припада вредном и одушевљеном секретару подружине, г. Ради Томићу, који је у рад подружине унео и велику љубав и пожртвовање. У овом послу г. Томићу свесрдну помоћ понудио је и г. Вакањац, те смо уверени да ће ова два млада и способна стручњака умети да од космајске пољ. подружине створе једну од најмоћнијих и најбољих у нашој земљи. А могу им рећи да је оваквим радницима помоћ Српског пољ. друштва унапред осигурана.

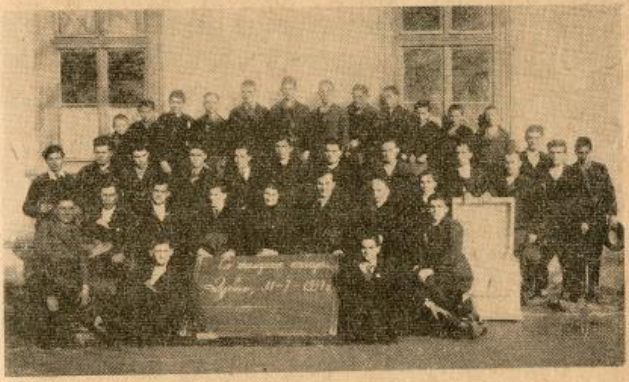
Dr. **Млад. Јосифовић**

Воћарство као привредна грана

За нашу пољопривреду, воћарство доноси споредне зараде коју не смемо потцењивати. При разумном, целисходном култивисању воћарство може да буде и врло уносна пољопривредна грана. Међутим, код нас воћарство још не стоји на висини каква му припада. У најновијој свесци „Пољопривредног Гласника" (бр. 4, за 15 фебруар), налазимо, у посебном напису из стручног пера, главне узроке те заосталости нашег воћарства, — превелик број сората, неутврђен подручни сортимент, оскудна општа знања нашег живља о воћарству, и друго, и наводе се примери колико гајење воћа може бате рентабилно при разумном култивисању.

Течај из пчеларства у селу Дубљу

Пољопривредна подружина у Свилајнцу увиђајући да се пољопривредници како чланови подружине тако и нечланови интересују све више за рационално пчеларење одлучила је да умоли свога члана управног одбора г. Драгослава Новаковића учитеља, једног од најбољих практичара-пчелара да одржи у селу Дубљу седмодневни течај из пчеларства. Г. Новаковић се одазвао позиву подружине и при-

Сл. 6. — Течај из пчеларства у селу Дубљу.

редио је течај који је трајао седам дана. Течај је похађало око 50 слушалаца. На течају поред теорије коју је држао г. Новаковић приказиван је рад око кошница и пчела. Течајем је руководио сам г. Новаковић уз припомоћ своје вредне супруге г-ђе Видосаве такође учитељице. Интересовање за овај течај од стране присутних било је велико. Течајци су већим делом показали добар успех; подружина пак жали што није имала материјалних средстава да најбоље течајце награди.

М. Жујовић

Награде краљева фонда за рад на просвећивању народа.

Краљев фонд, који је основао Блаженопочивши Витешки Краљ Александар I Ујединитељ и који је, после Његове трагичне смрти, прихватио Њ. В. Краљ Петар II, поштујући жељу и одлуку Свог Узвишеног Оца, — посвећује свој рад потстицању приватне иницијативе и апостолског рада на подизању села и на народном просвећивању.

У том циљу Управа Краљева фонда је одлучила да сваке пете године прегледа шта су у том правцу урадили појединци, различна удружења или какве друге приватне установе у року од пет година и награди најзаслужније и најдостојније.

Рад који заслужује награде обухвата:

1) Подизање села у здравственом, просветном економском или општекултурном правцу.

2) Ширење практичних знања уопште у нашој земљи и резултате примене њихове: из економије и различних њених грана (обрађивања земље, воћарства, пошумљавања голети, сточарства, у стварању угледних поседа итд.) ; из економске домаће индустрије (прерађивања свих пољопривредних и сточарских производа) и из широке области народног просвећивања (као: приређивање домаћичких и домаћинских курсева, различних утакмица, изложби итд).

3) Витешко и спортско подизање свих друштвених слојева нашег народа (кво: увођење у већим размерима различних врста систематског телесног вежбања до најсавршеније гимнастике и различних спортова).

Овим што је наведено није исцрпен сав рад на народном просвећивању, већ је само обележена у главним цртама замисао Краљева фонда. Дакле, никако се не искључују ни друге врсте појединачног или друштвеног рада у поменутим правцима.

За награђивање друштава и лица која су показала највећи успех у оваквом раду — расписује се неколико категорија награда, у којима може бити награђено онолико лица и друштва колико их буде награду заслужило.

I	награда	по	25.000 дин.
II	„	„	10.000 „
III	„	„	5.000 „
IV	„	„	2.500 „

Свако ко жели добити ове награде дужан је навести у коме је крају и под којим приликама радио, и тачно означити шта је стварно урадио на самоме терену, јер је Краљев фонд према садашњим приликама принуђен да раду такве врсте даје првенство. Такве наводе ваља потврдити службним уверењима.

У овом такмичењу подједнако ће учествовати цела наша земља. Управа Краљева фонда цениће резултате рада не само према замашају, трајности и стварној вредности, него и према условима под којима су добијени и према напорима који су за њих морали бити уложени.

Пријаве за награде, са свима потребним подацима, о раду од почетка 1932 до краја 1936 године, подноснће се Управи Краљева фонда до 15 априла 1937 године, а награде ће се објавити 8 јуна 1937 год., као успомена на дан венчања Високог Оснивача Фонда.

Бр. 5581

У Београду, 5 фебруара 1937 год. **Управа Краљева фонда**

---

† Велимир Јовановић

На дан 31 јануара 1937 год. испустио је своју добру душу Велимир Јовановић из Кошанице, секретар—благајник Подружине српског пољопривредног друштва у Кошаницама. Рођен је у јануару 1881 г. и живио је 55 година.

Велимир је, са својим друговима и пријатељима прошле године установио Подружину у своме селу, па је изабран за секретара—благајника њеног. Ту дожност вршио најприљежније са пуно љубави и пажње, као што се он у свима другим дужностима, свакада показивао. Он је био члан ловачког удружења, па је по том биран и за претседника ловачког удружења у своме селу Кошаницама. И на томе послу био је врло приљежан и од свију поштован. Избегавао је свађе и својом благом нарави, свакада мирио људе, упућивао их на рад, вредноћу и међусобно поштовање. Даровитост покојног Велимира види се и по томе, *што је он самоук*. У школу није ишао, али је од деце својих другарчића узимао буквар и постепено се сам научио читати и писати. Књиге је набављао и радо читао, па је за то са разумевањем створио корисне установе, којима је истински служио, до краја свога живота.

Покојни Велимир сахрањен је 1 фебруара ове год. уз велико учешће својих пријатеља и другова.

Породица је у њему много изгубила а и Подружине у Кошаницама и Српско пољопривредно друштво и пољопривреда.

Слава му и Бог да га прости. Нека му је вечито светао помен међу пољопривредницима.

Вића П. Матић

Извод из записника Управног одбора Српског пољопривредног друштва

10 седница (9-III). По питању досадањем рада на подизању друштвеног дома, после саопштења г.г. претседника и потпретседника и после дуже дискусије у којој су узели учешћа сви присутни чланови, одлучено је:

Да се прими знању да су г.г. претседник Др. Т. Митровић и ппретседник Др. М. Јосифовић ступили у контакт са архитектима г.г. Савковићем и Ивацићем и са њима се усмено споразумевали и споразумели о изради детаљне скице на основу свих приговора и на основу захтева Управе обзиром на потребе Друштва, за израду детаљног плана и предрачуна.

Да се саопшти архиктектима г.г. Савковићу и Ивацићу, да будући друштвени дом има да одговара свима потребама Друштва и да вредност дома ни у ком случају не сме да пређе суму од 4.000.000.—

Да се прими знању да је се г. Светозар Јовановић професор Техничког факултета и члан жирија за оцену идејних скица за дом, ставио Управном одбору на расположење да бесплатно даје потребне савете и потпору око свих послова на изради планова и подизању друштвеног дома.

По питању будућих радова око подизања дома одлучено је:

Да се у интересу правилнијег и бржег рада по свима пословима око подизања друштвеног дома, са архитектима г. г. Савковићем и Ивацићем, којима је уступљена израда детаљне скице, плана и предрачуна склопи уговор.

Да се у новој друштвеној згради инсталира грејање које буде боље и јевтиније после подношења детаљне скице и прорачуна.

11 седница (11-III). Да се подружини у Варварину пошаљу на кредит два плуга Сервус и две прскалице за винограде пошто је послала капаре за исте а за остатак вредности уредне менице.

Да се Министарству пољопривреде исплати сума у 7.200.— динара за продатих 150 ком. књига „Наука о храњењу корисних домаћих животиња" а за остатак да се моли Министарство да их Друштву уступи бесплатно.

Да се Подружини у Лазаревцу — колубарском пошаље на кредит тражена роба и да јој се одобри кредит у роби за ову годину у 12 500.— динара у који да се урачуна дуг из 1936 год. у 600.— динара с тим да кредит може користити кад пошаље уредну меницу за покриће.

Да се Ђорђу Ристићу бившем друштвеном служитељу изда на име помоћи 1.800.— динара, која ће му се сума преко Средње пољопривредне школе у Букову издавати месечно по 150.— динара почев од 1 т. м.

Да се одобри кредит у роби за ову годину подружинама у Љубовији 15.000.— а Подружини у Превешту 13.000.— динара с тим да се у овогодишњи кредит Подружине у Превешту урачуна дуг из 1936 год. у 2.000.— динара.

Да се начелно одобри кредит у роби за ову годину подружинама у Доњем Крчину, Соко Бањи и Честину с тим да га могу користити према броју њихових чланова и кад пошаљу уредне менице за покриће. Подружини у Доњем Крчину у овогодишњи кредит да се урачуна остатак дуга из 1936 год.

Да се Подружини у Рибнику не може одобрити кредит у роби за ову годину за сваког члана по 500.— динара без обзира на дуг из 1936 год. већ се у нови кредит има урачунати и дуг из ранијих година.

Да се Подружини у Лозници не може одобрити кредит у роби за ову годину по меницама из 1936 год. пошто она дугује из 1936 год. 15.161.50 динара а има свега 26 чланова.

Да се изврши набавка 5 ком. ливадских дрљача, 1700 кгр. градиштанског пасуља за семе и 1000 кгр. семена конопље по понуђеним ценама и условима испоруке с тим да се од продаваца конопљаног семена тражи да исто превеје и боље очисти.

Да се код Подружине у Приштини поруче 2—3 комада тријерских четки које се у њеној околини израђују и са употребом истих изврши проба па ако су добре да се у будуће набављају.

Да се прими знању да је извршено чишћење натуралног семена луцерке својина фирме Дунђерски у 6750 кгр. и трошкови чишћења наплаћени у готову.

Да се приме у састав Друштва ново-основане пољопривредне подружине у Босути, среза качерског, бановине Дунавске и Кнажевцу, бановине Моравске.

Да се по позиву Подружине у Крушевцу као делегат и стручњак Друштва, 21 т. м. упути председник г. Др. М. Јосифовић ради држања предавања о болестима културних биљака.

Да се Подружина на Убу изда 500 динара на име помоћи у ситном воћарском алату за држање воћарско-виноградарског петодневног курса за калемљење и сађење. Помоћ Друштва има се употребити за награде курсиста за које списак послати чим се курс заврши.

Да се изјави захвалност Главном одбору Црвеног крста за предузету акцију око пољопривредног-стручног просвећивања његовог подмлатка, да се његов рад прикаже преко Тежака и друштвеним организацијама упути апел да рад Друштва црвеног крста помажу.

Да се Подружини у Пожаревцу за њу и за Пољопривредну читаоницу у истом месту бесплатно пошаље по једна колекција књига које се дају пољопривредним књижницама и читаоницама.

Да се Подружини у Пожаревцу пошаље одобрена помоћ за предавања у 200.— динара с тим да по одржаним предавањима поднесе потребан извештај о успеху истих.

О предлозима, које друштвена Управа треба да упути 63 редовном годишњем Збору одлучено је:

Да се упуте ова четири предлога: а) за задужење до 2.500.000.— динара за подизање дома; б) за продају плацева на новом имању; в) за одлагање питања оснивања Сеоског пољопривредног универзитета Српског пољопривредног друштва и г) предлог за избор почасних и редовних чланова.

Примљен је знању извештај редовног члана г. Драгутина Спремића о приствовању на годишњој скупштини чланова Подружине у Лозници и одлучено да му се изјави захвалност за заступање друштвених интереса и да се извести да се његов начин наплате чланског улога у тек. за наредну годину не може да примени на све подружине.

По саопштењу да нема више пољопривредних календара за тек. годину одлучено је да се календари траже од свих подружина које нису обновиле рад и да се исти у будуће шаљу само оним подружинама које обнове рад према броју чланова.

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ

Читајте и ширите ваш једини пољопривредни Часопис „Т Е Ж А К“

„МИТРИ"

ПАТЕНТ - ПРСКАЛИЦА

је **једина** усавршена са дуплим казанчетом. Патент је знак савршенства и квалитета: лакше пумпање а мањи утрошак материјала за прскање. То су одлике **„Митри"** - прскалице. **„Митри"** - прскалица даје привреднику највише што је техника достигла. Дугогодишња писмена гаранција је јемство. Од званичних комисија опробано. Хиљаду задовољних потрошача захвални су предузећу **„Митри"**. Тражите их од Српског пољопривредног друштва у Београду или од творнице

„МИТРИ"

БРАЋА Ч. ТРПКОВИЋ - КРУШЕВАЦ

Економски значај гајења луцерке и детелине.

О овој важној и врло интересантној теми одржаће **преко радија** предавање г. А. Петровић чиновник Српског пољопривредног друштва 11. априла т. г. у 9 часова пре подне.

Скреће се пажња друштвеним и подружинским члановима и осталим читаоцима Тежака, да ово поучно и корисно предавање саслушају, **користећи се јавним и приватним радио апаратима.**

ХЕРСАН ЧАЈ

ће Вам помоћи да опет постигнете здравље помоћу лековитих својстава биља.

Не будите непријатељ сами себи!

Обољења код мијене и болова код мјесечног прања (менструације) ублажи ће Херсан чај.

Смета ли Вам гојазност (дебљина)? Желите ли бити витки? — Онда можете употребити **ХЕРСАН ЧАЈ.**

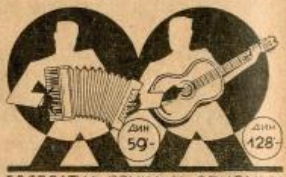
Зашто да трпите болове код реуматизма и костобоље (гихт) када то није потребно **ХЕРСАН ЧАЈ** је средство које Вам може олакшати муке.

ХЕРСАН ЧАЈ помаже код артериосклерозе и хемороида (шуљева).

Зар збиља незнате да је **ХЕРСАН ЧАЈ** код оболења желуца, јетре и бубрега добро средство.

ХЕРСАН ЧАЈ добива се само у оригиналним омотима у свима апотекама. —

„РАДИОСАН" — Загреб, Дукљанинова ул. 1. — Рег. бр. 19834-1933

БЕСПЛАТНА ПОУКА У СВИРАЊУ

МАЈНЕЛ и ХЕРОЛД

Д.С.О.Д. ЗАЛ. ТВОРНИЦЕ ГЛАЗБАЛА

МАРИБОР БР **69**

ЗАТРАЖИТЕ БЕСПЛАТНИ ЦЕНИК!

Пољопривредници

оглашавајте у

„ТЕЖАКУ"

једином

пољопривредном

часопису

Штампарија „Скерлић" М. К. Цветаловића — Крал. Наталије 12 Београд Тел. 20-782

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 8 Београд, 15 АПРИЛА 1937 год. Год. 65.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Ing. *Властимир Ђорђевић:* Гајимо што више луцерку.

Ing. *Иван Пуцељ*: Правилна исхрана телади.

Марјан Ферјанчић: Свињска куга.

Ing. *Јордан Димитријевић:* Како да произведемо добре саднице од шљиве пожегаче.

Dr. *Павле Вукасовић:* Због чега се суше и отпадају пупољци крушака.

Стеван Лукић: Облици потрошње плодова шљива код нас.

Ing. *Болеслав Сивицки*: Живинарници.

Dr. *П. Вукасовић:* Скупштина пољ. књижнице и читаонице у Новом селу.

Питања и одговори.

Извод из записника Управног одбора Срп. пољ. друштва.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.350. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-709

Гајимо што више луцерку

Луцерка и црвена детелина претстављају за нашу државу две најважније сточне пиљне биљке. О црвеној детелини писали смо већ, а овде ћемо говорити о луцерки.

Луцерка или плава детелина — Medicago sativa — вишегодишња је биљка. Живи 7—8 година, а при повољним условима и доброј нези још и више. Има небично јако развијен корен — много јаче него црвена детелина. Поједине жиле корена луцерке могу продрети у земљиште два до три па и више метара. Ова околност је од изванредног значаја, јер омогућава луцерки да се снабдева храном и водом из дубоких слојева земљишта, те стога она даје високе и сигурне приносе.

Луцерка са црвеном детелином као пиљна биљка стоји на првом месту. Може се употребљавати за исхрану свих врста стоке. Нарочито је погодна због садржаја великих количина азотних материја за исхрану младе стоке која расте и крава музара. По величини приноса надмаша црвену детелину, али се од ове у првој години слабије развија. Према огледима изведеним на имању Средње пољопривредне школе у Ваљеву, у правцу развића луцерке и црвене детелине у првој години живота, ове две биљке дале су:

Луцерка: 30150 кгр. а црвена детелина 37600 кгр. зелене масе по хектару.

Према овоме црвена детелина је у првој години дала у зеленој маси за 7450 кгр. већи принос по хектару од луцерке. Ова се појава може објаснити чињеницом, што је луцерка дугогодишња биљка; да она потпуно развиће достигне тек у трећој или четвртој години живота — дакле онда када црвена детелина изумире.

По условима успевања луцерка се битно разликује од црвене детелине. За своје успевање луцерка захтева топлије и сувље поднебље, а земљишта растреситија, оцедњија, дубока и плодна са довољним садржа-

јем креча. У влажном поднебљу и на земљиштима тешким, збијеним и влажним луцерка слабо успева и кратко време живи. Стога се каже: да се луцерка и црвена детелина допуњују; тамо где успева луцерка црвена детелина не успева или слабо успева и обратно. Наша држава по својим природним приликама: поднебљу и земљишту, подесна је за гајење луцерке у источним, југоисточним и североисточним крајевима, дакле у Источној и Јужној Србији и Војводини. Ипак ово не треба схватити тако, да се луцерка не може гајити и у другим крајевима наше државе. Свуда тамо где су земљишта оцедњија и растреситија луцерка може успевати, али су ипак најподеснији за гајење луцерке напред поменути крајеви наше државе.

Обрађивање земљишта — односно орање за луцерку треба обавезно изводити ујесен и то што дубље. Дубокој обради земљишта луцерка је необично захвална и све трошкове и труд обилато награђује високим приносима и дужим животом. При обрађивању земљишта треба нарочиту пажњу обратити на уништавање коровских биљака. Обрађено земљиште ујесен треба оставити у браздама да презими, а упролеће пошто се површина њиве просушила, тако да се не лепи за оруђе, треба њиву подрљати. Поновно орање упролеће не треба изводити, изузев ако су се коровске биљке појавиле у јачој мери. У том случају треба земљиште плитко поорати и одмах подрљати. Иначе орање упролеће не треба изводити, пошто се превртањем бразда губи зимска влага.

Луцерка даје високе приносе. У току године при повољним условима може дати 4—5 откоса. За изградњу ове велике количине надземне масе треба да има на расположењу и велике количине хранљивих материја. Стога земљиште за луцерку треба обилато ђубрити. Ђубрење земљишта под луцерку врши се обично вештачким ђубривима, и то калијумовим и фосфорним. Стајско ђубре ређе се употребљава за луцерку, али у недостатку вештачких ђубрива, може се и оно употребити. Најбоље је ако се стајско ђубре додаје под претходни усев, а не непосредно под луцерку. Од калијумових ђубрива за ђубрење луцерке

употребљава се 40% калијева со, а од фосфорних оне врсте ђубрива које дејствују постепеније, али дуже време, као што је на пр. Томасово фосфорно брашно. Калијумова 40% со употребљава се од 300—400 кгр., а Томасово фосфорно брашно од 400—600 кгр. по хектару. Врло добро ђубре за ђубрење земљишта на коме ће се гајити луцерка је пепео од дрва. Ово ђубре садржи све хранљиве материје: калијум, фосфорну киселину и креч. Нарочито је добар пепео за ђубрење земљишта, која оскудевају у кречу. Пепео се растура ујесен, у количини од 800—1000 кгр. по хектару.

Луцерка се може гајити у плодореду и ван овога. За увођење луцерке у плодоред потребни су, због тога што она живи дуже време, вишечлани плодореди: седмочлани или осмочлани. У нашим приликама, собзиром на то што су наша сеоска газдинства мала, луцерку треба гајити ван плодореда — на засебним парцелама зв. луцериштима. Уосталом наши земљорадници овако и гаје луцерку. Али и луцерка се може увести у плодоред и на мањим газдинствима, ма да то не би био плодоред у правом смислу те речи. Наши земљорадници на њивском земљишту гаје кукуруз и неку житарицу — обично пшеницу. Да се под оваквим приликама уведе луцерка у плодоред треба све њивско земљиште поделити на три приближно једнака дела, од којих ће два дела заузимати кукуруз и пшеница, а трећи луцерка. На првом и другом делу њивског земљишта смењиваће се кукуруз и пшеница, а на трећем остаће луцерка све дотле, докле буде давала добре приносе, рецимо 7 година. Пошто луцерка почне да попушта посејаће се на једном од она два дела, рецимо другом, а онај део на коме је била луцерка, разорава се и на њему ће се као и на првом делу смењивати кукуруз и пшеница. После 7 година луцерка ће доћи на први део њивског земљишта на коме још није била, а кукуруз и пшеница гајиће се на другом и трећем.

Сетва луцерке изводи се у пролеће. Пошто се луцерка, као и црвена детелина у првој години слабо развија и даје мале приносе, а уз то ју је потребно

заштитити, јер су њене младе клице осетљиве према непогодама, то и њу треба усејавати у неку житарицу. Сејање луцерке може се изводити омашке руком и омашним сејалицама и на редове врстачним сејалицама. Семе, пошто је ситно, не треба сејати дубоко — највише до пола сантиметра. За сетву треба узети здраво, клијаво и у сваком погледу исправно семе. Нарочито треба пазити да семе није заражено вилином косицом. За сетву хектара потребно је 35 кгр. семена.

Нега луцерке састоји се у дрљању сваке јесени и пролећа, а ако је могуће и после сваког откоса. У првој години развића луцерке треба водити рачуна, да се коровске биљке не развију у већој мери, и ако је то случај — онда их треба уништавати што се постиже плевљењем. Иначе доцније када се луцерка добро развије, она сама уништава коровске биљке. У сушним годинама ради обезбеђења високих приноса може се предузети и наводњавање. Наводњавање луцерке изводи се наплавом, само при томе не треба дозволити да вода лежи на луцеришту више од 24 часа, јер постоји опасност да вода луцерку угуши.

Жетва луцерке изводи се у различито доба, према томе да ли ће се она употребити за зелену пићу, сено или ансилажу, или пак за производњу семена. За зелену пићу, сено, и силажу жетва луцерке изводи се у почетку или за време цветања, а за семе када семе сазри. О производњи семена луцерке говорићемо другом приликом засебно. При справљању сена, луцерку треба сушити на розгама пошто се њена стабла као сочна тешко суше. Ако ће се луцерка искоришћавати за силажу онда је треба мешати са зеленим кукурузом пошто ансилирана сама за себе не даје добру силажу, јер оскудева у шећеру, који је неопходан за рад бактерија млечне киселине.

Луцерка може дати када се потпуно развије 4—5 откоса годишње што износи 80—140 товара сена или 400—500 товара зелене пиће по хектару.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић**

Правилна исхрана телади.

Међу многобројним условима, од којих зависи успех у сточарству, правилна исхрана младе стоке стоји на првом месту. Њена важност је нарочито у томе, што она поред правилне неге омогућава потпун развој наслеђених особина. Познато је наиме, да се особине као што су велика млечност, плодност, радна способност, гојазност и др. не наслеђују већ као такве, него се наслеђују само основе тј. подлоге тих особина. А даљи развој подлога у особине, то је задаћа исхране, правилне и довољне исхране у младо доба животиње.

Према томе, треба сточар да има стално на уму, да ће само онда из телета односно јунице постати добра млекуља — претпостављајући да потиче од млечних родитеља — ако буде обратио довољно пажње исхрани младих грла.

Храна за телад, као за младу стоку уопште, треба да садржи све хранљиве састојке, а пре свега довољне количине беланчевина и минералних материја. Прве, тј. беланчевине једини су хранљиви састојак из којег се месо може стварати, дакле неопходно су потребне за стварање мишићног ткива, док су минералне материје, у првом реду креч и фосфор неопходне за стварање костију. Не добије ли младо грло поменуте хранљиве састојке у дневном оброку у довољној количини, то оно не расте, већ кржљави и од таквог грла нема сточар шта да очекује. Па ма колико имало доцније у изобиљу тих састојака, оно што млади организам изгуби, не искористи, тј. пропусти у првој години живота, никада више неће моћи надокнадити.

Прва и незаменљива храна новорођеном телету је мајчино млеко, т. зв. млеко првенац.

Њега лучи крава неколико дана после телења и битно се разликује од обичног млека. Млеко првенац је младунчету неопходно потребно ради здравља; оно му даје прву снагу и прочишћава варећи канал од смоле која се налази у цревима новорођеног телета.

Млеком може теле да се храни на два начина: да сише своју мајку, или да пије млеко из кофе. И један

и други начин, како сисања тако и напајање имају своје добре и рђаве стране.

Преимућство сисања је у томе, што теле узима млеко непосредно из вимена топло и незаражено, дакле најбоље каквоће, док рђавих страна има много више. Прво, приликом сисања, нарочито код добрих музара треба припазити да се теле не пресише. То се избегне на тај начин што се најпре измузе један део млека а други остави да га теле посише, или обратно, да се прво подоји теле а затим остатак помузе. У првом случају теле добија ретко млеко са малим процентом масти, док је опет млеко које теле добије после муже сувише густо тј. много масно. Ни у једном ни у другом случају не зна се тачно колико је млека теле посисало. Ако се теле пресише изазива се тиме поремећај у органима за варење, најчешће пролив, али ако се телету остави мања количина млека него што му је потребна, онда то опет иде на уштрб његовог правилног развоја.

Свих тих незгода нема код напајања, јер се потребна количина млека одмерава према тежини телета и то после муже. Тиме се добија млеко са средњим процентом масти а уједно избегне да се теле час преједе а час опет да остане гладно. Сем тога напајање је и економичније: сувишак млека може се добро уновчити. Затим се напајањем може хранити и телад од туберкулозних крава и најзад одбијање телади много је лакше тамо где се она напајају него где сишу.

Иначе напајање тражи много више посла, бриге и пажње, него сисање. И да оно успе, потребне су пре свега две ствари: прво, да се телад напаја свежим млеком одмах по мужи (тепмература млека не сме бити испод 25°Ц) а друго, кофа из које се телад напајају треба да је чиста (да се после сваког напајања пере врућом водом).

Разни апарати израђени у те сврхе и снабдевени обично са цуцлом, нису за препоруку баш због тога што се тешко перу. Из тог разлога у последње време прибегава се све више напајању телади из кофе, без икаквих цуцли или томе слично.

Учење телади на појење млека врши се помоћу прста и то на овај начин: у кофу са млеком стави се десна рука (опрана сапуном и топлом водом) тако да вири један прст из млека, док се левом руком савије телету глава у суд са млеком. Чим ухвати теле прст и почне да га сише треба исти повући наниже, како би њушка телета дошла у додир са површином млека.

Свакако је при томе потребна извесна стрпљивост, јер није редак случај, да се испочетка теле отима и доста тешко навикава на овај вештачки начин исхрањивања. Али кад остане један, па други пут због тога теле гладно, престаће да се јогуни. Врло често иде затим у другу крајност наиме, да после тога сувише халапљиво пије. То се може избећи на тај начин, да се телету приликом напајања чешће дигне кофа, или пак да му се с времена на време гурне глава у страну.

Количина млека одређује се према тежини телета и према одгајивачком циљу. Теладима која доцније треба да буду млечне и радне животиње даје се пуно млеко у количини 1/7-1/8 њихове телесне тежине и затим постепено иде до 1/6, а за мушку телад која ће касније служити за приплод, треба да буде количина млека 1/5 живе мере.

У првим данима треба телету давати млеко у што више оброка, 4—5, који морају бити врло мали. Тако н.пр. први дан сваки пут по 1/4 л. други дан већ по 1/2 л млека првенца итд., сваки дан просечно пола литра више, тако да теле добије крајем прве недеље 4л млека дневно тј. по 1 л на оброк; крајем друге недеље 6 л дневно и то у три оброка по два литра и крајем треће недеље 8 л дневно, већ према тежини телета.

Рачуна се да је за 1 кгр. прираста телесне тежине телета потребно 10 л пуног млека.

Исхрана телади пуним млеком неопходна је барем прве четири недеље, или још боље 6—8 недеља. После тога пуно млеко може се постепено заменити другим хранивима, најбоље оплављеним млеком. Тамо где га има, треба дневно 1/4-1/2 л пуног млека заменити са оплављеним. Међутим код ове замене одузета је маст

коју треба надокнадити. У ту сврху најбоље је ланено семе. Само га треба, да би било потпуно искоришћено, добро самлети или барем сгњечити и као такво додавати по 50 гр. на сваки литар оплављеног млека. Врло добар додатак оплављеном млеку је и овсено брашно односно овсена јарма.

Давање млека, најпре пуног а после оплављеног треба да траје најмање 12-14 недеља, а још је боље 16 недеља. После тога вода је једино пиће младом говечету. Више од 4-6 л воде на кгр. суве материје хране проузрокује велики, висећи трбух, стога се теле не сме навикавати да пије више воде него што му треба.

Већ у трећој недељи треба давати телету поред млека доброг ливадског сена или отаве и по мало овсене прекрупе и пшеничних мекиња. Осим прекрупљеног овса одлична су хранива нарочито после одбијања ланени колачи и сладове клице. Веома се препоручује смеса од 50% овса, 25% ланених колача и 25% сладових клица. За наше прилике и кукурузна јарма и мекиње и то кад теле мало ојача добра су храна. Али треба знати једно, тојест: да немају довољно беланчевине, зато им треба додавати хранива која обилују беланчевинама као: грашак, боб, соја итд. Ових хранива не сме се давати више од 15% смесе и то добро прекрупљена или самлевена. Затим и колачи од соје, сунцокрета,олајне репице и орашка (кикирики) врло су добар додатак снажној храни.

Смесу снажних хранива треба давати теладима у сувом, прекрупљеном стању, а никако у облику напоја како то многи сточари погрешно раде, јер се тиме теле навикава да много пије.

Од минералних материја теладима најчешће недостаје креча и фосфора. Први се додаје у облику очишћене креде по 15—20 гр. дневно, али ако недостаје и фосфор, што је ређе, онда се даје коштано брашно, 15-30 гр. дневно помешано са осталом храном.

Веома повољан утицај на развој телади, нарочито кржљавих, има рибље уље (због садржаја витамина) које се даје по 1 кашику дневно уз осталу храну.

Поред правилне исхране благотворан утицај на развој младих грла има и кретње на чистом ваздуху, које даје стоци здравља и отпорност. Стога су испусти неопходни за младу стоку. Још најбоље је кад испуст замењује добар пашњак на коме ће млада стока поред кретања наћи и добрих трава.

Ing. Иван Пуцељ

Свињска куга

Свињска куга јесте једна од најопаснијих сточних зараза, које владају у нашој Краљевини, и која поред свих предузетих мера, полицијско-ветеринарских од стране надлежних и појединаца узима сваке године великог маха тако да нема ни једне бановине, може се рећи ни једног среза у коме ова опака зараза није забележена. Дравска бановина са својих 10 заражених срезова, Савска са 34, Врбаска са 11, Приморска са 4, Дринска са 21, Дунавска са 18, Моравска 16 и Вардарска са 7 заражених среза довољно речито говоре о силној распрострањености ове опаке заразе код нас. Наравно, да су томе сходно и велики материјални губитци за нашу привреду, обзиром на велики проценат угинућа од ове заразе.

Први почеци ове опасне и код нас данас јако раширене заразе потичу већ од пре 1830 године, када је болест већ била раширена и уопште позната у Северној Америци. У Европи је запажена већ око године 1860 и то прво у Енглеској. Разлог томе, да болест већ раније није била запажена у Европи па и у нашим крајевима морамо тражити у готово никаквом или само у ограниченом саобраћају и трговини између појединих држава у оно време. Тек када су Енглези отпочели са уважањем свиња из Америке у циљу поправљања њихових раса свиња појављује се истовремено и зараза Свињска куга, прво у Енглеској, одакле се онда даље шири преко Француске и Скандинавије постепено по читавој Европи и тако долази у наше земље.

Од колике је штете ова зараза по народну привреду и по појединаца најбоље нам показују бројке израчунате у другим државама. Према тим рачунима знала је штета у Сједињеним државама Америке износити годишње до преко 50 милиона долара, јер је угибало од ове заразе 70—90% животиња. Код нас губитак од ове заразе сразмерно не заостаје ни у колико иза наведеног примера. Узмимо на пример Војводину. И ту проценат угинућа износи 60—80%. Данас није редак случај, да наиђете на поједина дворишта, где је и последње свињче угинуло у колико се није прибегло срествима за сузбијање ове заразе.

Да би се болест могла благовремено спречити и сопственици поштедити огромних губитака услед ове опасне заразе изнећу у кратко знаке ове болести и на живом организму и промене, које се показују на приклатом односно угинулом свињчету.

Болест се може појавити у два облика:

Први облик је краткотрајнији и болест обично за недељу дана завршава смрћу. Код овог облика опажамо, да оболеле свиње у првоме реду или слабо једу па се брзо удаљују од корита и скривају по обору док здраве још даље једу, или се уопште не приближавају кориту ради узимања хране. Уз то често се примећује повраћање, појављује се пролив, који је често пута измешан крвљу; очи су им запечене, у околини ока опажамо засушен крмељ, очна слузница црвена и отечена. На кожи појављују се пеге разне величине, боје црвене до љубичасто црвене, а које су настале услед излива крви у кожу. Нарочито су лепо видљиве на трбуху, унутрашњој страни ногу и на ушима. Од даљих знакова упадљиви су још и кашаљ и наслаге по усној шупљини жуте до смеђо боје, као и то, да болесне свиње приликом кретања заносе задњи део трупа.

Други облик је дуготрајнији и траје по неколико недеља. Свиње за то време једу али све више и више мршаве и заостају у порасту. По кожи се често појаве оспе, опажају се поремећаји у органима за варење у виду затвора који се доцније претвара у смрдљив пролив.

У почетку заразе смрт наступа доста нагло, већ у току првог дана оболења, па чак и без знакова оболења, тако да се увече још здраво свињче ујутру затекне мртво. Касније се ток болести продужава и траје 3—7, па и више дана.

Патолошке промене на органима, које су настале услед те болести, и које уочавамо приликом секције угинулих свиња или приликом прегледа меса од приклатих свиња из нужде очитују се у наклоности крварења у готово свим органима и то нарочито у плућима и на слузници стомака и танког црева. Упадљиве су промене на дебелом цреву где је слузница покривена мањим и већим крвавим пегама, која изгледају као попрскане. На бубрезима виде се ситне црвене тачкице, док на слезини већ нешто веће црвене пеге. Ако је животиња боловала дуже времена, а не само један или два дана, долази до јачих промена, по којима можемо са апсолутном сигурношћу тврдити, да је по среди зараза свињска куга. Те патолошке промене налазе се на плућима, слузници устију и ждрела као и на слузницама црева. Плућа нису више еластична као код здравих свиња, већ чврста, боје црвено смеђе, сиве или жућкасте, а не ружичасто црвене као код здравих свиња. Слузница устију и језика, ждрела и гркљана покривена је већ споменутим танким наслагама умртвљеног ткива саме слузнице, које се наслаге чврсто држе своје подлоге а боје су сиво жуте или смеђе. Слузница црева изгледа, као да је мекињама посута, јер се на њој налази наслага површног дела цревног зида, који је део због болести умртвљен. Уз то се налазе красте разасуте по слузници нарочито слепог црева, облика округластог, узвишене над површином осталог дела црева.

Сви наведени знаци болести, као и промене, на које налазимо приликом парања лешева угинулих животиња или приликом прегледа меса приклатих животиња нису увек јако изражени, па некоји могу чак и недостајати, тако да је често пута веома тешко установити тачно прави узрок оболења и утврдити природу заразе. Уз то се некоји од набројаних знакова оболења могу наћи и код других болести свиња нарочито

црвеног ветра па је у томе случају за нестручњака готово немогуће установити, која је од зараза по среди у датом случају. Зато би препоручио власницима, да се при појави заразе или сумње на заразу обрате најближем ветеринару, који је једини у стању установити праву природу болести и који ће даље предузети све шта треба, да се зараза што пре угуши и сопственик спасе велике беде и материјалних губитака.

Мере које нам стоје на расположењу за сузбијање и угушивање ове заразе можемо поделити у три врсте.

1. — Прво и мање важно средство састоји се у лечењу већ оболелих животиња. Лечење проводи се серумом, кога уштрцавамо болеснику у већим количинама. Овај начин лечења називамо лековито цепљење. Подвлачимо да је употреба осталих лекова, који се препоручују без икакве користи. Ова врста мере за сузбијање заразе је од мање важности од осталих мера, о којима ће доцније бити говора из разлога што лековито цепљење не мора увек бити крунисано успехом, што опет није кривица до лечења односно до ваљаности цепива већ једино зато што је болест већ узела маха и што су наступиле у унутрашњим органима болесника крупне патолошке промене, које се ни серумом не дају излечити. Сасвим је разумљиво, да ће оно свињче које је боловало свега један дан пре оздравити након употребе серума него оно које је боловало 3, 4 па и више дана. Правилно постављена дијагноза и благовремена употреба серума су најважнији услови за успешно излечење болесника.

2. — Мера којом се данас највише служимо и која је најважнија у борби противу зараза у опште а нарочито свињске куге јесте такозвано заштитно цепљење. Оно нам служи за заштићавање здравих али од заразе угрожених свиња. Ово се цепљење врши серумом и вакцином и има за циљ да још здрави организам ојача и направи га отпорним за ту болест у случају да свињче долази у прилику, да се зарази узимајући заражену храну или воду. Могућност зара-

живања наше сељачке стоке је у толико већа што је обичај код нашег села, да целокупна стока иде на заједничку попашу па је према томе сасвим природно, да се и зараза нагло шири. Довољно је једно болесно свињче па да зарази све остале. Баш за ове прилике је заштитно цепљење од највеће важности. Нарочито у крајевима, где је ова зараза постојана и појављује се из године у годину не би требало пропустити ово заштитно цепљење ако хоћемо да избегнемо велике губитке. Заштитна моћ овога цепљења је дуготрајна. Свиње цепљене на пролеће заштитно, заштићене су све до краја јесени или почетка зиме и сопственик може бити без бриге.

3. — У сузбијању заразе, уз ове две споменуте мере, које ветеринар предузима на позив сопственика придолази још и трећа мера, коју мора предузети сам сопственик и сам извршавати, а које су мере прописане и законом у циљу успешног сузбијања и угушивања заразе. Ове се мере састоје у главном из следећег:

Чим се зараза или сумња на заразу установи треба болесну свињу одмах издвојити од на око још здравих и сместа известити месну-полициску власт, односно ветеринара, који ће утврдити природу болести и наредити даље шта треба. Он је једини надлежан и меродаван да пропише мере, које треба предузети у циљу што бржег угушивања заразе и спречавања даљег ширења. Да ли ће предузети и какву врсту цепљења он одлучује и сопственик има, да му се покорава. То је у његовом интересу и интересу осталих сопственика, који се баве гајењем свиња. Брзина рада у случајевима појаве свињске куге је одлучујућа. Пропусти ли се и најмања мера, која има за циљ угушивање заразе последице могу бити недогледне.

На око здраве свиње из дворишта где се појавила зараза не смеју се изводити на заједничку попашу, где могу доћи у додир са осталим свињама јер постоји опасност да пренесу заразу и на остале и ако су на око још здраве. Јер треба знати, да заражене свиње излучују заразне клице већ на пар дана раније пре

појаве првих видљивих знакова оболења. Заразне клице излучују се мокраћом и балегом.

Исто тако не смемо да гонимо здраве свиње из незаражених предела у крајеве где влада свињска куга јер се могу заразити и ако не долазе у директан додир са оболелим. Путеви, пијаца, вагони, појила и томе слично претстављају у тим крајевима извор заразе.

У заражена дворишта не треба залазити јер се зараза и обућом или оделом може пренети. Не дозвољавати штројачима улаз у ваша дворишта ради штројења. И они могу бити преносиоци заразе. Јер штројећи једним те истим, и то никад десинфикованим ножем и здраве и болесне свиње у многоме и доприносе ширењу заразе. Једна кап заражене крви потпуно је довољна, да зарази здраво свињче, нарочито када та крв дође у додир са раном. Треба наиме знати да заразних клица има највише у крви.

Бубре из заражених стаја не треба смештати на места, где би могле наилазити здраве свиње већ извести на поља и њиве где не долазе свиње. Отпремање свиња на вашаре и пијаце вршити колима, на који је начин отклоњена опасност од заразе, јер не могу доћи у додир са болесним свињама, нити се пак могу путем заразити.

Наравно, да онај сопственик, који своје свиње сваког пролећа, постојала или не постојала у месту зараза подвргне заштитном пелцовању нема те главобоље и вечите стрепње од заразе, јер добро зна, да су његове свиње заштићене од заразе барем за ту годину. Сем тога заштитно пелцовање има поред осталог и ту практичну вредност, да се већ пелцоване свиње раје купују и боље продају, особито када је одгајивач у могућности, да купцу пружи и гаранцију за пелцовање у виду уверења издатог од стране ветеринара, ко је пелцовање обавио.

Неопростива грешка, која се нашем сељаку често поткраде и која може да има судбоносних последица јесте та, што он ново набављене свиње одмах помеша са осталима у своме дворишту, па се онда у чуду пита, када изненада букне зараза одакле је она уне-

шена кривећи при томе све али никако самога себе и ако је он једини кривац за појаву заразе, јер је пропустио да новонабављену стоку смести одвојено од остале и држи овако сепарирану и са одвојеном послугом барем три недеље, за које се време морају појавити први знаци заразе, ако је стока у време куповине већ била заражена.

Свиње које болује од свињске куге или су сумњиве на ту заразу могу се клати али под једним условом, да их ветеринар прегледа пре клања и тако исто изврши преглед меса после клања. Ово је врло важно, јер се баш приликом клања болесних животиња може зараза ширити неуништавањем болесних делова, крви и разних отпадака. Најстрожа контрола је у овом случају неминовно потребна. Које ће месо бити прикладно за људску исхрану а које би требало одбацити као шкодљиво одлучује једино ветеринар.

Свињац мора се држати у беспрекорној чистоћи. С времена на време извршити барем најобичнију дезинфекцију, дрвене делове добро орибати врућом водом и цеђем и рибаћом четком, остале делове окречити.

Угинуле од заразе свиње као и све њихове отпатке уништити затрпавајући их дубоко у земљу, ако нема могућности да се учине нешкодљивим спаљивањем. Постоји једна рђава навика на нашем селу коју треба свима средствима искоренити, наиме поклањање угинулих свиња циганима. Тиме само потпомажемо ширење заразе.

Само применом наведених мера предострожности можемо да рачунамо на успех у борби против ове најопасније од свињских зараза и зараза у опште. Наведених мера морамо сви се придржавати и по њима најстриктније поступати ако желимо да постигнемо жељене резуктате: ограничење и сузбијање ове опаке заразе и следствено томе смањење великих материјалних губитака који су истовремено и губитци за државу.

Марјан Ферјанчић

Како да произведемо добре саднице од шљиве „пожегаче“

Већ неколико година се води полемика између наших стручњака воћара о подлогама за калемљење наше шљиве пожегаче. Већина је да се шљива џанарика не сме употребити као подлога за шљиву пожегачу. Ја нисам за то да се то уопштава за све наше крајеве, јер има неких места и земљишта у нашим шљиварским крајевима, где шљива калемљена на џанарици одлично рађа и боље приносе даје, неголи шљива добивена из изданака. Друге подлоге на којима се може калемити шљива пожегача, нису код нас још довољно испитане, што је за жаљење, па се је остало при томе, да се шљива пожегача и даље размножава код нас изданцима.

Али ако је већ из праксе доказана, да шљива калемљена даје увек крупније и слађе плодове, а како од крупноће шљива зависи и њихова цена на тржишту, било да се продају у свежем или сувом стању, то ми морамо ипак гледати, да нашој шљиви пожегачи, на неки начин, повећамо крупноћу. А то би се постигло само на тај начин, ако би се одабирале и остављале за матичне воћке оне шљиве које дају лепе и крупне плодове, па да се од тих воћака, даље узимају калемгранчице и да се размножавају калемљењем. За подлогу да се не узима џанарика или која друга бујна шљива, већ да се узима изданак од саме пожегаче. На тај начин је произвео саднице и подигао себи шљивак од 1000 воћака, наш најбољи воћар у погорском срезу Живан Јовановић из Каменице. Чича Живан је старији човек, око 60 год. старости. Воћарством се бави већ 40 година. Воћњаци су му врло добро уређени. На његовом газдинству поред шљива има и најбољих сората: крушака, јабука и кајсија не само у погорском срезу, већ и у целој ваљевској области. Чича Живан, је већ неколико пута награђиван највећим наградама од стране Српског Пољопривредног Друштва због његових лепих воћњака. У октобру месецу прошле године имао сам прилику да и ја посетим чича Живана и разгледам његово имање.

Том приликом сам видео млади шљивак од шљиве пожегаче окалемљене на изданак од саме пожегаче. Шљивак је 8—9 година стар. Воћке су врло добро развијене, дебло право и сасвим глатко, круне правилно одневоване, пирамидалног облика, лишће крупно, крупније него код некалемљених изданака, без икаквих бодља на гранама, плодови врло крупни и слатки. При подизању тог шљивака, чича Живан је посадио једну садницу исте сорте од неокалемљеног изданка између окалемљених ради проређења. Та воћка је сада много мања од окалемљених, гране су пуне бодљи, док код

калемљених нема, лишће ситније, плодови такође ситнији и мање слатки.

Све напред изложено показује нам, колико може утицати калемљена воћка на квалитет плодова, као и на особине дрвета.

Желео бих да се и други воћари угледају на чича Живана, те да и они сами производе на напред поменути начин своје саднице за подизање шљивака, јер ће их тако много јефтиније коштати, затим имаће добре саднице и сигурне сорте. Са куповином садница на пијацама треба већ једном престати, јер се ту продају свакојаке сорте, које и сами трговци не знају, а жиле им често пута, услед стајања и неупаковања, пропадају, те се већи део не прими.

Ево на који начин, можемо сами произвести добре шљивове саднице.

Изаберемо на свом имању место, где је земља лакша и растреситија, најбоље да је ближе води, ако има воде на имању, да би се изданци по потреби заливали. Величина површине земљишта на којој желимо производити саднице, зависиће од броја садница, које желимо произвести а то израчунавамо врло лако. Изданке садимо у редове, и то ред од реда 80—100 см. а у реду око 40 см. тј би изашло на 100 м. квадратних око 250—300 садница. Земљиште прво добро испланирамо, ако није равно, па онда ашовом изриголујемо на дубини 30—40 см. При риголовању треба избацити све остатке жила, пиревину и др. дрвене делове на које наиђемо. После тога ту површину добро нађубримо са добро згорелијем стајским ђубретом тако да дође по 5—6 кгр. на сваки кв. метар, затим ту површину прекопамо на дубину од 20 см. да се ђубре заорпа и приступимо сађењу младица. Прво обележимо конопцем где ће доћи редови, а онда поред канапа копамо јарак дубине ашова и у том јарку садимо припремљене изданке на остојању од 40 см. Изданци се припремају тако, да им се све жиле скрате на 5—6 см. а сам изданак скрати се на 15—20 см. Жиле се умоче у густ раствор земље, иловаче и говеђе балеге, па се посла саде. Изданци да буду једногодишњи, танки, добро сазрели и са добрим жилама. При сађењу морамо гледати, да се не посаде изданци дубоко, јер би се доцније жиле дубоко развиле, па би се тешко саднице вадиле. При сађењу треба изданке добро залити. Овако посађени изданци се праше у пролеће и преко лета неколико пута, а ако је суша, добро је да се и заливају. У августу месецу ти се изданци окалеме очењем на т. зв. спаваћи пуп и то што ближе земљи. Калемгранчице за калемљење треба узети од добре шљиве, која даје крупне и лепе плодове и која добро и редовно рађа. После 15 дана прегледамо све калемове, да видимо да ли су се примили, и оне коју нису примили, окалемимо их још једном. Овако окалемљени изданци презиме. У пролеће идуће го-

дине опет прегледамо све калемове, одвежемо рафију и они изданци, на којима су се окца примила, пресечемо их на патрљак на висину од 8—10 см. изнад окалемљеног окца. Они изданци који се нису примили код прошлогодишњег калемљења, сада их окалемимо гранчицом, било спајањем или на исечак. У току пролећа из окалемљеног окца избије младар. Младари који избију из изданка, одмах их уништимо и оставимо само један при врху, а младар из окалемљеног окца привежемо за остављени патрљак.

Доцније када се младар из окца добро развије, уништимо све младаре, који су избили из изданка. Тај младар сада расте у вис, и може достићи висину преко $1^1/_2$ мет. У августу месецу одсечемо онај патрљак, за кога смо били привезали младар у самој основи, а пресек премажемо калем воском. За време лета врши се неколико пута прашење да се не развије коров. Следеће године у пролеће све бочне гране на тим садницама скратимо а ако има неке дебеле као оловка, сасвим их уклонимо. Ако приметимо да се је водилица почела рачвати ниско, ми сечемо једну грану која је слабија и криза а остављамо бољу да расте у вис. У августу месецу исечемо у основи све бочне гранчице, које су мало дебље, а сасвим танке опет оставимо. Следећег пролећа саднице су достигле висину на коју желимо да имамо круну, те вршимо прекраћивање и то овако: узимамо штап дугачак обично $1^1/_2$ м. па усправимо уз садницу и видимо докле је дошло, па од те висине на више одбројимо, на садници 6 пупа и пресечемо. Из тих 6 пупа у току овога лета, има да се развију 6 бочних младара, који ће саичњавати круну саднице. После скраћивања, у току лета, са дебла садница скидамо све бочне гранчице, и то ножем, тако да не остаје патрљак, те да могу ране добро да зарасту и да добијемо саднице са глатким стаблом. Овакве саднице у јесен вадимо и садимо их на стално место. Такве саднице имају сада добар корен, добро стабло и круну, а произведене су за 3—4 године.

Ing. Јордан Димитријевић

Због чега се суше и отпадају пупољци крушака

Честа је појава да се известан број пупољака, дрвених или цветних, на крушкама не развије у пролеће, већ мења боју као да је од слане спржен, осуши се и у току лета отпада. Ретко када из таквог пупољка избије лист-два или цвет, али тада остају кржљави. Понекад по 50% па и више пупољака је тако упропашћено и на место њих развију се касније спављући пупољци у њиховом пазуху, те воћка временом добије неки нарочити жбунасти изглед.

Узрок сушењу пупољака није време, т.ј. пролећни мразеви како се обично мисли, већ нарочита буба чије је име *крушков жижак* или *пипа*.

У зараженим пупољцима изгрижено је срце, а током априла у њима се још може наћи тром црвић ваљкастог тела и прљаве беле боје с мрком главом. Он се претвара у малу луткицу, а ова у малу, мрко сиву бубу са дугом рилицом, која затим напушта пупољак кроз округласти отвор.

Сл. 7. — Крушков жижак или пипа: 1 угинули пупољци; 2, 3 и 4 ларве (црвићи), луткица и одрасла буба јако увеличани.

Већ уједен буба снесе своја јаја у пупољке а ларвице, које се из њих испиле, изједу их и униште до априла идуће године.

Против штеточине много је што шта препоручивано, али изгледа да има успеха само скупљање и уништавање заражених пупољака с пролећа. На великим воћкама и у великим воћњацима ово је неизводљиво, али код ниских, патуљастих воћака постиже се врло добар успех. Са скупљањем треба почети рано чим здрави пупољци крену. Све пупољке који остају тада неразвијени, а сем тога постају и све више мркожути, треба покупити и уништити не чекајући да штеточине у њима одрасту и напусте их. Оваквим трбљењем, у току две—три године, штеточина се може уништити, нарочито ако и суседи поступе на исти начин.

Dr. П. Вукасовић

Облици потрошње плодова шљива код нас

Као што је познато код нас се од воћних плодова највише добијају плодови шљива, јер је и број шљивових садница по воћњацима несразмерно већи од броја осталих воћака. Тако према последњој статистици за територију Дунавске бановине, број шљивових стабала износи 9154000 комада, према 4442000 комада за све остале воћке. У процентима изражено долази на шљиве 67.3 а на остало воће 32.7

И поред тако великог броја стабала шљива и рода који се од њих прибира, до сада се није имала слика стања, из кога би се бар приближно видело у ком се проценту род шљива користи и нашта се углавноме користи. Да би се до тих података дошло проведена је анкета у нашим изразито шљиварским општинама и срезовима и код неколико домаћина у једном истом селу. Анкета је проведена у 10 села и добивени и сређени подаци дали су ниже саопштено стање.

Дакле род шљива углавноме се користи:

1) за сушење суве шљиве где иде око	29%	плодова
2) „ прераду у пекмез за извоз где иде око	11.2%	„
3) „ „ „ „ „ домаћу потребу око	2 %	„
4) „ справљање ракије где иде око	23%	„
5) „ продају у свежем стању где иде око	26%	„
6) „ потроши се у домаћинству у свежем стању (за јело, разна слатка, и сл.), где иде око	3.4%	„
7) пропадање плодова због разних узрока (услед црвљања, ветра и сл.) око . . .	5.4%	„
Свега	100%	

Из предњег саопштења се види: да се највише шљива потрошило за сушење; потом за извоз у свежем стању; за овим за ракију; најмање пак за прераду за домаће потребе.

Стеван Д. Лукић
Шеф воћар. Дунав. бановине

Живинарници

У већини случајева код нас на селу не придаје се важност живинарству, а још мање живинарнику, и ако нам та ситна грана сточарства даје производе за извоз у иностранство, а у самој земљи живинарски производи скоро су увек на доброј цени.

Живинарство на селу увек даје приход, са којим домаћица подмирује важне кућевне потребе (со, гас, шећер, и др.) Са напретком живинарства приход нашег сељака би се повећао и могао би да подмири и друге потребе у кући.

Али док нама живина ноћева на гранама дрвећа, па преко зиме често и смрзава, ми не можемо рачунати на неку већу производњу. На овакав начин гајења живина троши скоро сву примљену храну на одржавање топлоте свога организма (тела), па јој врло мало остаје за производњу (јаја, месо и др.). Па и живинарници, ако су нехигијенски направљени: хладни, влажни, тамни, или без икакве вентилације нису добри за нашу живину. Живина може да буде здрава и да доноси максимум користи, само онда, ако и поред осталих услова има и добар живинарник.

Избор места за живинарник. Место за подизање живинарника треба да буде оцедно. Никако се не сме живинарник подизати у увалама, или ниским местима дворишта, пошто би такав живинарник увек био влажан. Место за живинарник треба да буде заклоњено од хладних и јаких ветрова. Предњу страну живинарника треба увек окренути југу, или југо-западу.

Материјал за грађење живинарника. Живинарници се праве од врло различитог материјала. Од материјала за живинарнике тражи се и то: 1. Да не буде скуп, 2. Да не прима влагу, 3. Да чува топлоту у живинарнику, 4. Да буде трајан, и 5. Да омогући добру дезинфекцију живинарника.

Скоро ниједан материјал потпуно не одговара горњим условима, зато је у пракси потребно изабрати такав материјал, који мање више одговара горњим условима и до којег можемо лакше доћи.

Темељ. За темељ је најбољи материјал-природни ломљени камен. Камен се веже кречним малтером. Темељ се изводи изнад земљине површине на висину до које већ не допире вода од киша, или топљеног снега. Ако нема близу природног камена, можемо употребити бетон, а понекад чак употребљавају и добру циглу.

Зидови. За прављење зидова се употребљава следећи материјал:

1. природни камен, 2. цигла, 3. бетон, 4. дрвени материјал, 5. ћерпич, 6. набој, 7. слама, 8. блато и пруће.

Природни камен. Од природног камена боље је је тесани камен, јер се код њега добија боља веза између појединих делова и између самих слојева зидова и даје равнију зидну површину. Равна зидна површина важна је за одржавање чистоће у живинарнику и боље извођење дезинфекције. Тесаник је увек скупљи од ломљеног камена, али добар мајстор и од ломљеног камена може да направи добар зид. Камен може бити јефтин само тамо, где га има у природи у довољној количини. Живинарник направљен од камена обично је зими хладан и влажан. Споља и изнутра зидове од камена треба малтерисати и кречити.

За прављење зидова може се препоручити камен само тамо, где је врло јефтин, или ништа не кошта, а другог материјала нема, или је скупљи од камена.

Цигла. Цигла је добар материјал за зидове само онда, када је добро печена и направљена од добре глине. Зидове од цигле потребно је добро малтерисати споља и изнутра. Овакви зидови трају дуго и чувају добро топлоту у живинарнику. Нарочито добро одржавају равномерну топлоту у живинарнику *шупљи зидови* од цигала. За осигурање од влаге потребно је премазати горњу површину темеља пре самог зидања слојем асфалта, тера, или пак наместити тери-

сану хартију. Овај изолациони слој спречио би улазак влаге из темеља у зид.

Добро печена цигла може се препоручити, као материјал за зидове.

Бетон. Бетонски су зидови дуготрајни, али живинарник од бетона увек је хладан, а може бити и влажан.

За наше село не препоручујемо, пошто имадемо јефтиниј и бољи материјал за ту сврху.

Дрвени материјал. Дрвени зидови праве се од талпи или дасака. Где су јаке зиме зидови се праве од талпи. Талпе као материјал за зидове могу се препоручити за наше шумске пределе са високом надморском висином (сурова зима, а јефтин свој материјал). Чешће зидови се праве од дасака (где су јефтине, а лако их је набавити). Зидови од дасака добро чувају топлоту, али нису дуготрајни, јер од влаге и сунца пуцају и витопере се. Поред тога у даскама се лако множе паразити. Ако се живинарник прави од дасака, онда се оне морају импрегнирати карболинеумом. Само за топлу климу могу се употребити живинарници са једноструким зидом од дасака. За хладну климу употребљавају се двоструки (дупли) зидови од дасака. Између дасака се меће шљака, или струготина. Ситна слама и плева нису добре, пошто се у њима намноже мишеви и пацови.

Дрвени живинарници могу бити *непокретни и покретни.* Непокретни живинарници морају имати свој темељ, а покретни обично немају. Покретни живинарници се праве на точковима, санкама и т. д. и могу се премештати са једног места на друго, ради боље паше и купљења по њивама просипаног семена житарица. Такви живинарници могу бити корисни, јер сваки зна колико се много просипа зрна разних житарица за време жетве и све то пропада неискоришћено. Дрвени живинарници могу бити и расклапајући, у којима се одваја кров и сваки зид понаособ. Расклопљен се живинарник превози колима на друго место и тамо се склапа.

Дрвени живинарници су препоручљиви само тамо, где је дрвена грађа јефтина, или где се живинарник често премешта са једног места на друго.

Черпичи. Черпич се прави од добро умешеног блата са плевом. Блато се меће у дрвене калупе облика цигле, а после се суши, а када се цигле добро осуше употребљавају се за зидање. Лепе се обично блатним малтером, а може се употребити т. зв. мелез (малтер направљен од блата, креча и песка). Темељ се прави од природног камена, а зидови од черпича. Зидови се малтеришу изнутра и споља једним од горе наведених малтера.

Черпич је добар и јевтин материјал, па се и препоручује, за сеоске живинарнике, јер зидови од њега добро чувају топлоту у живинарнику.

Набој. Набој се гради на следећи начин: на подигнути темељ, и на ону ширину коју смо одабрали да наш зид буде дебео причврсте се две даске, а између њих се баци влажна земља, која се меша са плевом и набија дрвеним маљевима. Чим се један слој добро стегне, даске се преместе навише и набија се други слој и т. д. Кад је зид завршен малтерише се изнутра и споља.

Материјал је врло јефтин и даје зидове, који добро чувају топлоту, ради чега је препоручљив за наше село.

Слама. За сламне зидове мора се направити дрвени скелет, на коме се на жељеном одстојању са спољне и унутрашње стране закива густа жичана мрежа. У простору између тих мрежа набије се ситна слама, која се прска кречним раствором.

Такав материјал је јефтин и препоручљив за наше село.

Пруће и блато. У почетку се прави зид од прућа врбе, као за ограду, а после се премазује блатом, затим се овакав зид споља и изнутра малтерише блатним малтером.

Овај материјал је врло јефтин и препоручљив за наше село.

У новије доба има и добрих вештачких материјала, али су много скупи, па стога нећу њих ни спомињати.

То је главни материјал за прављење живинарника. Избор је доста велики и сваки живинар може себи изабрати онај материјал, који његовим приликама највише одговара.

Ing. Болеслав Сивицки

Скупштина Пољопривредне књижнице и читаонице у Новом Селу

(Из извештаја г. Dr. П. Вукасовића)

У недељу, 31 јануара, одржана је у Новом Селу крај Врњачке Бање годишња скупштина Пољопривредне књижнице и читаонице. Истовремено у договору са Пољопривредном Подружином из Врњаца, позват је Др. П. Вукасовић да одржи једно предавање о штеточинама биљака и члановима књижнице и подружине, као и свима осталима који су хтели да присуствују. Просторију за предавање уступила је задруга за пољопривредни кредит у свом новом и лепом иако још не сасвим довршеном дому. Овакав сложан рад свих привредних установа у једном месту мора се одмах похвалити. Иако свака од њих у разним правцима и на разне начине ради, ипак све скупа, сложно и заједнички сједињују своје напоре на најважнијем задатку да се наш народ што више просвети, да му се живот учини лакшим, бољим и лепшим.

Према изјави предавача, ретко је када наишао на пажљивију па и многобројнију публику с обзиром да се пре-

давање држало у селу. У дискусији која се развила после предавања, сва су питања била умесна, сви приговори на свом месту.

Није ни потребно рећи да је за озакав успех предавања понајвише допринео пожртвовани рад г. Саве Ратковића, претседника Подружине у Врњачкој Бањи.

Скупштина, коју је затим одржала Пољопривредна књижница, била је исто тако необично интересантна. Захваљујући онима који ову установу воде, а међу њима на првом месту долазе г-ђа Љубица и г. Здравко Манчић, Пољопривредна књижница заиста ради. Она засада има мали број књига, свега око 111, али те се књиге читају. Број позајмљених и прочитаних књига у 1936 год. износи 183, а у овој већ 28, што показује већико интересовање када се има на уму да књижница и читаоница имају свега око 60—70 чланова. Највише су читане књиге о пољопривреди, што исто тако показује да код чланова заиста постоји жеља да уче и да знају.

Али активност чланова огледа се и на другим многобројним пољима. Најпре, одржано је 22 седнице у току прошле године под вредним претседништвом Стевана Младеновића. Приређене су 4 забаве које су имале покрај осталог за задатак да Читаоници омогуће прикупљање већих материјалних средстава за рад. Приређена су и 8 предавања која су сва имала великог успеха. Међу предавачима треба поменути г. г. Јову М. Јовановића, Јулија Винтера, Карла Илца, Љубу В. Симоничића, Dr. Милована Петковића, Dr. Милутина Стојадиновића и Саву М. Ратковића, који су својим преданим, пожртвованим радом допринели великом успеху који је књижница показала.

Сем тога, а ово треба нарочито нагласити, чланови читаонице предузимали су и друге радове општег интереса и и значаја. Они су поправљали мостове и пропусте, поправљали извесне путеве и насипали их, они су насипали баре, заграђивали дворишта итд. Овакав један рад за опште добро не сме оставити ни у ком случају незапажен и без похвале. Њиме се указује пут којим треба кренути и којим већ иду поједини народи у жељи да својој земљи, па тим и себи самима, прибаве што веће поштовање, да своју земљу изграде што снажнијом и што моћнијом. А то се може урадити само ако се јединка што више жртвује за опште добро, за општи интерес.

Српско пољопривредно друштво, покрај све своје похвале за овакав рад одредило је и једну скромну награду својој књижници и читаоници у Новом Селу у суми од 200 динара, да за те новце набави књиге које желе. А скреће пажњу и свима осталима, да овакав један рад што више помогну, да се и даље може развијати и усавршавати.

Питања и одговори

Питање: Двогода ждребица тражи да се пасе, а ја хоћу, да је спречим. Чиме могу, да је спречим.

Љубивоје Новаковић
учитељ у Рибници

Одговор: Спречавање прераног гоњења тражења-младих животиња мора се вршити према узроку, који је до те појаве довео. Пошто су оболења, која доводе до те појаве ретка, а рано дозревање становитих пасмина вероватно није у овом случају у питању, то лежи узрок сигурно у неправилној нези и исхрани ждребице.

Једна опште позната грешка наших одгајивача јесте, што они млада грла, која се налазу још у израсту за сне време одгајивања претерано хране, односно хране одвише јаком храном, нарочито зрнастом. Ради оваке погрешне исхране организам се нагло развија и самим тим животиње сполно раније дозревају. Уз то претерује се и у самом држању, чувајући младе животиње претежно по коњушницама, лишене толико потребног сунца, ваздуха и кретања у слободној природи.

Ради спречавања одвише раног тражења потребно је младе животиње умерено хранити и давати им редовно прилике да се крећу, било пуштањем на пашу, било употребљавајући их за лакше послове, разуме се само за оне којима је млади организам дорастао.

Код оних пак животиња, код којих је већ дошло до ове појаве, а не мислимо, да их припустимо мужјаку требало би смањити оброк хране, нарочито зрнасте — на половину и мање обичног оброка — а истовремено дозволити издашно кретање у слободној природи. Даље не дозволити, да се крећу у друштву мужјака и да у коњушници буду смештене подаље од мушких грла.

Ф. М.

Питање: Пољопривредна подружина Коњух—Крушевац, упутила је Српском пољопривредном друштву писмо у коме је навела: „Да се многи пољопривредници обраћају подружини за упис у чланство, али да Управном одбору није јасно, дали тако уписане чланове штити § 471 закона о судском поступку у грађанским парницама Краљевине Србије у случају када подружина буде морала тражити наплату свога потраживања судским путем од чланова који не буду хтели на леп начин свој дуг да плате за продату им робу у вредности од 500 динара; па је молила за објашњење."

Одговор: § 471 закона о судском поступку у грађанским парницама за Краљевину Србију остао је и даље у важности и ако је ступио на снагу и судови примењују нови Грађански парнични поступак.

Према томе § 471 штити пољопривреднике и ако су чланови пољопривредне подружине и полицијске и извршне власти не могу узети ни у попис а ни продати све оне ствари и предмете побројане у § 471.

Буд. Ђорђевић

Питање: Мита Боаров из Старог Бечеја у писму, које је упутио Српском пољопривредном друштву навео је: „Да је општина у Старом Бечеју пре извесног времена увела тако звану обавезу „пољску чуварину“ т.ј. нову врсту општинског прireза, који је разрезала на свако јутро земље свију сопственика општинског атара.

Да се од овог прireза плаћају пољски чувари који имају дужност, да чувају њихова пољска имања.

Да се они ратари налазе мање више преко целе године на својим имањима—салашима и сами најбоље чувају своју земљу, те они не желе, да се поред њих уводе још неки надчувари за које морају да плаћају превелике дажбине; па је молио за објашњење, да ли је ова пољска чуварина обавезна, па ако није, како и на који начин, да је се ослободе.“

Одговор: По закону о општинама, који за целу земљу сада важи, општинска управа саставља буџет у који уноси све општинске приходе и расходе.

Општински приход сачињава поред осталог и општински прireз, који општина може завести према потреби. Једна од главних потреба сваке општине, јесте и лична и имовна безбедност њених грађана. Ову безбедност општина врши преко чувара, које она плаћа из општинског прireза а који општини плаћају сви чланови општине и сва лица, која јој плаћају непосредни порез.

Ако је овај општински прireз унет у буџет и ако је буџет одобрен од надлежне власти, грађани, односно ратари салашари немају законске могућности, да се овог прireза за „пољску чуварину“ ослободе. Они су имали право, да чине примедбе на буџет, док је још био у општини изложен на увид у року за 5 дана, које би примедбе надлежна власт приликом одобравања узела у обзир, уколико су оправдане па с погледом на економске прилике у дотичној години само смањила га а никако сасвим укинула. Ако то није раније већ учињено, сада је доцкан.

Могао би се водити спор против надлежне власти пред управним судом или Државним Саветом што зависи од тога, која је буџет одобрила, али су изгледи за успех сасвим слаби нарочито с обзиром на коју је циљ прireз намењен.

Једини начин, да се у будуће ослободе овог прireза или да се заведе што мања, јесте да дејствују на општинске чланике.

Буд. К. Ђорђевић

Извод из записника Управног одбора Српског пољопривредног друштва

12 седница (18-III). Одлучено је: Да се одобри кредит у роби за ову годину подружинама: у Драгинцу 10.000 дин., у Лепојевићу 11.000 дин., у Бранчићу 13.500 дин., у Доњој Топлици 5.000 дин., у Младеновцу 20.000 дин., у коју суму да се урачуна дуг из 1936 год. у 10.364. дин., у Мојсињу 12.500 дин., у коју суму да се урачуна дуг из 1936 год. у 2.825 дин., у Коњуху накнадни кредит у 3.600 дин., у Пожеги ужичкој 5.000 дин., у који да се урачуна дуг из 1936 год. од 887 дин., у Каменару накнадни кредит од 9.500 дин., у Глобару 20.000 дин., у Голубовцу 20.000 дин. и у Лазаревцу колубарском накнадни кредит од 8.000 динар.

Да се Подружини у Пироту може отворити кредит у роби за ову годину као и осталим подружинама; да јој се може испоручити потребна количина плавог камена директно из фабрике и да ће Друштво примити обвезнице ратне штете као залогу по берзанској вредности, а за остало покриће да пошаље уредну меницу.

Да се Подружина у Параћину извести телеграмом да јој Друштво не може дати на кредит тражене справе и материјал на непотврђену обвезницу, већ да Подружина своје кредитирање саобрази начину кредитирања осталих подружина.

Да се прими знању да је извршен редован месечни преглед касе и рачуна друштвених на крају месеца фебруара и да је нађено стање исправно.

Да се приватним странкама које нису у чланству друштвених организација никаква роба не даје на кредит, а код куповине за готово захтевати прво упис бар за помажућег члана са улогом од 10 динара на годину.

Да се прими знању да су на време испоручени Еберхартови плугови и да роба одговара условима испоруке; да је примљено 100 комада Нехвилових прскалица, да је роба на време испоручена, да одговара условима и да продајна цена истима буде по 400 динара по комаду.

Да се изврши набавка 1500 кгр. разног вештачког ђубрива и још 80 комада Еберхартових плугова.

Да се Подружини у Салашу бесплатно пошаље 100 ком. разних књига и пољопривредних календара из ранијих година, којих има у већем броју за бесплатно раздавање слушаоцима на пољопривредним предавањима.

Да се приме у састав Друштва новооснована Пољопривредна књижница и читаоница у Рипњу и пољопривредна подружина у Жабарима, среза опленачког.

Да се из помоћи Народне банке (са 50% попуста Подружини у Г. Мушићу изда 200 кгр. плавог камена и две

Делићеве прскалице за воће, а Подружини у Шапцу 200 кгр. плавог камена, 100 кгр. карбокримпа и 50 кгр. дуванског екстракта.

Да се Подружини у Рашкој за држање седмодневног воћарско-виноградарског калемарског курса у бановинском среском расаднику изда помоћ од 500 динара у ситном воћарском алату стим да о резултату поднесе извештај и списак награђених курсиста.

Да се од Пољопривредне књижнице и читаонице у Новом Селу, срез трстенички, тражи извештај из које гране жели предавање и кога датума стим да тај датум не буде пре 28 т. м. тога дана већ доцније.

Да се Тежак од 1 априла т.г. штампа у 9.000 примерака.

Саслушан је предлог Пољопривредне подружине у Алексинцу од 12 т.м. којим предлаже измену чл. 6 и 18 подружинских правила, па је одлучено, да се Подружина извести, да о изменама и допунама подружинских правила решава и одлучује Управни одбор Друштва а не збор (чл. 35 друштвених правила) те ће се приликом прве измене подружинских правила, предлог Подружине узети у обзир, у колико је у сагласности са друштвеним правилима.

13 седница (25-III) Одлучено је: Да се Подружини у Сопоту одобри кредит у роби за ову годину од 26.000 динара, пошто је за стари дуг стара Управа тужена и осуђена а Подружини у Рошцима 10.000 са дугом из 1936. год. у 1.863.50 динара.

Да се начелно одобри кредит у роби за ову годину Подружини у Босути 8500 а у Старом Аџибеговцу 22.500 динара стим да кредите могу користити кад пошаљу уредне менице с обзиром на број чланова и дуг из ранијих година.

Да се Подружини у Параћину пошаље тражена роба на кредит стим да пошаље другу уредну и у свему исправну меницу.

Да се изврши набавка 300 ком. брусева-белегија за калемарске ножеве.

Да се члан Управе г. Н. Белобрк упути у Нови Сад да са друштвеним магационером г. А. Петровићем прегледа справе које нуди Задружни савез и да поднесу извештај о квалитету и ценама па потом да се одлучи о откупу истих.

Да се продаја Полир-апарата објави преко Политике, Правде и Времена и стави цена од 5.000 динара.

Да се туристичком друштву у Чајетини не могу послати тражене књиге бесплатно.

Да се Подружина у Пироту извести да ће јој се помоћ за приређивање изложбе накнадно одредити а за помоћ од Министарства пољопривреде и Банске управе да се преко Друштва обрати посебним молбама.

Да се подружини у Сопоту изда помоћ од 500 динара у ситном воћарском алату за држање шестодневног виноградарско-воћарског течаја, ради награђивања слушалаца који најбољи успех покажу.

Да се моли Банска управа у Нишу да у августу месецу ове године упути Подружини у Пироту једног мајстора-плетара за држање плетарског курса с тим да Друштво поднесе путне трошкове.

Да се усвоји предлог Подружине у Аранђеловцу о држању практичних пољопривредних предавања у селима Винчи и Врбици

Да се Пољопривредној књижници и читаоници у Врбици бесплатно изда једна колекција пољопривредних књига.

По саопштењу претседништва о досадањим припремним радовима за подизање друштвеног дома, а после дуже дискусије одлучено је:

Да се идејна скица са последњим модификацијама учињеним на основу свих приговора, одобри и усвоји.

Да се приступи изради детаљног плана и предрачуна и свега осталога што је потребно за одобрење и зидање зграде.

Да се, ако је то могуће учинити без икакве опасности за сигурност зграде, повећа сала за Зборове и друге приредбе. Ово повећање да буде на рачун локала за Тежак, а да се изведе новим покретним зидовима или стакленим преградама.

По извештају администрације да су случајно приликом предлога за почасне и редовне чланове изостали и нису предложени за редовне чланове а заслужују да то буду г.г. Душан Р. Маринковић учитељ и секретар благајник Подружине у Јунковцу и Вукоје Башћаревић срески пољопривредни референт у Истоку и секретар благајник Подружине у Пећи и Истоку, одлучено је, да се именовани предложе Збору.

По предлогу претседника г. Др. Т. Митровића одлучено је да се за 63 редовни годишњи Збор узме стенограф за белешке рада Збора.

Претседник г. Др. Т. Митровић саопштава да он и још 5 чланова Управног одбора иступају јер њихов мандат по правилима истиче ове године. Захваљује свима члановима друштвене Управе на досадањој сарадњи и помагању у вођењу свих друштвених послова. Истиче једнодушност и слогу у досадањем раду и моли оне који остају да и даље истрају са истом љубављу у раду на добро и напредак установе и пољопривреде.

КОНКУРС

за секретара Српског пољопривредног друштва у Београду.

На основу чл. 29 друштвених правила расписује се конкурс — стечај за секретара са овим условима:

1. Да има пољопривредно високо школско образовање.

2. Да је поданик Краљевине Југославије.

3. Да је сарађивао са Друштвом и његовим подружинама или радио у сличним пољопривредним организацијама.

4. Да влада и кореспондира француским или немачким језиком.

5. Да почетна плата буде по споразуму.

Кандидати уз молбу, поред докумената, треба да пошаљу и кратак опис свога досадањег живота и рада.

Молбу са документима треба послати до 1. јуна т. г. на адресу Друштва Немањина ул. бр. 15.

Бадава „Митри“ прскалицу

дајемо сваком виноградару који може као његов деда и прадеда виноград обрађивати и уз то од винограда користи имати.

Као што је то немогуће тако је немогуће ни са застарелим прскалицама виноград и воће савремено од штеточина и болести очувати.

Зато вам је потребна добра прскалица а најбоља од најбољих је „Митри“ патент. прскалица за напредно обрађивање, која се дибија уз сигурну гаранцију 1 ком. дин. 440 са сандуком. При куповини 10 комада 10% јевтиније.

Творница „Митри“
Браћа Ч. Трипковић, Крушевац

ХЕРСАН ЧАЈ

ће Вам помоћи да опет постигнете здравље помоћу лековитих својстава биља.

Не будите непријатељ сами себи!

Обољења код мијене и болова код мјесечног прања (менструације) ублажи ће Херсан чај.

Смета ли Вам гојазност (дебљина)?

Желите ли бити витки? — Онда можете употребити **ХЕРСАН ЧАЈ.**

Зашто да трпите болове код реуматизма и костобоље (гихт) када то није потребно **ХЕРСАН ЧАЈ** је средство које Вам може олакшати муке.

ХЕРСАН ЧАЈ помаже код артериосклерозе и хемороида (шуљева).

Зар збиља незнате да је **ХЕРСАН ЧАЈ** код оболења желуца, јетре и бубрега добро средство.

ХЕРСАН ЧАЈ добива се само у оригиналним омотима у свима апотекама. —

„РАДИОСАН" — Загреб, Дукљанинова ул. 1. — Рег. бр. 19834-1933

РАСПИС БР. 5

Друштво је добило мање количине семена СУДАНСКЕ ТРАВЕ, чија је цена Динара 5.— кграм, КОНОПЉЕ, ситне домаће, за платно, по 6,50 дин. кграм, као и семена ЕСПАРЗЕТЕ, коју продаје по 9.— дин. кгр.

Скреће се пажња члановима да се благовремено снабду овим семењем јер га нема много. Нарочито препоручујемо суданску траву, која је врло издашна у сточној храни и сену, може се косити 2—3 пута преко лета. Еспарзета је биљка кречног и каменитог, слабијег земљишта, такође врло издашна и са мало задовољна, те и њено гајење препоручујемо. Она је вишегодишња биљка.

Пољопривредници
оглашавајте у
„ТЕЖАКУ"
једином пољопривредном
часопису.

Штампарија „Скерлић" М. К. Цветановића — Краљ. Наталије 12 Београд Тел. 20-732

Универзитетска библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 9 Београд, 1 МАЈА 1937 год. Год. 65.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Dr. *Младен Јосифовић:* Виноградари, „пламењача" је на прагу. Које је сресшво најбоље за прскање винове лозе?

Ing. *Вукашин Тоскић:* Обрада земљишта у винограду.

Dr. *Драгиша Николић:* Правилна исхрана јагњади и оваца.

Марјан Ферјанчић: Глисте и пантљичаре код јагањаца и прасади.

Ing. *Александар Петрик:* Житни бауљар као штеточина.

Пролетни преглед кошница.

Питања и одговори.

Некролог: † Владимир Поповић.

Пољ. књиге и часописи: Кошница задругарка.

Извод из записника Управног одбора Срп. пољ. друштва.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.350. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-709

Виноградари, „пламењача" је на прагу!

И прошла година је показала какву опасност претставља болест пламењача за наше винограде. Готово у свима виногорјима берба је била скоро преполовљена а многи виногради нису имали шта да беру. Неочекивани напад на саме младе гроздове, на тек заметнуте плодове изненадио је наше виноградаре и за врло кратко време опасна болест нанела им огромне губитке.

Откако је пренета из Америке паразитна гљивица (Plasmopara viticola) која проузрокује пламењачу, небројене милијарде динара губи сваке године светска економија. Овај губитак настаје не само услед умањених приноса винограда већ и услед тога што се за заштиту винове лозе утроши на хиљаде и хиљаде вагона плавог камена и других средстава, многи милиони за прскалице и небројене наднице за примену заштитних мера. Због тога се пламењача с правом сматра као један од највећих непријатеља виноградарства.

Пламењача је једна подмукла болест која врло брзо искористи и најмањи нехат виноградара. Због тога у борби са њом може имати потпун успех само онај који у танчине познаје начин живота злогласне гљивице која пламењачу изазива и примењује у прави час спасоносна прскања.

Треба увек имати на уму да лоза бива заражена пламењачом за време кише, и то готово по правилу у времену када киша почне да престаје, не за време великог пљуска.

Даље треба знати и то да ће бити заштићена од заразе само онај виноград који је испрскан дочекао кишу. Значи ни једна киша не сме да затекне винову лозу неиспрскану и то за све време опасности. А та опасност за грожђе траје од замегања па све до шарка, а за лишће од раног пролећа па готово у току целог лета. А опасност је у толико већа у колико је време кишевитије. За време суше пламењача се не може ширити, али не исчезава, те користи прву

повољну прилику, прву кишу, да продужи свој злокобни посао.

Гљивица проузроковач болести презимљује у отпалом лишћу које је било заражено у претходној години. Одатле она прелази на млад лист чим настану нешто топлији дани у пролеће, чим средња дневна топлота достигне 10°C. Ова прва, примарна зараза не настаје увек у исто доба; она зависи од тога да ли је топло време настало раније или доцније. Због тога се и са прскањима лозе мора почети раније или касније. Од тога да ли је прво прскање изведено у прави час зависиће да ли ће виноград бити заштићен или не од те прве навале, која је и најопаснија. Наглашавам да је овај први напад од великог значаја за даљи развој болести, јер лоза једанпут заражена тешко се може после бранити с успехом.

У многим напредним земљама прву појаву пламењаче утврђују специјални стручњаци у огледним виноградарским станицама, и чим они установе прве трагове болести, најбржим путем — преко телеграма и радија — обавештавају виноградаре у дотичном крају и препоручују им прскање без одлагања. Тада се у свима виноградима што брже обављају заштитна прскања.

Тамо пак где ове обавештајне службе нема прво прскање одређује се према ступњу пораста младара. Тако према стеченом искуству, ово *прво прскање требало би извршити кад на младарима видимо 3 — 4 добро развијена листа*. Не треба никад везивати то прскање за неке унапред утврђене датуме. Највећу грешку чине они који препоручују, на пример, да треба почети са прскањем у другој половини маја, или почетком јуна, и томе слично, не водећи притом рачуна да ли је лоза кренула раније или касније, према временским приликама.

Не треба никад заборавити ову истину, да је увек боље извршити прво прскање и пре него што би то било потребно, него задоцнити за који дан, или чак за који сат, и упустити на тај начин да се зараза обави.

Према многобројним запажањима код нас, у крајевима где су доста честе кише у току маја и јуна, била би неодложна потреба да се лоза прска два пут до цветања. Прво прскање имало би се извести, као што је напред речено, кад се на младарима развију 3—4 листа; *друго би требало извршити кад се појаве гроздићи*, и то пре него што настане цветање.

Ова два прскања су по правилу довољна да осигурају лози да буде у добу заметања плодова здрава, што је од неоцењивог значаја. А за оба ова прскања утроши се мало чорбе услед још сведеног развића младара. Због тога би било потребно да их сваки виноградар обави.

Треће прскање имало би се извршити по окончаном цвету, *најдаље кад су бобице-зрна грожђа достигла једну трећину своје величине.* И ово треће прскање је од велике вредности, јер се њиме осигурава заштита гроздова, младих плодова који су врло осетљиви према болести. Том приликом треба настојати да гроздови буду што боље испрскани.

Пред шарак добро ће бити ако се виноград испрска и по четврти пут. Ако је дотле грожђе остало сачувано, после шарка њему не прети опасност. Али опасност прети лишћу ако кише сперу са њега заштитну скраму коју је оставила на њему чорба. Тада намећу се даља нова прскања чији ће број стајати увек у зависности од кишевитости: што чешће кише чешћа и прскања. У неким крајевима прска се обично 6—7 пута а у појединим годинама и 10—12 пута. У многим нашим виногорјима 4 прскања су обично довољна.

Овако честа прскања повлаче и повећане издатке али шта се може. То је једини начин да се виноград спасе.

Виноградари, будите обазриви: отпочните благовремено борбу са опаком пламењачом; настојите да на време изведете препоручена вам прскања, јер само тако постићи ћете успех.

Које је средство најбоље за прскање винове лозе противу пламењаче?

Већ педесет година у најширој је употреби у борби са пламењачом бордовска чорба. И у нашој земљи, ово средство је готово једино за прскање винограда.

До данас није пронађено ништа боље што би могло заменити бордовску чорбу. Многа нова средства су испробана; многа од њих у огледима дала су добре резултате. Али ни једно није превазишло стару, класичну бакарно-кречну, бордовску чорбу. На Међународном виноградарском конгресу, који је одржан претпрошле године у Лозани, донет је једногласан закључак да се и даље бордовска чорба има задржати као основно средство за заштиту винограда од пламењаче.

Према томе наши виноградари немају разлога да напуштају ово испробано и сигурно средство борбе и да се поводе за лепим али сумњивим рекламним саветима појединих преставника заинтересованих фабрика, које желе да своје производе што више убаце у народ. Треба са крајњом сумњом примати сваку па и писану изјаву оних људи који се усуђују да кажу да бордовска чорба није у стању да спречи појаву пламењаче. Ти људи свесно обмањују, да би препоручили тиме неки други производ, за чију су прођу материјално заинтересовани.

Небројено пута, најпризнатији научници целог света су непобитно доказали да правилно справљена бордовска чорба, употребљена у право време, пружа апсолутну заштиту виновој лози. Неуспех у борби са пламењачом долази скоро искључиво као последица неблаговременог прскања, а не услед неактивности ове чорбе.

Најраније примењени начин справљања бордовске чорбе састојао се у томе што је разблажено кречно млеко сипано у раствор плавог камена уз снажно мешање. Овај начин је и данас у највећој примени у свету. У Француској, земљи са највише винограда, то

је класични начин справљања, кога нико не мисли да напусти.

У последње време, у разним нашим стручним часописима и листовима, налазе се расправе о томе како при справљању бордовске чорбе треба сипати раствор плавог камена у кречно млеко а не обратно, како је досад рађено. У тим расправама се истичу предности овог новог начина и тврди се да се његовом применом добија много боља чорба.

Морам одмах рећи да у овим тврђењима има доста претеривања. Тачно је да се сипањем раствора плавог камена у кречно млеко може лакше добити потпуно неутрална чорба, пошто се хемијске реакције брже и лакше обављају између креча и плавог камена, када се плави камен додаје кречном млеку него при обратном мешању. Али се и при старом начину рада може добити чорба одређене реакције, неутрална на пример, ако се при сипању кречног млека у раствор плавог камена *врши енергично мешање*. Према томе, од јачине, брзине мешања зависи да ли ће спајање између креча и плавог камена бити потпуно и брзо или не.

Уосталом за наше прилике нема никакве опасности за лозу, ако чорба има алкалну реакцију, то јест, ако је додато нешто више креча него што би требало, као што је то најчешћи случај код нас.

У Швајцарској и Немачкој, услед влажне климе лишће лозе је нежније и због тога чорба мора бити неутрална, јер и слободан креч као и слободан плави камен могу да изазову ожеготине на таквом лишћу. Због тога се у тим земљама примењује сипање плавог камена у кречно млеко, начин који омогућава да се лакше произведе неутрална чорба.

Али у нашим виногорјима, топлим и сувим, лишће је много грубље, те му случајни вишак креча у чорби при старом начину справљања не наноси никакве штете.

С друге стране, по старом начину, обичан виноградар може много лакше да добије чорбу одређене садржине плавог камена, него ако би прихватио нови начин справљања.

Због тога не постоји апсолутно никаква потреба да се досадањи начин рада, кога наши виногрдари добро познају-мења. Лаганим додавањем разблаженог кречног млека и снажним мешањем раствора плавог камена добиће се одлична чорба. А ако се при том справљању буде употребио и лакмусов папир, да би се утврдио тренутак када је сав плави камен засићен — у ком часу престаје се са додавањем кречног млека — онда ће се добити првокласна неутрална чорба без замерке.

*

Како је креч ретко кад довољно чист, то се при справљању бордовске чорбе мора служити лакмусовим папиром.

Да би се омогућило виноградару да добије што лакше чорбу са одређеним садржајем, у неким крајевима уместо креча употребљава се специјална сода у праху. Чорба која се на тај начин добија позната је под именом бургоњске чорбе. На килограм плавог камена узима се 450 грама ове (Solvay) соде. Чорба се справља додавањем раствора соде у раствор плавог камена уз стално мешање.

По своме дејству на гљивицу проузроковача пламењаче, бургоњска чорба не изостаје иза бордовске, али је услед високе цене соде скупља од ње. Уз то, бургоњска чорба губи брже своју активност ако се одмах не употреби, и оставља мање видљив талог на лишћу него бордовска чорба, што отежава контролу радника.

Из изложеног може се извести закључак, да бордовска чорба, справљана као и до сад, по класичном начину, и даље остаје као главно и сигурно средство за заштиту винограда од пламењаче. То је савршено оружје, којим треба само вешто руковати па је успех осигуран.

Dr. **Младен Јосифовић**

Обрада земљишта у винограду

Потреба и важност обраде. — Познато је да у виноградарству обрада земље игра важну улогу и да односи највећи број надница, односно чини један од

највећих издатака. Она игра нарочиту улогу и због тога, што се земљиште у винограду врло много гази при обављању других радова и сузбијању болести и штеточина, и то баш за време пораста чокота. Пошто обрада изискује велике издатке, није све једно како се и када се иста врши. Време и начин обраде треба подесити према климатским приликама тако, да се помоћу ње и ђубрења винограда, добије што бољи род и квалитет и да се чокот одржи што дуже у животу, односно да се од обраде извуче што више користи. Обрада се мора подесити тако да се чокот заштити од мраза, да му се обезбеди потребна влага и топлота, брзо распадање минералних и органских материја, да се ослободи корова а да му се не оштете жиле, које се налазе у плитком-површинском слоју.

Циљ обраде земље је да се иста што боље иситни, растресе. Ово је потребно да у земљу продре у довољној количини ваздух и влага. Познато је да ће у иситњену растреситу земљу продрети много више воде у дубље слојеве, до јачих жила, што ће имати за последицу да чокот преко лета издржи сушу много лакше и без сметње у исхрани, него ли тамо, где је земљиште чврсто и збијено и где вода највећим делом отекне са површине. Наши виногради су већином на таквим теренима, где нема довољно влаге а физички састав земљишта је такав, да олакшава губљење воде у дубоке слојеве, као и испаравање, те се мора водити рачуна да земљиште добије што више влаге и да се иста што боље сачува. У крајевима где су виногради на стрмим теренима услед лакшег отицања, много мање воде продре у земљиште, с друге стране испаравање је много веће него у равници. Нарочито је јако испаравање на положајима који су окренути југу и који имају већи нагиб. Обрадом се пак смањује испаравање воде из земље на тај начин, што се ситњењем земље разруше они природни каналићи, којима се вода диже из дубљих слојева на површину. Чим пак тих каналића нема вода се дуже задржи у дубљим слојевима, око жила. Правилна обрада потпомаже и распадање минералних и органских састојака у земљи, поправља физичке особине земљишта, пот-

помаже рад ситних живих бића, званих бактерија, које утичу повољно на родност и развиће винове лозе.

Уништавање корова. — Обрадом се уништава и коров. У виноградима се са малим изузетком развија већи број корова. Риголовањем земљишта при подизању винограда и доцнијим ђубрењем стварају се повољни предуслови за развиће корова. Истина услови за његово развиће одмах по риголовању нису најбољи те се мање и развија, али како се обрадом, ђубрењем и распадањем минералних материја ствара плодна површина, коров се развија јаче. Његовом развићу помаже и доста велика слободна, незасенчина површина земљишта између редова и чокота. Довољно је погледати како изгледа један виноград, који се не обрађује годину-две и како је лоза угушена коровом и џбуњем, па ће се лако оценити, колика је улога обраде земљишта у том погледу. Познато је да и културне биљке које се у неким крајевима гаје у винограду утичу неповољно на квалитет и квантитет рода а да не говоримо о корову.

Коров већином долази са стајским ђубретом и ветром. Обично се преко године у винограду врши смена разних врста корова. У пролеће преовлађују једне, преко лета друге а с јесени треће врсте корова. Од њих су нарочито штетни они дуговечни корови са разгранатим кореном, као што је случај код пиревине, код које, ако се одсечени део корена остави у земљи даје нову биљку. Мање су опаснији једногодишњи корови, који се размножавају семеном јер се благовременом обрадом лако униште, поготову, ако се не оставе да им семе сазри и опадне.

Коров делује штетно на више начина. На првом месту узима из земље хранљиве материје те исцрпљује земљиште; другим речима одузима храну чокоћу. Затим коров спречава загревање земљишта, што неповољно утиче на развиће чокота а нарочито на сазревање грожђа, које користи поред директне и ону топлоту, коју загрејана земља испушта из себе - зрачи. Коров јако исушује земљу, упија — сише влагу и испарава је кроз лишће. Корови са дубоким кореном сишу влагу из дубоких а са плитким кореном из површин-

ских слојева а штетно је и једно и друго. Испаравањем пак расхлађује се ваздух око грожђа, што такође успорава његово сазревање а потпомаже појаву гљивичних болести. При падању кише на корову се задржи знатна количина воде, која брзо испари, те земља добије мање воде.

Из изложеног је јасно да се виногради морају обрађивати, т.ј. да се земљиште мора одржавати ситњено, растресито и без корова, што је нарочито важно на јужним положајима и у крајевима са мало водених талога. Код сувише стрмих терена и поред јаркова, јама, постоји опасност од одношења површинске плодове земље поготову ако су честе кише и олује преко лета. Ту се смањује стално слој изриголоване земље из године у годину, те жиле винове лозе избију на површину. Стога се на таквим положајима често мора изоставити летња обрада земље. Место тога коров се чупа па се исти разастре по површини те се спречи одношење земље.

Обрада се према добу обављања може поделити на: јесењу-зимску, пролетњу и летњу. Према начину извођења могла би се поделити на: огртање, одгртање, јесењу-зимску дубоку копњу, пролетњу копњу и летња трошења.

Пролетња обрада земљишта. — Докле се јесења-зимска обрада не спроводи свуда, ма да је корисна и потребна, пролетња обрада односно копња мора свуда да се обави. Поред уништавања корова иста има за циљ одржавање зимске влаге. Где се врши огртање винограда, у пролеће се врши одгртање које допуњује како јесењу-зимску тако и пролетњу обраду. После њега долази прва или пролетња дубока копња. У случају да су вршени јесењи-зимски радови, копња или огртање и одгртање, пролетња копња врши се нешто плиће, око 15 см. и касније пошто се изврши орезивање, побијање притака, везивање лукова, па и онда када су ластари високи 10-15 см. Ако су ластари кренули а постоји опасност од пролетњих мразева копња се одлаже док опасност од мраза не прође. Кад није вршена јесења-зимска обрада, боље је да се ова копња, врши што раније, да

се што више влаге сачува, нарочито код лаких земљишта и у крајевима са мало водених талога. Може се вршити и пре резидбе, у дубини 15-20 см. Дубља од 20 см није добра јер се жиле повреде и чокот слаби. Коров се затрпава, земља се не ситни. Око чокота се земља уклони, да се спречи развијање жила из питомог дела чокота, што је случај код млађих винограда. Копањем се међу редовима могу створити банкови, што није за препоруку, за већину наших сувих крајева и стрме терене.

Летња обрада земљишта. — Изводи се плиће назива се прашење. Земљиште преко лета треба да је чисто од корова и без покорице. Број прашења се изводи према потреби 2-4 пута, што зависи од пораста корова и стварања покорице. Нарочито му је циљ спречавање губитка влаге испаравањем, што се постиже чешћим разбијањем коре и стварањем танког слоја ситне земље. Дубина прашења се креће 5 — 10 см, тако да се не оштете ситне жилице сисалице, које се налазе испод 10 см, што би за време лета, када је испаравање воде преко лишћа велико, било за чокот веома опасно.

Прво прашење се обично врши пре цветања. За време истог није добро, јер има за последицу често рехуљавост грожђа, т.ј. смањивање рода. Земља се извлачи испод чокота. Међу редовима се не ствара банак, већ и ако је био, поравна се, коров се затрпава изузев онога који се размножава кореном, кога треба оставити на површини.

Друго прашење врши се обично по свршеном цветању и заламању лозе, што опет зависи од корова и створене покорице. Овим се спречавају глјивичне болести и омогућава се боље загревање и зрачење земље и сазревање грожђа. Изводи се плиће од првог прашења. Коров се затрпава. Не сме се вршити за време велике жеге, јер се повредама изазивају ожеготине на грожђу.

Треће прашење врши се по потреби пред појаву шарка. У сувим крајевима, на каменитим теренима, обично су довољна два прашења. Где су виногради закоровљени и у годинама чешћих киша, када се

лакше ствара покорица, врши се и треће прашење. При овоме се такође пази да се грожђе не повреди.

Ing. **Вукашин Тоскић**

Правилна исхрана јагњади и оваца

Већ је довољно наглашено да је правилна исхрана домаћих животиња а нарочито правилна исхрана младих животиња још од првих дана њиховог живота најважнија за успех у сточарству, тј. постигнуће жељене користи од стоке. Све ово важи и за овце. Међутим код нас се у већини случајева овце врло слабо хране нарочито у току зиме. Наши одгајивачи оваца сматрају по томе што је овца иначе у погледу исхране врло скромна, да о њеној исхрани није потребно водити много рачуна. Услед оваквог рада наше овце су у већини случајева врло ситне и мршаве. Оне дају одгајивачу ситно јагње, мало меса, мало млека и мало вуне која је већином лоша.

Први и основни услов за побољшање наших оваца и повећање користи од овчарства је побољшање начина исхране оваца а нарочито побољшање исхране јагњади. Најпотребније је побољшање зимске исхране оваца, која је данас већином врло лоша. При овоме је најважније побољшање исхране оваца пред јагњење и после јагњења тј. за време док дође јагњад.

Ако се бремените овце слабо хране онда оне немају довољно хране за правилан развитак јагњета у утроби. Услед овога јагње закржља још у утроби материној. По доласку на свет јагње, ако се овца слабо храни, услед недовољне количине млека за своју исхрану, још више закржља, тако да остаје мало. Оно што јагње изгуби док је у материној утроби или у прво време свога живота, услед недовољне исхране, није у могућности да доцније надокнади и поред побољшане исхране.

Бремените овце треба, као што је већ наглашено, правилно хранити и неговати, ако желимо, да се јагње у мајчиној утроби правилно развије. Главна храна бременитих оваца у току зиме треба да буде ливадско сено, сено луцерке или детелине и слама житарица.

Бременитој овци тешкој око 45 кгр. довољно је за правилну исхрану дати дневно 1 кг. доброг ливадског сена, око 1/2 кг. сена луцерке или детелине и око 1/2 кг. сламе. Уместо ливадског сена може се употребити добро припремљени лисник. Бремените овце не треба и сувише обилно хранити, да се не би угојиле, али их исто тако не треба слабо хранити да омршају. Од прилике на месец дана пред јагњење овце треба мало обилније хранити. Ово се постиже додатком наведеној храни малих количина (око 100 грама) прекрупе соје или грашка, или око 150—200 грама мекиња. Преко лета за исхрану оваца довољна је добра паша за све време док ове има. Ако је паша лошија, онда се мора овцама додавати око 100 гр. прекрупе соје или грашка или око 150 гр. мекиња дневно.

Нарочито је важно обратити што већу пажњу на правилну исхрану оваца које доје јагњад. Овца која дои јагње треба да производи довољну количину млека за исхрану јагњета. За стварање млека овца потребује подесну храну, која ће у себи садржати све хранљиве састојке за одржавање њеног живота и за стварање млека. Зато при исхрани ових оваца треба обратити особиту пажњу на садржај беланчевина у храни које су за стварање млека неопходно потребне, а у којима оскудева већина хранива, па и зелена трава тј. паша.

За правилну зимску исхрану, овци тешкој око 45 кг. која дои једно јагње, потребно је дати дневно око 1 кг. доброг ливадског сена, око 1/2 кг. сена граорице, грашка, луцерке или црвене детелине и око 1/4 кг. прекрупе соје или грашка или око 1/2 кг. мекиња. За летњу исхрану оваца, које доје јагњад потребно је поред добре паше давати бар 100 грама прекрупе грашка или соје или 100 до 200 грама мекиња дневно на овцу. Ово је нарочито потребно када је паша слаба, поготову у почетку пролећа, када овца треба да лучи највеће количине млека потребног за исхрану јагњета и његово правилно развиће.

Правилна исхрана јагњади још од првог дана њиховог живота необично је важна за њихово правилно

развиће. Најбоља храна за младо јагње као и за све остале младе животиње је млеко његове мајке. Природа је подесила састав млека овце према потребама и брзини пораста јагњета. Зато је за правилну исхрану младог јагњета довољно да оно добије (посиса) од мајке довољну количину млека. Јагње треба оставити да сиса све до навршетка 4 месеца старости. Тек по навршетку 4 месеца треба јагњад одлучити али се ово мора извршити постепено.

Просечна тежина јагњади приликом јагњења креће се од 2—5 кг. Ову тежину треба јагње при правилној исхрани да удвостручи за 14—16 дана. Према томе јагње прилично брзо расте и за то потребује довољну количину млека. Да би јагње имало довољно млека за своју исхрану, потребно је овцу правилно хранити и оставити јагњету да сиса колико хоће.

После две недеље од јагњења треба јагње почети постепено приучавати да једе ливадско и детелинско сено, а после четири недеље да једе помало овса. Овас је поред мајчиног млека изврсна храна за јагњад као и за све остале младе животиње. У почетку треба јагњадима давати око 20 гр. овса у зрну дневно. Ова количина се постепено повећава, тако да јагње старо око 2 месеца добије дневно 100—150 гр. а старо 4 месеца, када га већ треба одлучити од овце, око 200 гр. прекрупљеног овса. Одлучено јагње старо око 4 месеца потребује за даље правилно развијање добру пашу или ако ове нема пола кг. ливадског сена, око 200 гр. прекрупљеног овса и око 100 гр. прекрупе грашка или соје.

Када је јагње већ прилично развијено, тј. после 7—8 месеци старости, количина овса и прекрупе грашка се смањује, а место њих се повећава количина ливадског сена, коме се додаје сено грашка, луцерке, овсане сламе, лисника или које друге хране, која нам стоји на расположењу. При овоме треба пазити, да се још млада грла не угоје нити пак да изгледају мршава.

Најбоља и најјевтинија храна за младу одлучену јагњад је добра паша. Јагњад треба још за време сисања постепено навикавати на пашу, ако ове има. Ради тога је потребно подешавати, да се овце јагње по-

четком пролећа, како би се јагњад после одлучивања могла држати и хранити на паши. Поред добре паше препоручљиво је одлученим јагњадима давати у почетку мање количине овса око 100 гр. дневно на јагње.

Паша утиче врло повољно на пораст и правилан развитак свих младих животиња па и јагњади. На паши јагњад налазе потребну храну за пораст целокупног организма а нарочито за стварање мишића и костију. Сем тога кретање на паши, свежем ваздуху и сунцу утиче врло повољно на здравље и развитак целокупног организма, а нарочито органа за дисање и варење хране, мишића, костију и т. д. Зато је добра паша неопходно потребна за правилну исхрану јагњади и оваца и постигнуће стварне користи од оваца. Тамо где нема подесних пашњака за испашу оваца, овца се не може одржати, нити се одгајивање оваца рентира. Рачуна се да се на 1 хектару доброг пашњака може исхранити 10 комада оваца, рачунајући од почетка до краја трајање паше.

Овде треба напоменути да за испашу оваца треба избегавати подводне пашњаке. На оваким пашњацима овце нарочито страдају од метиља и плућног црва. Исто тако треба избегавати пуштање јагњади и оваца рано у јутру на росну траву, а нарочито на траву покривену сланом или офурену мразом. Ово је нарочито опасно за младу јагњад. При прелазу са суве хране (зимске исхране) на зелену, треба бити обазрив и овај прелаз вршити постепено. У почетку треба овцама рано ујутру пре пуштања на пашу давати помало сена или сламе.

За правилан развој јагњета и овце потребно је давати им поред наведене хране и извесну количину соли. Ова количина износи 4—5 грама дневно односно 1/2—2 кг. годишње на грло.

На крају треба напоменути да треба обратити пажњу и на правилну исхрану приплодних овнова. За њихову исхрану довољна је у току лета добра паша, а у току зиме количина хране, која је наведена за бремените овце. Међутим за време мркања овновима треба давати дневно поред паше и 1/2 до 1 кг. овса

на грло. Овас нарочито повољно делује на употребљивост овнова за мркање оваца.

Важно је да се овце хране што једноличније у току дана као и у току целе године. Ово је потребно ради правилног развитка овце и ради правилног пораста вунених влакана. Ако се овце хране час слабије час боље, тј. ако гладују, онда се оне развијају неправилно, а вунска влакна постају неједнаке дебљине. Услед овога вуна постаје лошија. Зато треба овцама зими дневну храну давати у 4—5 једнаких оброка.

Д-р Драг. Николић

Глисте и пантљичаре код јагањаца и прасади[1])

Глисте и пантличаре су једно врло често оболење наших домаћих животиња па и јагањаца и прасади. Јесте то једно оболење, које у појединим случајевима пролази без нарочитих знакова, тако да одгајивач оболење и не примети и које нема никаквих последица по здравље дотичне животиње, с друге стране опет могу ти паразити изазвати тешка оболења па чак и смрт.

Има разних глиста и пантличара код наших домаћих животиња. Мислим да није потребно, да говоримо о појединим врстама глиста или пантличара, јер у главном оне изазивају ако не иста, барем слична оболења, а и начин, како се животиње заразе јесте готово увек исти.

И ако рекосмо, да оне изазивају слична оболења мо жемо их ипак поделити на две главне групе, наиме на оне које штетно делују величином свога броја и на оне, које већ у мањем броју нашкоде организму, оштећивањем цревног зида и излучивањем нарочитих отрова. Неке од њих штетно делују на организам и сталним кретањем по цревном тракту, услед чега изазивају неку врсту живчаног надражења, које се испољава у појединим случајевима знаковима падавице.

Облик и величина тих паразита је веома различит. Тако имамо мањих, као влас танких и с друге стране необично великих као на пр. глиста, која живи у танком цреву прасади, која може достићи дужину од 40 см.

Знакови оболења су углавном следећи: промена у апетиту, која се испољава смањеном вољом за храном и ждерањем неоубичајне хране, даље малокрвност, мрмавост, млитавост, једном речију општа изнемоглост. Животиње никако не напредују и остају закржљане. Пролив је готово редовна

---

[1]) Уместо одговора на питање Васиља Васовића из Горњег Милановца.

појава, код неких оболења и поремећаји у живчаном систему, који се очитују падавицом.

Животиње се заразе пантличаром и глистом узимањем њихових развојних облика из балеге болесних животиња, било, да је храна упрљана балегом, било да је вода загађена изметима болесника. Тако исто се могу заразити и пашући по мочварним пашњацима. Када већ знамо начин зараживања, наиме, да се ти развојни облици налазе у упрљаној храни и загађеној води онда нам није тешко, да предузмемо потребне мере, да стока не узима загађену храну и воду.

Мере предохране и лечење: неколико дана пре прасења односно јагњења треба уклонити сву стару простирку из обора за прасење, односно торова за јагњење и унети нову. Где је иоле могуће треба имати за прасење, односно јагњење засебне просторије. После изношења старе простирке и пре уношења нове препоручљиво је да се патос и остали делови у обору или тору оперу добро врућом водом и лужином. И исто време опрати и задњи део тела, нарочито виме мајкама.

После прасења—јагњења—повести строго рачуна о чистоћи у просторијама, нарочито, да простирка буде увек на време замењена чистом и сувом, да се балега не задржава у лежиштима, већ, да се на време износи. Обратити нарочиту пажњу на чистоћу вимена.

Када младунци буду толико дорасли, да могу на пашу онда их истерати заједно са мајкама на пашу и то тамо, где до сада још нису пасле ни овце ни свиње. Идеално би било, да се мајке са младунцима превезу колима на пашу, како не би се успут заразиле. Ако нема могућности за попашу, било због ладног или кишовитог времена или из ма ког другог разлога онда младунче са мајкама држати одвојено од осталих свиња, односно оваца. Обратити нарочиту пажњу на храну. Не давати да једу сено са подводних и мочварних ливада или са ливада, за које је утврђено, да су на њима пасле болесне овце или свиње.

Сами пашњаци треба да су суви, да нису изложени поплавама и да у њиховој близини нема баруштина и кањужа.

Чим примећујемо знакове оболења, који нам дају повода да мислимо, да су се јаганци и прасад разболела од глиста или пантличара треба сместа да одвојимо болесне младунце од здравих и да извршимо темељну дезинфекцију просторија у којој су болесници до сада боравили. Дезинфекција се састоји, како је већ раније речено у изношењу старе простирке и балеге из торова и обора, коју треба онда спалити, како се не би болест даље ширила — у темељитом прању просторија врућом водом и цеђем и уношењу чисте и суве простирке. Не изврши ли се ово, лечење неће имати никаквог успеха, јер би се животиње увек изнова заразиле, узимајући загађену храну и воду.

Лекова, који служе за лечење глиста и пантличара има довољно, али морам подвлачити, да ће они имати успеха само онда, ако се правилно примењују и у правилним количинама. Зато не би требало пропустити, да се пита за савет стручњак, који ће претходно утврдити врсту паразита па према налазу преписати лек и начин давања.

Свакако мора животиња пре давања лека барем 18 часова гладовати, сем тога препоручљиво је, да она барем један дан пре гладовања добија само воденасту храну — напој.

Од лекова би дошли у обзир: сантонин, антимонов стреш, бакарни сулфат — модра галица — камала, итд. Сви набројани лекови могу се дати само по упутству ветеринара. Од домаћих лекова најбољи је пресан кромпир, нарезан у листиће и помешан у храни. Остали као семе бундева, шећерна репа, терпентиново уље. бели лук нису дали добре резултате. Једино се могу искористити за допуну подузетог лечења другим, горе набројаним сретствима. Треба имати на уму, да има глиста, које се врло тешко лече, као на пр. једна власаста глиста код јагњади, која може да буде врло опасна.

Горе речено важи за глисте, које се налазе у цревима. Код истих животиња, а нарочито код оваца јављају се често глисте, односно њихови развојни облици у плућима. У погледу зараживања и у погледу спречавања важи и за ту врсту глиста исто, што је речено за глисте у цревима. Једино су знакови оболења па и лечење другојачи. Лечење предузимамо такозваним кађењем катраном, које се изводи на тај начин, да у средини добро застворене стаје наместимо један суд напуњен жаром, на који сипамо катран. Дим, односно гасови, који се том приликом развијају лековито дејствују на ту врсту глиста.

На крају, да подвучем, да се од лечења не сме сувише очекивати. Зато нарочиту пажњу обратити на примену мера предстрожности, како не би дошло до назначених оболења

Марјан Ферјанчић

Житни бауљар као штеточина

Житни бауљар или како га у науци зову Zabrus gibbus. F. је штеточина која често препада нашег пољопривредника

Прошле 1936 године пољопривредник се често питао шта је то што му озима пшеница на окрајцима поља уопште није ни никла. Одговор би му се лако дао када би дотични одгрнуо земљу на зараженом простору и нашао проузроковача те штете.

Како ову штеточину мало познају на селу то бих желео на овом месту да скренем пажњу пољопривреднику да и ова штеточина може да смањи знатно принос у житарицама.

Житни бауљар је штетан и као одрасли инсекат (буба) и као ларва.

Година 1935-36, која је била повољна својом благом и мало влажном зимом а необично топлим летом дала је маха овој штеточини да се размножи слободно у оволиком броју. Тако свуда у нашој Краљевини где су се гајиле житарице могла су се видети поља начета и оштећена овом штеточином.

Житни бауљар је скоро једино штетан биљождер између свих корисних бауљара месождера, који нападају друге штетне гусенице и одрасле инсекте.

Буба је здепаста и засвођена тела тако да је многи због тога називају „житни грбавац". Боје је смоласто-мрке или смоласто-црне. Покрилци су избраздани дубоким истачканим браздама.

Јавља се већ крајем маја и почетком јуна баш у доба влатања житарица пшенице, јечма и ражи.

Житни бауљар храни се незрелим, меканим и млечним зрнима младог класја пшенице, јечма, ражи а у недостатку ових и зрнима овса. По некад среће се и на зрелим плодовима јагода. Као и већина његових сродника, он се показује врло мало за време дана, скривен под камењем, бусјем, грудвама земље итд. Чим сунце почиње да залази житни бауљар напушта своје привремено склониште и необично спретно и хитро пужа се уз струк поменутих житарица до класа. Кад се успуже до врха још младог и млечног класа, он претходно опипа редом зрневље па које му се учини повољним, учврсти се за њега и спреми се да га изгризе. Причвршћен својим канџама предњих ногу за зрно, житни бауљар разгрне вилицама још нежне и зелене плеве а потом изгриза младо зрно. У овом кретању и послу житни бауљар показује такву спретност да ни један ударац ветра нити изненадан потрес не може га оборити са места где се храни.

Сл. 8. — Житни бауљар (Јако увеличан)

Доста често се дешава да одрасли инсекат изгриза и стабљику испод земље). Приметио сам да ова буба много радије иде на оне бркате (бркуље) сорте пшенице но на шишате (шишуље).

Мада ова буба излази само ноћу да се храни, може да се види исто тако и на класовима и за време облачних дана.

Већ око половине јуна долази до спаривања мужјака и женке и то се понавља у више махова тако да том прили-

ком житни бауљари препокривају у великим множинама класове било пшенице или ражи или јечма. Овај њихов животни моменат може да се искористи као најбољи тренутак за њихово уништавање. Узму се кофе са нешто вруће воде па се рукама скидају бубе са класова и убацују у њих где се даве. За овај посао најбоље и најјефтиније је употребити децу којима је ово скупљање буба и нека врста забаве. Житни бауљари задржавају се на класовима скоро до 7 часова ујутру па ако се нешто пре урани ова метода може да уроди плодом.

Прошле године у јуну месецу једног јутра скупљао сам ове штеточине у масама на имању факултетског добра у Земуну, тако да сам за кратко време од непуних пола сата испунио суд од пола литра са овим бубама. Као што се види ово није ни мало заметан посао, а још при том обавља се и доста брзо.

Сл. 9. Оштећен клас пшенице

Овом методом уништавања спречавамо женке да положе јаја у земљу из којих би се излегле нарочито штетне ларве.

Женке после парења полажу јаја у земљу на дубини од 5—10 см. у групицама по три у нарочито издубљеним коморицама. Ово полагање јаја пада у доба завршене жетве — у месецу августу — и то на местима са проклијалим зрнима како би била обезбеђена исхрана младим тек излеглим ларвама. После тога бубе проводе зимски сан до пролећа у земљи. Пилење јаја настаје у току месеца септембра па се чак продужава и октобра. Излегле младе шестоноге ларвице изгризају још нежне клице озиме пшенице, јечма или ражи тако да се добију доста празних места.

Ако се на зараженом простору ископа који бокор пшенице или јечма или ражи, онда ће се десити да испадну неколико ларава житног буљара из својих цевастих склоништа које су оне изградиле да би се сакриле од разних својих непријатеља преко дана а и да у њима доцније презиме. Иначе одрасла ларва је тамно кафене боје а са стране жуто-бела.

Спролећа после зимског сна излазе ноћу одрасле ларве на пашу, која им се састоји у исисавању лисака пшенице јечма и ражи а некад и овса и младог кукуруза.

Ларве свој разорни посао почињу обично преко ноћи, излазећи из својих цевастих склоништа. Чим почиње да се смркава, врло живахне и доста хитре ларве бацају се на свој уобичајен посао. Још млади, нежни и ниски бокори пшенице ражи или јечма који још додирују својим лискама површину

земље, брзо бивају опседнути од ових прождрљивих ларава. Ларва одмах шчепа својим снажним вилицама ма коју лиску најближег бокора. Зграбљену лиску она преко ноћ ижваће и из ње исише биљне материје а ону ижвакану масу оставља. Карактеристично је да се ларва само задовољава што ће ижвакати и исисати лиску житарица а да је не одваја, неотсеца од самог струка. Оваквим поступком ларава, остају само заковрчена ребра од лисака а сама биљка добија изглед вунених чуперака. Доцније буде ижвакан цео бокор, те ови чуперци остају као сасушене гужве које покривају земљу.

Често се дешава да озиме житарице изчезну још пре зиме, што се тумачи да ларве уништавају озиму сетву при клијању.

Ларве после зимског сна рано спролећа наваљују поново на онај остатак озимих усева или пак на нове јаре усеве остављајући свуда за собом оне вунасте чуперке полегле по земљи од младих и нежних житарица.

Сл. 10. — Бокори са гужвама ижвакотина

Намеће се питање како ћемо најлакше да познамо нападнути терен са житарицама од ларава житног бауљара? Кад се баци општи поглед на поље са житом, јечмом или ражи, видеће се како су окрајци поља или потпуно без и једног бокора или пак местимично само са по неким заосталим бокором поштеђеним од ларава житног бауљара.

Ларва да би прешла у ступањ лутке потребује 4—5 година.

Као најзгоднија мера борбе против ларава житног бауљара била би смена култура-плодореда. Тако препоручује се као врло згодан плодоред, да се после напада ларава на стрне културе на тим местима после жетве сеју окопавине. Од окопавина најбоље служе кукуруз, бостан, сточна или шећерна репа. Инсекат лишен своје хране сам по себи изчезнуће са тих заражених поља, ако не сасвим оно бар умањиће се његов број. Тако, никад не треба сејати после пшенице заражене ларвама житног бауљара ни раж, ни озиму пшеницу, нити јечам.

Julius Kühn саветује да се предузме одмах после жетве заоравање стрњике а и у исто време и влачење у пољима

зараженим ларвама житног бауљара. То исто треба урадити и на оним местима где се могло претпоставити да су положена и јаја од женака житног бауљара. Оваквим поступком убрзава се клијање испалих и оштећених зрна са класова. Убрзо по клијању овог зрневља, сјесени, изврши се плитко заоравање овог исклијалог усева, тако да се ларвама одузме на тај начин једина резерва у храни, због чега оне угињавају или беже са тих терена. Ако би се ово предузело на свима граничним а зараженим пољима са житарицама, здружном помоћи могла би и ова метода да да позитивних резултата.

Сл. 11. — Парцела пшенице оштећена од житног бауљара

Ако се штета покаже на ивицама јарака, онда се преоре нападнути део орањем од 15 см., а иза плуга побију се све ларве. Уништавање треба да се изврши у малој раздаљини од плуга, јер ларве које су се задржале у грудвицама ископаним, доспевале су брзо у бразду и изчезавале у дубину. Paserini препоручује да прате плуг пилићи и патке које су врло прождрљиве.

Чим ларве почињу да штете увелико поље, не остаје нам ништа друго но да заокружимо заражена места заштитним ровом, како би се спречило да ларве изиђу изван зараженог простора. Стране заштитног рова ископају се стрмо; дубине 48—62 см. а ширине 31—39см. У овако ископани ров стави се 7—8 см. слој свежег и угашеног креча или кречног млека. Ларве када излазе ноћу на пашу из својих склоништа наилазе у свом путу на заштитни ров у кога се стрмоглављују и пропадају у кречу.

Ing. Александар Петрик

Пролећни преглед кошница

Овогодишња зима и ако није била јака, била је ипак врло неуго ична за узимљене пчеле. Било је много сасвим топлих дана, када су пчеле, које су биле зазимљене на отвореном месту, могле да излазе из кошница и да се чисте од нагомиланог измета. Ти топли дани су их често узнемиравали и изазивали их на излажење из зимског клубета, па су отуда трошиле више меда но што је случај при јакој зими.

Већ крајем марта је Бактериолошки институт Пољопривредног факултета у Земуну добијао угинуле пчеле ради испитивања па се том приликом увидело да се почела ширити нозематоза, позната заразна пчелиња болест. Оне пчеле које су заражене ушле у зиму већ су сада угинуле, а оне што су презимеле заражене сада шире заразу преко појила ван кошнице и самим изметом унутра ње.

Сада је време да пчелар искористи прве топле дане и изврши детаљан пролећни преглед кошница и пчела. Пролеће је хладно те пчеле нерадо иду на пашу. И ако је много воћака у пуном цвету, на цветовима нема пчела те то претставља извесну бојазан, да ћемо ове године бити са малим родом код крушака и јабука.

При прегледу кошница треба обратити пажњу особито на њену чистоћу, на стање у коме се налази саће, на резерву у храни и на само легло.

Код чишћења треба погледати има ли угинулих пчела пред кошницом. Ако их има то је знак да кошницу треба прегледати врло пажљиво, и то целу, јер постоји сумња да има и болесних пчела у њој. Ипак треба напоменути да се кошнице не смеју отварати хладних ветровитих дана. Матица је већ одавно (у фебруару) почела да полаже јаја, те у саћу има ларвица и затворено легло, које би могли упропастити хлађењем при отварању кошнице.

Пчеле и саме чисте саће и подњаче кошница, само је то за њих тежак рад, који захтева много времена и напора. Зато их је боље ослободити овога па сами очистити подњачу и при том прегледати у каквом се стању налази легло и резерва хране. Ако приметимо да нема легла онда треба видети шта је са матицом, има ли је и зашто не полаже јаја.

У пролеће има мања количина пчела у кошници, те има много празног саћа и празног простора у њој. Боље је сувишно саће уклонити а простор смањити преградном даском како би се што боље искористио мед за стварање потребне топлоте. Ако је саће старо и црно онда га извадити и претопити у восак.

Ове године може бити много такозваног *незаразног пролива* због тога што су пчеле трошиле већу количину меда зимус и што су зазимиле са слабим резервама меда и то лошијег квалитета, а код многих само са денатурисаним шећером. Овај пролив није опасан али ипак треба чистити и дезинфиковати трагове од измета по оквиру рамова. За дезинфекцију треба узети шпиритус са 5% трговачког формалина, у коме натопити чисту крпицу и опрати очишћене рамове.

Ако се сумња на заразни пролив, особито по многим угинулим пчелама на подњачи, онда треба скупити угинуле и болесне пчеле, које још пузе код кошнице, и послати их на испитивање. Кад год се сумња на неко заразно оболење

код пчела, онда послати заразни сумњиви материјал Бактериолошком институту Пољопривредно-шумарског факултета у Земуну на испитивање. Болесних и угинулих пчела, око 20—50 комада, скупити у кутију од шибица и послати заједно са писмом, у коме навести детаљнија запажања о току болести. Испитивање се врши *бесплатно* само треба приложити поштанску марку од динар и по за одговор.

Из Бактериолошког института
Пољоприв. факултета — Земун

Питања и одговори

Питање: Имам намјеру, да воћњак јужних култура заштитим од јаке зиме и хладног вјетра, па вас најучтивије молим, да ме преко Тежака извјестите, је ли добро за ту сврху платно такозвано „сегелтух", гдје се исто може добити и по којој цијени..

Иво Радановић
Петровац на мору

Одговор: Јужне културе воћа могу се са успехом гајити само у оним местима која имају зиму благу и у којима средња годишња хладноћа не сме да буде мања од 3 до 5 степени изнад нуле, а средња годишња топлота 25 до 30 степени.

Изван ове границе култура јужног воћа може да буде само у судовима, који се са биљкама за време хладноће уносе у зимовник, где топлота не пада испод нуле. Поред овога место мора бити заштићено од северо-источних и северо-западних ветрова или хладних струја. Ако таквих услова нема, а јужно воће се гаји, онда је оно осуђено на пропадање.

Ако у вашем месту владају јаке зиме не можете јужне културе гајити на отвореном месту нити заштити ма каквим материјалом па ни платном. Али ако је у вашем месту блага зима и само повремено владају хладни ветрови или хладна струја, онда јужне културе могу да се заштите подизањем вештачких заштитних појасева од шуме и то од оне стране одакле долазе хладни ветрови или хладна струја. У том циљу са северне, северо-источне и северо-западне стране сади се шума и ствара се заштитни појас. Шума се сади у два-три реда густо и пушта да расте до оне висине до које расту воћке.

За подизање шуме као заштитног појаса узима се шумско дрвеће које је издржљиво на ветровима, није високи пробирач земљишта при гајењу, не тражи нарочиту негу, да може да расте до оне висине која је потребна да заштити

воћке, да се добро грана и гране укрштају и да на тај начин образују густ и чврст зелени заштитни појас. Зато су најбољи багрем, гледичија, бреза, топола парамидална, храст и јасика. Али је још боље ако се овај заштитни појас може да подигне од шуме која је увек зелена а зато су најбољи четинари: јела, смрча и туја.

За заштиту ниског-чучавог воћа појас од шуме прави се у облику живе ограде и посађене биљке негују се и орезују као жива ограда, а за заштиту високих воћака негује се на висини која је потребна за заштиту.

Користи су од заштитних појасева у првом реду у томе што се воћке штите од ветра на тај начин што се смањује његова брзина. Смањивање брзине ветра регулисава се ваздушни режим у воћњаку који је подношљив за воћке; затим се штите воћке од опадања цвета, омогућава се инсектима да боље посећују воћке ради опрашивања, лакше се изводи одбрана од штеточина, нарочито кад је у питању прскање воћака и најзад штити се земља од испарења влаге.

Овакав заштитни појас може бити и од штете у томе што успоравањем кретања ваздуха у воћњаку може да успори и кретање хладног ваздуха због чега од хладноће воћке могу да страдају; затим у близини ограде воћке слабије рађају и што се могу у јачој мери појавити штеточине и болести воћкама, јер је шумско дрвеће велики разносач њихов.

Али поред свега овога не треба се плашити и не треба избегавати подизање заштитног појаса од шуме за воћке где је то потребно, јер је он од велике користи за воћке, нарочито у крајевима који пате од суше и јаких хладних ветрова или хладне струје.

Што се тиче употребе платна „сегелтуха" за заштиту воћака да ли је добро, зависи од тога да ли може да издржи ветрове који владају ако се са њим прави заштитни појас, а ви сами знате јачину ветрова. Цена овога платна креће се од 14—22 динара метар и може се добити у свима мануфактурним радњама.

Мил. П. Зечевић

Питање: Имам једно теле старо 3 месеца. До скора било је напредно, јело зоб, сено и редовно сисало. Од једаред престало је да сише и да једе. Истовремено почело је да јечи и стење. Пре 4 дана престало је да јечи, али сада жали из задњег дела трупа. И поред тога изгледа весело, тражи да сише али несигурно у задњим ногама.

Молим Друштво, да ме о овоме извести, да ли је ово опасно и како би се ова болест могла излечити.

Д. Павловић
економ, Лазаревац

Одговор: Дати тачан одговор и потребна упутства на постављено питање немогуће је пре свега ради непотпуног

описа болести. Наслућује се, да је код телета дошло до сметњи и поремећаја у цревима и стомаку. Како се разазнаје из података, које нам ставља на расположење сопственик, теле је, иако премладо, храњено јаком храном—сеном и зобљу, услед чега је дошло до оболења органа за варење. Има случајева, нарочито код младе стоке, да услед претераног храњења дође до извесног зачепљења у цревима у толикој мери, да овај зачеп онда притиска на нерв, услед чега долази до слабости задњег дела трупа и до тетурања и немогућности стајања на задњим ногама.

Што се самог лечења тиче, препоручили би, да се претходно уклони узрок, наиме, да се одстрани зачеп у цревима, зашто би било најпогодније, да се телету даје чорбаста храна, мекиње—и да се што више пушта на пашу, да га свежа млада трава својим благотворним деловањем исчисти и телу донесе потребне састојке.

Ф. М.

---

† Владимир Поповић

У недељу 18 априла тек. год. напрасно је умро Владимир Поповић, пољопривредник из Шутаца у срезу качерском.

Владимир је спадао у ред наших напреднијих и просвећенијих пољопривредника. Нарочито интересовање показивао је за напредак нашег воћарства и у раду на овој пољопривредној грани показао лепе успехе. Његове најодабраније сорте јабука и крушака и његове крупне, правилно и лепо осушене шљиве виђале су се често на београдској пијаци. Владимир је своје воће у свежем стању пажљиво и са разумевањем чувао тако да га је на пијацу износио у времену кад га је по најповољнијим ценама могао уновчити.

Покојник је био врло добар задругар и радник у задружним организацијама. Оснивач је и више година претседник воћарске задруге у Пољаници.

Покојни Владимир је волео да чита поучне пољопривредне књиге и слушао савете школованих пољопривредника и стручњака. Био је редован члан Пољопривредне подружине у Беланавици а од 1922 год. члан утемељач Српског пољопривредног друштва. Први је у качерском срезу подигао модерну сушницу система Д-р Стојковића.

Као човек, као грађанин, родитељ и војник био је међу првима. Још је могао корисно да послужи својима и околини, али га је прерана смрт отргла на жалост његових рођака и свих пријатеља и познаника. Слава му!

Бор. Љ. Нешић

Књиге и часописи.

Кошница задругарка

Начин руковања са њоме и како је сваки столар и пчелар може сам направити

У издању писца г. Крсте Пчеларевића-Мршуље изашла је из штампе књига под горњим насловом. Садржина књиге третира питање о модерним кошницама и резултатима пчеларења са њима у 1936 год. како стоји питање о кошницама и како је постала кошница задругарка; затим упутства о изради кошнице о раду и о резултатима пчеларења са истом и о појилу за пчеле. У књизи су означене и цене кошнице и алата пчеларског. На крају учињено је упоређење о пчеларењу са овом новом кошницом и америчанском.

Цена је књизи 10 динара. Може се добити код писца улица Љубе Јовановића бр. 5, Београд XIII.

Бор. Љ. Нешића

Извод из записника Управног одбора Српског пољопривредног друштва

14 седница (I-IV). Пре прелаза на дневни ред, претседник г. Др. Т. Митровић поздравља ново-изабране чланове Управе и изјављује своје задовољство што су поново изабрани људи који су прошле године показали добру вољу и уложили сав могући труд да се циљеви Друштва што више остваре. Истиче једнодушност и слогу у доношењу свих одлука и изјављује наду да ће тако и у даљем раду бити.

Затим напомиње критику, која се на Збору чула и моли све чланове Управе да преко друштвених службеника настојавају да се не дешавају грешке и недостатци у пословању Друштва и тиме даје могућност критичарима, да рад Управе онако жучно нападну.

Поводом критике рада Управе на 63 редовном годишњем Збору развила се дужа дискусија у којој су скоро сви присутни чланови Управе узели учешћа, па је на крају исте одлучено:

Да се у будуће, ако који члан Управе буде захтевао, његово одвојено мишљење ставља у записник дотичне седнице.

Да се избор секретара Друштва што пре изврши.

Да се у годишњем извештају о раду Друштва у изводу износе и извештаји друштвених подружина.

Да се по питању будућег уређивања Тежака и мера које треба предузети да он задовољи потребу, одржи једна специјална седница на којој ће се само о том питању говорити.

Да се у будуће састављању годишњег извештаја о раду Управе поклони већа пажња и важни послови и моменти јаче истакну.

Да се годишњи програм рада Друштва израђује према средствима која су буџетом предвиђена и у њега стављају радови и послови који се са тим средствима могу да изведу.

Да се приме знању изјаве ново изабраних чланова Управе г. г. Др. П. Вукасовића и Др. А. Ђаје с тим да је једнодушна жеља целог Управног одбора да они, на основу поверења изјављеног им од стране Збора и њихове активне и плодне сарадње за прошле две године, остану и даље у Управном одбору.

Затим је одлучено: Да се одобри кредит у роби за ову годину подружинама: у Ивањици 10.000.— дин., у Гор. Мушићу 10.400.— дин., у Руњанима накнадни кредит 3.000.— дин., у Опарићу 10.000.— дин., у коју суму да се урачуна дуг из 1936 год. од 2.575.— дин., у Власотинцима 250.000 динара, у коју суму да се урачуна дуг из 1936 год. у 14.260 дин., у Страгарима код Трстеника накнадни кредит од 2.500 дин. и Подружини у Голубовцу код Трстеника 20.500.— дин.

Да се начелно одобри кредит у роби за ову годину с тим да га могу користити кад пошаљу члански улог и уредне менице и то подружинама у Вучитрну 27.500.— дин. у Призрену 5.000.— дин,, у Голобоку 15.000.— дин. у Губеревцу 10.000.— дин., у Ивановцима 13.500.— дин., у Азањи 11.000 и у Рашкој 21.500.— дин.

Да се Подружини у Чачку због подизања друштвеног дома и задужења Друштва за исту сврху, не може дати тражена помоћ за подизање њеног дома.

Да се Подружини у Ореовици не може одобрити нов кредит за ову годину док своје дуговање из ранијих година не сведе на 10.000.— динара.

Да се одобри обнављање рада Подружине у В. Долу-Азања с тим да нова Управа не мора да прими дуг Подружине из ранијих година, за који је стара Управа оптужена осуђена. Овом приликом скренути пажњу и свима осталим подружинама обновљеним на овај начин да својим члановима који нису измирили своја дуговања старим подружинама ни у ком случају не дају нове кредите.

Да се народној књижници и читаоници у Великом Селу не може дати помоћ за подизање дома.

Да се изврши набавка 5 комада сејалица за кукуруз, 3 ком. ливадских дрљача, једна троделна дрљача и једна врстачна сејалица од 13 реди по ранијим ценама и условима испоруке.

Да се прими знању да су примљени Кундеови челични ашови, да роба одговара условима испоруке и да се лакши продају по 75 а тежи по 80 динара по комаду.

Да се изврши набавка 100 комада трокара за говеда са резервним канијама и да им продајна цена буде 50— динара по комаду.

Да се прими знању да је испоручена потребна количина рафије у 60 бала, да роба одговара мустри, да се изврши исплата исте и да јој продајна цена буде 12.50 динара на балу а на мало 14— динара по килограму.

Да се Подружини у Призрену, у циљу пропаганде бесплатно изда један запрашивач за сумпор.

Да се Подружини у Вучитрну на име помоћи за приређивање воћарско-виноградарских калемарских течајева изда 300— динара у ситном воћарском алату.

Да се извести Подружина у Чачку да ће јој Друштво одредити помоћ за изложбу кад од осталих подружина прибави податке и изради програм приређивања и распоред средстава.

Да се прими знању извештај Подружине у Врњцима о одржаном воћарско-виноградарском курсу и напис о истом оштампа у Тежаку.

Да се прими у састав Друштва ново-основана Подружина у Стрмову, среза колубарског, Дринске бановине.

Да се Подружини у Латковићу и Атеничкој читаоници и књижници бесплатно изда по једна колекција разних пољопривредних и других књига.

По саопштењу члана Управе г. Др. М. Градојевића и објашњењу потпретседника г. Др. М. Јосифовића, да је оснивање Југословенског-бугарског института у циљу проучавања привредних и задружних прилика и обостране практичне сарадње, поверено задружним организацијама, одлучено је да друштвени делегат и даље остане г. Др. Градојевићу и ако се доцније рад института прошири и на пољопривредне организације да он у име Друштва сарађује.

ЧЛАНОВИМА НА ЗНАЊЕ. Због знатног повећања броја чланова у овој години, бројеви Тежака 1—8 раздати су раније уписаним члановима те их нови чланови не могу добити.

Следећи бројеви штампаће се у 10.000 примерака те ће их сви чланови редовно примати.

Бадава „Митри“ прскалицу

дајемо сваком виноградару који може као његов деда и прадеда виноград обрађивати и уз то од винограда користи имати.

Као што је то немогуће тако је немогуће ни са застарелим прскалицама виноград и воће савремено од штеточина и болести очувати.

Зато вам је потребна добра прскалица а најбоља од најбољих је „Митри“ патент. прскалица за напредно обрађивање, која се добија уз сигурну гаранцију 1 ком. дин. 440 са сандуком. При куповини 10 комада 10% јевтиније.

Творница „Митри“
Браћа Ч. Трипковић, Крушевац

СИГУРНО ПРАКТИЧНО ЈЕВТИНО

СРЕТСТВО ЗА ТАМАЊИВАЊЕ ШТЕТОЧИНА У
виноградарству и воћарству

Меритол за прскање (кречни арсеникат „Шерин“)

У ПАКЕТИЋИМА ПО 400 ГРАМА. ТРАЖИТЕ ПРОСПЕКТЕ
ПОСТУПАЈТЕ ТАЧНО ПО УПУТСТВУ

ШЕРИНГ-КАЛБУАМ

ХЕМИЈСКЕ ФАБРИКЕ БЕРЛИН

ЗАСТУПСТВО ЗА ЈУГОСЛАВИЈУ. ЗАГРЕБ, ТРГ КР. ПЕТРА 9.
СРЕТСТО СЕ ДОБИЈА КОД СРПСКОГ ПОЉ. ДРУШТВА.

ХЕРСАН ЧАЈ

ће Вам помоћи да опет постигнете здравље помоћу лековитих својстава биља.

Не будите непријатељ сами себи!

Обољења код мијене и болова код мјесечног прања (менструације) ублажи ће Херсан чај.

Смета ли Вам гојазност (дебљина)? Желите ли бити витки? — Онда можете употребити **ХЕРСАН ЧАЈ.**

Зашто да трпите болове код реуматизма и костобоље (гихт) када то није потребно **ХЕРСАН ЧАЈ** је средство које Вам може олакшати муке.

ХЕРСАН ЧАЈ помаже код артериосклерозе и хемороида (шуљева).

Зар збиља незнате да је **ХЕРСАН ЧАЈ** код оболења желуца, јетре и бубрега добро средство.

ХЕРСАН ЧАЈ добива се само у оригиналним омотима у свима апотекама. —

„РАДИОСАН" — Загреб, Дукљанинова ул. 1. — Рег. бр. 19834-1933

РАСПИС БР. 6

Друштво је добило одличне *прашаче и огртаче (копачице),* познате марке БЕХЕР, а продаје их по Дин. 550.— комад. Плавом камену, марке „ЗОРКА" цена је, као што је то и циркуларом саопштено: на мало (испод 100 кгр.) Дин. 7.— на целе вреће од 100 кгр. Дин. 6,80 кгр. Ове цене важе франко друштвени магацин. Тамо где се може комбиновати најмање 5000 кгр. пл. камена, цена ће му бити Дин. 6,60 кгр. франко купчева (најближа) станица, то јест са плаћеним подвозом. Нека подружине, које још ову робу нису наручиле, похитају, јер је набавка извршена у ограниченој количини.

Цена рафији остаје иста: Дин. 12,50 на балу (око 102—105 кгр), а на мање Дин. 14.— кгр. Сумпорни прах такође има нижу цену: на врећу од 50 кгр. Дин. 4.— а на мање Дин 5.— кг.

Фарма „Боричевац" — Ваљево

Располаже најбољим приплодним материјалом у Југославији. Продаје живину и јаја за насад. Цјеновник на захтев бесплатно.

Штампарија „Скерлић" М. К. Цветановића — Крал. Наталије 12 Београд Тел. 20-752

Универзитетска библиотека Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 10 Београд, 15 МАЈА 1937 год. Год. 65.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Ing. *Вукашин Тоскић:* Зашто се вино често у пролеће мути.

Ing. *Иван Пуцељ:* Правилна исхрана ждребади.

Dr. *П. Вукасовић:* О црвљивости воћа и грожђа.

Ing. *Јордан Димитријевић*: Најбоље летње сорте крушака.

Ник. Ж. Петровић: Лачење, закидање и заламање зелених ластара и чишћење заперака винове лозе.

Никола Симић: Израда јогурта.

Живомир Д. Милојевић: Помозимо нашем виноградарству.

Питања и одговори.

Програм рада Српског пољопривредног друштва за 1937 год.

Ст. Јешић: † Михаило Виторовић.

Из пољопривредне књижевности.

Извод из записника Управног одбора Срп. пољ. друштва.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.350. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-709

Зашто се вино често у пролеће мути

Виноградарима је познато да винарска трговина и поред ниске цене ставља све веће захтеве у погледу квалитета вина. Поред других особина, захтева се да је вино потпуно бистро. То се захтева како од бољих, тако и од обичних стоних вина. Док се раније то тражило само од старих, однегованих, сазрелих вина, данас се то тражи и од вина у првој години, тј. и од нових вина. То је и разумљиво, јер сваки потрошач воли да пред собом види чашу бистрог вина макар и нижег квалитета, него чашу мутног, па било и бољег квалитета. Ово потиче отуда што мутноћа вина скрива један део његових добрих особина, како по укусу тако и по изгледу, јер не треба заборавити, да при кушању или пијењу вина много утичу и очи, те ће оцена увек ићи у корист бистрог вина, па макар било и нешто слабијег квалитета од мутног.

Узроци мућења вина су многобројни и могу бити последица хемијских промена код вина, као што је случај код мрког, белог и црног прелома, таложења беланчевина, под утицајем ваздуха приликом претакања. Даље могу бити последица разних болести односно размножавања и рада гљивица и ситних организама званих бактерија, које изазивају те болести, као што је случај код вињског цвета, киселости, тегљивости, превртнутости, манитности, манитном врењу, млечно-киселом врењу и горкости код вина.

Док се мутноћа, као последица хемијских промена може јављати преко целе године, дотле се мутноћа у вези са болестима јавља обично у току пролећа и лета, када се вино у подрумима загреје, те се створе повољни услови за рад горе поменутих гљивица и бактерија, односно за развиће поменутих болести. Поред мутноће, која је последица рада штетних гљивица и бактерија у пролеће се вино често мути и под утицајем винског квасца.

У већини наших винограда у Северној и Јужној Србији, Далмацији, Херцеговини и Црној Гори, грожђе садржи велику количину шећера а недовољно кисели-

не. Да се од таквог грожђа добије потпуно преврело вино, морало би се врењу шире и кључа обратити много већа пажња, него што се то чини у великом броју случајева. Неподесна врионица, неповољна температура шире и кључа и други недостаци при врењу имају за последицу често недоврела слатка вина. По завршетку бурног врења, које траје релативно кратко време остаје у вину 4-5 па 10-25 грама шећера у литру. Ово је нарочито случај при справљању црног вина, где се главно врење прекине отакањем односно пресовањем кључа, после десетину дана. Ако се после овога не обрати пажња тихо врење се не настави, већ се сасвим прекине. Вино се избистри и преко зиме се држи бистро и не задаје нам никакве тешкоће. Таква вина су пријатног слатког укуса, од многих потрошача су омиљена те се преко зиме доста и траже. Међутим кад наступе топли пролетњи дани, а како већина виноградара па и винарских трговаца и гостионичара нема добре подруме, већ се у њима температура у то време диже, то се вино загреје и створе се повољни услови за размножавање и рад квасца. Чим пак почне квасац да се размножава и да ради, као прва последица јесте мутноћа вина. Вино које је било потпуно бистро замути се услед размножавања квасца, који разлаже — превире остатке шећера, ствара алкохол и угљен диоксид, који помаже муњење вина пењући се у виду мехурића на површину, уздиже талог са дна бурета или бачве. Тек када је сав шећер превреo квасац ће се сталожити, престаће развијање угљен диоксида и вино ће се избистрити. Дотле пак такво вино избегавају и трговци и гостионичари и потрошачи. То накнадно врење у пролеће може да траје краће или дуже време према томе да ли је било остало мање или више непроврелог шећера.

Дешава се да се ово врење заврши нормално, да се квасац, као што је поменуто сталожи и да се вино избистри. Чешће се пак дешава да се вино у току овог врења поквари. Непроврели шећер представља велику опасност за вино и то у толико већу у колико

га у вину има више а мање алкохола и киселине. Вино се у пролеће често не замути само од винског квасца, већ се са њиме почну да размножавају у вину и такозване млечно-киселе и манитне бактерије. Млечно киселе бактерије преводе шећер у млечну киселину а манитне у једну отужно слатку материју која се зове манит. При томе се ствара и сирћетна киселина. Заостали шећер, угљена киселина, млечна киселина, манит и сирћетна киселина, дају вину један отужно сладак кисео укус, који се још погоршава тегљивошћу, која је код оваквих, нарочито белих вина честа појава. Мисли се да неки микроорганизми из шећера стварају тегљиве материје.

На описани начин сваке године пропадају веће количине вина, која су имала све услове да буду доброг квалитета. Такво вино се продаје у бесцење. Продавци се излажу непријатности да буду оптужени и кажњени по закону о вину, због стављања у промет за пиће болесног и поквареног вина и с тога се иста обично употребе за печење ракије, јер ни за сирће нису погодна.

Да се све ово спречи треба накнадном врењу или довирању вина у пролеће обратити већу пажњу. Слатко вино морало би се подвргнути накнадном врењу уз додатак селекционисаних гљивица. Како је пак то компликован посао, потребно је вино безусловно засумпорисати са 10 грама калијумметабисулфита по хектолитру. Исти се одмери, иситни стави у платнену кесицу, завеже канап и пусти кроз врањ, до средине бурета и бачве, на које се стави врањ за врење—врељача. Ова количина калијуиметабисулфита, односно сумпордиоксид, који се створи из њега, омогућава винском квасцу да врши тихо-постепено врење, док ће спречити рад поменутим микроорганизмима. Чим је пак то завршено и квасац се сталожио, треба вино оточити. У противном ако вино остане на талогу може наступити распадање квасца што изазива једну од најопаснијих мутноћа код вина, која се тешко уклања.

Ing. Вукашин Тоскић.

Правилна исхрана ждребади

Као сва остала младунчад домаћих сисара, тако се и ждребе прве 3—4 недеље храни скоро искључиво млеком своје мајке. Неопходно је с тога потребно побринути се најпре за исхрану кобиле.

Већ суждребној кобили треба за последње месеце бременитости давати јачу храну, како би младунче у утроби њезиној имало за свој развој довољно хране на расположењу. Разуме се, да се у томе не сме претеривати и кобилу угојити, јер је познато, да се такве кобиле тешко ждребе. Храна треба да буде лако сварљива и најбоље каквоће. Покварену, буђаву и плесниву храну, сувише хладну воду, смрзлу репу и све што проузрокује пролив, треба нарочито избегавати.

Дневни оброк кобиле која доји треба да сачињавају хранива, која на лучење млека повољно утичу. А то су — поред доброг ливадског сена и сена луцерке или детелине као главне хране — овас и пшеничне мекиње. У току зиме од великог је значаја и сточна репа, а нарочито мрква. Прелаз са зимског, тј. сувог хранења, на сочну зелену пиђу, који мора бити постепен, без репе односно мрквe, тешко је изводљив. За време издашне паше, а кад се кобила за рад не употребљава, снажна храна је непотребна.

Првих 9 дана после ждребљења, кобилу од ждребета не треба одвајати, већ је треба сместити у засебну и довољно пространу одају, где се ждребе може слободно кретати и сисати своју мајку кадгод то пожели. Али ако остане ждребе без мајке ,или ако га иста неким случајем не може дојити, онда се ждребе напаја, и то млеком које је слично млеку кобиле. Оно се састављa из крављег млека, воде и шећера. Пошто кобиље млеко садржи мање беланчевина и масти него кравље, а много је слађе од крављег млека, то треба кравље млеко разредити са $^1/_3$ млаке воде и мало засладити.

Напајање се врши испочетка помоћу флаше и цуцле и то најпре свака 2, а затим свака 3 сата, а

доцније из кофе. Дневно треба ждребету 6—9 литара млека. Приликом напајања треба припазити, да ждребе не пије сувише халапљиво, као и на чистоћу суда.

Чим ждребе почне да гриска храну, што се дешава обично већ по навршетку 3 недеље старости, треба у неком ћошку стаје ниско сместити јасле, и то тако, да је кобили немогуће узимати храну из њих, већ само ждребету. У јасле испочетка ставити по 50 грама згњеченог овса, а доцније постепено све више и више. Ливадско и детелинско сено ждребе једе у то доба већ са својом мајком. Кадгод повољно време дозвољава, ждребе треба са кобилом истерати на пашу, где се постепено навикава да пасе. Али ако не може на пашу, онда му се даје у стаји односно испусту по мало младе траве или детелине.

После 2—3 месеца ждребе узима већ око 1 кгр. згњеченог овса дневно. Сем овса, у ово време ждребету треба почети давати по мало и друга снажна хранива, богата беланчевинама, као што су ланени колачи и пшеничне мекиње.

Ждребе треба да сише најмање 3—4 месеца, али ако је икако могуће, онда 5 месеци. Да ли ће се ждребе одбити са 3, 4 или пет, или пак са 6 месеци, што би било за ждребе још најповољније, то зависи од више чинилаца. Први је поновна бременитост. У интересу је новог младунчета, чија је потреба за храном све већа и већа, да се ждребе одбије што пре, дакле већ са три, односно 4 месеца, поготово ако је наступила бременитост већ девети дан после ждребљења. Други чинилац је млечност саме кобиле. Што је кобила лошија млекуља, то пре треба ждребе одбити и навикнути га на нормалну храну. У том случају, напајање ждребади са крављим, тј. оплављеним млеком на развитак ждребади врло повољно утиче. Рано одбијање ждребади уобичајено је још и на оним газдинствима где се држе кобиле у главном због рада.

Ждребе се одбија на три начина: природним, постепеним и наглим путем. Природно одбијање је тада, када се ждребе оставља са мајком све дотле, док кобила не почне сама да се брани и ждребету не да више

да је сише. То се обично дешава у 9 месецу. Други, тј. постепени начин је најчешћи. Састоји се у томе што се користи отсуство кобиле, и ждребету даје напој од чорбастог брашна, а сисање сведе на 3 пута дневно. После 14 дана укида се сисање у подне, а после 3—4 недеље сисање у вече, тако да ждребе сише само још изјутра. То траје око 10 дана и ждребе је одбијено. Многи сточари држе да је нагло одбијање — где се ждребе одједанпут одвоји од своје мајке — још понајбоље, како за ждребе тако и за кобилу. Узнемирење је и за једно и за друго код наглог начина одбијања најкраће и стога једно на друго најпре забораве. Треба само ждребе најпре преместити на такво место, одакле се међусобно неко време не могу ни видети ни чути.

Тамо где има паше, одбијање не причињава никаквих тешкоћа. Одгајивање ждребади без паше је у опште тешко замислити, тако рећи немогуће. Сем тога, ждребад треба дотле да буду и на осталу храну сасвим навикнута. Доброг ливадског сена и сена од луцерке или детелине треба ждребе да има стално на расположењу. Тиме се подмирује и потреба за минералним материјама.

После одбијања најбоља снажна храна за ждребад је мешавина згњеченог овса (60%), пшеничних мекиња (20%) и ланених колача (20%), и то у дневној количини око 2 кгр. Осим ланених колача, ждребадима се могу давати и сезамови колачи, колачи од орашчића (кикирики) и колачи од сунцокретовог семена. Један део овса може да замени јечам или кукуруз. А нешто старијим ждребадима још к томе додати сојино брашно или прекрупу од боба.

Одлична хранива, која у току зиме замењују сочну зелену храну, јесу сточна репа и мрква. Нарочито последња, пошто се сматра да мрква има повољно дејство на цревни канал и да је добро средство против глиста. Ипак се у дневним количинама не сме претеривати, јер иначе та хранива проузрокују велики и висећи трбух. Где се ждребад преко целог дана слободно креће у пространим испустима, тамо се 5—10

кгр. ситно исецкане репе односно мркве може давати по грлу.

Дневна потреба ждребади за сољу износи по грлу 4—6 грама. Још најбоље је омогућити им да лижу камену со у грумену по вољи.

Ждребе расте најбрже у првој години живота. То сточар не сме никад да заборави, већ треба да има ову чињеницу стално пред очима и да према томе млада грла храни што боље. Но, погрешно би опет било, поклањати само пажњу на исхрану ждребади, а не водити при томе рачуна о њиховој нези. Треба дакле знати, да потпун развој омогућава правилна исхрана само у вези са правилном негом, или другим речима: добро храњено ждребе треба да се креће што више по сунцу и чистом ваздуху.

Ing. **Иван Пуцељ**

О црвљивости воћа и грожђа[1]

О сузбијању црвљивости воћа и грожђаног мољца већ је доста писано и у самом Тежаку. Али слаба је корист од свег писања, када наше прилике понајчешће не дозвољавају да се борба спроведе као што треба.

Против црвљивости јабука најбољи је лек прскање воћака са арсеновим средствима. То је лепо рећи али тешко у пракси спровести. Исплаћују се, и још како, прскања благородних воћака, лепо одгајених, са ниским стаблом, или још боље чучавих. Али прскати наше јабуке које су често отишле небу у висине, прскати воћке које дају плод средњег и лошег квалитета, то се мало рентира.

Арсенова средства против црвљивости воћака могу се добити у Пољопривредном друштву. Најјефтиније је арсеново зеленило (Уранија, Елафрозин, Швајнфуртергрин итд.) али није најбоље. Најбољи су али и скупљи оловни арсенијати, па затим кречни арсенијати. Прве

---

[1]) Уместо одговора на питање Милосава Теодосијевића из Добраче.

друштво још нема, а гледаће да их набави. Од њих је потребно 300 до 400 грама на 100 литара течности, а килограм кошта око 30 динара.

Потребно је воћке бар два пута испрскати. Први пут испрскати на недељу-две дана после свршетка цветања. Тада је најбоље да се арсенова средства додаду слабијој бордовској чорби, са 1% плавог камена, те да се истовремено сузбија и црвљивост и разне болести, међу којима је најважнија краставост плодова.

Други пут треба прскати на три до четири недеље после првог прскања. Ово друго прскања не сме бити касније од пет недеља пре зрења плодова, да би кише спрале отров пре но што плод сазре.

Да би успех био бољи, покрај прскања треба ставити на воћке и тако зване појасаве за хватање црва. То је врло проста ствар. Треба очистити најпре воћке колико се боље може од старих кора, маховина и остале нечистоће.

Затим наћи старе вреће или друге непотребне крпе, исцепати их у широке кајишеве, па их омотати око стабла, испод најдебљих грана, и привезати све канапом да ветар не однесе. Не треба јако притезати. Ове појасеве ставити почетком јуна, а за месец, месец и по дана их скинути. Тада се у њима може наћи маса учаурених црва или њихових луткица које треба изгњечити па опет везати појасеве. Кроз месец дана наново ове појасеве скинути, наново поубијати штеточине у њима, па опет везати и оставити затим до зиме. Тада и по трећи пут омоте прегледати, очистити, па ако још ваљају, оставити за идућу годину.

При прскањима ваља прскати плодове а не лишће око њих. Са ниским воћкама прскања с'' право задовољство и *увек се богато исплаћују*.

Скупљање и уништавање отпалих црвљивих плодова не препоручује се много. Они или отпадну када су црви из њих изашли, или их црви напусте чим падну са дрвета. Али ако у воћњаку има свиња, говеда па и оваца, они ће све што падне појести. Свиње се по некад толико наваде, да њушком гурају и тресу воћке да би нешто са њих спало.

*

Против грожђаног мољца борба је исто тако тешка иако је изводљива, јер лоза је бар ниска. И ту се могу најпре препоручити прскања и запрашивања *гроздова* са арсеновим средствима која се могу добити код Пољопривредног друштва.

Најтеже је одредити време када треба употребити лек. Препоручио бих да се овако поступи: обилазити чешће виноград, нарочито пред вече, и чим се примете у већем броју лептирићи, спремити се за борбу. Ако је већ време да се лоза први пут прска, узети арсенова средства за прскање и додати их бордовској чорби па прскати и против племењаче и против мољца, али обратити пажњу да гроздићи буду добро испрскани. Пошто су прашења лакша, бржа а често и успешнија могу се узети средства за запрашивање па запрашити гроздиће.

Али једно прскање или запрашивање није довољно. И зато за време осталих прскања треба додати бордовској чорби арсенова средства. Ако се види да лептирића има баш много и да су гроздови још увек пуни паучине, онда између прскања запрашивати са арсеновим средствима и тако радити све до шарка. После шарка арсенова средства се не смеју више употребљавати.

Непотребно је да кажем да су арсенова средства отрови и да се мора бити јако опрезан у раду са њима. Када се прскају воћке пазити да отров не пада на салату, лук и остало што ће се убрзо после прскања јести.

Најзад, саветовао бих да се проба следећи лек противу мољца у гроздовима. У Пољопривредном друштву може се добити прашак од бухача. За 100 литара чорбе потребно је $1^1/_2$ кгр. прашка. Чорба се пак справља на овај начин: у 50 литара воде, најбоље кишнице, растопи се $1^1/_2$ кгр. обичног белог сапуна за прање. У сапуницу сипа се прашак, измеша се добро и руком измрве све грудвице. Остави се да се све кисели најмање један дан и ноћ и за то време треба промешати по кат-кад добро чорбу. Затим допунити

до 100 литара, процедити и прскати са чорбом само гроздиће. Прскати треба када се у гроздовима примети паучина са црвима. Ако је прашак био добар, то јест свеж и чорба добро справљена, црвићи ће бити убивени. Чак и они у зрнима излазе и бивају уништени. Према потреби мора се прскати два до три пута, пошто лептирића има стално у винограду те они носе јаја на гроздове током целог лета.

Прашак од бухача и чорба од њега су потпуно безопасни за човека.

Dr. П. Вукасовић

Најбоље летње сорте крушака

Летње сорте крушака су рентабилне за трговину за оне крајеве, где се воће може брзо и лако пренети до тржишта, и где се може лако и брзо уновчити. Има много сората летњих крушака, али ми ћемо овде поменути само неколико, које су најбоље и које се у трговини данас највише траже и најскупље плаћају. То су Косциа, летња караманка, Клапов љубимац, Виљамовка и Аманлисова водењача.

Косциа

Косциа води порекло из Италије. Дрво ове сорте је доста бујно, ствара пирамидалну или купасту круну. Кора старих грана пепељаве боје, а једногодишњи младари имају зеленкасто-пепељаву боју. Лишће дугуљастог облика, глатко, лице зеленкасте боје а наличје бледожуте боје. Даје право стабло, рано породи, у Букову је породила у 4 и 5 година и добро рађа.

Сл. 12. — Косциja

Плод је средње крупноће, облик дугуљасто-јајаст, према петељци шиљаст сличан донекле калуђерки. Површина плода равна, без икаквих испупчења, кора глатка. Највећа ширина одмах изнад чашице, одакле се према чашици нагло заобљује а према петељци постепено сужава, те постаје шиљаста. Петељка није усађена, а у основи је месната те чини продужење самога плода, у основи повијена на једну страну, кратка, доста дебела и месната. Чашица отворена, средње

крупноће, смештена на површини без икаквог удубљења. Основна боја коре зеленкасто-жута, а када добро сазри добије жуту боју, прожету зеленим тачкицама.

Месо бледо жуте боје, средње сочности, врло слатко са пријатним мускатним мирисом. Семена кућица близу чашице, издуженог облика. Сазрева у другој половини јула месеца. Може се чувати 2—3 недеље и врло добро подноси транспорт.

По крупноћи, квалитету, трајности и подношењу транспорта, ова сорта може се уврстити у одличне летње сорте крушака. Она се у трговини много тражи и скупо плаћа, те се свакоме препоручује. Код нас није раширена. Гранчице од те сорте могу се набавити из Средње пољопривредне школе у Букову (код Неготина).

2. Летња караманка

Ова сорта се сматра за домаћу и раширена је по целој нашој држави, а највише у Источној Србији и Босни. У Источној Србији, у околини Врања, Лесковца, Ниша, Пирота зову је: „благунци" или „медунци", а у Босни и у околини Сарајева „батвача".

Плод је средње крупноће до крупан (200—250 грама), кора глатка а површина врло неравна. Облик плода трбушасто-крушкаст, највећа ширина је одмах изнад чашице, одакле се према чашици постепено заобљује а према петељци благо сужава и издужује, понекад са стране је мало спљоштена; по целој површини се виђају широка испупчења и удубљења која дају плоду неравну површину. Чашица средње величине полуотворена или отворена, смештена у плитку, средње широку јаму, око које се виђају испупчења. Петељка дугачка, танка, дрвенаста, кестењасте боје и искривљења, при врху мало проширена, при основи месната и јако проширена, преко тог меснатог проширења везује се плодом те изгледа као батак, због чега је у неким крајевима зову „батвачом".

Кора је глатка, сјајна, испочетка жућкасто-зелена а када добро сазри лимунасто-жута или јасно-жута, са сунчане стране добије кармин-црвенкасту превлаку што није код свих плодова. По целој површини примећују се ситне беличасто-жуте тачкице. Често се налазе по плоду мрље од фузикладијума. Месо је беле боје, а када добро сазри постаје жућкасто, средње сочности, крто, јако слатко, због чега је називају у неким крајевима „медунци" или „благунци". Због тога што су плодови врло слатки, могу се јести и раније, док нису потпуно дозрели, а када ужуте, много је као рану сорту нападају осице те наносе велику штету. Сазрева у почетку августа, а може се чувати до половине септембра, нарочито ако се обере 8—10 дана пре него што ужути. Од-

лична сорта за јело у свежем стању, а још боља је за сушење и спремање компота; за сушење нема боље сорте од ње, због тога што је врло слатка и што није много сочна. Добра је такође и за друге прерађевине, мармеладе, пекмезе и др.

Дрво је врло бујно, само не даје право стабло, те ако желимо да од ње добијемо високо стаблене воћке, боље је да се калеми у круну. Бочне гране се повијају, те се од њих тешко може изградити пирамидални облик, дају широку круну. Младе гране имају кору глатку, зеленкасто-чоколадне боје са крупним сочивкама. Лишће је крупно, глатко са обе стране, сјајно, ситно назубљено по ободу. Дрво може дуго година да живи и да израсте врло велико. Рано рађа, редовно и добро рађа. Плодови су јако осетљиви према појединим болестима (крастави плодови). Врло добро успева на дуњи. Заслужује сваку препоруку.

3. Клапов љубимац

Ова сорта води порекло из Америке. Добивена је из семена од крушке „шумске топљивке"; пренета је у Европу 1850 године под именом „Клапов љубимац".

Плод је средње величине а некада и крупан, облик је правилан, крушкаст са равним половинама, трбушаст близу чашице одакле се слабо сужава и заобљује према чашици а постепено и више сужава према петељци те изгледа мало шиљаст и при петељци зарубљен.

Сл. 13. — Клапов љубимац

Чашица полуотворена, листићи тврди, слабо маљави, чашично удубљење слабо приметно или не постоји. Петељка средње дужине, дебела, дрвенаста, усправна или повијена, при основи проширена и месната, нема петељкино удубљење. Кора је глатка и сјајна, основна боја јасно-зелена докле је на дрвету, а доцније када добро сазри добија жуто-зелену до жуту, а са сунчане стране превучена јасно-црвеним мрљама или пругама, те плод добија врло леп изглед; око чашице и петељке често пута се вија рђаста превлака. Месо жућкасте боје, фино, сочно, топљиво, са одличним слатко накиселим укусом и врло пријатним мирисом. Семена кућица велика, коморе простране са недовољно развијеним семенкама.

Сазрева крајем јула и може се чувати 15—20 дана. Мора се брати 10—12 дана пре него што је потпуно кора пожутела, јер ако се бере када потпуно пожути плодови брзо пропадају. По квалитету меса, крупноћи и лепоти плода ова се сорта може уврстити слободно међу одличне сорте летњих крушака. У Ваљеву на школском имању слабо је успевала. Дрво расте доста бујно док је младо, а доцније када почиње рађати бујност се смањује. У расаднику саднице дају право дебло, те могу служити за двогубо калемљење, код оних сората крушака које не дају право стабло. Ствара пирамидалну круну. Не подноси свакојака земљишта, те се при сађењу мора водити рачуна о томе. Тешко подноси тешка, влажна и сувише збијена земљишта. Може се гајити као високо стаблена воћка, али најбоље плодове даје ако се гаји у виду вештачких и чучавих облика.

Доцкан цвета у пролеће и цветање траје дуже времена, те не страда од пролетње слане и мразева. Лист па и младари јако су отпорни према криптогамским болестима. Код нас ова сорта је заступљена само по расадницима а у народу је слабо раширена. Препоручује се за гајење тамо где се воће може брзо продати и где су саобраћајна сретства подесна за преношење брзо на пијацу.

4. Виљамовка

Ова сорта је добивена у Енглеској од воћара Веслера у Алдермастону из семена 1796 године. Од те сорте су биле раздате калемграничице појединим воћарима у томе крају међу којима је био и Ричард Виљамс, који је ту сорту калемио, добио од ње плодове и први је изнео на једном воћарском конгресу 1816 године па јој је зато дато његово име.

Из Енглеске је ова сорта брзо пренешена у Америку, Белгију, Француску а најпосле и у Немачку и остале државе. По неко дрво има и код нас по расадницима а у народу је слабо позната што је за жаљење. На много је места у Србији зову „краљевком", зато што су добијали саднице из школе у Краљеву. Плод је средње крупноће, а при повољним условима и крупан. Облик плода је јако променљив, али најчешће је крушкаст или јајаст са неравном површином, трбушаст ближе чашици одакле се мало сужава и заобљује према чашици а постепено више сужава према петељци; код саме петељке је зарубљен, где се налази мало петељкино удубљење. Од полутара према петељци површина је врло неравна услед испупчења и удубљења различите величине, а често пута је једна половина јаче развијена него друга, те плод изгледа код петељке мало искривљен.

Чашица је отворена, листићи кратки, чврсти, усправни, чашично удубљење врло плитко, опкољено ситним ребрастим

удубљењима и испупчењима. Петељка дебела, средње дужине, полумесната или полудрвенаста са неравном површином, жуто-кафене боје, мало накривљена, смештена у плитко удубљење опкољено слабим испупчењима.

Кора танка, испочетка зелено-жута а доцније лимунасто-жута прошарана рђастим тачкицама, са сунчане стране често пута се виђају и целе мрље рђасте боје нарочино око чашице и близу петељке.

Месо беле боје, сочно, врло топљиво, без каменастих ћелија, са врло пријатним слатко накиселим укусом и пријатно-мускатним мирисом. Овај укус и мирис плодова је најизразитији ако се плодови оберу 5—10 дана раније него што потпуно сазру и чувају се да дозру у хладном локалу. На тај начин се плодови могу чувати дуже. Ако се плодови оставе да презру на дрвету онда губе своје добре особине и не могу се чувати више од 15—20 дана.

Сл. 14. — Виљамовка

Доба сазревања код ове сорте у различитим крајевима је различито, код нас сазрева крајем августа а у хладним крајевима у септембру. Ако се обере неколико дана пре потпуне зрелости траје 2—3 недеље и врло добро подноси транспорт. Ова сорта је једна од најбољих летњих сората крушака. У Северној Америци и у Француској ова сорта се гаји у великој количини и то најчешће у виду чучавих облика. Ова је одлична трговачка крушка, од ње Французи велику количину извозе за Енглеску.

Дрво док није породило расте бујно, а чим почне да рађа услед велике родности бујност се смањује, због чега не може достићи велики пораст. Боље је да се гаји као чучава воћка, те да би се орезивањем могла регулисати родност. Калемљена на дуњи брзо пропада, јер нема добар афинитет са дуњом, те када желимо да имамо подлогу дуњу, онда морамо вршити двогубо калемљење тј. прво на дуњу окалемимо неку сорту која иде добро па на ту сорту после окалемити „виљамовку".

Виљамовка је врло згодна за све вештачке облике, нарочито за палмете и пирамиде. Као високо стаблена воћка ствара пирамидалну круну са усправним гранама. При орези-

вању на родност, мора се орезати краће да би се она окца на младарима која се при основи налазе развила у родне гранчице.

5. Аманлисова водењача

Спада у класу „масларки" (водењача). Порекло води из Француске (Бретоније) одакле је раширена прво по Француским воћарским крајевима 1805 године, а после и по целој Европи па и на Балкану.

Плод је крупан, облик трбушасто-крушкаст, није сталан, те је некад јаче а некад слабије трбушаст. Чашица отворена или полуотворена, листићи ситни, отврдли, мало маљави; чашично удубљење средње дубине са слабим наборима опкољено. Петељка средње дужине и дебљине, доста чврста, дрвенаста, врло слабо угнута у плод. Кожмурица дебела, зеленкасто жуте боје и са сунчане стране врло слабо црвенило; има много финих смеђих и рђастих тачкица а по некад и целе мрље због чега је кора на тим местима рапава.

Месо је беличасто а испод кожмурице нешто зеленкасто, фино, сочно и топљиво, слатко накиселог укуса и пријатног мириса. Дозрева у другој половини августа а у топлим крајевима и на чучавим облицима раније. Држи се врло кратко време те се мора брзо трошити. Мора се брати 8—10 дана пре потпуног сазревања. Дрво расте бујно, рано пророди и редовно рађа. Успева боље на лаким и топлијим земљиштима. Препоручује се за гајење само тамо где се може брзо утрошити јер се слабо чува. Одлична је за прераду у компоте и др. прерађевине.

Ing. Јордан Димитријевић

Лачење, закидање и заламање зелених ластара и чишћење заперака винове лозе.

Лачењем или уклањањем непотребних зелених ластара винове лозе допуњује се резидба. Са чокота очењују се сувишни и непотребни зелени ластари који се налазе у средини крље и испод крље, као и сви они зелени ластари, који не служе ни као родни листари, нити би служили за стварање резника или кондира или уопште за стварање чокотовог облика. Уклањањем непотребних зелених ластара чокот добија више светлости и промаје.

Код младих и бујних винограда, да би се избегла реуљавост не треба лачењем да се уклоне сви непотребни зелени ластари, већ се извесни од њих оставе да ослабљују сувишну бујност чокота. А још је боље да се лачење младих и бујних винограда, који страдају од реуљавости, извршти тек онда када је цветање лозе потпуно завршено и плод се заметнуо.

Ако су виногради стари и њихова бујност сласа или умерена, лачење се врши правилно и потпуно. Ово стога што би сувишни и непотребни зелени листари за свој пораст исцрпљивали и слабили чокот без потребе. У овом случају лачење извршити што раније чим се ластари могу лако прстом да очену. За лачење узимати само добре и вичне резаче, пошто само ти људи могу знати који су зелени ластари за чокот сувишни и непотребни.

Закидање зелених ластара винове лозе врши се код стоних сората грожђа, нарочито оних који се гаје на шпалире, кордунице, османлуке и у опште оних који се високо орезују. Овим закидањем постиже се: да се уједначи пораст ластара; да се појача пораст ластара који су кржљави, а желимо да су јачи; да се поспеши развиће пупољака који се налазе на основици ластара; да се омогући правилније цветање лозе и заметање плода; да се спречи сувишно развијање непотребних ластара; а да се повећа плодност-родност лозе.

Код винских сората грожђа закидање зелених ластара врши се само онда, ако су те сорте сувише бујног пораста и ако страдају од реуљавости.

Пораст јаких ластара њиховим закидањем успорава се, док се тим закидањем појачава развиће слабих ластара. На овај начин разборит виноградар још при закидању зелених ластара може много да помогне развитак оних ластара који ће му наступајуће године служити за родне-кондире лукове, а и резнике.

Код лозе гајене на шпалирима или луковима закидају се само они зелени ластари, који су на врховима лукова или дугачких кондира, да би се, као што рекосмо, појачали ластари који ће идуће године служити за лукове, кондире и резнике.

Обично, ово закидање зелених ластара врши се онда, када је цветање лозе потпуно завршено, гроздови потпуно формирани, и када су два листа изнад вршног грозда достигла од прилике половину своје нормалне величине. Овај се посао, дакле, изводи крајем месеца маја или почетком јуна. Зелени ластари закидају се на три до четири листа изнад последњег (вршног грозда).

Код сората лозе које пате од реуљавости, па било да су оне тој мани по природи подложне, било да страдају од реуљавости због сувише бујног пораста услед плодности земље, бујности подлоге и т. слично, закидање зелених ластара треба да се изврши непосредно пре *цветања лозе*, јер се тиме потпоможе правилније оплођавање цветова.

Закидање зелених листара у овом случају (пре цветања лозе) врши се на два листа изнад вршног грозда.

Кад из закинутих ластара избију вршни младари (заперци) онда, ако је потребно да се скраћују, закидати их

остављајући на родним лозама још по 3—4 нова листа. На тај начин на лози ће бити више лишћа, а то је потребно за стварање шећера у зрну.

Заламање — прекраћивање зелених ластара винове лозе у ствари је доцно закидање њихово и врши се обично код нас по виноградима, који се кратко орезују. Тај се посао врши кад лоза бујно расте и када у своме порасту преврши притку, што бива када у дужину (висину) израсте за 1,20 до 1,40 м.

Циљ заламања је: да се хранљиви сокови лозе, који би служили за исхрану непотребних делова чокоћа, који се заламају, упуте у гроздове и остале потребне делове, који на чокоту остају, као и да се омогући извођење појединих радова око лозе.

Обично, ово заламање треба да се врши онда, када је већ престала пролетња бујна вегетација лозе и пре но што се код грожђа отпочне појављивати шарак, дакле крајем месеца јула. А само изузетно, ако је пораст лозе сувише бујан, то се заламање може да изврши и раније, крајем месеца јуна.

Заламати-прекраћивати ластаре на десет до двадесет листова изнад последњег (вршног) грозда.

Ваља знати да је доцно а кратко вршено заламање штетно, јер се тиме повећава стварање киселине у грожђу, на штету шећера.

Чишћење зајерака врши се обично приликом закидања и заламања зелених ластара, јер ти заперци у нашим виноградима ништа не користе, а својим порастом троше хранљиве састојке и на тај су начин штетни за лозу. У топлим пределима пак, где се лоза не гаји уз притку и где је сазревање лозе раније, заперци се не чисте, пошто тамо њихово лишће више ствара него што троши хране.

Заперке не треба закидати до саме лозе (као што то многи чине), већ треба закидати (отсећи) на 2—3 листа од основе, т. ј. треба да остану 2—3 листа на сваком заперку, а остало да се уклони.

Међутим, не треба ни чишћење заперака вршити у времену када се на грожђу почне појављивати шарак, већ пре тога доба.

Ник. Ж. Петровић

Израда јогурта

Израда јогурта састоји се из два дела. У први део спада израда јогуртне културе, а у други део додавање јогуртне културе млеку и добијање јогурта. — За израду јогурта узима се кравље млеко које је здраво и пријатнога укуса.

А. *Справљање јогуртне културе* — врши се на следећи начин: 1) узети $^1/_4$ л. млека одмах по мужи, процедити исто на уландеровом цедилу или кроз фланелско платно. 2) Процеђено млеко ставити у један чист алуминијумски лонац и пастеризирати у једном суду топле воде на 85 степени целзијевих за време од 15 минута. 3) Пастеризирано млеко расхладити на 40 степени а потом истом додати 10 кубних см. наручене јогуртне маје и добро промешати. — Јогуртна маја може се добити и од наших трговаца који продају млекарске потребе или се може добавити директно из иностранства. 4) Алуминијумски суд са млеком оставити на температури од 38 степени целзијевих на миру за време од $2^1/_2$ часа. За ово време млеко ће се подсирити тј. култура ће бити готова. 5) Овакву справљену културу јогурта ставити на хладно место и чувати до употребе.

Б. *Засејавање млека са културом јогурта* врши се на следећи начин: 1) одређену количину млека за израду јогурта пастеризирати на 80 степени целзијевих и за време од 30 минута. 2) Пастеризирано млеко расхладити на 40 степени целзијевих и на овој температури додати му 3% од напред справљене културе. Ова количина културе од $^1/_4$ литра биће довољна за 8 литара млека које желимо претворити у јогурт. Ако се жели да справи већа количина јогурта, у том случају мора се справити и већа количина јогуртне културе. При стављању јогуртне културе у пастеризирано млеко треба исту пропустити кроз једно чисто стерилизирано жичано калајисано сито како би се избегле громуљице у јогурту. 3) Млеко засејано са овом културом треба добро измешати а потом сипати у јогуртне боце па исте ставити у нарочито справљене сандуке који су унутра обложени филцом или другим вуненим тканинама. Место сандука могу се употребити судови у којима се налази вода која мора имати температуру од 38 степени целзијевих. 4) После једног времена од $2^1/_2$ часа јогурт је у флашама готов и исти треба одмах оставити на хладно место до употребе. На топлоти јогурт не сме остати јер иначе прокисне и није за употребу. — Пре употребе јогурт треба добро у боци измешати. Јогурт је млечан производ који се на нашем селу не справља. Њега замењује кисело млеко, које нема све особине које има и јогурт те би исти требало и на нашем селу да се справља. Јогурт не само да одлично храни и освежава људски организам као храна и пиће већ има и лековито дејство при разним оболењима.

Никола Симић

Помозимо нашем виноградарству

Проблем уновчења производа нашег виноградарства сваким даном постаје све тежи, јер се ова грана пољске привреде није на време поставила на здраву основу, није се озбиљно и енергично приступило решавању актуелних питања, те је дошло до превелике производње вина и то вина рђавог квалитета.

Данас, када цене свима другим аграрним производима скачу, производни трошкови у виноградарству постају све већи, настаје једно врло тешко економско-социјално питање *питање животног опстанка наших виноградара у типично виноградарским крајевима.*

Виноградарство у равничавим — невиноградарским крајевима, где одлично успевају и друге културне биљке, сматра се као нузгредна грана, али која даје 100 хектолитара вина по хектару, наравно врло рђавог вина, које се продаје по један до два динара литар, али још увек са великом рачуницом тј. чистим приносом. То је вино убило глас високо квалитативним винима из типично виноградарских крајева, направило хаос на тржишту вина, јер је ниском ценом задовољило масе наших потрошача — рђавих познаваоца добрих вина. Да би издржали конкуренцију виноградари у типично виноградарским крајевима морали су садити сорте велике родности а које су наравно квалитативно рђаве, те су тако заведени још даље странпутицом.

Српско пољопривредно друштво у Београду осетило је тешко стање које преживљују наши прави виноградари, па је и повело акцију око решавања појединих питања, која стоје у уској вези са просперитетом и рентабилитетом виноградарства код нас.

Тако је ових дана Друштво сазвало конференцију претставника пољопривредних организација, надлежних министарстава и пољопривредних стручњака ради испитивања цена плавом камену који је у последње време, без разлога поскупио. Одмах другог дана Пољопривредна подружина у Срем. Карловцима одржала је збор виноградара, коме је присуствовало око 220 људи, где је као делегат Друштва присуствовао п. претседник г. До. Младен Јосифовић, професор Универзитета из Београда и одржао једно врло лепо предавање о проблемима нашег виноградарства.

После исцрпне дискусије донета је и резолуција у којој збор на првом месту, тражи: да што пре ступи на снагу Уредба о санацији виноградарства; да се истом најстрожије ограничи гајење винове лозе само на виноградарске крајеве а да се по равницама, где могу да успевају и друге рентабилне културне биљке, апсолутно забрани подизање нових

винограда а тамо где су већ подигнути наметне по чокоту толико велики порез да им гајење винове лозе постане апсолутно нерентабилно.

Овакав захтев виноградара из једног типичног виноградарског краја потпуно је оправдан и ово би био једини сигуран и ефикасан начин за успешно решење тешког економског - социјалног проблема у виноградарским пасивним крајевима.

Други важан захтев овог збора јесте: укидање трошарине на вино или одређивање паушалне трошарине коју би плаћали гостионичари.

На збору се је најдужа и најжешћа дискусија водила око питања набавке плавог камена и његове цене. Тражено је да се одмах укине царина на плави камен из иностранства јер је и до данас цена плавом камену била врло висока а последње повишење цена врло ће тешко погодити сиромашне виноградаре, чији се производи данас најслабије уновчавају а производни трошкови све су већи.

Последњи је час да се повољно реши питање уновчења виноградарских производа, последњи је час када треба спасавати наше сиромашне виноградаре у типично виноградарским крајевима. То је могуће само ако се *законом забрани подизање винограда ван типично виноградарских крајева.*

Живомир Д. Милојевић
секретар Пољопривредне Подружине у
Срем. Карловцима

Питања и одговори

Питање: У Тежаку бр. 14 од 1936 год., на стр. 474 па до 478 излажу се разна испитивања о саставу чорбе од квасије против лисне ваши на брескви и осталим воћкама. Молим да ми Друштво у следећем броју листа одговори да ли су завршена испитивања са овом чорбом и да ли су постигнути повољни услови, то јест са чиме се бресквe могу заштитити од вашију, где се ово средство може купити и у које се време употребљава.

Одговор: Са чорбом од квасије (горког дрвета) нису вршена никаква нарочита испитивања. Она је већ одавно позната и одавно се употребљава против лисних вашију. Код нас није могло раније бити ни говора о њој пошто се квасија могла добити само у дрогерији или апотеци по цени од 60 до 70 па и више динара 1 кг. Сада је можете добити у Српском пољопр. друштву по 15 дин. 1 кг. на веће количине те се чорба од ње већ може препоручити.

Чорба од квасије нарочито добро дејствује против *зелене*, или како је негде зову и *ђлавичасте лисне ваши*. Она се обично јавља касније, током маја, и нападнуто лишће се не коврча већ временом поцрни и отпада. Плодови престају да се развијају, отврдну и отпадну.

Брескву нападају и друге ваши, једна *црна* и једна *жућкасто-зелена*. Оне се јављају рано, са првим листовима, и од њих се лишће јако коврча. Чорба од квасије д јствује нешто слабије на њих али ипак довољно да се може препоручити.

Правило је да се свако средство против лисних вашију, па дакле и чорба од квасије, употреби чим се примете прве ваши. Ни у ком случају не чекати да се намноже и да се лист почне увијати. Треба добро прскати да се воћка накваси. Прскање по потреби понављати.

Како се справља чорба од квасије већ је изложено у чланку који помињете. Ја сам постигао одличан успех и са чорбом справљеном од 2 кг. квасије и 1 кг. сапуна на 100 л. воде. При јаким навалама и ако сте закаснили, повећајте количину квасије.

Dr. П. Вукосавић

Питање: На кајсијама настало је сушење гранчица у ширим размерама. Молим за упут шта се може радити да се ширење ове појаве задржи. Прилажемо једну увенулу гранчицу.

Милорад Павичевић и
Милош Стојићевић

из Гор. Врањске-Шабац

Одговор: На основу послате увенуле гранчице могао сам установити да је настало сушење гранчица кајсије дошло као последица напада једне паразитне гљивице (Monilia laxa). Ова гљивица се сваке године јавља на кајсијама, али не увек у истој јачини. Нарочиту опасност претставља у годинама када је пролеће кишовито и хладно. Ово неповољно време појачава осетљивост кајсије према паразиту, који тада може сасушити врло велики број прошлогодишњих ластара. У ластаре гљивица продире поглавито преко цветова, који бивају први заражени. Кад допре у дрво она ту настави да се развија и повлачи сушење гранчица на већој или мањој дужини.

Ова паразитна гљивица презимљује било у гранчицама зараженим у претходној години, било у сасушеним плодовима, који често остају висећи на гранама у току целе зиме и ту дочекају пролеће. Одатле она прелази на цветове и захвата здраве ластаре.

Као мера борбе могло би се препоручити: 1) сасецање и спаљивање свих сасушених гранчица; 2) скупљање и спа-

љивање сасушених плодова, и 3) рано спролећа, пре цветања и листања, треба испрскати кајсију бордовском чорбом са 3% плавог камена. При овом прскању треба се постарати да све гранчице буду добро наквашене чорбом.

D. Младен Јосифовић

Питање: Чачанска пољопривредна подружина шаље парче коре са шљиве и акт следеће садржине:

Душан Савић из Трбушана, редован члан Срп. пољоп. друштва доставио је приложени примерак ваши која се појавила у његовом шљивику, па моли да исти примерак достави Друштву ради стручног испитивања и утврђивања која је ваш у питању и како се сузбија. Резултате о овоме доставити преко Тежака.

Одговор: На већем примерку примљене коре виде се мале, сивкасто-пепељасте крастице. Када се одигну иглицом, испод љуспица од којих се састоје, налазе се сасвим пљоснате ваши крушкастог облика а боје затворено црвене, као вишња. То су женке под својим штитићима, чије скупине чине крастице.

На мањем примерку коре налази се исто тако по неки штитић али крај њих и као дугуљаста бељичаста јаја. То су штитићи мужјака, сада празни јер су се они током прошлог лета излегли.

Штеточина која се налази на кори је тако звана *црвена штитаста ваш.* Од увек ју је било на разним воћкама, али обично у мањој мери те није привлачила пажњу, или још пре, на воћке се досад уопште мала пажња обраћала те је нису ни примећивали. Нарочито је честа код нас на крушкама, које услед ње закржљаве, па затим на трешњама, јабукама, а последњих година и на шљивама. Претпрошле године јавила се у грдној мери у околини Мионоце, Бабајића и Словца и изазвала читаву узбуну међу воћарима. Срећом никакве веће штете није нанела и сада полагано ишчезава.

Сигурно ће и код вас бити исти случај, али ако је има у већој мери боље је да се воћке од ње очисте. Ово се може најбрже и најбоље учинити са обичном четком за рибање и за неколико часова рада. Једна четка од 5—6 динара довољна је да се очисте до 200 воћака. Пошто се ваш налази поглавито на стаблу и при основи дебљих грана, довољно да се само они исчеткају. Може се употребити и жичана четка, која је нарочито направљена за чишћење воћака од старих кора и маховина.

Да је још зима, да пупољци још нису кренули, очишћене воћке могле би се испрскати са неким воћним карболинеумом (карбокримпом, лозолом итд.) али то није неопходно.

Као што видите, дошло је време да се и воћке тимаре иако се то још ни са стоком не чини.

Сама прскања са воћним карболинеумом или другим течностима (биљобран итд.) не дају добре резултате на неочишћеним, неисчетканим воћкама. Исто тако кречење воћака је некорисно, јер се ваши под кречом врло добро развијају.

Dr. П. Вукасовић

Програм рада Српског пољопривредног друштва за 1937 год.

Прописан на основу чл. 1, 3 и 4 друштвених правила и чл. 8 пословника

На седници Управног одбора од 29-IV-1937 год. усвојен је следећи програм рада:

I *У васпитно-пропагандистичком правцу*

1) Да се путем друштвених издања и откупљених књига као и путем предавања и растурањем летака и брошура, ради на ширењу савременога знања у народу за боље газдовање у пољопривредној производњи и на подизању стручног образовања пољопривредника.

2) Да се путем конгреса и конференција расправљују важнија пољопривредна питања и закључци донесени на њима достављају надлежнима у циљу примене и настојати да се по њима поступи.

3) Да се распишу стечаји за напредније начине рада.

4) Да се ради на приређивању пољопривредних изложаба, курсева и течајева.

5) Да се ради на оснивању нових подружина, књижница и читаоница и омладинских дружина и са њима и раније постојећим одржавају што тешње везе ради успешнијег рада у васпитно-пропагандистичком правцу.

6) Да се врши преглед постојећих и нових друштвених организација у циљу контроле и стручног упућивања.

7) Да се јачим пропагандним радом утиче на гајење пиљних биљака у циљу боље и правилније исхране стоке.

8) Да се пропагира рад на сузбијању и лечењу сточних заража и болести и помаже рад на набавци серума.

9) Сарађивати са Савезом здравствених задруга у васпитно-пропагандном пословању.

10) Да се као „Тежакова библиотека" издају брошуре, практичне поуке, које ће обухватити најважнија питања из разних пољопривредних грана.

II *У посредничко набављачком правцу*

11) Радити и даље настојати на томе, да пољопривредници добијају справе и материјал најбоље каквоће, које пре

растурања у народ испитати у погледу ваљаности и практичне употребе.

12) Радити на набавци справа, алата, семена, вештачког ђубрива и др. материја и ове раздавати члановима под најповољнијим условима и на кредит.

13) Да се преко подружина и чланова благовремено изврши откуп семена луцерке и детелине по повољним ценама.

14) Да се рад Трифолин станице подеси тако, да се чишћење семена приватних странака, а првенствено пољопривредника за најкраће време обави и очишћено семе врати.

III *Остали радови.*

15) Настојати и предузети све што је потребно да се друштвени дом у овој години подигне.

16) Нудити и тражити сарадњу свих пољопривредних установа и других друштава и удружења пољопривредног карактера.

17) Припремити измене и допуне друштвених правила у циљу реорганизације састава Управе и пословања Друштва.

18) Радити на установљењу Савеза свих пољопривредних организација и удружења у Краљевини.

19) Да се за све пољопривреднике траже повластице у пола цене за вожњу на државним железницама и бродовима за три дана у сваком месецу а у $^1/_4$ цене за ескурзије и посећивање пољопривредних конгреса, конференција и изложба.

20) Да се ради на смањивању царинских ставова за увоз најпотребнијих пољопривредних справа и других потреба и за извоз пољопривредних производа. Тако исто да се ради на смањивању градске трошарине на пољопривредне производе.

---

† Михајло Витровић,

земљорадник, резервни официр, редован члан Српског пољопривредног друштва.

Преминуо је Михајло Витровић, 13 марта тек. год., у 42 години живота, у најбољем добу стварања. Немилостива судба је хтела те је околина Ваљева изгубила једног од најнапреднијих пољопривредника и бораца за напредну пољопривреду.

Михајло Витровић свршио је пољопривредну школу у Шапцу 1911 год. као један од најбољих ученика. По свршеној школи вратио се на своје имање и отпочео да га уређује

онако како је у школи учио. 1915 године ступио је у редове за одбрану отаџбине. У рату је провео све време до његовог свршетка из кога је изашао као потпоручник. У служби војске остао је и даље до 1922 год., када је поднео молбу за оставку на официрску службу, да би могао наставити започето дело—уређења свога газдинства, јер је веровао да ће се на тај начин достојно одужити Краљу и Отаџбини.

На уређењу свога запуштеног и ратом оштећеног газдинства отпочео је одмах по доласку из војске без оклевања и са највећим убеђењем на успех. Резултати његовог плодног и интезивног рада одмах су запажени и ако је велика пољопривредна криза, која је ускоро наступила, правила великих сметњи напретку свих пољопривредних газдинстава, па и његовом.

† Михаило Виторовић

На имању Михајла Виторовића прво се почињу појављивати боље пољопривредне зграде: сушница система Др. Стојковића, боље стаје за стоку, бетонско ђубриште, шупа за пољопривредне машине, пчеланик са кошницама новијег типа. Подигао је куће које одговарају хигијенским условима.

За време навале штитасте ваши на шљиваке позивао је своје суседе да се боре против те штеточине. Он је свој правилно подигнут и узоран воћњак прскао и доказао да је заштита могућна. Његов воћњак се зеленио међу опустошеним воћњацима суседа, који га нису хтели послушати.

Михајло Виторовић није се задржао само на техничком уређењу свога газдинства, већ је радио и на економско-социјалном и хигијенском пољу. Трудио се да уреди хигијенски, уредније и бољи живот како у својој породици тако и код осталих пољопривредника. Саветовао је својим друговима како је потребно читати у циљу свога усавршавања. Он је, можда једини пољопривредник у својој околини који је имао собу за читање у којој се налазе ормани са књигама. Примао је неколико листова и часописа.

За уређење свога газдинства, које служи за узор, примио је 1936 год. награду Српског пољопривредног друштва од 1500 динара. Учествовао је сарадњом у свима пољопривредним организацијама. За редовног члана Српског пољопривредног друштва изабран је још 1928 године. Он је један од нај-

главнијих покретача за подизање основне школе у Златарићу — своме селу.

Смрћу Михајла Витровића наше село изгубило је једног заслужног пољопривредника.

Нека му је слава и хвала!

Ст. Јешић.

Из пољопривредне књижевности.

Нови начин подизања винограда најновијим начином калемљења

Лазар Богичевић виноградар написао је ову књижицу и намењо је практичарима виноградарима. До сада су код нас преовлађивали начини калемљења: *на зрело са стратификовањем, на зелено уйролеће*. Само је по ретком изузетку калемљено *зрело на зелено* и *зелено на зрело*. Виногради су стално тражили још који начин да би задовољили своје разноврсне потребе у виноградарству. Разни покушаји остајали су више или мање без успеха. Један начин који се последњих година све више шири како код нас тако и у неким виноградарским земљама, а нарочито у Румунији јесте *калемљење на зелено уједен*, односно зелено калемљење пред крај активног кружења сокова код лозе.

Писац као практичан виноградар који је по овом начину подигао свој виноград и увидео сву практичну страну његову, био је побуђен да овај начин калемљења лозе и подизања винограда опише и отштампа у овој књижици. Књижица је срђена овим редом: *Радови йрве године*: сађење дивље лозе, нега подлоге до калемљења, време калемљења, избор вијоке, калемљење, везивање и огртање калемова; *Радови друге године:* резидба калемова, попуњавање празних места, р видирање калемова, калемљење на зелено непримљених калемова. Књига има 40 страна а илустрована је са 15 слика, цртежа и фотографија.

Добре стране подизања винограда јесењим калемљењем ове су: проценат примања је задовољавајући, калемљење се врши пред јесен када је радна снага јевтинија него у друго доба, калем прородн још у другој години по калемљењу, омогућена је боља селекција јер се вијоке скидају са чокоћа пуног грожђа ко е је у току зрења.

Сваком виноградару, пре него што се реши да подиже виноград, препоручује се да прочита ову књижицу. Ц на књиге је 10 динара.

М. Ј. Никетић

Извод из записника
Управног одбора Српског пољопривредног друштва

15 седница (8-IV-). Одлучено је: Да се одобри кредит у роби за ову годину подружинама: у Лозовику 23.000 са дугом из 1936 у 2.434.50 дин., у Белановици 32.000 са дугом из ранијих година, у Ст. Аџибеговцу 25.000 у Удовицама 13.000; накнадни кредит у Чуругу 10.000-; у Лазаревцу трст. 1.000-; у Лазаревцу колубарском 6-000-; затим редован кредит у Пожаревцу 29..500 и у Ђаковици 11.500 са дугом из 1936 год. у 200 динара.

Да се подружини у Куршумлији не може одобрити нов кредит докле дуг из 1936 године не сведе на 10% од његовог износа.

Да се подружини у Варварину пошаљу тражених 10 прскалица пошто је за исте послала капару а за остатак уредне менице за обезбеђење.

Да се Српској певачкој дружини у Темишвару изда помоћ од 100 динара.

Да се подружини у Ђаковици отпише од њеног текућег рачуна сума у 480 динара судских такса и адвокатских трошкова за ранија дуговања.

Да се подружини у Лозници одобри кредит у роби за ову годину од 20.000 динара у коју суму да се урачуна дуг из 1936 год. У колико Подружина буде исплаћивала дуг из прошле године у толико може користити већи кредит за ову годину, али укупан кредит да не прелази суму од 20.000 динара.

Да се Подружини у Барзиловици одобри кредит у роби за ову годину у 12.000 дин. с тим да га може користити кад пошаље уредну меницу.

Да се од Подружине у Гор. Милановцу приме две велике воћне прскалице у замену за другу робу, ако су исте у свему исправне.

Да се изврши набавка једне пресе за израду вештачког саћа и 20 комада копачица Бехерових, пошто је 2/3 раније набављених распродато и да се набавка копачица убудуће по потреби може вршити у споразуму претседништва и набављачког одбора.

Да Друштво не узима учешћа на конференцији коју сазова Задруга „Хумус“ поводом цена плавом камену, већ да се Друштво обрати актом Министарству пољопривреде и моли за његову интервенцију код фабрика да што пре објаве цене и понуде, које не треба да су високе како се говори. У ову сврху да претседништво и личном интервенцијом ургира да цене плавом камену буду што повољније. Да се понови тражење од фабрика да Друштву плави камг понуде.

Да се прими знању извештај пољопривредног референта ср. качерског г. Свет. Гајића о оснивању подружине, да му се изјави захвалност и да се наредном Збору предложи за редовног члана.

Да заказана предавања у селима Винчи и Врбици 8 и 9 маја т. г. одржи г. Радован Степановић управ. расадника у Аранђеловцу.

Да Друштво поднесе све трошкове око упућивања плетара за плетарски курс при Подружини у Пироту.

Да се подружинама у Ужицу и Ћаковици изда по 300 динара помоћи у ситном воћарском алату за прирећивање калемарских курсева. Помоћ да се употреби за награде курсиста.

Да се Подружини у Ресну изда 300 дин. на име помоћи за држање предавања с тим да поднесе извештај о успеху.

Да се Подружини у Гор. Топлици не могу дати са попустом тражене справе, пошто је кредит Народне банке утрошен.

Да се друштвеном почасном члану г. Др. Драгутину Грчићу поседнику из Шида изјави захвалност за поклоњених 1000 кгр. кукуруза за семе; да се ова количина раздели подружинама; да се г. Грчићу пошаљу 20 врећа, 20 попуњених товарних листова за експедицију и 1000 динара за плаћање подвоза. Подружине да се известе да семе на време подигну.

Да се Подружини у Стрмову издаду 2 прскалице Плац и 100 кгр. плавог камена са 50% попуста, ако која од подружина, којима је ова роба раније додељена, одустане од подизања исте.

Да се члан надзорног одбора и претседник Подружине у Врњцима г. Сава Ратковић овласти и упути да изврши

преглед рада и стања Подружине у Милутовцу и предузме мере да Друштво дође до свога потраживања и да Подружина обнови свој рад.

Да се брошура о прању, стрижењу, сушењу и чувању вуне која је у 500 комада примљена бесплатно од Министарства пољопривреде, разашаље свима подружинама, да их ове такође бесплатно раздаду својим члановима имаоцима највећег броја оваца.

Да се г. Митру Милутиновићу секретару благајнику Подружине у Лозници изда хонорар за рад у Подружини у 1936 год. у 102 динара.

Да се предлог Подружине у Свилајнцу о држању предавања о Народној ношњи упути Удружењу „Народна ношња" да она предавања организује.

Да се оснивање друге Подружине у Лозовику не може одобрити.

По питању поделе чланова Управе на специјалне одборе одлучено је да у књижевном одбору остану г.г. Др. Т. Митровић, Др. М. Јосифовић и Илија Бошњак, у финансијском г.г. Вића Матић, Милош Николић и Александар Рашковић, у набављачком г.г. Никола Белобрк, Др. М. Градојевић и М. Никетић и у програмском г.г. Др. П. Вукасовић, Др. А. Ђаја и Н. Ж. Петровић.

Семена купуса

бело-руменкастог округлог правог качара има на продају веће количине. За семе обратити се непосредно магацину

Милану Раковићу

из села Озрена пошта Горњи Милановац.

ХЕРСАН ЧАЈ

ће Вам помоћи да опет постигнете здравље помоћу лековитих својстава биља.

Не будите непријатељ сами себи!

Отољења код мијене и болова код мјесечног прања (менструације) ублажи ће Херсан чај.

Смета ли Вам гојазност (дебљина)?

Желите ли бити витки? — Онда можете употребити **ХЕРСАН ЧАЈ.**

Зашто да трпите болове код реуматизма и костобоље (гихт) када то није потребно **ХЕРСАН ЧАЈ** је средство које Вам може олакшати муке.

ХЕРСАН ЧАЈ помаже код артериосклерозе и хемороида (шуљева).

Зар збиља незнате да је **ХЕРСАН ЧАЈ** код оболења желуца, јетре и бубрега добро средство.

ХЕРСАН ЧАЈ добива се само у оригиналним омотима у свима апотекама. —

„РАДИОСАН" — Загреб, Дукљанинова ул. 1. — Рег. бр. 19834-1933

РАСПИС БР. 7

Извештавају се све подружине и чланови, да су прскалице ПЛАЦ и ВЕРМОРЕЛ до последњег комада РАСПРОДАТЕ, те их више не поручивати, јер се немогу испоручити.

Пркалица Митри, Илинка и Нехвил има још у малом броју.

Еберхартови плугови такође су распродати.

Фарма „Боричевац" Ваљево

Располаже најбољим приплодним материјал. у Југославији. Продаје живину и јаја за насад. Ценовник на захтев бесплатно.

ЗЕМЉОРАДНИЦИ и КОСЦИ

Ако желите да ваљано и весело косите ваше ливаде наручујте само наше гласовите надалеко чувене коване косе, варцарке руком рађене из најбољег енглеског челика, изванредно оштре и дуготрајне у свакој форми и величини од 70—100 сантиметара.

ЦЕНА КОСАМА **65** ДИН. ПО КОМАДУ, ФРАНКО СВАКА ПОШТА

Задругама 5 отсто попуста и ко наручи десет коса добије једанаесту на дар. За сваку косу гарантирамо. Имамо и праве цепане талијанске брусове, цена од 10 — 15 — 20 и 50 дин. по комаду и према квалитету. Код наручивања молимо тачну адресу. Отпрема брза и тачна.

ПАВАО ЋОСИЋ ГРГИЋ, радионица кованих коса утемељена 1830 год. — Мркоњић Град — Босна — Врбаска бановина.

ВОЋАРИ и ВИНОГРАДАРИ!

Од великих штета услед разних болести и штетника сачувају Вас следећа опробана средства за прскање воћака и лозе:

НОСПРАСИТ комбиновано средство против краставости, плеснивоће јабучног црва и других инсеката у воћарству те против пероноспоре, црва гроздовог мољца, шигараша итд. у виноградарству.

СОЛБАР против коврчавости лозе и бресака, плеснивоће те пепелнице на огрозду; типични отров за гриње.

АФИДОН одлично средство против лисних ваши, крваве ваши те штитастих ваши.

АРЕСИН кречни арсенат као додатак разним чорбама за сузбијање инсеката, који вагризују зелене делове билина.

ГРАЛИТ средство за напрашивање лозе против гроздовог мољца и против штеточинаца на репи и детелини.

Сва потребна упутства даје:

ЈУГЕФА К. Д. Одељење за заштиту биља.

Загреб, Прерадовићева 16.

Штампарија „Сверлић" М. К. Цветановића — Краљ. Наталије 12 Београд Тел. 20-7.

Универзитетска библиотека Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У

Бр. 11 Београд, 1 ЈУНА 1937 год. Год. 65.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Ing. *Влад. П. Мартиновић:* Гајење хељде.

Ing. *Вукашин Тоскић:* Вијоке за зелено калемљење. Доливање буради са вином.

Dr. *Младен Јосифовић:* Гар на кукурузу.

Dr. *Драгиша Николић:* Правилна исхрана супрасних и опрасених крмача.

Стеван Јешић: Чување кукурузовине у силосима.

Питања и одговори.

Бор. Љ. Нешић: Рад друштва и његових подружина.

Из пољопривредне књижевности: Од брања до продаје воћа од Dr. В. Стојковића.

Извод из записника Управног одбора Срп. пољ. друштва.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно
Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.350. —
Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-709

Гајење хељде *

Хељда (елда) је једногодишња биљка из групе пројастих биљака. Пореклом је из Азије, одакле је увезена у Европу. Има вретенаст корен, зељасто стабло и широко лишће. Цветови су ружичасто-бели или зеленкасти. Стабло је усправно, шупље и при крају вегетације постаје црвено. Семе је ситно, троћошкасто са или без крила. Боје је сиво или црно; при пресеку је брашњаво.

Има више сората хељде, али су најобичније — обична (Poligonum fagopirum) и татарска (P. tataricum).

Хељда се гаји за људску исхрану, за исхрану стоке, за живину, а нарочито се препоручује за пчеле као медоносна биљка. Пошто садржи око 65% скроба може да служи и за добијање шпиритуса. Највише се гаји у Русији, Америци, а затим у Пољској, Француској и Немачкој. Код нас се гаји у Дравској, Зетској, Дринској и Савској бановини, док се у осталим крајевима гаји мало или нимало. У 1935 години било је засејано под хељдом око 5000 ha.

Хељда има кратку вегетациону периоду: 80—100 дана т.ј. око 3 месеца. У северним крајевима гаји се као главни усев, док у топлијим крајевима може да се сеје као други усев, после јечма, уљане репице, раног грашка и после свих других усева који рано дозревају.

Према пролетњим мразевима и ниској топлоти хељда је јако осетљива, због тога се сеје касније у мају. Ако нема опасности од мразева може и раније. Као други усев сеје се у јулу и стиже у септембру месецу. Подноси лакша и слабија земљишта и у том погледу није пробирач, једино треба да је земљиште ваљано обрађено као и за друге усеве.

Сеје се обично после нађубрених окопавина и ражи. Ако се непосредно ђубри, код хељде се развијају бујније стабљике и лишће на рачун плода. Од вештачких

* Одговор на питање Лазара Недића, пољопривредника из Д. Товарника (Срем).

ђубрива долази по кат-кад у обзир каинит и томасово брашно с јесени а азотна ђубрива с пролећа.

Хељда се сеје омашке или у редове. На хектар иде 80—100 кг. (у редове иде 80 кг). Ниче после 6 — 8 дана.

Због јаког и брзог развића лишћа код хељде, коров се слабо развија и угушује се.

Са жетвом се почиње онда, када су плодови већином дозрели. Не сме се чекати потпуно дозревање семена, јер је оно неравномерно. Сазревање траје врло дуго као и само цветање. Ако се гаји за сточну храну онда се хељда коси, када је у пуноме цвету. Исто тако у пуноме цвету се коси ако се заорава било сама или у смеши са другим биљкама као зелено ђубриво.

Хељда се тешко суши и зато се покошена оставља дуже у откосима, затим веже у снопове и чува на сталном месту.

Цвет је врло осетљив према мразу, ветровима, суши, хладноћи и дуготрајним кишама, те често не дође до правилног опрашивања и оплођавања. Зато су приноси код хељде доста несигурни. Отуда се каже: „не веруј хељди у цвету већ само у амбару".

Рачуна се принос око 1000 килограма зрна по хектару и 1200 кг. сламе. Али принос хељде може да буде и до 3000 кг., ако су услови најповољнији.

Као медоносна биљка хељда је изврсна паша за пчеле. У исто време пчеле врше најважнију улогу у опрашивању и оплођавању хељдина цвета. Двојака грађа цветова као и отежан начин доспевања поленова праха на жиг цвета без присуства пчела, смањиле би принос хељде у зрну на најмању меру. Према томе овде пчеле играју двоструко важну улогу — у оплођавању цветова и сакупљању меда. У нормалним приликама сматра се да оплођавање код хељде траје 32 дана, али цветање траје много дуже, чак до саме жетве.

Ако за време цветања хељде дувају често суви— источни ветрови, могу потпуно спречити лучење нек-

тара и пчеле у том случају не налазе никакве паше за себе.

Мед од чистог хељдиног цвета је тамније боје и има специјалан укус. У трговини се овакав мед сматра као роба друге класе.

Семе хељде може се добити код Српског пољопривредног друштва у Београду или код већих семенарских фирми по цени од 4 динара килограм,

Ing. Влад. П. Мартиновић

Вијоке за зелено калемљење

Зелено калемљење се обично врши између 15 маја и 15 јуна. Ове године ће бити свакако у јуну пошто је вегетација винове лозе била нешто у застоју због дужих хладних пролетњих киша. Калемљење се врши док су подлога и вијока сасвим зелене, али толико отврдле да се прстима не могу згњечити. Срж не сме бити бела већ још зелена са прстеном дрвених слојева око ње.

За зелено калемљење је од велике важности избор и припрема вијока. Ово питање на изглед просто у пракси има доста тешкоћа, нарочито ако се калемљење врши у већој мери. Ако се калемљење врши у мањем обиму, ради попуњавања празних места у винограду, вијоке се просто секу са суседних чокота, према потреби и одмах се калеме, тако рећи с чокота на чокот. При томе се пази да у парцели или бар у редовима буду исте сорте. Ако се зеленим калемљењем подиже виноград, обично се нема довољно властитих вијока, већ са морају тражити из суседних удаљених винограда, па чак из другог места. Ту већ има тешкоће. Обично се за то чека последњи моменат и не осигура се унапред потребан број вијока од жељене сорте. Виногради се често сасвим олаче, уклоне непотребни ластари и када се затраже вијоке нема их у довољној количини. У таквој ситуацији узима се шта се нађе. Не гледа се на здравствено стање чокота, по-

годност саме вијоке за калемљење, родност чокота па ни на сорту. Зађе се кроз виноград и скида се са чокота, што се још може скинути. Резултат тога је на првом месту, виноград са мешавином сората, често белих и црних, стоних и винских, ширење неродних чокота и слабији успех при калемљењу. Из наведених разлога, треба се за вијоке побринути благовремено и осигурати потребан број и одговарајуће сорте. Треба имати у виду да се са једног чокота може скинути ограничени број вијока. Многи ово неће да увиде те смо имали прилике да видимо како се љуте, нарочито на органе расадника и пољопривредних школа, када их одбију од давања вијока.

Друга грешка се чини у припреми саме вијоке Многи зађу по винограду, насеку већи број зелених ластара и читав сноп са лишћем, заперцима и рашљикама, ставе на гомилу и приликом самог калемљења припремају вијоку. Или што је још горе односе их тако у удаљенији виноград. То је велика грешка. Чим се зелени ластар скине са чокота, престане долазак сокова, а кроз лишће се и даље губи влага; лишће се спаруши а затим и врхови ластара. Други мисле да је довољно да доњи крај ластара, са лишћем потопе у воду, а та вода је често запрљана, затим угрејана те је мала корист од ње.

При скидању ластара за вијоке, исте скидати са чокоћа, које није ни сувише бујно ни сувише слабо које је родно и потпуно здраво. Ластари се по могућству скидају са резника, кондира или лука док се неродни ластари звани јеловаци избегавају. Пре него што се ластар отсече са чокота или одмах после тога, скрати му се врх са 4—5 окаца, одсеку се заперци, рашљике и лишће, али само до средине петељке. Погрешно је скидати и петељку, јер се испод пупољка ствара велика рана. Ластари се одмах по припреми стављају у влажну крпу један за другим, док се не насече потребан број. Ако се троши одмах у истом или у суседном винограду, узимају се из крпе један по један и при самом калемљењу се од њих секу вијоке. Погрешно је раније исећи од ластара већи број

вијока јер се повећава испаравање из истих. Ако је виноград удаљен од винограда где се узимају вијоке, узимање се врши ујутру рано и предвече. Чим су припремљене, на горе описани начин повежу се у снопиће, обележе сорте, па се обложе влажном маховином, завију у мокру крпу и однесу до места калемљења. Исте се према потреби деле калемарима, који их и даље држе у хладу и влажној крпи, која се с времена на време влажи.

Ако се вијоке шаљу на већу даљину, што се врши обично поштом, обложе се влажном маховином, увију се у мокру крпу и спакују у сандуче. Овако добро опремљене вијоке могу издржати и 5—6 дана. Међутим најбољи се успех постиже при калемљењу са вијокама, које се одмах по сечењу употребе за калемљење, тако рећи с чокота на чокот. Што вијоке дуже стоје, па ма како биле добро опремљене, постају слабије, услед промене ћелијних сокова, те ће и проценат примања бити мањи.

Ing. **Вукашин Тоскић**

Доливање буради са вином

Нема у подрумарству ни једне тако једноставне-просте радње, којој се поклања тако мало пажње а која је од тако велике важности за чување вина, као што је случај са доливањем буради. Ова радња је важна преко целе године али је њено обављање преко лета најважније, те овим потсећамо опет на њу, и ако је већ више пута о истој било речи у „Тежаку" и календару Српског пољопривредног друштва.

Познато је да вино при лежању у дрвеним судовима испарава. Примети се, да буре, које смо потпуно напунили а нисмо никако точили, после краћег или дужег времена није сасвим пуно. Ово испаравање се врши преко целе године а нарочито се повећава лети, када се температура у подрумима већине наших ви-

ноградара јако подигне и скоро се изједначи са спољном температуром. Загревањем подрума загреје се и вино, које повећава запремину, те привидно изгледа да испаравање није тако велико. Чим пак температура спадне вино се скупи те се види да је испаравање било веће него што је изгледало.

Испаравање се врши кроз ситне отворе, зване поре дрвета односно дуга. У колико је за бурад употребљено мекше дрво са већим и чешћим порама испаравање ће бити веће и обрнуто. Нпр. испаравање је веће из буради од равничког храста него од брдског. Веће је код буради са тањим дугама него код дебљих. Испаравање је мање код споља премазаних буради него код непремазаних. Веће је код малих него код великих буради. Веће је код сувих него код влажних подрума, затим код подрума који подлежу већим променама у температури него код оних код којих је температура стална. Наведене и неке друге чињенице условљавају величину испаравања, која се може кретати годишње 1—8%.

Чим испари један део вина, празнина у бурету испуни се ваздухом. Исти је за вино штетан. Вино добије укус, који потсећа на изветрело вино. У овим топлим данима на површини се јави болест вински цвет. Ову болест многи држе за безопасну, те кажу да вино цвета. Доводећи њену појаву са цветањем винове лозе, јер се често јавља у то време. Та болест преводи алкохол вина у воду и ствара неке за вино штетне материје. Винском цвету се придружује и цикнулост вина, при којој сирћетне бактерије преводе алкохол у сирћетну киселину. И једна и друга болест се развија само у недоливеним судовима, те су и најчешће болести. Ваздух на површини вина може да изазове мрки, црни и бели прелом, ако су им вина наклоњена. У сваком случају вино губи у вредности, те се бурад морају доливати. На супрот томе многи сами отпразне бурад, узимајући мање количине вина, као мустру за продају или да почасте неког пријатеља. После тога бурад не допуне, те још потпомогну појаву поменутих болести и мана.

При доливању врањ се полако скине, очисти, опере, као и сам отвор и око њега. Доливање се врши ведром, бокалом, уз помоћ малог левка, флашом, или се зато употребе нарочите бакарне или поцинковане канте за доливање, са дугим изливним делом или кљуном. Бурад се по доливању добро затворе. У којим размацима треба вршити доливање зависи од јачине испаравања. Тај размак се креће од једне недеље до једног месеца. Боље је чешће него ређе.

Највећу тешкоћу чини вино за доливање, које треба да је приближно истог квалитета и старости. Старо вино се не сме доливати новим. Нарочито треба пазити да је вино за доливање здраво. За доливање већих буради треба имати увек резерву вина у мањим бурадима а за мању бурад у флашама. Када се за доливање нема одговарајућег вина, боље је извршити претакање из већег у мању бурад. Место доливања и претакања препоручују се неке друге мере, као додавање у бурад камена белутка, који је претходно опран, усијан на ватри, па охлађен, затим сумпорисање сагоревањем сумпорних пантљика. Место пантљике, може се ставити у једну платнену кесицу нешто калијумметабисулфита, па се иста на конопу спусти да се окваси, извуче се из вина и остави над њиме, завезана за врањ. Из калијумметабисулфита развија се сумпордиоксид у празном простору те ће донекле заштитити вино.

Препоручују се и заштитни врењеви, који се стављају на бурад слично врањевима за врење. Једни су конструисани, да пропуштају у буре ваздух, кроз неку материју, која пречишћава, тј. убија гљивице и бактерије. При томе се заборавља да се вински цвет и сирћетне бактерије налазе у вину, те ће се развијати и у пречишћеном ваздуху. Други су тако конструисани да у празан простор у буретy улази сумпордиоксид, који се развија из калијумметабисулфита који се раствара у самом врању. Овим се замењује сумпорисање, али су и они далеко од тога да испуњавају онај задатак, који им се приписује, тј. да потпуно заштите вино у непуним бурадима. Из свега из-

лази да је најсигурније чување вина у пуним бурадима, која се морају редовно доливати, а по потреби претакати вино из већих у мању бурад.

Ing. Вукашин Тоскић

Гар на кукурузу

Код нас на кукурузу сваке године налазимо болест „гар", која често наноси знатне штете нападајући сам корен-клип. Корен може бити у целости или делимично упропашћен, преобраћен у једну безобличну масу, која се претвара у току лета у црну прашњаву масу. Могу бити заражена само појединa зрна, у ком случају се распадају у црни прах. Болест још може проузроковати на зрнима невидљиве озледе, када страда само клица. Али сва овако оболела зрна лако се убуђају и пропадну кад се оставе преко зиме у кошу или магази. Због тога је гар много штетнија него што се то на први изглед чини неупућеном посматрачу.

Гар се још јавља на стабљици, лишћу и на самој метлици. Ако се болест развија на стаблу, онда скоро увек пропадне све оно што се изнад болесног места налази. А ако је заражен сасвим млад струк, онда је његово развиће онемогућено.

Болест се испочетка показује у виду израштаја, гука: „киле" које имају бледо зеланкасту боју. Ове гуке расту и могу бити врло крупне. Док су младе мекане су и имају сивкасто месо. Доцније очврсну, распукну се и из њих испада једна црна прашина неугодног задаха.

Ова црна прашина, која се ствари у гукама, служи за преношење болести у наредну годину. Црни садржај гука није ништа друго него сићушне семенчице гљивице готованке, која је проузроковач саме болести. Те семенчице презиме у земљи или у ђубрету,

где долазе заједно са шашом-тулузовином, и с пролећа обнављају заразу младих кукурузових струкова.

Борба противу ове болести је сасвим једноставна. Састоји се углавном у томе да се спречи стварање оних црних семенчица у гукама, како би се на тај начин онемогућило преношење заразе у наредну годину.

А онемогући ћемо појаву ове заразне црне прашине ако благовремено сасечемо и уништимо све оне израштаје на кукурузу и то док су још млади и сочни.

Ускоро ће се приступити прашењу а нешто доцније и огртању кукуруза. Том приликом треба радници да почупају све струкове на којима се гуке налазе на самом стаблу; ако је зараза настала пак једино на лишћу, онда такво лишће сасећи и заједно са болесним струковима затрпати поред њиве у дубљи шанац. Најбоље би било ако би се ти заражени струкови или делови струкова сагорели. Тиме би са сигурношћу уништили штетну готованску гљивицу. Нипошто не треба скупљени оболели кукуруз оставити на површини земље, јер ће се у том случају у гукама створити онај штетни црни прах, и онда сав труд је остао узалудан.

Ако би се ово уништавање болесних струкова кукуруза изводило са потребном пажњом сваке године, болест гар би била сведена на безопасну меру, ако и не би потпуно ишчезла.

Др **Младен Јосифовић**

Правилна исхрана супрасних и опрасених крмача

Као и код исхране свих осталих домаћих животиња тако и код исхране свиња треба обратити особиту пажњу пре свега на правилну исхрану младунчади, тј. прасади док се још налазе у утроби своје матере. Да би се прасад у утроби крмаче могла пра-

вилно развијати потребно је супрасну крмачу правилно неговати и хранити.

Супрасне крмаче све до око 4 недеље пред прасење треба хранити као обично, водећи притом рачуна да оне не буду ни мршаве нити пак угојене. Овакве крмаче довољно је да се држе преко лета на доброј паши и да се прихрањују са око ¼ кг. прекрупе јечма или кукуруза на дан или пак посним млеком, са сурутком или помијама. Преко зиме супрасне крмаче треба хранити сточном репом, бундевама, прекрупом јечма или кукуруза, млечним отпатцима, помијама или којом другом врстом хранива, која нам стоји на расположењу. Притом пазити, да се крмача не угоји нити пак омршави.

На око месец дана пред прасење потребно је супрасне крмаче нешто боље хранити, пошто су тада прасад у утроби већ прилично велика и за свој даљи правилан пораст потребују веће количине хране коју примају преко крви своје матере. Поред добре паше у току лета или млечних отпадака и помија потребно је супрасним крмачама у ово време пред прасење давати дневно и око 1 кг прекрупљеног јечма или кукуруза и 100—200 грама прекрупе соје или грашка ради подмирења потреба у беланчевинама, које су за правилан пораст прасади у утроби матере неопходно потребне. Сем тога потребно је супрасним крмачама давати у храни дневно и око 20 гр. пречишћене креде ради подмирења потреба у кречу, који је неопходно потребан за стварање костију.

За правилан развитак прасади поред правилне исхране супрасних крмача од пресудног значаја је правилна исхрана крмача, које доје прасад. Најбоља храна за правилан развитак прасета јесте млеко његове мајке. Да би крмача могла да лучи довољну количину млека потребну за правилан развој прасади потребно је дати јој у храни, поред хране потребне за одржавање њеног сопственог живота, довољно свих оних састојака који су за стварање потребне количине млека неопходно потребни.

Крмача која дојн прасад мора да лучи велике количине млека да би могла правилно да исхрани сву прасад. Тако крмача која дојн 10 прасади лучи дневно 4—6 литара млека. При томе треба имати у виду да је млеко крмаче масније и да садржи веће количине беланчевине него млеко краве, пошто прасе брже расте односно брже удвостручава своју тежину него теле. Рачуна се, да прасе при правилној исхрани треба да повећа своју живу меру у току једног дана за око 150 грама. Ако узмемо да крмача дојн 8 прасића онда они сви скупа треба да повећају своју живу меру дневно за 1 кг. и 200 грама. Целокупно ово повећање прасад треба да добију од посисаног млека од мајке, пошто се прасад првих недеља храни искључиво млеком матере. Кад се зна да свиње у тову повећавају своју тежину дневно за око 600 грама онда се види да крмача која дојн 8 прасића мора да производи дневно двапут више него свиње у току и зато је треба двапут боље хранити. Ради тога је потребно правилној исхрани оваквих крмача посветити особиту пажњу и дати јој довољно хране, која ће садржати све састојке, потребне за стварање довољне количине млека и за одржавање живота крмаче. Међутим се код нас у већини случајева о овоме не води довољно рачуна, већ се крмаче које даје прасад, недовољно хране услед чега страховито омршаве.

Када крмача не добије у храни довољно састојака потребних за стварање млека за исхрану прасади, онда она мора све састојке да узима из свог сопственог тела док има резерве, услед чега јако омршави, а кад ове резерве нестане, што се врло брзо дешава, она смањује количину излученог млека, услед чега прасад све више и више заостају у порасту. Код нас се на жалост много чешће виде крмаче, често само кожа и кости, које воде већи или мањи број закржљалих прасади, која личе на мачиће, него крмаче, које добро изгледају и које воде добро ухрањену и напредну прасад. Разуме се, да су за овако неповољно стање криви сами сопственици оваквих крмача који их слабо хране, који услед тога трпе и огромне штете.

Треба и овом приликом подвући, да овако закржљала прасад у првим данима свога живота неће никад моћи то надокнадити нити ће дати сопственику оне користи, које би му дала да су од почетка правилно храњена.

Опрасене крмаче треба првих неколико дана иза прасења хранити укуснијом храном. За ову сврху препоручљиве се прекрупа овса или пшеничних мекиња, које треба замешати млаком водом у виду каше. Овакво спремљену кашу треба крмачама дати да једу колико хоће. После неколико дана крмачама се може давати и друга храна. Једна од подесних мешавина за исхрану крмача које доје прасад је: 30 кг јечмене прекрупе, 30 кг овсане или кукурузне прекрупе, 30 кг пшеничних мекиња, 10 кг прекрупе соје или грашка и око 1 кг очишћене креде. Све ово треба претходно добро измешати, а потом замешати чистом водом у виду густе каше и давати крмачама које доје 8—10 прасади 4—5 кг дневно. Рачуна се, да на свако прасе које крмача доји треба јој дати 0,5 кг ове мешавине.

Ову мешавину треба спремити посебно за сваки дан, јер се иначе уквари ако дуже стоји. За једну крмачу која доји 8 прасади треба узети 1,2 кг јечмене прекрупе, 1,2 кг овсане или кукурузне прекрупе, 1,2 кг пшеничних мекиња и 0,4 кг прекрупе соје или грашка и око 50 грама очишћене креде. За две крмаче треба узети дупло веће количине наведене хране, за три — трипут веће итд. Све ово треба припремити на већ описани начин.

Крмаче већ после недељу дана од прасења треба сваког дана у почетку без, а касније заједно са прасићима изгонити на пашу, на којој треба да остану бар 2-3 сата. Кретање крмача на паши утиче повољно на лучење млека, а поред тога повећава апетит код крмача. Паша нарочито повољно делује на правилан развитак и здравље прасади. На паши она поред мајке науче да помало пасу, а млада трава а нарочито црвена детелина која је за испашу свиња необично добра, утиче врло повољно на целокупан развитак прасади. Ради тога је потребно да сваки одгајивач

свиња има бар малу површину земље у близини куће, засејану црвеном детелином, која ће му служити било за испашу свиња, а нарочито крмача и прасади, или пак за кошење у циљу исхране свиња са свежом покошеном детелином, која необично повољно утиче на варење хране код свиња и развитак младих грла.

За време зиме и рђавог времена када крмаче не могу да иду на пашу, треба им у храни давати 3—5 кг дневно исецкане сточне репе помешане са ситно исецканим сеном детелине или луцерке. У току лета треба им давати, ако се крмаче не могу изгонити на пашу из било каквих разлога, поред друге хране и накошене детелине или луцерке.

Треба напоменути да је самлевено суво сено детелине и луцерке одлична храна за исхрану приплодних свиња како младих тако и старијих, као и за товљење свиња. Ово је нарочито подесна храна за супрасне крмаче, крмаче које доје прасад, као и за младу прасад, јер сено детелине и луцерке садржи велике количине беланчевине које је за стварање млека и пораст младих организма неопходно потребна и незаменљива са којом другом врстом хранљивих састојака. Овако самлевено сено луцерке и детелине свиње одлично искоришћују за своју исхрану. Данас постоје специјални млинови који служе за млевење суве детелине, луцерке, кукурузовине, сламе итд. Ови млинови су за појединце доста скупи (15-20 хиљада) али зато их могу набавити поједине подружине или задруге. На већим уређеним поседима данас су ови млинови готово свуда уведени, јер они омогућавају далеко боље припремање и искоришћавање суве детелине, луцерке, сламе, кукурузовине, разних врста сена итд.

Детаљније о исхрани прасади биће речи у наредном чланку.

Dr Драг. Николић

Чување кукурузовине у силосима

О питању искоришћавања кукурузовине (шаше) требало би се мало више побринути, него што се то сада уопште чини. Кукуруз код нас заузима највећи део зиратне површине земљишта. Стога се добијају велике количине кукурузовине. Она се данас углавном употребљава за исхрану стоке али се врло лоше искоришћава. Тешко се суши, нарочито ако потиче са бујног земљишта где се развијају дебела стабла, пуна воде. Посао око сушења и сређивања кукурузовине још је отежанији, ако и јесен буде влажна. Услед тога она често пута не може бити смештена под кров нити зденута; остаје напољу повезана у сноповима, скупљена у купе да кисне и да се буђа. Пољопривредници је употребљавају за исхрану стоке најчешће неисецкану. Стока откида лист, поједе каткад и нежније стабљике које су боље очуване. Иначе грубље стабљике остају читаве, избацују се из стаја са ђубрётом на ђубриште. На ђубришту споро угорева. Такође ђубре са много скоро читавих стабала кукуруза тешко се заорава и прави сметње орању.

Употреба шаше за исхрану стоке онакве каква је, па и оне која се сецка, нема великог значаја. Ради тога кукурузовину треба ансилирати — тј. киселити у силосима и сило-јамама мешајући је са хранивима која садрже знатне количине шећера, јер се она сама лоше ансилира-кисели. Хранива са којима кукурузовину треба мешати при слагању у сило-јаме су: исецкана сточна и шећерна репа, меласа (отпадак при производњи шећера), млада кукурузовина код које се клипови налазе у млечном стању, млади овас, раж итд. Мешање кукурузовине са тим хранивима која садрже знатније количине шећера потребно је ради тога што бактерије које производе млечно кисело врење за свој рад захтевају шећер, из кога оне производе млечну киселину, која храну кисели и чува од кварења.

На имању Средње пољопривредне школе у Ваљеву напуњен је силос у октобру прошле године са

хранивима следеће мешавине: кукурузовине 20.938 кгр., младог овса 10.243 кгр. и сточне репе 8.420 кгр. Силос је отворен крајем децембра прошле године и нађено је, де је кишељење одлично успело. Силажа је у целој маси добила бледо зелену боју као да је направљена од младе кукурузовине. Има пријатно кисео укус. Стока је халапљиво једе.

До такве мешавине хранива за ансилирање случајно је се дошло. На једном делу њиве озими овас је полегао. Приликом жетве таквог овса опало је више зрна него обично. Стрниште је заорано. Просута зрна на бујном земљишту, ради чега је овас и полегао, брзо су изникла и захваљујући чешћем накишњавању овас је израстао до октобра већ прилично високо, тако да је кошен и употребљаван за исхрану крава музара које су од 30 — 40% повећале млечност а количина од 10.243 кгр. употребљена је за пуњење силоса у мешавини са горе наведеним хранивима.

Сточна репа и зелени овас помогли су кукурузовини да се правилно укисели и побољшали њену хранљиву вредност. Млади овас поред знатне количине шећера садржи прилично и беланчевина које су кравама музарама нарочито добро дошле за производњу млека.

Приликом пуњења силоса вођено је рачуна да материјал за ансилирање буде што боље измешан. По шаши, која је уношена у сецкалицу посипан је млад овас и сточна репа исечена на половине или на четвртине да би лакше улазила под ножеве сецкалице. У силосу је стално 6 људи газило исецкану масу. Отвори на страни силоса затварани су са гвозденим вратима и замазивани са добелим слојем иловаче. Кад је пуњење силоса завршено на површину горњег слоја набацан је слој замешене иловаче у дебљини од 15 — 20 см. и врата на крову силоса затворена су.

Ради успешног кишељења кукурузовине требало би сејати овас, раж, кукуруз, после жетве раних озимих или јарих усева, као на пр. после грашка и грахорице, олајне репице или после неке ране стрнине. То би били међуусеви који би стизали баш у доба

бербе кукуруза и као млади употребљавали за кишелење са кукурузовином. Ово може имати нарочито доброг успеха у крајевима где не владају јаке летње суше или тамо где се ти међуусеви могу од времена на време заливати.

Дакле, кукурузовину треба ансилирати (киселити) јер се на тај начин најлакше очува за зимску исхрану стоке; тиме постаје укуснија, мекша и лакше сварљива.

Стеван Јешић

Питања и одговори

Питање: Молим Друштво да ме извести о штеточини коју му шаљем. Овај црв ми је страшно досађивао прошле године у бостану. Када семе клија он се завуче у семенку и поједе је, а ако не стигне да то уради, он касније напада клицу. Пошто видим при копању рупа да их има у земљи, молим вас да ми дате савете како да се од овога црва браним.

Милош Пантелић
члан Пољопр. подружине — Краљево

Одговор: Штеточина коју сте послали је познати жути, гвоздени или жичани црв. Танак је и дугачак, гладак, боје је жуте која више мање прелази у мрку, а тврд је да се не може ни згњечити ни прекинути. Има га свуда, нарочито у детелиштима и ливадама и када се ове разору, за неку годину права је напаст за све што се на њима сеје.

Препоручио бих вам да најпре за ђубрење употребљавате сасвим сагорело ђубре, јер у несагорелом често има много црва и са њиме можете донети у бостан. Затим, ђубрите добро бостан да би се клице што брже развиле. Семе треба посејати што плиће, јер уколико је дубље тим је више нападнуто. Пре сејања земљу треба чешће прекопати да на њој никаквог корова нема и да је што сувља. За време копања скупљати и уништавати црве. После бостана оставите земљу голу, прекопавајте је с времена на време па ће се црви разићи, услед недостатка хране и сухоће, коју никако не маре.

Можете покушати да црве из земље покупите на следећи начин: исеците стари кромпир на кришке. Сваку кришку натакните на штапић и у сваки очак ставите по два три комада на једу шаку дубине. Сваких два дана извуците кришке кромпира и црве који су се у њима сакупили уништите, па

их опет закопајте. Изгледа да се на овај начин могу постићи одлични успеси.

Препоручује се да се земља ђубри са кречом, шалитром итд., али обично успех је доста слаб.

Д-р **П. Вукасовић**

Питање: Шаљем вам штеточину коју сам нашао на трешњи чији цвет нагриза а плод буши. Да ли је ово трешњева мува - оса, и да ли иста напада сем трешње и друго воће, као вишњу, шљиву и др. Буба се врло лако хвата стресањем грана, са којих пада као мртва. Молим за одговор било лично, било преко Тежака.

Светолик П. Матејић
пољопривредник
Гаглово — Крушевац

Одговор: Лични одговор Вам је достављен картом од 23 априла. Али пошто је у питању честа штеточина, проговорићемо о њему коју више да би и остали читаоци могли да се користе Вашим питањем.

Сл. 15. — Плодови пипе или жишци: **1** јабукова и **2** шљивова пипа

Штеточина није ни мува ни оса већ јабукова пипа, лепа буба сјајне љубичасто - зелене боје, са дугом рилипом, као што се види на слици 15 под 1., а сама је дуга 6-7 мм. Већ рано с пролећа налазе се бубе на воћкама и најпре буше пупољке и тако се хране, а касније нагризају младо лишће и цветове. Женке носе јаја било у младаре, било још чешће у младе плодове и тада обично засеку дршку плода, да би што пре свенуо.

Из јаја се излегу црвићи и за око месец дана сасвим израсту. Заражени плодови тада обично отпадају и ларвице одлазе у земљу. У земљи остају обично по годину дана и тек крајем идућег лета се претварају у одрасле бубе, а ове зимују у разним заклонима да с пролећа нападну воћке.

У Србији од штеточине понајвише страдају кајсије колико сам видео, а покрај њих јабуке, шљиве, крушке, па и трешње и вишње дакле скоро све воћке. Дешава се на понеким воћкама да су сви плодови избушени и да отпадну још сасвим млади и зелени. И чувена „осица", која у појединим шљиварским местима само пецне младе шљивице па ове отпадају, сигурно је или ова буба или једна мања, златнозелене сјајне боје, чије је име шљивова пипа.

Најсигурнија мера против штеточине јесте да се стреса са грана, понајбоље на разастрте поњаве, скупља и уништава. Као што каже г. Матејић, кад се грана протресе, нарочито ако је потрес оштар па макар био и слабији, она пада као мртва. На тај начин врло велики број буба може да се уништи и да се воћке без новчаних издатака очисте.

Пошто црвићи штеточине презимљују у земљи, треба земљу у воћњаку обрађивати а нарочито орати у јесен. О орању воћњака је већ доста говорено.

Препоручује се да се и отпали плодови скупљају и уништавају пре но што црви из њих изађу, али то је већ тежи посао и, уосталом, свиње и друга стока ако је има у воћњаку побринуће се за ово.

У Јужној Русији, где ова буба наноси велике штете, током марта прскају се воћке кречним млеком коме се још додаје и бела глина, да би се на тај начин отстраниле бубе. Од колике су користи ова прскања не може се рећи. Али пошто је већи број воћара прскао крајем зиме своје шљиваке кречним млеком да су се већ издалека белели као под снегом, добро би било видети да ли ће испрскане воћке бити нападнуте од штеточине.

Д-р **П. Вукасовић**

Питање: Како да истребим кртице из ливаде? Када ливаду наводњавам изгубе се, а чим престанем са наводњавањем и вода се оцеди, кртице се наново појаве са својим кртичњацима. Шта да радим?

Никола Ђулизибарић
економ

Одговор: Уништавање кртица није баш за препоруку. Она долази у најпрождрљивије животиње храни се поглавито ровцима, белим црвима или ларвама малог и великог гундеља, глистама, стоногама и још многим бубама које у земљи живе. У корење, кртоле, жиле и другу биљну храну уопште не дира. Потреба за храном је у ње толика да већ после једног дана гладовања угине.

Већина црва и буба које јој служе за храну су јако штетне те ако почнемо борбу против кртица можемо да још веће зло направимо. Ипак, мора се признати да их у нашим ливадама има и сувише и да им се број на неки начин мора свести. Али то исто тако значи и да су наше ливаде необично јако заражене од разних црва и других буба, које се хране корењем, јер иначе кртице не би у њих ни долазиле.

Пробајте да их најпре растерате из ваших ливада, а то се може постићи ако се откопа кртичњак и у ходник стави крпа натопљена петролеумом, чији мирис не подносе. Иначе

најбољи начин да се униште састоји се у томе да се пре подне, тј. у време када оне највише копају ходнике, надгледа заражени терен, и чим се примети по кретању земље да кртица рије, да се јаким ударцем мотике избаци напоље.

Кртице можете и да трујете, али не верујем да ћете моћи набавити потребан отров фосфор или стрихнин. Пробајте са неким од арсенових зеленила и то на овај начин: скупите већи број глиста, оставите их два - три дана да гладују и да избаце земљу, а затим добро насолите отровним прашком и ставите по комад - два у откопане ходнике.

Изгледа да се и са гасним патронама постижу одлични резултати, али и овај начин сузбијања је скуп.

Dr. **П. Вукасовић**

Питање: При прегледу воћњака приметио сам на младим јабукама скупљене листове. Када сам их боље загледао, нашао сам у сваком од њих црва. Истих црва има и у цвету.

И на јабукама петровачама нашао сам исте штеточине као и на илињачи. И код њих, у цветним пупољцима, био је је један црв белуњав и зелен. Јабука илињача страда и од жишка и црва у стаблу.

Шаљем од свих јабука лишће и цветове, од сваке сорте посебно, и молим Друштво да ме преко Тежака извести које су то штеточине, јер од њих страдају наши шљиваци и воћњаци

Добросав Павловић
Трстеник

Одговор: Све сорте јабука нападнуте су од истих штеточина. У скупљеном лишћу налазе се гусенице малих лептирића које називамо *лисним смотавцима*, а у цветовима или боље рећи у нерасцветаним пупољцима су мали црвићи бубе чије је име *јабуков жижак*. То су дакле две разне штеточине и гусенице из лишћа не нападају цвет као што вам је изгледало.

Када гусенице које скупљају листиће и китице израсту, а то ће бити до краја овога месеца, претварају се у лутке и лептириће. Лептирићи већ крајем пролећа или почетком лета носе јаја крај пупољака и из јаја ће се идуће године, када пупољци с пролећа почну да крећу, да испиле гусенице. Помоћу своје паучине гусеница повеже скупа листиће истог пупољка, опреде између њих гнездо и храни се лишћем док не израсте.

Штеточина се јавља само с пролећа, једном на годину и обично не наноси веће штете. Често је има толико много да би се рекло да је упропастила воћку, али касније у

мају-јуну, када се сав лист развије, сви трагови штете ишчезну.

Против штеточине препоручују се зимска прскања са воћним карболинеумима (карбокримпом, лозолом итд.) који убивају јаја, а затим и рана пролећња прскања чим се листићи појаве, са отровним арсеновим средствима. Њима се затрује лист и гусенице које га једу. Али за наше прилике изгледа ми да су сва ова прскања још сувишна, с обзиром на малу штету коју гусеница наноси. И зато, кад год можете и колико можете, кидајте китице лишћа чим их приметите и изгазите их или их добро прстима згњечите, да би убили гусенице у њима. Засада је то довољно да спречите прекомерно ширење штеточине.

Друга штеточина у цвету — црвић *јабучковог жишка* — нажалост све је чешћа, наноси све веће штете, а сузбијање није лако.

Пупољци са црвићима бледуњаво — жућкасте боје и црном главом остају затворени, не расцветавају се, пожуте као да их је опалила слана и најзад отпадну. Видео сам јабука на којима је по 50 па и свих 80% цветова било тако уништено.

Одрасли црвић претзори се у жућкасту, витку и живу луткицу, а ова даје сивомрку малу бубу са дугом рилицом. Буба се најпре храни лишћем а затим одлази у разне заклоне, испод старих кора и лишајева, у пукотине плотова итд. У заклону презими да се идуће пролеће, рано с пролећа, врати на пупољке. Тада најпре буши и изједа пупољке чекајући да се цветни пупољци јаве па да у њих снеса своја јаја. Из јаја се испиле црвићи које сте нашли у пупољцима.

Штеточина се тешко сузбија. Најпре треба неговати своје воће, скидати старе коре, маховину и лишајеве, сећи суве испуцале гране итд. које могу да паслуже бубама за заклоне. Затим воћњак треба сваке године изорати или бар око воћака, у ширини круне, прекопати и иситнити земљу. Одлична је ствар ако се стабло и дебље гране испрскају сваке друге-треће године са неким од воћних карболинеума, пошто они чисте воћке од скоро свих штеточина.

Препоручује се даље да се скупљају и уништавају заражени пупољци чим се примете. Они уосталом и лако отпадају ако се гране протресу и треба их одмах покупити и уништити.

Препоручују се нарочито да се скупљају одрасле бубе рано с пролећа, када се налазе на пупољцима, а то је чим отопли па све док се цветни пупољци не јаве и развију.

Грану за граном треба добро протрести, најбоље са мотком на чијем је врху углављена кука. Куком се закачи грана и нагло и оштро два-три пута повуче. Испод воћке

која се тресе требало би прострти неку поњаву и све бубе које се стресу одмах покупити и изгазити или на други начин уништити.

Стресање и уништавање буба даје врло добре резултате ако у близини нема других јабука или сви воћари скупа уништавају бубу. Пошто она лети може увек наново доћи на очишћене воћке и тада је успех доста слаб.

Dr. П. Вукасовић

Питање: Имам пастува двогодца, коме су отечене задње ноге и осећа болове. Молим шта треба да радим.

Милош Јеремић
земљорадник из Превешта

Одговор: Готово сви отоци који се појављују на разним местима животињског тела јесу пропратни знаци — разних других оболења било спољних било унутарњих.

Према томе неби постигли много ако би се ограничили само на локално лечење т. ј. на лечење самих отока а при томе занемарили лечење односно отклањање самих узрока који су и довели до појаве тих отока.

Разна оболења срца и бубрега испољавају се међу отоцима на разним деловима тела — трбуху, ногама итд. — Познато је даље да се код метиљаве стоке појављују отоци у пределу гуше. Не би ниуком случају имало хасне да наше лечење упримо само на отоке занемарујући узроке, који су изазвали појаву тих отока. Зато морамо у првоме реду, да уклањамо узроке. Чим буду узроци уклоњени нестане убрзо и отока.

У датом случају неби могли дати тачан одговор на постављено питање. Сопственик нам ставља на расположење свега два податка, наиме да су пастуву двогодцу отекле задње ноге и да су отоци болни. Донети правилан закључак о природи болести — на основу ових података — врло је тешко, имајући у виду, да има безброј болести, које су пропраћене отоцима.

Обзиром на то што су отоци болни, и вероватно и врући могли би закључити, да се овде ради о једној акутној болести.

Можда је по среди тзв. петехијална грозница, која тако често прати једну другу болест код младих коња, наиме ждребећак или гунтураћ. Ако пастув, о коме је реч болује или је пре кратког времена преболео гунтураћ онда можемо са 90% сигурности тврдити, да је оток ногу наступио као последица гунтураћа и да пастув сада болује од петихијалне грознице. Ова је болест веома опасна по живот и захтева стручно лечење нарочитим лековима и то

што пре. Сопственик би могао до доласка ветеринара—кога ће свакако позвати — да учини само толико, да хлади отоке на ногама било у води, било ладним облогама или томе сличним. Све остало је ствар ветеринара.

Подвлачимо, да се наведена болест, поред отока ногу, трбуха и главе испољава и другим знацима као: високом температуром, дрхтавицом, општом клонулошћу и знацима тровања крви.

Или је по среди нека загађена повреда на ногама или зверинац, који се код коња тако често појављује. Баш код зверинца јесте једна редовна појава оток ногу, ако се благовремено не приступи лечењу. Мислим, да није потребно детаљно образложити шта је то зверинац јер верујем, да је та болест нашем сељаку довољно позната. Лечење зверинца је врло једноставно. Претходно рану добро опрати сапуном и млаком водоми ослободити је свих нечистоћа, онда болесно место добро осушити и премазати дебелим слојем цинкове масти — може се добити у апотекама и дрогеријама без рецепта—преко ране ударити завој кога не скидати најмање 5 дана. За то време коња не кретати. Постарати се да има увек довољно и суве простирке. После 5 дана завој скинути. У случају да је рана још свежа поновити исти поступак.

Обзиром на младост коња не верујемо, да су у предњем случају по среди нека оболења срца или бубрега, па су вероватно отоци на ногама наступили као пропратне појаве једне од горе наведених болести.

Марјан Фарјанчић

Рад друштва и његових подружина

Нове и старе подружине

Ове године је интересовање за рад Српског пољопривредног друштва знатно појачано. Што је најглавније и што је врло утешно, ово интересовање долази од оне стране којој је целокупно деловање Друштва и намењено, долази из народа. Кад би смо поставили питање, који су разлози за то појачање интересовања, могао би се дати овај одговор: што су опште економске прилике пољопривредника повољније од оних које су настале после 1931. године, што се кредитно пословање Друштва из године у годину све више развија и што је пропагандистички рад како друштвене управе тако и претставника и функционера друштвених подружина, где више где мање, знатно јачи.

Појачано интересовање огледа се у оснивању нових и осетном повећању броја чланова код старих друштвених подружина. У првом тромесечју ове године основано је 19 нових подружина од којих у Моравској бановини 8 — у Голубовцу срез трстенички, Гор. Белој Реци срез зајечарски, Параћину срез параћински, Коњуху срез расински, Лепојевићу срез левачки, Вучитрну и у Књажевцу; у Дунавској бановини 7 — у Белом Манастиру срез дарђански, у Бранчићу, Ивановцима и Босути срез качерски, Барзиловици срез колубарски, у Жабарима срез опленички и у Сремским Карловцима; у Дринској бановини 3 — у Драгинцу срез јадрански, у Латковићу и Гор. Мушићу срез колубарски; и у Вардарској бановини 1 — у Ресну срез преспански.

Од новооснованих подружина нарочиту агилност, од првих дана њеног оснивања, показала је Подружина у Параћину и по броју чланова и по замаху њеног пословања. Затим подружине у Ресну, Жабарима, Вучитрну, Коњуху, Голубцу итд.

Знатније повећање чланова код старих подружина у упоређењу ових са бројем из 1936. године за сада су показале подружине у Пироту, Власотинцу, Петровцу млавском, Гор. Милановцу, Ваљеву, Чачку, Сопоту, Љубовији, Убу, Аранђеловцу и Врњцима. Највећи пораст у чланству сразмерно показале су подружине у Пироту и Петровцу. Повећање броја чланова показале су и већи број осталих подружина само је то повећање сразмерно мање од повећања код поменутих.

За минуле три године првенство по броју чланова имала је Подружина у Краљеву, а ове године су јој то првенство до 28 марта т. г. преузеле подружине у Власотинцима и Гор. Милановцу, а није искључено да Подружина у Краљеву то првенство у току године поново преузме и очува.

Укупно повећање броја подружинских чланова у овој години у сравњењу са бројем у истом времену прошле године износи преко 3334 а у броју новооснованих подружина 25, што до сада за последњих 14 година није био случај.

Још једна лепа појава код друштвених подружина коју овом приликом желимо да истакнемо, јесте јачи пропагандистички рад за стручно просвећивање пољопривредника а нарочито његове омладине. Многе друштвене подружине (Краљево, Уб, Рашка, Врњци, Сопот, Чачак, Пожаревац, Алексинац, Ваљево, и др.) тражиле су помоћ за приређивање разних курсева, течајева и практичних предавања. Друштво је ове приредбе својих подружина са задовољством помагало, без обзира на то, да ли ће ове године од државе добити субвенцију или не.

Тако исто, овом приликом желимо да истакнемо неуморан и пожртвован рад претставника наших подружина у

Краљеву и Чачку за подизање њихових подружинских домова, који ће и њих и Друштво достојно претстављати. Нарочито истичемо рад Подружине у Краљеву чије су имовне прилике слабије од Подружине у Чачку, па су њени претставници ипак успели да обезбеде простор на једном од најлепших делова вароши и знатан део средстава за подизање дома.

Бор. Љ. Нешић

Из пољ. књижевности

Од брања до продаје воћа

Од Д-р Велимира Н. Стојковића

У издању Крањ. Српске академије у Београду изашла је ових дана из штампе под горњим насловом, као десета по реду књига поучне библиотеке а о трошку фонда Каменка и Павла браће Јовановића. Она обухвата 7 различитих одељака, управо 7 радњи, које сачињавају једну органску целину, а кроз које пролази воће од брања до продаје.

У **првом одељку о брању воћа,** писац излаже како воће зри, кад га и како треба брати, сматрајући да је берба воћа од највеће важности, кад је реч о његовој продаји у свежем стању.

У **другом одељку о уједначавању воћа,** истакнут је значај одабирања и сортирања воћа у савременој воћарској трговини као и утицај ових радњи на квалитету, према томе и на продају воћа.

У **трећем одељку о паковању воћа,** писац износи улогу паковања воћа у савременој трговини са воћем и описује разне начине паковања, са којима стоји у тесној вези, не само боље чување воћа за време преноса, него и боље уновчавање.

У **четвртом одељку о чувању воћа,** изложени су сви чиниоци, који утичу на трајање воћа, одржавање његове свежине и његове квалитете, па било да се оно по берби шаље на тржиште, било да се чува за доцнију употребу.

У **петом одељку о спремању појединих врста воћа за тржиште,** писац износи како се поједине врсте воћа спремају за тржиште, задржавајући се дуже нарочито на оним врстама, које играју значајну улогу у нашем извозу.

У **шестом одељку, о преносу воћа,** изложена су преносна средства, која се употребљавају за пренос воћа и нарочито истакнут значај брзог, јевтиног и сигурног преноса у савременој трговини.

У седмом одељку **о продаји воћа,** изложена су основна знања о разним чиоцима, који су у вези са тржиштем и њиховим утицајем на продају и цене воћа. Нарочито истакнут је значај задружне продаје воћа, која је позвана да у скорој будућности одигра значајну улогу у развитку и напретку нашега воћарства и уновчавање воћарских производа.

Књига је намењена ширим слојевима пољопривредника-воћара. Писана је лаким разумљивим стилом те ће корисно послужити циљу коме је намењена. Њу треба да има сваки воћар, свака воћарска задруга и сваки воћарски трговац. Она може као приручник врло добро да послужи и онима који пропагирају савремену борбу и паковање воћа за извоз, као и онима који извоз контролишу.

Г. Д-р Стојковић је богаћењу наше пољопривредне књижевности, поред доста бројних раније издатих његових дела, и са овим доста допринео.

Књига има 248 страна. Цена јој је 15 дин.

Бор. Љ. Нешић

Извод из записника
Управног одбора Српског пољопривредног друштва

16 Седница (15-IV). Одлучено је: Да се одобри кредит у роби за текућу годину подружинама: у Томиславцу 27.500 дин. у Жабарима Краг. 50.000— дин. и накнадни кредит Подружини у Коњуху 900 а Подружини у Лозовику 6.400— динара.

Да се меница Подружине у Рибнику са роком за 20. т. м. протествује а тужба не подноси до краја ове године.

Да се Подружини у Неготину на Вардару одобри кредит у роби за ову годину у износу од 10.000— динара и да јој се роба пошаље а да се тражи да послату обвезницу замени уредном меницом с тим да јој Друштво призна таксу плаћену за обвезницу. Кредит да користи кад испуни све услове по правилима.

Да се прими знању да је извршен редован месечни преглед касе и рачуна друштвених за месец март и да је нађено стање исправно. Тако исто да се прими знању извештај о извршеним наплатама друштвених потраживања у току марта, као и месечни биланс стања касе, рачуна и имовине на крају истог месеца као исправни.

Да се изврши набавка 600 комада Кундеових виноградарских маказа, 3 ком. лаких Бехерових плугова обртача и 100 ком. прскалица Плац по ранијим ценама и условима испоруке сем Плацових прскалица које су скупље.

Да се прими знању решење Министарства пољопривреде о поклону 500 ком. књига „Наука о храњењу стоке", да се Министарству изјави захвалност на поклону и да се по решењу у свему поступи.

Да се изврши набавка 120.000 кгр. плавог камена марке „Зорка" по 627 динара 100 кгр. франко жел. станица које Друштво интересује и које су у понуди означене. Да се одмах изврши поруџбина 15.000 кгр. за ситну продају а подружинама разашиље по накнадним поруџбинама. Да цена вагонској робр буде 660— динтра 100 кгр; на 100 кгр. 6.80 а на количине испод 100 кгр. 7 динара килограм. Код куповине за готово 5% попуста. Од фабрике тражити да за рачун Друштва резервише још 30.000 кгр. за случај евентуалне потребе под истим условима. Цене вагонској роби рачунаће се франко најближа жељезничка станица а на мање франко Друштвени магацин.

Да се по питању повећања цене плавом камену 24 т. м. у 5 часова по подне одржи конференција свих друштвених секција и да референт на истој буде члан Управе г. Никола Петровић.

Да Друштво тражи помоћ од Министарства пољопривреде и банских управа за приређивање III земаљског воћарског конгреса и да исти приреди идуће јесени у Марибору у сарадњи Воћарског и повртарског друштва у Љубљани. У одбор за конгрес одређују се г. г. М. Јосифовић, М. Никетић и Н. Петровић.

Да члан Управе г. Др. Ђаја ступи у везу са Друштвом за приређивање сајмова и изложби у Београду и поднесе мишљење и предлог за учлањавање нашега Друштва.

Да Друштво у току маја т. г. покрене питање о реорганизацији пољопривредне службе у народу и по овом питању приреди конференцију свих друштвених секција, на којој да буде референт г. Др. А. Ђаја.

Да Друштво настојава и ради да се оснивање Савеза свих пољопривредних друштава и удружења у нашој држави ове године изврши.

Да се распише конкурс за секретара Друштва са роком за 1. јуни т. г.

Да програмски одбор приступи изради предлога за измену друштвених правила у духу жеља изјављених на овогодишњем Збору.

Да се до краја месеца маја прикупе податци од подружина које желе да приреде у овој години изложбе, предавања, курсеве и домаћичке течајеве, па по том да се изврши распоред ових приредаба и средстава за исте.

Да се за предавања из сточарства и млекарства код Пољопривредне књижнице и читаонице у Новом Селу код Трстеника упуте г.г. Аца Јовановић директор средње пољопривредне школе у пензији из Крушевца и Сава Зарић млекарски стручњак Пољопривредне школе у Краљеву.

По питању избора уредника Тежака и Пољопривредног календара одлучено је да уредник Тежака буде председник г. Др. М. Јосифовић а уредник Пољопривредног календара г. Др. Павле Вукасовић.

17 Седница (22-IV) Одлучено је: Да се Тежак од 1 маја т. г. штампа у 10.000 примерака.

Да се подружини у Власотинцима испоручи 40.000 кгр. плавог камена с тим да разлику преко припадајућег јој кредита према броју чланова исплати у року од месец дана по пријему робе. Због даљине од жељ. станице и исплате једнога дела по пријему робе, да јој се камен рачуна по 650 динара 100 кгр.

Да се Подружини у Варварину пошаље тражена прскалица пошто је унапред послала 100— динара а за остатак дала уредну меницу.

Да се Подружини у Голобоку одобри накнадни кредит у роби за ову годину у 20.000— динара, редован кредит подружинама у Врању 15.000— динара, у Гунцатима 7.500— динара, у Сараорцима 14.000— динара и накнадни кредит Подружини у Лазаревцу колубарском 5.000— динара. Подружина у Врању да користи кредит кад пошаље уредну меницу.

Да се изврши набавка три комада муљача за грожђе, 50 малих доза афидона, 30 кгр. арбокол — лепка у разном паковању, 10 ролни арбокол-папира, 50 кгр. носпрасита и 50 кгр. оловних оломби.

Да се приме у састав Друштва новоосноване подружине у Неготину на Вардару, у Богдању среза трстеничког бановине Моравске и Доњој Трепчи среза Љубићског бановине Дринске.

Да се Подружини у Руњанима не може дати тражена помоћ за набавку Маротовог тријера, већ да јој се исти изда на кредит да га у 4 подједнаке рате исплати за две године, а за покриће да пошаље уредну меницу.

Да се Студентском удружењу „Петар Кочић" бесплатно изда разних књига у вредности 200 динара, а Соколској чети у Краљевцу код Високог и Народној књижници читаоници у Каони у вредности од по 100— динара, од оних које су за ову сврху одређене и из рачунских књига исписане. Овим установама препоручити оснивање пољопривредних подружина, задруга и пољоприв. књижница и читаоница и послати им по један примерак правила за пољопр. књижнице и читаонице.

Да се г. Миливоју Голубовићу секретару - благајнику Подружине у Н. Аџибеговцу и г. Спасоју Ђ. Стевановићу секретар - благајнику Подружине у Голобоку исплати хонорар за рад у подружинама у 1936 години и то г. Голубовићу 46 а г. Стевановићу 106— динара.

Да на Збору чланова Подружине у Сремским Карловцима и виноградара из околине 25 т. м. делегат Друштва буде председник г. Др. Младен Јосифовић.

Да на пробном тракторском орању у Панчевачком риту које врши Пољоприв. шумарски факултет у Земуну претставници Друштва буду г. г. Александар Рашковић члан Управе и Алекса Петровић чиновник.

Да инспектор за подружине једног недељног дана оде у Пожаревац и изврши преглед Подружнице, па по том да се донесе одлука о спору поводом рада г. Јарослава Јаковљевића.

Да се из фонда 5% од разних хонорара, у овој години издаду две поучне брошуре.

Прочитан је записник 1 седнице Надзорног одбора па је одлучено:

Да се приме знању и усвоје напомене и примедбе Надзорног одбора и по њима поступи.

Да се овај и будући записник Надзорног одбора у изводу штампају у Тежаку.

По предлогу претседника г. Др. Т. Митровића одлучено је, да Подружини у Власотницима, количина плавог камена дата јој у 1936 год. на основу одлуке Управног од-

бора у 25 седници од 11-VI-1936 г. обрачуна по 460 динара 100 кгр.

По предлогу ппретседника г. Др. М. Јосифовића одлучено је да г.г. претседник, ппретседник и чланови управе Вића Матић и Александар Рашковић оду код господина Министра пољопривреде и г. помоћника ради упознавања са радом Друштва у циљу давања помоћи за извођење овогодишњег програма.

По предлогу уредника Тежака г. Др. М. Јосифовића одлучено је да се чисто правна и лична питања, која немају ничега заједничког са пољопривредом, не шаљу стручном лицу и по њима не одговара преко Тежака.

По предлогу ппретседника г. Др. М. Јосифовића проучено је питање чланства Друштва у Бановинској задрузи за пољопривредни кредит па је одлучено да се Друштво из истог чланства испише.

Примљено је знању саопштење да су измене и допуне друштвених правила донете на 62 редовном годишњем збору са осталим текстом истих, одобрена од стране Министарства унутрашњих послова.

По позиву Винарског друштва за Дравску бановину у Марибору на XI редовнну годишњу скупштину и XI винарски конгрес, одлучено је да се умоли редован члан г. Петар Миовић да Друштво на овим приредбама заступа.

Љубљански велесајам

Дана 5 јуна ове године биће отворен XVII пролетњи велесајам у Љубљани. За посету велесајма одобрена је железничка вожња у пола цене за полазак од 31 маја до 14 јуна закључно, а за повратак од 5 до 19 јуна закључно. На полазној станици треба купити целу возну карту и жуту железничку исказницу за дин. 2.— Возна карта са овером о посети велесајма важиће за бесплатан повратак.

Распис Бр. 8.

Друштво је добило једну партију **коса за траву,** ваљаног квалитета, а продаваће их по 20.— динара комад.

Семе сирка за сточну храну стаје Дин. 2.— кгр на мало, а на 100 кгр Дин. 1,50. Са поручбинама похитати.

Све су **прскалице распродате**, те се више не обраћати за њих (има само мала количина Митри-фабриката).

Распис Бр. 9.

Српско пољопривредно друштво располаже лепим бројем књига пољопривредног карактера, чија је садржина поред осталог, врло подесна за сеоску омладину после свршене основне школе

Друштво моли све своје чланове (учитеље, свештенике, чланове школских одбора, напредне пољопривреднике и остала лица којима напредак нашег села лежи на срцу, да за **Видовданске награде** набаве што већи број ових књига.

Ценовник (списак) књига шаље се, на захтев, бесплатно. Новац слати на чековни рачун бр. 50350. Ко пошаље новац унапред, добија књиге о трошку друштва (са плаћеним паковањем и поштарином).

Члановима на знање. Због знатног повећања броја чланова, који се није могао предвидети и после првог тромесечја у овој години, бројеви Тежака 1—9 раздати су раније уписаним члановима. Број 10 штампан је у 10.400 примерака те ће га добити они чланови који пре буду уписани.

Следећи бројеви штампаће се у 11.000 примерака, те ће их сви чланови редовно примати.

ПРСКАЊЕ ВИНОГРАДА
убрзо ће почети

НАБАВИТЕ ПЛАВИ КАМЕН КОЈИ ЈЕ НЕОПХОДНО ПОТРЕБАН. ДОБАР ПЛАВИ КАМЕН ОЧУВАЋЕ ЛОЗУ ОД ПЛАМЕЊАЧЕ – ЗАТО ТРАЖИТЕ ДОМАЋУ МАРКУ

ЗОРКА

ЗЕМЉОРАДНИЦИ и КОСЦИ

Ако желите да ваљано и весело косите ваше ливаде наручујте само наше гласовите надалеко чувене коване косе, варцарке руком рађене из најбољег енглеског челика, изванредно оштре и дуготрајне у свакој форми и величини од 70—100 сантиметара.

ЦЕНА КОСАМА **65** ДИН. ПО КОМАДУ, ФРАНКО СВАКА ПОШТА

Задругама 5 отсто попуста и ко наручи десет коса добије једанаесту на дар. За сваку косу гарантирамо. Имамо и праве цепане талијанске брусове, цена од 10 — 15 — 20 и 50 дин. по комаду и према квалитету. Код наручивања молимо тачну адресу. Отпрема брза и тачна.

ПАВАО ЋОСИЋ ГРГИЋ, радионица кованих коса утемељена 1830 год. — Мркоњић Град — Босна — Врбаска бановина.

Штампарија „Сверлић" М. К. Цветановића — Краљ. Наталије 12 Београд Тел. 20-73

Универзитетска библиотека Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 12 Београд, 15 ЈУНА 1937 год. Год. 65.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Ing. *Властимир Ђорђевић.* — Гајење репе угарњаче — Косидба ливада.

Ing. *Вукашин Тоскић.* — Нега винограда оштећених градом.

Ing. *Душан Станковић.* — Како повећати родност бујних воћака.

Dr. *Младен Јосифовић.* — Сушење бреста.

Ing. *Иван Пуцељ.* — Правилна исхрана крава музара.

Ing. *Влад. Мартиновић.* — За повећање приноса кромпира.

Dr. *Виктор Најгебауер.* — Како се регулише влага у земљишту.

Ing. *Јордан Димитријевић.* — Справљање компота од трешања.

Питања и одговори.

Рад друштвених подружина: — Воћарско-виноградарски курс у Врњцима и Сопоту.

Бор. Љ. Нешић. — Рад фонда Dr. Љ. Радовановића.

Некролог. — † Прота Милан Јов. Илић

Стечаји за најреднији начин рада.

Извод из записника Управног одбора С. п. д.

Извод из записника Надзорног одбора С. п. д.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.350. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-709

Гајење репе угарњаче

Репа угарњача — стрнишна репа — Brassica гара гарifera — двогодишња је биљка. У првој години живота развија корен са нешто лишћа, а у другој години, када се корен посади доноси стабла са цветовима у којима се замеће семе. Гаји се ради корена, који се употребљава за исхрану стоке преко зиме, дакле као и сточна репа. Корен угарњаче укишељен може послужити и за исхрану људи као салата.

Репа угарњача има кратку вегетациону периоду, наиме стасава од сетве за 90 дана. Ова околност чини је необично погодном биљком да се гаји као међуусев. После жетве стрнина или других биљака које састају крајем пролећа или почетком лета, на истим површинама може се засејати угарњача. На овај начин се са једне исте површине у току године могу добити две жетве.

За своје успевање репа угарњача не захтева неке нарочите услове. Успева готово свуда и на свима земљиштима. Ипак ако је плодност земљишта нешто већа и ако има довољно влаге даје и боље резултате. У нашој држави може се са успехом гајити.

Сорте репе угарњаче деле се према облику и боји корена. Према облику корена разликују се сорте округлог, дугуљастог и тањирастог облика, а према боји са белим и црвенкастим кореном.

Орање земљишта за репу угарњачу треба извести одмах после жетве стрнина и то не много дубоко, а затим још истога дана подрљати површину. Ово је потребно ради тога да би се сачувала влага у земљишту. По извршеном обрађивању земљишта треба извршити и сетву. Сетва се изводи на редове у размаку од 40—50 см. ред од реда и 20—25 см. између биљака у реду. Пошто угарњача има ситно семе оно се не сме сејати много дубоко. Обично се семе угарњаче сеје на дубини од 1 см. За сетву једнога хектара потребно је 5—7 кгр. семена.

Нега угарњаче састоји се у разређивању, прашењу, сузбијању коровских биљака и наводњавању ако је потребно. Разређивање угарњаче изводи се док

су биљке још младе обично када добију 3—4 листића, и то тако што се на растојању од 20—25 см. остави по једна биљка. Једновремено са разређивањем изводи се и прашење и сузбијање коровских биљака. У току вегетације обично се угарњача два пута праши. Наводњавање се предузима у изразито сушним крајевима и тамо где је могуће. Напомињемо да наводњавање врло повољно утиче на развиће угарњаче, те ова даје и веће жетвене приносе.

Угарњача стасава за бербу у октобру месецу. Берба се изводи чупањем корена из земље. Пошто се корени исчувају треба их очистити од лишћа и земље, а затим утрапити у трапове и чувати до употребе.

Репа угарњача најпогоднија је за исхрану говеда, али се у малим количинама може давати и осталим врстама домаћих животиња. Храњење стоке изводи се тако што се она претходно исецка, а затим меша са сеном, плевом, сламом, шашом или силажом. Одраслим говедима може се давати дневно 10—15 кгр. репе угарњаче.

По хектару при повољним условима успевања угарњача може дати 15.000—20.000 кгр. корена.

Ing. Властимир Ђ. Ђорђевић

Косидба ливада

Доба косидбе ливада, поред многобројних других чинилаца, од великог је утицаја на каквоћу сена. Ливадске траве у различито доба старости садрже различите количине хранљивих и сварљивих материја. У млађим стадијумима развића ливадске траве, као и остале биљке, садрже више хранљивих и сварљивих материја, нарочито беланчевина, него доцније. Са старошћу количина хранљивих и сварљивих материја опада, и у колико су траве старије, утолико је количина хранљивих материја мања. Кретање хранљивих

материја у травама у различито доба вегетације врло нам лепо показују следећи бројеви:

	Беланчевине	Целулозе
1) При косидби пред цветање траве садрже	18.5%	15.6%
2) При косидби у почетку цветања садрже	12.3%	18.7%
3) При косидби у пуном цвету садрже	12·4%	17.6%
4) После цветања садрже . .	9.9%	18.8%

Из предњих бројева видимо да количине беланчевине, уколико се траве више приближују сазревању, опадају, а количине целулозе повећавају се. Али са старошћу трава опада не само количина беланчевина, већ се смањује и сварљивост хранљивих материја, наиме са позно покошених ливада добија се грубо сламасто сено, које се тешко вари, те га стока нерадо једе. Из овога излази да је најповољније време за косидбу ливада оно доба вегетације, када траве почињу да класају. Ипак се у пракси косидба ливада не изводи у ово време из разлога што би се добили мали жетвени приноси. Огледима је утврђено да је најповољније време за косидбу ливада, како за квалитет тако и за количину сена, оно доба вегетације, када траве почињу цветати, или најдаље за време цветања. После овог времена садржај хранљивих и сварљивих материја у стаблима и лишћу трава нагло опада, јер органске материје после цветања прелазе из ових органа у цветове, где служе за образовање семена. Стога косидбу ливада треба извршити пре овога времена — док се хранљиве материје налазе још у стаблима и лишћу, а то је у почетку или за време цветања трава.

Али косидбу ливада треба изводити у почетку или за време цветања не само због тога што се добија по квалитету најбоље сено, већ и из других разлога који се не смеју занемарити. Као најважнији разлози да се косидба ливада изводи у ово време су:

1) Што се са јединице површина добијају укупно већи приноси, јер се са исте ливаде при благовременој

косидби могу добити два па и три откоса сена, што није случај ако се са косидбом закасни.

2) Што се постиже сузбијање коровских биљака и других штетних трава, пошто ове биљке при раној косидби не могу да образују семе те је њихово ширење спречено.

Ing. Властимир Ђ. Ђорђевић

Нега винограда оштећених градом

Ове године град је у неколико наших виногорја причинио веће или мање штете. Вероватно да те штете нису последње за ову годину. Виноградарство је у тешким приликама услед смањеног рентабилитета. Тешко се излази на крај и уз редовну бербу, а у случају града виногради долазе у врло тежак положај. Услед тога се виногради често занемаре после града, и не пружа им се никаква нега. У таквим случајевима обично једно зло не остане само, већ се у винограду појави и пероноспора, оидијум и друге болести, које довршe оно што је од града остало. Штета од града често и ако велика, била би подношљива, када би се односила само на једну годину. Међутим виногради оштећени градом, а поготову ако су занемарени и нападнути пероноспором и у следећој години дају врло слабу бербу. И ако је под описаним околностима незахвалан посао давати савете о нези винограда оштећених градом ипак им се мора пружити потребна нега, да би се колико било сачувао остатак грожђа а нарочито, да би им се што боље обезбедио род за идућу годину.

Позната је чињеница, да берба грожђа у идућој години зависи у великој мери од стања винограда у току ове године. Грожђе које ће донети чокот идуће године ствара се још ове године, у родним окцима. Према томе виноградар мора у току ове године да се стара не само о грожђу, о берби, која је на чокоту, већ и о оном грожђу које се припрема у родним окцима за идућу годину. Да би се пак осигурала берба

за идућу годину треба створити све услове за нормално развијање и сазревање лозе, и стварање родних окаца. Ако је виноград оштећен градом, чокот у ствари представља једног болесника. Поред оштећеног, повређеног грожђа, повређени су ластари и лишће. Чокот мора да утроши знатну количину хранљивих материја за зарашћивање рана на ластарима, за стварање нових ластара, заперака и лишћа, које треба да омогући исхрану чокота и сазревање лозе. Да би чокот све то могао постићи, потребна му је нега и то већа нега и обрада него што је случај са неоштећеним виноградом. Грожђе, ластари и лишће оштећени градом лако подлежу другим болестима а нарочито пероноспори. Оштећени чокот ствара заперке и ново лишће, које треба заштитити од пероноспоре, и које је нарочито потребна оштећеном чокоту. Другим речима потребно је такав виноград чешће прскати бордовском чорбом, без обзира да ли у њему има нешто грожђа или нема. Не само прскање, већ се морају обављати редовно и сви остали радови. То је за виноградара тешка жртва, која се мора поднети ради обезбеђења рода у идућој години и ради спречавања слабљења и скраћивања живота самог винограда.

Штета од града може да буде различита, што зависи од јачине града и олује и од стања вегетације у винограду. Према јачини и времену штете предузимају се и мере које иду за тим да се штета умањи. Ако је град падао сувише рано док су ластари били мали њих обично град очене или јако повреди, да се морају уклонити. Место њих се развију ластари из побочних, споредних окаца. Ти ластари ће сазрети али ће рода бити много мање. У овом случају треба извршити лачење што боље, да се преостали ластари добро развију. Задржавају се само ластари, који носе грожђе и који су потребни за род у идућој години. Виногради који су резани на лук, обично јаче настрадају, те се препоручује да се лук скине, а да се осигурају ластари за следећу резидбу.

Падне ли град нешто доцније, крајем маја, почетком јуна, штета је највећа. Често су оштећени цели ластари. Сачека се један дан, да се јасно види

шта је оштећено а шта не. Слабије оштећени ластари се оставе и ране им зарасту. Повређени гроздићи се осуше. Ластаре који су пак јако оштећени, тј. који су сасвим остали без лишћа, а потребни су за следећу резидбу орезати на 1—2 окца. Из тих окаца развију се 1—2 заперка управо ластара, од којих се један осече а други остави. Ове ластаре треба благовремено закинути заломити, да им се омогући сазревање. Исти се наредне резидбе употребе за резнике и кондире. У овом случају је на чокоту вегетација неједнака, и увек има новог лишћа, те се виноград мора чешће прскати. Нарочито је у овом случају потребно да се изврши прскање одмах после града, када су услови за ширење пероноспоре јако повољни. Пошто није сигурно да ће ови ластари добро сазрети, те да би се спречило њихово измрзавање, треба винограде јаче загрнути у јесен. Да би се потпомогло њихово брже развиће препоручује се ђубрење јаче оштећених винограда, одмах после града, осоком или чилском шалитром у количини 200—300 кгр. по хектару.

Град који падне у другој половини јуна до средине јула, када су ластари достигли потребну висину, оштети лишће и горње делове ластара, који су још сасвим зељасти. Грожђе се оштети јаче или слабије према јачини града. Доњи делови ластара, који су делимично здрвењени претрпе мању штету. У овом случају испод оштећеног дела ластара јавља се већи број заперака. Исте треба чистити и закидати изузев највишег, који служи за продужење оштећеног ластара, чији се врх сасуши или се прекрати. Као и у претходном, тако и у овом случају, треба чешће прскати и сачувати лишће на заперцима, остављеним за продужење ластара. Ове заперке, кад достигну висину коју би требало да има ластар, заломити, да би боље сазрели.

Падне ли град доцније крајем јула и августа, када су ластари достигли потребну висину и када су заломљени, штета је за лозу мања, пошто је делом здрвењена. Штета је већа на лишћу и грожђу. Последице града ће се мање осетити у следећој години. Услед тога што је лишће јако оштећено, јављају се

нови заперци, које треба закидати на 2—3 листа, да би ново лишће заменило оштећено. И овде треба извршити прскање бордовском чорбом.

Штета од града на грожђу примети се после 2—3 дана. Грозд ударен у петељку обично се сасуши и отпадне. Бобице које су још чврсте обично отпадну са грозда услед удара градом. Неке еластичне остану у грозду, али са ударене стране не сазре и ако се при берби не одвоје смањују квалитет вина. После града повољнији су и услови за развијање оидијума, беле трулежи и других гљивица, стога треба виноград поред прскања бордовском чорбом, запрашити сумпором, да се поменуте болести спрече. У противном поменуте болести су у стању, да униште остатак грожђа. Вино које се добије од грожђа оштећеног градом често има један специјалан мирис и укус, који потиче од богате гљивичне флоре, која се развије у рањеним — повређеним бобицама, а које стварају извесне материје које прелазе у вино.

Изузетно се деси да град оштети виноград после шарка, тако рећи пред бербу. Берба може да буде за ту годину, потпуно уништена, докле лоза трпи минималну штету. Повређено грожђе треба што пре обрати и искористити за справљање белог вина.

Ing. Вукашин Тоскић

Како повећати родност бујних воћака

Познато је да бујност умањује родност воћака или је чак онемогућава. У таквим случајевима, а да би се родност повећала, препоручују се извесне мере којима се бујност умањује. Једна од тих мера јесте и савијање грана тако да оне буду што мање усправно. Тиме се воћкама најмање нашкоди. То је један од начина да им се умањи бујност. — Што год су гране усправније, њихов пораст је бржи, јача је бујност. И обратно: што год су оне водоравније, бујност је слабија. Довођење гране у водоравнији положај треба извршити одмах, ако се жели да воћке догодине роде.

То зато што ће већ у јулу настати стварање цветних пупољака. Дотле треба обезбедити њихову припрему, која се састоји у јачем стварању хране у листу. Ако се гране савију, мање ће расти врхови младара. Уместо тога, развијаће се цветни пупољци. У том погледу вршене су многобројне пробе, па се утврдило да је стварање цветних пупољака, и тиме обезбеђење родности, омогућено само на савијеним гранама. Усправне гране остале су неродне. Тај циљ повећања родности се најбоље постиже што водоравнијим савијањем. Не може се успети ако се гране само мало размакну.

Савијање грана може се обавити на разне начине. Понајбоље је разапети између њих обичне дрвене ракље потребне дужине, водећи рачуна да се не повређује кора на гранама. Ради тога, по потреби уметнути какву меку материју, као што је парче сукна или слично.

Ако се савијање грана изврши како ваља, родност се може повећати, а код неродних воћака изазвати, у свима случајевима када је у питању претерана бујност.

Душан М. Станковић

Сушење бреста

Већ више година брест се суши у нашој земљи и то у таквим размерама да је на многим местима остало само још по које здраво стабло. Сушење се продужава и у току овог лета, сигурно, страдаће такође огроман број. Овако како то изумирање брестова брзо тече изгледа да није далеко време када овог дрвета, које краси наша поља и брежуљке, неће бити, што ће представљати готово ненакнадив губитак.

Шта је узрок овом пропадању бреста? Доста дуго прави разлог тог пропадања није био познат. Нешто одмах по завршеном светском рату, у Холандији појавило се сушење бреста, које дотле тамо није било запажено. Убрзо ова појава се пренела у Белгију, Северну Француску, Немачку, да би одатле прешла у друге

земље Европе и Америке. Пре десетак година брест је почео да страда и у нашој земљи.

Ово готово катастрофално сушење које је изненада захватило брест, било је проучавано од великог броја научника. И доста је времена требало да се открије да то сушење изазива једна гљивица и то дотле непозната гљивица, која је названа *Graphium ulmi (Ceratostomella ulmi)*.

Ова опасна невидљива гљивица напада најмлађе слојеве дрвета (бељику) дебла и грана и ту изазива поремећаје који повлаче затварање судова кроз које тече хранљиви сок, који долази из земље. Услед овог запушивања судова и прекида пењања воде настаје сушење било појединих гранчица и грана, било целог дрвета. Јасно је, ако је заражено само дебло или главни стубови, да ће тада сушење захватити нагло цело дрво или највећи део његових грана. Ако су само поједине тање гране нападнуте, онда ће сушење бити поступно. Али важно је напоменути да сушење, које се једанпут јави на дрвету, не престаје; да је *сваки онај брест, на коме се појави то сушење, ма и у најмањој мери, унапред осуђен на потпуну пропаст.* Због тога је та болест изванредно и опасна, те прети да сасвим истреби брестове како код нас тако и у другим земљама.

Услед ове најозбиљније опасности, која постоји за брест, у многим државама предузете су најенергичније мере да се заустави даље ширење болести. Донете су и законске одредбе са принудним обавезама за све оне сопственике на чијим се имањима налазе брестова дрвета.

Лечење заражених стабала је немогуће. Исто тако неизводљива је и непосредна заштита здравих дрвета од заразе. Због тога се борба противу ове опасности своди у сасецању и спаљивању грана и гранчица, на којима се појави сушење, као и на што бржем уклањању сасушених дрвета.

Утврђено је да болест преносе извесне бубе и то поткорњаци који се изведу испод коре заражених брестова. Ти поткорњаци кад пређу на здрава дрвета,

уносе у њихове гране и дебло заразне клице, које потом изазивају сушење.

Због тога, да би се спречило развиће ових сејача заразе, треба *дрвета на којима се појавило сушење одмах до саме земље засећи и кору са дебла и стубова ољуштити.* Ако би се болесна дрвета посекла па оставила са кором, ништа се не би постигло, јер би се поткорњаци у њима извели и ширили би даље заразу. *Исто тако треба скинути кору и са свих надземних делова грања и жила,* како би се спречило насељавање поткорњака у њима.

Овако треба да поступају сви они на чијим се имањима брест почиње сушити, јер се само на тај начин може умањити опасност за још здрава дрвета.

Поред овог начина борбе, који не осигурава потпун успех, услед тога што сви не изводе неопходну сечу заражених дрвета и не скидају са њих кору, — у последње време се испитује могућност да се домаће врсте бреста (Ulmus campestris i U. effusa), који страдају од ове болести, замене другим врстама, које би биле природно отпорне према заразној гљивици. Таквих отпорних брестова има. Један од њих је Ulmus pumila, кога већ увелико размножавају у Италији. И многе азијске врсте бреста су се такође показале неосетљиве према овој болести.

Због тога ће бити потребно да се ове врсте брестова испробају и код нас, да се испита да ли могу добро успевати, како дрво дају и какве су им све остале особине, па да се најбољи од њих одаберу за замену нашег бреста који ишчезава.

Dr **Младен Јосифовић**

Правилна исхрана крава музара

Код правилне исхране крава музара, њихов дневни оброк треба да сачињавају:

1. храна за одржавање живота, 2. храна за производњу млека и 3. храна за пораст младунчета у утроби мајке.

У случају да је крава млада, онда долази к томе још и храна потребна за њен пораст.

Количина хране за одржавање живота краве музаре зависи од величине грла. У колико је крава тежа, у толико је потреба за храном већа.

Крава тешка око 500 кгр. потребује дневно као храну за одржавање живота око 20 кгр. ливадске траве. Исту вредност имају: 7 кгр. доброг ливадског сена, или: 3 кгр. одличног ливадског сена и сламе и плеве по вољи тј. до ситости, или: 2 кгр. сена од детелине, $2^1/_2$ кгр. ливадског сена и 6 кгр. овсене или јечмене сламе, или: 3 кгр. сена од луцерке, 6 кгр. кукурузне шаше и 10 кгр. сточне репе, итд.

Ове количине поменутих хранива садрже таман толико хранивих састојака, колико их једна крава музара тешка око 500 кгр. потребује да би очувала своју тежину. Нити се она при томе гоји, нити мршави, нити пак може давати млека, — осим на рачун сопствене телесне материје.

Према томе, производња млека захтева известан додатак хранива тој храни за одржавање. Величина овог додатка управља се према величини производње. То јест: већа количина млека захтева и већу количину хранива из којих ће се млеко створити. Сем тога, од великог је значаја и садржај појединих хранива у извесним хранивим састојцима, као што су беланчевине и минералне материје.

Познато је, да је млеко састав воде, беланчевине, масти, шећера и соли, Док се маст и шећер могу стварати из угљених хидрата, којих има довољно свуда, дотле се беланчевине могу стварати само из беланчевина, а соли из минералних материја.

Познато је затим и то, да је за производњу једног литра млека потребно око 50 грама сварљивих беланчевина.

Знајући ово и садржај хранивих састојака појединих хранива, у првом реду беланчевина, количину хране потребне за производњу млека лако је одредити.

Кад знамо на пример, да 1 кгр. пшеничних мекиња садржи 110 грама сварљивих беланчевина, а за производњу једног килограма млека потребно је 50

гр. беланчевина, то онда значи, да за сваки кгр. пшеничних мекиња придодатих уздржајној храни крава може ди створи око два кгр. млека. Сварљивих беланчевина као и осталих хранљивих састојака потребних за производњу једног кгр. млека има н. пр.: у 3 кгр. младе ливадске траве, у $2^1/_2$ кгр. зелене детелине, у 1 кгр. врло доброг ливадског сена, у 1 кгр. детелинског сена, у 0,75 кгр. овса у зрну, у 0,25 кгр. ланених колача итд.

Износи ли дневни оброк краве музаре 50 кгр. ливадске траве, крава ће тиме подмирити прво потребу за уздржајном храном, а сем тога даће још и 10 л. млека. Разуме се, то ће се десити ако се крава налази у оно доба музовности када може да лучи 10 л. млека, што зависи уосталом и од млечне способности саме краве.

И ако се количина излученог млека управља у главном према количини добивене хране, ипак постоји извесна граница до које иде повећавање количине излученог млека. Ретко кад се са повећавањем хране због производње млека иде и до ове границе, већ се количина производне хране обично повећава само дотле, док се нови вишак млека исплаћује.

Што се тиче хране потребне за пораст младунчета у утроби мајке, то о њој треба водити рачуна тек у последњој трећини бременитости, тј. за последња три месеца. И овде долазе у обзир претежно беланчевине и минералне материје, пошто оне омогућавају растење телета у утроби.

Најзад је и младим кравама због њиховог пораста потребно додавати дневном оброку око 1 кгр. снажне хране.

О утицају појединих хранива, како на млечност тако и на каквоћу млека, биће речи у једном од наредних бројева „Тежака".

Ing. **Иван Пуцељ**

ПРЕТПЛАЋУЈТЕ СЕ ЗА ПОЉОПРИВРЕДНИ ЧАСОПИС „ТЕЖАК"

За повећање приноса кромпира

Кромпир као и друге културне биљке захтева повољну климу, добро растресито земљиште, марљиву обраду са ђубрењем, а изнад свега здраво и оплемењено „семе". Тако у ствари кромпиру треба обезбедити нешто лакше земљиште, које се мора редовно и на време обрађивати и ђубрити, а нарочито се постарати да „семе" за сађење буде одабрано на њиви од здравих и приносних кућица. Стотинама година кромпир се гаји као културна биљка и требало је много времена и муке да се пронађу најпогоднији технички услови производње и повољне наследне особине. Искуство је у току више од 400 година, одкада је кромпир пренет из Јужне Америке у Европу, корак по корак напредовало док се дошло до данашњих оплемењених квалитетних сората кромпира. Од некада горког и ситног кромпира, данас имамо велики број сората за разне сврхе и употребе, које се одликују крупноћом и укусом кртола, високим садржајем скроба и сувих материја као и великим просечним приносом.

Рачуна се да има око 2000 различитих сората кромпира. Сваке се године објављују нове и нове оплемењене сорте, а одбацују се старе. Чак једна те иста сорта често може да послужи као родоначеник десетине других. Тако у Немачкој сорта звана „Индустриа" послужила је као основна сорта за 38 нових одлика и то само за време 12 година од 1918—1930.

Данас се потпуно све сорте кромпира могу поделити према употреби на 3 односно 4 врсте: 1) *За људску исхрану (стоне)*, 2) *За сточну храну*, 3) *Индустријску употребу* и 4) *Стоно-индустријске (универзалне)*. Све се ове разне сорте према својој намени гаје посебно и међу собом се разликују.

Тако сорте за људску исхрану треба да имају танку кору, плитка окца, да се добро кувају, да имају пријатан укус, да су „сипкаве" и „брашњаве" приликом кувања. За поједине од стоних сората тражи се да се при кувању што дуже одрже од распадања и да немају много скроба. То су сорте кромпира намењене за кување са месом за салату и др. Неке стоне сорте напротив треба да се брзо распадну и да су што више „брашњаве" као нпр. оне од којих се прави пире кромпир.

Од сточних сората тражи се велики принос по хектару, а допушта се и већи проценат беланчевина.

Сорте за индустријску употребу служе за производњу скроба и шпиритуса. Од оваких сората тражи се велики принос по хектару и да имају висок проценат скроба. Ћелице кртола треба да буду крупне и што више испуњене скробним зрнцима. Оплемењивачи се труде да добију сорте кромпира са што је могуће већим садржајем скроба као главног састојка суве материје кромпира.

У погледу четврте врсте кромпира, стоно-индустријске сорте, то је само једна комбинација где се жеље приносне сорте, богате скробом, укусне и да дуго могу остати у складиштима да се не покваре.

У погледу раностасности има неколико врста ових сората кромпира. Постоје *врло ране, ране, средње ране, средње касне* и *касне сорте*. Дужина вегетације траје од 70—180 дана. Према овоме се подешавају сорте за хладније или топлије крајеве, за њивско или баштенско гајење.

Због своје разнолике примене и велике економске важности кромпиру се свуда на страни поклања велика пажња у погледу квалитета, приноса и отпорности према болестима. У многим страним државама које немају боље климатске и земљишне прилике од нас, просечни су приноси високи, за неколико пута већи но код нас. И заиста ако ове приносе сравнимо са нашим виђењем да смо у томе погледу сувише заостали. Јер код нас просечни принос за време протеклих 10 година од 1924—1933 износи годишње *само 52 товара по хектару, док је у другим државама принос кромпира по једном хектару 100—200 товара. То значи да у нашој држави добијамо 2—4 пута мањи принос кромпира од једне нормалне жетве у најреднијим државама.*

Ако посматрамо наше климатске и земљишне прилике, уверићемо се да кромпир има повољне услове скоро у свима крајевима државе. Зна се да кромпир тражи нешто лакша хумусно песковитија земљишта, али он се може успешно гајити и на другим земљиштима, уколико оранице није сувише плитка и тешка за обраду. Кромпир повољно успева у планинским местима где има довољна количина равномерно распоређеног талога за време летњих месеца, али он подноси и равнице са скромнијом влагом. Може се рећи да је мало таквог земљишта где се кромпир не би успешно гајио под условом добре обраде и да није сува клима и сувише тешко земљиште. Ако не успевају ране сорте, успеће касне. У другим државама извршено је рејонирање пољопривредних реона па се унапред зна не само која ће се културна биљка посејати, већ и сорта, која најбоље успева у дотичном крају.

Али, да се не би удаљавали од битнога, морамо рећи да је главна сметња, што имамо по хектару просечно само 52 товара кромпира та, што пољопривредник узима за „семе" најгори материјал. Кромпир који се употребљава за сађење често не претставља никакву вредност, јер су то већином избирци, кржљаве кртоле и отпаци кора, који једва да би се могли употребити за сточну храну. Многи мисле да ће од болесних одпадака као и од здравих крупних кртола добити исто потомство биљака. И код биљака као и код животиња и људи, потомство је онакво, какви су родитељи. Од здравих родитеља, здрава су и деца. У одабирању и оплемењивању културних биљака давно се то увидело, па се за семе

одабирају здраве и приносне биљке на самој њиви у току пораста.

Зато желимо да скренемо пажњу свима произвођачима крмпира на неколико практичних упустава, која не траже никаквих материјалних издатака.

1) *Одабирање здравог и родног крмпира за „семе" мора се обележити на њиви још у летњим месецима.* Ове године треба одмах обићи крмпириште и пажљиво прегледати сваку крмпиреву биљку. Чим се примети болесна, осушена биљка, одмах је треба уклонити с њиве, да не би заражавала остале кућице здравог крмпира. Пошто се тако ослободимо болесних кућица, приступи се обележавању здравих и развијених биљака крмпира. Поред нађене здраве кућице пободемо једну мотку или притку да бисмо је боље разликовали. После десетак дана поново прегледамо да ли су све забележене кућице здраве, па ако приметимо да је која од ових оболела, притку од ње остранимо. Само здраве и развијене биљке могу доћи у обзир за идуће потомство, које желимо оставити за „семе". Избор здравих кућица — биљака крмпира врши се у току лета 3—4 пута. У јесен се прво поваде обележене кућице крмпира. Ако има више разних сората одвоји се свака група посебно и из тако сакупљене хрпе издвоје се осредње кртоле (величина кокошијег јајета) и што је могуће правилније форме, па се остави за „семе". Идуће године крмпириште мора бити посађено искључиво од оваквих одабраних кртола. Тако се то стално наставља из године у годину, не дајући маха да се размноже болесни примерци крмпира.

2) *Прейоручује се набавка крмпира за „семе" из планинских крајева, пошто је доказано да су брдски крмпири мање заражени и да су отпорнији према болестима, нарочито дегенерационим („измешањима").* У многим државама читава подручја из равница набављају само планински-брдски крмпир за „семе". Овакав крмпир даје већи принос, али набавка се мора вршити сваке године. Разуме се да и планински крмпир се мора одабирати како смо горе рекли.

3) *Набавка крмпира за „семе" за равнице и тежа земљишта прейоручује се из крајева где се крмпир гајио на песковитом земљишту. Добивени крмпир био је отпорнији и приноснији од крмпира са тешких типова земљишта.*

4) *Треба основати задруге за прегледи и контролу здравог „семена" крмпира.* И поред најбоље воље и марљивости неки пут је пољопривредник у немогућности да спречи штетне утицаје заражених биљака, зато што се болест не сузбија код његових суседа. Да би се набавка здравог „семена" загарантовала и да би се посао извео што сигурније, постоје у неким државама поменуте задруге. Нарочито одређена комисија врши преглед крмпира на њивама 2—3 пута у току лета, код свих чланова задругара који имају крмпириште.

На крају пораста биљака у јесен, установљава се тачан списак задругара, број и величина њихових парцела здравог кромпира, који се може дозволити за „семе“ за идућу годину. Сваке године се овај списак штампа и то служи пољопривредницима задругарима као велика реклама.

Сматрам да би се овакве задруге могле корисно основати и код нас, а нарочито тамо, где се највише гаји кромпир.

5) *Приликом набавке страних сората кромпира треба прво испробати такве сорте на малим парцелама и тек онда ако се у току 2—3 године покажу прилагођене крају и буду отпорне према болестима и довољно приносне можемо их на већим површинама садити.* Нема сумње да и у нашој држави има доброг и укусног кромпира као н.пр. у Печењевцима, Брестовцу и у опште у околини Лесковца, Врање, затим розе и беле сорте из Словеначке, из планинских крајева итд. али до сада нисмо имали систематског одабирања и оплемењивања домаћег материјала кромпира. *Приликом једног великог броја испитаних примерака кромпира из свих крајева наше државе највише сам нашао обичног сточног кромпира.*

У другим државама кромпиру не само приватници већ и држава поклања велику пажњу. У многим земљама (Чехословачкој, Пољској, Русији и др.) постоје специјалне државне установе које се искључиво баве оплемењивањем кромпира. Јер, не треба заборавити, да кромпир има велику економску важност за најшире слојеве народа. Он је често народна храна најсиромашнијих слојева и ретко се може наћи и богате и сиромашне трпезе без кромпира. Кромпир даје већи принос по хектару од житарица не само у маси, већ и у сувим материјама и поред тога што се сматра да има у кртолама кромпира $^1/_4$ суве материје и $^3/_4$ воде. Као окопавина кромпир утиче повољно на физичка својства земљишта и сузбијање корова. У погледу радова за време сађења, прашења, нагртања и вађења врло се повољно и наизменично са житарицама може посао обављати.

Ако би се гајењу кромпира посветила она пажња коју ова веома корисна биљка заслужује онда не бисмо га требали увозити. Према статистичким подацима Министарства пољопривреде увезли смо из иностранства за време од 1929 до 1933 године кромпира у вредности око 42 милиона динара, *док смо извезли тек један девети део од тога* (37.000 товара у вредност $4^1/_2$ милиона динара). Истина ово нису неке велике бројке, али морало је у сваком случају бити обратно, тј. да више извозимо но што увозимо кромпира.

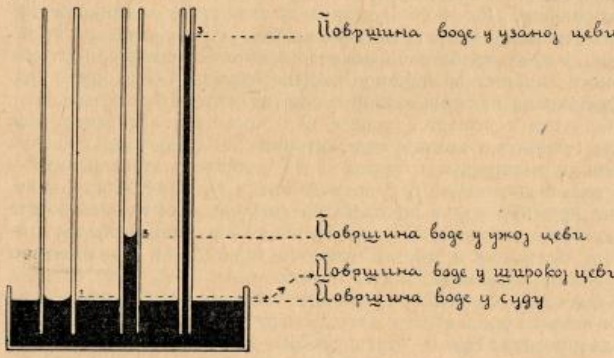
Пољопривредници настојте што је до вас, да бар ово неколико практичних упутстава сами примените. Почните још данас са уништавањем болесних биљака кромпира, а забележите здраве јединке за „семе“. Набављајте здрав планински кромпир или са песковитог земљишта, а по могућ-

кости оснујте и задругу за преглед и контролу здравог „семена" кромпира. Размножавајте само оне домаће или стране сорте кромпира за које се сами уверите да добро успевају, да су здраве и отпорне према болестима и да дају добар квалитетни принос. Тражите савете од стручно школованих пољопривредника.

Ing. **Влад. П. Мартиновић**

Како се регулише влага у земљишту

Ако се разгледају грудве и грудвице земљишта, види се да су оне прожете мањим и већим шупљикама. Сама чврста земља сачињава само отприлике половину простора у таквим грудвама, док другу половину сачињавају шупљике. По тим шупљикама креће се вода у земљишту. Великим шупљикама вода се само педи на доле, т.ј. у дубину, док у ситним шупљикама вода се може кретати у свим правцима, па и одоздо у висину према површини земљишта. Да се вода заиста може пети у висину у танким шупљика, може се сваки уверити на овај начин:

Сл. 16.

Узима се суд са водом и у њега се ставе стаклене цеви разне ширине, тако да се доњи крај цеви спушта у воду док горњи остаје изнад воде. Одмах ће се приметити, да ће вода у унутрашњости широких цеви бити скоро у једној равни са водом у суду, док у узаним цевчицама она ће се попети изнад површине воде у суду и ту ће се задржати. Уколико је цев тања утолико је већа висина на коју се вода пење. Речено се види из горње слике.

Слично се дешава и у земљишту. Ситне шупљике су у ствари танке цевчице. У ситним шупљикама вода може да се пење одоздо на више, ако доле има влаге. На тај начин вода из дубине земљишта може да се попне и на саму површину. За време суше ова се вода са површине испарава, док из дубине стално стижу нове количине воде, док се земљиште у дубини потпуно не исуши.

То се дешава лети код збијених земљишта и код њива са тврдом покорицом на површини. Ова је покорица збијена од кише и у њој има само ситних шупљика које вуку воду из дубљих слојева на површину. Кад се то има на уму, онда је јасно зашто се мора порушити та покорица да би се направила растресита површина.

Кад је површина земљишта трошна, онда је порушена веза ситних шупљика (цевчица) са дубљим слојевима. Између малих грудвица остају већим делом само широке шупљике, којима се вода не може високо пети. Зато и нема јачег испаравања и губитка влаге из земљишта.

Напредни земљорадник треба да уме вешто да се користи описаним особинама ситних и широких шупљика у земљишту.

Например, ако се у суво земљиште посеје какво семе, клијање је врло неједнако, јер на једном месту има нешто више влаге и тамо семе проклија док ни другом месту нема довољно влаге и семе неће клијати. Сем тога већ проклијало семе може у недостатку влаге лако да угине. Али ако се такво озго суво земљиште после сетве поваља — земља ће да се збије, направиће се од широких — ситне шупљике, вода ће да се преко њих попне из дубине до семена и клијање ће бити брзо и уједначено. Чим се усев мало укорени, треба њиву опет подрљати, да се не би узалуд губила влага.

Исто тако је разумљиво, зашто се дрљањем и прашењем чува влага нагомилана у дубљим слојевима земљишта; трошна површина има широке шупљике којима се вода из дубљих слојева не може попети на површину. Услед тога губитци влаге су мали, земљиште има влаге у дубљим слојевима и усев се том влагом користи и лепо напредује.

Све речено је од необично велике практичне вредности за наше прилике. Под нашим поднебљем потребно је да земљорадник зна да регулише и да чува влагу у земљишту, јер је код нас подела киша преко године неравномерна. Често их има у сувишку као на пример овог пролећа, али врло се често дешава да је земљиште суво и усев пропада, а нема ни капи кише. У такво суво време биљке се могу користити влагом дубљих слојева, ако се земљорадник побринуо да ту влагу сачува. Ко своју њиву с јесени дубоко преоре, а преко лета је чешће праши тај може да буде уверен да ће његов кукуруз и у сушној години бити добар.

Dr. **В. Најгебауер**

Справљање компота од трешања

Компот од трешања је врло добра посластица у зимско доба ако је добро спремљен да трешње сачувају свој природни укус. За компот су најбоље крупне чврсте трешње зв. хруставци. Бољи је за око компот од белих трешања. Спремање се врши овако:

Наберу се добро сазреле и здраве трешње па се добро оперу хладном водом. После тога се скидају пажљиво петељке тако да се са петељком не извуче месо, јер ако се оно извуче направи се на плоду рупа кроз коју доцније продре сируп те плод губи свој природни укус.

Овако припремљене трешње се слажу у тегле које се могу херметички затворити па се прелију са припремљеним сирупом.

Сируп се спрема овако: неколико сати пре него што ћемо спремати сируп прокувамо извесну количину чисте и бистре воде па оставимо да се добро охлади. Од те воде узмемо потребну нам количину и сипамо у чист суд; најбољи су емалирани судови. Количине воде од које ћемо спремати сируп зависи од броја и величине тегла у којима ћемо спремати компот; обично се узима за 3 тегле од 1 л., један литар воде. Метне се вода на ватру да прокључа па се дода на сваки литар воде око 150—200 грама чистог кристалног шећера. Да би сируп био чистији боље је употребити шећер у коцкама. По додатку шећера остави се да кључа 10—15 минута па се скине са ватре и остави да се охлади. Чим се сируп охлади процеди се кроз густу и чисту крпу па се њима тегле са трешњама напуне. При кувању сирупа додати једну шипку ванилије а у сваку теглу убацити по неколико семенака од трешања ради пријатнијег мириса. Тегла мора бити за 1—2 см отпражњена. На пуне тегле метнемо гуму која је претходно добро опрана и прокувана; гума мора бити нова а никако употребљавана. Преко гуме се стави капак који се причврсти једном металном закачком. Овако припрмљене тегле метну се у стерилизатор.

За стерилизатор може послужити сваки метални суд, који је толико дубок да могу бити тегле у њему, када се поставе усправно, потпуно под водом. На дно тога суда се метне дрвена решетка или слој сламе. да тегле не дођу на само дно, па се затим на решетку ређају тегле једна до друге. Овако поређане тегле се прелију водом тако да вода дође 2—3 см изнад њихових поклопаца; стерилизатор се потом загрева све док се топлота не попење на температуру од 80—85°. На тој температури тегле остану 30—35 минута, па се после суд скида са ватре и остави да се мало охлади. Пошто се вода мало расхлади ваде се тегле, стави се на дрвени сто или неку даску па одозго прекрију неком крпом да не би попрскале од хладног ваздуха. Када се тегле потпуно охладе

скида се закачка и проба дали су добро затворене. Ако се поклопац лако скида, значи да таква тегла није добро затворена. Сваку такву теглу затворити пажљиво па поново стерилисати. Овако спремљени компот може трајати неколико година.

Кување трешања у теглама није за препоруку, јер мењају укус и боју, а сем тога у њима се уништавају витамини.

Компот чувати у хладнијим просторијама.

Ing. **Јордан Димитријевић**

Питања и одговори

Питање: Да ли се за калемљење јабука могу употребљавати калемгранчице узете са младих воћкица које се налазе још у растилу, и да ли воћке, окалемљене оваквим калемгранчицама, дају исте резултате као и воћке окалемљене калемгранчицама, узетим са старих воћака које су у роду.

Милош Т. Николић, економ
Паковраће — Чачак

Одговор: Калемгранчице, како код јабуке тако и код осталих врста воћака, могу се узимати са оних воћака које су младе, које још нису породиле па чак и оних из растила. Али се ово никада не ради нити се може препоручити зато што се код воћака које још нису породиле не може знати какве особине има та воћка: да ли је родна, да ли род по квалитету потпуно одговара тој сорти, да ли је воћка осетљива према разним болестима, да ли лакше или теже подноси разне повреде било од инсеката или временских непогода, да ли је бујног раста, да ли рађа сваке године или са прекидима, да ли јој је родност регулисана и томе слично.

Све ово не може да се сазна код једне воћке која још није породила и која није дошла до свог пуног изражаја. Када би се, пак, знало која ће млада јабука, која још није породила, одговарати свима горе побројаним условима, са ове би се, без икакве бојазни, могле узимати калемгранчице за калемљење. Али пошто се то не зна, то, када би се са ње узимале калемгранчице, личило би на ону народну изреку „куповати мачку у џаку".

Треба проћи кроз један јабучар од 100 дрвета па ће се видети да се две и две јабуке не слажу потпуно у погледу испуњавања свих услова који се од њих траже, иако све оне расту под истим условима. Ако се слажу у погледу

се пак слажу са родом и квалитетом, биће нешто друго што ће их одвајати.

Добар воћар ће у једном јабучару од 100 дрвета наћи само неколико које га у свему задовољавају па ће са њих скидати калемгранчице. Добри воћари иду још и даље па ће на једном дрвету често пута наћи само једну грану са које ће калемгранчицу узети јер и бујност појединих грана има утицаја на преношење особина воћке.

Као што се види човек је врло строг критичар када бира воћку са које ће скидати калемгранчице. Како ће он моћи све то да погоди када је воћка још млада и која није не само породила, већ ни друге своје особине показала.

Мил. Ј. Никетић

Питање: Милослав Мареновић, члан Пољопривредне жичке подружине у срезу жичком, упутио је писмо Српском пољопривредном друштву у Београду и у истом навео:

„Да се његова кућа са окућницом налази између три сеоска пута тако, да је један пут са јужне стране, други са западне и трећи са северне стране. Да је пресудом Општинске Управе осуђен, да спроведе од кише скупљајућу воду са јужног пута косо у правцу преко своје окућнице у јаругу која се налази у његовој ливади испод окућнице а у близини северног пута.

Молио је за објашњење, да ли сме, да спроведену воду са јужног пута оставља на врху своје ливаде и да је употреби ради наводњавања исте. Да ли не би искусио законске последице, ако би се та вода из његове ливаде разливала по њивама и ливадама његових суседа и граничара".

Одговор: Молилац је пресудом Општинске Управе добио право, да од кише скупљајућу воду на сеоском путу, који се налази на јужној страни његове куће спроведе кроз своју окућницу у јаругу у његовој ливади. На основу чл. 5 и 9 Закона о водама тако сакупљену воду он има права у њеном току кроз своје имање да је сву задржи па и на врху своје ливаде заустави и да ту сву воду по својој вољи слободно као господар употреби за наводњавање своје ливаде у колико то још није ко други особеним правним путем и законом задобио. Но, што се тиче сувишне воде, која би преостала после заливања његове ливаде, не сме је пустити, да се разлива у имања његових суседа и граничара, јер тим пуштањем може проузроковати штету суседима, те ће по § 800, 806 и 822 Грађ закона штету им причињену морати накнадити. Стога према изложеном имао би трпети и искусити законске последице.

Б. К. Ђ.

Питање: Цветко Јанићијевић из Падежа, редован члан Каменарске пољопривредне подружине у срезу расинском,

упутио је Српском пољопривредном друштву у Београду писмо и у истом навео:

„Да је Управа општине Падешке поставила пољског чувара и одредила му плату не у новцу, већ да му плати у натури 2000 кгр. кукуруза у клипу, а који ће општина у виду прireза наплатити од својих грађана.

Да је пољски чувар постављен од 1-III-1937 год. до 1-XI-1937 год. и да је уведен у дужност и да је отправља.

Да су грађани усмено протествовали против овакво незаконитог поступка Општинске управе, али није било успеха.

Да су грађани чекали да Општинска управа објави буџет за 937/38 год. и да по истом одреди плату у новцу пољском чувару, али Општинска управа није објавила буџет грађанству како то наређује § 96 Закона о општинама, већ га је необјављеног послала надлежној власти на одобрење и ова га и одобрила, те грађанима није дата могућност да чине примедбе на буџет. Навео је, да је Општинска управа у овом случају поступила противно и Уставу и Закону.

Молио је за објашњење о томе, да ли је Општинска управа одговорна кривично зато, што је решила, да грађани имају плаћати пољског чувара не новцем већ са 2000 кгр. кукуруза у клипу разрезаног у виду прireза на име ван буџетске плате за пољског чувара као и да ли је кривично одговорна, што није плату за пољског чувара унела у буџет и буџет објавила како то прописује Закон о општинама".

Одговор: По закону о чувању пољских имања донетог 22 априла 1885 год. који и данас важи у старим границама Краљевине Србије као и на територији Ј. Србије, општинске власти су дужне, да постављају пољске чуваре и да им плату одређују не у натури, већ у новцу, јер је то једини смисао закона, а ниједним другим законом није друкчије наређено. И пољски чувари спадају у ред општинских службеника те и њима као и свима општинским службеницима одређује плату општинска управа у новцу и ову уноси у општински букет. Да је то тако, види се и из формулара оштампаног у „Упуству за састав општинског буџета", а која су донета на основу § 104 Зак. о општинама. Општинска управа у буџет уноси све општинске приходе и расходе. У редовне расходе спадају и плате општинских службеника а ове се рачунају као што је напред речено и пољски чувари. Све расходе општинска управа исплаћује својим приходима. Један од главних прихода сваке општине јесте и општински прirез одређен за плату општинских службеника и то у новцу, који општина наплаћује у виду прireза од грађана своје општине, те она овим прirезом плаћа своје службенике па и пољске чуваре.

Кад општинска управа није у свој буџет унела прirез за плату пољског чувара у новцу, по закону о општинама а ни по којем другом Закону, општински часници, који су

решавали о буџету не могу кривично одговарати, а то с тога јер ни једним законом није прописано, да ће се и како ће се овакав случај казнити, те нико не може ни бити кажњен за дело за које закон није пре него што је учињено, прописао казну. Напротив по § 96 Закона о општинама прописано је, да је надзорна власт дужна, кад јој општинска власт пошаље буџет на одобрење, да га прегледа и да се увери, да ли су у буџет унесени сви издаци, који по Закону о општинама или другим законима падају на терет општине и то у оноликим износима колики су по тим законима потребни као и да ли је општте састављен по постојећим прописима, па ако јесте, надзорна власт донеће одлуку у кругу своје надлежности. Ако пак општинска управа није у буџет унела све што треба и како треба, као што је овај случај где општинска управа није унела прирез за плату пољског чувара, надзорна власт била је дужна, да општинској управи учини своје образложене примедбе на буџет и да јој га врати, да по примедбама поступи. Ако општинска управа не усвоји примедбе, надзорна власт послаће буџет са својим примедбама бану, који ће даље донети своју одлуку. Ако бан не одобри буџет у року за један месец дана рачунајући од дана пријема, предложени буџет сматраће се као одобрен. Док нема одобреног буџета важиће стари буџет. Ако је пак и надзорна власт пропустила, да учини примедбе на буџет у погледу плате ког општинског службеника ма било то и пољског чувара, тим пре не може бити какве кривичне одговорности до општинских часника, који су решавали о буџету.

Али како општинска управа није унела у буџет прирез за плату пољског чувара, то је била дужна и онакву одлуку о плати пољског чувара у натури 2000 кгр. кукуруза у клипу са записником у овереном препису да пошаље на одобрење надзорној власти и то пошто је пре тога изложи на свом дому на увид својим грађанима пет дана, против које се грађани могу жалити надзорној власти у року за пет дана, рачунајући од дана објаве на дому. У случају, да је било жалбе или да је није било од стране грађана, општинска управа ипак је била дужна да ону одлуку са записником о плати пољског чувара пошаље надзорној власти на одобрење а ова је требала на основу § 125 Зак. о општинама, да ту одлуку задржи од извршења, јер је противна закону, пошто ни једним законом није предвиђено да се општински прирез за пољског чувара плаћа чим другим, већ једино само новцем као и сви остали општински службеници. То што је надзорна власт одобрила буџет Падешке општине у коме није унесена и плата за пољског чувара, не може бити и сметња, да се питање о плати поново не узме у решавање од стране општинске управе падешке општине и правилно по закону реши. Грађани Падешке општине треба

да се обрате молбом надлежној власти и да од ове затраже да онакву одлуку о плати пољског чувара у натури у 2000 кгр. кукуруза задржи од извршења. Када надзорна власт реши, да се поменута одлука задржи од извршења, да би општинска управа у том случају и даље задржала пољског чувара на дужности, може се помоћи на тај начин, што ће пољског чувара плаћати из других својих прихода или уштеђевина но само тада ако тражи и добије за то одобрење од надлежног бана.

Ако општинска управа буде наплаћивала егзекуцијом, то јест принудном законском силом прирез у кукурузу за плату пољског чувара, то општински часници, који су решавали о овом прирезу као и онај, који буде наплату извршио, могу кривично одговарати па шта више бити и кажњени. Но ово је мишљење потписаног али не мора бити и суда.

Б. Кр. Ћ.

Воћарско-виноградарски течај у Сопоту

Пољопривредна подружина за срез космајски у Сопоту, испуњавајући свој програм рада који је донешен на седамнаестој редовној годишњој скупштини, отпочела је своју делатност

Сл. 17. — Са течаја из воћарства и виноградарства у бановинском среском расаднику у Сопоту.

на пољу пољопривреде, одржавши четвородневни воћарско-виноградарски течај у споразуму са управом бановинско-сре-

ског расадника у Сопоту, на коме је било 80 редовних слушалаца.

На течају, поред сезонских радова из воћарства и виноградарства, курсисти су нарочито обучаван у сузбијању биљних болести и штеточина на воћкама и лози, што им је и практично показано на дан обуке и то: справљање бордовске чорбе, сузбијање црвљивости плодова воћа додавајући бордовској чорби арсенична средства. Затим им је говорено из области пољопривреде и начинима корисне обраде земље.

Течај је трајао у времену од 28 априла до 1 маја 1937 године, и за цело време трајања овог течаја, курсисте је обучавао секретар Подружине г. Радојко М. Томић, Управник бановинско-среског расадника из Сопота.

По завршеном течају, курсисти су награђени по заслуженом успеху појединачно, у воћарско-виноградарским алаткама и поучно стручним пољопривредним књигама.

Слични течајеви, изводе се сваке године по двапута и то у априлу и септембру месецу. Обично ови т чајеви у сваком погледу успевају јер је интересовање последњих година, код пољопривредника овог краја знатно повећано, како за само ратарство и сточарство тако исто и за воћарство и виноградарство.

Само удруженим снагама пољопривреднику је загарантован сигуран успех. А без знања нема благостања!

Бран. А. Маричић

Воћарско-виноградарски курс подружине у Врњцима

Врњачка пољопривредна подружина, уз материјалну помоћ Српског пољопривредног друштва, приредила је тродневни воћарско-виноградарски курс. Курс је обављен: 21, 22 и 23 марта и исти је завршило 40 младића.

Курс је одржан на имању члана Подружине, г. Реље Ј. Белимарковића, које обделава пољопривредни стручњак г. Јосиф Павелка, члан подружинске Управе.

Курзистима је првог дана говорено: о важности и користи од воћарства; о саставу и деловима воћака; о подели воћака у групе; о начину размножавања воћака; о прикупљању и чувању воћног семена до сетве; о сетви воћног семена одмах по берби и стратификованог с пролећа; о подизању дивљачица из семена; о избору подлога и калем-гранчица; о сечењу и чувању калем-гранчица до времена калемљења; о времену калемљење. Затим су им показани најглавнији начини калемљења; калемљење преко зиме (собно); калемљење дивљака по шуми; прекалемљивање старијих — неродних — воћака; справљање калем воска и његова употреба; сађење

калема у растило и неговање истих преко године; образовање круне; подизање воћњака. Говорено им је о избору земљишта и положаја за воћњаке; о избору врста и сората воћних према месним и пијачним приликама; о болестима и штеточинама воћака и начину сузбијања истих; о општој нези воћака. Практично је извршено сађење воћака на стално место и показано све што је с тим у вези.

Наставник из воћарства био је г. Павелка.

Како се у овој околини нагло обнављају и подижу нови виногради, то је други дан курса цео посвећен тој грани. па је курсистима говорено: о избору земљишта и положаја

Сл. 18. — Учесници на воћарско-виноградарском курсу у Врњцима.

за ново подизање винограда; о риголовању земљишта и испитивању истог у погледу садржине кречњака ради одређивања подлоге; о подизању и сађењу младих винограда и њиховом неговању прве године; о болестима и штеточинама винове лозе и начину сузбијања истих; Справљање бордовске чорбе. Истог дана, курзисти су се придружили виноградарима те су сви ишли у винограде, где им је показана правилна резидба младих, средње старих и старих винограда.

Наставник из виноградарства био је члан Управе подружинске, г. Милан К. Стојановић, управник лозног расадника у пензији.

Трећи дан курзисти су искалемили на показане им начине дивљачице које су ради тога сами донели, а које су по том однели да посаде на свом имању, за успомену на свршени курс, а по чијем ће се пријему ценити ваљаност калемљења и сађења.

Овог дана курзистима је одржао предавање из сточне хигијене и о најопаснијим сточним заразама, члан подружинске Управе г. Јулије Винтер, ветеринарски саветник. Затим је члан Подружине г. Карло Илц, банкарски чиновник, говорио о важности задругарства и о подизању вештачких ливада у вези са неговањем природних ливада. Г. Д-р Љубодраг М. Давидовић, члан Подружине, одржао је предавање о заразним болестима код људи.

После завршених предавања, вршено је испитивање и оцењивање курзиста, па је нађено, да су курс завршили са одличним успехом 6, врло добрим 25 и добрим 9 младића. По завршеном оцењивању, одличним и врло добрим курзистима раздате су награде Српског пољопривредног друштва и то 11 кунд. калемарских ножева и 20 књига: „Најчешће штеточине наших воћака“ од Д-р Павла Вукасовића.

Сава П. Ратковић

Рад фонда Dr. Љубе Радивојевића

— Фонд је дао справе и алате Здравственој задрузи у Љигу и њеним омладинским одељцима на заједничку употребу. —

Управни одбор фонда овог народног добротвора, до сада је издавао корисне књиге за просвећивање најширих слојева народа на селу. Овога пута је место књига, пружио народу разне пољопривредне корисне справе и алате у намери да помоћу њих, уз практична предавања, шири пољопривредна знања у народу у циљу побољшања и појевтињавања његове производње.

Управа фонда купила је од Српског пољопривредног друштва и поменутој задрузи дала ове справе: 2 аутоматске прскалице за воће, 1 сечку за шашу, сено и сламу, 1 сечку за репу, 1 сејалицу за кукуруз, 1 прашач, 1 крушач за кукуруз, 1 коњске грабуље за сено и жито, 1 велики култиватор за припремање земље за сетву усева и 10 колекција воћарског алата, које сачињавају 1 калемарски нож, 1 тестерица, 1 маказа и 1 челична четка за маховину и лишаје. Поред ових справа Задрузи је дат и један модеран разбој за ткање. Вредност свих датих справа и алата износи преко 12.000 дин.

Предаја справа Задрузи извршена је 20 марта тек. год. и том приликом приређена је и једна лепа и свечана манифестација. Тој свечаности присуствовао је члан Управе поменутог фонда познати пољопривредни стручњак и писац г. Д-р Вељa Стојковић који је, после спонтаног поздрава присутних, изнео кратак историјат фонда и његов досадањи

рад. За овим су г. г. Др. Павле Вукасовић члан Управе Савеза здравствених задруга и Др. Александар Ђаја агроном у истом Савезу, одржали пригодна и успела предавања о практичној примени и употреби свих датих справа, сем разбоја, на коме је специјално лице извршило пробе ткања.

Поздрављамо овај и овакав рад Управе фонда поч. Љубе Радивојевића, јер ће он најбоље користи народу и оправдати намере фондатора. Желимо да се на њега угледају и остали управитељи и руководаоци фондова народних добротвора. На овај начин се могу не само растурати многе корисне и потребне справе у народу, него се још може и најбоље применити и раширити њихова заједничка употреба што је од велике користи у данашње време, јер се због скупоће веома тешко у народу набављају и примењују иоле веће савршеније справе и машине.

Бор. Љ. Нешић

---

† Прота Милан Јов. Илић

У Владимирцима, среском месту среза посаво-тамнавског Дринске бановине, умро је ноћу између 15 и 16 маја тек. год. прота Милан Јов. Илић, бивши претседник Пољопривредне подружине у истом месту, члан надзорног одбора Српског пољопривредног друштва и његов редован члан од пре 27 година.

Смрћу покојног проте Милана угасио се живот једног човека на кога се може да примени онај Његошев стих „Благо оном ко до вијека живи, имао се рашта и родити". Његов живот и његов рад колико су проткани многим напорима и тешкоћама толико су пуни успесима и резултатима у свима правцима живота и рада нашега народа. Ако су у питању школа, црква или вера, он је био међу првима; ако је дом и породица такође; ако је оснивање какве било задруге или друге пољопривредне организације, која је требала да помаже и штити интересе народа а нарочито пољопривредника, он је и ту био међу првима. Никаква акција нити каква манифестација задружног, пољопривредног, социјалног, економског или националног карактера, није остала, да покојни прота у њој није био главни покретач или вођа.

Као прави народни интелектуалац, учитељ и просветитељ, он је знао да снага и моћ нашега народа и наше државе почивају у напредној пољопривреди и у богатству и благостању главне масе народа, пољопривредника-земљорадника. Као такав он је сваку акцију за напредак пољопривреде и пољопривредника свима својим моћима искрено помагао.

Припадао је једној политичкој странци и у њој важио као првак свога краја, али је страначку политику увек остављао кад су били у питању општи интереси и интереси народних установа и организација.

Његова моћна и сугестивна реч и сама појава његова, уливали су поуздање и уносили споразум и договор на сваком народном послу, на коме је сарађивао.

И као човек и као друг био је свуда цењен и вољен и врло радо приман. Веселе нарави и живе природе, био је пун оригиналних и пригодних шала и анегдота. Увек готов да се нашали и на свој и на туђ рачун, да прими шалу и да у друштво унесе веселост и расположење. Такав је остао до краја живота.

Смрћу покојног проте Милана нестало је једнога од оних старих, искрених народних пријатеља који су свој век провели живећи у народу и радећи предано, са народом за народ.

Српско пољопривредно друштво и његово чланство изгубили су у покојном проти Милану једног од својих најбољих и најоданијих пријатеља и сарадника.

Слава му и вечан и светао помен!

Бор. Љ. Нешић

Улога пољопривредне штампе у стручном изображавању пољопривредника

Пољопривредни напредак једнога народа може се ценити по томе колико пољопривредник чита и усавршава се у својој струци. Пољопривредна штампа је, свакако, моћно средство за пољопривредни прогрес, и зато код напредних народа видимо жив развој пољопривредних листова и часописа, који корисно врше своју улогу. „Пољопривредни Гласник“ свеска 10 за 15 мај, износи, посебним написом, леп пример братске Чехословачке у том погледу, која данас располаже са преко 200 разних пољопривредних часописа, недељних, двонедељних и месечних. Чехословачки пољопривредник много чита, и зато и напредује у духовној и материјалној култури.

Стечаји за напредније начине рада

које Српско пољопривредно друштво расписује на основу свога програма рада за текућу годину и на основу друштвених правила и пословника, ради потстицања пољопривредника за савременије газдовање, а у циљу васпитно-економском и хигијенском.

I За подизање ђубришта и нужника

Ко од чланова ма које друштвене подружине од дана објаве овога стечаја па до краја месеца августа 1938 године, по одређеном плану, подигне модерно ђуриште за сточно ђубре и људски нужник у своме кућном или стајском дворишту, добиће од Друштва помоћ од 500 динара.

Ђубриште може бити сграђено — озидано од камена или цигле са бетонским малтером, или од чистог бетона, а тако исто и подземни део нужника. Подземни део нужника може бити такође од цигле или камена зидан, или од дасака, а може бити чатмом или прућем оплетен затим блатом или малтером олепљен и окречен а црепом или ћерамидом покривен. Патос мора бити од јачих дасака са правилним прорезом.

Ђубриште и нужник треба да су у близини сточне стаје, да би се ђубре лакше износило и да би отицање мокраће из стаје могло да буде спроведено у ђубриште. Нужник и ђубриште такође треба да су у близини.

Пријаве за утакмицу и помоћ, утакмичари имају да поднесу преко своје Подружине најдаље до краја месеца септембра ове 1937 год.

Право на утакмицу и помоћ имају само они чланови који уредно одговарају обавезама према подружини, за које њихова Подружина хоће да гарантује — јамчи, да ће ђубриште и нужник да подигну и који су бар једну годину раније били чланови.

Чланови подружина, које своје материјалне односе са Друштвом нису регулисале, немају право на утакмицу.

Помоћ ће се давати у две рате, прва у 250 динара кад утакмичар буде припремио материјал и отпочео рад на подизању, а друга у 250 динара кад рад на подизању ђубришта и нужника буде потпуно завршен.

На помоћи за подизање ђубришта и нужника издаће се 20.000 динара.

II За подизање и гајење ораха

Која од друштвених подружина, на територији Моравске, Вардарске и Дринске бановине, у крајевима где орах добро успева, буде заинтересовала неколико својих чланова да за-

саде и гаје по известан број ораховог дрвета, Друштво ће им бесплатно набавити и до најближе железничке или градске станице послати орахове саднице.

Право на утакмицу имају само уредне подружине и које имају довољан број чланова за постојање.

Подружине које желе да своје чланове заинтересују за сађење ораха, морају поднети пријаве до краја месеца септембра ове 1937 године а сађење се има извршити до 15 априла 1938 год.

Једна подружина може добити највише 200 а најмање 50 орахових садница.

Орахове саднице се не смеју садити на мањем растојању од 12 метара ред од реда и дрво од дрвета.

Подружине које буду поднеле пријаве за сађење ораха, контролисаће своје чланове, да ли су саднице правилно посадили, а Друштво задржава право да по нахођењу контролише и подружине и чланове.

За набавку орахових садница утрошиће се 14.000 дин.

III За издавање и штампање брошура, као поука Тежакове библиотеке

1. За практичну поуку „о ђубрету, ђубришту и ђубрењу" као 6 свеска Тежакове библиотеке, у којој треба да буде концизно, јасно и популарно написано, све што је потребно о стајском ђубрету, ђубришту и ђубрењу!

2. За практичну поуку „о размножавању и гајењу ораха" као 7 свеска Тежакове библиотеке, у којој да буде такође концизно, јасно и популарно написано све о размножавању, и гајењу ове корисне биљке, о бербн, чувању и изношењу на тржиште њеног плода.

3. За практичну поуку „о справљању и нези вина" као 8 свеска Тежакове библиотеке, у којој укратко али јасно и популарно треба да буде написано све што треба малом пољопривреднику-виноградару, да зна о спремању и чишћењу судова и подрума за бербу грожђа, о берби и о справљању и нези вина.

Рукописи за поуку под бр. 1 и 3 треба да буду до 2 штампана табака а под 2 један штампан табак.

Рукописе треба послати на преглед и оцену до 1 октобра ове године.

Рукописи који буду оцењени као најбољи биће хонорисани. Хонорисани рукописи постају својина Друштва, које ће их штампати у свом издању а под потписом писца.

Брошуре под 1 и 3 хонорисаће се са по 2000 а под 2 са 1000 динара.

Поука о ђубрету, ђубришту и ђубрењу може да има ова поглавља:

1.) Важност ђубрета (ограничити се на стајско ђубре, људски измет и мешанац); 2) Нега стајског ђубрета; 3) Кад и како треба ђубрити; 4) О справљању мешанца-компоста, 5) О зеленом ђубрењу (укратко); 6) О ђубришту (при излагању о изградњи ђубришта узети у обзир поред бетона и камен, циглу, поплет и набијену иловачу).

Поука о размножавању и гајењу ораха може да има ова поглавља: 1) Производња садница 2) Земљиште и положај, 3) сађење на стално место. 4) Нега садница на сталном месту, 5) Берба и чување плода.

Поука о справљању и нези вина може да има ова поглавља: 1) О подруму и врионици, 2) О припремању судова и прибора за бербу грожђа. 3) Кад и како треба вршити бербу. 4) О справама, справама за прераду и прерада, 5) О условима за правилно превирање и поправка шире. 6) Нега вина после превирања. 7) Најчешће мане и болести вина и њихово отклањање.

Писци могу наслове поглавља по своме нахођењу стављати.

Објављујући ове стечаје Друштво позива све своје подружине да заинтересују што већи број својих чланова да поднесу пријаве за утакмицу а и саме да се пријаве за сађење ораховог дрвета, које и у техничком и у економском погледу има све већи значај.

Друштво тако исто позива све своје чланове-стручњаке и остале писце, да пошаљу своје рукописе за означене три практичне поуке, које ће као посебна издања попуњавати Тежакову библиотеку.

На Државном млекарском заводу у Шкофјој Лоци

(дравска бановина)

Отвориће се дана 15 септембра о. г. нови наставни период, који траје две године. Примаће се младићи од 17 до 24 године; који су завршили основну школу са добрим успехом, који су здрави и телесно снажно развијени и који су примерног владања. Молбе за пријем кандидати ће послати преко својих кр. банских управа најкасније до 31 јула 1937.

У заводском интернату има 13 бесплатних места.

Тачније објашњење у погледу примања даје дирекција држ. млекарског завода у Шкофјој Лоци.

Извод из записника
Управног одбора Српског пољопривредног друштва

18 Седница (29-IV). Одлучено је: Да се одобри кредит у роби за ову годину подружинама у Мијаиловцу — Трст. 66.000 дин- у Јунковцу 25.500 дин. у коју суму да се урачуна дуг из 1936 год. од 1967.50 дин; у Трновчу 9000 дин; у Прељини 17.000 динара с тим да се у ову суму урачуна дуг из 1936 год; и Подружини у Младеновцу накнадни кредит од 10.500 динара.

Да се Подружини у Параћину не може да призна попуст од 5% пошто није измирила цео дуг.

Да се изврши набавка 100 прскалица Верморел, две сејалице за кукуруз и 50 килограма квасије.

Да се цене фирме Бехер — Мелихар за жетелице и косачице објаве преко Тежака и набавка ових врши према тражењу чланова са директном експедицијом.

Да се прими у састав Друштва новооснована Пољопривредна књижница и читаоница и омладинска дружина у Андрејевцу, среза крајинског Моравске бановине.

Да се Соколском друштву у Н. Пазару не може дати тражена помоћ за изложбу, док се не подмире потребе пољопривредних подружина.

Да се од Министарства просвете тражи помоћ за одржавање пољопривредних књижница и читаоница и омладинских дружина.

Примљена је знању захвалност Атеничке читаонице и књижнице на поклону у књигама и изјављена готовост за сарадњу.

Саслушан је извештај ппретседника г. Др. М. Јосифовића да је као делегат Друштва 25 т. м. присуствовао збору чланова Подружине у Сремским Карловцима и виноградара из околине, на коме су претресана питања која стоје у вези са винском кризом, а нарочито о укидању трошарине на вино и смањењу цена плавом камену. Збор је био врло добро посећен јер је на њему било око 250 пољопривредника и виноградара и да је он том приликом одржао предавање о винској кризи код нас и мерама за њено ублажавање. Тако исто изнео је шта је рађено на Конференцији коју је Друштво 24 т. м. приредило по питању смањења цена плавом камену, те је и овај Збор један прилог покренутој акцији.

Затим износи агилност и умешност у раду водећих личности у Подружини, који обећавају да ће се Подружина у Сремским Карловцима лепо развијати и успешно радити. Подружина ће идуће јесени приредити изложбу вина.

19 Седница (7-V) Пре прелаза на дневни ред, председник предлаже да се прегледају планови за нови друштвени дом, затим да се исти потпишу и пошаљу Општини на одобрење. После обавештења и објашњавања од стране архитекта и изложених мишљења од чланова Управе одлучено је да се планови овакви какви су поднети приме, потпишу и пошаљу Општини на одобрење, а да се резервише право Управном одбору да у току израде може вршити ситније измене. Понуде од предузимача да се траже са празним предрачунима.

Затим је одлучено: Да се одобри кредит у роби за ову годину подружинама у Медвеђи 70.000 дин; у Богдању 38.000 дин; у Милошевцу 11.000 са дугом из 1936 год. у 404.50 дин; у Оџацима 12.000 дин; у Калудри 9.500 динара с тим, да подружине у Оџацима и Калудри користе кредит кад пошаљу уредне менице, а Подружина у Милошевцу да не мора да прими на себе дуг раније Подружине у 1.807.50 динара, за коју је суму ренија подружинска управа тужена и осуђена. Тако исто да се одобри накнадни кредит у роби за ову годину подружинама у Мијаиловцу 14.000 и у Страгарима 4.000 динара.

Да се пошаље чланарина у 200 динара Међународном пољопривредном институту у Риму и да се откупи понуђена књига „Међународни воћа пољопривредних организација".

Да се изврши набавка 2000 кгр. семена мухара и 50 комада прскалица „Плац" којој да остане иста продајна цена.

Да се прими у састав Друштва новооснована Подружина у Оџацима, среза трстеничког, бановине Моравске.

Да се Планиничкој кредитној задрузи не може дати помоћ за изложбу, а да се моли г. Влада Петровић економ у пензији из Зајечара да као делегат Друштва присуствује прослави њене четрдесетогодишњице.

Да се народној књижници и читаоници у Охриду бесплатно изда једна колекција разних пољопривредних књига.

Да се Удружењу власотинчана бесплатно изда 100 комада разних књига.

Да се подружини у Гор. Мушићу у вези одлуке у седници од 18-III т. г. из помоћи Народне банке са 50% попуста изда 200 кгр. плавог камена и две прскалице „Аустрија„

Извод из записника

I редовне седнице *Надзорног одбора* Српског пољопривредног друшва одржане у дане 19, 20 и 21 априла 1937 г. у друштвеном дому.

Седници су присуствовали: претседник г. Мирко Миљковић и чланови: Сава Ратковић, Стеван Лукић, Димитрије Марјановић и Тихомир Кузмановић.

Претседник отварајући седницу поздравља новог члана овога одбора г. Кузмановића и моли га да у исто време прими вођење секретарске дужности овога одбора. Г. Кузмановић захваљује на пажњи и прима се ове дужности.

У даљем раду пошто је утврђено исправно стање благајне учињене су ове констатације:

При прегледу уложних књижица и овога пута стање по уложној књижици Српског пољопр. друштва код Уједињене банке у Београду непромењено је са последњим стањем од динара 26.599.50 и још увек ово потраживање Друштва је дубиозно.

Прегледом докумената потраживања и издавања по благајници констатовано је исправно стање како у материјалном тако исто и техничком погледу. Збирови рачунских ставки по благајници како на примању, тако и на издавању тачни су, на основу чега је потврђена показана касена готовина благајника друштвеног на дан 19-IV-1937 године.

Потраживања друштвена на дан 31 марта 1937 г. показана су у динара 682.477,65.

У тромесечју: јануар, фебруар, март ове год. потраживања су реализована у суми од динара 151.813.30, према суми дуга по стању од 31-XII-1936.

И овом приликом надзорни одбор је мишљења да се према неуредним подружинама - дужницима по старим дуговањима имају предузети најхитније мере за наплату дуговања.

У овом тромесечју укупна сума примања износила је 1,117.326,53 дин.

У истом тромесечју прошле године та су примања била: 664.770,10 дин.

Издавања у истом тромесечју 1937 г. износе динара 191.235,38.

У прошлој години била су 189.763,71 дин.

Код промета робе у овом тромесечју 1937 г. било је 923.097,50 дин.

У пословној 1936 г. за исто тромесечје 476.844,50 дин.

Стање магацина: При прегледу магацина и робе утврђено је:

1) да су устројене и да се воде све прописане књиге
2) да је унос и отпис из књига вршен правилно
3) да се целокупна магацинска имовина чува у реду.

Одбор се позабавио и критикама које су пале на 63 друштвеном збору у колико су се оне односиле на књиговодство, благајну и руковање друштвеном имовином. У том смислу у главноме су чињене ове примедбе:

I. Од стране г. Зечевића:

1) Да је у год. 1935 зарада стварно износила 272.000 д. док је у билансу за ту годину показана у суми од 172.000 д.

2) Да је вредност робе по стању на дан 31-XII-1935 износила 1.978.000— дин. док се у билансу за ту год. та имовина показује у суми од 1.878.000.— дин. На основи тога г. Зечевић пита: где је разлика од 200.000.— дин.?

3) Између вредности робе на крају 1936 г. и на крају 1935 г. разлика је за 630.000.— дин. Међутим готовина код Д. Х. Б. на крају 1935 г. била је 590.000.— дин. повисила се током 1936 са 410.000.— дин. и износила 1,000.000 дин. Где је разлика те вредности од 220.000 дин. пита г. Зечевић.

4) Зашто се показује приход од интереса новца код Д.Х.Б. суми од 14.000-када тај интерес на уложених 1.000.000.— дин. треба да буде већи?

5) Зашто Трифолин машина није унета и показана у билансу за 1936 г. под особеном ставком.

И Г. Д-р Николић, приговара зашто је приход од Трифолин машине у билансу показан у суми од 16.000.— дин. а у извештају са 13.000.— дин.

На те примедбе а по извештају друштвеног књиговође, заведеном на бр. 4106, утврене су следеће чињенице:

I. На приговоре г. Зечевића

а) по тач. 1. — У години 1935 стварна зарада од робе износила је 293.730,94 и тако у билансу показана.

У истом билансу показана је такође да се сходно чл. 48 друштв. правила од те зараде дотирано Пољопривредном фонду 121.171,28 дин.

Према томе тај приговор потпуно отпада.

б) по тач. 2. — Између вредности робе на крају 1935 г. и исте вредности на крају 1936 г. постоји разлика за 100.000.— динара а не за 200.000.— дин. како то г. Зечевић наводи.

Ових 100.000.— дин. разлике отписани су од вредности робе која у магацину остаје, и то Збору саопштено у извештају Управног одбора за 1936 г. и оштампано на стр. 189 Тежака, гл. IV, те и тај приговор отпада.

в) по тач. 3. — Показана разлика у вредности 120.000.— дин. показује у повећању вредности робе дате подружинама у току 1936 г. на кредит, па се тамо и налази. И када није наплаћена до краја 1936 г. није се могла ни предати Држав. хипотекарној банци. Дакле и ту је приговор неоснован.

г) по тач. 4. — Већи интерес од уложених 1,000.000.— дин. био би у 1936 г. само онда када би тај милион стајао у банци целу годину несмањиван. Али како је у току године, од њега узимана потребна сума за разне набавке, то је милион и смањиван, па тако смањен дао је и мању камату, у износу 14.000.— дин. — те и тај приговор отпада.

д) по тач. 5.- Трифолин машина уведена је у Инвентар ствари на стр. 172, у вредности дин. 300.210.-

Према томе и ова имовина уредно прокњижена. Истина је да она није особено показана у билансу за 1936 г. јер се води по засебној књизи рачуна. Ова радња се не може сматрати неправилном, нити је таквим радом нанета ма каква разлика показаном Салду за ту годину.

II. На приговор г. Николића

1) Тачно је да постоји разлика за приход Трифолин машине, показаном у извештају и билансу. Та разлика дошла је случајном омашком што је отпис на њену амортизацију извршен у два маха, прво од стране књиговодства, а потом и од стране магационера. Ово свакако није требало да буде али се не може рећи да је Друштво од тога имало материјалне штете.

На основи изложенога Надзорни је одбор уверења, да је друштвеном имовином и у 1936. г. руковано савесно и у духу друштвених Правила.

*

Пошто у магацину има подесних књига за награђивање о испитима ученика сеоских основних школа, то је Надзорни одбор мишљења да би било добро ако би се Друштво, са списком тих књига обратило Министарству просвете и умолило га да те књиге препоручи школским одборима и школама за откуп ради награђивања.

Са овим је рад завршен.

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

оснивајте Подружине и ступајте у њих у што већем броју, јер се само удружени можете са успехом борити противу свих тешкоћа у којима се данас налазите.

Само ако збијете ваше редове за одбрану ваших економских интереса, можете се надати успеху!

ЗАПИСНИК

63 редовног годишњег збора Српског пољопривредног друштва држаног 28 марта 1937 год. у друштвеном дому у Београду

Били су присутни:

а) Управни одбор: г. г. претседник Др. Т. Митровић, ппретседник Др. М. Јосифовић и чланови: До. П. Вукасовић, Н. Ж. Петровић, В. Матић, М. Никетић, Др. А. Ђаја, М. Николић, А. П. Рашковић, И. Бошњак и Н. Белобрк . 11

б) Надзорни одбор: чланови г.г. Милош Поповић, Сава Ратковић, Стеван Лукић и Димитрије Марјановић 4

в) Редовни чланови 115

г) Изасланици друштвених подружина . . . 122

д) Остали чланови и гости 38

Свега 285

Збору су претседавали претседник г. Др. Т. Митровић и ппретседник Др. М. Јосифовић.

Записник је водио в.д. секретара инспектор г. Бор. Нешић.

Претседник г. Др. Т. Митровић, пошто је констатовао да према чл. 40 друштвених правила има довољан број присутних чланова и изасланика подружина отвара збор у 9 часова пре подне.

Пре прелаза на остале тачке дневнога реда претседник предлаже за оверач записника и бројач гласова г.г. Милића Јевђовића, Вула Вујачића и Миливоја Голубовића. Збор једногласно прима предлежене кандидате.

Г. Др. *Драгиша Николић* тражи да се изабере записничар. После објашњења да записник по пословнику води друштвени секретар, прешло се на даљи рад.

Претседник г. Др. *Т. Митровић* поздравља делегате г.г. Др. Добросава Б. Тодоровића, проф. универзитета, претставника Пољопр. шумарског факултета, Др. Драг. Петровића делегата Југословенског шумарског удружења, Др. Александра Ђају делегата Савеза здравствених задруга, Др. Милутина Геца делегата и претседника Југословенског ветеринарског удржења, Инж. Вукашина Тоскића делегата Савеза земљорадничких задруга из Новог Сада, Др. Драгомира Ћосића делегата и претседника Удружења Југословенских агро-

нома, Гвоздена Стевановића делегата Главног савеза Српских земљорадничких задруга, Јована Стојановића делегата Јадранске страже, и захваљује им што су присуством удостојили збор.

Затим предлаже да се упуте поздравни телеграми Покровитељу Друштва Његовом Величанству Краљу Петру II, збор прима предлог са усклико̀м „Живео Краљ". Затим претседнику Краљевске владе г. Dr Милану Стојадиновићу и Министру пољопривреде г. Светозару Станковићу, које збор поздравља са живели.

Секретар чита телеграме који гласе:

Његовом Величанству Краљу Југославије Петру II

Београд

Српско пољопривредно друштво са својим члановима и изасланицима својих подружина сакупљеним на 63 редовном годишњем збору, сматрају за своју прву поданичку дужност да поздраве Ваше Величанство, свога Највишег Покровитеља и да пожеле дуг и срећан живот своме Краљу и целом Краљевском Дому, на корист народт и Отаџбине.

Претседник
Српског пољопривредног друштва
Др. **Танасије Митровић**, с. р.

Господину Др. Мллану Стојадиновићу претседнику Краљевске владе

Београд

Српско пољопривредно друштво са својим члановима и изасланицима својих подружина сакупљени на 63 редовном годишњем збору, шаљу Вам поздраве и изразе поштовања молећи Вас да свеколикој пољопривреди поклоните Вашу наклоност и пажњу.

Претседник
Српског пољопривредног друштва
Др. **Танасије Митровић**, с. р.

Господину Светозару Станковићу Мин. пољопривреде

Београд

Са свога 63 редовног годишњег збора, Српско пољопривредно друштво са својим члановима и изасланицима својих подружина из целе наше Краљевине, шаљу Вам поздраве и изразе поштовања и моле Вас као претставника наше највише пољопривредне установе да истрајете на заштити пољопривреде и пољопривредника.

Претседник
Српског пољопривредног друштва,
Др. **Танасије Митровић**, с. р.

Претседник г. Др. *Танасије Митровић* потом истиче да је дужоост збора да се сети својих умрлих чланова Др. Уроша Стајића, Жарка Чајкаиовића, Стевана Менковића, Симе Милошевића, Андре Дрињаковића, Милана В. Поповића и других који имају заслуга за живот и рад овога Друштва и моли присутне да им одаду последњу пошту устајањем и узвиком „Слава им". Присутни устају и прихватају узвик „Слава им".

Прелази се затим на трећу тачку: Извештај о раду Друштва у 1936 години годишњи рачун о приходу и расходу; извештај о стању целокупне друштвене имовине и извештај Надзорног одбора. Претседник предлаже да се извештај Управног одбора не чита пошто су га сви чланови раније добили и проучили. Моли да се прочита само извештај Надзорног одбора па да се дискутује уједно и о извештају Управног и о извештају Надзорног одбора.

Члан Надзорног одбора г. *Стеван Лукић* чита извештај Надзорног одборе о раду у 1936 години.

Претседник г. Др. *Танасије Митровић*, моли да се после читања извештаја Надзорног одбора пређе на дискусију о извештају Управног и Надзорног одбора односно о раду Друштва у 1936 год. Каже да се рад Друштва види из извештаја. Затим додаје: „Радили смо онако како нам је савест налагала. Радили смо онако како је то добрим домаћинима налагала дужност према оваквој једној установи која траје скоро 67 година. Трудили смо се у раду да установу одржимо и унапредимо и да је оставимо потоњим генерацијама. У раду смо морали да настојавамо да за наш рад и извођење разних послова и функција сами средства зарадимо"...

Ми смо у прошлој години свршили један важан посао. Продали смо ово наше имање Министарству финансија и Управи државних монопола а од Министарства купили његово имање у блузини. Овом купо-продајом имања омогућено је подизање новог друштвеног дома, што је од великог значаја по будућност Друштва и његов јачи и независан рад. Не приписујем овај рад само онима који су га извели већ заслуга у многоме припада онима који су оснивачи Друштва, његовим првим градитељима и неимарима. Они су нам оставили подлогу и квасац из кога треба да никне нов друштвени дом....

Стављајући извештај Управног одбора на дискусију моли присутне да се јаве за реч.

Г. Др. *Драгиша Николић* предлаже да се закључи листа говорника.

Претседник г. Др. *Танасије Митровић* изјављује да је досадањи обичај био да се сваки може јавити за реч кад то зажели те према томе не морамо закључивати листу говорника. Даје реч првом пријављеном говорнику.

Г. *Божидар Савићевић* (Г. Милановац) мишљења је да рад Друштва треба да се саобрази данашњим приликама и времену. Друштво није човек кад намири 70 и више година треба да умре. Оно треба свој рад да саображава данашњим приликама. Друштво непрестано ради по старим правилима и прописима и зато је његов утицај слаб. Не криви за неуспех Друштво, али је оно могло да помогне да се пољопривреда и пољопривредници не доведу у овај незавидан положај. Износи рђаву и по пољопривреду штетну државну финансијску политику, превисоко оптерећење пољопривреде порезом, а нарочиту површина под воћњацима. Затим критикује установу пољопривредних комора. Требало је основати централну комору, да предлози не би ишли по бановинским коморама. Друштво је требало да подигне свој глас противу такве неподесне организације пољопривредних комора и противу садашње Уредбе која није добра.

Г. Добривоје Продановић изјављује да до сада није био на друштвеним зборовима, а био је делегат Главног савеза. Кад Друштво постоји толико година, оно је требало да има боље склониште на овом истом месту. Друштво је продало овај бољи плац, а купило други. Са овог места није требало да се иде, овде је близу станица.

Моја подружина је требала да изведе једну екскурзију па јој то није омогућено, а давате су велике суме за Европски конгрес.

Треба молити надлежне па и самог Претседника Краљевске владе и Министра пољопривреде да се зец прогласи за штеточину, јер он пољопривреди, а нарочито у воћарству прави огромне штете.

Г. Милорад Зечевић изјављује да ће да говори у своје име као редован члан Друштва и као његов сарадник. Неће вели да говори ни против Управе ни за Управу. Говориће само о извештају. Почеће са оног краја одакле и рад Управе почиње, али пошто је г. претседник из њему непознатих разлога захтевао читање само извештаја Надзорног одбора, што би требало да значи да су све радње Управе исправне то ће и он почети са Трифолин машином.

Износи податке, како је Друштву дата Трифолин машина и тврди да иста у билансу за 1936 год. није показана. Затим каже да су приходи и расходи нетачно показани и биланс стања друштвених рачуна и имовине у опште није тачан. Наводи цифре и разлику у њима за потврду својих навода.

Управа у извештају каже да је радила по програму рада који је био објављен у Тежаку и да је по томе програму већину тачака извела, а то није истина. Затим чита програм тачку по тачку и по његовом тврђењу по програму није ништа урађено како је предвиђено. Једино што је по програму изведено до краја и како треба то су путовања

инспектора ради прегледа рада и стања друштвених подружина.

Прелазећи на критику књижевног рада Друштва каже да Тежак онакав какав је био у току 1936 год. није одговарао своме задатку, те зато и нема претплатника. Да није принудног чланства Тежак би имао свега 355 претплатника и он не би могао да се издржи. Наводи бројно стање претплатника пре рата у Србији и сада после рата. Зашто је све ово пита се и сам одговара, зато што Тежак, не одговара сврси којој је намењен. Затим улази у анализу појединих чланака у Тежаку наводећи грешке у њима.

Претседник Г. Др. *Т. Митровић* моли говорника да не улази у анализу појединих чланака у Тежаку, већ да говори о извештају у опште. Каже да треба чути и остале говорнике.

После неколико објашњења између претседавајућег и говорника г. Зечевића и других чланова и изасланика наставља се даље.

Г. Милорад Зечевић наставља са критиком уређивања Тежака и наводи да Књижевни одбор који постоји не ради како треба. Радови се не прегледају и садржина њихова не даје на оцену стручњацима.

Код подружина у раду нема такође великог успеха. Број подружина и број подружинских чланова се мало повећао. Има подружина са великим бројем чланова код којих никаква предавања нису одржана.

На изложбе није потрошено колико је предвиђено. Направљене су овде неке уштеде са којима су покривани лични издатци.

Рад Друштва у прошлој години није дао жељене резултате те треба тражити начина да он буде и бољи и јачи.

Претседник г. Др, Т. Митровић каже да пре но што пређе на даље давање речи, има част да поздрави присутне помоћника министра пољопривреде г. Милана Новаковића и начелника сточарског одељења Министарства пољопривреде г. Буду Цвијановића, који су давнашњи чланови и сарадници Друштва и рад његов помажу у свакој прилици.

Г. *Вуле Вујачић* изјављује да неће да критикује рад Друштва већ хоће да критикује г. Зечевића који није критиковао рад Друштва већ се умешао у неке ствари и лажно их претставио.

После негодовања присутних због израза г. Вујачића „лажно" и после објашњења и извињења г. Вујачићевог он наставља.

Критиком г. Зечевића није погођен рад једне институције, него је погођен рад стручњака са терена. Г. Зечевић има пуно нелогичности и нетачности у својим написима и излагањима, те као такав он најмање има права да критикује рад и написе стручњака са терена.

Г. *Радосав Јеремић* каже да као делегат Подружине у Деспотовцу жели да се на овом Збору сложно ради. Чули смо вели доста незадовољства које неће да користи, ако се овако продужи наш данашњи рад. Жели да за свој крај учини користан предлог. Семе од детелине продаје се на свима пијацама непречишћено. Треба сво семе од пољопривредника откупити па га очистити и очишћено раздавати.

Критикује личне издатке за које каже да су велики и треба да се су мањи. Тражио је пољопривредне календаре па их није добио, јер су распродати. Календар треба да се штампа у довољном броју.

Г. Др. *Драгиша Николић* изјављује да после исцрпног говора г. Зечевића неби имао много шта да каже. Слаже се у свему са излагањем г. Зечевића. Управа је оштампала програм у Тежаку али ништа од тоги програма није извршило. Да је програм рада извршен не би данас било оволике буре и негодована. Задатак Друштва је васпитно пропагандистичка а Управа је баш у том правцу најмање радила. Друштво има 138 подружина са 6.700 чланова, а 1931 год. имало је 162 подружине са 8029 чланова, то је у опадању. Истиче да Кметиска дружба ради само у једној бановини па има 12.000 чланова, а Друштво у целој Краљевини па само 6.700.

У извештају се наводи да је подигнут један сортиметски воћњак, а тај воћњак је подигла Банска управа, а не Друштво. Приређене су свега 5 изложаба и ту није утрошена одобрена сума. Предавања нису држана и ако има већи број чланова који би на тим пословима помагали.

Сарадња са другим установама није била никаква. Каже се да је Управа сарађивали са Министарством пољопривреде и банским управама. Та сарадња састојала се у томе што је тражена помоћ. Министарство је дало 60.000 динара, а ни то није требало да да, јер није пласирано како треба.

Понова ставља примедбу што није изабран записничар и моли да то уђе у записник, јер ће се он жалити.

Сарадња са масама није такође никаква. Много је боље код Бугара, Румуна и Мађара.

Потребно је створити Савез свих пољопривредних друштава и удружења. Овој управи није стало до тога контакта и ако би пољопривредници од такве једне заједничке установе имали највеће користи, јер да има такве једне моћне организације, не би се десило да добијемо овакву Уредбу о коморама.

Подвлачи се да је Српско пољопривредно друштво важан чинилац у пословном погледу, међутим његов обрт износи 2.000.000.— динара, а Кметијске дружбе у Словенији 260.000.000 динара.

Говори о билансу. Каже да се на једном месту тврди како је приход од Трифолин станице био 16.000 а на другом

13.000 динара, а код Надзорног одбора износи се нека друга цифра. Има грешака вели и код бројнога стања чланова, односно да су редовни чланови два пута унети.

Износи да је Управа правила уштеде на приређивању изложаба, предавања и курсева, а повећавала расходе на путне трошкове, на плате особља и хонораре. Пита зашто се води сума у 30.000 динара коју дугује неки Станковић и какви су то непредвиђени трошкови у 11.000 динара.

Одржано је свега 12 предавања а то није ништа. Правила су друштвена престарела и непотпуна те их треба мењати и рад Друштва активирати. Чуди се да Управа није могла да изабере секретара, а у извештају се наводи да су се јавила два кандидата.

На крају изјављује да је све изнео у најбољој намери и апелује на присутне да овакав досадањи рад Управе Друштва не одобре.

Г *Владен Малешевић*, каже да говори у име Подружине у Краљеву у којој има 500 чланова. Највише га боли што у Српском пољопривредном друштву има само 138 подружина са 6,700 чланова. Оно као такво не може да претставља нашега сељака. Да је среће Друштво треба да има 7.000.000 чланова, али ако се овако ради неће нас имати ни колико до сада. Наводи бројно стање чланова по подружинама. Оно је превише мало. Значи да рад Друштва не привлачи људе. У друштву не треба да седе људи са асфалта већ у већем броју са села.

Друштво односно његова Управа треба да ради и да куца на сва врата тражећи помоћ за свој рад. Наводи како је његова подружина на све стране тражила помоћ за изложбу и за подизање свог дома па је имала огромног успеха. Критикује начин избора редовних чланова и каже да Управа тим избором лифарује себи гласачку војску.

На држању предавања није ништа урађено. Повластице за вожњу железницом дају се за изложбу паса и за скијаше, а за пољопривреднике и њихове производе се не дају. О изложби у Краљеву писале су све новине, а Тежак ни речи није донео. Замера и Управи Друштва и његовом делегату на изложби за овај поступак. Помоћ за изложбе није правилно и праведно дељена. Подружине са 50—60 чланова добијале су исте и веће суме од оних које имају по 10 пута више чланова. Каже да је његова Подружина купила плац за подизање дома и тражила помоћ од Друштва, а Друштво јој помоћ није дало, али ће она ипак подићи дом и против воље Српског пољопривредног друштва.

Противан је да се пољопривредом бави сваки и води пресудну реч у њој. Наводи пример Тргованске коморе са орахом франкет и другим сортама воћа.

Г. Зечевић је изнео да пољопривредне подружине нису одржале ни једно предавање, док међутим његова је вели

Подружина одржала низ предавања и два воћарска курса, али Управа то није унела у свој извештај.

Није одржан ни један конгрес нити конференција. Изговор је да нема средстава. Сме ли се то рећи да за пољопривреду нема средстава. Било би средстава да је Управа била активнија у раду.

Роба коју Друштво даје није добра и цена јој је висока и за то његова Подружина купује код Севера и комп. и код других фирми.

Апелује на Збор да не дозволи задужење за подизање друштвног дома. У Управу Друштва треба да дођу људи у које имамо сви поверења и у које има поверења и Краљевска влада, па да да за дом помоћ не 4 већ 10 милијона.

У извдштају вели није поменут пок. Милорад Палетатевић који је у његовој Подружини много радио. Њега и чланове његове Подружине то много вређа.

Тражи да се у Тэжаку пише из идеализма. Каже да у Сељачком буквару излазе многе лепе практичне и корисне ствари, а у Тежаку се расправљају питања за стручњаке, а не за сељаке.

Мишљења је да у Управу треба да уђу и сељаци, да правила треба мењати и рад Друштва реорганизовати.

Г. *Ниленко Радојевић*, делегат Подружине у Краљеву, каже да се придружује говору и мишљењу г. Владана Малешевића, да ће у излагању бити кратак и да претставља Подружину у Краљеву. Управа Друштва чини кардиналне грешке према Подружини у Краљеву, које Подружина не може да опрости. У Тежаку је писано о малим и безначајним изложбама, а о изложби у Краљеву ништа. Он је вели био написао чланак о изложби али га уредник није пустио. Прочитао је чланак и чуди се што он није пуштен.

Даље критикује рад Друштва. Каже да је за изложбе утрошено 11.000 а за путне трошкове чланова Управе и чиновника 26.000 динара. Управа Друштава не разуме држање наше и осталих подружина. Она би желела да заведе диктатуру а ми смо против тэквог рада.

Г. *Дражa Мијатовић* делегат Подружине на Рашкој, пита Управу ко је и на основу чега ускратио Друштву повластицу на пошти за пренос писама и материјала. Наводи решење од 1 августа 1911 год. по коме је Друштво уживало повластице на пошти. Чуди се да је Друштво у оно доба у малој Краљевини Србији имало повластицу кад није било оволико жељезничких пруга а сада у оволикој држави и код оволико жељезница та му је повластица укинута. Управа треба да се постара да ову повластицу понова издејствује, а тако исто да издејствује и повластицу за вожњу на жељезницама за пољопривреднике сељаке.

Г. *Радојица Вуковић* делегат Подружине у Краљеву придружује се у свему критикама које су изложили чланови

његове жичке подружине г.г. Малешевић и Радојевић. Рад Управе није дао повољне резултате. Предлаже да се измене Привила да подружине саме бирају редовне чланове.

Г. *Љубисав Петковић* каже да се чуле многе критике али није пронађен узрок зашто Српско пољовривредно друштво не напредује у раду. Наводи пример Господарске слоге, која је организована пре две године и данас већ има преко 130.000 чланова. Тамо су у Управи све сами сељаци само је један професор секретар. И у Друштву треба у Управу да буду сељаци јер њихове интересе нико неће тако својски и истински да брани као они сами. Затим додаје да су у друштвеној управи све сама господа који имају велике плате. Све се професије удружују да бране своје сталешке интересе, а сељаци хоће да господа заштићују и бране њихове интересе. Наводи пример за адвокате, професоре, учитеље и др. Каже да је још 1926 год. предлагао да се Друштво реорганизује на задружној основи, па то и сада сматра да је најбољи начин да се рад Друштва активира. Каже да је рад Друштва у пропагандистичком погледу врло скуп.

Управа предлаже да подигне дом и да задужи установу. Сељаци сами могу да подигну дом без позајмице. И у том погледу за пример треба да послужи Господарска слога, која са помоћима разним од самих чланова подиже дом који кошта неколико милиона.

Ако се правила не измене и после 10 и 20 година резултат ће бити исти 120—90 или 80 подружина.

Сматра да су плате и разни хонорари велики и да је зато роба у Друштву скупа. Тражи да се смање те плате и хонорари јер је такво време, а роба да се даје јефтиније. Тако исто тражи да се заведе јача контрола у раду Друштва.

Г. *Живомир Милојевић* делегат Подружине у Сремским Карловцима, изјављује да говори у име најмлађе друштвене подружине у Срем. Карловцима чији су чланови искључиво виногадари, који од виноградарства живе. Виноградарство је кризом највише погођено. Становништво крајева који су виноградарски сада најтеже живи. Томе има пуно разлога. Прво је што виноградарству са надлежне стране није обраћена довољна пажња. Други је разлог што је гајење лозе дозвољено и на теренима који су и за све друге културе подесни. На таквим теренима је принос 3—4 пута већи него у правим виноградарским крајевима. Тиме се убија квалитет и уназађују прави виноградарски крајеви, који су иначе оскудни и сиромашни. Трећи је разлог превелика трошарина на вино. На 40 хектолитара вина колико се добија са једног хектара, мора да се плати 10.000 динара трошарине. Многи кажу да трошарину плаћа потрошач док међутим то није тачно. Трошарину у сваком слтчају и у највећем износу плаћа произвођач, јер су његови производи увек за износ трошарине јевтинији.

Моли да Управа Друштва поради да се што пре донесе Уреба о снаџији виноградарства, да се код Министарства финансија поради да се укине трошарина на вино и да се смањи пореза на права виноградска земљишта и на винограде на правим виноградским теренима.

Г. *Ђуро Николић* каже да се данас овде чуло много говора који се нису односили на оно што је на дневном реду. Најлепше је говорио делегат који је поменуо тешкоће воћара и воћарских крајева. Воћарство је вели важна грана али ће се и оно уназадити због велике порезе на воћњаке како шљиваке тако и терене засађене осталим врстама воћака. Каже да у воћарству нема већих штеточина од егзекутора и зеца. Воћњаци и земљишта под воћњацима толико су много опорезована да народ почиње да крчи воћњаке и по нужди земљишта, која су најпогоднија за воћке и воће, мора да ставља под друге културе, јер би због велике порезе морао сво имање да прода.

Каже да је он још на конгресу у Сарајеву покренуо питање да се зец огласи за штеточину и да је свакоме слободно убити га на сваком месту и у свако доба године.

Моли да се одреди депутација која да иде код г. г. Министра пољопривреде, шума и рудника и Финансија и да моли да се ова питања законом реше и регулишу.

На крају моли да се данас овај Збор не бави политиком и личним питањима већ општим и корисним стварима.

Г. *Боривоје Грбић*, каже да говори у име Подружине у Пироту, која је раније имала мало чланова а сада их има 270. Тврди да ће број чланова његове Подружине достићи 1000. Апелује на све присутне да раде на придобијању нових чланова. Ако се број чланова и подружина повећа, Друштво ће бити фактор са којим се мора рачунати. Наш народ жели и радо прима поуке и савете и радо чита добре и поучне књиге. Треба то расположење и даље одржати и помагати му у свима његовим пословима. Сви пољопривредни стручњаци и други интелектуални радници у народу треба да раде по једном систему.

Пољопривредно Друштво треба да окупи сву стручну елиту око себе и сву елиту напредних пољопривредника, па ће успех бити обезбеђен.

Г. *Ђорђе Секулић* делегат подружине у Сопоту, каже да су Правила Друштва рађена онда кад је Друштво стварано и она су за ондашње прилике била добра. Сада пак када су се прилике измениле треба мењати према данашњим приликама и правила и организацију Друштва и његовог рада.

Г. *Милан Недељковић* каже да зна да су земљорадничке задруге и Српско пољопривредно дружтво много добра народу учинили, то су заслуге многих генерација. Нови пријатељи народа са тротоара и калдрме нису на добром путу кад негирају рад својих претходника. Може бити да мотор

попушта, али у њега не треба бацати бомбу да га уништи већ га треба поправљати. Правила Друштва нису турски коран који се не може мењати.

Сматра да за просвећивање треба мање брошура, мање расписа и мање чланака, него штап у руке па као Христос од села до села. Путујући народни учитељи и стручњаци потребни су земљораднику. На хонораре не треба кукати. Ко ради нека се пристојно награди. Ништа није добро што се на кулук ради. Слаже се са мишљењем да у Управу треба да уђе и један број сељака, који добро познају прилике у народу. Треба радити сложно и споразумно.

Г. *Миленко Милошев* каже да у извештају није означено да је Рипањска Подружина одржала низ предавања. Предавања треба по плану изводити у току зиме. Путујући пољопривредни учитељи су једна неопходна потреба. Пропаганда се живом речју најбоље постиже. Предавања се радо слушају и у томе се има успеха.

Мишљења је да Друштво свој рад треба да прошири на целу Краљевину а не само на северни део Србије. Нарочито је потреба да се рад прошири на Јужну Србију, Војводину, Босну и Херцеговину, Црну гору и добар део Приморја.

Г. *Милутин Гец* каже да није сељачки син али је доста времена провео међу сељацима, за које има пуно симпатија. Одавно прати рад Друштва и присуствује скупштинама, али је данашња скупштина на њега вели учинила лош утисак. Изгледа да су се господа међу собом завадила, па да би битку решила позвала су сељаке у помоћ. Данас видимо и једну листу за коју кажу да је сељачка. Слушали смо разне говоре и могли би отићи збуњени и да незнамо шта ко хоће и на којој је страни правда. Критикован је рад. У критици има доста истине и стварности али је и жучност у критици претерана. И једна и друга страна није задовољна радом. Треба тражити узроке и отклонити. Рад Друштва за последњих неколико година не креће много напред. Значи да нешто не достаје. Налази да је кривица до саме организације рада коју треба мењати у духу данашњег времена. Треба ставити у дужност Управном одбору да припреми нова правила и нову организацију. Садања организација изгледа као нека машина која нема погона, нема средстава за гориво.

Наглашује да рад Друштва зависи од људи који су у Управи те на избор треба обратити пажњу. Предлаже једну независну листу, да у Управу не би ушли из завађених страна. Апелује на савест присутних да у пренагљености не погреше.

Претседник Г. Др. *Т. Митровић*. По одобрењу збора закључује дискусију и даје реч г. Ппретседнику г. Др. М. Јосифовићу да одговори на примедбе и приговоре који су се у дискусији чули.

Г. Др. *М. Јосифовић* каже да сви људи ма где били и ма шта радили морају бити критиковани. Критика је потребна и они који раде треба да је чују. Објективна критика је увек добро дошла. У критици је било и тачних изношења али је било и потпуно нетачних и погрешних. Због краткоће времена осврнуће се само на приговоре и на питања општег карактера.

Сви ми делимо мишљење, да у закон о катастарским приходима на воћке и друге културе има великих погрешака и таквих ствари који тиште и притискују земљорадника, те он мора свуда и на сваком месту да подигне свој глас и тражи да се те грешке и неправичности исправе. Овај закон је пре пет, шест година донет, али се тешкоће тек сада јаче осећају.

Овде је говорено и о Пољопривредним коморама. Није било године и Збора када се о овом важном питању није говорило. Ми увиђамо важност Пољопривредних комора али нова Уредба о Пољопривредним коморама не задовољава у пуној мери. Ми смо више очекивали. Ми смо чинили приговоре и предлоге и давали сугестије. Уредба је на брз начин објављена и ставила нас пред свршену ствар. Друштво је са своје стране чинило све што је требало да учини, и ако има каквих недостатака није наша кривица.

Као штеточине споменути су егзекутори и зечеви. Прошле године донет је закључак да се зец прогласи за штеточину јер стварно наноси огромне штете воћарству. Друштво је по овом закључку учинило и поднело претставку надлежнима и упознала их са овим питањем. Поднети су и податци прикупљени после једне анкете, али смо на све то на жалост добили одговор да се зец не може да огласи за штеточину. Ми ћемо нашу молбу поновити и тражити да се зец огласи за штеточину.

Покренуто је питање повластице за вожњу на државним жељезницама и бродовима за све пољопривреднике. Замера нам се што нисмо извршили притисак на Министарство саобраћаја да се повластица одобри. Ова замерка мало чудна изгледа. Од нас се захтева нешто што ни утицајни политичари нису у стању да учине. Ми ћемо на овом питању и даље радити и тражити подршку и помоћ са сваке стране.

Говорено је о укидању повластица на пошти за Друштво. То је за нас велики губитак, али држави требају приходи, па је се нашло за потребно да се они и на тај начин повећају и да се на томе штеди. Нас то тешко погађа. али је тешко убедити оне који су такву одлуку донели.

Претседник подружине из Сремских Карловаца истакао је питање виноградарске кризе. То је горуће питање, које тишти многе наше крајеве и доводи их до очајање. Обавештени смо да се у Министарстру пољопривреде припрема Уредба, која би имала ово питање да реши и кризу ублажи.

И Друштво је на том питању сарађивало и дало извесне сугестије и предлоге. Захтевало је да се овом Уредбом цео проблем виноградарства и винарства реши. И много јаче инстанције не могу бог зна шта да ураде. Ево данас је овде међу нама г. помоћник министра пољопривреде па ће те и од њега чути на какве се све препреке у раду наилази. Све би друкчије било кад бисмо ми били у положају да заповедамо и наређујемо, а не да молимо.

Прелазећи са одговором на замерке и примедбе г. Зечевића каже да је г. Зечевић некако незгодно и нејасно износио стање по билансу. Он изгледа да биланс није добро проучио и нису му јасне ствари у књиговодству, те нема права да чини замерке и примедбе за ствари у које се не разуме.

Што се тиче замерке г. Зечевића на Тежак и на његово уређивање ту је се г. Зечевић врло неискрено понашао, кад је хтео да улази у све струке и у све гране и да даје своја меродавна мишљења. Он је својом критиком јако нескромно погодио један читав ред људи и стручњака који су тражени тамо где се сматрало да су најбољи.

Затим прелази на средства која су за рад стајала на расположењу и каже да су она била превише скромна. Друштво је имало ово велико имање, али оно није доносило никакав приход. Предузете су мере и урађено је шта треба и Друштво ће кроз годину дана имати приходе од свога дома па ће и свеколику своју делатност развијати јаче у интересу бољега и јачега рада. Вољни смо да прихватимо сваки користан предлог у циљу реорганизације и измене правила.

Што се тиче приговора и примедби Подружине у Краљеву, изјављује да су потпуно неоправдане. Друштво је рад Подружине у Краљеву помагала више него ма које друге. Нити је раније било нити је случај код садање Управе да је Подружина у Краљеву третирана као пасторче и ометана у раду. То је и нетачно и неосновано. Што се тиче изложбе у Краљеву коју је Подружина приредила, чији успех није објављен преко Тежака, изнеси како је цала ствар текла и вели да је кривица и до претставника и водећих личности у Подружини јер никакви податци за објављивање нису Друштву послати. Кад су податци затражени Подружина је послала увредљив чланак који се није могао штампати

На крају свога говора моли присутне да са Збора пођу са уверењем да су радили и да раде на једном добром и корисном послу и да истрају на снажењу друштвених подружина. Да је срећне да Друштво има само 50 подружина као што су Краљево, Власотинци, Сопот и друге, друкчије би изгледала наша организација. Снага Друштва састоји се у снази њених подружина.

Г. *Милан Новаковић* изјављује да је на Збор дошао пре свега као редован члан Друштва, а потом и по свом по-

ложају. Каже да је чуо у току дискусије мно о лепих ствари, које ће корисно послужити и Управи Друштва и онима који седе у Министарству, да се уради све што се може за унапређење пољопривреде. Осврће се на критике Уредбе о пољопривредним коморама. Сматра да је по свом положају позван, да овом угледном скупу да потребно објашњење из кога ће се видети да су критике неоправдане. Пуних је 15 година и више како се Пољопривредне коморе траже. Одмах после рата такви су захтеви из године у годину почели све јаче да се постављају. Коморе су сталешка представништва. Све су их професије и класе имале само пољопривредници нису. Није их имао један сталеж који је код нас најбројнији, најјачи и најважнији.

Налазило се до сада пуно разлога да се спречи давање Пољопривредних комора, па се говорник плаши да данашња критика није продужетак тога рада. Моли да се при оцени Уредбе о Пољопривредним коморама поступа пажљиво и опрезно. Највише се замера избору већника.

Наводи затим примере пољопривредних комора осталих европских држава и тврди да је наша Уредба од многих либералнија. У пољопривредне коморе не може да уђе нико ко није искључиво пољопривредник. Затим износи начин бирања већника којим је онемогућено да у Коморе уђу лица која нису прави преставници пољопривредника.

Г. *Божидар Савићевић* каже да није критиковао начин избора већ је тражио да се оснује Савез пољопривредних комора.

Г. *Милан Новаковић* објашњава да је Савез предвиђен и да ће се основати.

Председник г. Др. Танасије Митровић констатује да је дискусија завршена, и пита да ли се прима извештај Управног и надзорног одбора и даје ли се разрешница Управном и надзорном одбору за рад у 1936 години.

Збор прима извештаје Управног и надзорног одбора једногласно и даје разрешницу Управном и надзорном одбору за раду 1936. години.

Прелази се затим на 4 тачку дневнога реда Буџет прихода и расхода за текућу 1937. годину.

Г. *Др. Драгиша Николић* пита шта је са дубиозама.

Претседник г. Др. Т. Митровић изјављује да Управни одбор није имао овлашћење да дубиозе отпише. Има изгледа да се неке дубиозе наплате те их не треба отписивати.

Даље наглашава да је буџет састављен према друштвеним финансијским могућностима. Моли да се буџет расмотри а за тим добри. Ако Збор жели да избрише позиције са наградама члановима Управног и надзорнвг одбора, Управни одбор од тога не прави питање. Треба само имати на уму да су чланови надзорног одбора људи из унутрашњости којима мора да се плате путни трошкови.

У пракси се показало да без поштене накнаде за труд онима који раде није могуће отправљати уредно послове.

Пита прима ли збор буџет овакав какав је поднет. Збор једногласно одобрава буџет прихода и расхода за текућу годину.

Прелази се на 5 тачку дневнога реда: Решава се о куповини и продаји непокретног имања.

Претседник излаже ток рада на продаји досадањег друштвеног имања Министарству финансија и куповини имања Министарства за рачун Друштва којом је купо-продајом Друштво добило 1,967.000.— динара и одличан велики плац, те је тиме створена могућност подизања новог друштвеног дома. Купо продаја је извршена по овлашћењу прошлога Збора о чему се овај данашњи Збор само обавештава.

Збор прима на знање ово обавештење и одобрава досадањи рад по овом питању.

Пошто по тачкама 6 и 7 дневног реда нема предлога то се прелази на 8 тачку: Решава се о писменим предлозима друштвене Управе, подружина и појединих чланова, који су поднети Управи Друштва најмање на 15 дана пре Збора.

Управа је по овој тачци поднела поред осталих и предлог да се овласти, да може задужити Друштво до 2,500.000.— динара за подизање друштвеног дома на новом имању.

Секретар г. *Бор. Нешић* чита предлог који гласи: „63. редовном годишњем Збору Српског пољопривредног друштва — Београд.

На основу чл. 16 и 42 друштвених Правила и на основу одлуке Управног одбора од 11. марта 1937. год. Управи Друштва част је предложити Збору, да изволи дати овлашћење Управном одбору које да гласи:

„На основу чл. 23 Правила Српског пољопривредног друштва, овлашћује се Управни одбор Друштва, да на подлози друштвене имовине може закључити зајам до 2.500.000.— динара за подизање новог друштвеног дома".

Претседник г. *Др. Т. Митровић* пита да ли Збор прима овај предлог.

Г. Божидар Савићевић изјављује да је сазнао да су извесна господа казала да се у будућем новом дому неће направити коначиште за чланове.

Претседник г. *Др. Т. Митровић* каже да је он био тај који није био за то да се конач штем прави због скупе режије, али су се са тим мишљењем и остала господа сложила. Али када буде у питању преноћишта наших чланова ми ћемо имати и просторија и могућности да преноћишта створимо.

Г. *Божидар Савићевић* изјављује да је са објашњењем задовољан

Г. *Др. Драгиша Николић* противан је задуживању у толико пре што ће дуг да износи преко половине вредности будућег дома. Ко зида на дуг не зида себи већ Хипотекар-

ној банци. Продају плацева није лако извршити. Ретки су који имају паре за скупе плацеве. Не види разлог да Друштзо треба да зида већи дом него што има пара.

Г. *Алекса Протић* делегат Подружине у Гучи, каже да треба сви заједнички да поздравимо предлог за подизање дома. Друштво је наша најстарија установа Српска и ми хоћемо и у нашој великој држави и у будућности да имамо Српско име. Зато кад се прави један дом, треба га направити још већим него што је предложено. Има предлог од своје Подружине да рад Управе као исправан одобри.

Владан Малешевић апелује на присутне да не одобре задуживање. Препоручује да Управа тражи помоћ од државе за зидање дома.

Претседник г. *Др. Т. Митровић* Пита Збор прима ли предлог о задужењу до 2,500.000— динара. Било је гласова и прима се и не прима се. Неки траже поименично гласање.

П.председник *Др. М. Јосифовић* изјављује да ће Управа примити и поименично гласање, али моли присутне да се сви сложе, пошто се ради о једном важном послу. Износи ток рада Управе по овом питању и каже да је овај предлог резултат многих дискусија и договарања о томе како је најбоље и најкорисније само за установу за наше Друштво. Није ово све како неки мисле дошло на пречац и без размишљања. Износи како се Друштво неће задужити без подлоге и да ће друштвене финансије после подизања дома бити потпуно сређене. Друштво ни по својим будућим потребама ни по плану за уређење престонице не може да подигне неки кућерак на плацу чија је вредност огромна.

Претседник г. *Др. Т. Митровић* предлаже да се приступи и гласању

Г. *Др. Драгиша Николић* пита зашто се цео новац мора да стрпа у једну зграду кад се не зна шта ће бити после 4—5 година. Тако не мора да се ради. Скреће пажњу присутнима кад гласају да воде рачуна о томе да примају одговорност за 2,500.000.— динара.

Г. *Др. Милош Радосављевић* изјављује да је у овом важном моменту принуђен да говори, у најбољој намери да се дође до најбољег решења. Ради се о једној озбиљној и важној ствари. Ово је један најважнији предлог те решење о њему не треба ломити преко колена. Имали смо плацеве празне на које смо плаћали све дажбине а никаквог прихода од њих нисмо имали. На оваквом имању на вратима Београда не може се подизати што му драго. Морамо подићи достојну, репрезентативну кућу, која ће задовољити све наше потребе. Осигураће се и преноћиште за чланове који не могу да плате У Управи Друштва седе озбиљни и угледни људи од несумњиво добре репутације и доброг гласа, као добри јавни радници. Апелује на присутне и предлаже да се поднети предлог прими акламацијом једногласно, да би се ви-

дело, да се у овој старој Српској установи, која нам је крчила прве парлоге, ради сложно и једнодушно.

Г. *Владан Малешевић* моли г. Др. Радосављевића да поради на надлежном месту да се Друштву из државне касе изда помоћ од 2,000.000— динара.

Г. *Милутин Гец* каже да се у оваквој атмосфери и на овај начин не могу да решавају овакве важне ствари за наше Друштво.

На овом свечаном скупу не треба употребљавати трикове политичких букација: хоћемо, нећемо, доле, живео, дајемо не дајемо итд. Не сме се упадати у реч кад се дају објашњења по важним питањима. Не треба дизати бескорисну ларму. Ово није Савез задруга па да ми дајемо неко јемство. За дуг јамчи друштвена имовина и Друштво. По стоји празан плац који већ годинама стоји неискоришћен. Згодним стицајем прилика тај је плац продат и против тога нико нема ништа. Поставља се питање задужења. Кад се зида кућа у Београду за то постоје прописи. Не може да се зида шта ко хоће и како хоће. Због тога Управа и тражи ово овлашћење.

Г. *Боривоје Грбић* каже да плацеви у Београдр не губе вредност. Нема бојазни од задужења. Предлог треба усвојити.

Претседник г. *Др. Т. Митровић* закључује дискусију по овом предлогу и изјављује да се прелази на поименично гласање. Присутне чланове и делегате моли да при прозивању гласају са изјавом „за" или „против".

Секретар г. *Бор. Нешић* врши прозивку делегата и чланова.

Пошто је гласање извршено Претседник г. Др. Т. Митровић објављује резултат по коме је гласало укупно 191 од којих 132 за предлог Управе за задужење од 2,500.000.— динара, а против предлога Управе 59.

Према овоме усвојен је предлог Управе којим се овлашћује да може закључити зајам до 2,500.000.— динара за подизање новог друштвеног дома.

Претседник г. *Др. Т. Митровић* моли да се саслуша и други предлог о продаји друштвених плацева.

Секретар г. Бор. Нешић чита предлог који гласи:

„63. редовном годишњем Збору Српског пољопривредног друштва Београд.

На основу чл. 16 и 42 друштвених правила Управном одбору Друштва част је предложити Збору да Управном одбору изволи дати овлашћење које да гласи:

„На основу чл. 42 друштвених Правила, овлашћује се Управни одбор Друштва да у циљу прибављања средстава за подизање новог друштвеног дома, може продати или заменити плацеве који по налажењу Управе нису потребни Друштву".

Претседник г. *Др. Т. Митровић* пита Збор да ли прима овај предлог.

Збор једногласно прима предњи предлог Управног одбора. Прелази се на девету тачку дневнога реда: Бирање чланова Управног и надзорног одбора. Пошто се бира и г. Митровић то он предаје даље вођење Збора П. претседнику г. Др. Јосифовићу.

П. претседник г. *Др. М. Јосифовић* наглашава да је гласање по правилима тајно и врши се по листама. Како се извесне личности налазе на обема поднетим листама то на основу правила и самога будућег рада у Управи моли ове кандидате да се изјасне на којој се листи примају кандидације.

Г. *Др. А. Ђаја.* Обраћа се присутнима и замера што је известан број говорника одвајао рад господе у Друштву од рада господе на терену, чиме се хтело да претстави, да рад господе из Друштва није за вас користан већ штетан. Тврди да је често пута обрнуто. Тако исто су чести случајеви да се за добро пољопривредника и пољопривреде више залажу и жртвују они који се у селу нису родили. Изјављује да жели да Збор потражи људе у које има пуно поверење, пошто је наш досадањи рад слабо цењен.

Г. *Др. Павле Вукасовић.* Замера што је дошло до тога да му се после две године рада тражи изјашњење, на којој листи своју кандидацију жели да задржи. Изјављује да није питан хоће ли се кандидације примити или не и киже да се одриче кандидације са обе листе.

Г. *Никола Белобрк* каже да седам година ради овде у Управном одбору и жали што је сада на две листе кандидован. Нуђен му је вели положај члана Управе док је био активни чиновник али се није примио с тога што није могао да ради на обе стране успешно. Сада је у пензији и своје слободно време проводи на раду у Друштву. Кад је сазнао за неку листу на којој је без питања кандидова, питао је претседника Агрономског удружења чији је и он члан да ли је та листа састављена са знањем Удружења, и претседник му је одговорио да није. На другој листи види своје другове са којима је до сада сарађивао те оставља члановима Збора хоће ли га гласати на овој листи или не.

Г. *Милутин Гец* моли да се прими на знање да се у опште не прима кандидације.

П. претседник г. *Др. М. Јосифовић* закључује дискусију те се прелази на гласање.

Г. *Љубисав Петковић* изјављује жалбу на гласање пошто се имена на листићима могу видети те сматра да је гласање јавно а не тајно.

П. претседник г. *Др. М. Јосифовић* констатује да је гласање по листама и тајно и сваки по нахођењу може лица на листима да прецртава и да ставља друга. У осталом г. комесар Збора је ту па нека се увери да ли се гласање врши по правилима и да ли је тајно или не, а изабрани оверачи и и бројачи гласова ће такође све ово контролисати.

Претседник г. *Др. Млад. Јосифовић* (по завршеном гласању) моли да се за време, док г. г. оверачи и бројачи гласова заврше пребројавање гласова, продужи рад и да се пређе на десету тачку: *бирање почасних и редовних чланова.*

Секретар г. Бор. Нешић чита овај предлог:

„63. редовном годишњем Збору Српског пољопривредног друштва Београд.

На основу чл. 7. 16 и 42 Правила Српског пољопривредног друштва и одлуке друштвене Управе од 11-III-1937. године. Управном одбору је част да 63 редовном Збору предложи за почасне и редовне чланове и то:

I За почасне чланове:

1) Г. Светозара Станковића, Министра пољопривреде из Београда
2) Г. Владу Илића, претседника општине града Београда
3) Г. Јована Тановића, главног уредника „Политике"
4) Г. Др. Роберта Буриа, директора млекарског и бактериолошког завода у Либефелду код Берна у Швајцарској.

II За редовне чланове:

1) Саватије Аџић, пољ. чиновник бан. расадника на Палићу
2) Петар Којић, поседник из Палића
3) Кон Золтан, управник имања „Пијуковић„ из Суботице
4) Тихомир Дражић, пољоприв. из Шутаца срез качерски
5) Витомир Ђосић, пољопривредник из Калањеваца
6) Милорад Јовчић, пољопривредник из Калањеваца
7) Антоније Драговић, синђел Манастир Жича
8) Јован О. Томић, пољопривредник из Витковца
9) Ђорђе Вукосављевић, пољопривредник из Врбе
10) Владимир Ђорђевић, пољопривредник из Метикоша
11) Миленко Димитрнјевић, пољопривредник из Сирче
12) Дмитар Јевтовић, пољопривредник из Буковице
13) Сава Зарић, званич. пољопривредне школе из Краљева
14) Милосав Мареновић, пољопривредник из Витковца
15) Миленко Радојевић, шкоз. пољопривредник из Витановца
16) Добривоје Савићевић, пољопривредник из Конарева
17) Михаило П. Балтић, пољопривредник из Матаруга
18) Живан Урдов, пољопривредник из Мрсаћа
19) Радомир Новаковић, трговац из Краљева
20) Петар Солдатовић, пољопривредник из Дракчића
21) Живорад Арсенијевић, пољопривредник из Милочаја
22) Богомир Костовић, пољопривредник из Дедеваца
23) Раде Пискањац, пољопривредник из Рибнице
24) Радомир Ивановић, пољопривредник из Адрана
25) Љубисав Јанић, пољопривредник из Лаћеваца
26) Вељко Николић, пољопривредник из Сирче

27) Рафаило Антонијевић, учитељ у пензији из Ваљева
28) Васа Пецељ, баштован из Ваљева
29) Јордан Димитријевић проф. Средње пољ. школе из Ваљева
30) Дамњан Дамњановић, пољоприв. из Висибабе - Пожега
31) Светислав А. Јовановић, из Г. Крчина
32) Добросав Илић, див. општ. писар из Алексинца
33) Јован Алексић, ср. пољопр. референт из Алексинца
34) Филип Степановић, пољопривредник из Грачанице
35) Сретен Васић, кафеџија из Љубовије
36) Крста Полић, пољопривредник из Постења
37) Божидар Јанковић, пољопривредник из Д. Буковице
38) Богољуб Павловић, пољопривредник из Ракара
39) Драгомир Дикић, пољопривредник из Попадића
40) Драгиша Стојановић, пољопривредник из Ракара
41) Драгиша Матић, пољопривредник из Ракара
42) Велимир Дамњановић, пензионер из Крупња
43) Сотир Костић,, трговац из Пирота
44) Давид Поповић, бзагајник Аграрне банке из Пирота
45) Радосав Ђорђевић, пољопривредник из Црног Врха
46) Јован Рајчевић, сресни пољоприв. референ из Лебана
47) Живојин М. Савић, пољопривредник из Новог Ацибеговца
48) Драгољрб Ђуровић, пољопр. из Брезовице срез орашки
49) Чедомир Милићевић, пољопр. из Брезовица срез орашки
50) Никола Тимотијевић, пољопр. из Винче срез опленачки
51) Стојадин Ж. Жикић, пољопривредник из Звездана
52) Тихомир Никодијевић, пољопривредник из Вароши
53) Драгољуб Марковић, пољопривредник из Лалинаца
54) Аранђел Миладиновић, пољопривредник из Тропоња
55) Манојло Манојловић, пољопривредник из Кушиљева
56) Диммтрије Костић, пољопривредник из Свилајнца
57) Милан Стојановић, пољопривредник Шишаве
58) Милан К. Јовановић, пољопривредник из Конопнице
59) Ђира Митровић, пољопривредник из Јастрепца
60) Стеван Илић, пољопривредник из Батуловца
61) Влајко Петровић, пољопривредник из Стајковна
62) Мизутин Петровић, пољопривредник из Стајковца
63) Срећко Синђелић, пољопривредник из Ропочева
64) Велимир Милијановић, народни посланик из Сибнице
65) Живота Тодоровић пољопривредник из Ропочева
66) Андрија Живановић „ „ „
67) Никола Синђелић, „ „ „
68) Војислав Ристовић, „ „ Лисовића
69) Љубоиир Катић, „ „ Рогаче
70) Радосав Синђелић, „ „ Ропочеве
71) Милинко Јанковић, трговац из Сопота
72) Миладин Николић, „ „ „
73) Драгољуб Петровић, пољопривредник из Губеревца
74) Др. Драгољуб Михаиловић, лекар из Сопота
75) Љубомир Остојић, пољопривредник из Врбета

76) Радоје Дробњаковић, пољопривредник из Балосаве
77) Радосав Јевремић пољ. претсед. Подружине из Деспотовца
78) Филип М. Брђовић, пољопривредник из Врњаца
79) Војислав Живковић, пољопривредник из Забрђа
80) Војислав Јевремовић, „ „ „
81) Аврам Сермеш „ „ Ковина
82) Јакоб Фамек „ „ „
83) Милован Живановић „ „ Ковачевца
84) Милутин Милинковић „ „ „
85) Љубомир Јанковић, пољопривредник из Влашке
86) Тихомир Марковић „ „ Пружатовца
87) Тихомир Савић, пољопривредник претседник општине из Шума
88) Петар Јокановић, школски надзорник из Ивањице
89) Душан Илић, пољопривредник из Шума
90) Владимир Петровић, пољопривредник из Стрижевца
91) Петко М. Неновић, економ из В. Извора
92) Милан Анђелковић, економ из Трнавца
93) Јован Богдановић, „ „ Грљана
94) Владимир К. Вукајловић, пословођа гранит. мајдана на Руднику
95) Војислав Ашковић, пољопривредник из Уба
96) Живко Сандић „ „ „
97) Савић Жарић „ „ Добруше
98) Ндрец Дувановић „ „ Злокоћана
99) Љубомир Матић, директор гимназије у пенз. из Крушевца
100) Владислав Вељковић, пољопривредник из Ловаца
101) Драгутин Шарф, управник Огледне станице у Крушевцу
102) Владислав Антић, пољопривредник из Биволја
103) Живадин Петровић, пољопривредник из Мудраковца
104) Милош Качаревић, пољопривредник из Лозарице
105) Милош Бабић, кафеџија из Крушевца
106) Драгутим Ц. Павловић, индустријалац из Петровца
107) Младен Николић, пољопривредник из Каменова
108) Божидар Милошевић, пољопривредник из Старчева
109) Јеврем Гајић, пољопривредник из В. Лаола
110) Милутин Маринковић, претс. општ. секр. Подруж. из Ст. Аџибеговца
111) Јован Ђорђевић, управник бан. ср. расад. из Г. Милановца
112) Инж. агр. Светислав Живојиновић, асист. Пољ. шум. фак. у Земуну
113) Милан Мијаиловић, ср. пољ. референт из Крупња
114) Ђура Николић, пољопривредник из Гугља. срез пожешки
115) Драгутин А. Лукић, учитељ из Честина, срез гружански
116) Радосав Степановић, управник бан. ср. расад. из Аранђеловца
117) Инж. агр. Живојин Тешић, асист. пољ. шум. факултета у Земуну

118) Наталија Ђуровић, управитељица више домаћ. школе у пензији
119) Сретен Живојиновић, школовани пољопривредник из Лазаревца
120) Стојиљко Николић, пољ. чин. бан. ср. расад. из Лебана
121) Адам Предић, управник бан. ср. расад. у Белој Паланци
122) Јеврем Герасимовић, публициста из Београда
123) Инж. агр. Јован Белић, асистент Пољ. шум. факултета у Земуну
124) Никола Марковић, ср. пољ. референт у Параћину
125) Др. Карло Шнајдер, управник Савеза здравствених задруга из Београда
126) Радојко Ђоковић, управник бан. ср. расадника из Ужица
127) Петар Крстић, пољоприв. референт Бан управе Дун. бан.
128) Милутин Ђ. Радошевић, асистент Метереолошке апсерваторије у Београду
129) Илија П. Марјановић, пољопривредник из Блендије
130) Др. Гојко М. Миковић, посединк претсед. Подружине у Ст. Бечеју
131) Милан Лазе Џигурског посед. из Ст. Бечеја
132) Славко Мите Џигурског „ „ Старог Бечеја
133) Ђоко Живковић, посединк из Старог Бечеја
134) Данчика Соколовић, посединк из Старог Бечеја
135) Душан Р. Маринковић, учитељ секр. благајник Подружине Јунковац
136) Вукоје Башчаревић, срески пољопривредни референт Исток
137) Јулије Винтер, ветеринарски саветник Врњци.

П. претседник г. *Др. Јосифовић* саопштава да је овај предлог Управног одбора израђен на темељу предлога подружина. Пита Збор да ли прима овај предлог. Збор предлог једногласно усваја.

Затим П. претседник Др. Јосифовић саопштава резултат гласања за избор чланова Управног и надзорног одбора.

За претседника Управног одбора г. Др. Танасије Митровић добио је 137 гласова, а г. Др. Веља Стојковић 47 гласова.

За чланове Управног одбора резултат је следећи: г. Никола Белобрк добио је 136 гласова; г. Др. Павле Вукасовић 176 гласова; г. Никола Ж. Петровић 136 гласова, г. Др. Александар Ђаја 168 гласова; г. Александар П. Рашковић 136 гласова; г. Драгољуб Павловић 46 гласова; г. Милорад Гвозденовић 46 гласова; г. Др. Драгомир Ћосић 47 гласова; г. Милан Радосављевић 1 глас; г. Панта Срећковић 16 гласова; г. Вуле Бујачић 1 глас; г. Радојко Томић 6 гласова и г. Божа Јовановић 1 глас.

Према томе П. претседник констатује да је за претседника Управног одбора изабран г. Др. Танасије Митровић. (Бурно и дуготрајно пљескање и повици: Живео!) да су за

чланове Управног одбора изабрани г. г. Никола Белобрк, Др, Павле Вукасовић, Никола Ж. Петровић, Др. Александар Ђаја и Александар П. Рашковић. (Бурно пљескање и повици: Живели!)

За Претседника Надзорног одбора г. Мирко Миљковић добио је 115 гласова, г. Никола Белобрк 46 гласова, а г. Др. Милутин Гец 1 глас.

Код гласања за чланове надзорног одбора резултат је следећи: г. Сава М. Ратковић добио је 115 гласова, г. Тихомир Кузмановић 115 гласова; г. Милош Поповић 47 гласова; г. Др. Милутин Гец 46 гласова и г. Милан Дуњић 1 глас.

Према томе за Претседника надзорног одбора изабран је г. Мирко Миљковић. (Бурно пљескање и повици: Живео!) а за чланове г. г. Сава М. Ратковић и Тихомир Н. Кузмановић. (Бурно пљескање и повици: Живели!)

Пошто је овом тачком исцрпљен дневни ред то П. председник закључује данашњи Збор, захваљујући најтоплије присутнима на сарадњи. (Бурно и дуготрајно пљескање),

Збор је закључен у 17 часова.

В. д. секретара,
Бор. Љ. Нешић

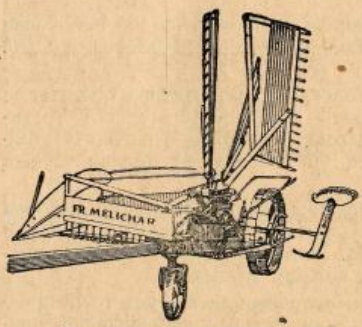
Претседник,
Д-р Т. Митровић, с. р.

П.претседник,
Д-р Милан Јосифовић, с. р.

Оверачи записника и бројачи гласова:

1. **Вујачић Вуле**, с. р.
2. **Мил. В. Голубовић**, учитељ с. р.
3. **Милић М. Јевђовић**, с. р.

Распис Бр. 10.

Скреће се пажња члановима и подружинама, да се код друштва могу добити следеће справе за наступајућу сезону и то:

Косачице за траву, марке Мелихар „Глориа“ Дин. 3.850.—

Косачице за траву, марке Мелихар „Хермета“ Дин. 4.400.—

Додатак за косачице: точак под рудом . Дин. 300.—

Прибор за кошење . . . . . „ 600.—

Жеталица руководачица, Мелихарова „Грација“ 1 точак под рудом . . . . . Дин. 6.500.—

Жеталица руководачица, Мелихарова „Грација“ 2 точка под рудом . . . . . Дин. 7.800.—

Дуплекс комбинована жетелица и косачица Мелихарова . . . . . Дин. 7.800.—

Мелихарове челичне коњске грабуље од 32 зуба радне шир. 210 см. . . . . Дин. 2.650.—

Мелихарове *везачице*, са централним мазањем од 5 стопа . . . . . Дин. 14.500.—

Мелихарове везачице, са централним мазањем од 6 стопа . . . . . Дин. 15.200.—

Тоцила за ножеве жетелица и косач. од шмиргла 400.—

„ „ „ „ „ „ „ пешчара 500.—

Све напред изложене справе могу се испоручити одмах, са стоваришта у Н. Саду или Београду. При поручбини слати увек и капару (у колико подружина нема одобрен кредит у роби).

Ове су справе нарочито подесне за ЗАЈЕДНИЧКУ УПОТРЕБУ, те би их као такве, свуда где је то могуће, требало употребити.

Манила за везачице; у малим балама од по 25 кгрма, стићи ће у току јуна, а цена ће јој бити око 11.— дин. кграм.

Поруџбине, како за поједине справе, тако и за манилу, слати одмах како би се роба могла на време експедовати, ово у толико пре што је све набављено у ограниченим количинама.

КО РАНО РАНИ
ДВЕ СРЕЋЕ ГРАБИ

ПОЧНИТЕ СА ПРСКАЊЕМ ВИНОГРАДА У ПРАВО ВРЕМЕ, ДОК СЕ ПЛАМЕЊАЧА НИЈЕ ПОЈАВИЛА, А УПОТРЕБИТЕ ЗА ТО ОДЛИЧАН ПЛАВИ КАМЕН МАРКЕ

ЗОРКА

ЗЕМЉОРАДНИЦИ и КОСЦИ

Ако желите да ваљано и весело косите ваше ливаде наручујте само наше гласовите надалеко чувене коване косе, варцарке руком рађене из најбољег енглеског челика, изванредно оштре и дуготрајне у свакој форми и величини од 70—100 сантиметара.

ЦЕНА КОСАМА **65** ДИН. ПО КОМАДУ, ФРАНКО СВАКА ПОШТА

Задругама 5 отсто попуста и ко наручи десет коса добије једанаесту на дар. За сваку косу гарантирамо. Имамо и праве цепане талијанске брусове, цена од 10 — 15 — 20 и 50 дин. по комаду и према квалитету. Код наручивања молимо тачну адресу. Отпрема брза и тачна.

ПАВАО ЋОСИЋ ГРГИЋ, радионица кованих коса утемељена 1830 год. — Мркоњић Град — Босна — Врбаска бановина.

Штампарија „Сверлић" М. К. Цветановића — Краљ. Наталије 12 Београд Тел. 20-732

ЦЕЛО ЛЕТО

Обућа за сваку прилику и за сваки џеп. За рад у пољу и у кући, за пе шачење, послужиће Вас преко цело лета најбоље и најјевтиније. Радим их из јаког платна у смеђој боји, а ђо је од гипке неподерив е гуме.
Цена им је од 15·— до 29·— динар према величини.

Бата

Универзитетска библиотека
Београд

Бр. 13 Београд, 1 ЈУЛИ 1937 год. Год. 65.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Ing. *Властимир Ђорђевић.* — Справљање зеленог сена.

Ing. *Властимир Ђорђевић.* — Справљање зеленог сена сушењем трава на нарочитим направама.

Ing. *Влад. Мартиновић.* — Заоравајте стрњику.

Ing. *Душан Станковић.* — Зашто треба обрађивати целу површину земљишта у воћњацима.

Dr. *Драгиша Николић.* — Правилна исхрана прасади.

Мих. Видановић. — Израда качкаваља.

Ing. *Вукашин Тоскић.* — О употреби угља у подрумарству.

Питања и одговори.

Проблем снабдевања виноградара јевтиним пловним каменом.

Стечаји за најповољније начине рада.

Извод из записника Управног одбора С. п. д.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно
Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.350. —
Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-502, магацин 27-702

Справљање зеленог сена

Под справљањем сена подразумева се одстрањивање воде из трава, до оне количине, која неће штетно утицати на чување сена до употребе. Ово одстрањивање сувишне воде постиже се сушењем траве на сунцу и ваздуху, или на још неке друге начине. По начину справљања разликује се три врсте сена: зелено, мрко и згорело. У пракси се најчешће справља зелено сено, док справљању мрког и згорелог сена прибегава само у изузетним случајевима, тј. када није могуће справљање зеленог сена, а то је када је при сушењу трава рђаво време. У овом чланку говорићемо само о справљању зеленог сена.

Зелено сено то је оно сено које се добија сушењем трава на сунцу и ваздуху. Сушење трава на ваздуху може се углавном изводити на два начина и то: сушењем траве на површини земље и сушењем трава над површином земље, или боље рећи на нарочитим направама као што су то розге, пирамиде, кушаци, стелаже и томе слично.

Справљање зеленог сена сушењем трава на површини земље може се изводити сушењем трава у откосима и навиљцима.

Справљање зеленог сена сушењем трава у откосима, састоји се у томе што се покошена трава оставља у откосима на ливадама да се осуши. Најпре са осуши горњи део откоса, и затим се откоси преврћу ради сушења доњег дела откоса. Сушење траве на овај начин траје два до три дана што зависи од дебљине откоса с једне стране и временских прилика: топлоте и ветра, с друге стране. Уколико је топлије време у толико сушење траје краће и обратно.

Овај начин справљања зеленог сена највише је распрострањен у пракси, и најчешће се предузима при справљању ливадског сена. Приликом справљања зеленог сена сушењем трава у откосима треба нарочиту пажњу обратити да се сено што мањи број пута преврће, како би се сачували нежнији делови: лишће и цветови од опадања, јер ови делови садрже највише

хранљивих материја и најсварљивији су. Пошто се сено осуши, онда се скупља у пластове а затим превлачи и дене у стогове.

Справљање зеленог сена сушењем трава у навиљцима предузима се у оном случају када су при сушењу трава неповољне временске прилике, тј. када се смењује лепо са кишовитим временом. Суштина овога начина справљања зеленог сена састоји се у томе што се делимично просушена трава пред кишу скупља у мале пластове—навиљке до један метар висине. Када пак прође киша навиљци се растурају и то иде све тако док се трава осуши. На овај начин справљено зелено сено сачува у већој мери зелену боју, и мање је изложено кварy, него када би остало по киши у откосима.

Ипак зелено сено добивено сушењем трава у навиљцима лошије је од зеленог сена добивеног сушењем трава у откосима, услед тога што се трава до потпуног сушења мора чешће скупљати у навиљке и растурати. Стога овај начин справљања зеленог сена треба предузимати само ако није могуће сушење у откосима, иначе га треба избегавати. Приликом скупљања и растурања трава, велики део лишћа и цвета опада, те сено изгуби много не само у квалитету, већ и у количини. Ови губитци могу бити већи или мањи, што зависи од тога колико је пута трава скупљана у навиљке и растурана. Често пута ови губитци могу износити и до 20%. Да би се губитци смањили што више, треба избегавати у колико је то могуће често скупљање и растурање навиљака. Сушење трава на овај начин може трајати неколико дана, што зависи од временских прилика.

Ing. **Властимир Ђорђевић**

Справљање зеленог сена сушењем трава на нарочитим направама

У крајевима где за време косидбе падају чешће кише, те је услед тога сушење трава у откосима и навиљцима отежано, те постоји опасност да трава

пропадне, траве треба сушити на специјалним направама: розгама, пирамидама, баскијама и сгелажама. Но справљању зеленог сена сушењем трава на нарочитим направама прибегава се и при справљању зеленог сена од детелинастих биљака: црвене и других детелина, луцерке, грашка, грахорице итд. Код детелинастих биљака као што је то познато стабла су дебела и много сочна, те се стога тешко суше. Услед овога је потребно често превртање откоса. Честим пак превртањем откоса лишће, цветови и цветне петељке, као најхранљивији делови, опадају, те остају само стабла. Због овога сено губи како од своје каквоће тако и од тежине. Да би се ови губици отклонили треба сушити ове биљке на напред поменутим направама. Овде ћемо изнети укратко како треба поступати при справљању зеленог сена на нарочитим направама.

1) Справљање зеленог сена сушењем трава на розгама. Сушење на розгама познато је нашим земљорадницима, наиме, они суше на овим направама обично пасуљ, али у неким влажнијим крајевима суше и траву нарочито отаву. Ипак сушење трава на розгама требало би код нас још више проширити, нарочито при сушењу детелина. Розге нису ништа друго, до дугачке јаче гране, од буковог или храстовог дрвета, на којима су остављене бочне гране—парошки у дужини 30—40 см. Ове розге треба у доњем делу зашиљити тако да се могу побити у земљу. Када се овако припреме розге, онда их треба побити у земљу, а затим денути траву. Најбоље је ако се розге побију на каквом отвореном простору у близини сењака, или места где ће се сместити сено. Побијање розги на њивама и ливадама није препоручљиво, јер розге када је на њима зденута трава засењују површину те испод њих трава тешко расте и обично пожути. Пошто се розге побију на одређено место онда се покошена трава сирова или делимично осушена дење. Денење се врши одоздо на више. Приликом денења треба водити рачуна да се врхови розги правилно заврше, тако да при киши вода клизи споља по зденутој трави, а не кроз средину.

На једну розгу може се ставити од 100—150 кгр. сирове траве што зависи од величине розге, а сушење траје од 3—21 дан, и што зависи од временских прилика. У колико је време подесније: топлије и сувље, утолико сушење траје краће време, и обратно.

2) Сушење трава на пирамидама. Пирамиде за сушење трава нису ништа друго до три зашиљене мотке дужине 3—4 метра које су у врху навијене једна на другу и везане ликом или чиме другим. На овако постављеним моткама треба ударити у размаку од 50—60 см. попречно по три дрвене пречаге и повезати их или уштемовати у мотке и пирамида је готова. Денење трава врши се на исти начин као и на розгама и све што је речено за розге важи и за пирамиде. На једну пирамиду може се ставити од 250 до 300 кгр. траве, а сушење траје од 8—21 дан.

3) Сушење траве на баскијама. За сушење траве баскије се припремају слично као и за ограду, наиме треба побити извесан број дирека у размаку од 2—2,5 метара и на овим поставити - најбоље уштемовати-попречне пречаге баскије дужине 2—3 метра у размаку од 40—50 см. Преко ових баскија пребацује се трава почев одоздо па на више, где остаје све док се не осуши. Сушење траје као и код розги и пирамида.

4) Сушење трава на стелажама. Стелаже за сушење сена престављају специјалне направе. Оне се примењују на великим газдинствима, али могу и на малим.

Сено добивено сушењем трава на нарочитим направама скупље је од сена добивеног сушењем обично на земљи, пошто набавка ових направа захтева мање или веће издатке. Али када се узме у обзир, да ове направе могу трајати дуже време и да се добија квалитативно много боље сено, а уз то се отклањају губици у тежини за 15—20% онда се издаци око набавке направа врло брзо покривају. Стога сено од детелина увек овако припремати.

Ing **Властимир Ђ. Ђорђевић**

Заоравајте стрњику

Жетва житарица почиње. Површине које су биле засејане житима биће кроз кратко време голе и изложене жарким сунчаним зрацима. Биљни покривач који је штитио земљиште од брзог исушивања влаге и стварања корице, жетвом се скида. Остаје само стрниште. У таквом, збијеном и слегнутом земљишту влага из здравице брзо струји ситним цевчицама, уздиже се на површину и под утицајем врелога летњег сунца брзо испари. Земљиште окори, постаје тврдо, збијено и суво. Јављају се пукотине, губи нагло влагу и све особине добре оранице.

Зато је потребно да пољопривредници одмах после жетве пшенице и других житарица почну са заоравањем стрњике. То је посао који не трпи одлагања и сваки изгубљени дан значи чисту штету за принос усева који долази.

Заоравање или љушћење стрњике треба почети док је још жито на њиви у крстинама. Стрњику треба плитко заорати обичним или још боље вишеобразним плугом на дубини 6—8 см. тако, да се биљни остаци стрњике и корова потпуно покрију слојем трошне земље. Отворене бразде и неравнине треба после заоравања завлачити браном. Тако заорвна стрњика треба да остане као угар 6—8 недеља. За ово време земљиште се одмара, сазрева и спрема да прими нови усев. Заорано стрниште треба први пут да се оре после 6—8 недеља на дубину 15—20 см. и друго дубоко орање преко 20 см. у јесен пред сетву. Ако се с јесени неће сејати на тако угареном земљишту, онда се обично приликом дубоког орања оставе отворене бразде.

Користи од заоравања стрњике су многоструке.

1) Заоравањем стрњике ствара се растресит површински слој земљишта који спречава испаравање драгоцене влаге из здравице, лако задржава кишу и чува влагу за потребе усева. Заорана стрњика служи као права заштита доњим слојевима земљишта. Она покрива

и затвара дуге и узане земљишне цевчице (капиларе) којима се вода лако пење до површине. Ако не би било оваквог растреситог покривача, влага би се брзо изгубила и земљиште би постало тврдо и окорело.

2) Биљни остаци стрњике и коровских биљака разлажу се у земљишту под утицајем ситних бића (бактерија) у трошну масу која служи културним биљкама као изврсна храна. На тај начин стрњика ђубри земљиште.

3) Ствара се земљиште порозним, пропустљивим и лако обрадивим са свима добрим особинама. Тако земљиште лако упија као сунђер воду задржава је и по потреби издаје усеву. При орању теглећа стока се не замара.

4) Заоравањем стрњике уништава се коров и сузбијају биљне болести и штеточине. Коров се искористи као храна културних биљака, пошто се претходно разложе и распадну биљни остаци. Коровско семе у тако повољним условима брзо клија и расте, те се приликом орања лако уништава. Биљне болести и штеточине заоравањем стрњике долазе у неповољне услове развића, јер су изложени брзом уништавању.

5) У растреситом земљишту после заоравања стрњике има више ваздуха и брже је проветравање, што је од нарочитог значаја за све културне биљке.

6) Ствара се подесна средина за ситна бића голим оком невидљива (микроорганизми, бактерије), које корисно помажу човеку при обради и стварању повољних особина земљишта.

Ето нисмо ни слутили од каквог је огромног значаја заоравање стрњике за обраду земљишта и принос културних биљака. Зато се препоручује пољопривредницима да ове и идућих година обавезно без предомишљања заоравају стрњишта и то што пре, то боље. *Запамтите: „на једном крају њиве жетеоци свршавају посао, а на другом крају орач почиње да заорава стрњику“.*

Ing. **Влад. П. Мартиновић**

Зашто треба обрађивати целу површину земљишта у воћњацима

Користи од обраде земљишта у воћњацима су многоструке

Обрада земљишта у воћњацима је од веома велике и многоструке користи. Она много доприноси како количини тако и каквоћи бербе. Осим тога, у обрађиваним воћњацима воћке су напредније, дуговечније, лакше одолевају нападима болести и штеточина и уредније рађају. Обрада земљишта у воћњацима има за циљ: уништавање корова, обезбеђење и регулисање влажности, омогућавање издашнијег стварања хране, олакшавање продирања топлоте и ваздуха у површинске слојеве. Тиме се стварају повољнији услови за развој воћака: отклањајући штетне и побољшавајући повољне услове. Коров одузима велике количине влаге и хранљивих састојака, а поред тога служи и као склониште разним штеточинама воћака. Закоровљена површина је збијена, те вода теже продире у земљиште, нарочито на стрменитијим положајима. Међутим, влага има врло важну улогу за живот и развој воћке. Она омогућава стварање хране за воћку, раствара хранљиве састојке и преноси их у лист и служи једним делом као храна. Воћке потребују много влаге. Дневно једна десетогодишња крушка (за време лета) троши 340 литара воде, јабука исте старости 260, а шљива 180 литара. Обрадом се ствара растресит површински слој земљишта. Такво земљиште лакше упија, прима влагу, боље је регулише и чува, а осим тога олакшава приступ ваздуху и топлоти. Све то чини да се ствара више хране за воћку, и убрзава пораст и развој како корена тако и круне Растресит слој земљишта одржава, чува влагу, док збијен слој — покорица — напротив излаже влагу великом умањивању, губљењу. Зато су воћке у свима правилно и редовно обрађиваним земљиштима увек напредније, дуговечније, отпорније према болестима и штеточинама, уредније рађају и дају плодове боље каквоће — укусније, крупније, са јачом аромом и живље обојеном покожицом.

Треба обрађивати целу површину под воћњацима, јер је она сва прожена жилама и жилицама корена

Код нас у погледу обраде влада велика запуштеност. Поред неразумевања важности и корисности обраде, има и извесних сметњи, наравно које нису непребродиве, као што су: потреба да се воћњаци искористе као испусти са стоку, или као пашњаци, или просто нема довољно радне снаге да се обрађују како ваља. Наравно да су од тога много веће штете него ваљда. Врло ретко се обрађује цела површина. Чешће се врши окопавање око воћака. То, је међутим, од врло мале користи. Једино што се тиме унеколико олакша упијање влаге која доспева у виду кише или снега од јесени до пролећа. Корист од тога је утолико мања уколико се обрађује мањи круг око воћака. А код нас је редовно тај део око воћака, који се по једном годишње окопа, врло мали и не праши се преко лета, те поново зарасте у коров. Окопавање малог круга око воћака нема велику важност из простог разлога што се око самог стабла налази најмање ситних, разгранатих жила и жилица које црпе влагу и храну из земљишта. Воћке не пуштају свој корен дубоко у земљу, као што се обично сматра, већ га разграњавају у ширину на све стране у површинском слоју земљишта. Највише жила налази се на дубини између 15 и 60 сантиметара, што зависи доста и од врста воћака. Чак и корен воћака, посађених дубоко, тежи све више ка површини што се више удаљава од стабла, јер ту налази повољније услове за свој развој. Сматрало се да се жиле гранају у земљишту исто толико колико износи обим круне. Међутим то није тачно. Жиле воћака у највећем порасту могу два до три пута да иду даље него што износи обим круне. То значи: жиле једне воћке додирују жиле других воћака, превазилазе их, достижу до стабла, па га чак и прелазе. На тај начин цела површина земљишта у воћњацима испреплетана је жилама и жилицама. То омогућава воћкама да равномерно искоришћавају целу површину земљишта свуда унаоколо, црпећи потребну влагу и храну. Ако је земљиште редовно обрађивано, корен ће имати више услова за свој развој и разгра-

њавање, а налазиће увек више влаге и хране за воћку. Из тога се види да је најбоље обрађивати целу површину земљишта под воћњацима, а не само један мали круг око воћака. Зато је сасвим разумљиво што се обрада земљишта под воћњацима показала изванредно корисна за воћке.

Обрада земљишта у воћњацима омогућава чување влаге

Обрада земљишта у воћњацима показала се као врло успешно средство у сузбијању суше самим тим што одржава и регулише влажност. У Америци у неким крајевима, где владају честе суше преко лета, обрада земљишта потпуно обезбеђује влагу. Показало се да се тиме просто замењује заливање воћњака, које се у њеним пределима редовно примењује. Код нас питање обезбеђења влажности у воћњацима преко лета, када је најмање има, а када је највише треба, претставља веома велику важност. Сваке сушне године друго опадање плодова јако умањује берву. Осим тога, и што се одржи остаје ситно и слабе каквоће. Понекад, на свима сувљим положајима одржи се мање од половине заметнутих плодова. Наравно да то јако умањује приносе и уопште користи од воћарства. Није ни чудо што сушних година не може да се одржи сав род, јер родна воћка потребује велике количине влаге. Влагу троше младари (леторасти), лист и плод. Недостатак влаге најпре погоди плод. Међутим, правилном обрадом се може влага у великој мери сачувати, а самим тим се спречава и претерано опадање плодова.

Зато, ако је већ предузимана обрада земљишта у воћњацима прошле јесени и пролетос — орањем или окопавањем — потребно је продужити је и летос. То је доста једноставно: треба само пратити целу површину која је орана или окопавана. Прашење вршити по потреби више пута — кад год се појави коров или чврста покорица. Уништавањем покорице успешно се обезбеђује чување влаге.

Због тих многоструких користи обрада земљишта у воћњацима треба да буде свуда код нас примењена.

Ing. **Душан М. Станковић**

Правилна исхрана прасади

Свињарство је за нас врло важна грана сточарства. Ми добијамо сваке године огромне суме новаца за извезене свиње и свињске продукте. У прошлој години вредност овог извоза износила је преко ½ милијарде динара. Поред тога огромни број свиња и прасади закоље се годишње у земљи за подмирење домаћих потреба. Користи од свиња биле би још веће, кад би одгајивачи свиња водили више рачуна о правилној исхрани свиња, а нарочито правилној исхрани прасади.

Прасад се морају правилно хранити и неговати да би се могла правилно развити и дати очекиване користи.

Најбоља храна за младу прасад је млеко њихове мајке. За правилан развитак и пораст прасади у прве четири недеље живота сасвим је довољно, ако посисају довољно млека од своје мајке.

У прошлим чланцима наглашено је да је састав млека појединих врста домаћих животиња подешен према брзини пораста њихових младунчади, и да је оно најбоља храна за њих.

Млеко крмаче је најбоља и незаменљива храна за младу прасад. Зато крмаче које доје прасад, треба што боље хранити, на начин описан у претпоследњем броју Тежака, да би могле лучити довољну количину млека за исхрану прасади.

Тек када су прасад стара око четири недеље, треба их почети прихрањивати. Само у изузетним случајевима, када крмача не лучи довољну количину млека, потребну за правилну исхрану прасади, може се са прихрањивањем почети и раније.

Најбоља храна за прихрањивање прасади, која још сисају, су разни млечни отпатци од крављег, овчег или козјег млека, као што су посно млеко (обрано) и сурутка. Ови отпатци су обично и најјевтинија храна за свиње. Само при овом треба пазити, да млеко од кога су ови отпатци добивени потиче од здравих животиња, при чему треба нарочито водити рачуна, да оно не потиче од туберкулозних животиња. Ту-

беркулоза (јевтика) која је као што је свима познато, врло опасна болест за човека, а нарочито децу, опасна је и за прасад. Она се са млеком и млечним отпатцима може лако пренети на прасад. Зато при исхрани младих прасади са млечним отпатцима треба водити рачуна да они потичу само од здравих животиња.

Поред млечних отпадака за прихрањивање прасади подесни су прекрупа јечма, кукуруза, овса, соје, грашка, брашно од осушене крви, рибље брашно итд. Може се узети например, 2 кг прекрупљеног јечма, 1 кг прекрупљеног овса, 1 кг прекрупљеног кукуруза, 1 кг прекрупљеног грашка, соје или граорице. Овоме треба додати око 50 гр. чисте креде и све добро замешати чистом водом, посним млеком или суротком. Према броју прасади може се узети већа или мања количина наведених хранива у истом односу, тј. на два дела прекрупе јечма по један део прекрупе кукуруза, овса и грашка, соје или граорице. Овако спремљену храну треба давати прасићима у чистим судовима (коритима) да једу колико хоће. Ако нема прекрупе овса и кукуруза, онда се може место ових употребити прекрупа јечма, тј. треба узети 4 кг прекрупе јечма, овом додати 1 кг прекрупљеног грашка, соје или граорице и 50 гр. креде. Поред мешавине наведене хране треба прасићима ставити на расположење довољно чисте и умерено топле воде.

Препоручљиво је прасићима док још сисају, давати мале количине јечма, кукуруза или овса у зрну и то само ради тога да би се док су још млада, навикла да жваћу.

Необично је важно младим прасићима давати зелену храну. Она утиче врло повољно на органе за варење, као и целокупни пораст прасади. Од зелене хране за исхрану прасади најбоља је млада црвена детелина, а поред ове и млада луцерка. Обе садрже доста беланчевина, које су за пораст младог организма најпотребније а поред тога садрже прилично креча, који је потребан за стварање костију. Оне садрже и витамине, које су за растење младих прасади неопходно потребни.

Детелина и луцерка могу се прасићима давати свеже положене или је још боље пустити прасад са мајком на детелиште да пасу. При овом се прасад крећу на чистом ваздуху што је необично важно за правилан развој и добро здравље прасади. Прасад се после две недеље од прасења треба изгонити на пашу, у почетку краће време (сат два) а доцније дуже. Кад су прасад стара 5—6 недеља, треба их што мање држати у свињцима, нарочито ако су ови тесни, мрачни и влажни, што је код нас готово увек случај. Овакви свињци су убитачни за младу прасад. Најбоље је испред свињца оградити већим испуст, где крмача и прасад могу ићи кад хоће и колико хоће.

Прасад треба оставити да дојн бар до навршетка 10 недеља старости. По одлучивању прасади од сисе треба их хранити што боље, да не би закржљала. Прекид сисања утиче на прасад врло јако и ако им се не да добра храна, она врло лако закржљају. Зато при одлучивању прасади треба бити врло обазрив и ово вршити постепено, при чему им треба давати већу количину хране. Одлученим прасићима треба давати колико хоће да једу хране исте мешавине која је већ наведена. У овом времену, када су прасад већ старија, испаша прасади постаје нарочито важна. Око недељу дана по одбијању прасади од сисе треба их цепити против свињске куге.

Када су прасад стара 14—15 недеља, онда им се може почети постепено смањивати количина јаке (напред наведене) хране и ова замењивати са кухињским отпатцима, кромпиром и разном зеленом храном (кромпиром, бундевама, репом и др.). После неколико недеља количина јаке хране може се свести на 1—1,5 кг дневно по грлу. У сваком случају при овоме треба водити рачуна да прасад не изгледају мршава нити пак да буду утовљена. Довољно је да прасе у овој старости добије у тежини недељно 3—4 кг. Ово би углавном укратко речено, било све оно што је потребно да пољопривредник зна о исхрани прасади.

Нажалост, највећи број наших пољопривредника сматрају де знају све што им је потребно па и то

како прасад и свиње треба правилно хранити. Међутим, ако зађемо по сељачким двориштима и свињцима, нарочито у Србији, видећемо, да су прасад а и одрасле свиње готово свуда закржљале и страховито мршаве. Ово долази најчешће баш зато, што наши пољопривредници незнају како свиње, нарочито младе, треба правулно хранити. Раније, док је у Србији било шума у изобиљу, где су свиње налазиле потребну им храну, није било ни потребно обраћати исхрани свиња особиту пажњу, јер се зато старала сама природа. Али данас тих шума нема, па се стога мора исхрани свиња посветити већа пажња, ако се жели да се од свиња има стварне користи.

Dr. **Драг. Николић**

Израда качкаваља

Од свих врсти сирева који се код нас израђују, како за унутрашњу потребу, још више за извоз, качкаваљ заузима једно од најважнијих места. Прво што је јако хранљив, а друго што се добро чува и може да издржи дуг транспорт. Разуме се да је његово дуго држање условљено чувањем у промајним и просторијама са ниском температуром.

Најбољи и најмаснији качкаваљ прави се од овчег млека добивеног на планинским пашњацима. Због тога се бачије (сираре) у којима се качкаваљ израђује, постављају на узвишеним промајним превојима, близу хладне планинске воде.

Рад у сирари почиње у 7 часова у јутру примањем млека од сточара. Одређено лице сваку канту млека измери лактодензиметром, који с пролећа на топлоти 18—20 степени показује 35—36 густине, а лети када је млеко око 32 степена топлоте, показује 30 густине. Вечерње и јутарње млеко се обично мешају. Примљено млеко сипа се у дрвену кацу преко цедила којих има 12 комада: прво и последње су од јуте, а средња су од рељеф платна. Затим се одмери потребна количина маје најрадије у прашку, а највише сада у употреби марка „Данија"—Копенхаген, 1—2 кашичице (што зависи од густине млека), и раствори у 1 л. обичне воде. Млеко се у кади дрвеном справом зв. „крсташ" добро промеша и раствор маје постепено у млеко улије. Каца се озго покрије чистим цедилом и млеко остави на миру да се потсири што бива кроз 1—2 сата (зависи од топлоте у сирари: што топлије тим брже). После тога мајстор узима поново крсташ и потсирену масу у каци добро разбије, а кад је то учинио,

узима ђевђир и њиме масу гњечи на ниже и преврће да доњи слојеви дођу горе, којом се приликом сурутка од сира издваја и почиње да излази на површину. То ради за $^1/_4$ сата, а после преко целе каце пребаци цедило и лонцем вади сурутку која кроз цедило излази на површину, потискујући при томе цедило наниже. Сурутка се одмах носи у сепаратор и 1 радник на њему издваја павлаку, која се потом на буђкалици прерађује у масло.

Пошто је сурутка на овај начин у главном издвојена, усирена се маса пренесе на сирарски сто и тамо рукама уситни, којом приликом опет отиче нека количина сурутке у подметнуту канту. Затим се уситњена маса меће у јутана цедила и ова привежу и ставе под пресу са завртњима. Раније се пресовало притиском људи на греду која је преко увезаних цедила стављана и греда оптерећивала каменом. Да би се сурутка што боље отстранила, нарочито ако нема пресе, груда се поново вади из цедила, рукама ситни и поново увезује и гњечи.

Издвојена маса од сурутке, остави се сада у један крај сирарског стола и покрије цедилом да „сташе" — преври — слично превирању теста за мешење хлеба.

Да сир сташе, потребно је лети 5—6 часова, а када је време хладно и дуже време, што се познаје по томе што груда нарасте и добије прокисео укус. Да је врење, завршено, мајстор се уверава пробом: узме мању количину сира и држи у топлој води од 87—90 степени 4—5 минута. Ако је после тога сир еластичан да се може развући око 2 мет. и да се може цепати у свилене власи, врење је готово, у противном још се чека.

По завршеном врењу, груда се на столу ножем исече у танке кришке, а дотле у засебном одељењу у казану вода се загрева. Кришке се сада међу у чисту дубоку лескову корпу и метне на вагу те одмери 10—15 кгр., што зависи од калупа који ће се пунити. Измерена корпа са кришкама, спушта се у казан загрејане воде на 87—90 степени, и јаче продрма, а левом руком корпа се држи, а десном сирна маса се у корпи меша дрвеном мешалицом да је вода скрозира. То је тз. парење сира. Температура воде мора да је стално тако висока. Чим је то готово, мешалица се оставља, корпа вади из воде и наслони на ивицу казана. Сада се сирна маса за 5 минута окреће у корпи да се групише, и по неколико пута руком из корпе развлачи и преврће да добије што већу еластичност (жилавост). Потом се додаје главном мајстору, који груду на столу даље меси и још више вешто и брзо развлачи до 2 и више метара, да би еластичност била потпуна, којом приликом развучену груду равномерно по мало соли грубо уситњеном морском сољу. Мешење и развлачење груде такође траје 5—6 мин., а затим

се груда скупи, сабије, и пошто се од доњег ужег краја груде откине парче, стави и утисне у цинкани калуп, који се ради чистоће, и да би погаче биле споља глатке, обавија чистим ретким платном.

После 24 часа, качкаваљ се отварањем резице вади из калупа, носи у одељење за солење и сазревање, и тамо са обе стране соли морском сољу сада веће крупноће (величине грашка), и свака погача мење за себе. После 3 дана погаче се поново соле, сада само с горње стране јер се мењу по 2 једна на другу. После свака 3 дана солење се понавља до 8 па и 10 солења, докле год погаче качкаваља со упијају. Ређања погача једна на другу иза сваког се сољења, повишава за једну, пазећи при томе да се доње не оптерете сувише јер пуцају.

После месец и по дана, качкаваљ је зрео и тада се погаче оперу млаком водом и свака за себе усправе да се 7—8 дана осуше. Потом се пакују у џакчиће и шаљу на продају, или остају на бачији до Крстовдана, а после сносе у магацин и ту чувају до продаје.

Погаче се праве и мање: од 1, 2, 3, 4 и 5 кгр. по 5—6 см дебљине, али роба која иде за Солун и даље, обично мери 8—10 кгр., а погаче су дебеле 12—15 см.

Од 100 л. овчег млека добија се 16—20 кгр. качкаваља (зависи од густине млека, с пролећа мање, доцније све више) и око 2 кгр. масла.

За цео овај посао око израде качкаваља, потребни су вешти и врло искусни мајстори, јер неискусни могу да причине велике и ненакнадиве штете.

Мих. П. Видановић

О употреби угља у подрумарству

Како је у неким нашим виноградским крајевима угаљ у подрумарству доста у примени, мислимо да ће бити корисно да изнесемо неке чињенице ради правилније његове употребе.

Познато је, да се угаљ у подрумарству примењује већ одавно. Раније се употребљавао обичан угаљ биљног и животињског порекла и са њиме су се уносиле у вино извесне стране материје. Угаљ није био довољно иситњен, дејство му је било слабо и уз примену великих количина. У новије време ти су недостаци уклоњени и ми данас располажемо са неколико познатих марака, које испуњавају све услове, потребне за један угаљ намењен за винарске сврхе.

Угаљ се употребљава у винарству за бистрење вина, за одузимање боје шири и вину и за одузимање страних мириса и укуса из вина. Дејство угља као средство за бистрење до-

лази до изражаја само при филтрирању вина, уз примену хелеидског и неких других филтера, код којих се на платненим кесама створи један слој од угља, кроз који се вино цеди — филтрира и на тај начин бистри. Како угаљ одузима боју, укус и мирис вина, то се овај начин филтрирања примењује, кад се једновремено са филтрирањем — бистрењем жели одузити боја или какав стран мирис и укус из вина.

Наш закон о вину са правилником дозвољава употребу животињског или биљног угљена, енолошки чистог, само у у циљу одузимања неугодног мириса код вина, као што је мирис на плесањ, трулу бачву и др., или у циљу поправке боје. За одузимање боје црвенкастим — ружичастим винима може се употребити једино у случају, када та вина нису лежала на комини дуже од 24 сата, рачунајући од оног момента, када је кључ почео да ври. Забрањено је пак одузимање боје црном вину, као и смеши од црног и белог или ружичастог вина. Законодавац је у овом случају водио рачуна о променљивом укусу потрошача, који час траже бело вино, час ружицу, и омогућио је да се произвођач и трговац прилагођавају потражњи. Како угаљ поред боје одузима и друге важне састојке из вина, поготову ако се употреби у већој количини, као што је случај код затворенијих вина, то је закон забранио справљање белог или ружичастог вина од црног, одузимањем боје у интересу квалитета и у интересу оних крајева и виноградара, који производе бело вино од белог грожђа.

У пракси је последњих година све више у примени биљни угаљ, док се животињски (коштани угаљ, крвни угаљ, крвно брашно) избацује. Животињски угаљ је скупљи и слабијег дејства од новијих марака дрвеног угља. Угаљ мора бити енолошки чист, т.ј. са њиме се не смеју уносити у вино стране материје, као што су гвожђе, фосфати, карбонати и друге минералне материје. Стога се при набавци угља треба обратити за савет једној од енолошких станица, којима је познато, који угаљ испуњава горње услове.

Дејство угља је у толико веће у колико је исти ситнији — финији. Зрнце-делић угља упија из вина материје за које је везана боја, укус и мирис, својом површином и преноси их путем ситних комадића у своју унутрашњост. У колико су зрнца - делићи угља мања у толико им је релативно већа површина а са тиме и моћ упијања. Ако су делићи угља крупнији, упијена боја, укус и мирис, не могу доћи у њихову унутрашњост, јер им се каналићи у почетку на површини брзо запуше, те већи део остане неискоришћен. То је разлог што су се раније примењивале знатно веће количине угља, док се данас исте смањују јер се израђује све ситнији тако звани активни угаљ. Из истог разлога раније се препоручивало, да се вино по додатку угља у току 3—4 дана неколико

пута добро промеша, јер се мислило да се на тај начин повећа дејство угља, односно да се боље искористи. Међутим огледи су показали, да то није потребно код активног угља, јер оно, што исти уз добро мешање после неколико минута не одузме из вина, неће, тј. не може одузети ни доцније, уз поновљено мешање. Ово је нарочито утврђено за боју вина. Исто важи и за одузимање пријатних мириса и укуса ма да се то теже утврђује. и то само кушањем и мирисањем.

Трговина и данас нуди — рекламише једне марке угља за одузимање пријавог укуса и мириса а друге марке за одузимање боје. Према томе изашло би, да оне марке угља, које добро одузимају стране мирисе и укусе, мање одузимају боју. Огледи су пак показали, да у колико један угаљ има јачу моћ упијања страних мириса и укуса из вина, у толико му је и јача моћ одузимања боје и обрнуто, онај угаљ, који слабо одузима боју, одузима слабо стране мирисе и укусе. Ово је се нарочито утврдило код плеснивих и судовних вина.

Употреба угља је у винарству једна нужда, те се са количинама истог не сме претеривати. Показало се при одузимању страних мириса и укуса да угаљ дејствује повољно до извесне границе, преко које јако страда добар укус и мирис — букет вина. Ово се тумачи тиме, што, уз примену већих количина угља, исти јаче одузима добар укус и мирис него пријави страни укус и мирис, који услед тога дође до јачег изражаја. Показало се даље, да се из вина теже одузимају последњи трагови страног мириса, укуса и боје и да се при томе морају употребити несразмерно веће количине угља. Огледи су показали, да је уз примену епонита, код једног црног вина, одузета боја и то: са 10 грама по хектолитру 10%, са 20 грама 16%, са 30 грама 24%, са 40 грама 30%, са 80 грама 47%, са 160 грама 71%, са 320 грама 86%, са са 640 грама 95%. Као што се види, да би се одузело 70% боје треба узети 16 пута више угља него за одузимање 10%. Исто тако су огледи показали да се исти резултат постиже, ако се једна количина угља дода од једном или у неколико махова уз известан размак и мешање.

Из наведених разлога при употреби угља било у циљу одузимања боје, било страних мириса и укуса треба извести огледе у малом и задовољити се са најмањом могућом количином угља. Ако се за извођење огледа у малом нема могућности, боље је обратити се најближој енолошкој станици, од које ће се добити потребно упутство за даљи рад. Огледи у малом потребни су и због тога, што и разне врсте угља које се продају за винарске сврхе, нису подједнаке вредности, тј. једни одузимају јаче боју, укус и мирис а други слабије. Огледи са једним црним вином показали су да је уз примену 20 грама угља по хектолитру одузето боје и то код марке: Carbo Purfino 40%, Oenocarbon 20%, Ecolit C Extra 21%,

Eponit 20%, Ecolit C—3 20%, Ecolit D 19%, Ecolit C-1 14%, Norit A 15%, Ecolit Ba 8%, животињски угаљ 8%, дрвени угаљ (крупнији, претходно испран ради уклањања страних материја) 5%.

Из овога се види да нису све врсте угља подједнаке и да их има јако слабог квалитета. О овоме се често не води рачуна, него се обично купује јефтинији угаљ, који може да буде рђавог квалитета. Нису пак ретки случајеви, да се из необавештености и најлошији угаљ плаћа скупо. И то је један разлог да треба потражити савет од Еколошке станице.

Пошто је утврђено, која ће се количина угља применити, поступак је прост. Одмерена количина угља се размути са мало вина, сипа се у буре, бачву и вино добро измеша мешалицом или пумпом. Код младих вина треба сачекати, ако се ради о одузимању боје, да се претходно добро избистре. Не сме се једновремено додавати у вино и неко средство за бистрење, као што је рибља бешика, желатин, танин, фероцијанколијум, јер се у том случају умањи дејство угља. Било код одузимања боје, било код одузимања страних мириса и укуса поступак је исти. Пошто је извршено мешање остави се вино на миру, да се угаљ сталожи. Како код финог угља то уде полако, таложење се убрзава бистрењем а још боље филтрирањем. За филтрирање се може применити и најобичнији филтар са платненим кесама или холандски филтар, који је јефтин и може га набавити и мањи виноградар.

Ing. Вукашин Тоскић
доцент Унив.

Питања и одговори

Питање: Редовно производим паприку у топлим лејама и била ми је увек добра. Али ове године на листу паприке појавила се нака ваш, због чега не може да напредује. Ваш прелази и на цвет и уништава га. Иначе зелене је боје, слична оној на ружи.

Исто тако појављује се и ровац и молим да ми дате упут и о његовом уништавању.

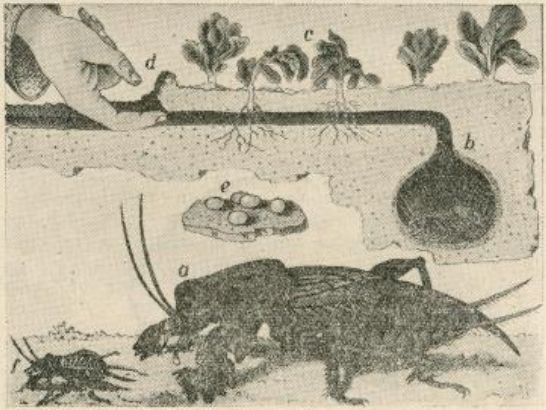
Љ. Ј.
Александрово, срез добрички

Одговор: Ваши на паприкама, морају се сузбијати на сличан начин као и остале лисне ваши на другим биљкама, тј. прскањима било са екстрактом дувана, било, и још боље, са квасијом. Екстракта треба узети 2 до 3 кг на 100 литара сапунице, справљене од 1 кг обичног сапуна на 100 литара воде, најбоље кишнице. Ради бољег дејства, сапуници се додаје мало обичне кристалне соде, око 100 гр на 100 литара. Сода се најпре раствори у мало воде.

О справљању и употреби квасије било је говора у Тежаку бр. 10 од 15 маја, страна 357.

Сузбијање ровца је мало тежа ствар. Сада би било добро да се траже и уништавају гнезда штеточине. То се ради као што се на слици 1 види, на тај начин што се прстом прати ходник док се не дође до самог гнезда, које се затим ископа и уништи. У њему ћете наћи или беличаста јаја (сл. 1, *e*) или мале излегле ровце.

Постоје и разна средства за тровање роваца, али шта вреди о томе говорити, када их не можете добити или су и сувише скупа. На јесен можете очистити башту од роваца, па и других штеточина на следећи начин: ископајте плитке, округласте и широке рупе на неколико метара даљине једну од друге, па их напуните добро стајским, несагорелим ђу-

Сл. 19. — Ровац: *a* одрасла буба; *b* гнездо ровца у земљи; *c* уништене биљчице; *d* ходник који води у гнездо; *e* ровчева јаја (према Dr. Лудвигу и Шмиту)

бретом и покрите их слојем земље. Ђубре привлачи многобројне штеточине, као што су ровци, бели и жути црви итд. и крајем зиме рупе се отворе, ђубре избаци и растури а штеточине у њему поубијају. У појединим крајевима чак се уместо рупа копају мали и плитки шанчићи дуж целе градине, на два до три метра даљине један од другог, и на тај начин скоро све штеточине се прикупе и униште.

Важно је и да се земља што чешће обрађује, прекопа или прериља, чим се са ње скине берба, и да се не оставља под коровом. Разуме се да за време обраде треба скупљати и уништавати ровце и све остале штеточине.

Dr. **П. Вукасовић**

Одговор на питање Жив. Н. Драшковића, земљорад. из Врњица.

Озими грашак може се гајити на земљиштима која су била заузета стрнинама, а и осталим пиљним биљкама, па и после луцерке, разуме се пошто се претходно земљиште обради. Невања оз. грашак гајити на истој њиви на којој је у претходној години био оз. грашак, јер легуминозе не подносе ни сами себе На истој њиви оз. грашак може доћи тек после 4—5 година.

Што се тиче питања, да на песковитом земљишту које се налазе у долини Мораве, гајите песковку (Medicago media) можете је засејати, пошто ова детелина успева на песковитим земљиштима.

Ing. Власт. Ђ. Ђорђевић

Проблем снабдевања виноградара јевтиним плавим каменом

По питању сувише високих цена плавом камену (бакарној галици) одржана је у Српском пољопривредном друштву, на дан 24. априла о. г. широка анкета-конференција. На конференцији су били делегати: Главног задружног савеза, Главног савеза српских земљорадничких задруга, Главне земљорадничке набављачке задруге, Српског пољопривредног друштва, Министарства пољопривреде, фабрике плавог камена „Зорка" из Суботице и фабрике плавог камена „Жупа" из Крушевца. Поред ових делегата, на конференцији је узео учешћа и велики број пољопривредних стручњака. И после исцрпне дискусије на тој конференцији констатовано је:

1) да је за нашу пољопривреду питање плавог камена од првокласне важности, како због великог капитала уложеног у воћњацима и виноградима, који се може ценити на око 8 милијарди динара, тако и због извоза воћа и грожђа, прерађевина од воћа и грожђа и воћних сокова, који је износио просечно годишње (од 1928—1935 г.) око 242 милиона динара. Овде није ушла она количина воћа и грожђа и њихова прерађевина, која се потроши у земљи. Поред тога, плави камен има врло велику примену и при сузбијању других болести и штеточина и на другом културном биљу, а не само за виноградарство и воћарство;

2) да је употреба плавог камена у виноградарству, воћарству и ратарству, због све веће навале разних болести и штеточина, у сталном порасту.

3) да су цене плавом камену сувише високе, те се због скупоће тога артикла не заштићују у довољној мери ни виногради ни воћњаци ни од болести ни од штеточина. Зато у нашој земљи ми имамо повољне борбе грожђа и воћа само оних година када нема повољних климатских услова за по-

јаву пероноспоре на лози и других болести на воћу. У противном, ако су услови за те болести повољни, берба грожђа или је десеткована или сасвим уништења, као што је био случај прошле године. А воћни плодови пак, због крхкости и пегавости, губе много у квалитету и цени, баш и када се до зрења очекују а да не опадну или пропадну;

4) да домаће фабрике плавог камена, не држећи се постојећих уговора, на овом артиклу остварују и сувише велике суперзараде. Фабрика „Зорка“ и друге фабрике плавог камена не придржавају се уговора који са државом закључила „Зорка“ 12 априла 1930 г. По томе уговору фабрика „Зорка“ обавезала се: „да неће за своју бакарну галицу наплаћивати више цене но што су цене енглеске галице за тамошњу потрошњу додавши тој цени подвоз до места потрошње. *Овој се цени не смо додати износ царинске стопе.* А царинска стопа из бр. 215 тач. 2 увозне тарифе на бакарну галицу предвиђена је 12 златних динара од 100 кг., што значи 1.44 дин. по једном килограму.

Држава је овим уговором фабрици „Зорка“ пружила царинску заштиту против демпинг цена иностраних фабрика и тиме јој обезбедила несметани рад уз нормалну фабричну зараду, по прилици онакву какву има иностран фабрикат плавог камена. Истовремено је уговором предвидела да наши виногадари добијају плави камен по цени какву имају виногадари у другим земљама.

Међутим, фабрика „Зорка“, насупрот јасној одредби уговора да се царинска стопа не сме додавати лондонској цени плавог камена, најпре сама, а доцније са другим фабрикама, радила је супротно уговору и фабрике су уствари искористиле заштитну царину намењену виноградарима веће цене и остварајући огромну суперзараду. Овај преглед то непобитно доказује:

Год.	Лонд. цена у фунтама	курс	Лондонска цена у динарима	Цена „Зорке“ за Србију у фабрици без скупне пор. и подвоза
1931.	21.50	275	5 91	6.31
1932.	18.50	353.50	4.69	5.30
1933.	15.50	261	4.05	5.65
1934.	16.25	257	4.18	5.65
1935.	15.50	239	3.70	4.75
1936.	15.25	251	3.83	4.20

Скупни порез (3.2%) и подвоз од фабрике за поједине станице на подручју Србије износе заједно око 48 1/2 по килограму, што има да се дода горњим ценама.

И ове године, иако се куповина сировина за израду плавог камена завршава још у фебруару и пре тога, фабрике нису изашле са својим ценама у то време, већ су, запажајући скок цена бакру, чекале и изашле са њима тек првих

дана априла, узимајући у калкулацију нове цене сировина. На тај начин је и ове године цена плавог камена у нашој земљи већа за скоро два динара од цене коју имају бугарски земљорадници за камен увезен из иностранства.

По изјави начелника Министарства пољопривреде г. Милутиновића Боре на самој конференцији о ценама плавог камена, једна званична комисија прегледом фабрике „Зорка" на дан 10. фебруара ове године нашла је да је у тој фабрици на стоваришту било око 420 вагона плавог камена и по свој прилици за још толико потребних сировина.

На основу овога јасно је да се фабрике сировином нису снабдевале у месецу марту или априлу, већ много раније. Међутим се фабрике позивају на цене бакру у месецу марту или априлу и на бази тих цена правдају високе цене плавом камену.

Још један непобитан доказ да фабрике искоришћују заштитну царину и стварају суперзараду је и ово:

Док је „Зорка" била сама на тржишту она је у 1932 и 1933 г. плави камен давала по просечној цени од Дин. 5.48 по килограму, поред просечне цене бакру од 25 ф. ст., а у 1936 г., поред скока цене бакру на 34 ф. ст. или за 25%, снизила је цене на 4.20 или за читавих 25%. Ово је наступило због појаве нове фабрике, али је у исто време доказ колико је „Зорка" противно уговору искоришћавала заштитну царину и колика је била велика њена суперзарада. Ове године фабрике су ступиле у нерегистрован картел и заједно подигле цене за 1,66 дин. по килограму или за близу 40%.

С обзиром на цене бакру од 40 фунти ст. у времену када су се фабрике снабдевале бакром за овогодишњу производњу бакарне галице, што утврђује изјава начелника Министарства пољопривреде г. Милутиновића Боре, излази да их производња кошта Дин. 285.— за 100 кгр. или Дин. 2.85 за 1 кгр. Или, ако су се сировином снабделе у времену скока цене бакру од 50 фун. стерл. излази да их производња кошта највише Дин. 348.— за 100 кгр. или дин. 3.48 за 1 кг. На количину пак од 9,000.000 килограма њихова зарада у овој сезони изнеће у првом случају око Дин. 25.000.000, а у другом око Дин. 20.000.000.— што значи 100% у првом, а 66% у другом случају, јер наше фабрике утврдиле су продајну цену плавом камену од 580,— дин. за 100 кгр. или 5.80 дин. од килограма. Потрошач пак плаћа га око дин. 6.50 по килограму, јер се фабричној цени додаје транспорт, скупни порез, трошак организације продаје и сл.

По одбитку нормалне зараде која варира између 3 и 4 милиона динара, *њихова суперзарада износи*:

22,570 000.— дин. у првом случају или 16,200 000.— у другом случају.

Стручњаци налазе: да је њихова само овогодишња суперзарада већа но што износе сви трошкови за целокупну инсталацију једне модерне фабрике плавог камена.

Даље, стручњаци су израчунали да је само фабрика „Зорка", благодарећи уговору са државом, остварила за последње четири године зараду од 80—85,000.000.— динара.

Стварно и неоспорно коришћење царинске стопе од стране фабрике плавог камена, „Зорка" маскира једним невероватно смелим тумачењем уговора (чл. 3), као и да њена цена за плави камен треба да буде равна лондонској цени додајући томе подвоз од Лондона до места потрошње у нашој земљи, док се уговор ни на који други начин не може тумачити до тако, да се лондонској цени може додати подвоз од саме фабрике до места потрошње.

5) Да с обзиром на недозвољене суперзараде наших фабрика држава треба да заштити пољопривредника тиме: што ће фабрици „Зорка" отказати уговор, кога се она никада и никако није придржавала нити га се придржава, и да укине царинску заштиту која је до сада ишла само у корист фабрика а на штету пољопривреде.

6) да је бугарска влада маскирала цену плавом камену, који се тамо увози из иностранства. За енглески плави камен у Бугарској је утврђена највећа цена од 12.90 лева по килограму, а за немачки и италијански 11.90 лева килограм. По курсу 43 динара за 100 лева излази да ће се у Бугарској најбољи енглески плави камен продавати по 5.54 дин. а немачки и италијански плави камен продаваће се по 4.81 дин. по килограму. Код нас пак домаћи плави камен ове године не може се продавати испод 6.50 дин. по килограму. И ако се сматра, да је наш плави камен по квалитету раван немачком и италијанском плавом камену, онда излази да ће наш пољопривредник ове године плаћати за сваки килограм купљеног плавог камена до (2) два динара скупље но бугарски пољопривредник, који се не снабдева домаћом већ странома робом.

На основу изнесених чињеница, које делегати фабрика нису могли и не могу оспорити, конференција је донела

Р е з о л у ц и ј у

којом се тражи:

1) да држава помогне оснивања задружне фабрике, јер се тим путем може најбоље обезбедити снабдевање пољопривреде плавим каменом;

2) да до оснивање задружне фабрике држава омогући пољопривредницима набавку плавог камена по повољнијим условима од досадашњих, и то на начин, што ће отказати уговор кога има са фабриком „Зорка" јер се ова фабрика

тога уговора никако и не придржава, а да се затим царина на плави камен укине;

3) да се одреди једна анкета од претставника Министарства пољопривреде, Министарства трговине и индустрије и претставника задружних и пољопривредних установа, која ће у самој фабрици „Зорка" и другим фабрикама проверити оправданост великог скока цена плавом камену у овој години, и уколико се утврди, да је неоправдан, да се снизе цене како за будуће закључке, тако и за оне који су већ учињени.

Овој анкетној комисији треба ставити у дужност и то, да утврди у којој мери је кршен уговор са државом и колико је наша пољопривреда оштећена тиме што су фабрике у своје цене произвољно урачунавале и царинску стопу, маскирајући то урачунавањем подвоза од Лондона до Југославије на који по уговору немају право. По утврђивању тога требало би да се примене законске санкције.

4) да се за плави камен смање превозне жељезничке тарифе, трошарине и мерине, и други самоуправни намети, пошто је плави камен роба без чије се употребе не може производити ни грожђе ни воће доброг квалитета.

5) да се примени пропис члана 119 Српског рударског закона од 15 априла 1886 г. и произвођачима плавог камена обезбеди довољна количина бакра из Борског рудника по повољној цени и независно од међународних цена бакру, како би се и тиме омогућило повољније снабдевање пољопривреде плавим каменом.

Стечаји за напредније начине рада

У бр. 12 Тежака за ову годиву страна 431—433, поред осталих, објављен је и стечај под III за издавање и штампање брошура као поука Тежакове библиотеке. Случајном грешком изостављена је одредба да ће се рукописи слати под шифром. Дакле писци ће рукописе слати у једном већем коверту на коме ће ставити, своју шифру. У исти већи коверат са рукописом ставиће и један мањи коверат затворен са истом шифром—знаком, у коме ће означити своје име и презиме. Рукописи који буду примљени и хонорисани њихове ће се шифре отворити и објавити.

Молимо угакмичаре — писце да ово изволе примити на знање.

Извод из записника
Управног одбора Српског пољопривредног друштва

20 седница (13-V). Одлучено је: Да се одобри кредит у роби за ову годину подружинама у Стрмову 9.000, у Трстенику 63.500 и у Гроцкој 45.000 динара с тим да се подружинама у Трстенику и Гроцкој у одобрене суме урачуна и дуг из ранијих година. Накнадни кредит у роби за ову годину да се одобри подружинама у Превешту 5.000, у Ст. Аџибеговцу 3.000, у Рушанима 15.000 и у Лазаревцу колубарском 10.000 динара.

Да се подружини у Милутовцу не може одобрити 25/0 од њеног дуга за који је осуђена, већ да се тражи це°ла наплата истог.

Да се изврши набавка три веће и три мање сецкалице за сточну храну, 30 кгр. солбара, 50 кгр. носпразена и 100 кгр. уранијe зеленила.

Да г. г. Др. М. Јосифовић, Др. П. Вукасовић и Др. М. Градојевић изврше преглед и оцену препарата противу биљних штеточина и болести које Друштво продаје и поднесу предлог који би од њих Друштво требало да искључи из продаје а које нове да уведе у продају.

Да се прими знању досадањи рад на набавци и распродаји плавог камена и да се тражи од фабрике „Зорка" да Друштву уступи још 30.000 по истој цени и условима испоруке. Куповину нове количине извршити у споразуму са Главним савезом српских земљорадничких задруга и Главном набављачком задругом.

Да се прими у састав Друштва ново-основана Пољопривредна књижница и читаоница у Сјеници, среза сјеничког, бановине зетске.

Да се г. Сави Аџићу секретару-благајнику подружине у Суботици-Палићу исплати хонорар за рад у Подружини у 1936 години у суми од 96 динара.

Да се Народној књижници и читаоници у Славковици бесплатно изда једна колекција разних пољопривредних и др. књига.

Да претседник г. Др. Т. Митровић 6 јуна тек. год. иде у Пожаревац и одржи предавање из сточарства.

Да се из помоћи Народне банке са 50% попуста у будуће не даје роба која се може употребити и за прскање винограда, већ се могу давати само препарати и справе за сузбијање болести и штеточина на воћкама.

Да се г. Сави Ратковићу претседнику Подружине у Врњцима изјави захвалност на марљивом извршеном прегледу рада и стања Подружине у Милутовцу и изјави, да никакву материјалну накнаду за тај рад не тражи.

По питању даљег рада на подизању друштвеног дома саопштено је, да су планови предати општини на одобрење и плаћена такса у 10.000 динара, а државна такса плаћа се у $1^1/_2\%$ кад општина одобри планове, затим ће се сондажа терена извршити у току наредне недеље за који рад ће требати око 100 динара.

По овом питању г. Др. М. Јосифовић извештава да је члан Управе г. Александар Рашковић сутра дан по одржаној прошлој седници поднео писмене приговоре и примедбе на поднете планове, и ако при коначном одлучивању да се планови поднесу на одобрење није тражио да се његово одвојено мишљење унесе у записник. Тако исто извештава да је приговоре г. Рашковића послао на одговор г. г. архитектима и Светозару Јовановићу професору и они су своје одговоре дали. За овим су прочитани приговори г. Рашковића и одговори г. г. архитеката и професора Јовановића, па је после дуже дискусије одлучено да се досадањи рад у свему одобрава, да се и даље има поверење у рад људи којима је извођење поверено и да се одговори г. г. архитеката и професора Јовановића доставе г. Рашковићу и од њега тражи мишљење по њима.

21 седница (20-V). Одлучено је: Да се одобри кредит у роби за ову годину подружинама у Ваљ. Каменици 15.000 дин. у коју суму да се урачуна остатак дуга из ранијих година, и у Драгинцу накнадни кредит у 5.000 динара.

Да се од Подружине у Параћину тражи да пошаље другу уредну меницу с тим да Друштво поднесе трошкове око куповине новог бланкета.

Да се прими знању да је извршен редован месечни преглед касе и рачуна друштвених и нађено стање исправно. Тако исто да се прими знању извештај о извршеним наплатама друштвених потраживања у току месеца априла, као и биланс стања друштвене касе и рачуна на крају истог месеца.

Да се изврши набавка 2 ком. коњских грабуља, 2.500 кгр. сирка и 300 комада коса за траву.

Да се од фирме Мелихар из Н. Сада затражи писмена понуда о ценама косачица, жетелица и других сезонских справа, које би се могле објавити преко Тежака и друштвеног ценовника.

Да се прими у састав Друштва ново-основана Пољопривредна подружина у Крњеву, среза орашког, Дунавске бановине.

Да се Воћарској задрузи у Ваљеву потребна јој количина дуванског екстракта рачуна са 5% попуста.

Да се Подружини на Убу не може дати тражена роба са 50% попуста из помоћи Народне банке.

Да се достава о неправилностима у раду Подружине у Ст. Аџибеговцу пошаље Подружини на извештај и води у евиденцији па при путовању ради инспекције обухвати и ова Подружина.

Да се г. Радован Степановић управник расадника у Аранђеловцу упита да ли је приликом држања предавања у Винчи имао и колике путне и др. трошкове, да би му их Друштво накнадило. Том приликом да му се тражи извештај за штампу.

Да се Соколској чети у Житковцу препоручи оснивање Пољопривредне књижнице и читаонице и Омладинске дружине.

Да се распишу стечаји за напредније начине рада и то: I) За подизање ћубришта и нужника за које да се изда дин. 20.000 по 500 динара на једног утакмичара за оба објекта; II) За подизање и гајење ораха на територији Моравске, Вардарске и Дринске бановине с тим да се на ову сврху изда 14.000 динара; и III) За издавање и штампање брошура као Тежакове библиотеке 1) о ђубрету, ђубришту и ђубрењу, 2) о размножавању и гајењу ораха и 3) о справљању и нези вина. Поуке под 1 и 3 да износе до 2 штампана табака и да се хоноришу са по 2.000 а поука под 2, 1 штампан табак и да се хонорише са 1000 динара.

Стечај под I да важи за све чланове друштвених подружина а под II на територији Моравске, Вардарске и Дринске бановине.

Рок пријаве за ђубришта, нужнике и гајење ораха до краја септембра а за рукописе за поуке до 1 септембра тек. године.

Ђубришта и нужници имају се подићи до краја августа а ораси се имају засадити до 15 априла 1938 год.

Примљено је знању саопштење о расписаним изборима за већнике бановинске Пољопривредне коморе Врбаске бановине и утврђено да Друштво нема потребан број подружина и чланова са правом делегирања већника.

22 седница (27-V). Одлучено је: Да се одобри накнадни кредит у роби за ову годину Подружини у Старом Аџибеговцу од 4.500 динара.

Да се Друштву агрикултурних техничара у Прагу не може дати тражена помоћ за екскурзију.

Да се изврши набавка 600 кгр. дуванског екстракта, 10 ком. муљача за грожђе, 50 ком. прскалица „Митри“ и 20 ком. прскалица „Делић“.

Да се изврши исплата до сада поручене количине плавог камена а нове набавке и давање на кредит да се врше по одлукама Управног одбора, пошто су средства исцрпљена. За исплату неисплаћених наруџбина справа и материјала до сада набављених да се из фонда за подизање дома подигну суме до сада дате за припремне радове око подизања дома.

Да се усвоји резолуција конференције о плавом камену и да исту однесу надлежним министрима претставници Главног задружног савеза, Главног савеза српских земљорадничких задруга и Српског пољопривредног друштва. Резолуција да се објави преко Тежака и дневних листова.

Да се усвоји резолуција о заштити ораховог дрвета од неразумне сече и да се иста достави надлежним министарствима. Код ове одлуке одвојио је мишљење члан Управе г. Милутин Никетић са изјавом да резолуцију не прима ни начелно ни у појединостима, а г. Н. Белобрк са изјавом да се не слаже са тач. V резолуције.

Да се прими знању да Друштво по позиву Врбаске, Дринске и Зетске бановине нема права одређивања већника за пољопривредне коморе.

Да се Подружини у Затоњу препоручи да кривце тужи надлежном суду, а по истом предмету тражити мишљење друштвеног адвоката.

Да г.г. претседник Др. Т. Митровић и члан Управе А. Рашковић ургирају код општинског грађевинског одбора да се планови што је могуће пре одобре.

Да се текст предрачуна, остави члановима Управе на проучавање а један примерак да се пошаље г. Светозару Јовановићу професору Техничког факултета, па по евентуалним исправкама и допунама да се умножи у 30 примерака.

Да се на лицитацију позове ограничен број предузимача 10—15 фирми за које се зна да спадају међу најсолидније.

Да се сви радови на подизању зграде, сем централног грејања, уступе једном предузимачу.

Да кров на згради буде терасаст.

Да се предрачуни дају лицитантима празни а да се наплаћују по одређеној цени, ради покрића трошкова око умножавања.

Да се изврши дренажа испод целе зграде.

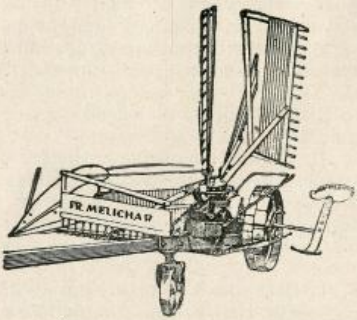
По предлогу г. Виће Матића о давању справа и материјала из помоћи Народне банке подружинама за прскање шљива противу пламењаче одлучено је да остане у снази одлука у седници од 13. т.м.

По примедбама на предрачун за подизање друштвеног дома поднетим од стране чланова Управе г.г. А. Рашковића и Н. Белобрка, одлучено је да се примедбе упуте Одбору за грађење дома.

По предлогу члана Управе г. Др. Ђаје одлучено је да се приступи извршењу раније донесене одлуке и да се Друштво испише из Бановинске задруге за пољопривредни кредит.

По предлогу члана Управе г. Н. Белобрка одлучено је да се упути претставка Министарству просвете, да школским одборима препоручи да за награђивање ђака основних школа по селима узимају књиге од Друштва.

Распис Бр. 10.

Скреће се пажња члановима и подружинама, да се код друштва могу добити следеће справе за наступајућу сезону и то:

Косачице за траву, марке Мелихар „Глориа“ Дин. 3.850.—

Косачице за траву, марке Мелихар „Хермета“ Дин. 4.400.—

Додатак за косачице: точак под рудом . Дин. 300.—

Прибор за кошење . . . . . „ 600.—

Жетелица руководачица, Мелихарова „Грациа“ 1 точак под рудом . . . . . Дин. 6.500.—

Жетелица руководачица, Мелихарова „Грациа“ 2 точка под рудом . . . . . Дин. 6.900.—

Дуплекс комбинована жетелица и косачица Мелихарова . . . . . Дин. 7.800.—

Мелихарове челичне коњске грабуље од 32 зуба радне шир. 210 см. . . . . Дин. 2.650.—

Мелихарове *везачице*, са централним мазањем од 5 стопа . . . . . Дин. 14.500.—

Мелихарове везачице, са централним мазањем од 6 стопа . . . . . Дин. 15.200.—

Тоцила за ножеве жетелица и косач. од шмиргла 400.—

„ „ „ „ „ „ „ пешчара 500.—

Све напред изложене справе могу се испоручити одмах, са стоваришта у Н. Саду или Београду. При поручбини слати увек и капару (у толико подружина нема одобрен кредит у роби).

Ове су справе нарочито подесне за ЗАЈЕДНИЧКУ УПОТРЕБУ, те би их као такве, свуда где је то могуће, требало употребити.

Манила за везачице; у малим балама од по 25 кграма, Дин 12,50 кгр

Поруџбине, како за поједине справе, тако и за манилу, слати одмах како би се роба могла на време експедовати, ово у толико пре што је све набављено у ограниченим количинама.

HERSAN ČAJ

ДЕЛУЈЕ добро код оболења стомака јетара и бубрега. Помаже код артериосклерозе и хемороида.

ОЛАКШАВА муке и болове код реуматизма и костобоље.

УБЛАЖУЈЕ оболења код месечног прања и мене.

ОТСТРАЊУЈЕ сметње од дебљања и чини витким.

Добија се само у оригиналним омотима у свим апотекама!

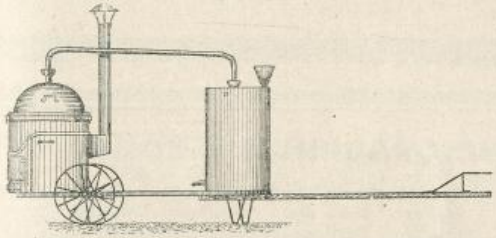
Рег. С. 19330 933.

Нема газдинства, нема спремишта жита, нема млина, који би био сигуран од житног жишка. Стога је у сопственом интересу сваког земљорадника да **девинфикује спремишта жита против житног жишка** са испробаним, у употреби једноставним и неупаљивим средством

Анокс. (Анох)

Дезинфекција се обавља чим су спремишта жита празна, али у сваком случају пре него се смести ново жито.

Трошкови за 50 до 100 квадратних метара око Дин. 60 Шеринг-Калбаум А. Г. хемијске фабрике Берлин одељење за заштиту биља и сузбијање штеточина заступство за Југославију, „Загреб" Трг Краља Петра 9.

Пољопривредници купуј благовремено справе јер ћеш лакше зарадити паре

„Митри" казан је технички најусавршенији за печење ракије, а кад се скине капак и лула служи за све домаће потребе, место улепљивања око капака и луле водом се затвара.

Подизање ручице за секунд се празни на својој пећи, израђен је од јаког електролит. бакра за алкохол, пећ и хладњак су од полиучеличног лима јачине 2 м. м.

Подизањем руде омогућава се лако кретање за све форме и величине машинских казана шаље бадава ценовник.

Творница прскалица и казана „Митри"

Браћа Ч. Трпковић — Крушевац

Час киша - час сунце!

ПРЕТСТАВЉА ВЕЛИКУ ОПАСНОСТ ЗА ВИНОГРАДЕ! ЗБОГ ТОГА ТРЕБА ВИНОГРАДЕ ПРСКАТИ САВЕСНО И РЕДОВНО И ТУ СВРХУ УПОТРЕБИТЕ ОДЛИЧАН ПЛАВИ КАМЕН ДОМАЋЕ МАРКЕ

ЗОРКА

ЗЕМЉОРАДНИЦИ и КОСЦИ

Ако желите да ваљано и весело косите ваше ливаде наручујте само наше гласовите надалеко чувене ковane косе, варцарке руком рађене из најбољег енглеског челика, изванредно оштре и дуготрајне у свакој форми и величини од 70—100 сантиметара.

ЦЕНА КОСАМА 65 ДИН. ПО КОМАДУ, ФРАНКО СВАКА ПОШТА

Задругама 5 отсто попуста и ко наручи десет коса добије једанаесту на дар. За сваку косу гарантирамо. Имамо и праве цепане талијанске брусове, цена од 10 — 15 — 20 и 50 дин. по комаду и према квалитету. Код наручивања молимо тачну адресу. Отпрема брза и тачна.

ПАВАО ЂОСИЋ ГРГИЋ, радионица кованих коса утемељена 1830 год. — Мркоњић Град — Босна — Врбаска бановина.

Штампарија „Скерлић" М. К. Цветановића — Краљ. Наталије 12 Београд Тел. 20-752

Универзитетска библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 14 Београд, 15 ЈУЛИ 1937 год. Год. 65.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Ing. *Властимир Ђорђевић.* — Производња семена од црвене детелине. Справљање ансилаже у сило јамама.

Ing. *Душан Станковић.* — Шта умањује родност воћака.

Ing. *Иван Пуцељ:* — Правилна исхрана крава музара.

Марјан Ферјанчић: — Надим.

Ing. *Јордан Димитријевић:* — Најбоље сорте кајсија са горком семенком.

Питања и одговори.

Повлашћена вожња за пољопривреднике.

Изложба и сајам оваца у Сјеници.

Извод из записника Управног одбора С. п. д.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно годишња претплата Дин. 50 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.380. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-709

Производња семена од црвене детелине.

Из године у годину наши земљорадници све више гаје црвену детелину. Ова је појава само за похвалу и у будуће треба настојати да се гајење ове важне и корисне биљке још више прошири, тако да не остане ни једно сеоско газдинство, разуме се у крајевима где црвена детелина може успевати, без ове биљке засејане на већој или мањој површини. У Тежаку раније писали смо о гајењу црвене детелине а у овом чланку говорићемо о производњи семена од ове биљке.

Наша држава по својим природним приликама врло је подесна за производњу семена од готово свих пиљних биљака из фамилије легуминоза па и црвене детелине. Наше детелинско семе троши се не само у земљи, већ се у великим количинама извози у иностранство. Стога треба настојати, да се култура црвене детелине прошири не само у циљу производње сточне хране, него да се и семе производи у што већим количинама.

Семе од црвене детелине може се производити на обичним или на засебним површинама на којима је црвена детелина нарочито за производњу семена посејана. И у једном и у другом случају при производњи семена поступак је исти; сва је разлика, што се са детелишта, која су нарочито за производњу семена гајена добија по каквоћи боље семе.

Црвена деталина је трогодишња биљка. За производњу семена узима се детелина у другој години старости и то обично други откос. Разлог што се за производњу семена узима други откос лежи у томе, што развиће овога откоса пада у току лета (јуну и јулу месецу) дакле у оно време када има довољно топлоте зе сазревање самена и када су временске прилике обично повољне за оплођавање цветова. Оплођавање цветова црвене детелине врше инсекти, а лепо време чини те инсекти ово оплођавање изврше у потпуности. Поред овога други откос се узима за производњу семена још и зато, што је мање бујан него први откос, те је и семе крупније и што у

другом откосу нема никада у оноликој мери коровских биљака као у првом.

Поступак при производњи семена код црвене детелине је следећи: Други откос детелине намењене за производњу семена треба оставити да сазри. Када је зрела детелина познаје се по томе што у доба зрелости цветне махуне добију жуто мрку боју а када се протрљају између длanова распадају се на поједине махуне. У ово доба зрелости семе је већ довољно очврсло и добило карактеристичну боју жуто плавичасту или жућкасту. Када је детелина у овот стању зрелости онда је треба покосити косом или косачицом и оставити да се осуши. Пошто се детелина осушила треба је прикупити, пренети у гумно и зденути у стогове. Да би се избегло кружење главица, а тиме и губици у семену, купљење детелине треба вршити пред вече или рано изјутра. У случају када се семе производи на мањим површинама препоручљиво је да се детелина жње српом и везује у снопове. На овај начин губици у семену смањују се на најмању меру.

Вршидба детелине изводи се на нарочитим вршалицама, које се састоје из једног цилиндричног (ваљкастог) бубња од жице. Ове вршалице су доста и скупе те их земљорадници појединце не могу набавити. Најбоље је ако би се вршалице за детелину набавиле задружним путем. Приликом вршидбе детелине на овим вршалицама мора се најпре одвојити слама од цветних главица што се ради на обичним вршалицама за жито, а затим се саме главице вршу на вршалицама за детелину. У недостатку правих вршалица за детелину вршидба детелине може се извршити и на обичним вршалицама за жито, тако што ће се брзина окретања бубња и јачина ветра умањити. Пошто се вршидба детелине изврши, онда треба семе провејати на ветрењачи.

Црвену детелину као и све остале легуминозе напада опасан паразит познат под именом вилина косица. Овај паразит је врло опасан и у стању је да за кратко време уништи детелиште. Да би се добило здраво — незаражено семе вилином косицом треба

детелинско семе прочистити на нарочитим машинама, које су за ову сврху подешене. И ове су машине скупе. Оваку машину има Српско пољопривредно друштво у Београду и оно уз малу накнаду прочишћава семе. Али када земљорадници производе семе само за своју потребу, може се добити чисто и без чишћења, на овим машинама, ако при производњи семена обрате пажњу, да за семе оставе делиште које није заражено вилином косицом. Иначе за продају семе се мора очистити на машинама за одвајање вилине косице.

Сламу од детелине треба као доста хранљиву искористити за исхрану стоке.

На сличан начин производи се и семе од луцерке и осталих детелина.

По једном хектару црвена детелина може дати од 300—600 кгр. семена.

Ing. **Властимир Ђорђевић**

Справљање ансилаже у сило јамама.

1) Сило јаме.

Исхрана домаћих животиња преко зиме код нас се у већини случајева изводи сувом храном: сеном, сламом, плевом и шашом. Овако храњење домаћих животиња није добро, како за здравље њихово, тако и са гледишта производње. Стока храњена сувом храном нарочито ако јој се не даје довољно зрнасте хране обично у току зиме јако омрша, нерадо једе храну која јој се даје, те даје утисак као да је болесна. Сасвим је појмљиво да стока у оваквом стању не може давати довољно млека, масти, вуне и др. производа као стока која се поред суве хране, храни и сочном. Стога сваки земљорадник треба да се постара да у току зиме храни своју стоку сочном храном.

Обезбеђење домаћих животиња сочном храном за зимску исхрану може се постићи ансилирањем (укишељавањем) зелене сочне хране тј. справљањем силаже.

Силажа се може справљати у силосима и у сило јамама. Силоси су велике грађевине те су подесни за велика газдинства, док су сило јаме погодне за ситног сопственика. Овде ћу изнети како се граде сило јаме, као и како се справља силажа.

Сило јаме нису ништа друго до јаме израђене од бетона, делом у земљи а делом над земљом, четвртастог или округлог облика. Ако се граде четвртасте сило јаме онда ћошкове треба заоблити. Зидови сило јама треба да су дебљине од 15—20 см. Величина сило јама зависи од броја стоке; обично се оне граде по 2 м. у земљи а 1 м. над земљом. Ширина односно пречник сило јаме креће се од 2—2.5 м.

Пре него што ће се приступити грађењу сило јаме треба извршити избор места, где ће се оне подизати. За сило јаме треба да је место оцедно, али у исто време близу до стаје како би преношење хране при храњењу стоке јевтиније стајало. Пошто се изабере подесно место, онда треба ископати јаму 1.20 м. дубине и 2. 40 м. ширине (20 см. више колико износи дебљина зидова), а затим приступити бетонирању. Бетон за сило јаме прави се од цемента, песка и шљунка у размери 1:6—7 тј. на један део цемента шест до седам делова песка и шљунка. Најпре треба бетонирати дно јаме, а затим зидове. При бетонирању зидова треба направити одговарајући оквир од дасака а затим трпати бетон. Када се изграде зидови у земљи и један метар над земљом, онда треба оставити јаму заједно са оквиром од дасака неколико дана да би се бетон стегао, а затим скинути даске и малтерисати унутрашње стране зидова и спољашње ван земље са цементним малтером (размера 1:2; на један део цемента два дела ситног песка). Са овим је грађење сило јаме довршено. Да би трајност сило јаме била што дужа најбоље је ако се она подиже под каквим тремом. У случају да то није могуће онда се може подићи настрешница на четири дирека.

Уместо од бетона сило јаме могу се подизати од цигле и камена, само што ће се при зидању употребити цементни малтер и дебели слој глазуре са унутрашње стране.

Величина сило јаме одређује се према бројном стању стоке. У једном кубном метру може стати око 800 кгр. силаже. Према овоме ако газдинство има три краве 2 вола, рачунајући да се храњење силажом изводи од октобра до краја марта, онда је потребно на једно грло, по 15 кгр. силаже дневно — 450 кгр. силаже месечно. За шест месеци 2.700 кгр. За 5 грла за шест месеци 12.500 кгр. Из овога излази да је за ову количину хране потребна сило јама од 16 кубних метара а то је јама од 2.5 м. дубине 2.5 м. ширине учетврт. У случају да има више стоке, онда се могу подићи две или више сило јама једна до друге тако да поједини зидови послуже као преградни зидови за две или више јама.

2) Како извести ансилажу.

Ансилажа (силажа) је укишељена зелена сточна храна под утицајем млечне киселине. Млечна киселина штити зелену храну од квара, а не утиче штетно на здравље стоке. Стварање млечне киселине при справљању силаже бива на рачун шећера, који се у храни налази под утицајем бактерија млечне киселине. Бактерија млечне киселине има три врсте, од којих су за справљање силаже од важности само две врсте и то једна која ради на топлоти од 20—30 °C. и друга, која ради на топлоти од 35—55 °C. Ако се кишељење сточне хране врши под утицајем бактерија које раде од 20—35 °C. онда се добија хладна силажа, иначе, ако раде бактерије које захтевају топлоту од 35—55 °C. онда се добија топла силажа.

Силажа се може справљати у сило торњевима и сило јамама. За земљорадника ситног поседника боље је да справља силажу у сило јамама, јер ове јефтиније стају, У сило јамама може се справљати само хладна силажа, док у силосима и једна и друга. Према томе наши земљорадници ситни поседници треба да справљају само хладну силажу. У прилог справљања хладне силаже иде још и то: што је справљање хладне силаже много и простије и једноставније.

За справљање силаже најбоља је она храна која садржи доста шећера: зелени кукуруз, сунцокрет, сирак. Детелине и остале лептирасте биљке, због тога што садрже мало шећера нису подесне. Стога ове биљке при справљању силаже треба мешати са кукурузом и др. биљкама које смо напред споменули.

Поступак при справљању хладне силаже у сило јамама следећи је: Покошену зелену храну док је још свежа треба одмах превлачити сецкати и трпати у сило јаме, а затим добро набијати да би се истиснуо ваздух. Набијање хране врши се гажењем. У колико је храна боље исецкана у толико се може боље набити. Истискивање ваздуха потребно је, да би се добила топлота између 20—30 °C потребна за рад бактерија млечне киселине и безваздушна средина, пошто све бактерије за свој рад траже овакву средину. Под оваквим приликама бактерије ће развити најјачи рад, те ће се шећер из хране лако претворити у млечну киселину. Напомињемо, да ће се добити у толико боља силажа у колико се сило јама брже напуни. По завршеном пуњењу сило јама, исту треба одмах затворити, како би се спречио улазак виздуха. Затварање сило јама врши се са земљом на тај начин, што се изнад хране стави слој земље од 20—30 см., затим накваси и добро набије. Да земља не би додиривала храну у сило јами, да би се избегло кварење хране, и изнад силаже треба ставити слој свеже покошене траве. Са овим је справљање силаже свршено.

Справљена силажа на овај начин може се давати стоци после 6—8 недеља. Храњење стоке силажом у почетку док се стока није навикла треба вршити обазриво и са мањим количинама. Доцније се може давати више без икакве опасности. Кравама музарама даје се дневно 15—20 кгр., јунадима и теладима према величини од 5—8 кгр., овцама од 2—3 кгр.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић**

Јесте ли послали претплату за „Т е ж а к“?

Шта умањује родност воћака

Слаба, недовољна или нередовна родност јесте врло неповољна одлика нашег воћарства, која је нарочито честа код јабука. У мањој мери то је случај и код шљива, чија производња код нас има веома велики значај. Тако, док смо пре рата били на првом месту у свету по производњи шљива, после рата нас је Калифорнија надмашила, иако има скоро два пута мањи број стабала шљива. Разуме се да је то у Калифорнији постигнуто добром негом воћака и, самим тим, много већим просечним приносима. Код нас — како нам је познато — просечни приноси су врло мали, недовољни. Друкчије и не може да буде кад се воћке остављају природи и њеним ћудима, без довољне, често без икакве неге.

Међутим, напредна воћарска пракса показала је да се родност воћака може регулисати скоро по вољи произвођача. У том случају родност је редовна, јер не зависи највише од природе и погодности времена. Једна од врло погодних мера, примењених у воћарству за регулисање родности, јесте орезивање воћака. У свима земљама где је воћарство на високом ступњу унапређености, орезивање воћака је ушло у праксу и примењује се редовно. Тиме се обезбеђује не само уредна родност, већ и добар квалитет. Резидбом се воћке просто принуђавају да редовно — сваке године — доносе род.

Иако је тај посао веома користан, ми га не можемо препоручивати онако како се то врши у напредним воћарским земљама. Ово из простог разлога што резидба воћака није баш једноставан посао. Осим тога, сада и није време да се то обавља. Али сматрамо за потребно и корисно да нашим воћарима скренемо пажњу на један од главних узрока како нередовне родности, тако и слабог квалитета у воћарској производњи. То је сувише густа, непроређена круна воћака. Осим тога, густа круна изложена је штетном дејству многобројних болести и штеточина воћака много више него проређена. Сада је прилика да се види не само

које воћке имају сувише густу круну, него и колике сметње таква круна претставља за добру и редовну родност, добар квалитет и заштиту од болести и штеточина. Сматрамо да наше воћаре не може ништа лакше и брже убедити од онога што сами запазе. У место теоријских образложења, којима се истиче важност и нужност извршења појединих радова у воћарству, воћари ће, на тај начин, личним посматрањем и запажањем, имати пред очима живе примере. Ти примери ће им показати шта треба радити и како. Зато препоручујемо нашим воћарима да посматрају ово: где се највише плодова заметнуло и одржало, на којим деловима круне плодови највише опадају, који делови круне највише страдају од болести и штеточина воћака; да ли сви делови круне могу да добијају непосредно сунчану светлост и топлоту. Таквим посматрањем увиђеће се јасно, колико је прорећивање круне корисно и за родност и за каквоћу плодова и за заштиту од штеточина и болести. Све се то сада може лакше запазити него у време када воћке изгубе лист, и када треба вршити прорећивање круне. Овом приликом ће се запазити и неповољне последице сувише густог сађења воћака. Ако су воћке толико густо посађене да им се круне додирују, добар род се може одржати само на врховима круне који су довољно изложени сунцу и који су прорећени.

Нарочито је потребно да круне воћака буду довољно прорећене ради обезбеђења добре каквоће плодова. Само плодови до којих непосредно продире сунчана светлост могу имати добар квалитет у сваком погледу. То је највише потребно ради боје покожице плодова.

Али није само то у питању. Прорећивање круне има изванредно велики значај и за обезбеђење родности у идућој години. Од тога највише и зависи регулисање родности. Утврђено је да се цветни пупољци воћака стварају још у јулу и августу. Пре него што опадне лист, они су већ готови. Упролеће, у доба цветања, цветни пупољци се само отварају. Али да би цветни пупољци могли постати, потребно је да сваки

лист воћке буде довољно изложен сунчаној светлости. Од тога највише зависи њихов постанак. То је, разуме се, случај једино код воћака са довољно проређеном круном. Утврђено је да се цветни пупољци врло слабо или никако не стварају у деловима круне који су сувише густи. Отуда се код таквих воћака заметне и одржи плод само на врховима круне или на њеним крајевима са стране. Густа круна највише омета родност воћака, самим тим, што отежава стварање цветних пупољака у довољној мери,

Према томе, редовно и правилно проређивање круне воћака, спада у оне радове у воћарству, који највише обезбеђују уредну родност и добру каквоћу, као и успешнију заштиту од болести и штеточина. Због тога ваљано проређивање круне треба да уђе у најширу воћарску праксу.

Душан М. Станковић.

Правилна исхрана крава музара

Сва се хранива која могу домаћим животињама корисно послужити као храна, деле према својој хранљивости на две групе:

1. На кабаста хранива, тј. она која имају велику запремину и сразмерно малу хранљиву вредност, као што су: сено, слама, шаша, сточна репа, зелена пића итд. и

2. На снажна или концентрисана хранива, тј. она која имају малу запремину и велику хранљиву вредност, као на пр.: зрневље житарица, олајни колачи, рибље и крвно брашно и др.

Кабаста хранива служе у главном за подмиривање осећаја глади, дакле зато да животиња буде сита. Али ако кабаста хранива садрже истовремено и довољно хранљивих састојака потребних за одржавање живота, онда се она зову основна хранива, за разлику од снажних хранива, која се зову још и допунска хранива, пошто својим присуством допуњују дневни оброк. Снажна хранива су због тога што омогућавају произ-

водњу млека у исхрани крава музара од великог значаја. Без њих је већа производња млека такорећи немогућа.

Даље се хранива деле и према пореклу на хранива биљног, животињског и минералног порекла, и најзад према природи самих хранива и то на 10 група.

Прву групу хранива сачињавају *зелена пића и сено*. Зелену пићу преставља све оно биље, које се животињама даје или свеже или у облику силаже, док је сено осушена зелена храна. Хранљива вредност зелене пиће зависи у првом реду од ботаничког састава тј. од трава које састављају смешу, затим од старости биљака, од услова под којима оне расту и особина самих биљака. Сви поменути чиниоци условљавају и вредност сена, где долази к томе још справљање тј. сушење и чување до употребе.

И зелена пића и сено за краве музаре одлична су храна, која како на млечност тако и на каквоћу млека врло повољно утичу. Разуме се, ако не садрже отровних трава као што су: кукурек, татула, буника, чемерика, кукута, папрат, љутић и др. Оне за стоку која пасе нису толико опасне као кад долазе у сено, али их стока срећом избегава.

Најбоље је сено од луцерке, црвене детелине и осталих лептирњача, јер садрже много беланчевине, за музну стоку најдрагоценији хранљиви састојак. Само морају бити пажљиво сушене и спремљене, тако да је губитак листића, који су у хранљивим састојцима најбогатији, што мањи.

У другу групу спадају *слама и плева*. За краве музаре долази у обзир првенствено слама јарих житарица, пошто су хранљивије од озимих, а од ових опет само овсена и јечмена, док се од плева могу употребити пшеничне и овсене. Како слама тако и плева имају незнатну хранљиву вредност и на млечност немају никаквог утицаја. Масло је од сламе и плеве тврдо. Најхранљивија је слама кукурузна шаша, ако је добро сређена.

Трећу групу хранива обухвата *коренасто-кртоласто биље:* сточна репа, угарњача, мрква и кром-

пир. Ове окопавине су важне за исхрану крава музара особито зими, јер тада надокнађују зелену храну. Од великог је значаја нарочито сточна репа и то у дневној количини до 25 кгр. па и више на грло. Масло је од репе тврдо. Угарњача као храна за млечну стоку од мање је вредности и често даје маслу непријатан укус. Још најхранљивије корење је мрква, која се употребљава више за коње и младу стоку него за краве. Где се кромпир не може уновчити на бољи начин, тамо се даје музарама у дневној количини од 5—15 кгр. по грлу и то у сировом или куваном стању.

У четврту групу иду *зрневље житарица*, од којих на лучење млека најповољније утиче овас. Остала зрневља, пре свега јечам и кукуруз више гоје, али се у пркос тога са успехом барем у смеси са овсем, музној стоци могу давати. Овде спадају даље и семена лептирастих биљака: грашак, соја и др. која због свог богатства у беланчевини на млечност исто тако повољно утичу.

Пету групу хранива сачињавају *отпатци из млинова*, који се добијају при преради зрневља у брашно. То су мекиње и брашно за сточну храну. Мекиња има две врсте, крупних и ситних, које су много боље од крупних. Од зрневља од којег мекиње потичу разликују се по већем садржају беланчевина, због чега су мекиње вредније од зрневља. За млечну стоку од особитог су значаја пшеничне мекиње, пошто утичу повољно на повећање млечности. У умереним количинама тј. 2—3 кгр. по грлу дневно дају маслац одличне каквоће; тек кад се пређе ова количина маслац је мекан. Ражене мекиње су боље за радну него за млечну стоку. Веће количине ражених мекиња проузрокује тврд маслац.

Шеста група обухвата *отпатке при производњи уља* из семена уљаних биљака тј. уљане колаче и брашно. Уљани колачи су врло добра сточна храна са великом хранивом вредношћу. Пошто су врло јака беланчевинаста храна, због тога су за млечну стоку нарочито подесна. Најбољи су колачи ланени, јер на млечност повољно утичу, а такође и на варење. У

дневној количини преко 1 кгр. дају меку маст. Врло добра хранива за краве музаре из ове групе су даље сунцокретови, кокосови и палмини колачи. Нарочито последње две врсте, које у дневној количини око 2 кгр. повећавају садржај масти у млеку и чине маслац чврстим.

У седму групу спадају *отпатци при производњи алкохола*. Овамо се убрајају отпатци из пивара: сладове клице, пиварски ком и пиварски квасац, који престављају за краве музаре одличну храну.

Осму групу сачињавају *отпатци при производњи шећера:* репних резанаца има свежих и сувих. Свеже репне резанце не треба давати музарама дневно више од 20 кгр., јер проузрокују иначе тврд и бео маслац рђавог укуса, док се сушена резанца дају дневно 4 кгр. и то претходно наквашена у води. Меласа се може давати до 1.5 кгр. дневно на краву. Веће количине проузрокују пролив.

Девета група су хранива *животињског порекла*. За исхрану крава музара ова хранива не долазе у обзир.

Последњу тј. десету групу хранива сачињавају *минерална хранива:* фосфорно кисели креч, креда, кухињска со и др. Она играју важну улогу нарочито у оним случајевима када дневни оброк крава музара састављају претежно хранива сиромашна у солима као што су окопавине, слама, кисело сено и др. Тамо, где имају краве музаре довољно доброг сена на расположењу, потреба прихрањивања минералним хранивима незнатна је, или чак сувишна.

Ing. **Иван Пуцељ.**

Надим[1]

Надим појављује се код говеда нарочито с пролећа и на јесен, и то када стоку хранимо зеленом храном, која подлежи наглом врењу, како је то случај код детелине, луцерне, еспарзете пре цветања, даље,

[1] Уместо одговора на питање Срећка Крстића, члана Пољ. подружине из Бабушнице.

приликом храњења лишћем од репе, отпатцима из творница итд. Опште је познато, да је веома опасно по здравље стоке, ако је пуштамо на пашу у рано јутро или када влада хладно, влажно и кишовито време. Ова је опасност још већа ако пуштамо стоку под наведеним околностима на пашњаке са детелином. Ништа мање није опасно појење стоке непосредно после паше. Разлог надимању треба тражити у повећаном садржају воде у храни, која поспешује процес врења у бурагу.

Има и извесних отровних биљака, које изазивају надим. То су у првоме реду пољски жабљак и мразовац.

Застој страних тела — као јабуке, кромпира, репе, крушке — у једњаку могу такође бити повод за надимање, јер је застојем страних тела у једњаку спречено преживање. И код младих телади наилазимо често пута на повремене надиме. Разлог треба тражити у сувише алапљивом узимању млека.

Слика надува је сваком нашем сељаку врло добро и по злу позната. Пада у очи велики обим трбуха, нарочито с леве стране, трбушни зидови су у тежим случајевима до крајности напети, болесник показује извесне знакове немира, појављују се тако карактеристични знакови пролива. Перисталтика — кретање црева — потпуно је обуста љена. У тежим случајевима имамо јак надражај на повраћање, болесник бали, наступа отежано дисање, уста и ноздрве су широм отворене, језик изплажен, врат и глава изпружени. Видљиве слузокоже помодре, срце јако и убрзано удара. Не укаже ли се сместа лекарска помоћ болесник убрзо угине услед загушења.

У сврху лечења стоје нам разна лековита сретства на расположењу. Масажа леве стране трбуха, при чему је за препоруку, да болесник са својим задњим делом стоји мало више, издашно полевање задњег трупа хладном водом може да буде од користи у лакшим случајевима. Наш сељак употребљава испредену сламу или сено, коју у виду дугуљасте гужве увлачи болеснику у уста — крајеве веже за рог, — пошто је прет-

ходно онај део, који долази у уста премазао коломазом или катраном или пак сапуном, како би на тај начин натерао болесника на повраћање.

Приликом давања лекова морамо бити обазриви и ниуком у случају не употребљавати лекове, чији би мирис односно укус могло месо да привуче, јер би у случају клања из нужде добивено месо било неприкладно за људску исхрану услед одвратног мириса или укуса.

Кречна вода помаже у лакшим случајевима, јер она веже гасове, нишадор разређен у води такође. Препоручио бих у случају надима код говеда један лек по следећем рецепту:

Rp.

Magnesiae ustae 200

Liqnor ammonii caustici 600

M.D.S. са 1 л. обичне воде говечету на једанпут.

Добре услуге чине и разни зејгини, по најбољи маслинов и сирови ланени зејтин.

Стручњаци употребљавају за уклањање гасова из бурага нарочито црево тзв. стомачну сонду, која се увлачи кроз уста и једњак у бураг и кроз коју онда излазе гасови. Руковање поменутом сондом није тако једноставно и могу наступити врло рђаве последице несмотреним и неуким руковањем том справом. Сем тога она може бити од користи само у случајевима, када бураг није напуњен храном.

Као последње и најефикасније средство остаје бушење. Ако се то ради чистим бушачем — трокаром — и на правилноме месту нема готово никакве опасности по болесника.

Сем описаног акутног облика надима имамо и тзв. хронични надим, који је у појединим случајевима куд и камо опаснији од акутног јер је неизлечив. Ова појава није тако ретка код говеди. Узроци томе хроничном надиму могу бити различити. У првоме реду су то туберкулозни процеси у грудима, на пречаги — дијафрагми, — на јетри, даље хронични катари бурага, проширење

или млитавост бурага, сраштење бурага са својом околином, киле у пречаги и томе сл.

Код овог хроничног облика надимање се појављује или за време храњења или непосредно после. Често узима велике размере, тако да је бушење бурага иеминовно потребно.

Претсказивање исхода болести — прогноза — је доста неповољна. Није редак случај да на вече још здраво говече затекнемо у јутру мртво — угушено.

Лечење хроничног надима не даје добре резултате. Зато је најбоље прибећи на време клању, док је говече још у добром хранидбеном стању.

Убод у бураг — бушење, трокирање — јесте једна операција, која спасава живот и коју морамо да применимо, када су остала лековита средства остала без успеха и када прети опасност угушења услед нагомилавања већих количина гасова.

Врши се код преживара с леве стране, чистим бушачем — трокаром — а пошто смо претходно место, где се врши убод обријали и темељито десинфицирали. Убодно место налази се некако у средини међупростора између задње ивице ребара, криластих наставака слабинских пршљенова и кука. Приликом убода уперимо трокар правцем десног лакатног зглавка т.ј. правцем косо унапред. Убод извршити одлучно. Бушач треба да уђе у целој својој дужини у бураг. Када смо трокар овако уболи у бураг извадимо стилет из канише и канилу оставимо у убодној рани. Нагомилани гасови у бурагу излазе сада кроз вештачким путем направљени отвор — канилу — напоље. Канилу можемо оставити убодену у бураг дуже времена па чак ако је потреба и 1—2 дана, разуме се под контролом. Када смо се уверили, да гасови више не излазе кроз канилу приступимо вађењу каниле на тај начин, што претходно увучемо у канилу стилет и онда канилу опрезно извадимо из убодне ране притискујући левом руком трбушне зидине око убодне ране.

Ако је надим у већем обиму, онда гасове пуштати кроз канилу постепено, с времена на време запушујући отвор на канили прстом. На тај начин спреча-

вамо напрасно излажење гасова из бурага јер ово брзо излажење гасова могло би имати кобних последица по здравље болесника.

Када је канила извађена убодну рану премажемо јодном тинктуром или чистим катраном или пак прелепимо преко ране фластер. Рана се обично убрзо зацели.

Марјан Ферјанчић

Најбоље сорте кајсија са горком семенком

Постоје кајсије са горком и слатком семенком. Од оних са горком семенком код нас су познате као најбоље ове сорте:

1. Јапанска кајсија

Ова сорта је најранија од свих познатих сората кајсија. Цвета почетком априла и цветање траје 8—10 дана. Сазрева средином јуна т.ј. 2—3 недеље раније од других сората, што је врло важно за уновчавање.

Плод је средње крупноће до крупан, просечна му је тежина 70—75 грама. Облик најчешће округласт или округласто шиљаст. Бразда се на плоду слабо примећује. Кора плода је танка, глатка, бледо-жуте боје, са сунчане стране прекривена ситним црвенкастим тачкицама, које дају врло леп изглед. Месо светло-жуто, према коштици беличасто, врло сочно, слатконакисело са врло јаким и пријатним мирисом. Коштица мала затворена мрке боје са равном површином, лако се одваја од меса, семенка горка. Зрели плодови се не могу држати на дрвету више од 3—4 дана, те се морају брати одмах чим наступи зрелост. Ако се берба обавља 4—5 дана пре потпуне зрелости плодови се могу чувати 10—15 дана што омогућава слање на даље пијаце. Зрели плодови су доста осетљиви према транспорту те се морају пажљиво паковати.

Дрво је врло бујно, тера гране усправно те се тешко може створити купаста и разграната круна. Ова је главна одлика те сорте по којој се лако разликује од осталих. Важно је за ову сорту поменути и то да се не може калемити на бадему, нарочито на слатком бадему, јер калемгранчица не може да сраста са подлогом. Од 200 младица бадема које сам окалемио очењем на спавајући пупољак јапанске кајсије примило се испочетка око 60%, младари нарасли у висину преко 60—70 см. па се после нагло почели сушити и ломити на спојном месту. Они окуланти који су остали неочењени у првој години, у другој години их је ветар сло-

мио такође на спојном месту. Због овога ову сорту треба калемити на шљиву и то или на Јулијанку или на Ранку, а може се успешно калемити и на дивљу кајсију добијену из семена. Калемљена на Џанарици је сувише бујна и пати више од падавице односно од смолоточине.

Ову сорту најтоплије препоручујем свима воћарима, а нарочито онима који гаје кајсију у близини великих потрошачких центара, где се воће скупо продаје, нарочито рано, и где се плодови могу одмах по берби изнети на пијацу. Ова сорта има и ту особину да су јој младари и цветни пупољци јако отпорни према мразевима.

2. Амброзија

Плод врло крупан, 75—80 грама, облик јајаст ка врху мало шиљаст, највећа ширина је на средини, одакле се помало сужава према врху и према петељци. Основна боја плода жућкаста, а боја превлаке воштано жута, помешана са ситним јасно црвеним тачкицама, које су са сунчане стране врло честе те кора добије розе боју. Месо је мекано, и врло сочно, никад није брашњаво; укус сладак, са врло мало киселине, са врло пријатним мирисом, боја меса наранџасто жута. Коштица крупна, нешто рапава, сасвим одвојена од меса а семенка горка.

Сазрева у првој половини јула месеца. Одлична је за јело у свежем стању и за мармаладе а за компоте је сувише мекана. Мана јој је што тешко подноси транспорт ако су плодови добро сазрели. И ова сорта се не може калемити на бадему, јер слабо срашћује с њим.

3. Ананас

Плод средње крупноће, 60—65 грама, облик дугуљаст, ка врху пљоснато шиљаст. Кора плода танка, тешко се одваја од меса, боја златно-жута, а са сунчане стране испрскана ситним црвеним тачкицама. Месо сочно, топљиво, врло слатко са пријатним мирисом на ананас; боја златно жута а испод саме коре розе боје. Коштица средње крупноће, јако испупчена, семенка врло горка. Сазрева у првој половини јула месеца. Одлична асталска сорта а такође и за прераду. Нарочито се цени због врло пријатног мириса.

Дрво средње бујности ствара ретку купасту круну. Није пробирач земљишта, врло отпорна према мразевима те је за наше крајеве нарочито подесна. Може се калемити на све подлоге које се за кајсију препоручују.

4. Нансијска кајсија

Ова сорта спада у мало позније сорте кајсија, јер сазрева тек у току августа месеца.

Плод је доста крупан, 70—75 гр., облик дугуљасто округли са неравном површином. Кора фина, боја наранџасто жуте, са сунчане стране преливена кармином. Месо наранџасте боје, врло сочно и топљиво, слатко са изванредно пријатним мирисом. Коштица мала са ребрастим испупчењима; семенка врло горка. Сазрева око 15 августа. По берби се може чувати у локалу више од 15 дана, нарочито ако се обере неколико дана пре потпуне зрелости, што показује да је одлична сорта за трговину у свежем стању.

Дрво успева на разним земљиштима, изузев влажних и јако је отпорно према мразевима, те је за наше прилике врло подесна сорта. Скупо се уновчава јер долази на пијац доцније, када су друге сорте већ прошле.

Поред напред поменутих сората кајсија, постоје и одличне сорте које имају слатку семенку о којима ћемо доцније говорити.

Ing. **Јордан Димитријевић**

Питања и одговори

Одговор: на питање г. Косте Спасојевића, пољопривр. из с. Рујишника.

Бостан се може ђубрити са ђубришним совтом (оцеђевином из ђубрета) само у мањим количинама. Иначе ако се ово ђубре додаје у већим количинама, онда може изазвати велику бујност врежа, услед чега настаје слабије заметање плодова и касније сазревање. Најбоље је, ако се на сваки оџак додаје по 1 кгр. ђубришног совта помешаног са исто толиком количином воде. Ђубрење бостана треба изводити тако, што ће се сваки оџак изјутра или пред вече залити овим ђубретом, али при томе пазити да се не прскају вреже.

Ing. **Властамир Ђ. Ђорђевић**
проф.

Питање: Најучтивије вас молим, да ме известите преко Тежака о томе: Имам једну краву стару 3—4 године, која свремена на време напије се и пушта гасове, нарочито када је сита и после устајања, даље када иде низ брдо. Ово сам приметио пре два месеца. Било је и раније само ређе. Али сада од како се отелила, све чешће. Крава се телила први пут, носила је теле 280 дана, отелила женско теле. Теле је после телења било млитаво и слабо тако да два дана није могло да се дигне. Седам дана после телења угинуло је.

Шта би требало да предузмем, да би ова појава—пуштање гасова—престала.

Напомињем, да крава средње једе, редовно врши и малу и велику нужду. Али примећујем, да се не поправља и ако једе јарму по 1 кгр. три пута дневно.

Драган Ђорђевић,
из Рајковца

Одговор: Ова се болест јавља код говеда у два облика. Прво у облику надимања који се појављује једном или више пута, али у већим размацима, после којих животиња или оздрави или—ако је тежак случај и лекарска помоћ није указата на време угине, о чему је својевремено већ било речи.

Други облик надима је дуготрајан, мање опасан по саму животињу бар у почетку, јер су наступи надима мањи и ако чести а обично сами од себе пролазе, а болест као таква може месецима трајати. Појава надима код краве Драгана Ђорђевића припада свакако овом другом облику.

Узроци овом дуготрајном надиму су разноврсни; најчешће је по среди туберкулоза — сушица — разних жлезда, које се налазе у близини једњака. Оваквих жлезда има и у грудној шупљини, па и на јетри и то на ономе делу преко којег једњак пролази. Због оболења од туберкулозе те се жлезде повећају и својом тежином притискујући на једњак њега сужавају, ради чега је онемогућено природно подригивање гасова, који се стварају у бурагу. Тако исто спречено је и потпуно преживање, што се доводи до надима.

Даље може бити повод тој болести и туберкулоза потрбушнице и самог бурага, као и сраштења бурага за потрбушницу. Ово задње појављује се или као последица саме туберкулозе или пак разних других упала на потрбушници и бурагу. Познато је, да говеда врло радо узимају са храном туђе, непробављиве предмете, као жицу, ексерчиће, па чак и кашике и виљушке. Ови се предмети заривају у зидове бурага, изазивајући јака запаљења услед чега онда долази до умањености рада самог бурага и следствено томе до нагомилавања гасова—до надима.

И црви у јетри (мехурњаци) могу такође бити разлог надиму јер у томе случају повећана јетра притиска на једњак и сужава га.

Надим се код свих ових узрока јавља у приближно истом облику: најчешће јавља се надимање за време или после јела или за време лежања. Обично прође само по себи али се после краћег или дужег размака понова појави. У почетку болест није опасна али побољшање ретко наступа. С временом се и хранидбено стање болесника погорша, болесник све више слаби, организам постаје све мање отпоран, тако да га један јачи напад надима савлада.

Установити који је од наведених узрока у предњем случају по среди немогуће је, без детаљног прегледа краве.

Зато би препоручили, да краву приведете најближем ветеринару.

Лечења ових дуготрајних надима су наиме доста тешка па и немогућа што све зависи од природе болести, односно од узрока који је изазвао надим.

Ако можемо утврдити, да је надим наступио од хране или изазват слабим радом бурага можемо покушати заменом хране са зеленом храном, као и давањем горке соли—пола до један килограм са водом наједанпут. Или пола литра ракије са истом количином обичне воде, или терпентински зејтин 15—20 грама са слузи добивене из прокуваног овса.

Ако ови лекови не буду помогли, онда би препоручили код дуготрајног облика надима, да се болесник док је још у добром хранидбеном стању прода месару.

Ф. М.

Питање: Има мој комшија краву добру, уметак швајцарске пасмине, добро је млечна. Али кад се отели после телења истури своју материцу напоље, тако да се мора одмах враћати иначе би набубрила па не би било могуће вратити ју у првобитно лежиште.

Молим за извештај услед чега се то дешава и могули се ове појаве чиме спречити или излечити, шта ту треба употребити.

Крава се не искоришћава за вучу.

Здравко Бојовић, земљорадник
из Такова

Одговор: Пролапс—испад—материце најчешће се појављује код крава, ређе код мањих преживара, свиња и кобила, веома ретко код месождера. Испад може наступити само онда, ако је материчин врат широко отворен т. ј. у првим часовима после порођаја.

Разлог зато треба у првоме реду да тражимо у млитавости саме материце скопчано са млитавошћу материчног опорњака.

Велико проширење материце услед великог плода, водене болести омотача, близњаци, тешка рађања такођер погодују испаду материце. Разне инфекције, нарочито са бацилом БАНГ могу исто изазвати испад материце.

Не треба изгубити из вида, да је и само лежиште у штали—сувише велики нагиб у правцу ка задњим ногама један од важнијик разлога, који потпомаже испаду. Невешто указивање помоћи приликом тешких рађања—наиме брутално извлачење телета или постељице може имати за последицу испад материце.

И сувише јако храњење, уз недовољно кретање стеоних крава погодује испаду.

Прогноза—претсказивање исхода болести јесте код крава доста повољна. Умешношћу може се испала материца без велике муке вратити у своје првобитно лежиште. Не треба пропустити, да се приликом тога рада крава намести тако, да стоји са својим предњим делом дубље, по могућству, да клечи, што у многоме олакшава посао.

Не укаже ли се лекарска помоћ благовремено крава је осуђена на угинуће. Смрт наступа било услед искрварења, било услед тровања крви.

Ако је узрок испадању материце после телења млитавост материце, односно млитавост материчног опорњака онда се томе злу не може помоћи.

Свакако треба гледати на то, да лежиште у штали не буде одвише положено у правцу ка задњим ногама, даље високо стеону краву редовно шетати и не давати претерано јаку храну. Приликом самог телења и непосредно после телења краву сместити тако, да стоји са својим задњим делом нешто више.

Ф. М.

Питање: 1) Има ли разлике између шљиве мађарке и пожегаче?

2) Каква је разлика у производњи садница из изданака и из кошчице; које су саднице од ових двеју боље?

3) Када је најбоље да се врши сејање кошчице од шљиве и како се ради?

Здравко П. Бојовић
из Такова

Одговор: 1) Шљива мађарка је исто што и пожегача. Мађарка се зове већином у Шумадији, а пожегача у Санџаку, Босни и разним другим крајевима.

2) Разлика у начину производње саднице од изданака и из кошчице је ово: изданци избијају из што старијих шљива. Ако се они још као једногодишњи изваде, скрате и очисте од жиле мајке, ако им се жиле скрате па изданци посаде у растило развиће се добре младице са доста жила. У растило се могу садити: у јесен на земљишту лаком и где спролећа нема довољно кише, а у пролеће на земљишту тврђем и тежем. Ако младице у растилу, у току прве године, не буду бујне и буду показивале сумњу за развитак способних садница, онда у јесен ластар треба скратити. Спролећа ће се ластари развијати брже и боље. У току од две највише три године се могу оброзовати круна и изданци садити на стално место

Производња садница из шљивних кошчица је оваква: одаберу се добре и потпуно зреле шљиве па им се кошчице изваде. Кошчице треба помешати са ситним песком тако да

песка буде 3—5 пута више. Мешање са песком врши се у слојеве: ред песка ред коштице. Суд се смести у подрум па се коштице сваких десетак дана залију хладном водом и то толико да се коштице само овлаже. Спролећа, пред сејање, коштице чешће заливати и чим се укаже напољу повољно време треба их посејати у припремљене леје. Сеју се на дубини, од 4—5 см. Коштице се међу у браздице и то све скоро једна до друге, а бразде да су на растојању око 20 см. једна од друге. Када се у бразде спусте треба их земљом затрпати и леју изравњати.

3) Коштице се могу најједноставније сејати у јесен у леје али се рескира да разни глодари многе упропасте. Сејањем у пролеће, без држања у песку, мали број ће их клијати.

Сад се потрже питање: зашто се желе употребити младице произведене из семена. Не би било за препоруку да се оне саде на стално место јер се у пракси нису показале најбоље оне шљиве које су произведене из семена. Оне могу лепо да послуже као подлоге за калемљење разних сората шљива и кајсија.

Ако се младице произведене из семена желе употребити за сађење на стално место онда треба урадити овако: чим коштице почну да клијају треба пазити и чим се на плодној стабљичици појави четврти или пети листић треба младице из земље повадити и пресадити их било у расадник или у пикириште т.ј у припремљену земљу на растојању 20 см. у реду и 40 см. ред од реда. Ако се саде у растило садити их на растојање у реду 20 см. а ред од реда 80 см. Следећег пролећа сваку другу младицу из реда пресадити, тако да остане растило са растојањем 40 см. у реду и 80 см. ред од реда.

Велика пажња је потребна када се врши пресађивање младице из леје (из семеништа). Свака се младица подухвати са зашиљеним дрветом, тако да се изваде а да им се жилице, које су врло нежне, не откину. Пресађивање треба вршити по облачном времену, и ако истог нема онда предвече. Свако вече, за време од 10 дана, треба их заливати. Доцније заливати ређе и то испочетка свако друго вече, па свако треће, а још доцније ће саме потребе показати када треба заливати. Добро је да се води са којом се залива дода нешто осоке. Испочетка је довољно један литар на 10 литара воде, а доцније се може повећати на два литра.

Мил. Ј. Никетић

Одговор: Љубисаву Ђуровићу из Комирића — Осечиња. Из вашег писма: „да вам је виноград обилно родио у 1935 години и да тада никакве болести на грожђу није било; да је радио обилно и у 1936 години, па и у овој 1937 а да је сав плод пропао; да је виноград на јакој земљи „башчара"

(како ви волите), доста бујан; да је земља по врху и у дубини увек влажна. Даље: да гроздове увек ухвати бућ, да зрна поцрне и осуше се" — мора се извести закључак да ваш виноград страда и од *пероноспоре и од оидијума.*

Ви наводите да сте виноград ове године два пута запрашивали противу оидијума а четири пута прскали противу пероноспоре. Значи: ни запрашивања, а можда, ни прскања нисте извршили у оно време када је требало. Иначе, да сте запрашивања извршили када је требало и да сте још који пут грожђе запрашили сумпорним прахом не би вам сав плод у винограду пропао, већ би га очували потпуно. А што је плод очуван 1935 год. то је зато, што је те године лето било сушно и није било услова за појаву пероноспоре. Прошле и ове године било је многих и честих летњих киша те је било услова и за пероноспору и за оидијум.

Ми вам овде не можемо дати сва упутства за сузбијање пероноспоре и оидијума, јер би то упутство било сувише опширно. Зато вам препоручујемо да од Српског Пољопривредног Друштва набавите књигу „Виноградарство" па да обе болести пажљиво проучите и по упутствима у тој књизи тачно поступате. Ако тако будете радили плод ћете потпуно неоштећен сачувати и избећи тако велике штете.

И с обзиром на бујност вашег винограда и с обзиром на влажност и плодност земљишта на коме се он налази засађен, ви морате велику пажњу да обраћате у сузбијању и оидијума и пероноспоре — пламењаче. Зато без упута, опширних и тачних, о овима двема болестима не треба да останете.

Ник. Ж. Петровић

Повлашћена вожња за пољопривреднике

Управа Српског пољопривредног друштва упутила је следећу преставку господину Министру Саобраћаја:

„Многи наши друштвени редови и класе имају извесне повластице у вожњи на државним жељезницама и бродовима, које се користе или по специјалним законима и уредбама, или по правилницима прописаним од повереног Вам Министарства.

Наш најбројнији сталеж земљораднички, који у нашој Краљевини износи 80% од целокупног становништва, нема никакве повластице за вожњу на државним жељезницама и бродовима. Садашње празничне (викенд) карте за повлашћену вожњу са 50% попуста, намењене су коришћењу само варошког становништва ради излета. Земљорадници-пољопривредници ове карте не могу да користе из разлога што се празником скоро никакви послови не могу да сврше и што им је рок трајања кратак.

Друштво сматра да је то једна неправда, која се према земљорадничком сталежу примењује. Пољопривредници-земљорадници подносе све државне терете и дажбине као и остали друштвени редови и класе, а лишени су многих повластица и благодети које варошки сталежи под разним видовима уживају.

Не може се оспорити да и пољопривредници-земљорадници имају потребе да бар 2—3 пута у месецу оду до свога среског, обласног или код другог места ради консултовања или лечења, обиласка војника или болесних чељади или ради посећивања пољопривредних изложаба, сајмова, разних течајева, напредних газдинстава и других послова.

На основу изложеног, а у интересу социјалне правде и правичности а тиме и задовољства у маси народа, Друштву је част да Вас, Господине Министре моли, да изволите издати потребно наређење, да се изради Правилник по коме би се дала могућност свима пољопривредницима-земљорадницима да сваког месеца по три до пет дана могу путовати државним жељезницама или бродовима са повластицом од 50%.

Ово би на први поглед можда изгледало и немогуће и штетно по државне интересе, али кад се цело питање до детаља проучи, онда се мора доћи до закључка, да је решење овога питања врло могуће и врло корисно по опште па и финансијске интересе државне.

Молимо Вас, Господине Министре, да и овом приликом изволите примити уверење у наше високо поштовање и најлепше намере."

Изложба и сајам оваца у Сјеници.

Према решењу Господина Бана Зетске Бановине III. Број 15261/37, а у споразуму са Министарством пољопривреде одржаће се велика изложба и сајам пештерско-сјеничког соја оваца у Сјеници у дане 21 и 22 августа т. г., са следећим програмом:

Субота 21 августа после подне: оцењивање и откуп приплодних грла које ће вршити оцењивачки одбор.

Недеља 22 августа у 9 сати у јутро: свечано отварање изложбе затим преглед.

Понедељак 23 августа пре подне: подела награда најбољим одгајивачима стоке и исплата откупљене стоке.

У исте дане уз изложбу оваца изложиће се и прерађевине вуне и млека, од чега нарочито интерес и значај имају сјенички и новопазарски ћилимови, и сјеничко пољски вез, који потиче још од Јелене Анжујске.

Извод из записника
Управног одбора Српског пољопривредног друштва

23 седница (3-VI). Одлучено је да се Соколској чети у Житковцу бесплатно изда једна колекција разних пољопривредних књига.

Да се изврши набавка 10 бала (1000 кгр.) рафије и 6 комада запрашивача за лозу.

Да се од фирме Хајд А. Д. понуђени тријери не купују док се не добије уверење за царињење по минималној стопи.

Да се од Осјечке љеваонице прими у комисиону продају 10 комада плугова.

Прочитан је записник 2 седнице одбора за грађење друштвеног дома, па је одлучено поред осталог:

Да се примедба општинског грађевинског одбора по плановима за редуцирање двају одељења из Гепратове и нове улице не могу да приме. Да овлашћени друштвени архитекти спреме писмене против предлоге и образложења са којима ће претседник г. Др. Т. Митровић и члан Управе г. А. Рашковић да ургирају да се планови што пре одобре.

Да се једном предузимачу даду у израду сви радови који стоје у вези са зиданьем и изградњом зграде, а да се издвоје и по потреби изграђују и набављају, послови који немају везе са зиданьем и покретан намештај.

Да се предрачун подеси тако, да предузимачи могу подносити понуде по групама које су издвојене.

Да овлашћени архитекти за извођење грађења и надзор предаду Друштву целокупан елаборат, планове, статички рачун и остало, да би се о свакој примедби и о сваком важнијем послу могло одлучивати на основу сигурних података.

Да овлашћени архитекти у будуће чине писмене предлоге и дају поред усмених и писмена обавештења и мишљења за сваки важнији рад, да би одбор за грађење дома имао покриће за своје предлоге, а Управни одбор за крајње одлуке.

Да овлашћени архитекти даду писмену изјаву, да ће за извођење грађења дома и избор свеколиког материјала, све инструкције примати од друштвеног грађевинског односно Управног одбора.

Да се за непосредни надзор од стране Друштва при извођењу грађења дома и набавци материјала, као и за свакодневна обавештења и мање интервенције одређује одбор за свакодневно дежурство, у који ће ући чланови Управе г.г. Вића Матић, Никола Петровић и Милош Николић. Чланови одбора за дежурство, проводиће по реду недељно по један или како се буду споразумели за све време рада на грађевини са хонораром од по 60.— динара дневно.

По питању избора секретара Друштва, пошто је рок за подношење пријава био 1 тек. м. одлучено је, да претседништво позове кандидата г. инж. Александра П. Грујића и са њим ступи у споразум, по том да се од именованих потраже информације о њему.

Члан Управе г. Вића Матић саопштава да је на дан 30 маја т.г. као делегат Друштва народна ношња, одржао предавања о важности народне ношње, о гајењу предивастих биљака од сејања до прераде и о гајењу оваца, а о преради влакна и вуне је одржала предавања госпођица Радмила Грујићева учитељица са практичном употребом савремене преслице.

Предавања су одржана поменутог дана пре подне у селу Седлару а по подне у селу Суботици среза ресавског.

Предавања је организовала наша Подружина у Свилајнцу и иста су потпуно успела како у погледу броја слушалаца тако и у погледу утицаја на слушаоце и на њихово интересовање за питања о којима је говорено.

24 седница (9-VI). Одлучено је: Да се извести и моли Министарство пољопривреде да друштвеним подружинама сваку помоћ одобрава преко Друштва пошто оно познаје њихов рад, познаје људе који их воде и врши преглед њиховог рада.

Да се изврши набавка 50 кгр. квасије, 600 кгр. дуванског екстракта и 150 комада Еберхартових плугова разне величине.

Да се одбије понуда за препарат „Абдасол".

Да се стручњак за предавање из сточарства 13 т.м. не може упућивати у Петровац.

Да се Народној основној школи у Сухачи, срез Сански Мост, бесплатно пошаље 20 ком. књига Земљорадникова читанка за награде ђацима при свршетку школске године.

Да се Пољопривредној књижници и читаоници у Сјеници бесплатно пошаље једна колекција разних књига.

Да се усвоји предлог и објашњење архитеката о изменама и допунама предрачуна и прегруписавању радова према примедбама Управног одбора Друштва.

Да се приме објашњења и допуне, којима се детаљније регулише однос између Друштва и овлашћених архитеката и да им се један примерак истог писма, са учињеним изменама и допунама пошаље у препису.

Да се на свима одељењима за становање израде ролетне „Еслинген" а на девојачким собама, кухињама, купатилима и клозетима, платнено или млечно стакло.

Да се прими знању да су планови за централно грејање и канализацију одобрени, с тим, да се стави у дужност овлашћеним архитектима да накнадно поднесу детаљне планове за водоводну и електричну инсталацију.

Да се са предложеним изменама и допунама, усвоје услови, који ће бити саставни део предрачуна, а по којима ће предузећа подносити понуде и изводити грађење дома.

По позиву Немачког посланства у Београду на другу Међународну конференцију „За искоришћавање воћа и грожђа без врења" одлучено је да се Посланству изјави захвалност на позиву, али да Друштво због оскудице у средствима на конференцију неће моћи де пошаље свога претставника.

По жалби г. Љубисава Р. Петковића из Пирота на рад 63 редовног годишњег Збора, одлучено је да се Министарству пољопривреде поднесе извештај са потребним податцима.

Да се прими знању изјава захвалности г. Др. Роберта Буриа директора Млекарског и бактериолошког завода у Либефелду у Швајцарској, поводом његовог избора за почасног члана Друштва.

25 седница (17-VI). Одлучено је: Да се г. Сими Крстићу из Теслића члану Подружине изда на кредит једна вршалица са геплом, пошто за обезбеђење пошаље уредну меницу.

Да се прими знању да је извршен редован месечни преглед касе и рачуна друштвених за месец мај т.г. и да је нађено стање исправно. Тако исто да се прими знању извештај о извршеним наплатама друштвених потраживања у току маја, као и биланс стања друштвене касе и имовине на крају истог месеца.

Да се Подружини у Косов. Митровици одобри кредит у роби за тек. год. у 10.000.— динара.

Да се штампање Тежака у времену од 1-VII до 31-XII т.г. уступи штампарији „Скерлић" као најповољнијем понуђачу.

Да се изврши набавка 20 ком. сумпор - запрашивача за лозу, 20 кгр. бухача у праху и 50 кгр. Носпразена.

Да се извести г. Цветко Лилић из Зајечара, да преко Друштва не може да набави тражени вагон плугова.

Да се крајем овога месеца изврши попис друштвене имовине и робе у циљу састављања полугодишњег биланса. Попис да изврше чланови Управе г.г. Никола Белобрк, Никола Петровић и Милош Николић, са паушалним хонораром од по 200.— динара.

Да се са прскањем лозе, воћа и цвећа у Београду престане пошто Друштво од овога посла има осетне штете. Сума од 125 динара, колико је остало од плаћања радне снаге и материјала, да се уступи служитељу Николи Шкундрићу на име накнаде за абање одела и обуће при раду.

Да се Пољопривредној подружини у Прељини бесплатно изда 20 ком. књига Земљорадникова читанка ради раздавања награда ђацима народних школа при свршетку школске године као дар Српског пољопривредног друштва.

Да се за приређивање пољопривредних изложаба, курсева, предавања и домаћичких течајева у овој години изда пољопривредним подружинама у справама, поучним књигама, семену и другом материјалу и у готовом новцу на име помоћи, овим подружинама:

1.	Краљево за курсеве, предавања и награђивање домаћинства	5.000.— дин.
2.	Пожаревац за предавања	500.— „
3.	Прељина „ „	300.— „
4.	Житковац за течај за младиће	300.— „
5.	Лебане за предавање и течајеве из воћар. и виноградарства	1.400.— „
6.	Алексинац за изложбу и предавања	2.300.— „
7.	Сребрница за сточарску изложбу	700.— „
8.	Зворник за сточарско воћарску изложбу	2.000.— „
9.	Петровац за сточарску изложбу и предавања	3.000.— „
10.	Свилајнац „ „ „ „ „	2.000.— „
11.	Чачак за општу изложбу и предавања	3.000.— „
12.	Рошци за предавања	200.— „
13.	Гор. Милановац за предавања	500.— „
14.	Пећ за предавања	500.— „
15.	Ђураковац-Исток за предавања	500.— „
16.	Деспотовац за изложбу, пред. и млек. курс	2.000.— „
17.	Љубовија за изложбу, воћар. калем. курс и предавања	2.500.— „
18.	Команица за домаћички течај	1.000.— „
19.	Пирот за изложбу и плетарски курс	5.500.— „
20.	Врњци за предавања и калемарски курс	800.— „
21.	Голубовац за предавања	200.— „
22.	Суботица — Палић за предавања	500.— „
23.	Стрмово за предавања	200.— „
24.	Забрђе — Петровац за предавања	200.— „
25.	Бранчићи за предавања	200.— „
26.	Зајечар за предавања и течај — курс	500.— „
27.	Рипањ за пчеларски течај	500.— „
28.	Ужице за изложбу, предав. и калем. курс	2.300.— „
29.	Пожега — Ужичка за изложбу и предавања	2.000.— „
30.	Доњи Крчин за сточарску изложбу	1.000.— „
31.	Приштина за сточарску изложбу и предав.	2.000.— „
32.	Сврљиг за општу изложбу воћарског и плетарског курса и предавања	2.500.— „
33.	Бабушница, за сточ. изложбу и предавања	2.000.— „
34.	Александровац Жупски за предавања	300.— „
35.	Бела Паланка за три калемарска курса и предавања	700.— „
36.	Ковин за предавања	300.— „
37.	Уб за калемарски курс и изложбу	3.000.— „
38.	Параћин за изложбу, курс и предавања	5.000.— „

39. Ивањица за предавања	300.—	Дин.
40. Лазаревац — Трстеник за предавања . .	200.—	„
41. Призрен за предавања	500.—	„
42. Мионица за изложбу	2.000.—	„
43. Ариље за изложбу и течај	2.500.—	„
44. Ваљево за изложбу, курсеве и предавања	3.000.—	„
45. Голобок за изложбу	1.000.—	„
46. Сремски Карловци за изл. курс. и предав.	2.000.—	„
47. Г. Топлица за изложбу (да се удружи са Мионицом	1.000.—	„
48. Коњух — Крушевац за плетарски курс .	1.500.—	„
Свега Динара	71.400.—	

У ову суму имају се урачунати и суме које су извесним подружинама од означених у току ове године дате на поменуте сврхе.

Прочитан је записник 4 седнице Одбора за грађење дома и по њему одлучено:

Да се прими знању да су одобрени планови за нови двуштвени дом и да се преко листова и непосредно позову предузећа и предузимачи да понуде за изградњу поднесу до 1. јула т. г. а за набавку и инсталацију централног грејања до 25 т. месеца.

Да се општини београдској исплати државна такса за одобрење планова у 55.500.— динара.

Да се елаборат предрачуна продаје предузимачима и предузећима по 200.— динара један примерак а за копије планова упућивати их овлашћеним архитектима.

Да овлашћени архитекти г.г. Савковић и Ивацић преконтролишу један примарак предрачуна и да га потпишу, а по том примерку да се евентуално изврши исправка осталих. Примерак са оригиналним потписима њиховим да остане у Друштву.

Да се г-ђи Славки Белцер на име хонорара за умножавање предрачуна за дом исплати 800.— динара.

Примљен је знању извештај г. Владе Петровића економа у пензији и редовног члана из Зајечара, да је као делегат Друштва присуствовао прослави четрдесето-годишњице земљорадничке кредитне задруге у Планиници.

По предлогу г. Николе Петровића одлучено је да се форсира предаја резолуције о плавом камену надлежним Министарствима.

По предлогу г. Др. Павла Вукасовића одлучено је да се пре рушења и селидбе фотографишу старе друштвене зграде и магацини и ставе у један албум.

СПРЕЧАВАЈУТЕ

ЗА ВРЕМЕНА РАЗВИТАК ПЛАМЕЊАЧЕ НА ВИНОВОЈ ЛОЗИ ДОБАР ПЛАВИ КАМЕН ЈЕ НАЈБОЉЕ СРЕДСТВО У БОРБИ ПРОТИВ ПЛАМЕЊАЧЕ УПОТРЕБИТЕ ЗА ТО ПЛАВИ КАМЕН ДОМАЋЕ МАРКЕ

ЗОРКА

ТРИЈЕРЕ са капацитетом до 900 кг. на сат производња ХЕТЗЕЛ Нове Шове основана у год. 1875.

ПОНУДЕ затражити од Српског Пољопривредног Друштва или КНЕЗ П. НОВИ САД.

Пољопривредна подружина у Старом Аџибеговцу, пошта и жељез. станица Велика Плана, има 1.500 кгр. селекционисаног семена пшенице сорте „Банкут". За цену и експедицију обратити се Подружини.

ДЕЛУЈЕ добро код оболења стомака јетара и бубрега. Помаже код артериосклерозе и хеморонда.

ОЛАКШАВА муке и болове код реуматизма и костобоље.

УБЛАЖУЈЕ оболења код месечног прања и мене.

ОТСТРАЊУЈЕ сметње од дебљања и чини витким.

Добија се само у оригиналним омотима у свим апотекама!

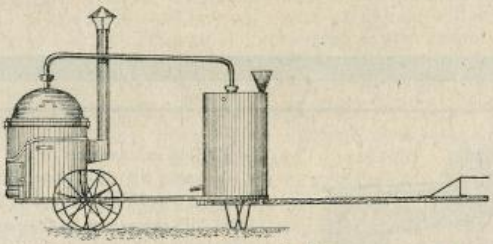
Рег. С. 19380|933.

Извештавају се подружине и чланови С.П.Д. да је извршена поруџбина ЕБЕРХАРТОВИХ ПЛУГОВА за јесењу сезону, а плугови ће стићи у другој половини месеца АВГУСТА т. г. Цене ће бити следеће:

Орнг.Ебер. плуг ЈОТА дин. 800.— ком,
„ „ „ СЕРВУС „ 860.— „
„ „ „ КОМЕТ „ 980.— „

Како су многе подружине и чланови у пролеће остали без плугова, то се препоручује свима *да још пре 1. августа резервишу* потребан број плугова, како не би и за јесењу сезону остали без њих.

Поруџбине ће се извршити ПО РЕДУ којим су примљене. Капару слати преко друштвеног чековног рачуна Бр. 50350, а подружине које имају уредан кредит (неисцрпљен) могу поручивати и на кредит (у одобреним границама).

Пољопривредниче купуј благовремено справе јер ћеш лакше зарадити паре

„Митри“ казан је технички најусавршенији за печење ракије, а кад се скине капак и лула служи за све домаће потребе, место улепљивања око капака и луле водом се затвара.

Подизање ручице за секунд се празни на својој пећи, израђен је од јаког електролит. бакра за алкохол, пећ и хладњак су од полиучеличног лима јачине 2 м. м.

Подизањем руде омогућава се лако кретање за све форме и величине машинских казана шаље бадава ценовник.

Творница прскалица и казана „Митри“

Браћа Ч. Трпковић — Крушевац

Штампарија „Скерлић“ М. К. Цветановића — Краљ. Наталије 12 Београд Тел. 20-732

Универзитетска библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 15 Београд, 1 АВГУСТ 1937 год. Год. 65.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

† *Српски патријарх Варнава.*

Ing. *Ђорђе Вакањац.* — Како најбоље треба употребити ђубрива.

Dr. *Павле Вукасовић.* — Житни жижак.

Ing. *Вукашин Тоскић.* — Потапање — поваљивање зелених калемова.

Мих. Видановић. — Израда белог сира.

Питања и одговори.

(Жутица-хлороза винове лозе; Пшенични пивац; Употреба калијум-перманганата противу пепелнице на виновој лози; Појава крвавог мокрења код говеде).

III земаљски воћарски конгрес у Марибору.

Конкурс за пријем ученика у Задружно винарску школу у Вршцу.

Пољопривредна предавања на радиу.

Некролог — † Владимир-Влајко Јаковљевић.

Извод из записника Управног одбора С. п. д.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно
Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.350. —
Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-709

СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ВАРНАВА

УМРО ЈЕ У ПОНОЋИ ИЗМЕЂУ 23 И 24 ЈУЛА ТЕК. ГОДИНЕ ПОСЛЕ ДУГОГ И ТЕШКОГ БОЛОВАЊА

Поглавар Српске православне цркве Патријарх Варнава родио се 29 августа 1880 године у Плевљима. Поред богословије у Призрену свршио је Духовну Академију у Петрограду (Русија).

Умро је пре но што је навршио 58 година живота. Његова прерана смрт превелики је губитак за Српску православну веру и цркву.

Блаженопочивши Патријарх Варнава, поред неуморног рада на развијању свести и љубави према цркви и вери, радио је много и у свакој прилици помогао рад свих хуманих и националних установа и организација а међу овима и пољопривредних. У знак признања за благонаклоност и указивање моралне и материјалне помоћи за приређивање I велике пољопривредне изложбе за Јужну Србију у Скопљу 1920 године, изабран је за редовног члана Српског пољопривредног друштва 1921 г.

Слава и вечан помен Патријарху Варнави.

Како најбоље треба употребити ђубрива

Раније је говорено о времену примене ђубрива. Данас ћемо да расправљамо о друга два, исто тако важна питања из области технике примене ђубрива, о дубини уношења ђубрива и о уношењу ђубрива у односу на положај према гајеној биљци.

Дубина уношења ђубрива. Дубина у примени ђубрива, такође, игра улогу при развићу биљака. Стручна књижевност о овом питању има до данас мало и недовољно података и радова. До сада се у погледу рационалне примене ђубрива највише пажње поклањало самој количини, његовој примени на јединицу површине. Али данас је важно, да се знају и општи принципи примене у погледу дубине. Прво од чега зависи та дубина уношења јесте сама грађа и продорност кореновог система биљке; затим се дубина мора управљати према другим условима развића (земљиште, клима). Од колико је значаја за примену ђубрива сама дубина његовог уношења, нека нам покажу ово неколико примера: Огледи, који су спроведени у Туркестану са памуком, показали су, да је дејство ђубрива у директној сразмери (зависности) са дубином његовог уношења. Уколико је већа дубина, утолико, при иначе истим условима, и принос расте. То, наравно, у дозвољеним границама према домашају кореновог система. Тако је, на пример, принос памука био при дубини уношења ђубрива на 5 см. 50 кг. на 1 хектару, при

дубини 10 см. 360 кг. а при дубини 15 см. 600 кг. по 1 хектару. Просечан принос памука 1 ха износи 150 кг. влакна и 380 кгр. семена. Слично важи и за друге културе. Овакав ефекат ђубрива може се тумачити и климатским условима и процесима у земљишту тога краја (Средња Азија), јер се услед великог испаравања јавља пењање горњих токова растворљивих соли на више ка површини. Тиме се хранљиви састојци могу, да доведу до зоне упијања од стране кореновог система. Горњи огледи с памуком показују нам, да и једна тако незнатна разлика дубине од 5 см. може да удвостручи дејство ђубрива. Пада, при том, у очи разлика положаја и промена удаљености хранљивих материја од зоне упијања (апсорпционе зоне) кореновог система. И најмања промена и колебање у погледу те удаљености, доводи до промене дејства ђубрива. Интересантни су у том погледу огледи са кукурузом (Америка) из којих се види да, ако се ђубриво унесе на дубину од 2,6 см. (1 палац) изнад семена у кућицу, не добива се никако повећавање приноса. Али када се оно унесе на исто одстојање испод семена, принос се повећава за око 30%. Највеће дејство постиже се, када се ђубриво постави по страни семена, чиме се принос може да повећа за читавих 65 до 70%. На сличан начин, извршен је још читав низ огледа у судовима и у пољу са разним биљкама (кукуруз, овас, пшеница и кромпир) и дошло се до закључка да се највеће дејство ђубрива јавља, када се оно уноси са стране и на једнаком одстојању.

Уношење ђубрива с обзиром на положај према биљци, јесте такође важно питање у техници примене ђубрива. Доказано је, да и најмања промена положаја и дубине ђубрива, у односу на биљку, изазива велике промене у приносу. Нажалост, ово још ни до данас није довољно разјашњено, а у пољопривредној пракси још је и данас примена разбацивања по површини (омашке), најобичнија и најраспрострањенија. Само се ретко, при гајењу скупоценијих култура (на пр. шећерна репа) употребљава ђубрење у редове. Омашке је немогуће једнолично расподелити ђубриво и губи

се доста у материјалу, што иде на уштрб рентабилитета. Отуда преимућство локалног уношења ђубрива и ђубрења у редове. У редове се ђубриво уноси комбинованом сејалицом, машином којом се истовремено сеје и уноси ђубриво до семена, јер на комбинованој машини спреда има сандук за ношење ђубрива, а поз ди је сандук за семе. Оваквом машином за сејање може се регулисати дубина у близини семена и ђубрива. И код нас имамо података о огледима вршеним са ђубривима (Мандекић, и Пољопр. Огледна станица у Топчидеру). Пример: оглед Мандекића са пшеницом; ђубрење је вршено вештачким ђубривима, принос у зрну је био: а) нећубрено (контролно) 17,5 товара по 1 хектару, ђубрено омашке 21,6 товара, ђубрено у редове 25,8 товара по 1 хектару. Са кукурузом је изведен још и оглед ђубрења у кућицу. Принос у зрну: а) нећубрено 22 товара, ђубрено омашке 28,8 товара, ђубрено у редове 29,6 товара, ђубрено у кућице 32 товара по 1 хектару. У Пољопр. огледној и контролној станици у Београду, вршени су огледи са ђубрењем вештачким ђубривима, али у циљу да се докаже само дејство појединих врста и комбинација ђубрења. Види се да се принос повећава, када се ђубриво уноси близу семена т.ј. у случају примене у кућице и у редове. Слично је и код других, такође, скупоцених култура, као што је памук, доказано примућство локалног уношења ђубрења. Најбоље је данас разрађено питање технике уношења ђубрива и његова примена у Америци. Сви тамошњи огледи истичу, такође, примућство локалног уношења према простом растурању по површини (омашке). При томе се не повећава само количина приноса, већ се, такође, побољшава и квалитет производа, развиће биљке се убрзава, отпорност према мразу повећава, а коренов систем јача, зрно и плодови се побољшавају.

Утврђено је да гнездасто (локално) уношењење ђубрива комбинованом сејалицом, скраћује период развића кукуруза. Ово је доказано на основи физиолошких промена у појединим ступњима развића биљке. Утврђено је да појава кончасто свилених жигова ку-

куруза, на парцелама локално пођубреним, наступа за 3 недеље раније, него на нећубреној, а за једну недељу пре него ли на површини ђубреној омашке. Применом локалног уношења ђубрива, не повећава се само принос, већ се појачава и отпорна снага биљке према спољним утицајима. Биљке пођубрене локално, одликују се, као што је напред речено, отпорношћу према мразу. Оне подносе за 1 до 2° C нижу температуру од свих других биљака. Ово је од значаја, особито, за пољопривреду у северним крајевима.

Многобројним спроведеним огледима из области технике примене ђубрива, особито у Америци, данас су детаљно израђени принципи те примене, који одговарају захтевима практичне пољопривреде. Тамо су се пољопривредне машине усавршиле. Изграђене су машине таквог типа, код којих се може регулисати како дубина уношења ђубрива, тако и погодно одстојање овог од семена. При таквом регулисавању морало се водити рачуна о типу земљишта, врсти ђубрива и природи гајених биљака. Биљке у различитим периодама свога развића захтевају и различите хранљиве материје за свој организам. Фосфорно ђубриво, које утиче на рано сазревање плодова, садржај беланчевина и јачину биљке, мора се уносити приликом сетве. Без овог фосфора, биљка не би могла добро да успева. За културе коренасто — кртоластих биљака потребно је да се изради комбинована машина са култиваторима. Сјајан пример тих комбинованих машина за сејање и ђубрење показују Сјед. Амер. Државе.

Шта је главни разлог тако великог дејства локалног уношења ђубрива и која су његова преимућства? У стручној књижевности до данас немамо довољно објашњења за то.

Многи истраживачи су дошли до закључка да се коренов систем биљке у ђубреном делу земљишта боље развија него у нећубреном. Отуд закључак, да је развиће корена управно сразмерно количини упијене хранљиве материје, одређене за повећавање приноса. Другим речима, уколико до извесних граница, има више ђубрива, утолико ће бити његово искори-

шћавање од биљке и принос ове већи. Сматра се да добро развијен корен у додиру своје активне зоне деловања са великом површином земљишних честица, може да узме и већу количину хранљивих материја.

Инж. Ђорђе Вакањац

Житни жижак

Љубодраг Јанковић из Велике Реке упутио је следеће питање:

Имам пшеницу од жетве 1935 и 1936 год. заједно у амбару. Пошто су се сада у њој појавили неки ситни мољци и једу је, молим за брзи одговор како и са чиме бих могао спречити ову штету, јер ће ми иначе сва пшеница пропасти.

Како ово питање интересује скоро све произвођаче пшенице, то одговор дајем у виду чланка.

Из постављеног питања не види се јасно која је штеточина, али више него сигурно да је житни жижак или гагрица, пошто је он понајчешћи код нас. Најбоље би било да се пшеница што пре очисти од буба, тј. најпре лопата па прорешета, да се све избушено зрневље и бубе избаце, а затим прода.

Постоји и један други, много сигурнији начин чишћења пшенице помоћу течности која се зове *сумпоругљеник* и чије су паре отровне. Са сумпоругљеником пшеница се чисти на следећи начин: сипати пшеницу у буре или бачву и на сваких 100 кг. пшенице узети 30 гр. сумпоругљеника и просути у пшеницу, а затим одмах што боље покрити отвор са неколико поњава и ставити одгоре даске да се паре не разилазе. Оставити све у миру најмање 24 часа, а после разастрти пшеницу да се проветри, и тријерисати да се уклони сва нечистоћа. Веће количине пшенице могу се очистити ако се разастру по поду али да слој не буде дебљи од око ½ метра, па се испрскају са сумпоругљеником, рачунајући по 50 грама на 100 кг. пшенице, одмах добро покрију добрим простиркама и оставе најмање дан-два, а после тријеришу.

При употреби сумпоругљеника мора се бити врло пажљив, пошто су његове паре јако запаљиве, те се сав посао мора обављати што даљу од ватре и, разуме се, при раду се не сме пушити.

Али није довољно очистити само пшеницу, већ се и сам амбар исто тако мора добро да очисти, а то је већ тежи посао. Пошто се штеточине крију у све могуће пукотине и ћошкове, потребно је:

1. очистити што пажљивије сву нечистоћу, из свих ћошкова, нарочито остатке пшенице;

2. избацити напоље све вреће, асуре и друге поњаве и добро их истрести и попарити кључалом водом;

3. залепити све пукотине у зидовима и таваници и окречити амбар. Најпре направити густо кречно млеко и у њега сипати петролеума лагано и добро мешајући, па тек затим додати осталу потребну воду; на 100 лит. кречног млека узима се 5 лит. петролеума;

4. орибати под са јаким цеђом;

5. извршити сумпорисање амбара. Олепити добро све отворе хартијом и запалити у амбару по 3 кг. сумпора у праху на сваких 100 кубика запремине. Олепити затим и врата и оставити најмање 24 часа, а затим проветрити. Пре паљења сумпора унети у амбар и све вреће, простирке, асуре итд. Да би сумпор боље горео, додати му чилске шалитре — отприлике 200 грама на 3 кг. сумпора.

Dr. П. Вукасовић

Потапање-поваљивање зелених калемова

Познато нам је, да је зелено калемљење у великој примени у нашој земљи, како за подизање нових винограда, тако и за попуњавање празних места у винограду. Поред осталих разноликости при зеленом калемљењу, постоји разлика и у висини спојног места, тј. калемљење се врши у разним крајевима, на различитој висини. У главном постоји ниско и високо калемљење. Ниско калемљење се примењује у Далмацији и Херцеговини. Обично се врши између другог и тре-

ћег зглавка на подлози. Спојно место дође на 10—15 см. изнад земље. На чокоту се калеми један ластар из кога се ствара глава чокота 15—20 см. изнад земље, што је са обзиром, да се тамо виногради не огрћу, повољно за начин одгајивања. У овом случају не врши се потапање калемова.

Високо калемљење обавља се у свим осталим крајевима, где је у примени, као што су Србија, Срем, Банат, Барања. Висина спојног места креће се од 40—80 см., изнад земље, што зависи од дужине чланова подлоге и момента калемљења. Ако се исто врши раније, спојно место је ниже и обрнуто, ако се калемљење обавља касније спојно место је више.

Зелени калемови, поготову високи, морају се брижљиво неговати. Ту долази попуштање веза, чишћење изданака, који ометају пораст ластара из окца вијоке, затим везивање ластара за колац, да га ветар не би одлепио. У даљу негу долази чишћење-закидање заперака и залемење самог калема, да би се убрзало његово сазревање. Нарочито се мора пазити да се калемови сачувају од пероноспоре, која може јако да их оштети и да их остави зелене. Једном речју треба настојати да се изврши што боље сазревање, односно здрвењавање калемова.

Међутим то се сазревање често спречава раним потапањем. Познато је да се при високом зеленом калемљењу мора вршити потапање-поваљивање калема. Исто се састоји у томе, да се око самог чокота ископа рупа. Чокот се полако обори у рупу, али пажљиво да му се доње жиле не покидају. Калем се пак пажљиво увије у рупи и изведе на одређено место, из земље, уза сам колац, тако да му спојно место дође изнад површине земље. Привеже се уз колац, ореже на 1—2 окца. Рупа се затрпа, трошном земљом нагази, па се калем загрне и направи хумка.

Потапање треба обављати, пошто је лишће опало, када се предпоставља да је калем сазрео-здрвењен. У неким нашим крајевима ово се потапање врши много раније крајем јула, у току августа и септембра. У овом случају се орезивање и огртање врши доцније. То је

велика грешка, чија је последица често краћи век чокота. Зелена подлога, која дође у земљу тешко сазрева. Ако наступе кише може у влажној земљи иструлити, а и без кише може подлећи другим болестима. У последње време много се пише о једној новој болести, или о групи болести, које су се појавиле и у нашој земљи, у Фрушкој Гори и Словеначкој под именом: црна сржна болест, рак, Court noué итд. Према досадашњим испитивањим, изгледа да тој болести лакше подлежу виногради подигнути зеленим калемљењем. Ово се доводи пак у везу, што се често врши потапање недовољно сазрелих-здрвењених калемова, који су у земљи слабо отпорни. Калемљењем се у извесној мери успорава сазревање подлоге те услед недовољне физиолошке зрелости ослаби и отпорност калемова против разних болести. Ово се дешава и када је потапање извршено доцније, а поготову ако се исто врши раније.

Раним потапањем не само да се омета здрвењавање подлоге у земљи, већ се омета сазревање надземног дела, пошто се исти спусти сувише ниско, те дође у сенку, суседних чокота, као што је случај при попуњавању винограда зеленим калемљењем. На овај начин калем лакше подлеже пероноспори, умањује се исхрана чокота, која је најважнији услов за нормално сазревање лозе.

Све наведене чињенице говоре за то да се потапање калемова не сме вршити рано, тј. докле калем није сазрео, док се није здрвенио, а што не бива пре опадања лишћа када пак треба извршити потапање да калемови не би измрзли.

Ing. **Вукашин Тоскић**

Израда белог сира

На ограницима Старе Планине последњих неколико година изради се преко лета око 10.000 канти белог сира у главном од овчег млека, местимично у саставу козјег са 5—8%. Сав тај сир нађе пређу у нашој

држави. Београд сам потроши годишње преко 1.000 канги овог сира. По општој оцени потрошача овај је сир пријатног укуса, довољно је мастан, и ако се пази очува се неискварен не само неколико месеци, већ ако се топлих дана држи у хладњачи и пази на остале услове, и неколико година. Његова се израда сваке године побољшава и увећава на рачун производње качкавања, Надати се да трговина овим сиром буде упућена и у иностранство, што за сада није случај.

Да би читаоце „Тежака", упознали са начином његове израде, изнећемо овде све радње онако како се оне овога лета обављају на многим бачијама (сирарама) разасутим по ограницима јужне и југоисточне стране Старе Планине, у главном у срезовима нишавском и царибродском.

Пре свега ваља знати да се бели сир не израђује више онако како је то било у раније време, ни онако како је било од пре само 10 година. Његова се израда данас индустријализирала. Стари нису знали, или нису хтели да знају за: термометар, лактодензиметар, сепаратор, модерну бућкалицу, пресу са завртњима, калупе за сир, вештачко сириште и т. д. Отуда је њихов производ био разноразан, а квалитет слаб. Сада се та роба све више типизира и подешава према захтеву пијаце. Недостају само још модерне хладњаче у извозничким центрима, али ће вреном и то доћи.

Да пређемо сада на прераду млека у сир. Млеко је као што напред рекосмо са 92—95% овче, а остало козје; ретко где је само овче. Пашњаци где стока обитава, налазе се на 1.000—1800 м. висине где је трава хранљива, лисната, цветна и мирисава; вода бистра као кристал, хладна (нпр. на „Царевој чесми", а и на многим другим изворима, само 4° С топла). Отуда долази масно и густо млеко.

Примање млека у бачији и загревање. — Ујутру сточари доносе млеко у бачију (сирару) где мајстор сваку канту млека прегледа и измери лактодензим-тром (по Квевену на 23.5° С, 33—35° густине). Исправно млеко мери на ваги, забележи у књигу, а затим сипа преко чистих и опраних цедила којих је на броју 8—10

(горње и доње од јуте, а остала од ређег американа) у казан величине око 400 л. начињен од ферк-цинка, или бакра па калајисан, који се свагда пре употребе врелом водом пари, као и сви остали предмети који са млеком и сиром у додир долазе. Казан са млеком утури се сада у други већи казан који стоји на огњишту и испод којег гори ватра, који је за $^1/_4$ напуњен водом. Млеко се тако у дуплом казану (које вода предваја) на тихој ватри загрева до 70° С и стално дрвеном мешалицом меша да не загори, а и да се не провари „просече". Чим термометар, који мајстор стално држи у руци, покаже горњу топлоту, млеко се из казана разлива (загриба) у чисте канте и ове спуштају до пола у хладну воду да се разхладе на 30—32° С. Доскора ово загревање млека пре потсиравања није вршено. Међутим од 2—3 год. пракса је показала да се загревањем не само млеко стерилише већ постаје гушће за 1·5—2°, а сир је маснији, укуснији и боље се чува. Приговор да се загревањем уништавају неки од витамина отпада, јер се од сира (као и од хлеба, меса, крављег млека) тражи маст и беланчевина којима сир обилује — а те друге витамине тражити у воћу, поврћу и сл.

Потсиравање. Охлађене канте млека на означеној топлоти сипају се у исти казан у коме је млеко загревано, пошто се претходно опере. Сада се узме вештачке маје у прашку марке „Данна" Копенхаген, на 100 л. млека ако је спољна топлота 18—20° С и млеко густо (јер је оно с пролећа ређо) $1^1/_2$ мала кашичица, у противном при топлијем времену, а млеко је ређе, само једна, и раствори у 1 л. слане воде („соломура). Пошто се млеко дрвеном справом „крсташем" размеша, растворена се маја полагано у млеко улије па казан озго чистим опраним цедилом покрије. Потсиравање се изврши за 1—2 часа (топлих дана брже, хладнијих спорије). Крајем лета кад трава сазри дешава се да се чисто овче млеко не може услед масноће никако да потсири. Тада се мора да разреди водом. Тих дана козје млеко доће као поручено — неопходно.

Пресовање и преливање пресолом. — У једном крају сираре намести се тз. „текне“ начињено од дебљих чамових дасака, подигнуто с једне стране 80, а с друге 70 см., дужине 3 м., а широко 1.20 м,, ограђено даскама високим 20 см. На нижем је крају рупа за одливање суротке. У ово текне поставе се 3 калупа скована од по 4 чамове даске, дужине у квадрату 80 см. а висине 15 см. Преко калупа се развију цедила од ређег платна. Калупи су на нижем крају подигнути клинчићима ради цеђења суротке. Мајстор захвата великом цинканом кашиком потсирену масу и равномерно слаже у калупе. Потсирена маса тада јако потсећа на кисело млеко. Калупи се пуне највише до 12 см. висине. Затим се сирна маса у калупима оштрим дрвеним ножићем искриже тако уздуж и попреко, цедила превежу и преко њих ставе чисти дрвени капци који су од калупа мањи те у њих улазе, па лагано рукама притискују да се суротка издвоји. После неколико минута на капке се стави терет (одмерена неколико камена), у почетку 1 од око 20 кгр. тежине, па затим и други од око 30 кгр. на сваки калуп. Ова тежина остаје на капцима докле суротка отиче (око 3/4 часа), а после се терет скида, капци подигну и цедила одвежу те још једном оштрим дрвеним ножем сирна маса у калупима уздуж и попреко танке искриже, цедила превежу, а калупи изваде ради лакшег отицања суротке. Преко превезаних цедила стави се пређашња тежина и сачека понова 30—40 минута ради цеђења суротке. Тада се терет скида, и пошто је груда прилично очврсла, сече сада у што правилније коцке-кришке, величине 10—12 см., а дебљине 6—7 см. Засебно се у дрвеној каци спреми пресол (доцније, пошто у њему сир стоји то се зове „соломур“) од обичне хладне воде и морске соли. У 100 л. воде раствори се 16—18 кгр. соли, густине да свеже јаје у њему плива. Ова проба јајетом (јер немају апарата за со) сваког дана врши јер се доцније количина соли у пресолу смањује (упија је сир) те се повремено мора додавати.

Пресол се сада сипа преко кришака у текне, по-

што се рупа за одлив сурутке затвори, да ове у њему огрезну, и преко сваке кришке, колико се може прстима да захвати, мете грубо уситњене морске соли. Цедила се затим извуку, а кришке пажљиво рукама раставе. Кришке остајуу пресолу 24 сата.

Ређање сира у канпама и врење сира. Нове канте за чување сира набављају се из фабрика (за сада из Новог Сада), а узимају се и оне од петролеума само се претходно отворене морају држати у врелој пећи за печење хлеба 2—3 сата, а затим се перу врућом и хладном водом. Канте од зејтина перу се содом, а после водом. У задње време уместо канти чини се покушај са употребом дрвених чабрица, те ће искуство показати хоће ли оне моћи канте заменити. Пошто је прошло 24 сата од како су кришке у пресол стављене, ваде се и ређају у канте. Лети кад је време топло сваког дана по 1 ред да не би врење сира нагло наступило и сир добио накисео укус, а и због тога да се кришке не би једна за другу слепиле. Другог дана дода се још по један ред и тако до краја док се за 5—6 дана не напуне. Ако је време хладније, испод 18°C, канте се одмах пуне до врха. Напуњене канте младим сиром, оставе се у засебно одељење а превирање (сазревање), а после 24 сата сир се у њима притисне чистим дашчицама да у свом пресолу огрезне. Врење је завршено топлих дана за 15, а хладнијих за 20 дана. Преврели сир у кантама слегне се за 1/4 пустивши пресол, те канте после тога времена треба допунити истим преврелим сиром, преношењем кришака из једне канте у другу, и истим их пресолом прелити.

Затим се канте леме калајем па или остају ту до јесени, или носе у хладан и промајни магацин, одакле се шаљу на продају.

Затворене канте докле се држе у сирари, а и доцније у магацину (хладњачи), *морају се у почетку за месец — два, свакоког трећег дана окретати тако да сир не лежи на једној страни јер би канте при врху услед празнине која се увек по мало јави, за-*

рђале и сир покварио. После тог времена, канте се окрећу недељно једном.

Од 100 л. млека добија се априла, маја и јуна месеца 25, а јула, августа и септембра 32 кгр. преврелог сира, и ни мало масла јер је добивена сурутка сасвим посна и стога се она употребљава за храну свиња, или се од ње кува тз. „вурда" за јело људи.

Као и за качкаваљ, и за израду белог сира, морају да буду мајстори искусни, те би их све ваљало подврћи стручном практичном испиту и способним издати дипломе, као што се то чини у неким суседним државама. За извоз у иностранство било качкаваља, било овог сира, треба завести контролу (ње сада нема), слично извозу осталих земаљсхих производа.

Мих. П. Видановић

Питања и одговори

Питање: Имам виноград засађен пре неколико година - присаћиван, па ми сада у томе винограду настала некаква појава жутог лишћа на поједином чокоћу, и то унакрсно по свему винограду, овде онде по неки чокот. Од чега ово може да буде и чиме се ово може лечити; какве су последице? Молим за обавештење.

Здравко П. Бојовић,
Земљорадник из Такова

Одговор: Појава жутог лишћа на чокоћу у винограду је болест која се зове *жутица или хлороза.* Она се појављује у винограду, подигнутом калемљењем на америчкој подлози, када та подлога (лоза на којој се при сађењу врша) није изабрана како је требало, то јест није изабрана с обзиром на каквоћу земљишта на коме се виноград сади. Јер, све врсте и сорте америчке лозе за подлогу не издрже у подједнакој мери кречњак ако га у земљи има, већ су извесне мање отпорне према кречњаку. И ако се деси да се за подлогу узме америчка лоза (Рапарија, Рупесатрис и др.) која је слабо или слабије издржљива према кречњаку, а у земљишту на коме се виноград подиже има кречњака онда виноград мора страдити од *жутице — хлорозе*

Да ли ће се хлороза испољити у јачој или слабијој мери зависи од количине кречњака у земљи, његове растворљивости, влажности земље и др. Што је више кречњака у земљи,

што је он растворљивији и земљиште влажније, а подлога ам. лозе према кречњаку неотпорнија, утолико ће болест хлороза бити јача.

Болест ова запажа се по слабом и закржљалом порасту чокоћа и губитку лисног зеленила; лишће је, пре свега, било местимично, било по целој својој површини, *зелено - жућкасто*, затим постепено оно постаје *жуто* и најзад *беличасто*, оно је између својих ребара често пута спржено. Пораст целог чокота нагло опада, он закржља, почне да вене и осуши се.

У почетку обнове винограда на подлози америчке лозе од ове болести пропадали су виногради у читавим виноградарским областима. Сада пак та је појава ретка и изузетна. Ми сада имамо подесних и отпорних сората америчке лозе за подлогу за сва, па и најкречнија виноградска земљишта. Али коју ће сорту подлоге виноградар да изабере приликом сађења винограда, треба да му одреди његов срески пољопривредни референт, а не он сам. Референт ће му испитати земљиште и према земљишту одредити сорту подлоге. То апсолутно мора да се ради. Иначе штете су огромне.

Кад је хлороза местимично и у мањој мери, тада је овако сузбијати.

Најбоље средство противу хлорозе (жутице) на лози је *сулфат-гвожђа* или како се још зове *зелена галица* (кара боја).

Кад с јесени отпадне лист, на хлоротичном чокоћу треба зреле ластаре који ће служити за будуће резнике и кондире, скратити за 20 до 30 см. Све остале орезати и са чокота уклонити.

После овога начинити раствор зелене галице. Јачина раствора да је 30 до 40 килограма зелене галице на 100 литара воде. Тим раствором, помоћу крпе, натакнуте на штапић, премазивати све пресеке на чокоту.

Примећено је да овај раствор сагорева пупољке на које течност пада. Зато се ластари за кондире и резнике само скраћују (остављају дужи но што треба) па се на пролеће правилно орежу.

То је најсигурнији начин лечења хлорозе. Он је доста скуп и треба сваке године да се врши.

Може и да се око свако хлоротичног чокота откопавањем начини „чинија“, па да се у њу наспе раствор зелене галице рачунајући на сваки чокот по 100 до 150 грама.

Може да се раствором зелене галице у количини од 1 килограма на 100 литара воде за време лета и вегетације прска пожутело лишће, од чега ће убрзо позеленети. Јачи раствор не сме се употребљавати, јер ће испржити лишће.

То су мере за нужду. Главно је да се врши правилан избор сорте америчке лозе за подлогу, те да не дође до појаве хлорозе.

Ник. Ж. Петровић

Питање: Имам једну њиву засејану пшеницом, чије су класове сада напале некекве бубе средње величине, са дебелим и тврдим крилима. Бубе испијају зрна и има их много, од један до пет комада на сваком класу. Ове бубе до сада се нису никако појављивале. Од чега се производе и чиме се могу потаманити. Грдну ће штету да ми направе. Шаљем Вам бубе да их видите и да ми дате обавештења.

Здравко П. Боровић,
земљорадник из Такова

Одговор: Буба коју сте послали зове се пивац и познати је штеточина пшенице. Нарочито су честе у Поморављу и Стигу, а у Вашем крају до сада сам их ретко и у мањем броју налазио.

Бубе се хране, као што сте добро запазили, још млечним зрнима у класу, која делом испијају или изгризу и тако упропасте. На класју ћете видети многобројне парове и оплођене женке одлазе у земљу да снесу јаја. Из истих убрзо излазе мали црвићи и хране се жилама пшенице док не иструну, а затим жилама корова. До јесени израсту, и тада се повлаче још дубље у земљу да се претворе у луткице, а идућега пролећа у бубе.

Где се буба једном појави остаје понајчешће за увек и сваке године има је у мањем или већем броју. Најбољи лек против ње је да се одмах по жетви стрњика угари, јер се на тај начин црвићи и јаја излажу сунцу и одузима се храна црвићима. У току лета чим се њива затрави, угарење би требало поновити.

Други лек је плодоред. Буба напада пшеницу и ако се она из године у годину гаји на истом месту, буба ће се све више множити. Дакле увести најмање двогодишњи, а још боље трогодишњи плодоред.

Препоручује се и скупљања буба помоћу мрежа које сваки лако може сам направити. Од прута или још боље од жице направи се обруч привеже за штап и мрежа је готова. Са њоме могу деца да скупљају и уништавају бубе и да тако смање осетно штету.

Dr. **П. Вукасовић**

Питање: Овде у нашем месту и околини примећена је плесан на грожђу услед честих киша.

Неко је препоручио да се са раствором хипермангана — 125 грама на 100 лит воде — пере грожђе помоћу прскалице.

Молим за обавештење по овом питању.

Васа Динић, књижар
из Врање

Одговор: Тешко је дати тачно обавештење по овом питању, пошто се не зна права природа запажене плесни. Плесни на грожђу могу проузроковати више врста гљивица: Oidium Tuckeri (пепелница), Botrytis cinerea (сива плесан) и Plasmopara viticola (права пламењача) Добар познавалац би могао лако да установи која је врста у питању. Али код нас често се брка појава беличасте навлаке на младом грожђу, коју изазива гљивица проузроковач пламењаче, са брашњавом плесњивом скрамом коју ствара Oidium-пепелница. Отуда могу настати и погрешке у сузбијању ових болести. Мени су познати случајеви где је овај специјални облик пламењаче на грожђу сматран као пепелница, што је имало за последицу погрешну и неуспешну одбрану.

Ако је плесан која се појавила у околини Врања права пепелница, онда употреба хипермангана (калијум перманганата) може дати добре резултате.

У пракси хиперманган је употребљаван у борби противу пепелнице-оидиума за време хладних и кишевитих дана, када запрашивања сумпором немају готово никакво дејство. Хиперманган у раствору од 200—250 грама на 100 лит. вода уништава пепељасту навлаку, која се нахвата на површини грожђа и лишћа. Само, да би акција његова била потпуна потребно је да заражени органи буду добро наквашени. Доза од 125 гр. на 100 л. воде сматра се као недовољна нарочито код јаче заразе.

Према томе, противу пепелнице се може са сигурношћу употребити хиперманган, али да би се осигурао успех не сме се узети мање од 200 гр. на 100 л. воде.

Пошто је дејство раствора хипермангана краткотрајно, то после примене овог средства треба обавити запрашивање лозе сумпорним прахом, који ће спречити нове заразе.

Dr **Млад. Јосифовић**

Питање: Имам једну краву длаке сиве. Купио сам прошле године. Продавац ми је том приликом казао, да је крвопишљива. Ја сам се надао да ће се излечити пошто би код мене имала добру негу и тимар и довољно паше — али све без успеха. Млека ми додуше даје дневно 10 литара. Млеко је доброг квалитета. С тога ми је жао да је продам. Исти ми је продавац казао, да је ова болест наступила зато што јој није одмах потражио бика када је тражила. Од тога дана много се променила и пропишала крв. Да ли је од тога не могу да знам. Зато молим друштво да ми у Тежаку да одговор, како ћу је моћи излечити и откуд та болест потиче.

Пантелија Миленковић

из Дедоваца

Одговор: Појава крвавог мокрења код говеда није ретка, јер се многе болести говеда праћене овом појавом. Тако се појављује крвава мокраћа код оболења од прострела-бедренице, даље код пироплазмозе-маларије болести узроковане ситним клицама, које се налазе у крви животиња а преносе их крпељи. Крвава мокраћа појављује се и код упале бубрега, мокраћне бешике и водопуста. Повод може бити још и храна богата на једној киселини-оксалној и различити црви у бубрезима и мокраћној бешици, као и рак мокраћне бешике. Из свега овога видимо, да се по самој појави крвавог мокрења не може установити природа оболења а према томе ни односно лечење препоручити. Већина ових горе наведених оболења дају се у датом случају искључити обзиром на податке које нам питач пружа. Ретка су наиме оболења која имају за последицу тако дуготрајно крвомокрење.

Код прострела је крваво мокрење краткотрајно, највише пар дана јер је и сама болест кратког тока и обично за 1 до 7 дана завршава угинућем или пак оздрављењем, што је веома редак случај.

Код пироплазмозе-маларије, болести коју преносе крпељи крваво мокрење може дуже трајати али животиња за то време почне мршавити, постаје слабокрвна и коначно добије жутицу. Ако се благовремено и правилно не лечи наступа смрт-угинуће.

Код упале бубрега и мокраћне бешике обично не долази до дужег крвомокрења јер, или наступи оздрављење или упала узме други правац и пређе у гнојну упалу, када се мокраћом и гној излучује па је због тога мокраћа замућена, густа и место прозирне, жуте боје сиво зеленкасте или смеђе боје.

Код оболења водопуста, матернице и других делова полних органа крварење се примећује обично независно од мокрења. За време мокрења излази мокраћа само у почетку мало црвено обојадисана а после има свој нормалан изглед.

Највероватнији узрок у датом случају може бити или сама храна, или црви у бубрезима или мокраћном мехуру или рак мокраћног мехура. Како лечење зависи од саме природе болести и од узрока, који су болест изазвали не можемо у овом случају ништа препоручити сем, да се сопственик обрати најближем ветеринару, који ће прегледом мокраће и прегледом болесника моћи лако и тачно установити праву болест и даље наредити шта треба.

Нека сопственик проба променити храну. Можда лежи узрок у самој исхрани. Топле облоге око трбуха тако исто су за препоруку. **Ф. М.**

Питање: Љубисав Стевановић из Америка у своме писму, које је послао Српском пољопривредном друштву у Београду, навео је:

„Да он трпи штету на својој њиви од хлада, који му причињава суседов забран, но који постоји од много пре времена, него што је он почео своју њиву обрађивати и да он сам не памти одкада забран постоји.

Молио је за обавештење, на какав начин може тражити накнаду штете, коју му сусед хладом свог забрана причињава.

Одговор: О накнади штете прописано је у тридесетој глави Грађанског Закона. Да би неко за накнаду штете одговарао и био дужан и да је накнади, потребно је, да је штета његовом кривицом причињена. Право на тражење накнаде штете од проузроковача, не мора бити у радњи туженог ни зле намере ни небрежења, но је потребно само, да је штета учињена и да ју је тужени причинио. Према томе, то што се хладом суседовог забрана причињава штета на њиви молиочевој, не може за ову штету одговарати, нити је дужан накнадити сопственик забрана, јер он уживајући право сопствености на свом забрану, није прекорачио границе свога права уживања нити је свом кривицом ову штету на молиочевој њиви проузроковао ни без зле намере а још мање небрежењем или злом намером. На против, закон даје сваком права, да све ствари, сва покретна и непокретна добра, као и права, која му припадају, ова по својој вољи може уживати и са њима по својој вољи располагати. Но, ако би ипак оштећени желео да поведе парницу код надлежног суда, изглед на успех је сумњив а то зато, што ни по Грађанском Закону а ни по неком специјалном Закону, не постоји законски пропис под који би се могао подвести овај случај накнаде штете. Но не само то, да не постоји таквз законски пропис, но не постоји ни законски пропис на основу кога би се имао расправити неки случај сличан случају овакве врсте накнаде штете као што је овај причињен хладом суседовог забрана њиви оштећеног молиоца.

Оштећени молилац и сопственик њиве, могао би се само користити по §§ 282 и 283 Грађанског законика у толико, што има права, да жиле суседовог дрвећа у својој земљи, да пресече и гране на своју земљу наведене да скреше али не и да их присвоји, јер закон о томе ништа не говори, те стога би требало разумети, да жиле и гране имају остати у својини онога, чији је забран. Што се тиче плода, ако са суседова дрвета отпадне на њиву оштећеног, припада оштећеном а господар дрвета односно забрана, није властан тражити га.

Стога, са свега напред изложеног, ако би се накнада штете тражила судским путем за изнети случај, изгледа за успех у парници, не би могло бити, мада је за сваког довољно јасно, да сопственик својим забраном причињава штету на њиви оштећеног молиоца, те молиоц нема могућности да на неки начин тражи, да му је, сопственик забрана накнади, већ је има сам сносити.

Б. Кр. Ђ.

III Земаљски воћарски конгрес у Мирибору.

Управни одбор Српског пољ. друштва одлучио је да се ове године одржи воћарски конгрес у вези са воћарском изложбом, коју организује Воћарско повртарско друштво на Љубљане последње недеље месеца октобра у Марибору

I

Отварање конгреса извршиће се 24 октобра т. г. у 10 часова пре подне. Конгрес ће трајати један дан. Локал за држање конгреса одредиће Воћарско и повртарско друштво у Љубљани, а који ће се објавити доцније.

II

На конгресу ће се претресати и одлуке донети по овим питањима:

1. *Трговина свежим и прерађеним воћем и њени изгледи за будућност.* Референти г. г. Ђорђе Перин, Воја Петковић и претставник Завода за унапређење спољне трговине.

2. *Обнова воћњака облемењивањем воћака путем прекалемљивања.* Референт г. Др. Младен Јосифовић.

3. *Начини пропаганде за примену инсектицима и фунгицида у воћарству.* Референти г. г. Др. Павле Вукасовић и Др. Жељко Ковачевић.

4. *Циљ и задатак планскога воћарства.* Референт г. Јосиф Приол.

III

Да би се рад конгреса употпунио и донели закључци и по осталим важним, али чисто стручним питањима, одмах после конгреса, 25 октобра одржаће се конференција стручњака и преставника државних и бановинских пољопривредних установа на којој ће имати да се претресу ова питања;

1. *Преоријентација постојећих бановинских расадника и усавршавање особља у правцу практичног воћарства.* Референт г. Милутин Никетић.

2. *Питање плодореда у расадницима.* Референти г. г. Стева Лукић и Ф. Межан.

3. *Могућности и организација воћарског огледног рада на бановинским пољопривредним установама.* Референт г. Милан Марсић.

4. *Кратак историјски опис словенског воћарства и поглед на данашње воћарство у Словенији.* Референт г. Франц Вардјан.

5. *Расадници у Словенији, садање стање и могућности унапређења воћарства.* Референт г. Иван Долиншек.

Конференција ће се отворити у 91/2 часова.

Вођење конференције биће препуштено Министарству пољопривреде.

IV

Уз конгрес поред конференције по могућству приредиће се информативна земаљска изложба најбољих јесених и зимских сората јабука, крушака и шљива у свежем стању и ораха.

Које ће врсте и које сорте и у којим количинама да се изложе, одредиће Министарство пољопривреде и Пољопривредна одељења банских управа.

Уређење ове изложбе извешће Пољопривредно одељење Банске управе Дравске бановине у споразуму са Воћарско-повртарским друштвом у Љубљани.

V

Референте за конгрес и конференцију ангажује Друштво и оно ће им накнадити путне трошкове и дневницу. Друштво ће поднети и трошкове око штампања рада конгреса. Трошкове за информативну изложбу сноси Министарство пољопривреде и пољопривредна одељења банских управа.

КОНКУРС

за пријем ученика у Задружно-винарску школу у Вршцу

Управа Задружно-винарске школе Дунавске бановине у Вршцу примиће ове године 30 ученика бановинских и приватних питомаца. Сваки ученик било бановински, било приватни питомац, мора испуњавати следеће услове:

1) Да није млађи од 15 година, што доказује **крштеницом.**

2) Да је свршио неку нижу или специјалну пољопривредну школу што доказује **школском сведоџбом.** У недостатку таквих примаће се и они са најмање 2 разреда гимназије или грађанске школе па и они са основном школом, а који су радили у виноградарству, подрумарству и задругарству што доказују сведочанством и уверењем.

3) Да је здрав и телесно добро развијен, што доказује **лекарским уверењем.** Поред уверења вршиће се лекарски преглед у школи.

4) Да је доброг владања, што доказује **општинским уверењем,** ако је ван школе провео најмање годину дана.

5) Да је првенствено са територије Дунавске бановине.

6) Приватни питомци, поред наведених докумената прилажу и писмену **обавезу** родитеља или старатеља, потврђену од власти да ће школарину плаћати за 3 месеца унапред.

7) Бановински питомци прилажу писмену обавезу родитеља или старатеља потврђену од власти, да ће школи надокнадити све трошкове, ако исту својевољно напусте.

Сваки младић, који жели бити бановински питомац мора се јавити ради избора свом среском начелнику односно градском начелству, преко пољопривредног референта, до **20 августа** или се може до 25 августа непосредно јавити молбом Управи ове школе.

Молба било за пријем бановинских било приватних питомаца мора да буде таксирана са 10 динара бановинске таксене марке. Бановинске марке могу бити оне бановине са чије територије молба потиче.

Поред бановинских питомаца управа ће примити и приватне ученике, који се школују о свом трошку. Ко жели да буде приватан питомац, треба да поднесе молбу са потребним прилозима непосредно Управи школе, најдаље до **25 августа о. г.**

Ученици који буду изабрани за бановинске питомце имају од Краљевске банске управе кроз цео школски течај бесплатно: стан, храну, огрев, осветлење, лекове и лекарску негу а прибор за учење, обрасце за књиговодство, одело, рубље и обућу морају набављати сами.

Приватни ученици ће становати и хранити се заједно са бановинским питомцима и имају све што и ови а за своје издржавање имају да плаћају месечно 150 дин.

Поред бановинских и приватних питомаца примиће се неколико **државних** питомаца из осталих бановина. Ови морају испуњавати исте услове као и бановински питомци. Добијаће од Министарства Пољопривреде 150 динара месечно, којом ће сумом плаћати школи издржавање као приватни питомци.

Школа је интернатски уређена.

Исправка

У броју 14 Тежака од 15 јула стр. 511 у чланку „Надим" десила се штампарска грешка у дози-количини лека, а која може да има врло рђавих последица. На име, стављено је да се узима Magnesiae ustae 200 а треба узети 20, а Liquor ammonii caustici 600 а треба само 60. Молимо читаоце да ову исправку приме на знање,

Уредништво

Пољопривредна предавања на радну.

У току месеца августа, преко београдске радио-станице биће одржана следећа предавања из пољопривреде:

1/VIII *Павле С. Петровић:* Подизање шљиве изданцима

8/VIII — *Драгомир Грујић:* Сточарске задруге и њихова улога на унапређењу замаљског сточарства.

15/VIII — *Милосав Ј. Самуровић*: Брање и паковање свежег воћа за извоз.

22/VIII — Dr. *Милан Грковић:* Сврха и важност прве престојеће земаљске коњарске изложбе у Београду.

Предавање ће се одржати у одређене дане у 9.[10] часова пре подне.

---

† Владимир-Влајко Јаковљевић

пољопривредник из Балуге среза трнавског код Чачка редован члан Српског пољопривредног друштва.

† Влајко Јаковљевић

На Видов дан 28-VI-т. г. умро је а 29 сахрањен Влајко Јаковљевић напредан и угледан пољопривредник, р е д о в а н члан Српског пољопривредног друштва, Чачанске подружине од њеног оснивања и члан многих задружних установа.

Као његов савременик и пруг у раду на терену, незнам како да се са њим опростим, јер је он био великан у свом времену и занимању.

Ако се о покојном Влајку хоће да говори као напредном и угледном пољопривреднику он је био први међу првима у свом крају. Ако се о њему говори као човеку и карактеру, такође је био међу првима. Поред ових лепих врлина које су покојног Влајка красиле, он је имао још једну, која га је

одвајала и уздизала изнад осталих његових другова, он је искрено и предано радио на општим циљевима, на оснивању и одржавању земљорадничког задругарства и пољопривредних установа и организација. Следовао је сваком покрету и сваком позиву за сарадњу у установама, које су имале задатак да унапређују пољопривреду а васпитно и економски да подижу пољопривредника.

Многобројне награде и похвалнице са разних пољопривредних изложаба и сајмова доказују, колико је покојни Влајко активно узимао учешћа на њима и како су његови производи увек били међу најбољима.

Ко је имао прилике да види уређење целокупног газдинства покојног Влајка, он је могао да се увери, да је његово имање до најмањег кутка било рационално обрађено и уређено. Примеран ред и чистоћа могли су да се виде не само у дому и дворишту већ и у свима сточним стајама и осталим спореднім зградама и просторијама.

Покојни Влајко је увек знао приходе и расходе свога газдинства. Од 1919 године непрекидно је водио рачуноводство из кога се у свако доба могла да види рентабилност појединих грана и целог газдинства за уредно и правилно вођење рачуноводства награђен је од Српског пољопривредног друштва у 1935 години.

Чачанска пољопривредна подружина, Чачанска млекарска земљорадничка задруга, живинарска, сточарска и селекцијска земљорадничка задруга и Заблаћка кредитна задруга губе у покојном Влајку свога првог оснивача и најагилнијег члана сарадника. У свима овим установама покојни Влајко је био члан и претседник у управним и надзорним одборима њиховим и увек био уредан и радљив на дужности.

Био је неко време и претседник општине заблаћске. И на том положају је показао своју радљивост и разумевање, али није дуго остао, јер је увидео да би служећи у општини, имање уназадио.

Учествовао је у свима ратовима од 1912 до 1918 године, где је као и у миру, показао врло добре особине и човечност.

Колико је покојни Влајко био цењен и поштован у своме крају, видело се по учешћу грађанства при његовом испраћају до вечне куће.

Са покојником су се опростили лепим говорима, месни свештеник г. Милан Поповић пред кућом, а на гробу у име Српског пољопривредног друштва и Чачанске подружине њен претседник г. Милош Поповић и као лични пријатељ г. прота Алекса из Краљева.

Слава и вечан помен покојном Влајку. Лака му земља, којој је се у сваком погледу одужио.

Бор. Љ. Нешић

Извод из записника Управног одбора Српског пољопривредног друштва

26 Седница (24-VI-). Одлучено је: Да се изврши набавка 150 комада Еберхатових плугова разне величине.

Да се изврши набавка 200 кгр. семена репе угарњаче и 2500 кгр. маниле за везивање жита.

По тражењу Удружења југословенских агронома, да се упути делегат на редовни годишњи конгрес Удружења 5. т. м. одлучно је да делегат Друштва буде члан Управе г. Никола Петровић.

По позиву Друштва „Аграрна Мисао" на свечану седницу 25 т. м. у 18 часова, одлучено је да делегат Друштва буде члан Управе г. Милутин Никетић.

По извештају Подружине у Лазаревцу да је 250 кгр. семена луцерке, које је од Друштва узела било заражено вилином косицом, одлучено је да члан управе г. Милош Николић оде у Лазаревац и са претседником Подружине г. Сретеном Живојиновићем провери како ствар стоји, па да се на основу његовог извештаја донесе одлука.

По претставци г. Јеврема Герасимовића да се не прима избора за редовног члана, већ да га Друштво избрише из списка својих редовних чланова, одлучено је, да се по молби поступи и молиоц на основу чл. 13. тач. а) друштвених Правила више не сматра редовним чланом Друштва.

По питању исправке коју је г. Милорад Зечевић послао уредништву Тежака поводом објаве извода из записника надзорног одбора оштампаног у бр. 12 за тек. год. одлучено је, да друштвени књиговођа на основу изношења у исправци прикупи и среди све потребне податке. Исправку у препису доставити надзорном одбору.

27 Седница (1-VII-). Одлучено је: Да се прими знању да је Краљевска банска управа Дринске бановине одобрила Друштву 5000 динара помоћи за III Земаљски воћарски конгрес и изложбу, и да се по захтевима Бановине поступи у погледу извештаја о мерама и припремама за приређивање.

Да се изврши набавка 1000 кгр. сумпора у праху, једних коњских грабуља и 50 кгр. уранije зеленила.

Да се Соколском друштву у Истоку не може дати тражена помоћ за изложбу, већ да се за приређивање упути на сарадњу са друштвеном подружином у Ђураковцу.

Да се г. Милоју Ж. Сретеновићу редовном члану Друштва одобри утакмица на расписане стечаје за напредније начине рада ако је својим обавезама према подружинама у Михаиловцу и Смедереву одговорио.

Да се течај за конзервисање воћа и поврћа у Београду не држи већ у унутрашњости, у селу код подружина које буду захтевале.

Примљен је знању извештај Хрватског господарског друштва да је прихватило позив нашег Друштва и поднело сличну претставку Министарству саобраћаја за повластицу у вожњи на државним жељезницама и бродовима за пољопривреднике.

По извештају Подружине у Лазаревцу и члана управе г. Милоша Николића о семену луцерке зараженом вилином косицом одлучено је, да се подружина извести да је Друштво продавало само семе које је прегледано и пломбирано од Државне огледне и контролне станице у Топчидеру те је искључено да је такво семе било заражено вилином косицом. Поред тога да се Подружина извести да ће Друштво и ако се не осећа одговорним, а верујући поднетим подацима да је се зараза појавила у детелиштима засејаним тим семеном, поднети ту жртву да Подружину ослободи плаћања 200 кгр. семена, а она купцима да врати наплаћене суме, или да Подружини изда нових 200 кгр. семена за раније зарачунату суму. Подружини препоручити уништавање вилине косице сулфатом гвожђа-галицом раствором 10% или паљењем сламе и плеве и зараженим површинама.

По саопштењу претседника г. Др. Т. Митровића да је консултовао друштвеног адвоката о писму г. Јеврема Герасимовића и исправци за Тежак послатој од стране г. Милорада Зечевића, — одлучено је: да се преко писма г. Герасимовића пређе са осудом његовог поступка, а исправка г. Зечевића, пошто је неуљудно написана, да се не штампа.

Код ове одлуке одвојио је своје мишљење члан Управе г. Др. А. Ђаја тражећи да се утврди да ли су г. Герасимовић и Зечавић у праву, па ако јесу да се грешка призна и одговорни друштвени органи казне, у противном да се гг. Герасимовић и Зечевић туже суду. г. Никола Ж. Петровић је тражио да се ова питања расправе на једној посебној седници.

Примљено је знању саопштење претседника г. Др. Т. Митровића, да је 1. т. м. био примљен од стране помоћника Министра пољопривреде г. Милана Новаковића да је том приликом посетио и начелнике г.г. Вујиновића и Цвијановића и да му је од њихове стране обећана редовна годишња помоћ Друштву као и помоћ за приређивање III земаљског воћарског конгреса.

28 седница (3-VII)- Приступљено је отварању накнадно поднесених понуда за зидање друштвеног дома па је утврђено да су позване фирме на ужу офертални лицитацију поднеле понуде са овим ценама:

	прве понуде	накнадне понуде
1. Влада Китановић	3.933.434, дин.	3.514.862.— дин.
2. Иван Белић	3.786.096.06 „	3.698.134.— „

3. Симић и Радисављевић	3.741.425.59	„	3.704.011.— дин.
4. Чеда Јанчић	3.917.800.76	„	3.721.810.73 „
5. Савчић и Славковић	3.956.455.46	„	3.877.326.35 „
6. Милан Секулић	3.935.353.—	„	3.905.837.86 „
7. Михаило Ивановић	3.513.114.—	„	. . . . .
8. Јошаница А. Д.	3.985.479.94	„	. . . . .
9. Милорад Недић	4.081.720.30	„	. . . . .
10. Александра Јуришић	4.318.439.34	„	. . . . .

На основу изложеног и на основу прикупљених података и обавештења одлучено је:

Да овлашћени друштвени архитекти г. г. Савковић и Ивацић детаљно проконтролишу рачунске операције и јединачне цене најповољнијих понуђача г.г. Ивана Белића, Симића и Радисављевића и Чеде Јанчића и да извештај поднесу до 7. т. м. а на наредној седници да се дефинитивно утврди, која од поменутих фирми је најповољнија па да се њој повери, уступи грађење друштвеног дома.

29 седница (8-VII). Одлучено је: Да се г. Миломиру М. Поповићу чиновничком приправнику Ниже пољопривредне школе у Пожаревцу не може дати тражена помоћ за одлазак у Италију.

Да се предмет дуговања г. Марка Грбића трг. из Босанског Новог преда друштвеном адвокату ради тражења наплате.

Да се прими знању да је извршен редован месечни преглед касе и рачуна друштвених за месец јуни тек. год. и да је нађено стање исправно. Тако исто да се прими знању извештај о извршеним неплатама друштвених потраживања у току јуна, као и месечни биланс стања друштвених рачуна и имовине на крају истог месеца, такође као исправни.

Да се изврши набавка 30 комада Хајдових тријера разне величине а 30 комада да се приме у комисијону продају.

Да се изврши набавка 3 жетелице, 20 ком. запрашивача за лозу, 2500 кгр. плавог камена и 2.500 кгр. разног вештачког ђубрива.

Да се Подружини у Ракарима не може дати већа помоћ од 1000 динара за изложбу и да јој се препоручи држање изложбе заједнички са осталим подружинама у Ваљеву или Мионици.

Да се преко Тежака објави тражење повластица у вожњи на државним жељезницама и бродовима за све пољопривреднике.

Да се Пољопривредној књижници и читаоници у Глумчу среза пожешког бесплатно изда једна лећна прскалица са бамбусовом трском за прскање воћа с тим да издатак падне на терет помоћи Народне банке за сузбијање штеточина и болести на воћкама.

Да се акција и рад Друштва у Јужној Србији односно Вардарској бановини појача и прошири и за ту сврху да се потражи помоћ и сарадња начелника пољопривредног одељења г. Јанка Вукичевића.

Да члан Управе г. Никола Петровић до Смедерева прати виноградаре из Бугарске који по повратку из Париза желе да посете Смедеревску виноградарску задругу и да Друштве изда на закуску или част гостију до 500 динара.

Прочитан је записник 7. седнице Одбора за грађење друштвеног дома и по питању уступања грађења истог одлучено:

Да се грађење друштвеног дома уступи архитекти г. Ивану Белићу као најповољнијем понуђачу за суму од 3.707.567.86 динара у коју је суму урачуната и случајна грешка која је дошла у преписивању предрачуна јер су сви предузимачи подносили понуде за поплочавање 347 квадратних метара а требало је за 847 кв. метара.

Да се што пре закључи уговор са предузимачем г. Белићем било да буде код надлежне власти потврђен било да се у виду обострани писама уговорни односи регулишу. Приликом састављања нацрта уговора консултовати и друштвеног адвоката по правним одредбама његовим. Па закључењу уговора, да рад на изградњи одмах отпочне.

По другој исправци коју је Уредништву Тежака послао г. Милорад Зечевић, одлучено је да се и она преда друштвеном књиговођи да спреми одговор и податке па исте као и по првој предати надзорном одбору да по њима заједнички са друштвеним књиговођом до детаља изврше у чему је ствар и изнесу да ли је г. Зечевић и у чему у праву. И ову другу исправку г. Зечевића не штампати у Тежаку пошто је неуљудно написана.

Да се исправка г. Ј. Гарасимовића не штампа пошто је иста више пута дужа од простора где је његово име поменуто, а пошто није редован члан то никаква права нема да чини предлоге.

По позиву Министарства шума и рудника на конференцију о сађењу дрвећа од стране чланова Друштва црвеног крста 14 т. м одлучено је да делегат Друштва буде члан Управе г. Милутин Никетић.

По саопштењу претседника г. Др. Т. Митровића да су Друштво 7. т. м. посетили г. г. Молов професор универзитета у Софији и претседник Бугарског агрономског удружења, одлучено је да се расходују књиге друштвеног издања које су гостима бесплатно дате у износу 126 динара.

По питању штампања правила за подружине и упутства за оснивање и рад у њима, одлучено је да се штампање

уступи штампарији „Скерлић“ на средње финој хартији, слог гармонд са проредом, 2000 примерака по цени од 1100 динара и 250 дин. за корице за свих 2000 комада.

Примљено је знању усмено саопштење члана Управе г. Николе Петровића, да је као делегат Друштва З. т. м. присуствовао дочеку гостију Удружења југословенских агронома из Бугарске, као и да је присуствовао конгресу агронома 5. т. м.

30 седница (10-VII). Прочитано је писмо, које се, у место уговора, има упутити архитекту-предузимачу г. Ивану Белићу коме је уступљено подизање друштвеног дома, па је после дуже дискусије и претресања свих тачака и одредаба његових и после уношења измена и допуна, којим ће се интереси Друштва у потпуности заштитити, одлучено је да се писмо—уговор прими и по закону о таксама таксира и овери с тим да према уговору једну половину таксе плаћа Друштво а другу половину предузимач.

Писмо да се изради у три примерка од којих ће се један примерак предати архитекту г. Белићу, други ће остати у Друштву, а трећи ће се предати на употребу овлашћеним друштвеним архитектима г.г. Савковићу и Ивацићу као надзорним органима, за извођење свих послова на подизању зграде.

Предузимач архитект г. Белић биће дужан да потврди пријем писма — уговора у целом његовом тексту и да том приликом изјави да на све одребе његове, којима се допуњују услови у предрачуну, пристаје да ради и да подигне друштвени дом.

Претседник г. Др. Т. Митровић саопштава да су органи финансијске контроле вршили преглед рачуна и докумената од 1934. год. до данас и нашли да на документима о потврди пријема новца нису лепљене законске таксе и да на огласе у Тежаку и Пољопривредном календару није плаћена пореза. Нетаксирана документа су заплењена као и бројеви Тежака и Пољопривредни календар од 1929 год. до данас. По овом саопштењу одлучено је, да се претседништво на надлежном месту заузме да Друштво не плати казнену порезу и таксу, а у будуће да се уредно наплаћује законска такса на сва новчана документа и пореза уредно да се плаћа на огласе у Тежаку и Пољопривредном календару.

Берба воћа

кајсија и летњих сората крушака и јабука у околини Ресна, среа преспански, почела у другој половини јула. Рачуна се да ће принос бити 10 — 12 вагона. За ближа обавештења обратити се Пољопривредној подружини у Ресну.

Дезинфекција семена са Абавитом много је боља, једноставнија, сигурнија и јевтинија од дезинфекције семена са плавим каменом и кречом.

АБАВИТ „26“ специјално средство за дезинфекцију семена пшенице. **Абавит „26“** пакован је у кесицама са одмереном количином за запрашивање од 100 килограма пшенице.

Абавит „26“ добива се код Српског пољопривредног друштва и Пољопривредних подружина

Серинг-Калбаум хемиске фабрике Берлин одељење за заштиту биља и сузбијање штеточина. Заступство за Југославију. Загреб Трг Краља Петра 9

Плугови марке БИК производ Осечке ливаонице израђени су на Іа челика. Гаранција за сваки комад. Понуде шаљу:

Српско пољопривредно друштво Београд

или КНЕЗУ П. Нови Сад.

Цене тријера

Које се могу добити код Српског пољопривредног Друштва у Београду

I ХАЈДОВИ ТРИЈЕРИ

Р. Бр.	класа	марка	врста	ради на сат	тежина	цена динара
1	I	Іа	Чистач	120 кгр.	115 кгр.	2.500
2	I	I	„	180 „	160 „	2.900
3	I	II	„	340 „	185 „	3.600
4	II	Іа	класирач	120 „	140 „	2.800
5	II	I	„	180 „	175 „	3.600
6	II	I	„	340 „	220 „	4.000
7	V	Іа	сортирач	80 „	180 „	3.700
8	V	I	„	120 „	235 „	4.800
9	V	III	„	350 „	285 „	7.000

II ФРАНЦУСКИ СОРТИРАЧИ

Марот Бр. 6 ради на сат 400 кгр. тежак 250 кгр. цена 7.000 динара

III ДОМАЋИ „ХЕЦЕЛОВИ“ СОРТИРАЧИ

М. V. ради око 400 кгр. на сат, тежине око 225 кгр 5.000 динара

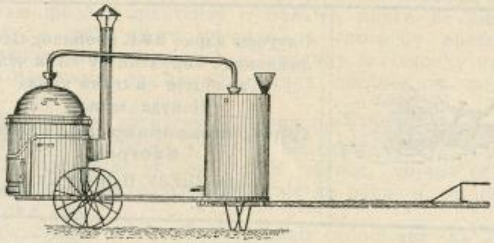
М. VII. „ „ 600 „ „ „ „ „ 250 „ 6.500 динара

СПРЕЧАВАЈУТЕ

ЗА ВРЕМЕНА РАЗВИТАК ПЛАМЕЊАЧЕ НА ВИНОВОЈ ЛОЗИ ДОБАР ПЛАВИ КАМЕН ЈЕ НАЈБОЉЕ СРЕДСТВО У БОРБИ ПРОТИВ ПЛАМЕЊАЧЕ УПОТРЕБИТЕ ЗА ТО ПЛАВИ КАМЕН ДОМАЋЕ МАРКЕ

ЗОРКА

Пољопривредниче купуј благовремено справе јер ћеш лакше зарадити паре

„Митри“ казан је технички најусавршенији за печење ракије, а кад се скине капак и лула служи за све домаће потребе, место улепљивања око капака и луле водом се затвара.

Подизање ручице за секунд се празни на својој пећи, израђен је од јаког електролит. бакра за алкохол, пећ и хладњак су од полиучеличног лима јачине 2 м. м.

Подизањем руде омогућава се лако кретање за све форме и величине машинских казана шаље бадава ценовник.

Творница прскалица и казана „Митри“

Браћа Ч. Трпковић — Крушевац

Штампарија „Скерлић“ М. К. Цветановића — Краљ. Наталије 12 Београд Тел. 20-732

Универзитетска библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВ.

Бр. 16 Београд, 15 АВГУСТ 1937 год. Год. 65.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Ing. *Властимир Ђ. Ђорђевић.* — Како се може обезбедити зелена сточна храна за пролеће.

Ing. *Вукашин Тоскић.* — Одабирање вијока за зрело калемљење винове лозе.

Dr. *Драгиша Николић.* — Правилна исхрана приплодних свиња.

Ing. *Болеслав Сивицки.* — Вештачко извођење живине.

Ing. *Јордан Димитријевић.* — Сорте кајсија са слатком семенком.

Питања и одговори

М. Жујовић. — Један напредни пољопривредник.

Никола М. Марковић. — Нижа пољопривредно-домаћичка школа у Параћину.

Исправка г. Милорада Зечевића.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 80.360. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-702

Како се може обезбедити зелена сточна храна за пролеће

Обезбеђење ране зелене сточне хране за потрошњу упролеће претставља једно врло важно питање. Упролеће се код нас обично осећа оскудица у сточној храни уопште, а поготово у зеленој сточној храни. Стога наши пољопривредници, да би колико толико подмирили потребе у храни за своју стоку, пуштају стоку да пасе по ливадама. Овакав поступак не може се правдати, пошто има начина да се избегне испаша ливада. Рано запасање ливада врло је штетно за ливаде, јер запасане ливаде рано упролеће, дају мање жетвене приносе, касно стасавају за косидбу, а уз то се на овим ливадама јављају коровске биљке у већој мери. Отуда треба настојати, да се зелена сточна храна производи на њивама гајењем њивских пићних биљака. За наше прилике, за ову сврху могу се препоручити следеће пићне биљке: озими сточни грашак и озима грахорица.

1. Озими сточни грашак — Pisum arvense. Озими сточни грашак је једногодишња биљка; припада фамилији легуминоза. У нашој држави с обзиром на поднебље може успевати. Што се тиче земљишта — успева готово на свима земљиштима, како тешким и средњим, тако и лаким, само ако су довољно плодна, дубока и влажна и ако садрже довољно креча.

Озими грашак као и све остале легуминозе треба обавезно гајити у плодореду. Гајење на једном истом земљишту узастопно дуже време грашак не подноси. Најбоље је ако се плодоред подеси тако, да озими грашак дође на исто земљиште за четири до пет година. У плодореду грашак може доћи иза сваког усева, али је најбоље, ако следује иза окопавина. Иначе добар је предусев за све остале усеве, а нарочито житарице. После грашка ове одлично успевају.

Сетва озимог грашка изводи се рано с јесени — крајем септембра или почетком октобра месеца. Што

раније то боље. Сетва се може изводити омашке и на редове. Сетва на редове боља је — јер омогућава боље развиће усева и уштеду у семену. Пошто грашак има полегљиво стабло, то се не гаји сам као чиста култура, већ у смеши са неком житарицом — најчешће озимим овсом или озимим јечмом. Житарциа у овом случају игра улогу ослонца, за коју се хвата стабло грашка и одржава у усправном положају. За сетву хектара потребно је 140—160 кг семена грашка и 20—30% (30—40 кг) семена житарице с којом ће се грашак гајити у смеши. Пред сетву семе грашка треба помешати са семеном житарице, а затим извршити сетву. Сетва се може изводити и подвојено, и у том случају најпре треба посејати семе житарице, а затим семе грашка. После сетве, да би се семе покрило, треба њиву подрљати.

Нега грашка састоји се у ваљању и дрљању, и то упролеће, а затим још у сузбијању коровских биљака. Ујесен се може извести једно дрљање у случају, ако се покорица ухватила по површини земљишта. Ваљање грашка предузима се рано упролеће, одмах пошто прођу зимски мразеви у циљу да се земља прибије уз жиле усева. После ваљања, на неколико дана треба усев подрљати. Оба ова посла треба изводити када је земљиште по површини довољно суво, да се не лепи за оруђа. Сузбијању коровских биљака приступа се само у случају, ако су се ове појавиле у већој мери.

Озими строчни грашак стасава за употребу крајем априла месеца или почетком маја, што зависи од карактера године и времена сетве. Ако су пролећа топлија, и ако је грашак раније посејан, раније ће и стасати.

Са грашком се могу хранити све врсте домаћих животиња али је он најподеснији, због тога што садржи велике количине беланчевине и др. азотних материја, за исхрану крава музара и стоке која расте.

По хектару грашак може дати од 12.000—16.000 кгр. зелене масе или 3000—4000 кгр. сена.

2. *Озиме грахорице.* За гајење у нашим приликама долазе у обзир маљава грахорица — Viciá vilosa и панонска грахорица — Vicia pannonica. Грахорице се одликују од сточног грашка по томе што имају нежнија стабла. Најбоље успевају на умерено растреситим, али плодним земљиштима.

Грахорице се гаје на исти начин као и сточни грашак, и све што је речено о гајењу за сточни грашак важи за грахорице.

За сетву хектара потребно је 120 кгр. семена грахорице и 20—30% (30—35 кгр.) семена житарице. Грахорице стасавају у исто време као и грашак. По хектару могу дати 10.000 — 12.000 кгр. зелене масе 3000—40000 кгр. сена.

Ing. Властимир Ђ. Ђорђевић

Одабирање вијока за зрело калемљење винове лозе.

Ову радњу, која се обично врши са мало пажње ујесен сасвим касно или рано спролећа, треба вршити пред саму бербу или у току бербе. Подићи један сортиментски виноград, са већим бројем сората или један виноград са мањим бројем сората али чистим парцелама није тако једноставно, као што се обично мисли. Ко је имао прилике да прегледа сортименске винограде било приватне било државних, самоуправних и јавних установа, видео је, да су исти врло често са измешаним сортама и да се морају годинама прочишћавати тј. појединo чокоће крчити, замењивати, прекалемљивати, да би се добио у правом смислу сортиментски виноград са потпуно чистим одговарајућим сортама, које су на етикетама или у матичној књизи означене. Слично је и са виноградима, који немају карактер сортиментских винограда, али који треба да буду виногради са чистим сортама у појединим парцелама. Ретко се налазе такви виногради, јер ма да поједине парцеле у њима носе ознаку једне сорте, то

не смета да се у истој парцели нађу и друге сличне па и веома различите сорте, као што су беле поред црних, црне поред белих, винске поред столних, стоне поред винских, позне поред раних и ране поред позних.

Разлог наведеним чињеницама је вишеструк. На првом месту долази несавесност појединих произвођача калемова, јер познато је да су многи свесно продавали калемове под ознаком подлоге и сорте које не одговарају стварности. Није редак случај да се виноградари жале како су купили и засадили калемове под ознаком једне подлоге и сорте а доцније су увидели да или једно или друго или обоје истим не одговара. На другом месту произвођачи калемова несвесно и ненамерно обмањују виноградаре, продајући им калемове са нетачно означеном сортом. Ово потиче отуда, што се не контролише набавка вијока за калемљење већ исте добију са погрешном ознаком и ту грешку преносе даљом продајом. Поред тога и виноградари, који сами производе калемове за подизање свог винограда врло често чине исту грешку. Они се обрате неком другом виноградару за вијоке једне сорте. Дотични пак не познавајући добро тражену сорту прода или уступи вијоке неке друге сорте, коју под тим именом у винограду води. Или још чешће, уступи им вијоке са парцеле у којој поред тачно означене сорте, има више или мање других сората, које се при калемљењу, стратификовању, прпорењу и сађењу још више измешају и виноградар очекујући род једне сорте, дочека једну мешавину сората у својим назови чистим парцелама.

Савремена наука о виноградарству увек препоручује, да се при подизању винограда засађују парцеле са чистим сортама а не у смеши, како је то раније често чињено. Изузетно се препоручују смеше од две или више сората, ради бољег оплођавања, хармоније вина и др. али и у том случају се захтева да редови буду чисти, т.ј. да се смеша добије неизменичним понављањем редова појединих сората, а не смешом сората у једном истом реду. Чисти засади или чисте парцеле у винограду у многоме олакшавају много-

бројне послове. На првом месту олакшана је резидба винограда. Познато је да разне сорте захтевају различиту резидбу, нарочито у погледу висине родних кондира, јер код неких сората су родна окца при основи, код других на другом и трећем а код неких чак и на четвртом и петом па и вишем коленцу. Кад су парцеле или бар редови чисти у погледу сорте, резидба се може лако подешавати према сорти и неће се догодити да услед неправилне резидбе, као што је случај кад су сорте помешане, неко чокоће или неке сорте прероде а друго чокоће или друге сорте да у опште не роде или роде врло мало, што се често запажа по нашим виноградима. Познато је даље да различите сорте у различито време крећу и цветају, имају различиту бујност, разно доба сазревања итд. што све, ако су помешане, отежава разне радове, као што је лачење, заламање, одбрана од болести и штеточина, берба и др., а на против олакшава исте ако су поједине сорте у засебним парцелама.

Виноградарство се данас бори са великим тешкоћама и постаје све нерентабилније. Стога треба настојати, да се при подизању винограда уради све оно, што не изазива неке нарочите издатке а олакшава обраду и повећава његов рентабилитет. Ту на првом месту долази повољан избор сорте. Кад је пак сорта изабрана, треба настојати да иста потпуно одговара називу т. ј. настојати да нам парцеле не буду мешавине већ да свака буде засађена једном сортом.

Да би се то постигло, треба благовремено извршити избор вијока за калемљење. Међутим томе се код нас не поклања ни најмања или поклања врло мало пажње и обично се врши после бербе, после опадања лишћа или рано с пролећа. Да би се пак одабрале чисте сорте, вијоке се морају одабрати пред бербу или у току саме бербе, тј. док је лишће и грожђе на чокоћу. На тај начин имамо могућности, да се сигурно уверимо о идентичност саме сорте. Ако у дотичној парцели има мањи број чокота, који не одговара жељеној сорти, исти се обележе видљивим знаком, да се са њих вијоке не би скидале. Ако пак

у парцели има мало оне сорте, коју ми желимо да калемимо, онда се то чокоће обележи видљивим знаком, да се са истог касније скидају вијоке.

Позната је чињеница да вијока својим пупољцима преноси на нов чокот особину чокота са кога је узета. Ако су вијоке узете са неродног чокота, калем ће дати опет неродан чокот. У виноградима се код нас често налази појединo чокоће, које никад не доноси рода. Исто се обрађује редовно, као и родно чокоће а то је чиста штета. Када се вијоке за калемљење узимају после бербе или спролећа, то неродно чокоће се не распознаје, те се и од њега скидају вијоке, које дају опет неродно чокоће. И из овог разлога треба прегледати виноград-парцелу, где ће се узимати вијоке пре бербе или у току исте, те да се поменуто неродно чокоће видно обележи да би се избегло скидање неродних вијока. Најбоље је такво чокоће изкрчити из винограда или га прекалемити, јер код данашњег јако смањеног рентабилитета, исто се не сме трпети у винограду као један луксуз. Боље је да буде празно место у винограду него неродан чокот.

Одабирањем вијока пре бербе или у току исте, пружа се могућност селекције-одабирања у виноградарству, која иде затим, да поправи сорте које гајимо, у погледу приноса и квалитета, чему се мора обратити пажња, јер постоји могућност дегенерације-назадовање тих сората. Ова радња је била позната још у старом и средњем веку. У сваком винограду, у погледу родности једне сорте, постоје различите градације, тј. неко чокоће роди врло мало, друго више ит.д. То је често индивидуална особина, која се путем вијока преноси на будуће чокоће. Слично томе понашају се друге особине као: бујност, пораст, отпорност према болестима, отпорност према мразу итд. И овде се могу наћи извесне разлике у једној сорти које се преносе калемљењем.

Најпростија је селекција-одабирање у погледу родности. Посматрања треба вршити неколико узастопних година и тада се утврди да појединo чокоће добро роди обележити га за узимање вијока, и обрнуто ако

се утврди да слабо роди са истог не узимати вијоке. Оваквим одабирањем може се доћи код једне исте сорте до веома родних одлика. Истина у овом правцу се не сме ићи сувише далеко, јер претерана родност брзо изнури чокоће и утиче неповољно на квалитет. И у селекцији-одабирању мора се имати одређен циљ, за којим се иде, тј. да ли се жели већа родност или бољи квалитет или ранија зрелост или јача отпорност према трулењу или што друго.

Напомињем да је селекција један дуготрајан посао и да изискује и стручну спрему. Стога се у појединим земљама као н. пр. у Немачкој њоме бави ограничени број виноградара. Када се утврди позитиван резултат, исти добију специјалне дозволе да могу из својих винограда продавати селекционисане односно одабране вијоке за калемљење и то са нарочитом ознаком, што остали виногради не могу да чине. На тај начин они су заштићени од несавесне конкуренције те им се рад на селекцији исплати, а онима који подижу винограде, дата је могућност да дођу до сигурних сората и са добрим особинама у погледу родности, квалитета, одпорности итд.

Поменутом послу мораће се приступити и у нашој земљи а за сада ово неколико објашњења нека послужи нашим виноградарима као путоказ, да се при подизању нових винограда или њиховом обнављању побрину благовремено, пред бербу или у току исте, за потребне вијоке за зрело калемљење и да за скидање истих обележе чокоће које:

1. Одговара сигурно сорти, која се жели калемити;

2. Мора бити потпуно здраво и добро однеговано, са добро сазрелим ластарима;

3. Мора бити добро али не претерано родно;

4. Мора бити средње бујности, која је у сразмери са родношћу т. ј. где једно није отишло на штету другога.

Ing. **Вукашин Тоскић**

Правилна исхрана приплодних свиња

Свиње намењене за приплод треба правилно хранити, да би се могле правилно развити и дати одгајивачу што веће користи. Правилно хранити свиње за приплод значи хранити их тако да оне добију у храни све оне састојке који су за правилан развитак организма потребни.

Још од најраније младости треба исхрани прасића, који треба доцније да служе за приплод, обратити посебну пажњу. У прошлим бројевима Тежака изнето је како треба хранити супрасне и опрасене крмаче, даље како треба хранити прасад која сисају као и одлучену прасад. Нарочито је наглашено, да треба особито водити рачуна да прасад не закржљају још на почетку свога живота, јер оно што у то време изгубе, доцније не могу надокнадити. При овом је подвучено, да је млеко крмаче најбоља храна за прасад и да је свакодневно кретање прасади на слободном простору и чистом ваздуху као и испаша прасади на детелиништу или луцериштy од особитог значаја за њихов правилан развитак.

Одраслу и већ одлучену прасад треба исто тако правилно хранити, да би се правилан развитак и даље наставио. Код одраслијих прасади испаша и свакодневно кретање на чистом ваздуху су од великог значаја како за правилан развој и пораст, тако и за њихово здравље. Може се слободно рећи, да је одгајивање приплодних свиња без довољно кретања на слободном ваздуху немогуће. Зато је потребно да сваки одгајивач свиња поред доброг и хигијенског свињца има и довољно простора за кретање свиња као и извесну површину земље засејану црвеном детелином, луцерком или обичном травом, која ће служити за испашу.

Поред испаше приплодним свињама треба свакодневно давати и друге хране, јер сама испаша није довољна да подмири све потребе организма. Но при овоме треба строго водити рачуна да се свиње намењене за приплод не хране сувише обилно а исто тако

да се не хране недовољно. Свиње које добију више хране него што им је потребно за правилан пораст и развитак, постају угојене а гојазност утиче штетно и на полне органе и на плодност и правилан развитак. Исто тако свиње које не добију довољно хране за правилан развитак омршаве и закржљају а ово утиче врло штетно како на правилан развој, тако и на плодност. Према томе приплодне свиње не треба нити да су угојене нити пак мршаве. За свиње које се налазе у оваквом стању каже се, да су у доброј приплодној кондицији.

Код правилне исхране младих приплодних свиња потребно је обратити пажњу да се у храни налази довољно беланчевина које су за пораст, тј. стварање мишића неопходно потребне. Ради тога треба приплодним свињама поред остале хране давати и храну која је богата у беланчевинама, а то су: прекрупа соје, грашка, граорице, брашно од осушене крви. Иначе се за исхрану приплодних свиња може употребити свака храна која стоји на расположењу и коју оне хоће да једу. Кухињски отпатци, бундеве, запарени кромпир, сточна репа, жир, суротка, итд. су поред прекрупе јечма, кукуруза, овса, соје, грашка и граорице подесна хранива за исхрану приплодних свиња.

Свеже покошена црвена детелина је врло корисна за исхрану свиња, јер она утиче повољно на органе за варење, а сем тога садржи у себи поред корисних хранљивих састојака и витамине који су за пораст свиња као и свих осталих младих организама неопходно потребни. Црвена детелина садржи приличне количине креча који је за стварање костију код младих организама неопходно потребан.

Количина хране за поједина приплодна грла различита је према старости и тежини ових. Као главна храна за приплодне свиње треба да буде паша односно свеже покошена црвена детелина на првом месту, а ако ове нема, тек онда луцерка и разне врсте трава које свиње радо једу, кухињски и млечни отпатци, бундеве, сточна репа итд. Као додатак овој храни долази у обзир мешавина прекрупе јечма, овса, кукуруза и соје, или

грашка односно граорице. Ову мешавину треба справљати тако да на два дела прекрупе јечма дође по један део прекрупе овса, кукуруза и соје или грашка односно граорице. Количина ове мешавине коју треба давати сваком поједином грлу, креће са од 0,5—3 кг дневно што зависи од старости и тежине грла. Код приплодних грла која још расту, треба исхрану подесити тако да недељни прираст у тежини износи 2—3 кг.

Нарочиту пажњу треба обратити исхрани приплодних свиња у току зиме, када нема паше нити зелене луцерке и детелине. Зелена храна је потребна приплодним свињама преко целе године. Ради тога је потребно у току зиме давати свињама поред остале хране исецкану сточну репу измешану са прекрупом јечма, кукуруза, овса и соје односно грашка или граорице. На једно приплодно грло треба давати 4—8 кг сточне репе дневно а према старости и тежини грла.

Мушка приплодна грла треба већ у старости од 3—4 месеца одвојити од женских, држати их и хранити посебно. Ово је потребно ради тога, да се крмачице не би прерано букариле што може спречити правилан и потпун развитак.

Нерастове за време букарења крмача треба нешто обилније хранити него иначе.

Д-р Драг. Николић

Вештачко извођење живине

За успешно вештачко извођење живине потребно је испунити следеће услове:

1. Имати потпуно исправан инкубатор. 2. За смештај инкубатора изабрати погодно место. 3. Правилно извршити избор јаја за насад. 4. Добро регулисати инкубатор. 5. Тачно вршити све радње око инкубатора.

Шта су инкубатори?

По начину загревања инкубаторе делимо у две групе: инкубаторе, који се загревају гасним лампама и инкубаторе, који се загревају електричном струјом. Нас интересује прва група инкубатора, пошто на селу немамо електричне струје. Инкубаторе, који се загревају гасним лампама, имамо две

врсте: једни се загревају топлом водом, која пролази кроз цеви. Ови последњи су се у пракси показали бољи. Сада се инкубатори могу набавити у нашој земљи и нису скупи. Да би се исплатио рад са инкубатором не треба узимати инкубаторе за 50-100 комада јаја, већ најмање од 150 комада јаја па на више.

Пре почетка рада сваки инкубатор треба детаљно прегледати и уверити се у његову исправност. Прегледати сандук, да нема каквих пукотина у зидовима, да нису попустили шрафови или ексери на ћошковима. Проконтролисати исправност вратанаца, да ли се добро затварају и да ли имају дупло стакло. Цеви у инкубатору не смеју да испуштају топли ваздух или воду. Регулатор за температуру треба да има исправну кутију са етром, која се налази унутра у инкубатору, а важни су и спољни делови инкубатора. Потребно је проверити и рад саме лампе.

Ако су сви делови инкубатора исправни, онда се такав инкубатор може успешно употребити за вештачко извођење живине. У противном случају уопште не смемо употребљавати инкубатор, пошто ћемо имати слаби, или никакав успех извођења.

Место за инкубатор

Свака чиста соба може послужити за смештај инкубатора. Боље је, ако имамо неку засебну малу празну собу за смештај инкубатора. Спаваће собе, кухиње, или собе у којима баве укућани, нису добре, јер се у њима стално мења температура преко дана а самим ходањем, лупањем врата, стварају се потреси, који прекидају конце, на којима висе жуманце. За успех у раду морају се избегавати ма какви потреси у соби, у којој се налази инкубатор. За смештај инкубатора боље су собе, које се налазе у приземљу, или у једноспратним зградама. Избегавати собе, које се налазе на спратовима, јер те собе лакше потресају.

Ако се ради са инкубатором за хладно време године, онда је потребно у соби наместити и фуруну, ради одржавања повољне температуре. Ако је напољу топло онда и у самој соби ће бити повољна температура и фуруна није потребна. Температура у соби може да варира од +16°6+20°C. за сво време лежења. На прозорима у соби наместити завесе (чаршаве, ћебад или велике табаке хартије), ради стварања полумрака. На вратанца инкубатора споља наместити малу завесу од црног материјала, ради стварања мрака у инкубатору. За проветравање собе могу да послуже прозори и врата.

Избор јаја за инкубатор

Избор јаја за инкубатор у многоме утиче на сам успех извођења. За инкубатор треба одабрати што свежија јаја. Кокошија и пловчија јаја добра су за вештачко лежење до 7 дана стара, а ћурчија и гушчија највише до 10 дана стара. Сувише крупна, или ситна јаја, неправилног облика, неједнако закреченом љуском, или рапавом површином, са најмањом једва видљивом пукотином не узимати за извођење. Успех извођење зависи у главном од оплођености јаја. Живина, која је затворена у ограђене мале просторе носи много неоплођених јаја. За извођење узимати јаја од живине, која има довољно слободног кретања.

Регулисање инкубатора

Инкубатор најбоље поставити у соби поред неког зида, а никако поред прозора, врата или близу фуруне. Горња страна инкубатора треба да буде потпуно водоравна (проверити либелом), јер ће тада и леса са јајима бити потпуно у равном положају. Када је инкубатор доведен у водораван положај, треба га напунити са топлом кишницом, или прокуваном топлом водом. Температура у соби контролише се термометром окаченим на зиду, изнад инкубатора. У инкубатор се смештају: плех са млаком водом, празна леса за јаја, закачи се за лесу термометар за мерење температуре у инкубатору, на леси се још намести хигрометар (справа за мерење влажности). Може се радити и без хигрометра, а нарочито у инкабаторима са топлом водом. Затварају се вратанца и намешта се упаљена лампа на своје место. Температура у инкабуратору поступно ће расти. Када температура дође до +39°С задржавамо ју помоћу регулатора. Помоћу шрафчића аа регулатору и малог тега на жичаном краку регулатора доводимо округли плекчић изнад лампе у такав положај, да он не лежи на самој цеви изнад лампе, већ виси изнад ње на 2—3 милиметра. Поступним регулисавањем ћемо успети да задржимо температуру стално на + 39° С. Оставимо инкубатор да ради у празно 24—36 часова и ако стално задржи +39° С, знак је да је исправан. Ако се пак температура мења, знак је, да нисмо добро регулисали инкубатор. У такав инкубатор јаја се не мећу. Ако је инкубатор задржао сталну температуру +39° С за 24—36 часова, онда га отварамо, смештамо јаја на лесу и затварамо инкубатор. Сада се регулатор више не дира. Температура се поступно попне до +39° С и стане.

Јаја се претходно обележавају обичним плајвасом са горње стране, а са доње стране остају чиста (ово је потребно ради тачног превртања - мешања).

Радње око инкубатора

1. Температура. Температуру у соби задржавати за све време лежења +16° С-20°С. Температуру у инкубатору првих 14 дана задржавати +39°С, а последњу недељу 38½°С.

2. *Превртање јаја.* Прва два дана инкубатор се не отвара и јаја се не преврћу. Трећег дана, па до 18 дана закључно инкубатор се отвара два пута дневно: у 6 часова ујутру и 6 часова увече када се јаја преврћу и то или аутоматски, или руком, не подижући јаја са њиховог места. Првих десет дана не треба дуго задржавати инкубатор отворен, јер је заметак врло осетљив и може да угине. Чим је превртање завршено, инкубатор се затвара. После 2-3 дана јаја се не смеју превртати.

3. Одржавање влажности у инкубатору Суд за воду увек треба да има у себи воде, то се контролише сваког дана и по потреби додаје се топла вода. Али неопходну влажност овај суд може да одржи само за недељу дана. После недеље дана врши се прскање јаја топлом водом из мале пумпице, или из уста (у виду ситних капљица) и то један пут дневно (увече). Од 14-ог дана прскати јаја 2 пута дневно, а последња 3 дана прскати јаја 3 пута дневно (ујутру, уподне и увече). Велики проценат извођења не можемо постићи без прскања, јер ће велики број потпуно развијених пилића угинути последњих дана извођења у сувом и топлом ваздух.

4. Преглед јаја Први преглед јаја врши се 6—7 дана кроз нарочиту справу, а ако ње нема направити трубу од картона. Један крај трубе прислони се сијалици, или гасној лампи, а на други крај метнути јаја. Преглед се врши у мрачној соби. У оплођеном јајету, где се заметак правилно развија видимо заметак у виду покретног тамног телашца, од кога иду зракасто конци (у виду паука). Ако нема заметка, то су неоплођена јаја, а ако је заметак мртав, примети се мало телашце без кракова, Сва таква јаја треба извадити из инкубатора и употребити за исхрану пилића. Други преглед врши се 14-ог дана. У нормалном јајету види се заметак, који заузима више од половине јајета и покретан је. У јајету, у коме је заметак угинуо, приметићемо затамњено место и непокретно. Сва таква јаја треба извадити из инкубатора и закопати у земљу.

5. Проветравање За успешно извођење живине потребно је што чешће проветравати собу (кроз прозор или врата). Исто тако у самом инкубатору треба вршити проветравање. За првих 10 дана проветравање се врши кроз доњи отвор на инкубатору и горњи вентилатор и то мало, повећајући отвор сваког дана тако, да до 13-ог дана вентилатор буде отворен својом целом ширином. Вентилатори остају отворени и даље за цело

време извођења. У другој половини извођења за време превртања задржава се дуже отворен инкубатор, ради бољег проветравања. Јаја могу да се охладе само толико да њихову топлоту по мало осећамо, када их прислонимо уз очни капак.

Ако је све рађено тачно, пилићи ће се извести 21-ог дана. Пилићи се ваде из инкубатора само онда, када се добро осуше. Љуске из инкубатора треба избацивати, да се не би повредили пилићи. Пилићи се дају под квочке (кокошке или ћурке), или вештачке квочке. Јевтинији и практичнији је начин давати пилиће изведене у инкубатору природним квочкама.

Ing. **Болеслав Сивицки**

Сорте кајсија са слатком семенком.

У претплошлом броју Тежака описали смо најбоље сорте кајсија са горком семенком, а сада ћемо описати неколико са слатком семенком.

1. *Мађарска најбоља.* Плод средне купоће 50—60 гр, облик округласт, при врху мало шиљаст са равном површином. Кора танка, боје наранџасто са тамно црвеним мрљама, те су плодови врло лепи.

Месо жуто-розе боје, сочност средња, прожето танким концима, укус слатко-накисео са врло пријатним мирисом. Сазрева почетком јула, зрели плодови могу трајати 7-8 дана. Одлична аталска сорта, а такође и за прераду у компоте и мармаладе. Дрво добро успева на разним земљиштима изузев сувише влажна и хладна.

2. *Госпођинка.* Плод довољно крупан 60—70 гр. Облик дугуљасто-кусаст, при врху мало спљоштен и сужен. Кора танка, глатка, осетљива, боја златно-жута, са сунчане стране прекривена ситним црвеним тачкицама. Месо жуто-розе боје, укус накисели, мирис врло пријатан. Плодови су врло чврсти, те лако поднесу транспорт, због чега се много цене. Сазрева почетком јула, зрели плодови на дрвету се држе 5-6 дана, а по берби се могу чуваги 8-10 дана. Госпођинка је сорта са врло добрим особинама те заслужује сваку препоруку. Код нас успева добро свугда где и винова лоза.

3. *Лијабо.* Плод доста крупан, средња тежина 60—70 гр, облик округласто — купаст, са стране мало спљоштен. Основна боја коре плода жуто зелена, а доцније добије превлаку са тамно црвеним тачкицама. Месо воштано-жуто, получврсто, доста сочно, слатко накисело са врло пријатним мирисом. Сазрева у првој половини јула, зрели плодови брзо опадају, а обрани плодови се чувају 6—8 дана. Квалитет је одличан само јој је мана та, што су плодови доста

нежни те се морају пажљиво брати и паковати за транспорт. Препоручује се за гајење у близини већих потрошачких центара. Дрво је доста бујно и отпорно према болестима и штеточинама.

4. *Есперенова кајсија.* Дрво ове сорте је средње бујности, ствара пирамидалну круну. Дрво, лист и плодови су јако отпорни према болестима и штеточинама. Плод је средње крупноће 50—55 гр; облик округласто—купаст а према врху мало пљоснат. Кора глатка, нежна и фина, основна јој је боја златно-жута, а боја превлаке наранџасто-жута са сунчане стране. Месо златно-жуте боје, сочно, топљиво, укус слатко накисели, а мирис врло пријатан. Сазрева у првој половини јула. Зрели плодови се држе на дрвету 5—6 дана а обрани у локалу могу се чувати 10—15 дана, те су подесни за трговину у свежем стању.

5. *Либекова.* Плод средње крупноће, 50—60 гр; округласто-купаст, према врху једна страна више спљоштења а друга мање. Кора танка глатка, боја воштано-жута, а са сунчане стране карминасто-црвена. Месо сочно и топљиво, укус слатко накисели са врло пријатним мирисом. Сазрева почетком јула, по берби може се чувати 8—10 дана, а ако се обере пре потпуне зрелости може се чувати и више. Врло је добра асталска сорта а такође и за прераду.

6. *Холубова.* Плод средње крупноће 50—60 гр; облик округласто-јајаст, на врху шиљаст и мало пљоснат. Боја коре златно-жута а са сунчане стране обливена једноставним црвенилом. Месо наранџасто-жуте боје сочно, топљиво, укус врло сладак са врло мало киселине и врло пријатним мирисом. Сазрева у првој половини јула, обрани плодови се могу чувати 10—15 дана, ако се бере мало раније чувају се више. Одлична трговачка сорта.

7. *Раснследенова.* Дрво ове сорте је врло бујно, добро успева на разним земљиштима и положајима изузев сувише влажна и хладна. Плод је врло крупан, средња тежина 70—80 гр; а достиже и 100 гр. Облик плода округласто-купаст и несиметрично развијен. Покожица танка, глатка и сјајна, основна боја зелено-жута а боја превлаке наранџасто-жута, са сунчане стране посута једноставним црвенилом. Месо сочно, топљиво, слатко накисело, фино са изванредно пријатним мирисом. Сазрева у првој половини јула. Плодови, ако се оберу благовремено, могу се чувати 15—20 дана. Ова сорта је одличног квалитета, врло подесна за трговину у свежем стању а такође и за прераду те је треба више гајити.

8. *Луизета.* Плод доста крупан, 60—70 гр. облик лоптаст, према врху мало сужен. Кора плода наранџасто-жута, са сунчане стране прекривена слабим црвенилом и тамно црвеним тачкама. Месо фино, наранџасто-жуте боје, нежно сочно

топљиво, слатко, са врло пријатним мирисом. Сазрева крајем јула и почетком августа, зрели плодови се могу чувати 15—20 дана. Одлично успева на свакојаким земљиштима изузев хладна и влажна. Скупо се уновчава због тога што сазрева мало доцније од осталих сората кајсија.

Ing. Јордан Димитријевић

Питања и одговори

Питање: Имам овце које су све до половине месеца маја биле здраве. Од тог времена добиле су неку болест, како овце тако и јагањци. Болест је овакве природе: Неке болују дуго и суше се, а неке свега два до три дана па моментално угину. Један дан пре угинућа добију пролив. Црева су им жута, жучна бешика надувена и код појединих налазим пуно воде у грудном кошу. Стално имају ватру.

Молим друштво, да ми одговори у идућем броју Тежака.

Бранко Ашанин,
пољопривредник
Црни Врх — Пећ

Одговор: Знаци оболења, које нам ставља на расположење питач одвише су скромни и недовољни да би могли са сигурношћу тврдити која је од болести оваца у датом случају по среди. И може врло лако да се деси, да овај одговор неће одговарати стварном оболењу оваца. Ипак ћемо се потрудити да на основу добивених података нађемо најближију болест, која би одговарала описаним знацима.

Крајем пролећа и почетком лета оболе многе овце, а нарочито јагањци услед глиста-црва у стомаку и цревима. Ова се болест јавља код оних оваца, које пасу на ливадама уздуж река, а које су биле поплављене па је на трави заостала прљавштина, у којој се налазе јаја-ларве ових црва. Кад ове ларве долазе у сириште или танка црева почињу ту брзо да се развијају. Оне се завуку у слузницу и ту сишу болеснику крв. Услед овог узимања хране телу, животиње ослабе, долази до пометња у исхрани, апетит бива умањен, долази често до надима и јаког пролива. Пролив се појављује зато, што ови ситни црви јако драже слузину те на тај начин изазивају једно запаљење услед чега храна не може да се задржи довољно у цревима и провари већ овако на пола проварена услед надражаја црева излази напоље. Овим се одузима животињском телу потребна храна, животиња све више слаби и напослетку угине од опште изнемоглости.

Ако је овца или јагње било слабијег хранидбеног стања онда се може десити, да угине већ у току 2—3 дана уз јаки

пролив. Црева услед пролива добијају жућкасту боју, а понекад могу да буду и нешто црвенкаста.

Што је нарочито занимљиво, и ако се црви упију у слузницу ипак ми на слузници нећемо наћи никакве чиреве.

Пошто су ови црвићи веома ситни не можемо их ни видети голим оком. Једино се могу цевићи установити на тај начин, да се садржај сиришта или танког црева добро разводни са водом у којем се случају онда моги видети како пливају по води. Још једноставнији можемо их установити помоћу микроскопа.

Између осталог питач наглашава, да је жуч већи. До овога може доћи када се црви завуку у слузницу око изласка жучовода у дванаест-палачно црево. На тај начин се излазак запуши и жуч се сад услед слабог отицања све више скупља у жучној бешици.

Вода у грудноме кошу примећена је сигурно код оних оваца, које су дуже времена боловале и где је услед дуге болести дошло до разводњавање крви. Крвне жиле су у томе случају постале јако пропустљиве за крвну воду и крвно вода се излевала у грудни кош.

Услед силног слабљења животиња, које наступа и због одузимања хране од стране црва и услед немогућности да се храна задржи довољно у цреву и да се потпуно свари и због пролива животиње угибају у врло великом проценту 20—100%.

Лечење ове болести могу обављати само стручна лица, јер су лекови који су предвиђени за лечење ове болести отровни и врло јаки те да би најмања грешка у давању лекова могла довести до погоршања стања болести. Зато би Вам препоручио да се обратите најближем ветеринару.

У циљу предохране саветно је, да овце никако не пуштате на ливаде где су се оне заразиле нити да их храните сеном добивеном са тих ливада. Измет и простирку из лежишта изнети и спалити и шталу темељито дезинфицирати, ако не друкчије барем кречењем.

Ф. М.

Питање: Угинуле су ми четири комада свиње од свињске куге. Тако барем мислим. Болест је наиме текла овако: Прво су слабо јеле и несигурно кретале, после 3—4 дана побациле су. Грозницу су имале јаку, с времена на време кашљале су. Затим све више су слабиле, слабије су јеле и стално се завлачиле у сламу. Воду нису пиле никако. При крају болести нису више могле да стану на задње ноге и за 15 дана угинуле су.

Стара свиња, њихова мајка остала ми је. Она је била стално са њима док нисам приметио прве знакове болести.

Одмах сам мајку одвојио и сада је протекло већ 21 дан од одвајања и на њој не примећујем никакве знакове болести.

Молим друштво, да ми одговори у наредном броју Тежака:

1) Да ли ће свиња мајка добити свињску кугу, пошто је вероватно због додира са болесним примила клице заразе али је већ прошо 21 дан, од када је одвојена. Она је супрасна.

2) Да ли је свињац и даље за употребу. Ако је за употребу како да извршим дезинфекцију. Свињац је озидан од камена и кречног малтера, унутра једно одељење од земље, а једно од дрвене талпе. Испуст је патосан каменим плочама. Ограда је од прућа и кола.

3) У Тежаку бр. 23 од 1 јула тек. год. у чланку Правилна исхрана прасади" од Драг. Николића изашло је, да треба прасце по одбијању од сисе цепити против свињске куге. Да ли је то сигурно или требе те прасце и даље цепити. У 1935. год долазио је наиме у нашеисело ветеринар и пелцовао свиње. И моје две свиње су том приликом пелцоване. Било је то 12 јула, али већ 17 септембра престале су да једу и за 3 дана угинуше.

Никола Илић,
члан пољ. подрж. Звездан, Зајечар.

Одговор: Наведени знаци болестм у потпуности се слажу са знацима свињске куге, Ако је мајка на време уклоњена из близине заражених свиња и од дана уклања прошло већ 3 недеље а свиња остала здрава онда нема бојазности да је и она заражена свињском кугом јер би се у току 3 недеље морали показати знаци наведене болести.

Свињац је свакако и даље употребљив после извршене радикалне дезинфекције, која треба да се обави на следећи начин. Све дрвене делове, дрвени под и камене плоче добро орибати врућим цеђем и рибаћом четком, па онда прелити густим кречним млеком (2:6). Земљани патос прекопати, горњи слој земље изнети и укопати ван круга у једну рупу. Унети здраву земњу и њоме набити свињац. Претходно прелити густим кречним млеком. Зидове свињца окречити, по могућству помешати у креч и мало креолина или карбола. Спољну ограду од прућа и кола такође окречити.

Разуме се да треба претходно дезинфекцији изнети сву простирку на поље и на одвојеном месту или спалити или закопати дубоко у земљу.

Не верујемо, да је могла свиња, пелцована у јулу месецу против свињске куге угинути већ септембра месеца од исте болести. Сигурно да је узрок угинућа била нека друга болест.

Свиње пелцоване заштитно против свињске куге добијању обично доживотни имунитет т.ј. да су за цео живот заштићене од те заразе. Али за сваку сигурност оне се сваке године на пролеће понова пелцују.

У осталом нека питач прочита чланак *свињска куга*, који је ове године изашао у Тежаку, где ће нећи сва потребна обавештења.

Ф. М.

Питање: Чедомир Радмановић земљорадник из Рајкинца среза ресавског, у свом писму, које је упутио Срп. пољопривредном друштву навео је:

„Да су грађани села Рајкинца изделили међу собом договорно општинско земљиште у величини 60 Ха без одобрења надлежне власти, да је подела извршена пре 6 месеци и да тужба против ове деобе не постоји ни од чије стране.

Молио је за објашњење, да ли ће ова деоба важити и да ли ће подељена имовина моћи остати у државини деобничара."

Одговор: Када је подељено земљиште припадало грађанима целе општине, као што се напред наводи, по то § 234 Грађанског Законика, сами грађани села Рајкинца нису могли ни имали право заузети га и међу собом по договору поделити. Ово општинско земљиште по §§ 70 и 78 Закона о општинама, општински одбор је дужан, да га изда под закуп, добивен новац унесе у општинску касу и овај употреби за покриће општинских расхода. То, што су само грађани села Рајкинца међу собом договорно ово земљиште поделили пре 6 месеци и мада против деобе нема тужбе, ипак ова деоба нема законске важности и деобничари грађани села Рајкинца и ако су договорно земљиште међу собом поделили и ако досада нема тужбе, нису стекли право законитим путем, да им њихови припали делови земљишта остану у вечитој државини. Да су у деоби учествовали и сви грађани општине, ипак ни они не би могли стећи законитим путем право државине па ни својине подељеног земљишта, јер деобу општинске земље закон не одобрава. Ово питање у овом смислу расправљено је и одлуком Касационог суда од 23. септембра 1896 године бр. 744. Према изложеном деобу општинског замљишта а слично томе ни сеоског, не може на законити начин ни једна овоземаљска власт одобрити. Општински одбор дужан је, као што је напред речено, да ово земљиште изда под закуп било једном лицу, било да одлучи, да сви грађани, који желе да га уживају плаћају општини прописану и одређену таксу у новцу, пошто исто земљиште припада општини.

На основу напред изнетих разлога, може се тврдити, да ова извршена деоба општинског земљишта између само гра-

ћана села Рајкинца нема законске важности нити им додељени делови земљишта могу остати у државини на неки законити начин.

Сви деобничари, грађани села Рајкинца излажу се ризику, да убудуће буду тужени, као и ризику да парницу изгубе и да буду осуђени, да плате велике трошкове. Да би деобничари стекли право својине на подељено земљиште, па према томе и право државине § ом 931 Грађаиског законика прописан је много дужи рок но што је напред поменути рок од 6 месеци, који је протекао од дана деобе.

Б. Кр. Ћ.

Један напредни пољопривредник.

Пољопривредна подружина у Свилајнцу међу својим члановима има вредних и добрих пољопривредника, који се својим радом у пољопривреди видно истичу, па сам хтео у неколико истаћи рад члана подружине и редовног члана пољопривредног Друштва г. Димитрија Костића из Свилајнца.

Сл. 20. — Димитрије Костић

Члан пољопривредне подружине постао је још 1900 године, те је сада један од најстаријих њених чланова, постао је онда када је наша пољопривреда била на много нижем ступњу но данас. Читајући лист Тежак, Пољопривредни календар и др. стручне листове и часописе, који су се штампали пре и после рата, увидео је да је пољопривреда једна корисна грана, па је и он почео уређивати свој мали посед од 3. хектара. На првом месту подигао је виноград на америчкој подлози са разним сортама грожђа, винских и аталских; доцније је подигао и виноград са шпалирима разним сортама грожђа, јер је увидео да је у равници тај начин најбољи. Шпалире је подигао на растојању ред од реда 2. м. а чокот од чокота 1. м. Виноград је подигнут 1896. године.

Одмах затим подигао је воћњак од разних врста и сората воћа али му је исти пропао у 1910. години, услед велике поплаве, те га је доцније обновио и засадио са разним јабукама, крушкама, трешњама, кајсијама, орасима, дуњама и др. Воћњак је засадио на растојању ред од реда 18. м. воћка од воћке 9. м. Између редова засадио је као међукултуре крушке са ниском круном. Воћњак и као млад, у 5 година, већ је породио благодарећи доброј нези и обради!

Данас у своме воћњаку има већи број јабука зв. овајлија слична будимци, која одлично успева и за коју је добио I. награду на изложби пољопривредној приређеној у 1934. г. у Свилајнцу. На тој изложби изнео је сачуван плод из 1933. и из 1934. г. што је свакако редак случај. Њега и данас интересује свака добра сорта грожђа и воћа и ако је нема гледа да је прибави и у своме воћњаку засади. Данас његов тај мали посед може послужити као пример осталима, како се може све створити када се има воље и разумевања за рад.

Пољопривредна подружина у Свилајнцу ценећи рад и заслуге г. Костића како на привредном пољу, тако и у разним хуманим друштвима и установама, као свога дугогодишњег члана предложила га је за редовног члана Пољ. друштва, те му се овим колико толико одужила за његов дугогодишњи рад у подружини.

М. Жујовић

Нижа пољопривредно-домаћичка школа у Параћину

Наш народни геније је лепо рекао: „Кућа не стоји на земљи него на жени." И стварно, ако се упустимо у размишљање и анализирање ове изреке, то је сасвим тачно. Наша жена има велику улогу у то: као домаћица, мајка и члан друштвене заједнице. Да би жена одговарала тачно свим својим дужностима, она се мора за то и оспособити. У граду и вароши наша жена добија то оспособљење: у разним школама, течајима и живим примером у бољим домовима.

Али жена на селу је остављена сама себи. Сеоски младићи после основне школе иду у пољопривредне школе, у војску, на разне занате и трговину, па тамо опет добију потребно образовање за разумно вођење својих домова — газдинства. Но наша жена на селу не иде нигде ради свога усавршавања и спремања за разумну, угледну и уредну домаћицу, као и за добру мајку. Код њих се с поколења на поколење просто преноси онај шаблонизирани и нерационалан начин вођења домаћинства и газдинства. Наша сеоска жена је најмање спремљена за мајку и у томе је остала на простом бајању и врачању.

Како се у осталим државама од вајкада, а нарочито после светског рата, обраћа нарочита пажња спремању жене: то је, по угледу на њих, пољопривредно одељење Краљев-

ске банске управе Моравске Бановине, израдило Правилник за Ниже пољопривредно — домаћичке школе у Моравској бановини. Ове школе се деле на сталне и покретне. Покретне су полуинтернатске и трају шест месеци, а сталне су интернатске и настава у њима траје годину дана.

Да не би овај правилник остао „мртво слово на папиру" иницијатори су одмах (поред многих покретних пољопривредно-домаћичких школа) основали Сталну пољопривредно-домаћичку школу у Параћину 1933 године, као и прошле године у Прњиловици код Алексинца. Наставни план и програм за ову школу прилагођен је потребама и приликама на селу. Настава почиње 1 септембра, а свршава се 31 јула идуће године. У школу се примају земљорадничке ћерке које имају најмање 14 а највише 20 година. Изузетно, по одобрењу Бана,

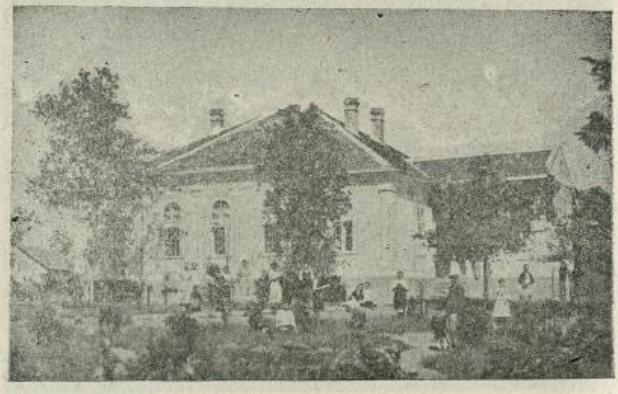

Сл. — 21 Ученице на завршетку школе са својим управником и наставницама

примаће се и кандидаткиње испод 14 као и преко 20 година старости. Кандидаткиње морају имати најмање свршену основну школу. Сва ближа обавештења о пријему ученица у ову школу могу се добити при среским начелствима (код пољопривредног референта) Моравске бановине.

У школи ученице се поучавају у следећем: 1) у стручно пољопривредним предметима; 2) у вођењу земљорадничког газдинства; 3) у разумном вођењу домаћинства; 4) у кројењу и шивењу; 5) у спремању жене за добру мајку; и 6) у чувању здравља, нези болесника и телесном и душевном васпитању.

У пољопривредним предметима учи се: а) *Повртарство са цвећарством.* Ту се углавном изучава гајење свих повртарских усева, који су потребни за кујну. Школски повртњак залева се електричном пумпом. Док у цвећарству познавање, нега цвећа, као и калемљење ружа све у оквиру колико је потребно домаћици да естетски уреди свој врт. б) *Сточарство са живинарством, пчеларством и свиларством;* где се ученице спремају, у следећем: Нега, храњење и мужа стоке, стрижа оваца и чување вуне; нега, храњење и гојење (клукање) живине; нега и храњење пчела, хватање и здруживање ројева, подрезивање и вађење саћа и цеђење меда; гајење свилобуба и припрема мехурака за продају. — в) *Воћарство са виноградарством;* где се учи све о производњи воћака и винове лозе, о нези њиховој, о брању и паковању воћа и грожђа и о чувању њиховом у свежем стању.

Сл. 22. — Зграда школе и интерната Ниже пољопривредне домаћичке школе у Параћину

У вођењу земљорадничког газдинства, поред осталога уче: који чиниоци све долазе у обзир па да се из газдинства извуче трајно највећи чист приход. О уређењу газдинства, познавање робе: тканина, пољопривредних производа и других прерађевина за потребе газдинства; о штедњи у исхрани и одевању; сузбијању раскоши у разним облицима (мода, расипање при разним обредима и томе слично); важност и задатак домаћице у газдинству, личне, моралне и умне способности домаћице за управљање газдинством.

Домаћинство је у овој школи, може се рећи, најглавнији предмет. Ту се ученице усавршавају како теоријски тако и

практички у кувању свих врста јела, постављању стола-трпезе, послуживању, мешењу и печењу хлеба. Затим у преради меса и конзервисању јаја. Нарочита се пажња обраћа на прераду млечних, воћних и повртарских производа; одржавање чистоће и реда дома, хаљина, рубља и обуће, као и прање и пеглање рубља. Интересантно је да школа ради на томе да се одржи народна ношња и народни вез, јер је то и много лепше, јаче и јефтиније од „куповне" ношње. У том духу ученице се вежбају у познавању предива и тканина, као и у кројењу и шивењу (машином) хаљина и рубља.

Да би смо добили тачну слику, колико је ученица похађало ову школу, од оснивања досада, прегледа ради, износимо следећу статистику:

У школској години:	Уписано:	Завршило школу:
1933/34	18	16
1934/35	24	22
1935/36	27	24
1936/37	33	32
1937/38	48	38

Дакле, као што се из предњега види број ученица се из године у годину знатно увећавао. То је најбољи доказ да је наш народ увидео важност ових школа, које су једино за њега и основане да би га препородиле у културно-економском погледу. Кроз ове школе циљ нам је да препородимо жену, па кад то успемо онда смо сигурни да смо подигли и наше село.

Ове године испити су обављени од 25—31 јула. Изасланик Краљевске банске управе, виши пољопривредни саветник инж. г. Драг. Миловановић, изјавио је да је задовољан са постигнутим успехом код ученица истичући рад управника школе г. Јована Миленковића, као и рад осталих наставница.

Спаваће собе, трпезарија, учионица, кухиња и остале просторије одржавају се у примерном реду и чистоћи. Одржавање ове чистоће знатно је допринео и ново исталирани водовод. Нарочиту пажњу посетиоца скренула је лепо декорисана *изложба* ручних радова и прерада воћа и поврћа ученица ове школе. У средини сале где је била изложба, налазио се један постављен сто за обед. У једном углу била је лепо намештена сеоска спаваћа соба; у другом углу био је постављен сто за доручак, поред кога је стајала једна лутка (природне величине жене) у шумадијској народној ношњи. На једној целој страни сале стоје креденци и полице у којима се налазе боце са прерађеним воћем и поврћем. Остали простор сале и зидови били су врло укусно декорисани разним хаљинама, рубљем (креветским и људским) засторима за столове, многобројним јастучићимааи осталим

ручним радовима. Све поменуте ручне радове израдиле су ученице саме, у току свога школовања, и по свршетку истог свака је своје радове понела својој кући, што ће служити као живи пример и углед осталом женскињу у дотичном месту.

Желимо да се и остали наши ваљани домаћини на селу угледају на родитеље ових ученица, па да и они своје девојчице дају у ову корисну школу.

Никола М. Марковић

Исправка г. Милорада Зечевића

Од Окружног суда за град Београд добило је 5 овог месеца уредништво „Тежака" две исправке г. Зечевића с налогом да сходно чл. 26 Закона о штампи буду оштампане у наредном броју.

Прва исправка гласи:

Уредништву „Тежака"

БЕОГРАД
Немањина ул. 15.

„На основи чл. 26 и 27 Закона о штампи изволите по прописима закона објавити ову моју исправку на напис: Извод из записника, објављен у 12 броју Тежака од 15 јуна 1937 године стр. 435-8.

I. — Није тачно тврђење Надзорног одбора да је приход од продаје робе у 1935 г. био 293.000 д. и да је тако и у билансу показано, јер у Тежаку од 1 марта 1936 г. на страни 196 стоји да тај приход износи 272.000 дин. док на стр. 199 у рачуну Губитка и добитка стоји да износи само 172.000 дин. дакле мање 100.000 дин. Да је на стр. 199 показано 272.000, тада вишак на стр. 198 не био само 49.000 већ три пут толики.

И заиста није тачно тврђење Н. одбора који горњу суму добија произвољним сабирањем смањеног прихода од продаје робе и интереса који Друштво плаћа своме Пољ. фонду, то доказује сам Управни одбор, који је на седници од 16-I-36 донео одлуку (објављену у Тежаку од 1 априла 1936, дакле тек после скупштине) да ових 100.000 употреби на смањење цена робе у магацину, дакле на попуну смањења билансне вредности робе, само се о томе нигде не говори у извештају за 1935, па се та операција не види ни у рачунима поднетим за 1936 г.

II. — Такође није тачно тврђење Н. одбора да постоји разлика од 100.000 дин. између вредности робе на крају 1935 и оне на крају 1936 г. и да то долази услед отписа вредности робе. Нико не спори да на стр. 189 Тежака за 1937 пише да је извршено смањење билансне вредности робе за 100.000 дин. „што претставља здраву операцију", али се та „здрава операција" нигде не види.

У рачуну на дан 31 дец. 1935 г. (Тежак за 1 март 1936 стр. 200) стоји да је вредност робе у магацину била 1,878.000 д., а у извештају за 1936 (Тежак за 1937 бр. 5 стр. 192): да је та вредност била 1,978000, да је у току 1936 распродато за 630.000 дин., па у Рачуну изравнања на дан 31 дец. 1936 стоји та вредност као 1,347.000 дин. (Тежак бр. 5 за 1937 страна 200.

Међутим, да вредност робе није преконоћ између 1935-36 порасла за 100.000 д., већ смањена за 100.000, како то тврди Управни одбор, онда би у Рачуну изравнања за 1936 њена вредност била 1,147.000 дин. а не 200.000 дин. више; а да је оних нигде не показаних 100.000 д. од чистог прихода за 1935 г. употребљено заиста за попуну билансног отписа, тада би вредност робе на крају 1936 износила 1,247.000, а не 100.000 дин. више, као што је показано.

III. — Није тачно тврђење Н. одбора да разлика од 120.000 дин. долази од повећане вредности робе дате на кредит, јер је на крају 1935 било код Држ. хип. банке 590.000, а на крају 1936 г. 1.000.000 дин. те је разлика 410.000 д. Стовариште је растерећено за 630.000 дин. те недостаје 220.000 д.; 1935 г. било је код подружина 778.000 на дугу, а 1936 било 889.000 па је разлика само 111.000 те код Држ. хип. банке недостаје 109.000.

IV. — Најзад није тачно тврђење Н. одбора да камата на улоге код Држ. хип. банке износи заиста само 14.000 д. зато што су у току године изузимане разне суме за набавке, јер ово тврђење демантује У. одбор, па и сам тај Н. одбор у том свом истом извештају једну страну раније. Наиме, тај исти Н. одбор тврди на стр. 436 Тежака од 15 јуна о. г., да је у току прва три месеца 1936 г. примљено 664.000, а издато само 191.000, и да је промет робе изнео 476.000. Ако чак у промет не рачунамо набавку и продају, већ само набавку, примања и издавања се салдирају без потребе за повлачење новца од Држ. хип. банке, те би онај милион за ова три месеца дао камате близу 10.000 дин. Међутим У. одбор тврди у свом извештају за 1936 г. да је пословање са робом салдирано са 630.000 дин. што по одбитку више робе на кредит у износу 111.000 дин. износи чистог новца 520.000, а та сума није тек остварена у целокупном износу баш на сам дан 31 дец. 1936 и тада предат Држ. хип. банци. Али тај исти У. одбор тврди (Тежак од 15 дец. 1936 г. стр. 854) да је 30 окт. примио од Минист. финансија 1.967.000 дин. и тог истог дана предао на засебну књижицу Држ. хип. банци а сама та сума дала би до краја 1936 г. пр ближно оних у билансу показаних 14 000 дин. камате. Истина У. одбор каже да је тих 2 милиона дао на „чување" а не на приплод, али се свакако види да је врло рђаво газдовање са друштвеном готовином, јер је она такорећи само преноћила у у Хип. банки, те је тиме Друштву нанешена велика штета.

V. — Једино је тачно тврђење Н. одбора да Трифолин машина није особено показана у билансу за 1936 г. али је још тачније да Трифолин машина никако и нигде није показана у том билансу, док је у оном у 1935 г. показана то сам ја на Збору тврдио, док је потпретседник одговорио да је унета у биланс, али ја не умем да видим. Сад видим да Н. одбор својом изјавом демантује. У. одбор, у име чије је потпретседник одговарао на моје замерке. Тачно је да се Салдо не би променио, али би се друштвена имовина показала у правом стању, дакле за 300.000 дин. већа да је Трифолин машина унета у биланс.

Из свега овога намеће се закључак да је била прека потреба, да се Управни и Надзорни одбор прво међусобно договоре шта ће да одговоре кад већ нису умели да одговоре на самој скупштини, где им је била дужност да одговоре на моја питања и обеснаже моја тврђења, што ни до данас нису учинили, већ су их напротив потврдили."

23 јуна 1937 године
Београд

Милорад П. Зечевић
Александра Стамболиског ул 16

Друга исправка гласи:

Уредништву „ТЕЖАКА"

БЕОГРАД
Немањина ул. 15

На основи чл. 26 и 27 Закона о штампи изволите објавити ову моју исправку на напис: „Записник 63 редовног годишњег збора Српског пољопривредног друштва држаног 28 марта 1937 године у друштвеном дому у Београду" објављен у Тежаку бр. 12 од 15 јуна ове године на страни 439—461.

Није тачно тврђење потпретседника да сам незгодно и нејасно износио стање по билансу, да ми нису јасне ствари у књиговодству и да немам права да чиним замерке које не разумем. Да је то тврђење потпретседника нетачно, јасно говори чињеница што се мојим примедбама на стање биланса бавио Надзорни одбор, што се види из извода записника објављеног у Тежаку бр. 12 од 15 јуна 1937 године на стр. 435—8.

На моје тврђење да Трифолин машина није показана у билансу, на збору је потпретседник тврдио да јесте само ја неумем да видим, док сада Надзорни одбор тврди да машина у вредности 300.210 динара није показана у билансу.

Моје тврђење да је у 1935 години чиста зарада од робе показана за 100.000 мање, Надзорни одбор побија износећи да она износи 293.730,94 коју суму добија сабирањем мање показане чисте добити у износу 172.000 и 121.000 интереса

коју друштво плаћа свом Пољопривредном фонду, док је Управни одбор тврдио, у Тежаку за 1 март 1936 стр. 196 да је чиста добит заиста изнела 272.000 (чему кад се дода оних 121.000 добија се бруто добит) док је у Рачуну губитка и добитка (Тежак од 1 марта 1936 год. стр. 199) показано само 172.000, а да ће се непоказаних 100.000 употребити за смањење цена роби у магацину, само то није учињено у току 1936 године. То се лепо види из извештаја за 1936 годину, где стоји да је вредност робе 1 јануара 1936 године била 1,978.000 динара (Тежак од 1 марта 1937 стр. 192) док је у билансу за 1935 речено да је она у очи тога дана вредела 1.878.000 динара) види Тежак за 1 март 1936 стр. 200) па је тако њена вредност преко ноћи скочила за 100.000 динара. Управни одбор тврди у Тежаку за ову годину стр 189, да је извршено смањење билансне вредности робе за 100.000 динара „што претставља једну здраву операцију", али то није учињено! Јер, да је заиста тако учињено, вредност робе за толико би била мања, дакле 1,778.000, а да је оних непоказаних 100,000 дичара чисте зараде заиста употребљено за смањење билансне вредности, као што тврди Управни одбор, онда би вредност робе била опет 1,878.000 динара, а, пошто је растерећено стовариште за 630.000 динара, остало би на њему 1,247.000 а не 1,347.000 (100.000 динара више), како то у билансу тврди Управни одбор.

Рекао сам да у Д. Х. Б. треба да буде 120.000 динара више, а Надзорни одбор каже да је за тај износ остало више на дугу код подружина, што не стоји, јер Управни одбор у билансу каже да је растерећено стовариште за 630.000, а да је на дугу код подружина у 1936 било за 100.000 дин. више него у 1935, то би у Д. Х. Б. требало да буде још 530.000 док има само 410.000 више него на крају 1935 год. те заиста недостаје 120.000 дин.

На моје питање зашто интерес од новца код Д. Х. Б. износи само 14.000 динара, Надзорни одбор тек сада одговара да је то зато што онај милион није лежао целе године. Међутим Управни одбор тврди да је 30 октобра предао 2 милиона а сама та сума за два месеца даје 14.000 динара, док Надзорни одбор једну страну раније тврди да је за прва три месеца прошле године примљено 665.000 динара, а издато, изгледа, исто толико, те оних 590.000 динара нису ни ваћени из Д. Х. Б. па би они сами дали 6000 динара интереса за првих три месеца, поред тога што су по тврђењу Управног одбора, у току године стално притицале веће суме но оне које су издаване, јер је стовариште растерећено за 630.000 динара.

7 јула 1937 године
Београд
Александра Стамболиског ул. 16

Поштовањем,
Милорад П. Зечевић
редован члан Српског пољ. друштва

Милован Шутић, пољопривредник из Гор. Мутнице п. Параћин има на продају по умереној цени солидне израде веће количине држаља за мотике, ашове лопате и метле, затим дрвене лопате обичне и пекарске, виле, грабуље и ручна колица. За цене и испоруку обратити се непосредно **Шутићу.**

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!

Обезбедите себи одличну жетву.....

ОТОРСТАН

сузбија са сигурношћу опасну главницу.

Употреба једноставна и брза:

200 грама препарата се измеша са 100 килограма пшеничног семена

УСПЕХ ЗАЈАМЧЕН!

Производи и добавља

ЗОРКА

прво југословенско друштво за хемијску индустрију на деонице,

Б Е О Г Р А Д

Краља Александра 70

Дезинфекција семена са Абавитом много је боља, једноставнија, сигурнија и јевтинија од дезинфекције семена са плавим каменом и кречом.

АБАВИТ „26“ специјално средство за дезинфекцију семена пшенице. **Абавит „26“** пакован је у кесицама са одмереном количином за запрашивање од 100 килограма пшенице.

Абавит „26“ добива се код Српског пољопривредног друштва и Пољопривредних подружина

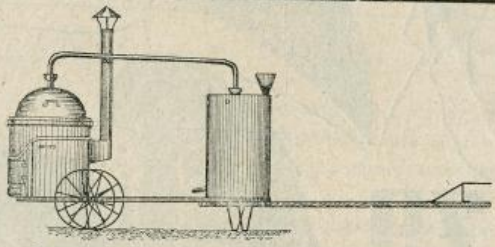
Серинг-Калбаум хемиске фабрике Берлин одељење за заштиту биља и сузбијање штеточина. Заступство за Југославију. Загреб Трг Краља Петра 9

Da bude
ДОБРА БЕРБА

POTREBNO JE DA SE VINOGRAD
PAŽLJIVO I ČESTO PRSKA USPJEH
PRSKANJA OVISI OD KAKVOĆE
MODRE GALICE UPOTREBITE
ZATO ODLIČNU GALICU MARKE

ЗОРКА

Старо поштуј ново купуј!

„Митри" Казан је за напредно домаћинство,
Служи за све домаће потребе, а РЕКОРДЕР за брзо и лако печење и чистоћу алкохола.

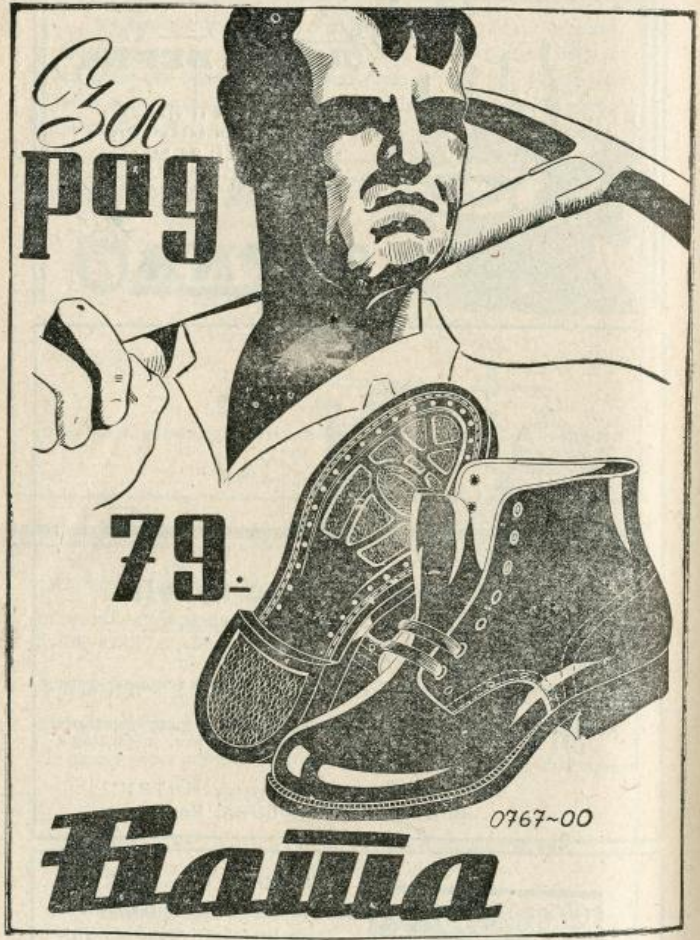
„Са водом се залепљује а за секунду прекретом испражњује при томе ватра се не загушује.

„Митри" казане и прскалице и све врсте машинских казана најсолидније нуди вам, а бесплатан ценовник на захтев шаље

Творница прскалица и казана „МИТРИ"
БРАЋЕ Ч. ТРИПКОВИЋА, Крушевац

СЕЈАЧИЦЕ марке „БИК" подесне су за сејање сваковрсних зрна јер избацују зрно са ЖЛИЦАМА. Понуде затражити од: Српског пољопривредног друштва или **КНЕЗ П. - Нови Сад.**

Штампарија „Сверлић“, Мил. К. Цветановића - Краљ. Наталије 12 - Телефон 20-738

Универзитетска библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 17 Београд, 1 СЕПТЕМБАР 1937 год. Год. 65.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Ing. *Властимир Ђ. Ђорђевић.* — Када треба изводити основно обрађивање земљишта.

Ing. *Вукашин Тоскић.* — Нега винограда оштећених пламењачом.

Ing. *Иван Пуцељ.* — Правилна исхрана радне стоке.

Бож. Филиповић. — Калемљење лозе у јесен на зрело.

Михаило Видановић — Сејање пшенице „на кућице".

Питања и одговори

Сава Рашковић. — Предавања у Новоселској пољ. књижници и читаоници.

Мих. В. Поповић. — Војвода Степа Степановић, Добротвор Срп. пољ. друштва.

Бора Нешић. — Некролози: † Михаило Радоњић † Владимир Лијескић.

Пољ књижевност. — Архив Министарства пољопривреде.

Извод из записника У. о. Срп. пољ. друштва.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.560. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-709

Када треба изводити основно обрађивање земљишта

До сада је више пута говорено у Тежаку о основном обрађивању земљишта; истицана његова важност, и препоручивано земљорадницима, да основно обрађивање земљишта, на својим њивима изводе ујесен. Поново се враћамо на ово питање, јер је оно толико важно, да се може рећи: да исход наредне жетве у многоме зависи од основног обрађивања — односно времена када се оно изводи и начина како се изводи. У овоме чланку изнећемо важност и значај основног обрађивања, као и све оно о чему се мора водити рачуна при извођењу овог обрађивања.

Основно обрађивање земљишта по своме значају важности претставља једно од најважнијих обрађивања, јер се њиме припрема земљиште за гајење биљака најмање за једну годину. Другим речима основним обрађивањем земљиште се припрема у механичком и хемијско-биолошком погледу, тј. с једне стране ствара се трошан слој земљишта ради лакшег укорењивања културних биљака, а с друге стране припрема се храна за биљке. С тога се основно обрађивање земљишта увек изводи на извесно време пре сетве културних биљака.

По времену извођења разликује се пролетње и јесење основно обрађивање. Пролетње основно обрађивање изводи се у пролеће, а јесење у јесен. Овде можемо одмах напоменути, да под нашим приликама треба првенствено изводити јесење основно обрађивање, пошто оно има извесна преимућства над пролетњим. Преимућства јесењег основног обрађивања над пролетњим састоје се у овоме:

1) Што се јесењим основним обрађивањем повећава плодност земљишта. Обрађено земљиште у јесен лежи у обрађеном стању кроз целу јесен, зиму и делом у пролеће, те је на тај начин изложено дејству ваздуха, топлоте и воде дуже време. Утицај ових чинилаца врло је велики за стварање хране за биљке.

2) Што се јесењим основним сбрађивањем поправљају физичке особине земљишта. Земљиште обрађено у јесен улази у зиму услед јесењих киша мокро. Под утицајем зимских мразева вода се у земљишту следи, услед чега повећава своју запремину — односно шири се, и размиче честице земље, те тако збијена земљишта постају мање више растресита, пропустљива за воду и ваздух. Ово је од нарочите важности за тешка, влажна и безкречна земљишта. Разуме се да тешка и збијена земљишта, да би се утицај млазева исто боље испољио, треба орати што дубље.

3) Што се јесењим основним обрађивањем чува (конзервише) влага. Када се земљиште обради у јесен и остави у отвореним браздама да презими — онда се вода — пала воденим талозима оцеђује у дубље слојеве, где остаје сачувана од испаравања. Чувања влаге на овај начин од велике је важности за сушне и делимично сушне крајеве, јер се овом сачуваном зимском влагом велики део воде потребне биљкама подмирује.

4) Што се јесењим основним обрађивањем сузбијају и уништавају коровске биљке, споре од биљних болести и јаја од штеточина. Основним обрађивањем избацује се на површину семе и подземни делови који служе за размножавање коровским биљкама, затим споре биљних болести и јаја од штеточина, и тако се излажу утицају мразева, услед чега измрзавају.

Из напред изложеног видели смо преимућства јесењег основног обрађивања, и она су довољна да нам истакну значај и важност овог обрађивања. Стога наши земљорадници треба увек да изводе јесење основно обрађивање. Али у извесним случајевима на месту је и пролетње основно обрађивање. На земљиштима која леже на стрмим нагибима, те постоји опасност да вода спира земљу, као и земљиштима, која подлежу у току зиме и пролећа поплавама, треба изводити основно обрађивање у пролеће. Иначе у свима другим случајевима на на месту је јесење основно обрађивање.

Јесење основно обрађивање треба изводити рано у јесен, што раније то боље, јер земљиште остаје дуже време изложено утицају ваздуха и топлоте. Поред овога орање при основном обрађивању треба изводити што дубље, нарочито ако ће се гајити окопавине. Сасвим је појмљиво, да је за добро извођење основног обрађивања неопходно потребно имати и добар плуг.

При извођењу јесењег обрађивања, као и сваког другог обрађивања, неопходно је потребно водити рачуна о влажности земљишта, на име земљиште треба обрађивати — односно орати, када је у умерено влажном стању. Кад је земљиште претерано влажно или претерано суво, не треба га орати. У првом случају плуг отсеца бразду у виду непрекидног кајиша, а плужна даска замазује бразду, а у другом, земља се одваљује у виду великих грудви (џомби). И једно и друго није добро јер ваздух, вода и топлота не могу да покажу своје корисно дејство. Поред овога, када се земљиште обрађује у претерано влажном или сувом стању, кваре се и физичке особине земљишта. Међутим када се земљиште оре у умерено влажном стању онда се оно распада под утицајем плужне даске на грудвице природне величине. Тада ваздух, вода и топлота најбоље могу испољити своје корисно дејство, па ће се и стварање хране за биљке лакше и брже обавити.

Поорано земљиште у јесен треба оставити у браздама да презими. У пролеће пак, пошто се површина земљишта довољно просушила, треба њиву подрљати, и одржавати у растреситом стању све до дана сетве. Поновно орање у пролеће не треба извадити, јер се превртањем бразда губи влага скупљена преко зиме, шго је од велике штете. Поновно орање у пролеће може се извести само у случају, ако се површина закорови. У овом случају орање треба да је што плиће. После орања њиву треба одмах подрљати.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић**

Нега винограда оштећених пламењачом

Ретко које виногорје да је ове године потпуно поштећено од пламењаче. Напротив има је много више него у прошлој години. Поједина виногорја, као што је нпр: Жупа, претрпела су такву штету, каква се не памти за последњих 20 година. Необично повољни услови за ширење пламењаче учинили су своје. Скоро свакодневне кратке кише праћене јачим сунцем и повољном температуром пружиле су идеалне услове за ширење болести. Кише су ометале и радове у винограду а нарочито прскање, заламање и скидање заперака. Виногради нису на време опрскани, јер су честе кише разблаживале бордовску чорбу а заперци и врхови ластара са младим лишћем још јаче су потпомагали ширење пламењаче. Додајмо овоме још и високу цену плавом камену, услед које се доста штедело у јачини бордовске чорбе, коју су честе кише за време прскања још више слабиле па се могу схватити узроци и последице болести. Нетачно је, међу нашим виноградарима, доста раширено, мишљење, да је узрок оваквој навали пламењаче, рђав квалитет домаћег плавог камена. Ово мишљење најбоље побијају чињенице да се у оваквој, за пламењачу веома повољној, години има и у уништеним виногорјима, истина мањи број винограда, који су сачувани 100% од пламењаче. Ту нема никакве разлике, да ли је виноград прскан плавим каменом „Зорка“ или плавим каменом „Жупа“. Има и таквих случајева да је један виноград прскан делом једним а делом другим каменом и оно што је опрскано благовремено сачувано је и са једном и другим каменом а оно што је опрскано доцкан пропало је и код једног и другог плавог камена.

Узроке пропадању винограда треба тражити у наведеним чињеницама, затим у поскупљивању и несташици радне снаге у критичним данима, када је се могло и морало извршити прскање, заламање и скидање заперака. Томе треба додати и чињеницу да многи виноградари, и ако то не признају, не умеју

правилно да справе бордовску чорбу, услед чега се и њено дејство умањује.

Све ово наводимо узгред, јер циљ овога чланка није да брани квалитет плавог камена, већ да скрене пажњу на негу винограда оштећених пламењачом. Са малим изузетком сви су виногради оштећени, само једни мање, други више. Виногради који су оштећени мање тј. који имају нешто грожђа, обрађују се редовно и даље. Напротив они виногради где је зараза била веома јака, те немају ни мало грожђа, препуштени су самим себи. Пламењача је уништила грожђе, лишће па има и ластара заражених. Потерали су заперци и ново лишће али и њега уништава пламењача. Поред тога виногради се не праше, те су зарасли у коров, који је услед кише веома бујан. Ластари су зелени и не показују знак сазревања и ако је већ месец август.

У 12 броју „Тежака" од 15 јуна ове године, било је речи о нези винограда оштећних градом. Исто би се у главном могло применити и на винограде оштећене пламењачом. Исти се морају неговати да се спасе односно обезбеди колико било род у идућој години. На првом месту се мора извршити прашење тј. винограде ослободити корова, који исцрпљује земљиште и омета сазревање зелених ластара. Други веома важан задатак је, да се обезбеди колико било лишћа на чокоту за исхрану. Ради тога све нове избиле заперке, не треба уклањати, већ им само закинути врхове, да се омогући пораст лишћа — лисне површине. Најважније је пак да се изврши прскање, да се све младо лишће заштити од даљег пропадања. На овај начин обезбедиће се бар нешто хране за сазревање грожђа и ластара и стварање родних окаца за идућу годину. Имали смо прилике да видимо један исти виноград, који је у прошлој години био уништен пламењачом па запуштен, да две године и ако је од пламењаче потпуно очуван, има врло мало рода, што је последица запуштености и необраћивања у претходној години.

Има винограда где је пламењача заразила и грожђе, кад су бобице биле нешто веће. Често се види да су поједине бобице или делови грозда на чокоту о-

мекшали, смежуравају се, добијају црвенкасто - мрку боју, гњиле и опадају или се задржавају на грозду. Овакве бобице и делове грозда, треба са чокота уклонити опрезно помоћу маказица. Болесни делови грозда и бобице могу изазвати кварење здравих бобица, пошто се на њима може развити и обична плесањ, трулеж.

Берба грожђа из винограда заражених пламењачом мора се вршити што пажљивије и одложити је што доцније, пошто ће и сазревање грожђа ићи много спорије, него у нормалним приликама, јер је јако смањена лисна површина неопходна за стварање шећера. Сама прерада грожђа из заражених винограда изискује већу пажњу. Поправка шире шећером, сумпорисање, таложење, превирање са селекционисаним квасцем, су неопходне мере о чему је било речи у прошлогодишњем „Тежаку" под насловом „Прерада грожђа из винограда заражених пламењачом".

Рана јесења резидба погрешна је и за здраве а поготову за винограде, који су страдали од пламењаче. Лозу треба оставити на чокоту, докле год има и последњег листа на њој, да би се омогућило што боље сазревање ластара и снабдевање истих резервном храном из лишћа. У свим виногорјима и виноградима, који су страдали од пламењаче потребно је ове године безусловно извршити огртање винограда. Ова се радња раније редовно обављала у свим нашим крајевиме изузев Далмације, Херцеговине и Вардарске долине. Последњих година се нарочито код старијих винограда врло често изоставља због слабе рентабилности. Ово се донекле може дозволити, кад је лоза добро сазрела. Ове године то неће бити случај, а недовољно зрелим ластарима биће довољан и слабији мраз па да измрзну. Да се ово не би десило, ове јесени све винограде, који су страдали од пламењаче треба добро огрнути. Глава чокота са 3—4 окца на ластарима, који ће се оставити на род треба да се покрију земљом. Где се резидба врши на кордунице -

шпалире, исте треба одвезати од жице, положити их на земљу и добро загрнути. Добро је да се виногради пред огртање или после огртања добро пођубре.

Ing. Вукашин Тоскић

Правилна исхрана радне стоке.

Хранљиви састојци које уредно грло добије у храни служе у првом реду за одржавање живота, а затим, за производњу снаге односно рада. С тога при састављању дневног оброка радној стоци треба водити рачуна:

1. О количини хране потребне за одржавање живота и
2. О количини хране потребне за производњу снаге односно рада.

Количина хране потребне за одржавање живота радног вола или неке друге радне животиње управља се према величини грла. У колико је оно теже, утолико је и потреба за уздржном храном већа.

Во, на пример, тежак око 500 кгр. потребује дневно као храну за одржавање живота око 7 кгр. доброг ливадског сена, или 3 кгр.сена од луцерке и 7 кгр. кукурузне шаше, или 3 кгр. одличног ливадског сена и сламе по вољи, то јест до ситости.

Сем тога, количина уздржне хране зависи и од врсте радних животиња. Коњи, на пример, потребују нешто више хране за одржавање живота, него преживари. Та разлика долази отуда, што су коњи живахнији и немирнији па стога троше више хране.

Горе поменуте количине хранива садрже таман толико хранљивих састојака, колико их један радни во, тежак око 500 кгр. потребује, да би очувао своју тежину. Према томе ови оброци довољни су само у оним данима, када стока не ради, већ мирује.

Међутим рад, кога производи радна стока захтева известан додатак храни за одржавање живота. Величина овог додатка хране за производњу рада уп-

равља се према величини рада. Тежи и напорнији рад захтева и већу количину хранива, као материјал за производњу снаге.

Од великог је значаја даље и садржај хранљивих састојака у појединим хранивима. Познато је наиме, да снагу могу стварати беланчевине, масти и угљени хидрати, али су последњи тј. угљени хидрати за те сврхе ипак најповољнији и најјефтинији. Најповољнији због тога што их стока може узимати у такорећи неограниченим количинама, без икаквих штетних последица. Друкчије стоји ствар са машћу. Већ у дневној количини изнад пола килограма по одраслом грлу, маст изазива поремећаје у варећем каналу. Угљени хидрати су и најјефтинији произвођачи радне снаге, јер су они у биљном царству најраспостранији храњиви састојци. Потпуно бесмислено и нерентабилно било би хранити радну стоку са скупом беланчевинастом храном. Беланчевине су додуше и радној стоци потребне, али у незнатној количини. У главном само за одржавање живота и то дневно 250 гр. на вола 500 кгр. тешког. ових 250 гр. беланчевина садржи већ уздржни оброк од 7 кгр. доброг ливадског сена, као и остали напред поменути оброци. Више беланчевина потребно је само онда, ако су животиње још младе, или ако је радно грло бременита крава или кобила, или пак ако се од њих захтева врло напоран рад за кратко време, као што је случај са тркачким коњима.

Потребу за уздржном храном треба код радне стоке подмиривати кабастом храном тј. сеном, сламом шашом, зеленом пићом и сл., а за производњу рада давати им снажна тј. концентрисана хранива: овас кукуруз, јечам, мекиње и др. Када стока обавља само лакше радове, онда се може изаћи на крај и са самом кабастом храном, без додатка снажних хранива. То важи нарочито за преживање, који могу због обимности варећег канала узимати велике количине кабасте хране; Много веће него коњи. Кабасту храну искоришћавају даље преживари такође боље од коња.

Сувише водњикаву храну као што су репа и разне цибре треба избегавати, јер је због ње животиња тежа, лења, а и зноји се.

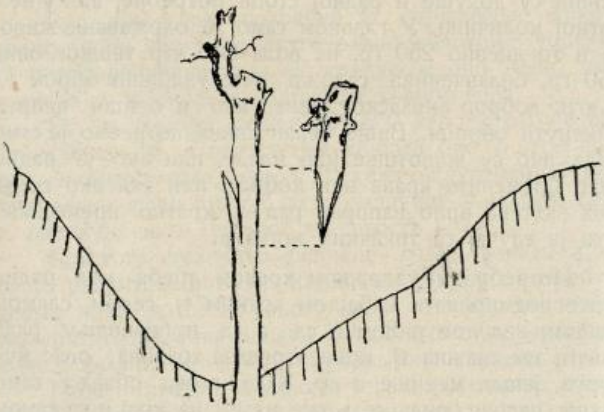
Препоручује се, да се трава намењена радној стоци коси нешто доцније него иначе, како би се њиме избегао пролив, који је за радну стоку врло незгодан.

Радну стоку треба појити у половини храњења, а снажну храну, тј. овас, кукуруз и слично давати после појења.

Ing. **Иван Пуцељ**

Калемљење лозе у јесен на зрело

Било на који начин да човек подиже виноград, увек се скоро деси да му по неки чокот фали, а место њега обично је потерало из подлоге, наиме америчке лозе. Често пута

Сл. 23. — Извршен зарез на лози и припремљена вијока

виноград се прими, као босиљак што наш народ каже, али непажњом раденика још у првој години или изненадног јаког ветра, док још виноград није повезан, деси се, да се извесан број обуши — очене, тако да остане у земљи подлога из које избију изданци — ластари.

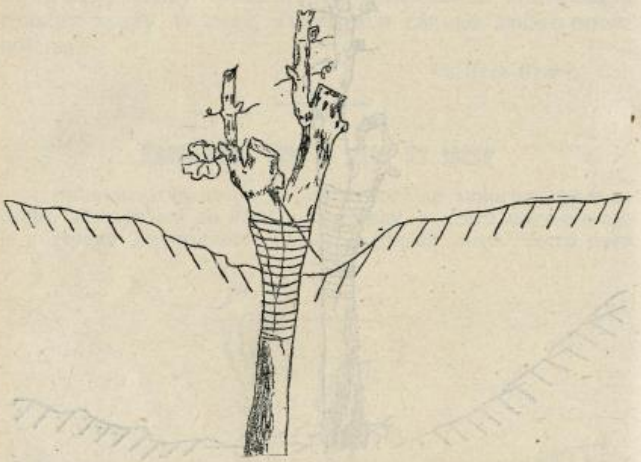
У многим нашим крајевима виногадари подижу винограде садећи директно на стално место оне калемове који су само стратификовани зв. „пилац“ или како се то друкчије каже: подизање винограда сађењем на стално место, директно из сандука. Баш тада се и деси да се велики број калемова не прими и да се нађе доста дивљака у младом винограду.

Сл. 24. — Уметнута вијока у зарез и привезана рафијом

Претворити ову дивљу лозу калемљењем у питому — могуће је на више начина: било то калемљењем на зелено, што није могуће исте године, јер је ластар још нежан, танак и слаб, или пак калемљењем на зрело у пролеће, што се баш код нас није толико раширио овај начин, јер је температура у то доба ниска преко ноћи, те не може добро да сраста да се створи калус на калему. Да би наш виноградар искористио прилику, а да не сади други калем било с јесени или у пролеће, може ову дивљу лозу или непримљени калем односно обушени накалемити у септембру месецу на зрело, па да иду̂ће године и овај крене, као и они који су се још прошле године примили. Овај начин калемљења лозе на зрело у септембру појавио је се скоро, али изгледа да ће се доста раширити, због своје практичне примене, бар у ову сврху, дакле, у нужди.

Калемљењем воћака — младица у расаднику на спавајући пуп, постиже се одлични резултат. На основу ове чињенице дошло се до тога, да се и америчка лоза може окалемити у септембру (што зависи од бујности подлоге и њезиног сазревања, као и сазревања — здрвењавања питоме европске лозе), па да тако спојени калем сраста и да у пролеће крене када и остало. Том приликом се дивљака изнад спојног места пресече косо са супротне стране вијоке.

Сл. 25. — Вијалено место на лози где треба пресећи изнад вијоке.

Кад и како се изводи овај начин калемљења? — У септембру месецу (обично код нас), када се успори струјање сокова у лози, ваља све оваке дивљаке одгрнути — откопати за 10—15 см. да би могао рад — калемљење да се лакше и правилније изведе. Кад је одгрнуто, онда се приступа послу. Оштрим ножем, а у висини земље, са оне стране одакле је избио дивљи ластар — начини се зарез низдуж у виду језичка на старој прошлогодишњој лози (подлози), али тако да се не засече срж лозе или врло мало. Дужина зареза ваља да износи до 2 см. (сл. 23). За овако начињен зарез хитно се припреми и вијока у виду клина и да рез буде исте дужине као и код подлоге, али пазећи да кад се умести виока у подлогу, да окце вири споља и да се поклапа кора са кором. Онда се притисне чврсто левом руком, а десном веже, било рафијом или пак гуменом траком (сл. 24). Виока је дугачка свега 4—4½ см. Чим је калем увезан онда

се загрне да ветар а и суша (већа топлота) не би осушили спојно место.

Може се, али не мора, да се око спојеног места прво увије наквашени папир од цигаре, после везива, па преко њега замаже гипсом, који испуца идуће године и отпадне када се калем почне ширити, а чува спојно место од влаге и ветра — испаравања. За виоку се узима здрвењена зрела питома лоза, јер зелена несме доћи у земљу, зато што би одмах преко зиме промрзла а до зиме не би ни сазрела тако загрнута и заклоњена од сунца.

Сл. 26. — Случај навртања са две вијоке

У пролеће када креће лоза, ваља прегледати калемове, па који се је примио ваља одсећи дивљаку изнад виоке и то изнад спојног места (сл. 25). На исти се начин може окалемити а дебља подлога која је стара 2—3 године, само се овде стављају по две вијоке да би се лепше спојило (види слику 26). Припремање подлоге и вијоке и овде је исто, а даљи рад тече као и пре што је речено.

Поред тога што човек упитоми чокот, код ових дебљих подлога згодно је и то, што се још исте године, на име идуће, добије чокот са два крака, што је згодно за жупски начин резидбе, тако да се идуће године може засновати и трећи крак. Преимућство овог начина је то, да ако се калем не прими дивљака опет потера, те се идуће године може окалемити на зелено не губећи ништа у времену.

Што се тиче осецања саме везе на спојном месту, то је излишно, јер она и тако иструне.

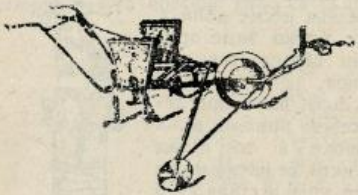
Овако срастао калем не сме још исте јесени кренути, а ако крене знак је да је прерано извршено калемљење, што није смело бити. Што се тиче неге и даљег поступка у винограду исти се изводи као и кад би био посађен готов калем.

Бож. Филиповић

Сејање пшенице „на кућице"

Од пре 7—8 године г. Коста Поповић, директор пољ. школе у пензији, после проведених огледа на школском имању, изнео је на јавност горњи метод којим се слаби жетвени приноси код нас могу знатно повећати. При обичној сетви — омашке — на добрим земљама у нормалним годинама, принос од 2.000 кгр. по хектару рачуна се као дово-

љан. Међутим по г. Поповићевом начину кад се уз добро семе сетва пшенице обави на кућице, растојање 30 см. у квадрату, са једчим копањем (прашењем) почетком априла месеца, у добрим земљама и при нормалнм атмосферским приликама, принос се повишава на 4.000 кгр. по хектару, значи удвостручава се.

Сл. 27. — Сејалица „Сатори" за сејање пшенице на кућице

Сејање пшенице на кућице у вези са окопавањем, многи су практичари са неповерењем примили. Сумњали су да ће се тај рад рентирати, и нису веровали да се жетвени принос њиме толико повишава. За многе су то биле лепе приче...

Српско пољопривредно друштво, које је увек радо помагало сваку иницијативу којом се ишло ка унапређењу пољопривреде узело је на себе да ово питање најозбиљније проучи и на једној конференцији стручњака (секција за ратарство) у 1929. год. поднео је реферат о томе проф. г. Мита Николић. После дискусије, конференција се у главном сагласила да је сејање на кућице по препоруци г. Косте Поповића, измењени метод рада који је руски агроном Демчински још пре 20 год. покушао да пренесе из Кине у Русију. Г. Поповићев је начин: сетва више зрна у кућице (20—25) да би се створили размакнути бусови без бокорења (или са врло слабим бокорењем), док је Демчински важност своје методе приписивао баш јаком бокорењу.

Конфернција није начин сетве по г. Поповићу тада одбацила. На против, сложила се с тим, да је овакав начин рада значајан корак ка повећању жетвеног приноса код нас: прво због интензивног начина обраде земље и културе пшенице понасоб, даље, што имамо велики број по све малих сопственика који засејавају и мале површине житарица, а на селу има много неискоришћене људске радне снаге, те су испуњени услови за такву обраду житарица. За веће поседнике остављено је да проуче и процене рентабилитет оваког рада па да се после определе. Срп. пољ. друштво апеловало је тада да практичари изврше огледе и резултате објаве преко „Тсжака".

Многи пољопривредници школовани и нешколовани и поред повољне оцене стручњака, и не упуштајући се озбиљно у оно што ће пракса и искуство рећи, сматрали су да је г. Поповићев метод за наше прилике неподесан. Тако г. Обрен

Ћирић из Новог Сада писао је у „Тежаку“ да је сејањем на кућице добио мањи принос но на обичан начин (врстачном сејалицом), и ако је огледе вршио на 1 ару што је сматрано недовољно за правилну оцену. Смело би се поуздано тврдити да се од тада (1929 г.) па наовамо, врло мало радило на тим огледима не само код приватних већ и на државним пољопривредним добрима и школама, јер се не виде објављени резултати тих огледа, ако их је било.

Један моћнији фактор него што су сви апели г. Поповића и Српског пољ. друштва утицао је да у нашем крају — околини Пирота — буде посејано у јесен 1935 г. 4 а у јесен 1936 г. око 20 хек. пшенице на кућице, које сејалицама које руком. Ево већ неколико година како имамо благе зиме а кишна пролећа, због чега је на засејаним житима било толико уродице да се искласана жита нису могла охлебити већ су многа покошена и бачена стоци за храну. Један напредан пољопривредник овога краја, Тодор Пешић, под утицајем писања г. Поповића, 1933 г. извршио је огледе на мањим простору и дошао до значајнијих резултата. После једног прашења није било никакве уродице у његовов огледном пољу, док су околне њиве биле преплављене уродицом. Продужио је огледе и следеће године, а 1936 наће се са г. Поповићем у Београду када му је овај препоручио да рад у будуће настави сејалицом, а не руком као дотле. Пешић када је отишао у село у заједници са својим сељацима из с. Крупца, Драгутином и Ранђелом Игњатовићем, који су такође разборити привредници, набавио је од Српског пољ. друштва сејалицу „Сатори“ (сл. 27) патент г. Поповића, и с јесени 1935 године њоме су посејали око 4 хек. пшенице на кућице. Сејалица их је стала са превозом до Пирота 1100 дин.; двореда је, тежи око 76 кгр., фабрикат Браће Еберхарта из Улма на Дунаву (Немачка), од чистог кованог челика. Размак кућица 30 см. у квадрату. У свакој кућици посеје 22—28 зрна, што зависи од крупноће семена и, ако је дезинфиковано противу главнице у раствору плавог камена, због набубрелости зрна, мање; а запрашивано порзолом или цереганом, више. Семе је Пешић набавио од домаћина из села Цветојеваца крај Крагујевца, сорта по изгледу „шабачка белокласна“ која је на изложби Главног савеза земљ. задруга 1933 год. у Београду добила прву награду, свакако са највећом хектолитарском тежином, и апсолутно чиста од ма какве уродице. Ово се семе за протекле 3 год. није изменило, те изгледа да се аклиматизирало. Земља је изорана и дрљачом подрљана да би се поправила и очистила од заостатака шаше и корења од купина и др. травуљина. Може и раније да се пооре па чим падне киша сеје. Затим је сејалицом „Сатори“ сејано на кућице по 75 ари до 1 хек. на дан. Иста сејалица може да се преудеси и за се-

јање кукуруза с пролећа (70 см. ред од реда и 60 см. кућица од кућице по 2—3 зрна у кућици, посеје око 2 хек.) За сејање потребно је три радника: 1 води волове, 1 држи и управља сејалицом и 1 тера волове и стругачем чисти раоничиће на сејалици да их која заостала шаша не избаци. Семена иде 120 Кгр. на 1 хектар, а не треба заборавити да је за сејање омашке потребно око 200 кгр. на хехтар. Бокорење је било просечно 1—2 стабљике из сваког зрна. Пшеница је копана (прашена) од 1—12 априла. Мотике по величини мање од обичних. За рад је отишло на хектар 20 радника; док је за плевлење пшенице сејане омашке потребно 50—60 радника, па се ипак све не очисти, а жито угази и многе стабљике пребију. И ако су друге њиве биле због јаке олује полегле, пшеница на кућице добро се држала сем на једном крају где је због влажности земље полегла била. Жетва је обављена у уобичајено време око Петрова дне. Принос у зрну био је за људе овога краја невероватан — 3800 кгр. по 1 хектару. Овакав рекордан принос пшенице гајене на кућице потстакао је привреднике те су још две сејалице „Сатори“ у истом селу купљене. Неки који нису могли да купе сејалице, вршили су сејање руком са напрстком на растојању приближно 30 см. по бразди, па ногом затрпавали.

Многи пољопривредници овога краја још увек препричавају уведени нови начин гајења пшенице. То је за њих постала жива стварност која им ствара нове могућности за повећање њихових слабих жетвених приноса.

Као закључак из сејања пшенице на кућице излази:

1. Уштеда у семену 80 кгр. по 1 хектару.

2. Мања количина семена лакше се налази селекционисана (мање купи), лакше се очисти од сваке уродице и лакше дезинфикује од главнице.

3. Потстичу се пољопривредници на бољу обраду земље.

4. Даје се могућност да приликом прашења пшенице сва уродица буде уништена. Ово важи како за земљораднике у равницама, исто толико и за оне у брдовитим селима где оранице и здравица нису много камените јер је и тамо силног корова у житу.

5. Повећава се жетвени принос житарица као ни једним другим начином до сада.

Наше је мишљење да треба пропагирати горњи метод културе житарица као посве успешан за крајеве где људске радне снаге има довољно, а земље има сразмерно мало.

Михаило М. Видановић

Питања и одговори

Питање: Илија Стојановић пензионер, члан пољопривредне подружине у Нишу, упутио је писмо Српском пољопривредном друштву у Београду и у истом навео:

„Да он има 4 плаца у селу Бербатову у срезу нишком, да му суседи ових плацева причињавају штету, јер су незаграђени, па је за то приморан, да их загради, да му штету не би причињавали.

Молио је за обавештење, да ли су његови суседи дужни да половину ограде око њихових имања на међу између њега подигну, а он другу половину, и којој власти да се обрати тужбом, да их помоћу власти на то присили и по ком закону, да их тужи."

Одговор: Ни по општем Грађанском Закону а ни по неком специјалном Закону није предвиђен законски пропис, на основу кога би молилац могао своје суседе означених плацева законитим путем нагнати, да они као суседи морају половину ограде подићи на својим непокретним имањима на међи између имања молиоца и њих суседа. Но молилац се може помоћи на други сваком познат начин, а тај је, што ће суседа који му причињава штету на овим напред означеним плацевима тужити и тражити накнаду штете код надлежог суда.

Б. Кр. Ђ.

Питање: Милосав Ран. Тодосијевић из Добрача, среза Гружанског, у писму, које је упутио Српском пољопривредном Друштву у Београду, преставио је:

Да понеки лукави сусед добразник посади самом белегом макакво дрвеће, воће и шибље, које кад одрасте захлађује усев противном суседу и на тај начин истом наноси велику штету, само да би тим начином противног суседа приморао, да му имање прода и тако дође до својине земљишта свог суседа, — па је молио за објашњење:

1. Коме припада белегом засађено дрвеће, воће и шибље, да ли суседу, који га је засадио или противном суседу, који је оштећен?

2. Да ли је сусед, који је белегом засадио дрвеће, воће и шибље одговоран за штету, коју причињава хлад од засађеног дрвећа, воћа и шибља, противном суседу?

3. На коме отстојању од белега може сусед засадити дрвеће, воће и шибље, па да не одговара за штету своме противном суседу?

Лукави, грабљиви и физички јачи сусед и ако је извршен катастарски пример земљишта, он ипак противправно и силом исправља белеге на свој начин и тако заузима земљиште свог противног, мирног и исправног суседа, те га на тај

начин штети; па је молио за објашњење, који је суд надлежан за исправку белега и одређивање границе земљишта између суседа и да ли се у овој парници може употребити доказ главна заклетва?

Одговор: 1. Дрвеће, воће и шибље засађено белегом (који назив белега употребљава молилац) односно међом (који назив употребљава наш Грађански закон) јесте заједничка својина обојице суседа, како онога, који је без одобрења противног суседа засадио, тако и противног суседа, који трпи штету на свом усеву од хлада засађеног дрвећа, воћа и шибља. Ово зато, јер је у нашем Грађанском закону у §§ 281 и 282 прописано, да је у оваквим случајевима сопственик дрвећа, воћа и шибља сопственик земље, па како се мора узети и сматрати, да су белези односно међа општа и заједничка својина обојице суседа, то из тога следује, да је дрвеће, воће и шибље засађено белегом односно међом од стране једног суседа својина обојице суседа, те према томе обојици и припада.

Према наведеном, ако би други сусед, који је оштећен хтео да посече и узме свој део и да искористи, морао би тражити дебу код надлежне власти, ако други сусед, који је сађење извршио не пристаје на леп и миран начин да дебу и сечу изврше.

2. Што се тиче следећег питања накнаде причињене штете усеву од хлада засађеног дрвећа, воћа и шибља, одговоран је за накнаду штете оштећеном сусед, који га је и засадио, јер је сусед, који га је засадио непосредни проузроковач штете, јер је могао знати да ће својом радњом засађивањем воћа, дрвећа и шибља нанети штету усеву свог суседа. За одговорност и накнаду ове штете прописано је у §§ 800 и 822 нашег Грађанског закона за Краљевину Србију.

Али, да би противна страна, која је оштећена могла имати успеха у вођењу парнице код суда, нарочито је потребно напоменути, да оштећена страна мора спор повести код надлежног суда благовремено, а то је, мора га повести у року за три године рачунајући од дана када је за штету сазнала, јер је у § 939 поменутог закона тако прописано; упротивном странка парницу може изгубити ако би парницу повела после овог рока и ако би се проузроковач штете приликом суђења позвао на застарелост, која је у назначеном законском пропису предвиђена.

3. На питање, на коме отстојању може сусед засадити дрвеће, воће и шибље од белеге односно међе, па да не одговара своме противном суседу за накнаду штете, може се са сигурношћу тврдити, што ће бити јасно за свакога па и за онога, који није упознат са законом, а то је, да се сађење треба да изврши на толиком отстојању од белега односно од међе, са кога отстојања хлад од засађеног дрвећа,

воћа и шибља неће моћи падати и причињавати на тај начин штету усеву суседову.

Према напред наведеном следује, да противна страна, оштећени сусед има увек законске могућности, да свог рђавог суседа, који му причињава штету хладом од засађеног дрвећа, воћа и шибља законитим путем помоћу парнице код надлежног суда нагна, да му проузроковану штету накнади као и парничне трошкове и да према томе неће смети убудуће засађивање белегом односно међом вршити, јер се излаже опасности да од стране суда буде осуђен на плаћање накнаде штете и парничних трошкова противнику.

Закон о судском поступку у грађанским парницама за Краљевину Југославију, ступио је на снагу 1 јануара 1934 год. што значи, да га већ судови од тога дана примењују, те он важи и за територију среза Гружанског у коме се налази село Добрача. По § 44 тач. 4 поменутог закона за све спорове о одређивању белеге, исправци међе и границе имања између суседа надлежан је срески суд за суђење на чијој се територији налази земљиште којег су границе, међе и белеге у питању. Срески је суд надлежан и за суђење парница за накнаду штете ако ова износи преко 500 дин. а не прелази 12.000 дин. Преко 12.000 дин. надлежан је окр. суд, а до 500 дин. надлежан је општински суд.

Што се тиче доказа за вођење спора, тужилац не може у тужби употребити доказ главну заклетву нудећи је туженом а повраћену од овога, да прими, који је доказ постојао и могао се употребити у судском поступку за грађанске парнице за Краљевину Србију, јер је нови грађански парнични поступак за Краљевину Југославију не предвиђа.

По новом грађанском парничном поступку за Краљевину Југославију предвиђени су следећи докази: сведоци, вештаци, судски увиђај, јавне и приватне исправе и доказ саслушањем странака, па се свима овим доказима може оштећена страна послужити и њима користити и све их у тужби изложити или само једним од побројаних. Правилно би било узети и сматрати, да је главну заклетву у старом поступку заменио у новом поступку доказ саслушање парничких странака. Доказ саслушање странака може бити понуђен од оба парничара или наређен од суда по службеној дужности *али само онда,* када суд није дошао до уверења о истинитости чињеница важних за одлучивање на основу других доказа, које су странке поднеле суду нити пак и оних, које је суд био наредио да се прибаве по службеној дужности или најзад када о спорним чињеницама других доказа уопште нема. Саслушање под заклетвом може суд захтевати о истој чињеници само од једне парничне странке. Према изложеном странка може у тужби и одговору на тужбу употребити и

понудити доказ саслушањем парничара али суд ће одредити, који ће парничар положити заклетву.

Поред напред изложеног у одељку под II молилац је молио за објашњење и обавештење о томе: како ће пољопривредници сазнати за скице и планове о премеру свога земљишта, који су премер извршиле катастарске власти, јер их не знају а ни општинске власти немају.

Што се овога питања тиче, свако заинтересовано лице треба молбом да се обрати катастарској власти, која је премер извршила, па ће од ове моћи добити их у потврђеном и овереном препису, када за то таксу плати. Може их добити и да их само препише без потврде и оверавања као и да их само разгледа но у оба случаја без плаћања таксе.

Б. Кр. Ђ.

Питање: Молим друштво да ми одговори у Тежаку на ово питање: Имам једну овцу, посве је добра и дебела. Мркала се, како ми кажемо, пасе и превжива, али све нешто ћути. Некад иде за овцама и блеји за њима када заостане, а некад неће са овцама, нити за њих мари, нити блеји.

Шта то њој може да буде и шта се против тога може предузети.

Здравко П. Бојовић
зем. из Такова

Одговор: у питању није назначено, да ли се овца већ једном јагњила или је то први пут да се мрка.

Под претпоставком, да је овца први пут остала бременита могу се наведене појаве донекле тумачити. Она осећа, да се са њом нешто збива, што јој до сада није било познато. Осећа, да се у њеним утробима нешта развија и то јој одвраћа пажњу са спољнег света. Она једе и прежива — значи да је здрава. Осећај глади је приморава, да узима храну. За све остало не мари па ни за друштво осталих оваца.

Ова појава — избегавања друштва — дала би се донекле упоредити са природом појединих људи, који изненада услед неког непредвиђеног и нежељеног случаја промене своју ћуд и до тада увек расположени и дружељубиви избегавају свако друштво и не маре за оно што их је раније интересовало.

Покушајте, да овцу слабије храните па ће вероватно у потрази за храном тражити и друштво осталих оваца.

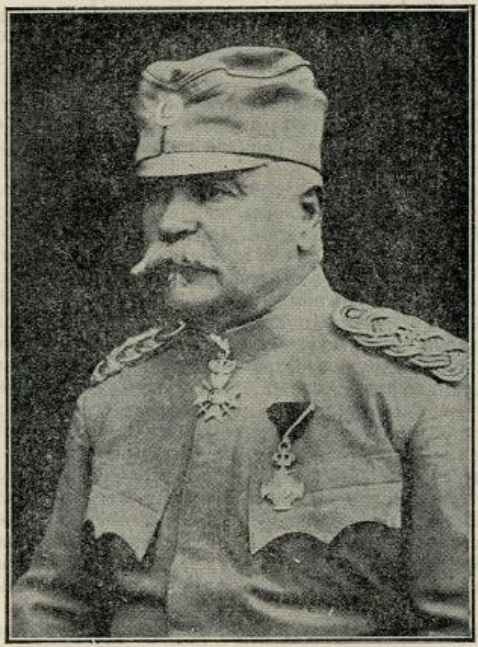
Ф.

ПРЕТПЛАЋУЈТЕ СЕ ЗА ПОЉОПРИВРЕДНИ ЧАСОПИС „ТЕЖАК"

Војвода Степа Степановић

Добротвор Срп. пољ. друштва

Име овог великог Србина и војводе познато је широм наше велике отаџбине Југославије. Зар има једног живог ратника, као и оних, који су били савременици и посматрали оне гигантске и исполинске борбе, која је вођена за ослобођење и уједињење нашег троименог народа у минулим рато-

Сл. — 28. † **Војвода Степа Степановић**

вима, а да му још није у живој успомени име овог великог човека и војсковође?- Вера у победу у армији, на чијем је челу био Војвода Степа, била је непоколебива, јер ратна срећа која га је пратила при војним операцијама уливала је и одржавала ту веру код све војске.- „Где је Степа ту је и победа", или „Степа је тамо, не брини", говораше наш војник.

У својим ратним белешкама и успоменама имамо већи број примера и сличица, које илуструју овог војсковођу; али нам није намера да их у овој прилици приказујемо, већ ћемо бацити један летимичан поглед на живот и рад овог великог човека на *пољопривреди*. Његове војно стручне ствари изнели су и износиће војни стручњаци и историчари.

Рођен у селу Кумодражи 14-III 1856 г. Као син села увек је пратио рад на селу и интересовао се за њ. Отуда оно његово настојавање при повратку у домовину са Солунског фронта, да се набавља стока и раздаје у земљи, јер је непријатељ при повлачењу, што је год могао са собом отерао. Тако исто настојавао је у преносу разног семења, чије су одлике одличне биле.

У његовој башти и дворишту још трају његови рукосади који се брижљиво обрађују; а кад је био жив, често је излазио на терен и посматрао напоран рад пољопривредника-тих вечитих трудбеника.

У једном излету на аутомобилу, шофер наредник љутит што му један сељак са колима не скреће спута, хтеде да појури и да му поплаши коња, чије воћице држаше заспали сељак у колима. Чим војвода примети намеру нареди шоферу да ауто устави и да сељака пробуди, „јер можда је веселник целу ноћ радио на каквом вршају".

Приликом излета до Кочуличке воћарске земљорад. задруге, када је по позиву њихове управе присуствовао освећењу дома и задружне славе, показао је своју љубав и у овој прилици спрам села и ових установа. У повратку са овог славља рекао је: „породичне задруге у прошлости омогућиле су ослобођење од турског ропства; и ове задруге пружиће повољне резултате на економском пољу".

Када су гуслари посетили његов дом и предали му дивне јаворове гусле и том приликом опевали његово јунаштво и славу у бојевима у којима је учествовала његова армија-захвалио им се и ватрено додао: „да та слава не припада њему, већ народу и војсци, која је до крајњег прегоревања сву снагу заложила у остварању једне узвишене националне идеје".

Још један пример из живота покојниковог са религијско верске стране:

И у најтежим данима за време рата настојавао је да се *вера* као главно мерило пада и напретка народа очува у својој својој битности. Отуда су славе обављане и у рововима а у позадини је тешко било наћи кога а да се није причастио кад се буде народило.

Ето, такав је скроман био Војвода Степа али увек *правичан* и *одлучан*.

Његова племенита супруга имајући у виду његове одлике, а поводом осмогодишњег помена, уписала га је преко

Чачан. пољопривред. Подружине за члана *добротвора* Српског пољопр. Друштва са улогом од 1000 динара.

Одајући захвалност г-ђи на овој пажњи, одајемо и у овој прилици пошту сени пок. Војводе са *Слава му.*

Мил. В. Поповић
претседник чачанске пољ. Подружине

---

† Михајло-Миле Радоњић.

Директор ниже пољопривредне школе у Прокупљу-редован члан Српског пољ. друштва.

На дан 15 јуна тек. год. умро је у најбољој умној и физичкој снази Михаило-Миле Радоњић директор ниже пољопривредне школе у Прокупљу. Тек што је навршио 50 година живота, смрт га је отргла онда, када су сви његови поступци и радови били смишљени, стваралачки и корисни.

Мало је људи у чиновничкој хијерархији у опште, који би се по скромности, уроћеном демократском држању понашању и по карактеру могли упоредити са пок. Радоњићем. Радио је сваки посао савесно и марљиво а никад свој рад није рекламирао, па ма колико он био видан и успешан. Према колегама је био превише добар друг. Према млађима је имао такво држање да су га они волели и поштовали и као старешину и као родитеља. Док је био здрав, никад натмурен и намрштен већ само благ и насмејан. При првом сусрету он је својом добротом, пристучношћу и оригиналношћу освајао и за себе придобијао свакога. Њега је волео, ценио и поштовао скаки који га је иоле познавао.

У брачном животу није имао деце, али је у сваком случају болести или смрти деце, нарочито у његовој школи, саосећао увек у већој мери, него ли многи родитељи.

Учествовао је у свима ратовима од 1912-1918 године и имао чин резевног капетана I кл.

Бор. Љ. Нешић

---

† Прота Владимир Лијескић

намесник среза љубићског-редован члан Пољопривредне подружине у Чачку.

Српско пољопривредно друштво и његове подружине у овој години имају несразмерно велике губитке у одабраном чланству. У првој половини јула месеца умро је у Чачку Владимир Лијескић прота-намесник среза Љубићског.

Покојни прота Лијескић спадао је међу најбоље свештенике Српске православне цркве. Радио је и био члан у свима хуманим установама, које су служиле за просвећивање народа и јачање његовог економског стања.

Као свештеник учествовао је у ратовима за ослобођење и уједињење. Што се врло ретко дешава свештеницима у рату, десило се покојном Лијескићу, да је у једном окршају, у коме је погинуо командат батаљона, морао да остави крст и јеванђеље на страну, па да узме пушку и сабљу, да прими команду, да непријатеља потисне и поврати изгубљене положаје.

Покојни прота Лијескић није доживео дубљу старост. Могао је још да послужи и Богу и народу. Слава му и вечан помен.

Бор. Љ. Нешић

Архив Министарства пољопривреде

У издању Министарства пољопривреде и под уредништвом д-ра *Бранка Р. Пешића* изашла је седма свеска ове научне пољопривредне смотре, која доноси оригиналне радове и реферате из области пољопривредне и приказе важнијих домаћих и страних пољопривредних радова. Седма свеска има 200 страна великог октава и доноси шест оригиналних радова: д-р *Павле Вукасовић*: Биолошка опажања о луцеркиној буби (Phytodecta fornicata Brüggem.); д-р *Јосип Јежић* и д-р *Еуген Кодрња:* Постинфекционална цијепљења животиња против бјесноће неослабљеним вирус-фиксе-ом; д-р *Иво Кенда*: Принос познавању уличног вируса беснила у неким крајевима Југославије; Покушај сузбијања беснила превентивним цепљењем паса фенолизованом етер вакцином; д-р *Симеун Гроздановић*: Еколошка испитивања друштвеног живота домаће пчеле (Apis mellifica, L.); д-р *Иво Штефанић:* Појава болести „биолошке деградације вина" у нашим јужним винима. Осим тога „Архив доноси а три реферата: д-р *Младен Јосифовић*: Мозаик на шљиви; инж. *Звонимир Вишњић:* Међународни споразуми о шећеру и привреда шећера Југославије; инж. *Живојин Тешић:* Сергије Николајевић Виноградски. На крају „Архив" доноси велики број приказа страних и домаћих публикација (46 на броју) и то из биљне производње (25), зоотехнике (7), ветеринарства (11), аграрне политике (2) и часописи и разне пољопривредне публикације (1). „Архив" се може добити у Свесловенској књижари у Београду, Поенкареова ул. 26, а ова свеска стаје дин. 20.

Пољопривредна предавања у Ново-селској пољопривредној књижници и читаоници

У Новом селу крај Врњаца, од пре две и по године постоји Пољопривредна књижница и читаоница, која истрајно и са пуно разумевања и успеха ради на извршењу свог главног задатка: просвећивању својих чланова путем читања, а и држањем корисних пољопривредних предавања.

Ова је читаоница изабрала себи и ове године први пут прославила славу св. Ћирила и Методија, прве словенске апостоле, који су највише урадили на просвећивању Јужних Словена.

О првој својој слави ове године вредна управа читаонице на челу са претседником Александром Негојевићем, секретаром Миодрагом Стевановићем, благајником г-ђом Љубицом Манчићком и књижничаром Душаном Удовичићем — молила је своју матицу — Српско пољопривредно друштво, да јој од своје стране одреди предавање из сточарства и млекарства. Друштво је изашло у сусрет Читаоници и умолило да се за предавање приме и то: из сточарства г. Аца Јовановић, директор Средње пољопривредне школе у пенз. и из млекарства г. Сава Зарић, сирарски стручњак Ниже пољопривредне школе у Краљеву.

Како је г. Јовановић домаћим послом био спречен да предавање одржи, то је умољен г. Фрања Лукман, саветник Министарства пољопривреде, који се тада налазио у Врњцима на лечењу, те је одржао предавање из воћарства.

Г. Лукман је своје предавање одржао на један врло оригиналан, интересантан и за слушаоце веома занимљив начин: тражећи од самих слушаоца да му постављају питања из чега би желели да им говори, па им је на постављена питања редом и одговарао, дотакнувши се тако свих важних проблема из савременог воћарства, а нарочито питања: услова за напредно воћарство код нас, неговање воћака и њихове заштите од најчешћих штеточина, не губећи из вида рачунску страну за добар успех у томе.

Г. Зарић је потом одржао једно такође веома популарно, успело и за ову околину најважније предавање из млекарства, додирујући у своме говору све најважније моменте, који су у тесној вези са правилном мужом, хигијеном и чувањем млека, као и његовом рационалном употребом и прерадом. Истовремено предавач је указао на све погрешке и недостатке у досадањем раду око тога особито у погледу одржавања чистоте судова и локала за прихватање млека и млечних производа. Нарочито је на веома убедљив начин говорио о користи од млекарског задругарства, у вези са добром и правилном исхраном и негом музне стоке и хиги-

јеном сточних стаја. Г. Зарић није пропустио, а да у своме говору, уз бурно одобравање свих присутних, не истакне свеколике заслуге за напредак задружних установа у Новом Селу па и Читаонице г-ђе и г. Здравка Манчића, месних учитеља, који у томе могу за пример да послуже учитељству.

Ова предавања, а нарочито предавање из млекарства — пошто нема куће која се њиме не бави — оставила су на слушаоце којих је било преко стотину (и то први пут са женским слушаоцима) најбољи утисак и она су била предмет доцнијег коментарисања и расправљања исто као и раније предавање г. Dr. П. Вукасовића.

О штетним празноверицама у нашем народу за време најважнијих пољских радова и о плесни (оидиуму) на виновој лози укратко је говорио потписати, па се из дома Задруге за пољопривред. кредит, где су предавања држана, прешло у Основну школу ради резања славског колача и вршења осталог обреда, који је извршио месни свештеник г. Хранислав Ђорић, одржавши том приликом пригодан говор, а за време ручка и дивну а такође и поучну здравицу слављеницима, која је на све присутне оставила најлепши утисак.

Сава М. Ратковић

Извод из записника
Управног одбора Српског пољопривредног друштва

31 седница (15-VII). Прочитан је записник 28. седнице књижевног одбора и одлучено: да Друштво учествује на изложби стручне штампе, да се г. М. Никетићу уступе на послугу клишеа по одређеној тарифи и да се у будуће ничији огласи и објаве у Тежаку и Пољопривредном календару не штампају бесплатно пошто Друштво на исте мора да плаћа таксе и порезу.

Затим је одлучено: да друштво постане помажући члан Друштва за подизање Дома културе као споменика Вуку Караџићу и да плати чланарину у 100 динара.

Да се изврши набавка 50 комада широмера и 50 ком. градуса за ракију.

Да се од Осјечке ливнице набаве четири плуга марке Бик и змај, па ако буде тражење истих да се у будуће по потреби набављају.

Да се у друштвени ценовник уведу и цене тријера домаће израде и да се према тражњи набављају.

Да инспектор за подружине згодном приликом изврши преглед рада и стања Пољопривредне књижнице и читаонице у Глумчу.

Да се у Ражњу оснује нова Подружина, с тим да не прима дуг и обавезе раније старе Подружине, да се у нову Подружину не примају чланови старе Подружине који своје обавезе према Подружини нису испунили и да се поздрави акција г. Жугића за оснивање нове Подружине.

Саопштења и одлучивања по питању подизања друштвеног дома.

Приступљено је отварању понуде за централно грејање у новом дому и утврђено да су понуде поднеле четири фирме са следећим ценама:

1) Карфик за 516.413.— динара
2) „Адемп" А. Д. за 498.720.40 динара
3) „Град" Технички биро за 511.272 динара
4) „Термосера" за 525.463.— динара.

По отварању и дискусији одлучено је да се понуде предаду друштвеним овлашћеним архитектима да понуде са плановима уз сарадњу специјалиста стручњака прегледају, саставе упоредни преглед и поднесу Управном одбору извештај са својим мишљењима.

Да се зидана ограда са гвозденим гитером на новом имању у дужини 31 метар уступи најповољнијем понуђачу г. Томи Јовановићу столару за 2000 динара, пошто су друга два понуђача дали мање цене.

Да се о недастајућим средствима за довршење зграде одлучује доцније када буде настала потреба.

Саслушан је и примљен знању извештај члана Управе г. Милутина Никетића да је 14 т. м. као делегат Друштва присуствовао конференцији одржаној у Министарству шума и рудника о акцији коју је покренуло Друштво црвеног крста за сађење дрвећа и пошумљавање голети и слободних простора.

Саслушан је извештај ппретседника г. Др. Младена Јосићновића да је 14 т. м. од Београда до Смедерева и у повратку пратио 53 бугарска виноградара и пољоправредних стручњака на челу са г. Недељчевим професором пољопривредног факултета у Софији; да су гости са посетом Смедеревске виноградарске задруге били врло задовољни и то како њеним уређајима тако и самим пријемом од стране задругиних претставника и функционера. По овом извештају одлучено је да се Смедеревској виноградарској задрузи призна и пошаље помоћ за дочек гостију 400 динара.

Примљена је знању резолуција среске конференције произвођача асталских сората грожђа из среза Нишког и

одлучено да Друштво помаже жеље и захтеве у њој изложене.

32 седница. (22-VII). Одлучено је: да се Подружини у Руњанима на двогодишњу отплату изда један Маротов тријер с тим да вредност истог обезбеди уредним меницама.

Да се Задруга у Ступници Јадранској извести да набавку тријера изврши преко друштвене Подружине у Драгинцу.

Да се прими знању да је за штампање књиге „Сточне заразе и њихово сузбијање" од М. Цветковића, најповољнија понуда штампарије „Скерлић", али да се рукопис не даје у штампу док писац излагање болести не групише по врстама стоке и дело тако среди да се и слабије писмен човек у њему може снаћи. Тако исто препоручити писцу да све чисто стручне изразе и написе замени популарним и разумљивим, а латинске по могућству избаци.

Да се друштвеним архитектима г. г. Савковићу и Ивацићу исплати прва и друга рата припадајућег им хонорара за рад на подизању друштвеног дома у 25.000.— динара.

Да се од фабрике шећера у Новом Врбасу откупи по један примерак од два понуђена модела прскалица, да се испита њихова практична вредност, а по том донесе одлука о откупу.

Да се од друштвених подружина прикупе податци о изгледима на жетвени принос семена луцерке и црвене детелине и изврше потребне припреме за откуп.

Да г. г. члан Управе Никола Белобрк и магационер Алекса Петровић оду у Петровград и изврше преглед справа код бившег Савеза земљорадничких задруга, па да затим поднесу предлог за откуп оних које су Друштву потребне.

Да се по поднетим пријавама приме за утакмичаре на расписане стечаје за напредније начине рада, за подизање модерног сточног ђубришта и нужника на селу: Милисав Петровић из Гор. Мушића, Миломир Цагић из Годечева, Александар Симовић из Добраче, Милун Павловић из Табановића, Будимир Машковић из Ст. Аџибеговца, Милоје Ж. Сретеновић из Михаиловца, Илија Николић из Винче, Спасоје Ђ. Стевановић из Голобока и Веселин С. Павловић из Јабланице.

Тако исто да се прими за утакмичара за сађење и гајење ораховог дрвета Подружина у Гор. Мушићу.

Да се молбе подружина у Пироту и Чачку којима су тражиле од Министарстна пољопривреде помоћ за изложбе, воде у евиденцији и ако настане могућност, да им се раније одобрена помоћ повећа.

Да се прими знању извештај Подружине у Љубовији да одустаје од приређивања пројектоване изложбе а да јој се за приређивање воћарског калемарског курса одобри помоћ од 350 динара у воћарском алату и 150 дин. у справама и 500 динара за држање практичних предавања по селима среза азбуковачког.

Да се Подружини у Петровцу млавском изда 1000.— динара на име помоћи за обављање екскурзије под условом да у истој узме учешћа најмање 15 њених чланова.

Да се прими у састав Друштва ново-основана Пољопривредна књижница и читаоница и омладинска дружина у Вел. Дренови среза трстеничког Моравске бановине.

Да се од Друштва за приређивање сајма и изложбе у Београду тражи да се за наше Друштво одреди чланарина а по том да се донесе одлука о учлањавању.

По питању подизања друштвеног дома одлучено је да се у нови дом уведе централно грејање и да се фирме, које су поднеле понуде за инсталацију централног грејања позову да 24 т. м. до подне поднесу своје најниже цене, да би се што пре донела одлука о уступању у рад, пошто ће зидање ускоро почети.

33 седница (28-VII). Пре прелаза на дневни ред, претседавајући г. Др. Јосифовић саопштава тужну вест да је поглавар Српске православне цркве Патријарх Варнава у ноћи између 23 и 24. т. м. испустио своју племениту душу. Смрћу блаженоупокојеног Патријарха Варнаве, Српско пољопривредно друштво изгубило је једнога свога елитног редовног члана и великог пријатеља. Позива присутне да у знак саучешћа у жалости и у знак пијетета према сенима великог покојника узвикну „Слава му и вечан помен".

Поводом овога саопштења одлучено је да се Св. Синоду Српске православне цркве изјави саучешће у жалости.

Затим је између осталога одлучено: да се за потребе Краљевске банске управе у Скопљу прибаве цене и услови за испоруку једне Трифолин машине.

Да се за потребе Краљевске банске управе Зетске бановине прибаве цене за разну плетену жицу и стубове за ограду.

Да се начелнику среза темнићског не може дати тражена помоћ за изложбу, пошто на приређивању активно не учествују друштвене подружине у истом срезу.

Да се Подружини у Старом Бечеју не може дати тражена помоћ за приређивање изложбе, пошто је се за помоћ доцкан пријавила, јер су расположива средства раније распоређена. Саветовати јој да изложбу одложи за идућу годину и помоћ на време тражи.

Да се од Подружине у Нишу тражи детаљан извештај о изложби за коју тражи помоћ и о учешћу осталих подружина у Моравској бановини.

Да се Подружини у Ваљевској Каменици тражена помоћ за изложбу не може дати из разлога што је се доцкан за исту обратила, јер су расположива средства раније распоређена. Препоручити Подружини да изложбу одложи за наредну годину и да се ла помоћ благовремено обрати.

Прочитан је записник 8 седнице Одбора за грађење друштвеног дома па је одлучено:

Да се у новој друштвеној згради за сва одељења инсталира централно грејање са котловима и цевима марке „Јупитер".

Да се инсталација централног грејања повери у извођење фирми „Адемп" као најповољнијем а по прукупљеним податцима и солидном понуђачу за суму од 486.242.39 дин.

Да се од фирме „Адемп" путем измене писама, која ће имати силу уговора, регулишу односи за време извођења инсталације централног грејања и исплата по ратама. Од фирме тражити гаранције за солидно извођење посла у свему сличне онима, које су тражене од архитеката—предузимача за зидање.

Прочитан је предлог члана Управе г. Виће Матића којим понавља и поткрепљује предлог члана Управе г. Аце Рашковића да Друштво треба од Министарства пољопривреде да тражи 100 хектара земљишта у Панчевачком Риту ради извођења разних огледа. По овоме одлучено је да се предлагачи г. г. Рашковић и Матић умоле да спреме конкретан предлог са планом о употреби земљишта које би се тражило.

Пољопривредна предавања на радиу

У месецу септембру т. г. преко београдске радио станице одржаће се ова предавања:

1) 5 септембра *Тихомир Јевтић*: Припремне радње за узимљавање пчела;

2) 12 септембра *Алекса Петровић*: Важност чувања и одржавања пољопр- алата, справа и машина;

3) 19 септембра *Анте Тадић*. Виноградарске и подрумарске задруге.

Предавања ће се држати недељом у 9^{10} часова пре подне. Препоручује се члановима и свима пољопривредницима да ова корисна предавања, у колико имају могућности, пажљиво саслушавају.

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!

Обезбедите себи одличну жетву.....

ОРТОСТАН

сузбија са сигурношћу опасну главницу.

Употреба једноставна и брза:
200 грама препарата се измеша са
100 килограма пшеничног семена

УСПЕХ ЗАЈАМЧЕН!

Производи и добавља

ЗОРКА

прво југословенско друштво за хемијску индустрију на деонице,
БЕОГРАД
Краља Александра 70

ИЗИШЛА ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ
КРАЈЕМ АВГУСТА КЊИГА

БОЛЕСТИ и МАНЕ ВИНА

Узроци, спречавање и лечење
Од инж. **МИЛАНА ДРАГАША**
Цена 30 динара (без поштарине)
Може се поручити на адресу:
Инж. МИЛАН ДРАГАШ, Београд-XII Генерала Ковачевића 5а
и код Српског пољопривредног друштва
Београд Немањина 15.

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!

МИСЛИТЕ ЈОШ САД НА ЈЕСЕЊЕ ПОТРЕБЕ —
ПОРУЧУЈТЕ ОДМАХ ПЛУГОВЕ, МУЉАЧЕ И
ПРЕСЕ ЗА ГРОЖЂЕ, ТРИЈЕРЕ И СЕЈАЛИЦЕ —

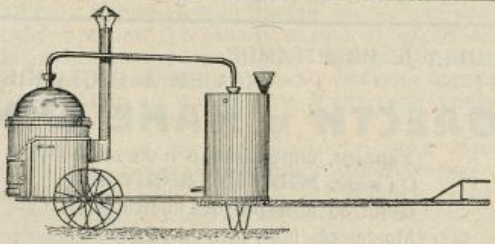
НЕ ЧЕКАЈТЕ ПОСЛЕДЊИ ЧАС!

Да буде
ДОБРА БЕРБА

POTREBNO JE DA SE VINOGRAD
PAŽLJIVO I ČESTO PRŠKA USPJEH
PRŠKANJA OVISI OD KAKVOĆE
MODRE GALICE UPOTREBITE
ZATO ODLIČNU GALICU MARKE

ЗОРКА

Старо поштуј ново купуј!

„Митри“ Казан је за напредно домаћинство, Служи за све домаће потребе, а РЕКОРДЕР за брзо и лако печење и чистоћу алкохола.

Са водом се залепљује а за секунду прекретом испражњује при томе ватра се не загашује.

„Митри“ казане и прскалице и све врсте машинских казана најсолидније нуди вам, а бесплатан ценовник на захтев шаље

Творница прскалица и казана „МИТРИ“
БРАЋЕ Ч. ТРИПКОВИЋА, Крушевац

ВИНСКЕ ПРЕСЕ И МУЉАЧЕ

и оне који освајӓју петељке купите само са заштитним знаком **„БИК“** јер су ови трајни и практични. — Понуде шаља бесплатно СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО или **КНЕЗ П.** — Нови Сад.

Штампарија „Скерлић“, Мил. К. Цветановића - Краљ. Наталије 12 - Телефон 20-732

Универзитетска Библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 18 Београд, 15 СЕПТЕМБАР 1937 год. Год. 65.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Ing. *Вукашин Тоскић.* — Припремајмо се за бербу грожђа. — Справљање домаћег квасца за врење.

Ing. *Душан М. Станковић* — Сузбијање болести листа на шљивама ради спречавања његовог оштећења и прераног опадања.

Ing. *Влад П. Мартиновић* — Соја.

Лазар Богичевић — Калемљење лозе у јесен на зрело.

Петар К. Влајић — Вељко Чавић чувени српски плужар.

Сава М. Ратковић — Предавање у Новоселској пољопривредној књижници и читаоници.

Бор. Љ. Нешић. — Београдски сајам — Изложба коња у Београду.

Бран. Марковић и Dr. *Милош Вучковић* — Обавештење — извештај о нађеном стању при прегледу друштвених рачунских књига, рачуна и биланса за 1935 и 1936 год.

Пољопривредна књижевност:

Др. *Тим. Локоте.* — Специјално ратарство (њивске културе Југославије)

Ing. agr. *Ђ. Д. Ничота* — Некролог † Петар Дамњановић члан утемељач Срп. пољ. друштва

Извод из записника У. о. Срп. пољ. друштва.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно. Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.350. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-709

Припремајмо се за бербу грожђа

Ма да берба није тако близу, није ни далеко. Дани брзо пролазе и стога се за исту треба припремати и не чекати последњи моменат, када се скупи велики број послова, па човек не зна куда ће пре и чега ће пре да се прихвати. Ми видимо са колико се тешкоћа и напора одржавају виногради а исто тако знамо да често у подрум уђе добро грожђе и да се од истог добије рђаво вино. Због тога морамо бити припремљени за прераду грожђа и неговања вина у току целе године, тј. од бербе па до продаје. Први је пак услов да смо за бербу и прераду добро припремљени. За то пак треба припремити просторије где ће нам шира и кључ превирати, где ће нам млада вина лежати, затим треба припремити судове у којима ће се то превирање и чување вршити и справе прибор са којима ће се берба и прерада обављати.

Овде нам није место, да излажемо, све што се захтева од једне добре врионице већ напомињемо да поред осталог иста мора бити чиста, мора бити удешена да се може у случају потребе загревати и да се може добро проветровати због велике количине уљен-диоксида, који се ствара приликом врења. Познато је да је узрок многим болестима и манама код вина, нечистоћа просторија за превирање и чување вина, нечистоћа судова и справа за чување и прераду. Стога на првом месту врионицу и подрум за чување младих вина треба добро очистити. То је пред бербу најлакше јер се претпоставља да је у њима најмање вина од ранијих година. Врионицу и подрум треба окречити или попрскати кречним млеком. За ту сврху справи се обично кречно млеко. Ради спречавања развијања плесњи по зидовима, подлогама и поду у креч је добро додати нешто сумпорног цвета. Исти се измеша са кречом па се дода вода. Обично се узима 1 килограм негашеног или 3 кгр. гашеног креча, 200 грама сумпорнога цвета и 10 литара воде. У кречно млеко може се додати још ½ кгр. плавог камена раствореног у нешто воде. А могу се зидови испрскати после кречења

са једним раствором од ½ кгр. плавог камена у 10 л. воде. На исти начин окречити или испрскати и подлоге подвале на којима леже судови. Може се испрскати и под у подруму врионици. А ако је исти од земље а уз то влажан, састругати површински слој, па додати нешто негашеног креча и сувог чистог песка.

После кречења добро је да се изврши сумпорисање поменутих просторија, на тај начин, што се прозори и други отвори затворе, па у неколико уздигнутих земљаних судова стави жар и у њега нешто сумпора у шипкама. Сумпор се ставља од најудаљенијег дела подрума - врионице, ка вратима, која се при излазу радника добро затворе. За сваки кубни метар простора у врионици подруму употреби се око 20 гр. сумпора, обично у шипкама. Из просторија се претходно изнесу гвоздени предмети и справе а обручи на судовима се обично, ако већ нису обојени, премажу ланеним уљем, фирнајзом или парафином. После овога смо сигурни да је врионица подрум добро очишћен и да са зидова или из ваздуха, неће доћи штетне гљивице и бактерије, које могу бити узрок кварењу вина.

Врионица се за време хладних јесењих дана, неких година, мора ложити, ради правилног врења, које је главни услов за добијање доброг вина. За то треба сазидати један или више димњака, да се по потреби могу лако смеснти пећи. Имали смо прилике да видимо врионице у које се за време врења, не може ући због велике количине угљен-диоксида. Због тога треба омогућити проветравање врионица, било израдом отвора при дну врионице, ако је у равници или на неком узвишењу. Ако је укопана, израдити канале кроз земљу, ако терен дозвољава. У сваком случају треба наћи начина за одвођење угљен-диоксида, да се у врионицу може улазити без опасности, ради контролисања врења и других потреба.

За бербу треба припремити и судове. Исти треба на првом месту да су чисти. Под претпоставком да смо све судове држали преко године чисте, ипак их треба пред бербу опрати и запарити. Нарочито треба обратити пажњу на судове, који су дуже времена

сумпорисани. У њима може бити сумпора на дну од капања истог при сагоревању, затим на зидовима суда у виду сумпорнога цвета, који се ствара такође приликом сагоревања. Тај сумпор може да буде узрок да вино добије укус и мирис на покварена јаја односно на сумпор водоник. Поред тога велики део сумпордиоксида, који настаје сагоревањем сумпора, приликом сумпорисања, прелази у судовима у сумпорну киселину, коју упију дуге. Кад у судове дође шира — вино, иста пређе у њега те оно на укус изгледа јако кисело и трну зуби при кушању. Услед тога судове треба добро излужити опрати водом а још боље 2% раствором соде за бурад.

Судове треба такође прегледати да ли не изискују какву оправку, измену појединих дуга, данцета нарочито код врања и врата, па то извршити благовремено. Оправљени судови који су добили неку нову дугу, као и нови судови, не смеју се употребити за врење шире — кључка, док се не овине. Ново дрво садржи танина и других материја, које могу да даду вину укус дрвета и да изазову црни прелом. Овињавање се врши ако се већ нема запаривача, излуживањем неколико дана слабим раствором (100 грама на 100 литара) сумпорне киселине, при чему се сумпорна киселина сипа у воду, затим са слабим раствором (200 грама на 100 литара) соде, па са водом, испира све дотле док иста у бурету не остане чиста, безбојна, без укуса и мириса. Веће бачве и коце, тешко је овињавати и стога би их требало прве године употребити за превирање комине.

Пред бербу треба прегледати и све справе, муљаче и пресе и по потреби извршити благовремено оправке. Није редак случај да видимо муљаче и пресе, како и сада још стоје неопране и неочишћене још од прошле бербе. Тако неопране су разносачи разних гљивица и плесни. односно винских болести. Стога их треба опрати водом и 2% раствором соде. Обојене делове поново обојити. Ово је нарочито потребно за гвоздене делове, које треба прелакирати. У противном шира рствара гвожђе, које у вину изазива црни прелом. Гвоздене делове који се не могу лакирати,

премазати уљем, лојом или парафином. Металне судове такође калајисати јер шира нагриза бакар, цинк и др. метале.

Исто тако треба прегледати, оправити, очистити судове, који служе за саму бербу, као што су корпе, шафољчићи, ведра, путује, као и судови за пренос грожђа. За контролисање квалитета шире, треба набавити широмер.

Ing. **Вукашин Тоскић**

Справљање домаћег квасца за врење

Да нам вино буде здраво треба да је потпуно преврело. Под овим насловом било је речи о врење шире у 20 броју „Тежака" прошле године. Ту је изложено какви су услови потребни да се врење шире или кључка изведе правилно, тј. описани су услови потребни за живот и правилан рад винског квасца. Познато нам је да се вински квасац налази више мање свуда у природи и да са грожђем долази у ширу и кључ. Ако се исти оставе у топлој просторији почеће после 1—3 дана да превиру. Тај процес врења по спољнем изгледу сличан је врењу воде на ватри, а при томе се шећер шире претвара у алкохол, који остаје у вину, поред неких других материја и у угљен диоксид, који одилази из вина. Квасац који са грожђем долази у ширу — кључ може да буде веома различит. Има квасца који врењем ствара довољно алкохола и других материја корисних за вино. Али их има и таквих, који не само да стварају мало алкохола и корисних материја, већ ометају рад оних првих. Поред доброг и рђавог квасца, са грожђем долазе у ширу и кључ и друге гљивице сличне квасцу, затим и неки други микроорганизми звани бактерије. Поменуте гљивице и бактерије не само да нису потребне, и не само да ометају рад корисних винских гљивица, већ могу да буду и штетне и да проузрокују винске болести и мане још у току врења. Из

овога разлога потребно је предузети извесне мере, да се при врењу спречи рад штетних а омогући рад корисних гљивица.

Једна од тих мера је сумпорисање шире или кључка. Исто се врши пре него што је отпочело алкохолно врење. Може се вршити на више начина али је за малог и средњег виноградера, најзгодније сумпорисање са калијум-метабисулфитом у количини 10-20 грама по хектолитру. Изузетно кад је грожђе труло узима се и до 30 грама. Из калијумметабисулфита развија се један гас, који је исти са оним, који постаје сагоревањем сумпора, зове се сумпордиоксид и отрован је. Ако се употреби у већој количини може да убије све гљивице у шири или кључку и каже се да у том случају има стерилизационо дејство. Ако се пак употреби у умереној количини, као што је напред означено, има селакционо дејство, тј. за извесно време онеспособи за рад све гљивице у шири-кључку. После извесног времена обично 1—3 дана почну гљивице да се оспособљавају за рад а на првом месту почне да ради најбоље вински квасац. Чим пак тај квасац почне да ради и да ствара алкохол, остале гљивице и кад се, због сумпордиоксида, оспособе за рад, нису у стању да раде јер им смета створени алкохол.

Као друга мера, да би алкохолно врење после сумпорисања ишло брже и боље, долази додавање засумпорисаној шири-кључку, веће количине размноженог доброг винског квасца. Вински квасац виноградар може спремити од селекционисаних или од домаћих гљивица. Селекционисане гљивице се могу добити из једне од наших Енолошких станица: Загреб, Вршац, Неготин-Буково. Цена им је око 50 динара за једну флашицу, која је довољна за 100 хектолитра шире-кључка. Ми смо напоменули да винског квасца, који долази са грожђем има различите вредности. Поменуте станице су, дужим огледима, на специјалан начин, селекционисале одабрале оне расе квасца, које су за врење шире-кључка најбоље, са обзиром врсту, јачину и друге особине вина. При набавци тога квасца

од станице се добије упуство за размножавање и употребу.

Ако пак виноградар, из буди којег разлога, не може да набави селекционисане гљивице, може се донекле помоћи и спремити квасац од домаћих гљивица. Исти ће бити од мање вредности од селекционисаног, али ће врење бити боље него ако се препусти самом себи, тј. без додавања квасца. Справљање домаћег квасца врши се на следећи начи: Пред берву, 3-4 дана, набере се нешто грожђа најбољег квалитета, најздравијег и од најбољих сората. Грожђе се измуља, испресује и спреми се толико шире, колико је потребно за размножавање квасца, рачунајући да је од истог потребно по 2 литра не 1 хектолитар шире или кључка, који превиру. Нпр. ако очекујемо берву од 100 хектолитра, треба спремити 200 литара шире. Ако је време хладно, спремљена шира се загреје до 25° С и то у емаљираном лонцу или калајисаном казану. Ако је време топло за загревањем нема потребе. После тога шира се стави у једно чисто буре. Може се узети и буре коме је извађено једно данце, каца, шафољ или чабар. У овом случају мора се шира покрити чистом крпом. Спремљена шира се засумпорише са 30-40 грама калијумметабисулфита по хектолитру. Буре-суд се држи у некој топлој просторији. Да би врење што пре отпочело врши се чешће претакање односно проветравање шире. После 3-4 дана шира ће почети да ври. Кад је шира у бурном врењу а берба је већ у току, квасац је готов за употребу. Додавањем калијумметабисулфита, тј. сумпорисањем шире извршиће се напред описана селекција — одабирање квасца, тј. оспособиће се, вршиће врење и размножиће се, најбоље расе винског квасца, док ће се спречити размножавање и рад квасца од мање вредности, као и рад штетних гљивица и бактерија. На овај начин смо сигурни да ће се у бачвама, кацама, бурадима, шири-кључку додати најбољи размножени вински квасац и да ће се врење обавити правилно, под предпоставком да су испуњени остали услови за врење.

Квасац треба додавати шири-кључку, док је у бурном врењу и док шира и кључак нису почели да превиру, тј. чим су дошли у судове и чим је извршено сумпорисање. Ако би се пустило, да шира или кључак почну сами од себе да превиру, циљ би био промашен и од додавања квасца не би било користи. Потребна количина размноженог квасца сипа се у један шафољ. У исти се точи шира из каце, бачве или бурета, која се пумпом или ведром враћа у исти суд. Ово претакање траје око 20 минута а по потреби може се после 1—2 дана поновити.

Деси ли се, да је берба услед нечега одложена а квасац се налази у бурном врењу, у исти треба додавати сваког дана по 10 литара, свеже засумпорисане шире, ради одржавања врења, до употребе квасца.

Ing. Вукашин Тоскић
доцент универзитета

Сузбијање болести листа на шљивама ради спречавања његовог оштећења и прераног опадања

Како се може одржати лист у неоштећеном стању

Раније смо у „Тежаку“ истакли појаву прераног опадања лишћа на шљивама и указали на опасности које отуда могу проистицати. Овом приликом треба да покажемо како се најсигурније спречавају те штетне појаве. Утврдили смо да прерано, превремено, опадање листа шљиве и његово оштећење ове године у нашим крајевима изазивају, не климатске прилике — слана, роса, сунчана припрека — каако се обично сматра, већ две врсте паразитних гљивица, од којих једна проузрокује „пламењачу“ или, како се правилније назива, црвено-жуту лисну пегавицу, а друга рђу. Прва се научно зове Polystigma rubrum, а друга — Puccinia pruni). Да се спречи оштећавање и прерано опадање листа, — и тиме обезбеде и добар квалитет плода,

и редовна родност, и дуговечност стабла — потребно је отклонити узроке тих немилих појава, односно уништити поменуте гљивице, пре него што отпочну своје разорно дејство. И „пламењача“ и рђа су сматране као практично безопасне, па им као таквима није ни поклањана довољна пажња, али оне у последње време претстављају код нас озбиљну опасност, и ми их морамо сузбијати. Додуше, неких година штете и нису практично велике, али ове године оне нас морају забрињавати. Запажено је само пре осам година оштећење листа на шљивама у исто тако јакој мери услед појаве „пламењаче“. Међутим ми смо показали у ранијим чланцима да и незнатна оштећенвст листа, обична пегавост, може имати неповољно дејство на квалитет плода и регулисање родности — уредности рађања. Због тога треба настојати да се лист одржи потпуно здрав, цео неоштећен. А то — као што ћемо видети — није ни тешко изводљиво, нити захтева нарочито знање, нити је скупо.

Једним прскањем бордовском чорбом у погодан моменат може се потпуно очувати лист у добром стању.

„Пламењача“ је редовнија појава и утолико опаснија. Рђа се ређе јавља и мање је опасна. Због тога ћемо се овде задржати поглавито на сузбијању пламењаче. Тиме се спречава или ублажује и дејство рђе.

Гљивица која изазива „пламењачу“ напада шљиве чим листају и доцније. Тај први напад је најјачи и најопаснији; остали су у толико слабији, уколико су доцнији. Ако се тај први напор успешно сузбије, лист ће остати сачуван. Захваљујући испитивањима и проучавањима „пламењаче“ на шљиви, које је вршио г. Dr. Јосифовић, ми располажемо данас довољним знањем за њено успешно спречавање. Требало је најпре упознати тог немилог и незваног госта наших воћњака, да би смо се могли са успехом одупрети његовом пустошењу. Овде се углавном и користимо тим подацима,

што је највећа гаранција за успех мера борбе које ћемо предложити.

Да би се лист потпуно или практично заштитио и очувао применом прскања, најважније је изабрати погодан моменат када то треба извршити. То се сасвим поклапа са моментом најјачег заражавања младог лишћа упролеће — после цветања и у току листања, када се развије по четири листа из лисних пупољака. Тада треба извршити прскање обичном бордовском чорбом, са 1,5—2% плавог камена и 2 л. плављеног млека на сваких 100 л. поменуте чорбе ради појачања њене лепљивости, од које умногоме зависи и успех. Сва доцнија прскања, ма колико их било утолико су мање корисна уколико се више временски удаљују од тог момента, тако да једном, у половини лета, остају без дејства, јер је и заражавање завршено. То значи све зависи од момента прскања. Пропуштено прскање у том моменту не може се надокнадити ни са десет других. Ако се сасвим на време полије, али тако да после цветања прва киша која наступи не затекне лист непрскан, онда је практично довољно и једно једино прскање да заштити лист. Ако постоји опасност да кише сперу лист брзо после првог прскања, треба извршити и друго, нарочито ако прилике и сретства то допуштају.

Колико је неповољно дејство поменутих гљивица, које изазивају већу или мању оштећеност листа, могло се се јасно видети ове године када су прилике за развиће пламењаче биле веома повољне услед изобиља влаге. С друге стране, могло се видети колико је лист заштићен прскањима бордовском чорбом у појединим воћњацима иако, како нам је познато, прскање није било нигде извршено благовремено. Нека и то послужи као доказ о успеху прскања и као потспрек за његово редовно извршивање.

Обрадом земљишта у воћњацима и негом воћака могу се умањити оштећености листа.

Осим прскања, могу се донекле спречити оштећавања листа, изазвана дејством паразитних гљивица,

и погодном обрадом земљишта у воћњацима, затим проређивањем сувише густих круна, кречењем и отклањањем сасушених грана, гранчица, маховине. Нарочито скрећемо пажњу на потребу редовне правилне обраде земљишта и проређивања круне. Том обрадом се уништава, затрпава лист који је носилац заразе, и тиме њено штетно дејство умањује; затим се сузбијају корови и траве који одузимају огромне количине хранљивих састојака и влаге намењених воћкама, и служе као склониште разним штетним инсектима; и најзад тиме се излажу дејству зимских непогода многобројни инсекти који у разним облицима живе или презимљују у површинском слоју земљишта. Све те користи постижу се једновремено ако се одмах или ускоро по опадању лишћа изврши осредње дубоко орање воћњака. Осим тога, и густе, тешко осветљаване проветраване круне увек су више изложене штетном дејству „пламењаче“ и рђе, и много више настрадају.

Због тога, за сузбијање оштећавања лишћа или, у најгорим случајевима, његовог превременог опадања, можемо препоручити, осим прскања бордовском чорбом, и обраду земљишта под воћњацима, проређивање сувише густих круна, кречење, отклањање сувих грана, и гранчица, маховине. Све то није ни тешко изводљиво ни скупо, и стоструко се надокнађује.

Ing. Душан М. Станковић

Соја[1])

О ниједној културној биљци није се у последње време толико говорило и писало, колико о соји. Неки иду толико далеко да соју сматрају будућом храном човечанства. Она је заиста у Кини и Јапану, за жуте расе главна храна поред пиринча. Сматра се да само Кина са Мањуријом производи 80% од целокупне светске производње соје. Али не само на Истоку, већ се соја сматра ретко корисна биљка у Америци, Европи и другим континентима. Она служи за људску и сточну

[1]) Као одговор на питање пољопривредника Јеремија Младеновића, из Малог Извора, члана Краљево-селске пољоприв. подружине.

храну као и за индустријске сврхе. Постоји на десетине разних рецепта за справљање јела од соје. Од соје се справља: млеко, сир, брашно, хлеб и др. Као пиљна биљка (нарочито у Америци) гаји се много за исхрану стоке. За такве сврхе постоје нарочите сорте соје, које дају велику масу. Сено се нешто теже суши, јер лишће брзо отпада на сунцу, због тога после сушења у откосима треба сојино сено оставити да се даље суши на розгама у хладу. Као индустријска биљка нарочито се цени због доброг уља за јело. Семе соје садржи велике количине уља од 16—20%. Као споредни производ, после издвајања уља добијају се уљане погаче, које служе као изврсна снажна храна за домаћу стоку. Стоци се може дати семе соје у виду прекрупе или као уљане погаче после прераде уља. Обично се даје стоци у једном оброку, кравама музарама 1—1½ кг, воловима око 2 кг, овцама и свињама око ¼ кг. У мањој мери веома је корисно давати овакву храну од соје младим сточним грлима.

Поред других користи, соја чини велику услугу тиме, што ђубри земљу. Соја спада у фамилију лептирастих биљака као што су: грахорица, детелина, грашак, пасуљ, боб и друге. Све овакве биљке имају ту особину, да прикупљају на корену помоћу бактерија најскупоценију биљну храну, звану азот. Отуда је соја азотоскупљачица и сабирачица ђубрива. Према томе соја је одличан предусев за стрнине и окопавине. Остале хранљиве састојке које захтевају културне биљке као: фосфорна киселина, калијеве соли, а понекад и креч, додају се таквом земљишту по потреби.

Рачуна се да има преко 800 различитих сорти соје, већином пореклом из Кине и Манџурије. Семе може да буде ситније или крупније, али је обично величине ситнога пасуља. Боје је: беле, жуте, зелене, мрке, шарене до затворено црне. Има сората раних, средњих и касних. Сеје се у априлу месецу као и пасуљ, од којега боље подноси мразеве и сушу. Успева на свим земљиштима, ако се ваљано обрађују, ђубре и имају довољно влаге. Сетва се врши на редове и кућице. Растојање редова 40—70 см. У кућице се сеје 2—3 семена у квадрату 45—60 см. Семена иде по хектару у редове 40—60 кг, а у кућице још и мање За сточну храну сеје се гушће и иде 120—140 кг по хектару. Дубина сетве 3—5 см. У току раста се усев праши, разређује и чисти од корова. Дозрева за 110—150 дана према раностасности. Принос се креће између 6—30 мц зрна и један ипо пута више сламе.

Код нас соја може да успева у целој држави, било као пиљна биљка или за семе. Најподеснији су ипак источни крајеви Краљевине и то: Источна Србија, источни део Јужне Србије и Војводина.

За сада соја код нас не долази у обзир као људска храна поред наших изврсних сората пасуља. Као индустриј-

ска биљка за добијање уља, соја има много више значаја. Наша држава може да извози веће количине соје у северне државе које из климатских разлога не могу да производе то семе. Али то највише зависи од повољног уновчавања, од цена на страним тржиштима. Ми извозимо на пример годишње семена соје за Немачку на десетине и стотине вагона. Само преко фирме „Уљарице а. д." у Београду извеземо годишње око 150 вагона семена соје. За 100 килограма семена соје фирма плаћа 185 динара. Да ли се исплати гајење соје по тој цени, то је питање.

Нажалост, соја ни као пићна биљка ни као зрнаста храна за стоку, није довољно код нас проучена. Неколико стручних и врло корисних података имамо о соји у погледу пићне хране за млечна грла стоке и у погледу вредности сојиног брашна. али је све то недовољно. Знамо, да соја као пићна биљка даје зелене масе 200—300 мц, а сувог сена 60—80 мц и да оваква сточна храна заслужује нарочиту пажњу. Семе соје због великог садржаја беланчевине (око 40%), масти (око 20%) и других хранљивих састојака, без сумње је драгоцена храна за стоку, па према томе и за свиње. У погледу исхране свиња сматрам да је кориснији кукуруз. Он садржи много мање беланчевине (око 10%) и масти (око 6%), али зато има велику количину скроба (око 70%), коју свиње у своме организму веома добро искоришћавају и прерађују у маст. Осим тога, кукуруз је одомаћена биљка која доноси код нас већи и сталнији просечни принос од соје, а поред тога и много јефтинији од соје, што је најважније. За сада се може рећи да се исплати сејање соје као пићне биљке највише тамо где су њени приноси у зрну несигурни. Али где соја даје сигурне и сталне приносе у семену, кориснија је прерада у уље, а после уљане погаче искористити као споредан производ за стоку. За сада је сигурно да је повољно уновчавање соје за извоз од првокласне важности за даљи опстанак и развој ове корисне културне биљке.

Семе соје може се набавити код Српског пољопривредног друштва или код неке познате семенарске фирме и то по цени 4 динара по килограму.

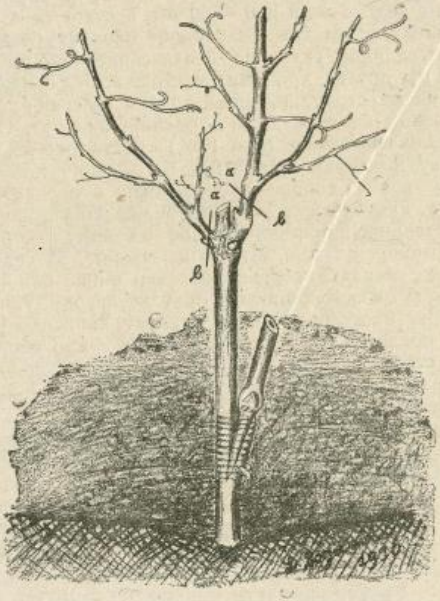
Инж. Влад. П. Мартиновић

Калемљење лозе у јесен на зрело.

Под овим насловом описан је у „Тежаку" бр. 17 начин калемљења на спавајуће окце. Циљ томе чланку је да упути виноградаре како да попуне празна места у винограду, тј. да га, како вели г. Филиповић, примене у нужди. Међутим ово

је начин који ће заузети прво место у подизању винограда у свим нашим виноградским крајевима, док је већ данас на пример у Фрушкој Гори веома раширен и популаран ради својих преимућстава над другим начинима подизања винограда. Зато треба сваки виноградар да га примењује у својим виноградима и да се и у пракси увери у његову вредност. Не треба, међутим, да га примени у потпуности како га описује г. Филиповић, јер се са таквим извођењем не може постићи добар успех. Својим дугогодишњим искуствима у овој области дошао сам до резултата, које сам на другом месту објавио, а који се у следећем не слажу са филиповићевим наводима:

1) Калемљење може се извести и у септембру, али само силом прилика, у нужди тј. када у августу нема зрелих ви

Слика 29.

јока. Септембра месеца ноћи су понекад хладне а тиме су и услови неповољнији за избијање калуса, док су августа месеца ти услови много повољнији, а према томе и успех

сигурнији. Ја сам више година калемио и друге половине јула месеца, и тада сам имао баш најбоље успехе. Не смета ништа ако калеми потрају још и у јесен. Напротив! Такви калеми су најсигурнији, јер је на спојном месту било много више калуса, него на онима које сам калемио друге половине августа и на вијоки се још до зиме развио дупли број окаца, а што је већи број окаца, тим је и успех сигурнији. Окца на калему изложена су разним опасностима: трулењу, мразу, црву итд., зато треба калемљење извршити чим је зрела домаћа лоза од које ће се узимати вијоке без обзира на све остало.

2) Подлогу код примљених калема не треба орезати као што то показује Филиповић на слици бр. 25, пошто таквим орезивањем наступи сушење подлоге са те стране, и што је најгоре, сушење често иде наниже брже него што се изврши потпуно срашћивање. У том случају чокот буде „зевалица", тј. сраста само с једне стране. Погрешно је мишљење да је калем још с јесени срастао није срастао ни онај калем који је месеца јула накалемљен и до зиме кренуо, већ је само зарастао, тј калус га је слепио уз подлогу, док потпуно срашћивање отпочне тек у пролеће, кад отпочне и вегетација. Зато подлогу код примљених калема треба орезати више првог окца изнад уметнуте вијоке, да би се из истог развио ластар, који ће спроводити хранљиве сокове кроз подлогу изнад вијоке и потпомагати срашћивање. Ластар из подлоге треба пустити да развије четири до пет листова, па га онда заломити, и у тој висини га одржавати док калем потпуно не сраста, па тек онда подлогу орезати као што препоручује и г. Филиповић. Међутим ппследњих година јако бујне подлоге орезивао сам тек другог пролећа, да би спречио „усиљавање" калема и мишљења сам да је подлогу боље орезати другог пролећа, јер се помоћу ластара на подлози може лако регулисати бујност калема.

3) Што се тиче везе на спојном месту, у сваком случају се она мора дрешити—одсецати, било да је везано рафијом, било гуменом траком. Ако је везано импрегнираном рафијом (неипрегнирана уопште не долази у обзир, јер иструне пре но што је спојно место смело бити одрешено), која не иструне под земљом годину дана, а толико не сме остати везана ни на најслабијем калему, јер се овај толико развио и достигао дуплу своју првобитну дебљину, из чега излази да се рафија мора отсецати, да би се калем могао подједнако развијати. Код везивања гуменом траком овај случај је ређи, али и она под земљом не иструне, ни за две године, само што се, као еластична, растеже и омогућује калему да дебља. Главно је да везу треба скидати, чим почне да усеца

у спојно место, било да је везано рафијом, било гумом. Опширнија и подробнија упутства о овоме назазе се у мојој књизи „Нов начин подизања виногради најновијим калемљењем".

Лазар Богичевић

Вељко Чавић, чувени српски плужар

— Неколико успомена —

Родио се у Сремској Бежанији, где је био отворио ковачку и плужарску радњу коју је обављао са успехом а нарочито се био прочуо као мајстор који израђује добре плугове. Како у то време није било код нас добрих плугова, неки сељаци из околних села наше Србије нарочито из Жаркова, сазнали су за плужарску радњу мајстор Вељка, па су преко Земуна долазили у Бежанију, где су поручивали плугове и копачице. После је он ноћу тајно и на чамцима пребацивао израђене плугове у Србију да не би плаћао царину, где су поручиоци исте примили и он са њима обрачун вршио. Колико ми је познато први из Жаркова поручио је такав плуг неки Миња Пантић, економ тамошњи и то плуг за 60 динара а копачицу за 30 динара. То је било пред сам Српско-Бугарски Рат 1885 године. Пошто је мајстор Вељко стекао глас као мајстор који израђује одличне плугове, то се после преселио у Србију и у селу Жаркову, у кући мога оца Косте Влајића, отворио своју плужарску и ковачку радњу. Како је Коста Влајић био у то време председник општине и народни посланик, то је мајстор Вељка код својих политичких другова у народној скупштини препоручио као мајстора за израду одличних плугова. И после цела наша Србија готово се снабдела са плуговима из радње мајстор Вељка. Прво су дошли код Косте угосте његови политички другови и народни посланици Димитрије Катић и Ранко Тајсић, од којих је први био у то врме и председник народне скупштине, па су посетили радионицу мајтор Вељка и кад су видели, како плуг у коме су били упрегнута два обична вола лепо и лако оре, поручили одмах плугове за своје куће. Обојица су подејствовали код својих бирача и то Катић код својих Ресавца а Тајсић код својих Чачанз, те су сви имућнији грађани поручивали код мајстор Вељка плугове који нису били скупи и који су добро орали.

Пре тога код нас је био у употреби плуг, од кога су само раоник и цртало били гвоздени и који је иначе тежак и неспретно се са њима орало, јер се морало да преже по три пара волова. Сем тога требала су да се употребе и три

радника и то један да води волове други да држи плуг, и трећи да држи бич и њиме тера волове. Слаба страна ових плугова поред тога што нису добро орали, што се њима сатирала наша стока.

Што се тиче плуга мајстор Вељка, он је био много лакши и упрегнута два вола или коња могла су лепо да ору и довољан је био само један радник да управља плугом. Код овога плуга раоник и цртало били су израђени од гвожђа, а остали делови плуга неки су били израђени од дрвета а неки од гвожђа и то све у његовој радионици.

Колико се сећам тај плуг мајстор Вељка, који је некад учинио велике користи нашем земљораднику, имао је доста сличности са данашњим фабричким плугом „Комет".

Петар К. Влајић

Предавање у Новоселској пољопривредној књижници и читаоници

На молбу Врњачке пољопривредне подружине, наш познати и признати јавни раденик и осведочени пријатељ унапређења наше заостале пољске привреде и земљорадника, прота г. Света Димитријевић, професор Универзитета у пензији и члан управе Главног одбора Друштва црвеног крста, 18. јула ове године, одржао је једно веома успело предавање у дому Новоселске задруге за пољопривредни кредит, члановима Пољопринредне књижнице и читаонице, члановима поменуте задруге и члановима Врњачке пољопривредне подружине о акцији подмлатка Друштва црвеног крста, да се и код наше школске деце заведе обавезни дан сађења и калемљења воћки.

Г. прота Димитријвић је у своме лепом предавању на веома убедљив начин изложио све користи по добро здравље нашег народа од што веће употребе воћа при исхрани и у свакој прилици уопште, као и о изванредним природним условима код нас за одлично успевање свих врста воћака. Нарочито се осврнуо на велике користи да се дивљачице по шумама, оградама, утринама и т. д. искалеме најбољим сортама воћа, од којих (дивљачица) сада нико никакве користи нема, а које би (користи) несумљиво могле бити знатне кад би само биле окалемљене и тиме претворене у родне.

Затим је г. прота Димитријевић у даљем предавању истакао велику корист која се има очекивати од покренуте акције подмлатка Главног одбора Друштва црвеног крста, да се при свакој народној-основној-школи подигне угледни воћњак од најодабранијих врста и сората воћа које у дотичној околини најбоља успева, с обзиром на добру прођу на нај-

ближој пијаци. Из тих воћњака раздавале би се калем-гранчице по околини, за њихово размножавање.

А приходом од тих воћњака издржавале би се ђачке кухиње, чијем оснивању и у овим крајевима наше државе треба већ једном приступити, како би бар у зимско доба школска деца добијала изјутра топал чај, а за ручак неко јело.

Предавање је саслушало са великом пажњом и интересовањем око 60 домаћина, међу којима су били месни учитељи: г ђа и г. Здравко Манчић и г-ца Жуњићева, који имају ову акцију — увођење дана сађења и калемљења воћака — да прихвате и да је по том изводе; затим су били г. г. Симоничић и Брашић, учитељи у пензији, г. Јова Ђ. Пантелић, дописник француских новина, г. Јова Капетановић, капетан војни у пензији, Марко Пантовић, председник општине Мијушко Ст. Петровић, угледни пољопривредник, г. Стојановић, свештеник Мирјевски и др.

Сава М. Ратковић

Београдски сајам

Само још једна, па ће се навршити пуних 20 година од како је Велики светски рат завршен. За све време после рата непрекидно се причало и говорило о великој потреби, да се у Београду, као главном центру наше велике Краљевине, сваке године приређује земаљска и међународна смотра пољопривреде, занатства и индустрије — Београдски сајам.

Замисао је се почела приводити у дело почетком 1934 године (8-II 1934) када је Министарство унутрашњих послова — Одељење за државну заштиту, решењем I Бр. 3947 одобрило Правила Друштва за приређивање сајма и изложби у Београду. Од тога времена непрекидно је се радило на припремању терена за сајмиште и средстава за његово извођење.

Благодарећи Градском поглаварству Града Београда, које је поред обилне помоћи у новцу дало и потребан простор — површину земљишта за сајмиште на левој обали Саве до Земунског моста, створена је повољна ситуација, да Београдски сајам ускоро постане и дело.

У суботу 11 т. м. на врло свечан начин створен је Први Београдски међународни сајам и изложба, који ће трајати до 21 т. м.

На Београдском сајму имају своје посебне павиљоне ове стране државе: Италија, Мађарска, Чехословачка и Румунија а у павиљонима који су својина Управе сајма имају своја одељења Данска, Белгија, Немачка, Француска, Бугарска, Аустрија и друге.

Препоручујемо нашим подружинама Српског пољопривредног друштва, члановима њиховим и друштвеним, као и свима осталим читаоцима Тежака да Београдски сајам посете. Посгтиоци сајма имају право на половину цене подвоза на државним жељезницама и бродовима. На полазним станицама уз карту треба тражити и одговарајућу жељезничку одвосно бродску легитимацију за повластицу, коју на Сајму оверити и са истом картом је повратак бесплатан.

Изложба коња у Београду

У недељу 12 т. м. свечано је отворена Прва земаљска изложба и смотра коњарства коју је организовало и приредило Министарство пољопривреде. Изложба је трајала два дана. Било је изложено око 400 приплодних мушких и женских грла пунокрвних и полукрвних.

Поред приплодних грла изложена је разна коњска опрема и возила.

Велики број грла награђен је разним наградама.

Изложба је приређена на тркалишту Дунавског кола јахача „Кнез Михаило" код Цареве Ћуприје.

Обавештење:

Поводом дискусије о билансу Српског пољопривредног друштва на 63 редовном годишњем Збору одржаном 28 марта т.г. и написа, који су по том питању доцније објављени у Тежаку, Друштво је тражило да се од виших чиновника Државне хипотекарне банке и Народне банке одреде експерти који ће рад по свим друштвеним књигама, рачунима и билансима за 1935 и 1936 год. прегледати и право стање утврдити. Одређени експерти извршили су поверену им дужност и поднели следећи извештај:

„СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ

БЕОГРАД.

По позиву тога друштва да извршимо преглед књига и рачуна за 1935 и 1936 год., а с обзиром на примедбе и замерке које су учињене на годишњој скупштини и доцније у написима у „Тежаку", од стране члана тога друштва г. Милорада Зечевића, част нам је поднети Вам следећи

ИЗВЕШТАЈ

Водећи рачуна о учињеним замеркама на рачуне и начин вођења књига, ми смо у неколико заједничких седница прегледали детаљно Ваше главне и споредне књиге, као и цео материјал који се односи на руковање друштвеном имовином и том приликом констатовали ово:

1) По рачуну губитка и добитка за 1935 г. позиција прихода од продаје разне робе и књига изказана је сумом од Дин. 172.559,66, као и да укупни вишак за ту годину износи Дин. 49.043,27.

Ми смо по књигама испитивали како се до тих сума дошло и нашли смо да су оне исправне. — Тачно је да би приход од продаје разне робе требао да износи Динара 272.559,66.— па према томе и укупни вишак за ту годину био би за Дин. 100.000.— већи. Међутим, испитујући књиге нашли смо да је Управни одбор на својој седници од 16 јануара 1936 год. донео решење, да се укупни вишак прихода — који је износио Дин. 149.043,27 смањи за Дин. 100.000.— на тај начин, што ће се та сума отписати од вредности робе у магацину. Тако је и урађено. Ово решење Управног одбора донето је на нешто више од два месеца пре редовне годишње скупштине и публиковања биланса. Ова операција Управног одбора — отписивања вредности робе на лагеру — са гледишта финансијског интереса друштва претставља једну здраву радњу, уобичајену код свих солидно вођених предузећа која при јавном полагању рачуна ради сваке евентуалности радије својој активи дају мању вредност него што је она тренутно има.

У извршењу ове одлуке Управног одбора заиста је и смањена инвентарна вредност робе за суму од Дин. 100.000.— и то у самом „дневнику" односно на рачуну робе у главној књизи, те је тако роба билансирана са сумом од Динара 1,878.037,70.— Према овоме, цела операција у погледу смањења вредности робе и показаног вишка у билансу за 1935 год. потпуно је рачунски и књиговодствено исправна.

И поред овако јасног стања ствари, настала је у погледу закљученог биланса за 1935 г. извесна дискусија.

По нашем мишљењу ова дискусија изродила се је услед разних погрешних коментара како од стране г. Зечевића, тако и од стране самог друштвеног надзорног одбора. А тачно је, да су зато дале повода и извесне омашком погрешно наведене суме т.ј. непропраћене потребним објашњењем у годишњем извештају Управног одбора. Тако, да ослањавајући се на овај извештај и друге погрешне коментаре, а неулазећи у детаљну анализу главних и споредних друштвених књига, на основу којих је састављен биланс, заиста се

је могло доћи у заблуду и неосновано тврдити, да закључени биланс неодговара правом стању ствари.

Тако је Управни одбор у своме годишњем извештају о прегледу оствареног буџета за 1935 год., оштампаном у „Тежаку" од 1-ог марта 1936 год. на страни 196 ставио да приход од продате робе износе Дин. 272.559,66, необјашњавајући да је износ ових прихода смањен са Дин. 100.000.— како је то књижено и показано на рачуну губитка и добитка за 1935 год. који је штампан одмах на наредној страни истог листа. Уредно би било да се ове суме слажу, а не да се остави разлика без икаквог коментара.

Исто тако Управни одбор у своме извештају за 1936 год. оштампаном у „Тежаку" од 1-ог марта 1937 год., дакле годину дана доцније, погрешно наводи да је вредност робе на крају 1935 год. била Дин. 1,978.037,70.— не водећи рачуна да је вредност ове робе смањена са Дин. 100.000.— по његовом властитом решењу и да је у билансу за 1935 год. та вредност изказана са Дин. 1,878.037,70 са којом се сумом једино рачунски могло оперисати.

Надзорни одбор, по својој функцији контролног органа требало је да сам констатује ова неслагања у извештајима. Међутим он, дајући одговор на приговоре г. Зечевића, оштампане на страни 437 „Тежака" од 15-ог јуна 1937 год. и сам чини грубу грешку, тврдећи у тачки под а) „да је зарада на роби у 1935 год. износила 293.730,94 динара и да је тако у билансу показано". Међутим, овакво тврђење, које је настало произвољним сабирањем прве и последње ставке на страни прихода у рачуну губитка и добитка за 1935 г., нема никаквог стварног рачунског основа у закљученом билансу за ту годину, јер овај показује добит на роби од Дин. 72 559,66, а укупни вишак од Дин. 49.043,27 како смо напред констатовали. — Овакво произвољно и неосновно тврђење од стране самог контролног органа Друштва, довело је до стварања још веће забуне по овоме питању.

Што се тиче замерака на показани биланс, које је чинио г. Зечевић по овој тачки, т. ј. по показаној висини прихода, чистог вишка и вредности робе, налазимо да је г. Зечевић погрешио кад је своја тврђења заснивао на коментарима биланса, односно очигледним грешкама у извештајима, јер је за рачунско стање меродавна само цифра која се налази у билансу.

2) У погледу учињене примедбе на разлику вредности робе изказане у билансима за 1935 и 1936 год. опет имамо једну грешку, која је нестала услед неслагања извештаја са рачуном изравнања.

На страни 192 „Тежака" од 1-ог марта 1937 год. у извештају Управног одбора за 1936 год. стоји погрешно да је

роба смањена за Дин. 630.175.— Међутим, ако упоредимо односне ставке у билансима из тих година видећемо:

Да је у билансу за 1935 г. роба изказана са	Д. 1,878.037,70
а „ „ „ „ „ 1936 „ „ „ „	1,347.862.75
тако да разлика исправно износи Д.	530.274,95

Г. Зечевић тврди, на основу погрешних тумачења која му је давао надзорни одбор, као и на основу предње грешке у коментару Управног одбора, да код Државне хипотекарне банке недостаје око Динара 109.000.— До те цифре он долази једним компликованим рачуном који се оснива на разним погрешним поставкама. Међутим, ми пошто смо констатовали разлику вредности робе за суму од Дин. 530.274.95, запитали смо се где је та разлика отишла? — Кад се вредност једне билансне позиције на једној страни смањи, морају се друге позиције на истој страни повећати у колико супротна страна остаје иста. И заиста у билансу за 1936 г. налазимо повећања која овде упоредно износимо:

	у 1935 год.	у 1936 год.	разлика
готовина Дин.	50.471,67	80.181,62	29.709,95
дужници „	778 502,53	889.268,83	100.766,30
улог код ДХБ „	616.559,50	1,000.000.—	383.440.50
	1,445.533,70	1,969.450,45	523,916,75

Из овог упоређења је јасно да су се за вредност смањене робе у 1936 год. према стању из 1935 год. повећале друге активне позиције друштва, што значи да је разлика делом отишла у благајну, делом на улог на штедњу код Државне хипотекарне банке, а једним делом и на потраживања према пољопривредним подружинама. Разлика од Динара 6,358,20.— колико недостаје у горњем поређењу отишла је у вишак за 1936 год. Из свега изложеног јасно следује, да по овом питању не постоји никакав мањак како се то тврди у учињеним замеркама.

3) По питању примедаба на износе улога код Државне хипотекарне банке као и на припадајуће и књижене камате, констатујемо пре свега да је на дан 31-ог децембра 1936 год. на уложној књижици по Пар.бр. 20155 код Државне хипотекарне банке било Дин. 1,000.000.—

Књижицу смо прегледали, подизања и улагања у току 1936 год. сравнили са одговарајућим рачуном у друштвеним књигама и нашли смо стање исправно.

Исто тако сравнили смо уписане камате од стране Државне хипотекарне банке и видели да је на име интереса од 1 јануара до 31-ог децембра на разна салда — услед полагања и подизања новца — на исти одобрено Дин. 19.634.—

Од ове суме укњижено је на име прихода од камате на тај улог износ од Дин. 14.581 — што претставља камату за друго полугоће 1935 год. и прво полугоће 1936 год. укупно. Од стране друштвених органа објашњено нам је, да овако књижење камате долази услед тога, што Државна хипотекарна банка уписује одобрену камату у уложну књижицу доста доцније по завршетку пословне године, то је друштво уобичљило да камату по улогу књижи за сваку годину уназад за шест месеци. Тако дакле сума камате из другог полугоћа 1936 год. у Дин. 10 295.— биће укњижена као приход од камате заједно са првим полугоћем 1937 год. у билансу за ову тек. годину, на исти начин као што је у 1936 год. сума од Дин. 14.581.— постала тако што је добијена камата у другом полугоћу 1935 год. од Дин. 5.899.— сабрана са добијеном каматом за прво полугоће 1936 год. у Дин. 8.682.— Према томе, с обзиром на изнети уобичајени начин књижења камате, у исказивању исте није било никаквих грешака.

Што се тиче суме од Дин. 1,967.880.— која је примљена од Министарства финансија као разлика цене за уступљено друштвено имање у Немањиној улици и од истог Министарства добивено плаца у Гепратовој улици, нашли смо да је ова сума уложена на чување и приплод код Државне хипотекарне банке на засебној уложној књижици која носи Пар. бр. 64137. Тај улог предат је ДХБанци на дан 30 октобра 1936 год. Камата до краја 1936 год. т.ј. за два месеца изнела је — како се из књижице може видети — Дин. 12.332.— А за прву половину ове године износи Дин. 36.934.— Оних Дин. 12.332.— нису унети као приход у 1936 год. следујући напред описаној друштвеној пракси, по којој се камата за друго полугоће једне године уноси у биланс идуће године. Према томе ове две суме камата, које износе укупно Дин. 49.226.— имају да уђу у биланс за 1937 годину као приход од камате на речени улог.

Узимајући у обзир начин изказивања прихода од камате, који је уобичајен у Српском пољопривредном друштву, а с обзиром на утврђено стање ствари, налазимо да друштву у свом погледу није нанесена никаква штета, нити је са каматом урађено ма шта што би се могло сматрати недозвољеним.

4) На замерку да „Трифолин“ машина није ушла у биланс за 1936 год. примећујемо да је она оправдана. Нарочито кад се узме у обзир њена велика вредност, јер биланс треба да тачно покаже стање целокупне друштвене имовине. Но ово неуношење вредности поменуте машине у биланс може се узети као једна рачунска омашка, јер се није ишло на то да се затаји постојање ове машине, пошто је већ у рачуну губитка и добитка за 1936 год. на страни прихода унесена сума у Динара 16.774,25 као приход од рада те машине у току 1936 год., што значи да се она опет показује као дру-

штвена имовина, а и у инвентар друштвене имовине је такође уведена 31-XII-1935 год. стр. 7 бр. 172.

ЗАКЉУЧАК

Из свега напред изложеног, као и из извршених прегледа друштвених књига и сравњења са новчаним документима, констатујемо, да у погледу рада Управе Српског пољопривредног друштва, а с обзиром на замерке које су на њен рад учињене, није било никаквих недозвољених радњи, нетачног књижења нити уопште ма какве злоупотребе у руковању са друштвеном имовином и да је у билансу за 1935 год. односно 1936 г. показано тачно и стварно стање ове имовине.

Све учињене замерке на биланс, ниуколико не могу довести у питање исправност рада друштвене управе у погледу изнетог, јер су ове замерке искључиво засноване на неслагању извештаја друштвеног Управног и Надзорног одбора — на које смо напред указали — са стварним стањем у друштвеним књигама односно билансима, који су једино меродавни за показивање стварног стања ствари.

С поштовањем
Бран. Марковић, с.р.
в. чин Држ. хип. банке
Д-р Милош В. Вучковић с. р.
помоћник шефа девизног одељења
Народне банке

7-IX-1937
у Београду

Пољопривредна књижевност:

Др. Тим. Локот. — Специјално ратарство (њивске културе Југославије)

Издање удружења студената агронома, Земун, 1937.

Писац ове књиге Др. Тим. Локот, професор на Пољопривредно-шумарском факултету у Земуну, добро је познат нашим читаоцима по многобројним чланцима о питањима производње биљака. Он је дао ово дело после великог искуства у дугом раду на научном и наставничком пољу, пошто је се добро упознао са месним приликама и домаћим биљним материјалом у нашој земљи.

Ова књига не садржи само одређена упуства, која ће добро послужити пољопривредницима, већ су опширније изложене могућности рада, да се постигне што већи успех од гајених усева. У њој су обрађена питања из производње

биља онако како се то чини на високим пољопривредним школама, да послужи развијању пољопривредне науке и унапређењу пољопривредне праксе. Поткрепљена је подацима које је проф. Локот добио у свом вишегодишњем раду у Заводу за биљну производњу при Факултетском огледном добру у Земуну, као и добијеним резултатима у нашим и страним установама за пољопривредно научно истраживање.

Књига је намењена студентима пољопривреде као уџбеник. Одлично ће послужити свршеним агрономима, нарочито пољопривредним референтима, који се у пракси срећу са разним усевима биљака. Користиће сигурно доста средњим и нижим пољопривредним школама.

Најзад намењена је и пољопривредницима, онима који су највише трпели од тешких последаца Светског рата и пред чијим очима лебде страхоте једног могућег још тежег рата. Највећа недаћа земљорадника је несигурност (страх од рђавих година и слабих приноса, страх од ниских цена пољопривредних производа, страх од рата). Да се побољша стање земљорадника, да се изађе једном из привредне и моралне кризе која притиска пољопривреду. треба да се уклони садања ратна опасност. Тада ће земљорадници моћи да раде на бољем и напреднијем обделавању својих њива, да поправе услове живота. Зато нетреба наглашавати од колике ће користи бити нашим пољопривредницима да се обавесте о бољим начинима рада да добију од биљака које гаје на њивама, ливадама и повртњацима што веће приносе и што бољу квалитету тих приноса. Да се постигне овај циљ производње биљака, потребно је водити рачуна да начин обделавања и неговања усева одговарају потрдбама појединих биљака.

Проф. Локот даје у својој књизи историју, опис и ботаничке особине појединих биљака. Говори о утицају временских прилика и земљишта на усеве, који је врло велики у погледу приноса; о хранљивил састојцима потребним биљци и њиховом искоришћавању; о плодореду и месту које биљка треба да заузме у плодореєу; о обради и припремању земљишта за сетву, о ђубрењу и времену његовог извођења; о избору и количини семена; о начину, времену и дубини сетве; о времену и начину неге биљака за време рашћења; о времену и начину бербе-жетве и вршидбе; о чувању, употреби, преради и потрошњи добијених приноса; о количини приноса. Уз то се налазе статистички подаци о кретању засејаних површина појединим усевима и њихови укупни приноси у Југославији. Тако ће пољопривредници наћи у књизи не само упутства да добију веће приносе, већ како да их искорнсте за исхрану стоке и прераду у друге производе.

Ова књига је написана једноставно и јасно; тако да ће је лако разумети и земљорадници који нису имали среће да

чешће читају књиге писане за њих. Има научних ботаничких назива биљака, али то неће сметати читању и добром разумевању. Она је изашла у два дела због тешкоћа око штампања, иначе претставља једну целину; има 360 страна са 130 слика.

Цена за обадва дела износи 75 дин. И ова ће сума можда бити велика за већину наших пољопривредника. Зато захтевајте, да књигу набаве све сеоске читаонице и књижнице при основним школама и пољопривредни општински одбори.

Инж. **Љ. Илић**

Новац слати упутницом или чеком па адресу Удружење агронома — Земун са додатком 6 дин. за поштарину; чек. рачун је 59104.

---

† Петар Дамњановић

Члан утемељач Српског пољопривредног друштва

На дан 23 августа 1937 год. у Голупцу за навек је заклопио своје радне и уморне очи седи старина Петар Дамњановић виноградар, који је 24 августа 1937 год. сахрањен уз учешће великог броја својих поштоваоца у Смедереву, у месту у коме је живео, радио и остарео.

Пок. Чика Пера рођен 6 новембра 1846 год. а умро је у 93 години свога живота.

Велики прегалац и ако мало учен, био је од увек велики љубитељ свег оног што је добро и корисно па је тако, када се у Смедеревским виноградима 1878 и 1879 год. појавила филоксера која је немилице сатирала винограде, одмах друге године после тога, чика Пера онда млад виноградар и у пуном јеку свога здравља успева, да од ондашњег Јозефа Кајзера из Панчева, донесе у Смедерево америчанску подлогу „Рипарија".

Поред америчанске подлоге добио је од Кајзера и његове људе за калемљење и од тог доба сматра се ширење виноградарства на америчанској подлози у Смедереву, а са поузданошћу може се рећи, да је чика Пера први подигао такав виноград,

Године 1883 први доноси четири бале рафије за везивање винограда из Марсеља, и од тог времена она улази у употребу код наших виноградара а са рафијом доноси прву прскалицу и виноградарски плуг.

Колико је са воћем и изванредном жељом радио на унапређењу виноградарства види се и по томе, што је већ: 15-IX-1886 год. добио диплому за изложено воће и грожђе у Бечу.

Године 1888 у Новом Саду добија диплому за изложено воће и грожђе.

15-XI-1889 год. одликован је дипломом са сребрном медаљом са Опште Пољопривредне изложбе у Паризу, за грожђе и воће.

18-VIII-1900 год. диплому са сребрном медаљом са Опште Пољопривредне изложбе у Паризу, за изложено воће и грожђе.

Године 1905 одликован је дипломом са бронзаном медаљом на Општој Пољопривредној изложби у Лијежу, за изложено грожђе и воће.

Године 1910 одликован је диплом и похвалницом од Окружне Пољопривредно Занатске изложбе у Смедереву, за изложено воће и грожђе.

Године 1910 одликован је дипломом и похвалницом од Окружне Пољопривредно Занатске изложбе у Смедереву, за изложене пчеле, мед и восак.

Ондашње Министарство Народно Привреде 20 марта 1891 г. издаје писмену захвалност чика Пери Дамњановићу, што је са пољопривредним производима учествовао на изложби у Паризу.

12-VI- 1898 год. Српско Пољопривредно Друштво одликује га похвалницом за добро окалемљену лозу, за грожђе и за ракију.

30-V-1899 год. постаје утемељач Српског Пољопривредног Друштва чија је повеља издата под Бр. 5337 а за коју је пок. Чика Пера рекао, да му је она била исто тако драга као и очи у глави.

Поред овога пок. чика Пера бавио се и трговином воћа па је 1885 год. први вагон грожђа послао за Беч.

Нека је слава и хвала чика Пери Дамњановићу који је за живота служио као пример, а после смрти оставио вадна дела своје радиности у разним одликовањима као знак, свог смишљеног и примерног рада.

Ing. agr. **Ђ. Д. Ничота**

Извод из записника Управног одбора Српског пољопривредног друштва

34 седница (5-VIII). Одлучено је: Да се откупе предложене справе од прометне централе у Н. Саду и Петроварадину, с тим да г. Алекса Петровић оде и лично прегледа, прими и утовари справе.

Да се упути циркулар свима подружинама, на чијој се територији гаји луцерка и црвена детелина, да прикупе и

јаве тачне податке о жетвеном приносу у овој години, па онда благовремено отпочети са откупом семена.

Да се Подружини у Чачку повећа помоћ за припремање опште пољопривредне изложбе (поред раније одобрене помоћи) са још 4.000— динара у справама, алату, семену и књигама.

Да се Подружини у Лазарецу отпише вредност луцерке у 200 кгр. по истој цени по којој је Подружини и рачуната.

Да се Подружини у Пироту, повећа помоћ за припремање опште пољопривредне изложбе тако, да се раније одобреном сумом изнесе за изложбу 7.000— дин. у справама, алату, семену и књигама и 1.500— динара за плетарски курс особено.

Да се подружини у Нишу одобри помоћ за припремање опште пољопривредне изложбе 7.000— динара у справима, алатима, семењу и књигама.

Прочитан је и примљен уговор, о извођењу инсталација централног грејања у новој згради друштвеној у Гепратовој улици који је закључен и потписан од стране фирме „Адемп" А. Д. из Београда и претседништва Друштва.

Да се жалба г. Милорада Зечевића која је добивена преко Окружног суда за град Београд упути уреднику „Тежака г. Др. М. Јосифовићу.

35 седница. (12-VIII) Одлучено је: Да се купе предложене муљаче од означених фирми и то: 10 ком. обичних муљача од 38 см. 6 ком. од 32 см. и 10 ком. комбиновмних, стим да испорука и плаћање буде у другој половини месеца августа т.г.

Да се купи од фабрике „Зорка" 50 кгр. „Ортостана", пошто се претходно добије одговор од Огледне станице о ефикасности истог.

Да се купи једна врстачна сејалица од 22 реда, једна ветрењача, једна косачица за траву, 1 тоцило и 1 центи мална вага.

Да се извести Р. Петровић из Роге, да му тражену новчану помоћ Друштво не може дати, пошто су сви кредити ангажовани, а поред овога да Друштво појединцима не даје никакакве помоћи већ једино преко својих подружина.

Да се молба Пољопривредне подружине у Свилајнцу за повишење помоћи за изложбу држи у евиденцију, па ако која Подружина којима је помоћ дата откаже изложбу онда из те помоћи повећати на идућој седници.

Да се Пољопривредној подружини у Деспотовцу одобри помоћ у новцу 500 и у материјалу 500 за држање млекарског курса и пет стручних пољопривредних предавања из раније додељене помоћи за изложбу у 2000 динара пошто је од приређивања изложбе одустала.

Да г. Др. А. Ђаја члан Управе, буде друштвени претставник, који ће ступити у везу са сопственицима радњи са млеком и млекарским производима, поводом прирећивања пропагандног дана, па о резултату споразума извести Управни одбор на идућој седници.

Да се траже подаци од Пољопривредне подружине из Н. Арнбеговца поводом подизања подружинског дома, па кад се добију изнети молбу за помоћ накнадно одбору.

VII

Саопштења и предлози

Да се закупи простор од $^1/_2$ квадр. метра од Удружења стручне штампе, ради излагања Тежака и Пољопривредног календара на изложби књига и да се до остављеног рока пошаље Удружењу закупнина од 100 динара.

Да се конгрес за избор друштвеног секретара прошири и повољнији услови распишу.

Да се исправке г. М. Зечевића, које су добивене преко суда оштампају у наредном броју Тежака.

36 седница. Одлучано је: Да се цене разних справа фирме Бехер-Мелихар унесу у друштвени ценовник а справе по потреби поручују.

Да се набави 500 кгр. инкарнатске детелине и 1000 кгр озиме панонске грахорице.

Да се набави 300 кгр. прашка за трифолин машину.

Да се на идућој седници ако стигну извештаји о исходу овогодишње жетве учини предлог за куповину луцерке и детелине.

Да се набаве 10 комада малигана.

Да се извести Управа Манастира Светог Наума код Охрида, да Друштво нема новчаних средстава да би могло помоћи у подизању сушнице већ да се за исту обрати Министарству пољопривреде и Привилегованом акционарском друштву за извоз земаљских производа у Београду.

Да се прими знању извештај Привилегованог акционарског друштва за извоз земаљских производа о додељеној помоћи Пољопривредној подружини у Ваљевској Каменици за изложбу у суми од 2.000— динара и изјави захвалност.

Да се Пољопривредној подружини у Команицама пошаљу тражене тегле у вредности (са трошковима подвоза) у 1000 дин. колико јој је раније додељено на име помоћи за извођење десетодневног домаћичког течеја. Да се умоли гђа

Наталија Ђуровића, управитељица домаћичких школа у пензији да се прими да обави домаћички десетодневни течај у Каманицима и да јој Друштво призна путне и подвозне трошкове до места и натраг и одређену дневницу.

Конкурс

За секретара Српског пољопривредног друштва у Београду.

На основу чл. 29 друштвених правила расписује се Конкурс-стечај за секретара са овим условима:

1) Да има најмање средње-школско стручно образовање.
2) Да је поданик Краљевине Југославије.
3) Да је сарађивао са Друштвом и његовим подружинама или сличним пољопривредним и задружним организацијама.
4) Да влада и кореспондира француским или немачким језиком.
5) Да је досадањим радом дао доказа о способностима за овај положај.
6) Да почетна плата буде по правилнику о принадлежностима друштвеног особља или по споразуму.

Кандидати уз молбу треба да пошаљу потребна документа и кратак опис свог досадањег живота и рада.

Првенство имају редовни чланови Друштва и са пољопривредном школом.

Молбу са документима треба послати на адресу Друштва најдаље до 1 новембра т.г.

Ближа обавештења даје Друштво, Немањина 15, Телефон 20-302.

Пољопривредници!

Претплаћујте се и читајте ваш једини и највећи стручни часопис ове врсте „ТЕЖАК"

Пољопривредници!

Оснивајте пољопривредне подружине.

Распис Бр. 11

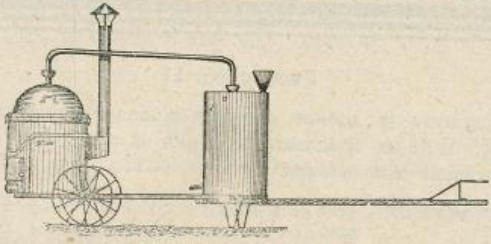
Друштво је добило сезонске пољопривредне справе и машине, те ће их продавати, док има на стоваришту, својим подружинама и члановима и то:

Муљаче за грожђе, мање, по динара		700.—	ком.
„ „ „ веће, „ „		760.—	„
„ комбиноване, за одвајање петељке по динара		1500.—	„
Пресе за грожђе од 100 литара запремине	„ „	1500.—	„
„ „ „ „ 150 „	„ „	1800.—	„
„ „ „ „ 200 „	„ „	2500.—	„
„ „ „ „ 350 „	„ „	3600.—	„
Еберхартови плугови Бр. 5 **„Јота“**	„ „	800.—	„
„ „ „ 5 **„Сервус“**	„ „	860.—	„
„ „ „ 4 **„Комет“**	„ „	980.—	„
„ „ „ 3 **„Доминус“**	„ „	1000.—	„
Домаћи „ **„Бик“** знак **„Вила“**	„ „	790.—	„
„ „ „ „ **„Змај“**	„ „	830.—	„
Бехерови „ **за 2 бразде** знак **„Беро“** марке „Чаша“		1100.—	„
„ „ „ „ „ „Миљон-Колибри“	„	1250.—	„
Сејалице за жито, марке „Лучевец“ од 13 реди на **ваљке**		4400.—	„
„ „ „ „ „ „ 15 „ „	„	4600.—	„
„ „ „ „ „Рекорд“ „ 14 „ „ **кашике**		4500.—	„
„ „ „ „ „Мелихар“ „ 16 „ „	„	6500.—	„
„ „ „ „ „ „ 18 „ „	„	7000.—	„
„ „ „ „ „ „ 20 „ „	„	7500.—	„
„ „ „ „ „ „ 13 „ „ **ваљке**		5300.—	„
„ „ „ „ „ „ 15 „ „	„	5700.—	„
„ „ „ „ „ „ 17 „ „	„	6200.—	„
„ „ „ „ „ „ 19 „ „	„	6600.—	„

Тријери равни. Цене на захтев.

Све се ове цене подразумевају франко друштвени магацин необавезне су а продаја ће се вршити по реду пријава. Набавке су извршене у ограниченом броју, те се препоручује свима који справе желе набавити, да то благовремено учине.

Подружине које имају уредан кредит и које су свој ранији дуг регулисале, могу поручивати и на кредит по постојећим условима.

СТАРО ПОШТУЈ НОВО КУПУЈ!

„МИТРИ“ Казан је за напредно домаћинство. Служи за све домаће потребе. а РЕКОРДЕР за брзо и лако печење и чистоћу алкохола. Са водом се залепљује а за секунду прекретом испражњује при томе ватра се не загашује.

„МИТРИ“ казане и прскалице и све врсте машинских казана најсолидније нуди вам, а бесплатан ценовник на захтев шаље

Творница прскалица и казана „МИТРИ“
Браће Ч. Трипковић, Крушевац

ЗДРАВО И ЈЕДРО ЖИТО

добијемо ако семе дезинфикујемо са

ЦЕРЕТАН

прашивом или мочивом

Церетан сигурно спречава болести: главницу пшенице и јечма, пругавост јечма, снежну плеснивоћу пшенице и ражи, плеснивоћу на корену лана, репе и кукуруза, прашну снет зоби итд.

Церетан је јефтин, јер је за успешно лечење семена потребна врло мала количина.

Церетан осигурава жетву и с тиме бољи рентабилитет газдовања. Употреба једноставна.

Сва потребна стручна упутства даје:

„ЈУГЕФА“ К. Д.
Одељења за заштиту биља
ЗАГРЕБ — Прерадовићева 16

Штампарија „Сверлић“ М. К. Цветановића — Крал. Наталије 12 Београд Тел. 20-732

Универзитетска библиотека Београд

ПОШТАРИНА ... ГОТОВУ.

Бр. 19 Београд, 1 ОКТОБАР 1937 год. Год. 65.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Ing. *Вл. Ђорђевић:* — Припрема семена за сетву.

Ing. *Влад П. Маргиновић:* — Сузбијање вилине косице-преденице.

Ing. *Јордан Димитријевић:* — Три одличне сорте бресака.

Ing. *Вукашин Тоскић:* — Таложење шире при справљању белог вина.

Др. *Драгиша Николић:* — Најважније расе оваца за вуну. О најбољој раси крава за млеко.

Др. *Павле Вукасовић:* — Гусенице на купусу.

А. В. Петровић: — Употреба врстачних сејалица.

Питања и одговори. (Сорте трешања, бресака и кајсија за препоруку у околини Сокобање; Да ли се од лубеница може пећи ракија).

Драгутин Пойовић: — Плетарски курс у Пироту.

М. Жујовић: — Народна ношња на селу.

Извод из записника У. о. Срп. йољ. друштва.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно. Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.360. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларије 20-302, магацин 27-709

Припрема семена за сетву

Семе у њивској производњи има врло велику важност и претставља полазни материјал. Без доброг и ваљано припремљеног семена не може се очекивати висока жетва. Оно је носилац животних особина биљака, и у њему су заступљене особине родитеља, које ће се показати на потомству. Стога се семену као материјалу за сетву мора обратити нарочита пажња како у погледу одабирања тако и у погледу припреме.

Одабирање и припрема семена за сетву обухвата читав низ послова који се морају обавезно изводити. Најважнији послови који се у савременој пракси изводе су: одабирање семена по сортним особинама, одабирање семена по тежини и крупноћи, отстрањивање нечистоће, испитивање клијавости и дезинфекција семена противу биљних болести. У даљим излагањима изнећемо како се ови послови изводе.

1. Одабирање семена по сортним особинама. Код њивских културних биљака постоје две групе сората: сталне (константне) и промењиве или хетерогене. Сталне сорте налазимо код биљака које се оплођавају својим сопственим поленом — цветним прахом (пшеница, јечам, овас) а несталне, код биљака чије оплођавање бива укрштањем тј. оплођавају се туђим цветним прахом (раж, кукуруз, сточна и шећерна репа). Код сталних сората одабирање семена по сортним особинама лако је и не захтева готово никакву пажњу. Довољно је само да се семе ваљано припреми. Сасвим је друга ствар код несталних сората. Ове сорте лако подлежу укрштању, те их је стога врло тешко сачувати у чистом стању. Отуда се културне биљке, које се оплођавају туђим цветним прахом, да би се њихове сорте сачувале у чистом стању, морају гајити при т.зв. изолованој култури, тј. тако, да поједине сорте буду удаљене једна од друге најмање за 600 метара. У сваком другом случају настаје укрштавање, а тиме се губе и сортне особине дотичне сорте и све оно што је та сорта имала.

2. Одабирање семена по тежини и крупноћи. За сетву треба употребљавати најтеже али у исто време и крупно семе. Ипак више треба водити рачуна о тежини семена него о крупноћи, али је најбоље ако су обе особине заступљене. Уколико је семе теже, утолико је боље за сетву, јер је тешко семе боље израђено, више садржи резервних материја потребних за клијање и ницање, па ће као такво дати јаче и отпорније биљке. Одабирање семена по тежини и крупноћи врши се данас на нарочитим зато машинама, као што су то тријери и селектори. Нарочиго су за ову сврху подесни селектори.

3. Отстрањивање нечистоће из семена. Свако па и најпажљивије сређено семе садржи мање или веће количине нечистоће. Нечистоћа у семену може бити углавном двојака: механичка (ако се састоји из каменчића, песка, земље, осја, сламе, плеве и др. механичких примесака) и штетна (ако се састоји из семена коровскик биљака и спора биљних болести). Постоји и трећа врста нечистоће т.зв. племенита нечистоћа. Ову нечистоћу сачињава семе културних биљака које се налази као примесак (на пр. семе овса у семену пшенице или семе пшенице у семену јечма). Али и при припремању семена за сетву и ову нечистоћу сматрамо као штетну. У семену за сетву не сме бити ни једне ни друге нечистоће, а нарочито штетне. Свака се нечистоћа мора обавезно отстранити. Отстрањивање механичке нечистоће као и штетне нечистоће ако се она састоји од семена коровских или културних биљака врши се на истим машинама као и одабирање семена по тежини и крупноћи — дакле тријерима и селекторима. Уклањање из семена штетне нечистоће, која се састоји из спора (клица) биљних болести, врши се дезинфекцијом семена. О овоме послу говорићемо засебно.

4. Испитивање клијавости. Семе за сетву мора бити способно када дође у повољну средину, да клија. Ако семе нема ове способности, није погодно за сетву. Стога се клијавост семена мора обавезно пре сетве испитати. Уколико семе има већу клијавост и уколико

брже клија утолико је боље. Клијавост семена се изражава у процентима. Код житарица клијавост не сме бити мања од 90%; код кукуруза, сунцокрета, сточне и шећерне репе дозвољава се и мања клијавост — до 75%, али је боље ако се клијавост и код ових биљака приближује идеалу тј. 100%.

Испитивање клијавости врло је лако и просто и не захтева неке нарочите издатке и труд. Треба узети један тањир или плех, ставити у исти песак, а затим по песку растурити правилно 100 семенки од семена чија се клијавост испитује, а потом залити водом у количини коју песак може да упије. После овога тањир са семеном треба ставити у какву одају умерене топлоте. За неколико дана, што зависи од врсте семена и топлоте, семе почиње да клија и избија на површину. Проклијало семе треба сваки дан избацивати, али при томе бројати. По свршеном клијању, што бива обично после 8—10 дана треба број проклијалих семенки одбити од 100. Тако ако је број проклијалих семенки износио 90 онда је клијавост дотичног семена 90%.

5. Дезинфекција семена од биљних болести — уништавање спора (клица) од биљних болести. Свака културна биљка има своје болести, које је нападају и наносе јој веће или мање штете, што у крајњој линији утиче на смањивање жетвених приноса и каквоћу производа. Биљне болести обично се размножавају помоћу спора (клица). Ове споре могу остати на семену или у семену. Ако се посеје заражено семе клицама биљних болести онда ће сигурно и биљке, које се развију из тога семена бити заражене. Стога се споре морају уништити пре сетве. За уништавање спора постоје различита средства, али се сва она могу поделити на: мокра (влажна) и сува. И једна и друга претстављају хемијске препарате различитог састава. Мокра средства нису ништа друго до раствори који се справљају од хемијских препарата различите густине, што зависи како од врсте препарата тако и од семена које се дезинфикује. Сува средства јесу прашкови, који долазе у трговини под различитим именима. Са овим сретствима семе се запрашује. Од влажних срестава

за житарице противу главнице најчешће долази у обзир плави камен (Бакров сулфат) и формалин. Плави камен се обично употребљава у облику 1% раствора (на 100 лит. воде 1 кгр. плавог камена), стим да се семе у њему држи 10 минута. Формалин се употребљава на 100 литара воде 250 грама, тако да се семе држи у њему 40 минута.

При потапању семе треба добро мешати тако да се потпуно овлажи. Једанпут справљен раствор од 100 литара може послужити за дезинфекцију 200 — 300 кгр. семена. Напомињемо овде да ове растворе треба справљати на дан раније пре потапања и то у дрвеним судовима.

По завршеном потапању семе треба растурити у какву одају да се просуши, а затим сејати.

Сувих средстава — прашкова има много. Тако су познати: порзол, секалин, тритицин, церетан, и др. Ови се препарати употребљавају за запрашивање семена у количини од 100 — 200 грама за 100 кгр. семена. Обично се упуство о употреби и количини ових препарата налази на омотима самих препарата.

Која ће средства пољопривредници употребити зависи с једне стране од цене њихове, а с друге од дејства на клице; у сваком случају треба узимати она средства која су јевтинија али која у исто време добро убијају клице заразе. Напомињемо да је плави камен у овом погледу добро средство и да с обзиром на цену претставља једно од најјевтинијих.

Ing. **Властимир Ђорђевић**

Сузбијање вилине косице — преденице[1])

Све је чешћи случај да се пољопривредници жале, да им вилина косица (cuscuta) уништава читава детелишта и луцеришта. И заиста, не само да је вилина косица веома опасан и штетан коров, већ се она тешко и сузбија, ако се запусти и дозволи њено

[1]) Као одговор на питање Витомира Миловановића пољопривредника из Трубарева жел. станица — Ђунис.

размножавање. Зато се никад не може довољно да нагласи важност мера предострожности које спречавају да уопште дође до заразе. Али, ако се већ једанпут пропусти зараза треба настојати да се вилина косица још у почетку уништи и спречи њено штетно дејство.

Треба разликовати два ступња развића вилине косице. Први је ступањ док је вилина косица још у цвету тј. пре но што донесе семе за даље размножавање. Други је ступањ развића вилине косице после овог времена, када вилина косица већ почиње да доноси семе за даљу заразу. Истина, вилина косица се размножава не само семеном, већ и биљним деловима — увојцима, концима, али њих је лакше уништити. Како вилина косица цвета од јуна до септембра, у овом времену као и раније може се много лакше сузбити. Успех ће бити при сузбијању само онда, ако се униште сви њени и најмањи биљни делови пре цветања. Сада, у овом добу свакако је код вилине косице семе почело дозревати, те постоји оправдана бојазност, да се луцериште поново зарази семеном овог опасног биљног паразита.

Према томе, у овом случају не преостаје ништа друго, него да се сва заражена места луцериште што боље покосе са једним појасом од 2 метра унаоколо. Пошто се добро просуши покошена луцерка, треба на њу набацити и разастрети један тањи слој сена и све то запалити да сагори.

Ако је зараза узела толико маха да је прошарано цело луцериште, онда га треба преорати. За 5-6 година после тога не треба детелине и луцерку сејати на зараженом месту. Ради сигурнијег успеха у сузбијању вилине косице треба спролећа сејати — кромпир, кукуруз, сточну и шећерну репу или друге окопавине. Ни у једном случају прве године не сме да дође пшеница или друге житарице, односно усеви који се сеју густо. То се препоручује због тога, што окопавине захтевају марљивију обраду и чишћење коровских биљака, а тим самим се уништава и вилина косица.

На крају треба нарочито нагласити, да се борба противу вилине косице најуспешније спроводи употребом чистог незараженог семена. Јер само гарантирано чисто и пломбирано детелинско семе од стране једне наше државне пољопривредне огледне и контролне станице и посејано на чистом и незараженом земљишту може да донесе пуне и трајне користи. Али потпуни успех ипак ће бити тек онда када ове мере буду спроведене од свих пољопривредника, а не само од појединаца. Начини заразе вилином косицом су многобројни и преношење њено може бити на велику даљину. Зато се препоручују колективне · заједничке мере борбе. У погледу набавке гарантираног семена, данас можемо бити сигурни, пошто у нашој држави имамо већ неколико трифолин станица, на којима постоје машине за чишћење детелинског семена и одстрањивање вилине косице. Такву једну машину има и Српско пољопривредно друштво у Београду.

Ing. **Влад. П. Мартиновић**

Три одличне сорте бресака

Бресква је јако омиљено воће у целом свету па и код нас, било за јело у свежем стању, било за прераду, нарочито за спремање компота и мармаладе.

Постоје много сората бресака, али ми овде помињемо само три, које су одличног квалитета и за наше климатске и тржиште прилике врло подесне. Ове сорте су америчког порекла, а код нас су пренете из Италије, али на жалост мало су раширене.

1. *Елберта.* Пренешена из Америке и данас раширена по целом свету где бресква успева. Плод је врло крупан, просечна тежина плода 250 — 300 грама, облика округластог или мало дугуљастог. Кора плода танка, слабо маљава, боја јасно — жута са јасно црвеним ситним тачкицама и тамно црвеним пругама. Месо златно—жуте боје, сочно, чврсто, слатко накисело, са врло пријатаим мирисом и одличним укусом, од коштице се добро одваја. Зри у току августа месеца и пошто има месо чврсто добро подноси транспорт.

Дрво је бујно, врло родно, јако отпорно према мразевима као и према болестима и штеточинама, те је за наше климатске прилике доста подесна. Одлично успева и врло добре плодове даје свугде где успева винова лоза.

2. *Круина Халијева бресква. (J. x. хале).* И ова сорта је америчанског порекла и данас се сматра за најбољу бресквy. Од ње су добивени плодови тешки до 600 грама. Просечна тежина плодова је 300—400 грама по комаду.

Облик плода је бураст или елиптично округласт. Кора плода је чврста и отпорна, прекривена слабо приметним маљама, боја воштано — жута помешана врло ситним црвеним тачкицама, а са сунчане стране превучена тамно — црвеном превлаком, преко које се вијају још тамније црвене пруге, те је плод врло лепе боје. Месо жуте боје, око кошчице црвенкасто, чврсто, сочно, шећерасто, сасвим се одваја од коштице; укус слатконакисели са изванредно пријатним мирисом. Плод добија карактеристичну боју 6—8 дана пре потпуне зрелости, те се може слободно брати 4—5 дана раније. Пошто плодови имају врло чврсто месо могу се чувати 15—20 дана по берби и ако се оберу када су потпуно зрели. Ако се обере неколико дана пре потпуне зрелости може се чувати више од 20 дана, због чега је јако подесна за трговину. Сазрева у другој половини августа месеца. Плодови ове сорте су најиздржљивији од свију познатих сората бресака, па зато се и толико цени. Прошле године ова сорта се је продавала по београдским пијарницама 10—12 динара кило, а ове године по 15 динара. У Дубровнику и Сплиту иста сорта, која је довежена из Италије ове године је продавана по 18 динара килограм.

Дрво је средње бујности, довољно отпорно према хладноћи и болестима. Цвета мало доцније у пролеће, те тиме избегава опасност од пролетње слане и позних пролетњих мразева. Захтева лака песковита земљишта. Код нас одлично успева у виноградским крајевима, нарочито око Смедерева, Гроцке, Суботице,

Ковина итд. Саднице и калемгранчице од ове сорте могу се добити у бановинском воћном расаднику у Гроцкој код Смедерева.

3) *Поенша.* Ова сорта је под тим именом размножена у воћном расаднику у Гроцкој код Смедерева. Плодови ове сорте су врло крупни. На двогодишњим воћкама у Гроцкој прошле године сам налазио плодове тешке 350—450 грама, а просечна тежина је била око 300 грама. Облик плода ове сорте је округласт или мало дугуљаст, бразда широка и плитка. Кожмурица плода танка, слабо маљава, боја воштано—жута, помешана врло ситним јасно — црвеним тачкицама, а са сунчане стране превучена тамним црвенилом. Месо златно-жуте боје, око коштице слабо црвене боје, врло сочно, слатко-накиселог укуса са врло пријатним мирисом, добро се одваја од коштице. Сазрева крајем августа и почетком септембра.

И ова сорта се је прошле године продавала на београдској пијаци по 8—10 дин. кгр. а ове године 12—15 дин. кгр.

Дрво је доста бујно, добро подноси хладноћу и отпорно према болестима, врло је родно и редовно рађа.

Саднице се могу добити у бановинском воћном расаднику у Гроцкој код Смедерева. Све ове сорте не сме изостављати ни један воћар који се бави производњом бресака било за своју потребу било за продају.

Ing. Јордан Димитријевић

Таложење шире при справљању белог вина

Највећи број виногорја даће ове године слабију бербу. Пламењача и град су у неким крајевима исту свели на ¼ од нормалне. Да штета буде већа и честе кише у току сазревања чине своје. Са свих страна новине доносе вести да грожђе јако труне. Услед тога је у неким виноградима отпочела превремена берба.

Прерада грожђа оштећеног пламењачом, градом а нарочито трулог је много теже и задаје више бриге него прерада здравог грожђа. О преради трулог и пламењачом оштећеног грожђа било је речи у „Тежаку" и календару Српског пољопривредног друштва, али и поред тога, корисно је да се опет потсетимо на неке чињенице. Пошто при справљању црног вина, шира превире на комини, немогуће је од трулог, градобитног и од пламењаче оштећеног грожђа, добити добро црно вино. Стога се од црног грожђа справља бело вино. Приликом бербе, настојати, да се колико је год могуће сувише труло грожђе одвоји од здравог или слабије трулог. Јако труло грожђе употребити за ракију. У трулом грожђу налази се велики број штетних гљивица и бактерија које изазивају разне болести. Затим се код истог дешавају разне промене, које могу да изазову неке мане код вина. Поменуте гљивице и бактерије се на трулом грожђу јако размноже, и размножена дођу у ширу и кључук и при врењу праве велике сметње. Поред тога вино може да буде непријатног мириса и укуса. Обрано натруло грожђе које се прерађује у вино, треба одмах измуљати а по муљању, што је најважније, ширу треба одмах одвојити од комине, пресовањем и цеђењем. И поред ових мера, мора се предузети још једна радња, која се у нормалним годинама не обавља, а то је таложење шире.

И ако је вршено одвајање јако трулог грожђа, затим брзо муљање и пресовање у ширу од натрулог грожђа дође много нечистоће, која се састоји од трулих делића покожице, гљивице, плесњи, бактерија и земље, ако је грожђе било близу земље. Ако би се таква шира препустила врењу, добило би се вино непријатног мириса и укуса, подложно болестима и манама а нарочито мрком прелому. Да се ово не би десило, треба из шире одвојити и поменуту нечистоћу а то се постиже таложењем. Шира се из цеднице-пресе не разлива у бурад за врење, већ се сипа у неки већи суд: бачву или каду. Одмах се засумпорише са 15—30 грама калијум-метабисулфита по хектолитару. Сумпорисањем се спречи врење и шира се у року за 12—24

часа сталожи. Уколико је грожђе било мање труло и запрљано земљом, шира чистија, таложење траје краће и обрнуто, уколико је грожђе било више труло, грожђе нечистије, таложење траје дуже. Сумпорисањем се не спречава само врење, већ се већи део штетних гљивица и бактерија, натера да се сталожи са осталом нечистоћом. Отстрани се и дејство ваздуха на материје, које изазивају мрки прелом а донекле се одузме и боја, код тамних и црвенкастих шира. По таложењу шира се пажљиво одвоји од талога претакањем, разлије у бурад за врење и пази се да се исто обави нормално. Да би врење ишло брже и боље, потребно је у овакву ширу додати домаћи или још боље селекционисани квасац и то онај који је навикнут на већу количину сумпор-диоксида ткз. сулфитни квасац.

Ing. Вукашин Тоскић

Најважније расе оваца за вуну[1]

У нашој држави се данас у главном гаје следеће расе оваца: домаћа овца звана „праменка", цигаја, солчавско-језерска и мерино овца. Најбољу вуну даје мерино овца. После ове долази цигаја и солчавско-језерска овца. На последње место долази наша домаћа овца — праменка. Од свих наведених раса најбројније је заступљена у нашој држави праменка, а после ове долази цигаја, а затим солчавско-језерска овца. Најмање је заступљена мерино овца. Праменка се гаји готово у читавој нашој држави, а највише је има, где је готово једина овца, у Вардарској, Моравској, Зетској, Дринској, Врбаској и Приморској бановини. Она се, дакле, гаји претежно у брдовитијим крајевима наше државе. Цигаја се у главном гаји у Војводини и Славонији, тј. равнијим крајевима наше државе. Језерско-солчавска овца гаји се готово искључиво у Дравској бановини. Мерино овцу гаје само већи поседници у Војводини и Славонији.

[1] У место одговора на питање упућено Друштву од стране г. Драгољуба Јовановића из Страже — Параћин.

Праменка има више сојева који су се развили у појединим покрајинама и који се међусобом више или мање разликују. Сви ови сојеви носе назив по месту где су створени и међу њима најважнији су: овчепољски, шарпланински, сјенички (пештерски), сврљишки (гулијански), кривовирски, липски, травнички, ливањски, влашићски, приворски и др. Сви ови сојеви прилагођени су кроз године приликама неге и исхране оних крајева у којима се гаје. Неки од њих се одликују бољом млечношћу, други пак бољом вуном, али и код њих постоје врло велике разлике код појединих запата. Углавном може се рећи да се је, од свих ових наведених сојева, досада показао као најбољи сјенички (пештерски) сој који има прилично добру вуну, добру млечност и гојазност. Он се поред тога може са успехом гајити у готово свим брдским крајевима.

За све наше брдске крајеве праменка је најбоља овца, јер остале наведене расе не могу под приликама које тамо владају, тј. при лошој исхрани и нези дати одгајивачу ни толико користи колико даје праменка Цигаја је најподеснија за равније крајеве где је исхрана и нега оваца боља. Мерино или како је народ зове свилоруна овца може да напредује само тамо где има добру негу и исхрану и то у сувљим пределима где не пада много кише и где одгајивачи имају могућности да их у свако доба заштите од невремена. Ово је потребно ради тога што је вуна код ње врло густа и кад покисне тешко се суши услед чега овце страдају.

Коју ће расу оваца гајити одгајивач зависи у првом реду од начина исхране и неге оваца које он може да пружи овцама. Поред тога овде игра улогу и клима. У главном може се препоручити сваком да гаји ону расу односно сој који се у његовој околини гаји. Само онај који може да обезбеди добру исхрану и бољу негу оваца може помишљати на гајење бољих раса као што су мерино и бољих запата цигаје расе. Иначе се могу у противном десити горка разочарења која ће бити скупо плаћена.

Јесте ли послали претплату за „Т е ж а к“?

У околини Параћина са успехом се може гајити тамошња позната кривовирска овца. У равници може се са успехом гајити и цигаја овца која је крупнија и даје више и бољу вуну од кривовирске овце само за њено успешно одгајивање треба имати бољу исхрану и негу.

Dr. Д. Николић

О најбољој раси крава за млеко

Одговорити на предње питање[1]) није лако ради тога што свака раса крава има својих добрих и лоших својстава. Поред тога млечност и ако је донекле одлика саме расе зависи увелико од саме индивидуе. Све краве исте расе не дају подједнаке количине млека. Добра крава једне иначе лоше расе може да даје више и маснијег млека него лоша крава најбоље расе.

Међу најмлечније расе говеди, према укупној количини млека без обзира на тежину тела, од раса које се код нас гаје, спада сименталска раса. Али ако се узме у обзир количина млека коју крава даје у току једне године у односу на тежину њеног тела, онда у најмлечније расе спада наша домаћа раса говеди звана „буша" и то баш метохијска црвена буша. Њено млеко је поред тога врло масно. Метохијске краве теже просечно око 250 кг а могу да даду ако се правилно хране и негују и преко 2000 литара млека годишње, тј. скоро десет пута више од своје тежине док сименталске краве теже просечно око 500 кг и дају око 3000 литара млека, тј. само шест пута више од своје тежине.

Метохијској сточарској селекционој задрузи препоручујем да настоји код својих задругара да гаје само црвено метохијско говече, да га правилно негују и хране па ће од њега имати много више користи него од ма које друге расе говеди. Ово говече је навикнуто на тамошње климатске и теренске прилике и

[1]) Питање је упутила I метохијска сточарска селекцијска станица.

много је скромније у погледу исхране и неге него остале расе говеди.

У последње време постоји прилично велико интересовање за метохијско црвено говече а у најскоријој будућности оно ће се несумњиво повећати тако да ће наведена задруга, односно њени чланови, имати могућности да по повољним ценама продају приплодна грла и да на тај начин повећају приходе од сточарства.

Dr. Д. Николић

Гусенице на купусу

Члан подружине у Ивањици, г. Миња Димитријевић из Сваштице, пише и пита са чиме се може одбранити купус од гусеница које су навалиле у великом броју. Каже морају се радити и други послови, па се нема времена да се сваког дана и часа и купус брани.

Ово није једина жалба на гусенице купуса. Већ са неколико страна стигле су сличне тужбе и изгледа да је навала купусних гусеница општа појава и то не само у нашој, већ и у суседним земљама, па чак и у Немачкој. Већ је позната ствар да се гусенице на купусу јављају сваких неколико година и једна од таквих гусеничјих година била је на пример 1924. После тога долази обично нагли прекид у навалама штеточине и чак га за неку годину нема ни за лек, како се то каже.

Код нас се на купусу обично срећу гусенице трију лептирова: *великог* и *малог купусара* и *репара*. По некад се јави и једна четврта, гусеница *ноћног купусара*, али она се преко дана крије а ноћу буши главицу и њено присуство у купушњаку се примећује обично тек за време борбе.

Међу овим гусеницама најчешћа и најопаснија је гусеница великог купусара. Она је уосталом и највећа и потпуно израсла мери око 4 см дужине. Боје је углавном сивкасто-зелене са црном главом и са три уздужне жуте пруге. На телу се види и велики број сјајних црних пега, а обрасло је ситним, густим длачицама.

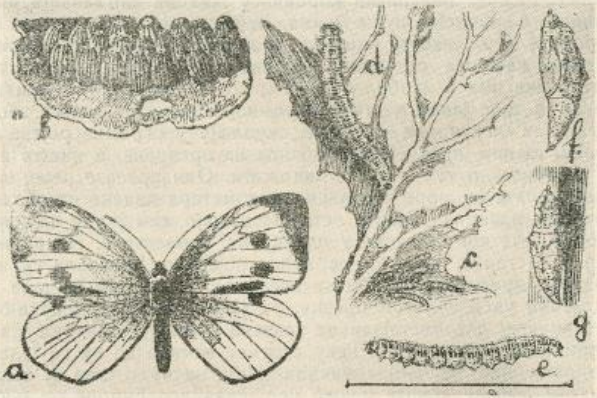
Ради бољег сузбијања штеточине потребно је знати како живи, и према најновијим проучавањима ево најважнијих црта његовог живота.

Велики бели купусар је наш најчешћи лептир са крилима беле боје сем врхова предњих, који су црни. У мужјаку, на крилима види се још једна мала црна пега; у женке, покрај ње, на предњим крилима постоје и две веће округле црне пеге.

Лептир се јавља обично код нас два пута годишње: с пролећа и средином лета. Изузетно, када је јесен дуга и топла, јави се и трећи нараштај али у малом броју.

Женке снесу 200 до 300 јаја и то у групама, понајчешће од 50 до 150 скупа. Јаја су жућкасте боје и врло чудног облика, да се одмах могу препознати. Она личе на главе од шећера, како се на слици 30, b лепо види, а висока су око $1^1/_2$ мм те се лако, могу запазити, тим пре што су у групи.

Младе гусенице најпре остају све скупа обично крај ивице листа и само површно нагризају лист, а када одрасту изделе се у групе од по 4—5. Тада се понајчешће налазе на

Сл. 30 — Велики купусар: *a* лептирица; *b* група јаја јако увеличана; *c* мале гусенице у групи; *d* велика гусеница на поједином листу; *e* одрасла гусеница; *f* и *g* слободна лутка и лутка причвршћена помоћу конца уз подлогу

наличју листа и хране се изгризајући у њему мање и веће рупе. Када их има више поједу све лисно ткиво и од листа остану само најдебље жиле. Њихова прождрљивост је огромна и за кратко време могу да потпуно обрсте цео купушњак и тада крећу на све стране тражећи хране. Али и у мањем броју могу да нанесу велике штете. Хранећи се гусенице избацују велике количине измета, које киша или росе спирају међу лишће главице те на крају ова постане неупотребљива за јело.

Одрасле гусенице напуштају биљку хранитељку и одлазе на све стране да се претворе у лутке. Понајвише воле зидове, плотове, али задржавају се и на камењу, на врљикама, а налазио сам их у маси и међу пукотинама кора на најразличнијим воћкама или другом дрвећу, и то често на двеста и више метара од купушњака где су одрасле.

Лутке су најпре бледе зелене боје, а затим постају жутозеленкасте, са великим бројем сјајних црних тачака. За 10 до 15 дана из лутака првог нараштаја излазе лептири, спарују се и женке наново носе јаја. Лутке другог нараштаја током јесени остају до идућега пролећа и тек тада дају лептире.

Лептирице нарочито радо носе јаја на обичан купус, на кељ, карфиол, купус пупчар, а ређе нападају и роткву, ротквицу, црвени купус итд. Воле и појединo цвеће, нарочито драгољуб а у мањој мери и резеду. Затим, многе дивље биљке из исте породице из које и горње сем резеде, дакле из породице крсташица, могу им послужити за исхрану. Ове дивље биљке, ови разни корови су њихови најглавнији домаћини с пролећа и на њима се често могу намножити у огромној мери, ако су прилике за множење повољне. Кишне године, као ова садашња, нарочито су добре за коров те штеточина има у изобиљу свуда хране. Први нараштај лептирова се тада јавља често у огромном броју. Не зна се због чега, али лептирови се радо скупљају у огромне ројеве и крећу једним правцем, без обзира на препреке, и ништа их на њиховом путу не може задржати. Ови прелазе реке, заливе, залазе на море стотинама километара далеко од обале, прелећу планине. Овога лета посматрао сам једну њихову сеобу почетком августа у планинама Словеначке. Неколико дана узастопце, чим би се сунце појавило, долазили су из долине, прелетали планински венац од преко 1200 метара и одлазили увек у истом правцу, од југа ка северу. Понеки су летели крај нас, застајали на травама и цвећу, док су други једрили на висини од неку стотину метара да су се једва назирали као бели праменчићи. Није ни чудо што су тада њихове навале опште и што цео један део Европе од њих страда, јер свуда редом лептирице остављају јаја.

Оваквих година повољних за развиће првог нараштаја штеточине нарочито страдају купусишта. Када се лептирице јаве коровске биљке су прецветале и већина је угинула, док је расађени јесењи купус у пуном развићу. На њега је усредсређено ношење јаја и није ни чудо што наједном поврве гусенице, као из земље да долазе.

Сузбијање штеточине тада је јако отежано, нарочито ако је остављено гусеницама неколико дана дана да одрасту. Главни моменат за борбу је упуштен и мало се шта може учинити. Уколико су гусенице веће, тим су и отпорније спрам разних течности које их убијају. Сем тога, пошто су се главице већ образовале, јаки отрови се не смеју ни употребљавати, да не би међу лишће продрли и главицу затровали. Једина мера која остаје јесте да се скупљају и уништавају гусенице и са тим треба похитати. Посао се може поверити и деци, и пошто ми немамо великих купусишта, за дан-два све може бити очишћено па ма каква навала била.

Иначе, против штеточине препоручују се следеће мере:

1. скупљати и уништавати луткице лептирова увек када се примете. Са сваком женком убијају се и стотине гусеница које ће произвести;

2. уништавати лептирове. То је посао који деца радо обављају. Препоручивало се да се између редова купуса засаде с места на место по која конопља или патлиџан, за које лептири не маре, те да се тако удаље од купусишта. Ова мера не изгледа ни мало успешна;

3. чим се примете многобројни лептири, обићи с времена на време купус и скупљати и уништавати гомилице јаја на лишћу. Посао је много лакши и чишћи но скупљање и гажење гусеница, а и успешнији, јер се одмах десетине и стотине јаја у истој гомилици униште. Део листа са јајима се откине и згази, или још боље, између прстију се стисне и јаја изгњече;

4. ако се скупљања и уништавања јаја и гусеница не могу применити, остају запрашивања и прскања.

Против гусеница на сасвим младом купусу, који још није почео да завија главицу, могу се употребити разна арсенова средства којима се лишће запраши или попрска и на тај начин затрује. Арсенова средства за запрашивање или прскање добијају се у трговини под разним именима и могу се код Пољопривредног друштва увек набавити.

Али пошто су арсенова средства отровна, не смеју се искоришћавати на одраслијем купусу, да се отров не би задржао између листова. Како се код нас гусеница најчешће јавља у јесен, арсенова средства се не могу употребити и остаје нам једино екстракт дувана или чорба од бухача.

Екстракт дувана и чорба од бухача убијају гусенице са којима дођу у додир и дејство им је тим јаче, што су гусенаце мање. Одрасле гусенице је јако тешко убити, те би се према томе са прскањима морало започети чим се мале гусенице примете.

Врло је важно да обе чорбе буду добро справљене. Гусенице купусара обрасле су ситним и густим длачицама те их течност тешко може да овлажи, а да би се то постигло, и екстракт дувана и чорба од бухача морају се справати са сапуном.

Дакле, прво мора да се направи добра сапуница. За 100 литара воде, најбоље кишнице, узима се око $1^1/_2$ до 2 кг обичног белог сапуна. Главно је да справљена сапуница добро пени под руком.

Ако се прави екстракт дувана, у сапуницу се затим сипа 3 кг екстракта, стално мешајући и чорба је готова. Ако се употребљава бухач, онда се у сапуницу сипа 2 кг бухачевог прашка, добро измеша и све се громуљице иситне па се остави најмање 24 часова да се кисели. С времена на време чорба

добро промеша, а када је кишељење завршено, чорба се процеди и са њоме се прска.

5. у последње време пронађени су и нови лекови против штеточине, нарочито поједини прашкови, са којима се запрашује лишће. Са њима су постигнути бољи резултати но са арсеновим средствима, а могу се употребити чак и на две недеље само пре бербе. То су такозвани баријумов флуосиликат и ротенон. На жалост, појединци их још не могу наћи у трговини и морамо гледати да их Пољ. Друштво набави и справи за употребу;

6. многа друга средства још се препопучују против гусеница на купусу, као разне чорбе од бурјана, зове итд. Од свега тога мало је кô до сада видео користи и то су све само рђави бабски лекови.

Др. П. Вукасовић

Пред сетву житарица.

Употреба врстачних сејалица

Приближује се време за сетву пшенице и осталих озимих усева. Сетва је посао који треба да се обави на време, на добро уређеној њиви, ваљаним тријерисаним семеном, али успех, поред напред поменутог, зависи и од начина сејања. То наш народ зна кад каже „каква сетва така жетва".

Сетва се може извршити, углавном, на два начина: сејање руком — омашке, или сејање у врсте, специјалном машином, сејалицом. Сејање руком врши се само по нужди, тамо где су мале површине под житарицама, где је земљиште сувише брдовито и неравно, где су газдинства распарчана.

Сетва омашке има својих мана: ту се троши много више семена него кад би се тај посао вршио сејалицом. Зрно неравно пада, на једном месту се насеје више, а на другом мање. Па и дубина није иста. Једно зрно оде сувише дубоко друго остане на самој површини, што такође није добро, док само један мали део дође на праву дубину, никне како треба и да одговарајући принос. Овако сејане житарице неравномерно стасају за жетву, више полежу а и разне болести и штеточине више на њих нападају.

Ваља још напоменути да се усев, посејан омашке—руком, не може пратити, а данас се већ увелико уводи гајење житарица, нарочито пшенице, на већем размаку у кућицама, која се окопава, било ручном снагом, било чак и механичким справама специјалним копачицама.

Врстачне сејалице се израђују са већим или мањим бројем врста — редова а њихов број се креће од 9 до 22. То значи да данас постоје машине и за мала газдинства, те

отпада приговор да мали поседник не може имати своју сејалицу. Идеална сејалица за наше прилике јесте она од 12 до 17 врста. Мања није економична, мало уради, док за велике сејалице треба сасвим равно земљиште и јака запрега (3 до 4 коња или два пара волова), док је за вучу сејалице од 12 до 17 врста сасвим довољан један пар просечно јаке запреге.

Користи од сетве сејалицом у главном су ове: посао око сетве *брзо* се обави, те се може у потпуности користити подесно време и стање влаге у земљи, а и овај моменат има утицаја на будућу жетву и њен принос. Даље, семе се *потпуно равномерно* растури, *дубина сејања* је иста за целу површину, па према томе и у вегетацији неће бити никакве разлике, јер кад све семе *једновремено никне*, оно ће једновремено и да сазри, неће се десити да су једни класови презрели, а други још зелени, а то такође има утицаја на жетвени принос.

Најглавнија корист од сејања машинама — сејалицама, јесте велика *уштеда у семену*, уштеда која чини да се набавка и амортизација ових машина препоручује и исплаћује. Да наведем само неколико примера: овса треба, по хектару, кад се сеје руком, 180 до 200 кгр. а сејалицом само 120 до 150 кгр. Пшенице треба, при сетви руком, 180 до 250 кгр. а сејалицом само 150 до 180 кгр., јечма 130 до 180 омашке, а сејалицом 120 до 150 кгр. итд.

Кад се узму у обзир милиони хектара који су код нас засејани житарицама, онда се тек може добити разлика у вредности коју претставља зрно уштеђено при сетви, зрно које би се могло употребити за друге корисне сврхе, за исхрану становништва и домаћих животиња, па и за извоз на страну.

Колико је сејалица корисна машина, нека као доказ послужи следећи, мали, јасан и прост рачун. Ако се узме да једна сејалица ради само 30 дана у сезони, а толико сигурно ради и ако дневно засеје просечно по 4 хектара то у сезони чини 120 хектара засејане површине. Узмемо ли само најмању цифру уштеде у семену, која износи 25 кгр. по хектару, излази да се само у једној сезони уштеди 120×25 равно 3000 кгр. семена пшенице. Кад се зна да један килограм чистог семена стаје просечно 2.— динара, онда сејалица уштеди само у једној сезони око 6000.— динара у семену, а то је управо њена набавна цена, те после једне сезоне рада она остаје потпуно плаћена.

Ако појединац ипак не може да купи такву машину, желети је да се та набавка врши на заједничкој основи, за задружну употребу више домаћина јер је очигледно да се њена набавка брзо амортизује и исплаћује.

А. В. Петровић

Питања и одговори

Питање: Пошто желим да на свом имању подигнем воћњак од летњег воћа, молим Пољопр. друштво да ми у Тежаку даде одговор: које су сорте трешања, бресака и кајсија за препоруку и то како оне најраније и најпознније тако и оне најкрупније.

Где се од истих могу набавити саднице или калем-гранчице.

Илија П. Марјановић
из Блендаје—Сокобања, редован члан Српског пољ. друштва

Одговор: *Од најранијих сората* **трешања** за тај крај могу се препоручити следеће:

1) *Најранија из Марке.* Плод средње крупноће до крупан, боја тамно црвена. Сазрева у другој половини маја месеца.

2) *Лионска рана.* Плод доста крупан, облика срцастог, боја плода јасно црвена. Сазрева крајем маја месеца. За трговину одлична.

3) *Лепа Гремелтова.* Плод крупан, тамно црвене боје. Сазрева почетком јуна.

4) *Денисенова жута.* Најранија од белих трешања. Плод средње крупноће, месо чврсто. Сазрева у првој половини јуна.

Крупне средњестасне сорте трешања. 1) *Хеделфингерова руставка.* Плод врло крупан, боја тамно црвена, месо чврсто. Сазрева крајем јуна месеца. Одлична за транспорт на далеко.

2) *Битнерова руставка.* Плод врло крупан, облика срцастог, боја плода тамно црвена, месо врло чврсто, те лако подноси транспорт и дуго траје. Зри крајем јуна месеца.

3) *Наполеонова руставка.* Плод врло крупан, облика пљоснасто-срцастог, боја бледо црвена. Зри крајем јуна.

Од жутих сората крупне су: Лепа од Охија и Драганова жута. Обе сазревају крајем јуна.

Од поменутих сората трашања гранчице се могу добити из Средње пољ. школе у Букову код Неготина.

Од позних сората трешања могу се препоручити следеће: *Бела охридска аршлама, Црна охридска аршлама, Бели рскавац из Струге и Црни рскавац из Струге.*

Све ове сорте су крупне, јако чврсте и сазревају у првој половини јуна месеца.

Саднице од њих се могу добити из бановинског расадника у Охриду.

Сорте бресака. Од најранијих сората за тај крај могу се препоручити следеће: *Амзден рани, Александар рани,*

Снеед, Мајски цвет и Угарски џин. Све су то сорте са плодовима средње крупноће, сазревају у првој половини јуна месеца и код свих се месо не одваја од коштице. За тај крај као најбоље би биле *Амзден рани* и *Угарски џин*, а на првом месту Амзден рани, јер је дрво отпорно према хладноћи и најпре сазрева.

Од крупних средњестасних сората бресака као најбоље за наше прилике су:

1) *Елберта.* Плод врло крупан, средња тежина плода 200—300 грама. Сазрева у току августа месеца.

2) *Крупна Халијева* позна и *Поента.* То су две доста сличне сорте, са врло крупним плодовима, просечна тежина 300—350 грама. Сазревају такође у току августа месеца.

3) *Риверова рана.* Плод доста крупан, просечна тежина 200 грама са врло лепом бојом. Сазрева почетком августа.

Од позних сората бресака могу се препоручити:

1) *Краљица воћњака.* Плод доста крупан, врло лепе боје и укусан. Сазрева у септембру месецу.

2) *Венерине груди.* Плод доста крупан, лепе боје и пријатног укуса. Сазрева крајем септембра. Дрво осетљиво према хладноћи.

3) *Бонувриje.* Ова сорта сазрева почетком октобра, врло је добра, али тражи топла земљишта и сунчане положаје. Ове две последње сорте треба прво испробати за тај крај па тек онда их садити у већој количини.

Од поменутих сората саднице се могу добити из воћног расадника у Гроцкој код Смедерева или у расаднику у Смедереву.

Сорте кајсије за препоруку. Као најранија сорта кајсија за сада код нас се сматра *„Јапанска кајсија"*. Плодови су доста крупни, просечна тежина 65—70 грама. Сазрева у другој половини јуна месеца. Дрво је јако отпорно према мразевима.

Од најпознијих сората кајсија за препоруку су: *Нансишка кајсија* и *Луизета.* Обадве сорте сазревају у августу месецу. Луизета је боља од Нансишке.

Од крупних кајсија које сазревају у јулу месецу за препоруку су: *Крупна рана, Мађарска најбоља, Госпођинка, Либекова, Ранслебенова* и *Холубова шећераста.*

Опширније о кајсијама писано је у Тежаку Бр. 14 и 16 од ове године. Калемгранчице се могу добити из пољ. школе у Букову.

Сокобањска околина је подесна за гајење вишања па препоручујем две одличне сорте и то: *Крупни гобет,* крупна црвена вишња и *Остхајмска вишња,* крупна тамно црвене боје са јако обојеним соком.

За све поменуте врсте воћа, а нарочито за брескву и кајсију треба бирати оцедна и сувна земљишта која су окренута више југу.

Ing. **Јордан Димитријевић**

Питање: Имам доста лубеница покварених од пламењаче па хоћу од њих да печем ракију. Како ћу и на који начин да печем ракију; да ли се коруба одваја?

Добросав Павловић
с. Лазаревац, срез Трстеник

Одговор: Када је лубеница најзрелија и најслађа садржи од 5—9 процената шећера, и то у свом средишњем делу, док у деловима ближе кори количина шећера нагло опада. Ракија се пече од разног воћа: од разних врста шљива, од јабуке, крушке, дуње, вина, комине, дрењине, али нисам ни, када чуо да се прави од лубенице, бар не за неке озбиљније привредне сврхе.

И највитиније продана лубеница за јело боље се исплати него да се од ње пече ракија. Лубеница која је зрела а није слатка садржи само око 2—3 процента шећера, а кад ју је била каква временска непогода или пламењача, као што је случај овде, садржаће још мање шећера.

Ми данас имамо извесних сората шљива које се само за ракију употребљавају. Оне садрже мало шећера те не дају јаку ракију, те се слабо рентира да се у ракију пеку, а нарочито онде где је ма и најмања оскудица у дрвету. За лубеницу ово треба још пре и више да важи. А и сам посао доста је заметан: треба чистити месо од коре, треба бар једним делом семенке отстранити.

Ко баш жели да пече ракију од лубеница нека слатко месо очисти од семенке и од коре, метне у каце и пусти да преври, па потом испече ракију исто као и од осталог воћа, али нека бележи колико потроши дрва, колико употреби радне снаге и осталог; затим нека према добијеној ракији израчуна производне трошкова па ће се уверити колико је нерентабилан тај посао.

М. Ј. Никетић

Плетарски курс у Пироту

Пољопривредна подружина у Пироту, у своме програму рада за 1937 годину, поред осталога, имала је за задатак, да за своје чланове и остале пољопривреднике одржи један плетарски курс и тиме их оспособи за израду најпотребнијих плетарских израђевина у којима је збиља овај крај јако зао-

стао и ако врбовог материјала има у изобиљу, који се никада скоро није искоришћавао.

Управа Подружине обратила се молбом својој централи Српском пољопривредном друштву у Београду за потребну помоћ око извођења овог курса и Друштво се овој молби одазвало, те Подружини омогућило да курс одржи. Курс је одржан при Бановинском лозно—воћном расаднику у времену од 12—27 августа т. г. Исти је посећивало 30 курзиста. Курсом је руководио плетар Ниже пољопривредне школе у Ћуприји г. Недељкововић Драгомир.

Курзисти су обучавани у изради разних корпи за бербу воћа и грожђа, за паковање воћа и грожђа и других плодова, израду разних тацни, чешљара, оплетању флаша и балона, израду ручних куфера, торбица и служавника.

Сл. 31 Учесници на пчеларском курсу у Пироту.

Захваљујући свесрдном заузимању плетара г. Недељковића и свакодневном присуству чланова управе Подружине, курс је и преко очекивања успео, јер су курзисти своје бављење на курсу схватили врло озбиљно и постарали се да у свима напред реченим изражевинама покажу одличан успех.

Нарочиту заслугу за овако успели курс има г. Живојин Петровић претседник Подружине, који није жалио труда и материјалних жртава, само да курс што боље припреми и да се на време изведе.

Обучавање пољопривредника у предњем занату била је неопходна потреба за овај крај. С обзиром на пасивност самога краја, чији се становници већим делом издржавају од печалбарства, овај ће занат с обзиром на обилност врбовог

материјала, који је досада увек остајао неискоришћен, бити добро дошао: Запослиће и врло добро помоћи обучене у истом а Пирот са околином неће морати да очекује бар ове најпотребније плетарске израђевине са других страна, као што је досада било, већ ће их имати у свако доба из свога места.

Желети је да се овај курс током пролећа наредне године са истим курзистима продужи бар још месец дана, како би се исти могли да усавршe у том занату. Овиме би се добијало двојако: обилни врбов материјал би се рационално искористио и донео добре приходе имаоц има истог самим и занатлијама—плетарима а грађанству би се омогућило лакше и јефтиније снабдевање плетарским израђевинама

Подружина у Пироту са својих 427 чланова захваљује својој централи Српском пољопривредном друштву, што јој је омогућило извођење овог курса.

Драгутин А. Поповић

Народна ношња на селу

— Рад Пољ. подружине у Свилајнцу —

Из године у годину све се више опажа опадање наше народне ношње на селу, која се почела замењивати варошком т. ј. све се слабије сељанке интересују да и даље одрже и усавршe своју народну ношњу, већ су почеле разне израђевине од вуне, лана и конопље замењивати фабричним тканинама, које су по својој трајности и јачини много слабије од оних које може сама сељанка да испреде и изатка. Како међу женским светом тако и код мушких, види се већином сашивено одело од разних фабричних штофова и материја које су много слабије од израђеног сељачког сукна од вуне. Данас се запажа на селу да једна сељачка девојка носи хаљину од најтеже свиле коју може бити не носи ни богатија девојка из вароши. Доке се у последње време и у варошима почела заводити штедња у погледу што једноставнијег и јефтинијег одевања, дотле се на селу, такмиче сиромашне и богате девојке која ће обући скупоценију хаљину, што повлачи све веће сиромаштво и беду.

Пољопривредна подружина у Свилајнцу, ставила је себи у задатак да поред пропаганде коју врши преко својих чланова и осталих пољопривредника на селу, спроведе у будуће и пропаганду за враћање и одржавање наше народне ношње како би се наш сељак више заинтересовао за гајење предивастих биљака: лана и конопље, а затим обратио већу пажњу гајењу и нези оваца ради производње што боље вуне за разне домаће потребе и израђевине.

Као почетак рада у овом правцу, подружина је ступила у везу са Удружењем Југославенска народна ношња у Београду, и замолила удружење да упути стручна лица која ће одржати неколико предавања о народној ношњи са практичним приказивањем предења и ткања и др. са савременијим справама, те да би народ био упознат са бржим и јефтинијим радом помоћу преслица и разбоја. Удружење народна ношња радо се одазвало позиву подружине и одредило за своје делегате г. Вићу Матића члана управе пољопр. друштва, уваженог стручњака и великог прогагатора идеје за одржање и усавршавање народне ношње на селу, и г-ђицу Радмилу Гајићеву стручну учитељицу Удружења.

Предавања су заказана у две општине: Седларској и Суботичкој, у првој у којој је народна ношња јако запостављена и у другој, у којој се ова ношња одржава и данас. Предавања су им одржана на дан 30 маја т. г. овим редом: у општини седларској од 10 часова пре подне до 1 час по подне у основној школи, у присуству око 120 сељака и сељенки из истог и суседних села. Пре почетка предавања пољопривредни референт г. Жујовић, објаснио је важност предавања и позвао присутне да саслушају г. Матића.

Г. Матић је у свом предавању напоменуо каква је била наша народна ношња пре рата, за време рата, и после рата; говорио је о гајењу конопље и лана, избору земљишта и положаја, припреми земљишта, о сетви и свима даљим радовима до предења и ткања. Истакао је користи гајења лана и конопље за индустријске потребе. Нарочито је препоручио боље гајење оваца да се добије боља вуна. Истакао је потребу да се набаве добри приплодни овнови ради укрштања са нашим домаћим овцама ради поправке вуне. Препоручио је домаћицама да од лана, конопље и вуне израђују укућанима рубље и одело и све постељне ствари и куће потребе. Да то само израђује савршенијим преслицама и најновијим разбојима за брзо ткање.

После г. Матића, говорила је г-ђица Гајићева, које је са неколико пригодних речи истакла рад удружења Југословенска народна ношња у погледу одржавања и усавршавања народне ношње, и у опште домаће радиности. По том је отпочела са практичним извођењем предења на преслици око које су се окупиле девојке, жене а и мушкарци посматрајући рад са преслицом са дивљењем. Девојке и жене постављале су разна питања, на која им је одговарала г-ђица Гајићева. Том прилом многи су изјавили да ће ову преслицу набавити. Видећи рад ове преслице откупио је преслицу Милосав Станковић из села Дубнице, један од врло напредних сељака који је поред осталих новина које је завео на своме имању хтео имати у својој кући и ову савршену преслицу.

Предавању у Седларима присуствовали су од стране управе пољопривредне подружине претседник г. Живота Матић, потпретседник Јанко Николић и члан управе Милосав Станковић; затим учитељи г-ђа и г. Комадина, који су се највише залагали да би ово предавање било што више посећено.

По одржаном предавању у Седларима, истога дана од 3—5 часова по подне одржано је предавање у Суботици у присуству око 100 сељака и сељанки. Интересовање за ово предавање било је велико, нарочито је било интересовања од стране женског света приликом рада на преслици г-ђице Гајићеве.

Што је и овде био већи број присутних на предавању може се захвалити г-ђи и г. Мији Дугоњићу, учитељима, који су и овога пута схватили потребе села и сељака и заинтересовали већи број сељанки и сељака. Предавању је био присутан и г. Миленко Јанићијевић учитељ из Роанде са госпођом. По завршеном предавању жене и девојке износиле су разне домаће ручне радове израђене од лана, конопље и вуне и показивале г. Матићу и осталим присутнима.

Оваква предавања и пропаганда на селу, много би допринела и олакшала рад Удружења југословенска народна ношња у Београду, да се поврати народна ношња као што је некада била, и да се још боље усавршн. Зато треба да је дужност свију пољопривредних организација и удружења, да помогну рад и напоре које чини ово Удружење за одржавање и усавршавање народне ношње на селу.

М. Жујовић.

Извод из записника
Управног одбора Српског пољопривредног друштва

37 седница (26-VIII). Одлучено је: да се Подружини у Борчу не може отворити нов кредит док стари дуг не исплати.

Да се набавка и експедиција вештачких ђубрива врши само у случајевима кад се преко једне жељ. станице може да пошаље најмање 5000 кгр. У противном пошиљку вршити ако странка пристане на скупљи подвоз.

Да се семе луцерке и црвене детелине од жетве из 1936 год. не продаје док се не изврши откуп потребне количине од жетве из ове године.

Да се Вардарској бановини понуде марке и број трнјера које Друштво на стоваришту има.

Да се усвоји предлог о откупу семена луцерке и црвене детелине с тим да о откупу, променама у ценама откупа и давању новца за откуп води бригу набављачки одбор у споразуму са претседништвом.

Да се Подружини у Г. Милановцу изда помоћ за извођење екскурзије у 3000 динара.

Да се Подружини у Новом Аџибеговцу изда 1000 динара на име помоћи за довршење подружинског дома.

Да се одобри програм сточарске изложбе, коју Подружина у Голобоку приређује 5 септембра тек. год. и да се моли г. Никола Симић, Директор пољопривредне школе у Смед. Паланци да као делегат Друштва на истој присуствује.

Да се Подружина у Срем. Карловцима извести да ће се њен предлог о подизању фабрике плавог камена водити у евиденцији и кад то питање дође на дневни ред, биће стављен на решавање. По предлогу за извоз воћа и грожђа у иностранство и унутрашњост известити је да се Друштво извозом воћа и грожђа не бави, а да ће Подружини своје непотребне просторије бесплатно ставити на расположење да она сама организује продају грожђа и воћа својих чланова у Београду.

Да се жељезничкој пчеларској задрузи у Загребу бесплатно издаду по један примерак Пољопривредног календара за последње четири године и један комплет Тежака за 1936 г.

Да се Савезу здравствених задруга у Београду изда на име помоћи 1500 динара у ситном воћарском алату за награде излагачима на изложби свих омладинских задружних одељака. Ако буде расположивих сретстава за ову сврху ова се помоћ може повећати још до 1000 динара.

Да се за утакмичаре могу примити само она лица која своје пријаве подносе преко друштвених подружина и која подружине као уредне чланове препоруче.

Да се за утакмицу могу пријавити само они објекти који су по друштвеним стечајевима после објаве ових подигнути, а не они који су раније подигнути.

Да се помоћ у новцу за пријављене објекте може издавати после доношења дефинитивне одлуке, а о ораховим садницама кад вегетација престане и вађење садница отпочне.

По извештају г-ђе Наталије Ђуровић да ће десетодневни домаћички течај код Подружине у Команицама одржати у времену од 18 до 28 септембра тек. год. одлучено је да се нареди Подружини да на погодним местима припреми локале и потребе за рад, да упише довољан број кандидаткиња слушаоца, да се постара за исхрану г-ђе Ђуровић и за њен превоз од жељ. станице до места за рад као и за превоз прибора за течај, који ће г-ђа Ђуровић собом понети.

38 седница (2-IX). Пре прелаза на дневни ред саслушан је усмен извештај друштвеног надзорног архитекта г. Ивација о току радова на подизању друштвеног дома. Г. Ивацић каже да радови по његовом схватању теку нормално. Врло често и јаке кише у многоме су ометале рад. Затим нејед-

нака издржљивост терена захтевала је дуже време за испитивање и изазивала нове додатке и појачања у темељима ради обезбеђења сигурности зграде. За све остале детаље који се имају у будућем изводити, а за које је потребна сагласност Управног одбора, поднеће писмене предлоге и мишљења.

Г. Иван Белић архитект, друштвени предузимач извештава о сметњама, које су спречавале да се уради више но што се до сада урадило на подизању друштвеног дома. Честе кише, штрајк зидарских радника, смрт патријарха и др. то су биле више силе које су бржи рад ометале. Каже да је и у његовом сопственом интересу да радови иду најбржим темпом. Основи - темељи једне велике зграде захтевају и много пажње и много времена за постављање и извођење. На подизању зграде ради скоро 70 људи. Већи број се за сада не може да уведе у рад. Он сматра да радови на подизању друштвеног дома иду нормално и релативно доста брзо. И код идеално лепог времена не би се могло више урадити.

По саслушању излагања надзорног архитекте и предузимача развила се дужа дискусија у којој је већина чланова узела учешћа, затим је одлучено:

Да дежурни члан Управе, који присуствује радовима на подизању дома за сваку седницу Управног одбора подноси писмен извештај о току радова, а по потреби чешће да извештава претседништво о својим опаскама и примедбама.

Да се г.г. надзорни архитекти и предузимач по потреби позивају да у седницама Управног одбора обавештавају о току радова и дају потребна мишљења и предлоге.

Да се предузимачу г. Белићу исплати друга рата-аконтација за до сада изведене радове на подизању друштвеног дома за колико му надзорни архитекти буду оверили рачун.

Затим је решено: Да се Подружини у Превешту рок исплате њеног дуга продужи до 1 новембра а Подружини у Козељу до 1 децембра тек год. с тим да до остављеног рока цело своје дуговање измире.

Да се Милована Ж. Јовановићу пољопривреднику из Пиносаве и члану Врачарске подружине изда на кредит један крушач за кукуруз у вредности 700 динара с тим да одмах положи 200 динара а остало исплати у једнаким ратама за 4 месеца.

Да се изврши набавка 5 комада сецкалица за сточну репу и 5 комада за шашу, сено и сламу.

Да се Подружини у Н. Аџибеговцу исплати одобрена помоћ за доградњивање Подружинског дома у 1000 динара.

Да се прими знању да подружина у Ужицу одустаје од приређивања намераване изложбе и да се од суме у 2000

динара, колико јој је за изложбу одобрено са 1000 динара, повећа помоћ Подружини у Свилајнцу за исту сврху а 1000 динара да се резервише за евентуална повећања другим подружинама.

Да се од 5 књига примљених од Задужбине Николе Спасића, једна задржи за друштвену библиотеку а остала четири примерка бесплатно раздаду најачим друштвеним подружинама: у Власотинца, Краљеву, Гор. Милановцу и Сопоту.

Да се одобри Београдској трговинској комори - Пољопривредном одељењу да преко друштвених подружина врши пропаганду за гајење пасуља „Кривана" у чистој сорти.

Да се одобри Подружини у Конаку - Банат, да не врши ликвидацију, већ да рад обнови до 1 јануара 1938 год.

Примљен је знању и одобрен поступак претседништва, што је поред експерта из Државне хипотекарне банке позван и експерт из Народне банке ради прегледа друштвених књига и утврђивања стања по друштвеном билансу на крају 1936 год.

Саслушан је усмен извештај г. Др. Павла Вукасовића члана Управе о извршеном прегледу детелишта засејаних од стране чланова Подружине у Лозници семеном купљеним од Друштва. Приликом прегледа констатовао је да је у неким детелиштима било појаве вилине косице, о чему ће накнадно поднети писмен извештај. Г. Др. Вукасовић је нагласио и то да је Подружина у Лозници вратила Друштву један крушач а вредност истог није јој отписан по текућем рачуну.

После дискусије по овим питањима у којој су узели учешћа више чланова одлучено је:

Да се од сада пломбирано семе луцерке и црвене детелине од стране Државне пољопривредне огледне и контролне станице у Топчидеру позремено шаље на преглед још једној другој Државној контролној станици. Пошиљка да се врши комисијски а комисију да састављају чланови Управе г. г. Никола Белобрк, Др. П. Вукасовић и Др. А. Ђаја.

Да се све жалбе на рад Друштва и друштвених органа па ма у ком виду оне биле и ма од кога долазиле износе и саопштавају на седницама Управног одбора, ради упознавања са њима и старања да се грешке отклоне.

Да се предузму све мере за још бољи ред и дисциплину у раду друштвеног особља да се чланови Управе не би колебали у свом уверењу да ли је за грешке криво Друштво или неко други.

Да се од Жељезничке станице у Лозници тражи дупликат товарног листа бр. 5 од 5-III-1937 год. по коме је подружина у Лозници послала један крушач Друштву и предузме потернице да се утврди ко је тај крушач у Београду примио. Станици у Лозници да се пошаље такса у 60 динара.

39 седница (9-IX). Одлучено је: да се Подружини у Доњој Трепчи одобри кредит у роби за ову годину у износу од 5.160.— динара.

Да се прими знању да је извршен редован месечни преглед касе и рачуна за месец август т.г. и да је нађено стање исправно.

Да се изврши набавка 7 ком. преса за грожђе и то 3 ком. од по 100 и 4 ком. од по 150 литара.

Да се семе црвене детелине својина Павла Ивковића из Рановаца прими на чишћење по цени од 1.— динар по килограму с тим, да сопственик поднесе све трошкове експедиције до друштвеног магацина и обратно као и трошкове око пломбирања и набавке стандард врећа за чисто семе. Радна снага приватних странака не може се пуштати у магацин а сопственик робе или његов заступник може присуствовати раду.

Да се Подружини у Сопоту, на име помоћи за сточарско - живинарску и пчеларску изложбу изда 7.000.— динара у справама, алату, семену и књигама за награде излагачима.

Да делегат Друштва на изложби у Сопоту 19 т.м. буде претседник г. Др. Т. Митровић, а стручњаци за оцену изложених грла стоке и осталог г. г. Миомир Калановић дир. пољопр. школе у Крагујевцу и Алекса Петровић чиновник Друштва.

Да се Соколском друштву у Мостару не може дати тражена помоћ за изложбу, пошто су сва средства за изложбе раније распоређена и дата друштвеним подружинама.

Да се прими знању да је Подружина у Голобоку сточарску изложбу заказану за 5 одложила за 26 т.м. и да се понова моли г. Никола Симић дир. школе у Паланци да на истој као делегат Друштва присуствује.

Да се г. Илији Ј. Вучковићу члану Управног одбора Подружине у Белој Паланци исплати хонорар за рад у Подружини у 1936 год. у 66.— динара и 150.— динара за одржана предавања у срезу белопаланачком.

Да се прими знању да је Подружина на Убу прикупила довољно средстава за приређивање изложбе и да ће исту приредити 26 и 27 т. м.

Да се Подружини у Ракарима не може дати помоћ за изложбу из прошле већ само из ове године у 1000.— динара.

Да се прими знању, да Подружина у Приштини, због недовољних средстава, одлаже заказану изложбу за идућу годину, и да јој од одобрене помоћи за изложбу изда 300.— динара за држање пољопривредних предавања.

Да се прими знању да подружине у Пожеги Ужичкој и Бабушници, због недостатка средстава, одустају од приређивања заказаних изложаба и да се помоћ њима одређена употреби на помоћ Подружини у Сопоту.

Да се Подружини у Ваљевској Каменици изда помоћ у 2000.— динара у справама, алату, семену и књигама за награде излагачима на пољопривредној изложби.

Да се Народној књижници и читаоци у Д. Трепчи бесплатно изда једна колекција разних књига.

Да се у Удружењу пољопривредника и пољопривредних организација у Младеновцу не може дати тражена помоћ за изложбу и сајам стоке.

Да се резолуција Винарског друштва у Марибору достави Министарству пољопривреде са молбом да по истој предузме потребне мере.

Да се од Подружине у Параћину тражи детељан програм и начин рада за награђивање најистакнутијих и најбољих пољопривредника — чланова.

Да се Подружини у Свилајнцу даду на послугу 500 ком. картонских тацни с тим да она поднесе све трошкове експедиције.

Прочитан је извештај експерата о нађеном стању при прегледу друштвених књига, рачуна и биланса за 1935 и 1936 годину па је одлучено:

Да се извештај оштампа у наредном броју Тежака без икаквих измена и да се исти стави на дневни ред на једној од наредних седница кад су сви чланови на окупу ради детаљног претресања и доношења потребних одлука.

Прочитан је и примљен знању извештај дежурног члана Управе г. Виће Матића о току радова на подизању друштвеног дома и одлучено, да се освећење темеља, због отварања Београдског сајма и Земаљске изложбе коња, одложи и дан освећења одреди на наредној седници.

По предлогу члана Управе г. А. Ђаје одлучено је да се од Министарства саобраћаја затражи обавештење о томе, шта је до сада урађено по молби Друштва за повластицу у вожњи на државним железницама за пољопривреднике, од Министарства пољопривреде и осталих којима је послата резолуција о плавом камену, шта је до сада по истој предузето и урађено.

По предлогу претседавајућег г. Белобрка одлучено је да делегат Друштва на отварању Београдског сајма 11 т. м. буде члан Управе г. Виће Матић, пошто г. г. претседник и потпретседник нису у месту.

ЗАТРАЖИТЕ БЕСПЛАТНИ ЦЕНОВНИК!
МАЈНЕЛ и ХЕРОЛД Д.С.О.Д. ЗАЛ.
ТВОРНИЦЕ КЛАЗБАЛА МАРИБОР БР. 69

Пољопривредници.

Претплаћујте се и читајте ваш једини и највећи стручни часопис ове врсте „ТЕЖАК"

Пољопривредници!

Оснивајте пољопривредне подружине.

ПОШАЉИТЕ ПРЕТПЛАТУ ЗА „ТЕЖАК"

ЗДРАВО И ЈЕДРО ЖИТО

добијемо ако семе дезинфикујемо са

ЦЕРЕТАН

прашивом или мочивом

Церетан сигурно спречава болести: главницу пшенице и јечма, пругавост јечма, снежну плеснивоћу пшенице и ражи, плеснивоћу на корену лана, репе и кукуруза, прашну снет зоби итд.

Церетан је јефтин, јер је за успешно лечење семена потребна врло мала количина.

Церетан осигурава жетву и с тиме бољи рентабилитет газдовања. Употреба једноставна.

Сва потребна стручна упутства даје:

„ЈУГЕФА" К. Д.
Одељења за заштиту биља
ЗАГРЕБ — Прерадовићева 16

Штампарија „Скерлић" М. К. Цветановића — Краљ. Наталије 12 Београд — Тел. 20-732

Универзитетска Библиотека Београд

ПОШТАН

Бр. 20 Београд, 15 ОКТОБАР 1937 год. Год. 65.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Ing. *Влад П. Мартиновић*: — Пред сетву озимог јечма. — Како да сачувамо кромпир преко зиме.

Јован Момировић: — Гајење воћака на њивама.

Ing. *Вукашин Тоскић*: — Поправљање шире шећером.

Др. *Драгиша Николић*: — Одређивање старости код оваца, коза и свиња.

Јован Миковић: Пољопривредни течај у Истоку.

Питања и одговори.

Из пољопривредне књижевности.

Извод из записника У. о. Срп. пољ. друштва.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно
Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.350. —
Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-702

Пред сетву озимог јечма

Према статистичким подацима свега је било засејано јечма у нашој држави у 1935 години 433.377 ha. Од тога долази 241.788 ha на озими јечам, а 191.589 ha на јари. Овде долази и једна незнатна количина пиварског (двореДог) јечма од 3 908 ha. Од целокупне површине засејаног јечма у 1935 години $^2/_3$ је долазило на Дравску и Вардарску бановину, а остатак на све остале бановине. Све до скоро увозили смо из иностранства велике количине семена јечма, нарочито пиварског. На десетине и десетине милиона динара дали смо иностранству за јечам (нарочито за пиварски) којега можемо са сигурним успехом да гајимо под нашим приликама. Тек од 1932 године увоз је почео да се знатно смањује. Вишеструке користи од јечма и његово опробано и сигурно успевање код нас, треба да нам даду потстрека за што рационалније гајење и на већим површинама.

Јечам служи у разне сврхе човеку. Првенствено јечам служи као снажна и јака храна за стоку и то не само зрно, већ и слама. За пиварство је јечам ненакнадив, а може да послужи и за индустрију шпиритуса. У брдским и сиромашним крајевима, где не успева довољно раж и пшеница, сељаци пеку хлеб од јечма. Осим тога голи јечам служи као замена кафи, затим се од њега прави каша и др. Јечам има кратку вегетациону периоду и он је прво жито које стиже 8—15 дана раније и од ражи.

У пракси имамо углавноме пиварски—двореДни и сточни—четвореДни и шесторедни јечам Они могу бити озими и јари. Код нас се више сеје сточни—четвороредИ (већином озими) и мање пиварски—двореди (већином јари). Тек у последње време почиње да се нешто више сеје и озими пиварски јечам, који је на неким пољопривредним станицама и државним добрима дао веома добре резултате.

Пиварски јечам тражи боље земљиште и умереНију климу од сточног. Пиварски јечам захтева првокласно земљиште. Не подноси збијена и тешка, нити сувише лака, песковита и сиромашна земљишта. Исто

тако пиварски јечам најбоље подноси умерену климу без већих отступања у погледу хладноће и топлоте. Највише му одговара количина од 500—600 мм воденог талога равномерно распоређеног преко целе године. Разумљиво је да ће и на лошијем земљишту и под неповољнијом климом пиварски јечам дати принос, али ће таки пиварски јечам подбацити нарочито у квалитету који се тражи за пиварство.

Најбољи предусев за пиварски јечам јесу нађубрене окопавине: сточна и шећерна репа, кромпир, кукуруз, а исто тако и конопља, дуван и др. Пред сетву пиварског јечма не треба ђубрити њиву стајским ђубретом, јер овакво непосредно ђубрење стајским ђубривом повећава беланчевину у зрну, која преко извесне мере утиче неповољно на квалитет пива. Такво пиво постаје мутно и слузаво. Исто тако не сме се сејати пиварски јечам после детелина и других махунастих биљака, јер после ових јечам полеже и даје зрно као и после стајског ђубрива богато беланчевином.

Обично се сматра да пиварски јечам треба да има 8—11%, а највише 12% беланчевине, што зависи не само од сорте, већ и од климе и земљишта. Зрно треба да је крупно, светле боје, пуно, испупчено (не издужено), при пресеку да је брашњаво (не стакласто). Хектолитарска тежина код доброг пиварског јечма треба да је 68—74 кг., а апсолутна тежина (1000 зрна) између 36—48 грама. И једна и друга мера не значе апсолутно сигурне знаке доброг пиварског јечма, јер и овде може бити отступања. Клијавост на температури 20° за три дана треба да буде 95%, а осим тога не сме бити много поломљених зрна, највише 10—15%. Само здрава и цела зрна могу да клијају и да послуже за пиварске сврхе. Садржај влаге у зрну не сме да пређе 14%.

Има више оплемењених сората пиварског јечма, али су за праксу најважније главном две групе са повијеним класом (Hordeum distichum nutans) и са усправним класом (H. d. erectum). Прва група има два типа, тип **а** са дугачким и ретким класом и тип **с** са густим и кратким класом. За пиварску индустрију цела ова група цени се више од јечма са усправним класом.

Код нас се у последње време обраћа већа пажња озимим дворедцима, који дају бољи и сталнији принос од јарих, а осим тога служе као добар материјал за пиварство. Озимог пиварског јечма има и на државном добру у Добричеву (близу Ћуприје), којему је Пољопривредна станица у Топчидеру дала на размножавање и за продају селекционирано семе.

Сточни јечам за разлику од пиварског подноси и тежа и лакша земљишта. Сеје се после окопавина, а нарочито даје добре приносе после махунастих биљака (црвене детелине, луцерке, грахорице, грашка и др.). Може се пре сетве ђубрити земљиште са стајским ђубривом, али не сувише, јер онда јечам полеже. Зрно сточног јечма треба да је издужено и при пресеку стакласто (да има што више беланчевине).

И пиварски и озими сточни јечам сеју се што раније у јесен. Обично се сеје код нас концем септембра и у току октобра месеца. На хектар иде 120—150 кг. семена за сетву, у редове 10—15 см. Ширина редова и густина усева зависи од врсте земљишта и сорте јечма (што је плодније земљишта и приноснија сорта треба мања количина семена и обратно). Обрада земљишта и нега усева као и код других житарица. С јесени ако се грудвице одигну услед мразева треба са ваљком земљиште поваљати, а ако се појави покорица и пукотине услед суше треба дрљачом да се подрља. У погледу ђубрења јечам највише захтева калијево, а затим фосфорно и азотно ђубриво.

Приноси јечма су код нас доста ниски, између $7\frac{1}{2}$—11 мц. (товара) по хектару. Свакако приноси јечма треба да буду код нас преко 10 мц. Сламе се обично добија $1\frac{1}{2}$ пута више од зрна.

Ing. **Влад. П. Мартиновић**

Нови Задружни закон у аутентичном издању Министарства пољопривреде штампан је као 9 свеска **Гласника истог Министарства** с експозеом Министра пољопривреде г. Светозара Станковића и закључном речи Владиног повереника за овај закон у Народној скупштини г. М. Новаковића као и са кратким историјатом овога Закона.

Како да сачувамо кромпир преко зиме

Принос кромпира код нас износи просечно око 55 мц., док у многим државама он се креће између 100—3000 и више мц. по хектару. Узроци овако слабог просечног приноса нису у неповољним условима климе и земљишта, већ на против у недовољној обради, нези, слабом ђубрењу, дегенерисаном „семену“ и другом. Осим тога кромпиру се у погледу чувања од вађења до сађења поклања често и сувише мала пажња. Има година када и од овако незнатног просечног приноса пропада на неким местима већа половина, услед гњилоће и других штетних утицаја. Међутим у добро припремљеним траповима, подрумима и другим за то подесним просторијама највећи губитак треба да износи 5—15%. Известан губитак при чувању кромпира преко зиме није у ниједном случају могуће избећи, из простог разлога, јер је кртола кромпира жив организам који дише и тим се самим троше органске материје на процесе дисања. При томе се под утицајем спољних чиниоца (топлоте, влаге, ваздуха и светлости) и унутрашњих (фермената) претвара скроб у шећер, а овај се даље разлаже у угљендиоксид и воду. Као крајни производи угљендиоксид и вода се испаравају и кромпир се односно кртоле постепено исцрпљују, губе у тежини, постају смежуране и на крају пропадају. Уколико је топлота јача утолико је и разлагање, односно губљење садржаја кромпира веће. Осим тога клице које избијају троше велику количину резервне хране нарочито у присуству светлости, што све чини, да кромпир брзо губи скоро сваку вредност.

На ниској топлоти почиње кромпир да добија сладак укус услед тога што се на једној извесној топлоти између 0.5°C—1.5°, па чак до близу 2°C ремети равнотежа између количине шећера добијене из скроба и разлагања шећера у угљендиоксид и воду. Другим речима на поменутој топлоти није у стању да се цео створени шећер растави на своје састојке. Отуда је такав кромпир сладуњав. Ако се топлота још више

снизи на 0°C кромпир услед велике количине воде (3/4 своје тежине) брзо промрзне и пропада. Поред тога кромпир је за време чувања осетљив према болестима, нарочито према мокрој и сувој гњилоћи. Ове и друге биљне болести се јаче развијају уколико су услови чувања кромпира неповољнији.

Из овога јасно излази да кромпир захтева нарочите услове чувања и свако отступање од тих услова утиче штетно и смањује му вредност.

Обично се кромпир чува после вађења у трапу или подруму. Уместо подрума може да се кромпир чува у претходно за то припремљеним шупама, магацинима и другим просторијама.

Чување кромпира у трапу. Кромпир који се спрема за трапљење мора бити довољно зрео, сув и потпуно здрав. Још на њиви треба издвојити болесни и посечени од здравог кромпира. Здрави кромпир који нема никаквих сумњивих спољних знакова треба сортирати бар у две групе на крупне и ситне и као такав одвојено утрапити. За „семе" требало је још у теку лета изабрати најздравије оцаке и обележити их моткама и такве оцаке најпре средити. Што се тиче правилног одвајања ситног од крупног кромпира, постоје данас и нарочити сортирачи.

Место за трап треба да је на неком уздигнутом земљишту где подземна вода није близу површине. Трап се поставља у правцу север-југ, да би његове стране биле мање изложене дејству ветра.

Има дубоких и плитких (површинских) трапова, али се ови други више препоручују. За трап се ископа јарак 15—25 см дубине и 1.20—1.50 м ширине. Дужина јарка за трап узима се према потреби.

Кромпир продужава да дише и после вађења из земље, а уз то је врло осетљив према хладноћи и топлоти. Зато треба спремити такав трап који се сјесени и спролећа неће много да загрева (од 2—4°C, а највише 6°C), зими да се сувише не расхлађује (не испод 1—2°C). Осим овога кромпир због велике количине воде брзо страда од промрзавања зими и лаког клијања спролећа.

За одржавање топлоте у трапу у овако уским границама од неколико степени, потребно је с једне стране да се трап добро покрије сламом и земљом да не промрзне, а с друге стране да се обезбеди правилно проветравање помоћу цеви које регулишу потребну топлоту, да се кромпир не загуши. На дно трапа по целој дужини поставаја се четвороугла дрвена цев, ширине 15—20 см, која се избуши рупицама ради пролаза ваздуха. На водоравну цев која је дуж трапа, постављају се под правим углом усправне дрвене цеви дужине 1½ метар на свака 3—4 метра дужине трапа. И ове се цеви избуше рупицама промера 2—2½ см у висини до 1 метра, то јест до висине кромпира у трапу. На спојним местима водоравне и усправне дрвене цеви треба да је нешто већи отвор ради што бржег протицања ваздуха и ветрења између унутрашњости трапа и спољне средине. На завршном делу усправних дрвених цеви намештају се две косо положене дашчице у виду крова да не би киша и снег пролазили у унутрашњост трапа. Сада се приступа са трапљењем кромпира, који се слаже око поменутих цеви за проветравање у виду крова. Затим се кромпир покрије сламом дебљине 10—30 см, а поврх сламе дође озго земља. Најбоља је слама ржана или пшенична. Препоручује се негде по два слоја сламе и два земље т.ј. прво слама, па земља и поново слама и земља. Осим тога практикује се често уместо дрвених одводних цеви за проветравање снопови конопље и др. Разуме се да је горе описани начин са дрвеним цевима нешто скупљи, али и много сигурнији и бољи.

Сјесени треба трап више пута контролисати и мерити топломером колико се кромпир у трапу загрејао. Обично се трап у јесен покрива танким слојем сламе и земље, да би кромпир могао несметано да испарава и да испушта сувишну влагу. Чим се топлота у трапу спусти испод 2°C треба кромпир покрити јаче. Топлота у трапу преко 10°C значи, да се кромпир много загрејао и да је можда почео да трули. У овом случају треба приступити проветравању, а у слу-

чају потребе, ако се утврди трулење, треба цео трап претрести и одстранити болесни и штетни кромпир. Исто тако зими треба одстранити ређе, али редовно вршити преглед трапа пазећи да не промрзне. Кров на дрвеним цевима за проветравање треба што боље запушити сламом за време већих мразева. Једном речју пољопривредник се мора старати да одржава повољне услове при чувању кромпира у трапу стално, ако жели да му не пропадне цео уложени труд и мука.

Чување кромпира у подруму. Чување кромпира у трапу као што смо видели тешко се контролише, јер је пољопривреднику онемогућен брз и чест преглед. Међутим, ако је подрум како треба израђен, у њему се омогућава преглед у свако доба. Губитак кромпира у подруму ако су услови повољни за чување мањи је но у трапу.

У подрум сме да дође искључиво здрав и сув кромпир. Подрум треба да је довољно дубок, сув, чист, хладан и да има ваздушне канале у зиду за правилно проветравање. Топлота у њему треба да се креће између 2—6°C. Испод ове топлоте добија се сладак кромпир, а снизи ли се топлота на 0° кромпир почиње да измрзава. Обратно, преко 5—6°C кромпир почиње да клија, што је такође неповољна појава. Овакав кромпир касније није ни за сађење ни за јело. Светлост у подруму треба да је што слабија. Најбоље је ако се прозорска окна премажу кречним млеком.

Дубина подрума треба да износи до 2 метра у земљи ради одржавања сталне и ниске топлоте. Кромпир, који се оставља за храну треба сместити у сандуке или у прегрђена оделења. Нарочиту пажњу треба обратити кромпиру, који се оставља за сађење. Ако има више сората, сваку одвојено чувати на летвама или још боље у сандуцима од летава и тако их сместити један на други. Дебљина слоја кромпира који се чува у подруму не сме да пређе 1 метар. Приликом чувања не сме кромпир да дође до самога зида. За контролисање топлоте узима се топломер.

Преко целе године подрум треба одржавати у добром стању. Спролећа после сађења подрум се ва-

љано почисти од свих одпадака, паучине, плесни и друге нечистоће. Преко лета треба што дуже да се држе врата и прозори отворени, да би се подрум што боље проветрио. У јесен, на месец дана пре вађења кромпира, треба темељно да се очисти подрум. Ако се задоцнило, онда треба што пре пожурити са чишћењем подрума. Прво се затворе прозори. Све пукотине запуше се, а где је то потребно облепи се и глином. Затим на неколико места у подруму поставе се стари лонци или комади каквог плеха и на њима жар, на који се сипа сумпорни прах. Претходно, не треба заборавити, да се унесу у подрум сви сандуци и котарице у којима се уносио или пресипао кромпир. Одмах после сипања сумпорног праха на жар, треба брзо изаћи и врата добро затворити и залепити их споља. Сада пустити да се у затвореном подруму развија загушљиви гас од сумпора за време од 24 часа. После овога подрум треба отворити широм и оставити да се добро изветри. На овај начин убијају се клице биљних болести и штеточине.

После неколико дана треба зидове, под, таван и преграде од дасака добро окречити кречом (на једну канту воде од 10 литара узети 1—1½ кгр свеже угашеног креча). Све вреће у којима је био кромпир треба добро испрати у прокључалој води, а затим оставити неколико дана да се осуше на сунцу.

Зими треба надгледати чешће подрум и по потреби проветравати га, отварајући или затварајући ваздушне канале. У случају велике хладноће прозоре и врата треба увити сламом.

Само овако, ако се поступи може се спречити велики губитак који имамо редовно сваке године приликом чувања кромпира.

За чување кромпира у складиштима и разним другим просторијама траже се исти услови као и за чување у подрумима. Свуда важи исто правило, обезбедити потребну топлоту (2—4°C), влагу (80—85%) и довољно ваздушних канала ради правилног и редовног проветравања.

Ing. **Влад. П. Мартиновић**

Гајење воћака на њивама

Чисти воћњаци који се код нас скоро искључиво подижу нису увек подесни за наше прилике. Они истина дају велике приносе али врло често колебљиве и несигурне. Воћке страдају много од штеточина и болести. Њихови производи не могу се чувати, више година као жито и вино да би се боље уновчили каснијих година. Цела берба воћа мора се потрошити у кратком року без обзира на цену. Из ових разлога сигурније и рентабилније искоришћавање површина је сађење воћака на већим размацима, на њивама, како би поред воћака успевали и други усеви. Узмимо један пример који ће нам врло јасно потврдити горње чињенице. У непосредној близини Тетова налази се воћњак у површини од 1. ха старости 35—40 година. Воћњак сачињавају јабуке сорте „тетовка" и крушке, локалне сорте. Године 1935 јабуке су родиле око 12.000 кгр., међутим, услед слабог извоза, плодови су продавани у бесцење. Пошто су воћке биле преоптерећене родом нису могле да створе цветне пупољке за 1936 год. те нису уопште родиле. Ове године био је ред да изобилно роде, али за време цветања биле су неповољне климатске прилике. Сталне кише омеле су оплођавање, а влага је омогућила ширење болести фузикладијум, који је потпуно уништио цвет и лишће. Јабуке изгледају полуогољене јер је лишће у великој мери уништено од болести. Услед малог броја здравог лишћа дрвеће није могло у јулу и августу да створи цветне пупољке за идућу годину. Значи да јабуке неће дати никакав приход три године. Растојање између воћака је нормално те је орање отежано, а земљиште се искоришћава као ливада. Од добивеног сена нема неке веће користи јер је састављено од: корова, отровних биљака и трава слабе каквоће. Крушке су отпорније противу болести и оне редовно рађају.

Узмимо случај са шљивама. Прошле године имали смо обилну бербу, која је изнурила воћке те ове године нису ни цветале. У крајевима где су шљиве цве-

тале, киша и хладноћа, затим јаки и топли ветрови уништили су цветове. Пољопривредници који су очекивали главни приход од шљива налазе се у незгодним материјалним приликама.

Поред нередовног рађања воћке страдају од штеточина које се периодично појављују и наносе огромне штете. Оне у воћњацима налазе најповољније услове за живот и размножавање јер су воћке дуговечне биљке те нема плодореда као у ратарству који ометa њихово размножавање. Није потребно детаљније говорити о најездама: штитасте ваши, гусеница разних лептирова, затим опасност од ваши Сан Жозе. Они не само што упропасте једну или две бербе него често униште и стабла као напр: штитаста ваш.

Да би од једне површине имали сталне користи најбољи начин искоришћавања земљишта је сађење воћака на великим размацима и гајење међу усева. Да би се омогућило потпуније обрађивање, а ла усеви не буду сувише засењени, воћкама морамо дати два пута веће растојање. Према томе размак ће бити за јабуке и крушке 18 м., шљиве и кајсије 14 м. трешње 18 м. Орах није подесан за ову сврху јер има густу круну која много засењује. Остало воће практично не долази у обзир. Саднице морају бити високог стабла т. ј. дебло треба да буде високо најмање 170 см., да не би гране сметале при обради. Од врсте воћа најподеснија је крушка, јер има високу пирамидалну круну те баца сенку далеко и равномерно на целу површину. Услови за успевање воћака под оваквим приликама су најбољи. Оне су осветљене са свих страна; струјање ваздуха отклања кишне капљице и запару који су главни услови за ширење болести. Ширење штеточина је отежано, јер се круне не додирују те инсекти не могу лако прећи са једног дрвета на друго. Воћке гранају своје корење испод слоја оранице где се налазе испране хранљиве материје и влага коју би непотпуно искористиле ратарске биљке. Воћке пружају жиле и у ораницу, па ће према томе на њивама воћке и међу усев потпуно искористити хранљиве материје и влагу са целе површинеи у свима слојевима.

Сађење воћака на њивама има пуно предности. Воћке дају велике приходе, али често и оману. Ратарски усеви дају мање приносе, али зато редовније. Спајањем воћарства са ратарством здружићемо добре стране и једне и друге гране, а хранљиве материје, влагу и сунчану енергију искористићемо потпуније.

Јован Момировић
Тетово

Поправљање шире шећером

Берба грожђа је у неким виноградима при крају у другим у току а у трећим почиње ових дана. Са малим изузетцима, са бербом не можемо бити задовољни ни у погледу количине ни у погледу квалитета. Племењача, оидијум, град и плесањ учинили су своје. Кише у току сазревања изазвале су појаву трулежи грожђа, те се морало приступити предберби па и берби раније него што би требало да буде, са обзиром на квалитет грожђа. Резултат свега тога, биће вино слабијег квалитета, односно са мање алкохола, него што је случај у нормалним годинама.

Да виноградари од тога не би имали штете, на тражење Министарства пољопривреде, одобрило је Министарство финансија, да се за заслађивање шире у овој години може употребити шећер без плаћања државне трошарине. Исти се има набавити из одређених фабрика и стајаће око 5 динара по килограму, што је са обзиром на доста високу цену грожђа повољно.

По нашем закону о вину забрањено је додавање шећера у ширу. Изузетно пак у рђавим годинама, као што је и ова, одобравају Банске управе на основу законских прописа, додавање шири рафинираног-пречишћеног шећера, од шећерне репе и шећерне трске, али само у циљу поправке и довођења шире до редовне

нормалне сласти, каква је шира у средњим годинама, па и у том случају највише до 4 килограма шећера на 100 литара шире.

Банске управе и ове године издају за поједина виногорја опште или појединачне дозволе за поправку шире. Издавање ових дозвола за нашу земљу је једна нужда. Виноградари стога треба да настоје да ту дозволу искористе, да се држе тачно упутства прописаних у дозволи, те да ту дозволу не злоупотребе, односно да немају више штете него користи. На првом месту не сме се употребити за поправку више шећера, него што је потребно да се добије шира, какву даје једна просечна а не најбоља година. На основу вишегодишњег испитивања шира, за време бербе, у појединим виногорјима, од стране енолошких станица, Банске управе издају дозволе, до које се мере могу поправити шире у дотичном виногорју, узевши у обзир сорте, које се у њему налазе. У дозволи се означи н.пр.: у том и том виногорју, шира од сорте прокупца, скадарке и др. може да се поправља до 20% по Клостернајбуршком или Бабовом широмеру.

Из овога излази, да се шира мора претходно измерити поменутим широмером, па ако се нађе да садржи мање од 20% шећера, може се поправити, али само до те мере. На основу рачуна може се наћи колико ће вино, од те шире имати алкохола. Ако се проценат шећера подели са 2, а количник помножи са 1,26, добиће се запремински проценат алкохола или малиган будућег вина. У нашем случају $20 : 2 = 10$ $1.26 = 12.6$ Vol.% Ако би виноградар додао више шећера, добило би се јаче вино, него што се добија у једној средњој години. Такво вино сматра се неисправним по Закону о вину и ако се нађе у подруму виноградара, исти ће одговарати пред судом.

Често виноградари могу ненамерно да појачају ширу и преко довољне границе. Да се то не би десило, ширу треба, као што је поменуто, тачно измерити широмером. На основу тога тачно израчунати, колико је потребно додати шећера. Да се шира појача или поправи за 1 Клостернајбуршки или Бабов проценат

или степен, треба на 100 литара шире додати $1^1/_4$ килограма шећера. Значи, у нашем случају, ако имамо ширу од 18% а хоћемо да је поправимо, према дозволи, на 20%, морамо додати $2 \times 1^1/_4 = 2^1/_2$ кгр. шећера. У случају пак, да нам је шира од 16% шећера а хтели би, да је поправимо на 20%, морали би додати $4 \times 1^1/_4 = 5$ кгр. шећера. Међутим законом је дозвољено највише 4 килограма. Преко тога се не сме прећи, па и ако се са горњом количином не достигне жељена јачина, односно нормална сласт шире.

Кад се пак врши поправка кључука за црно вино, рачун је исти, само се при додавању шећера води рачуна о томе, да се у 100 литара кључука налази око 75 литара шире, па се шећер према тој количини и одмерава.

Може се шира мерити и дозвола издавати према Екслову широмеру. Да се пак шира појача за један Екслов степен, треба на 100 литара шире додати $^1/_4$ килограма чистог репног шећера. Може се додавање шећера израчунати и према алкохолу будућег вина. За један запрешински проценат алкохола или малиган потребно је додати у 100 литара шире 1.7 кг. шећера. Према томе ако желимо да нам вино буде јаче за 1 Vol.% него што би било ако се не поправи, на 100 литара шире додати 1.7 кгр. шећера. Разумљиво је да се и у овом случају мора водити рачуна, да се не прекорачи граница нормалне јачине вина, тј. она јачина коју има вино у средњим а не у најбољим годинама.

При самом додавању шећера код нас се чине често грешке. Неки сипају шећер директно у бачву, буре са широм. Исти падне на дно, згрудва се, не раствори се, не преври, и место да донесе користи донесе штете, јер непревреo шећер је повод за многе болести у вину. Други пак сипају шећер у неки суд, наспу мало шире, размуте и добију јако густ сируп, који сипају у бачву буре или кацу. Густ сируп падне на дно те се добије исти резултат као у претходном случају.

Шећер претходно треба растворити. Ради тога најбоље је одмерену количину ставити у један чист џак или чисту необојену корпу. Обесити их на једној

мотци у једном шафољу или кади. Тада се врх џака или корпе сипа шира из бурета, све дотле док се шећер не раствори. Пошто се шећер растворио шира из шафоља или каде врати се у суд. На тај начин смо сигурни да је у ширу дошао растворени шећер. Може се шира у бачви и бурету још једном промешати претакањем.

Шећер је најбоље додати пре почетка врења. Може се и у току врења, само шира мора бити измерена пре почетка врења да би се тачно израчунала количина шећера. Затим треба настати да шира потпуно преври. Ако преостане извесна количина непреврелог шећера, имаћемо са вином велике тешкоће. О врењу је пак било речи у 20 броју „Тежака" за прошлу годину.

Ing. **Вукашин Тоскић**

Одређивање старости код оваца, коза и свиња

1) Одређивање старости код оваца и коза

Старост код оваца и коза одређује се по зубима. Овца и коза спадају у групу преживара и оне имају свега 32 зуба и то 24 кутњака и 8 секутића који се налазе у доњој вилици. У горњој вилици овца и коза немају секутића. Кутњаци су распоређени по 12 у горњој и доњој вилици и то тако да се са сваке стране у обе вилице налазе по шест кутњака. Од ових шест кутњака са сваке стране првих три који су ближи губици зову се премоларни и они се не мењају, тј. они су стални. У свему има, дакле, у свакој вилици са обе стране по три предња кутњака тј. у свему 12 који се мењају и по три стражња кутњака, тј. у свему 12 који се у свему не мењају.

Секутићи се налазе на предњој страни доње вилице са сваке стране по 4 и они су најважнији и за одређивање старости оваца и коза. Секутића има две врсте. Први су млечњаци које јагње и јаре почињу добијати већ у првој недељи старости. Они су мекши, ужи и при дну имају лопаст облик, и ређи од сталних секутића који ове касније замењују.

Први пар секутића (сечњаци) који се налазе на самој средини доње вилице избија код јагњади и јаради већ у првој недељи старости. У другој недељи старости избија други пар са стране ових (унутрашњи средњаци); у трећој, трећи пар (спољни средњаци) и у четвртој, четврти пар (крајњаци). У исто време избијају и млечни кутњаци. Млечне секутиће замењују стални који се лако разликују од млечних по томе што су чвршћи и шири нарочито при дну.

Први пар сталних секутића који се налази на средини вилице (сечњаци) избија код наших оваца и коза које прилично касно сазревају у старости од $1^1/_2$ године, други пар (унутрашњи средњаци) код грла старих $2^1/_2$ године, трећи пар (спољни средњаци) код грла старих 3 године и четврти пар (крајњаци) у старости од $3^3/_4$ године. Према томе двизац има 2, двогодац 4, трогодац 6 и четворогодац 8 сталних секутића. Да се добије приближна старост оваца и коза треба број сталних секутића поделити са 2. Код оваца и коза старих 2 године млечни кутњаци су већ замењени сталним.

Стални кутњаци (молари) тј. по три стражња кутњака са сваке стране доње и горње вилице избијају први пар са навршетком $^1/_4$, други $^3/_4$ а трећи са навршетком године дана старости.

2) Одређивање старости код свиња

И код свиња старост се одређује помоћу зуба. Развијена свиња има у свему 44 зуба и то: 12 секутића по 6 у горњој и доњој вилици, 4 очњака по један са сваке стране у горњој и доњој вилици и 28 кутњака и то по 14 у доњој и 14 у горњој вилици односно по 7 са сваке стране.

Избијање појединих врста зуба различито је код појединих раса према томе да ли су ранозреле или каснозреле.

Први пар тј. срењи пар (сечњаци) млечних секутића, који се налази на средини вилице избија код прасади старих 5—12 недеља, други пар (средњаци) у доњој вилици избија у старости од 5—12 недеља а у

горњој 8—16 недеља. Трећи тј. спољни пар (крајњаци) млечних секутића у горњој и доњој вилици избија код прасади док су још у утроби матере, тј. прасад долазе на свет са овим зубима. Поред ових код прасади у утроби избијају и млечни очњаци у горњој и доњој вилици. Млечни кутњаци почињу избијати неколико дана после прасења и до 9 недеља старости сви избију.

Стални секутићи средњи пар (сечњаци) замењују млечне у старости од 11—14 месеци, други пар (средњаци) 16—20 месеци и трећи пар (крајњаци тј. спољни) у старости 7—10 месеци. Млечне кутњаке замењују стални у старости од 14—20 месеци.

Према томе свиња код које је замењен спољни тј. трећи пар млечних секутића (крајњаци) сталним, има 7 месеци, ако је замењен средњи, тј. први пар млечних секутића, који се налази у средини (сечњаци), онда свиња има више од 11 месеци а ако је замењен други пар (средњаци) млечних секутића који се налазе између средњих и крајњих свиња има више од 16 месеци. Одређивање старости по зубима код свиња старијих од 2 године је несигурно. Код оваквих свиња старост се може приближно одредити по самом изгледу дотичног грла.

Dr. **Драгиша Николић**

Пољопривредни течај у Истоку

Пољопривредна подружина у Истоку приредила је недељни пољопривредни течај који је одржат у воћном расаднику у Истоку. Течај је трајао од 9—14 августа, а похађало га је 19 младића из разних села среза источког, чији су родитељи већином чланови подружине.

Течајем је руководио г. Бошчаревић Н. Вукоје, секретар подружине и срески пољопривредни референт, који је и одржао сва предавања из области пољопривреде и задругарства, а уз сарадњу г.г. Милоша Рашовића, учитеља и Павла Сребјакова среског ветеринара из Истока, који су одржали по неколико успелих предавања из области својих струка.

Пре подне су посетиоцима држана предавања како из области пољопривреде и задругарства, тако и из области сточних заразних болести, људске хигијене и националне историје.

После подне су са посетиоцима извођена већином демонстративна предавања често у вези са практичним радовима из области воћарства, ратарства, биљних болести, пчеларства и др. Те су тако из воћарства посетиоци пот-

Сл. 32 — Курсисти на пинсирању воћних садница

пуно упознати са сађењем воћа и подизањем воћњака, калемљењем на очање, пинсирањем и негом воћних садница и воћака усађених на стално место, сузбијањем биљних болести

Сл. 33 — Учесници на пољ. течају у Истоку са својим наставницима

и штеточина са употребом ураниjеве и бордовске чорбе, као и чорбе од дуванског екстракта, бербом, прерадом и транспортом воћа и др. Из ратарства: са припремом земљишта, избором и припремом семена за сетву, сетвом, запрашива-

њем и потапањем семена за сетву, а у циљу сузбијања главнице и гари на житарицама које у последње време својом појавом чуда чине у овим крајевима. Из пчеларства: са вештачким ројењем, цеђењем меда и израдом кошница.

Приређивање самога течаја потпомогло је Пољ. Друштво са пет стотина динара у калемарским ножевима и поучним пољопривредним књигама те су тако сви посетиоци награђени са по једним калемарским ножем и поучном књигом према показаном успеху. На додели ове помоћи подружина изјављује своју захвалност Друштву.

На дан закључења течаја руководилац течаја г. Бошчаревић одржао је за време дељења награда врло лепо предавање „О раду и улози Српског пољопривредног друштва на пољу унапређења пољопривреде у предратној и послератној Србији", које су посетиоци са великом пажњом саслушали показујући велико интересовање. Вредно је на крају напоменути да је овај и ако мали недељни течај оставио врло леп утисак на посетиоце, усадивши им велику љубав за савременијом пољопривредом.

Војин Миковић

Питања и одговори

Питање: Милић В. Ненадовић економ из Рамаће, упутио је писмо Српском пољопривредном друштву и овом навео:

„Да село Рамаћа, има земљу под утрином и шумом у величини од неколико стотина хектара, на коју село има и баштинску тапију.

Да су у ову сеоску баштинску тапију уписани сељани села Рамаће, поименце на њихова имена, који имају право својине на напред означену земљу.

Да су неки од сељана села Рамаће по убаштињењу села Рамаће и примљеној тапији од суда, самовласно заузели понеки део од напред речене сеоске утрине и шуме и да обрађују и да их у заузимању и обрађивању нико није сметао па ни сеоске старешине.

Да су речени сељани заватари заузете делове пријавили као своју земљу Катастарској власти, када је ова вршила премер ради оснивања земљишних књига и да је ова уписала у спискове и планове катастарске као сопственике поменуте сељане заватаре, па ни против овога сеоске старешине код Катастарске власти нису никакве примедбе и преговоре подносили.

Молио је за одговор:

Да ли се ови сељани заватари имају сматрати као сопственици заузете сеоске земље?

Да ли су заватари на основу тога, што су уписати за сопственике заузете сеоске земље у катастарске спискове и планове стекли право својине на исту, кад их у томе није нико сметао? Ако нису стекли право својине, онда на који начин се заватари могу удаљити са земље."

Одговор: У § 215 Грађанског законика предвиђено је, да непокретно добро земља под утрином и шумом као и остале ствари, могу бити својина више лица, као што је напред изложен случај, да сељани села Рамаће имају у заједничкој својини неколико стотина хектара земље под утрином и шумом и да на ову земљу село Рамаћа има баштинску тапију но у коју су унета, односно уписана имена свију оних сељана, села Рамаће, који имају право својине на дотичну земљу.

Да би који од ових сељана, који је већ сувласник сеоске утрине и шуме села Рамаће, о којима само може и бити говор, могао узети свој део тако, да сам по закону постане сопственик на свом, делу, мора на основу § 225 Грађанског законика да свој део на законит начин прибави, а тај законит начин јесте деоба, кад би је у овом случају закон дозвољавао. Ова се деоба између сељана сувласничара утрине и шуме села Рамаће може извршити на два начина. Један је ако се сви сељани договоре између себе сложе за деобу и о тој деоби сачине деобно писмено, које треба да потврде код среског суда, па тек по том сваки може да узме свој део у својину. Други начин јесте онај, када се сељани не сложе за деобу, тада ће онај, односно они, који покрећу деобу, морати, да се тужбом обрате надлежном суду код кога ће повести парницу за деобу и тужати све оне, који се изјасне, да деобу не желе, да изврше.

Како су пак неки од сељана сувласника сеоске утрине и шуме самовласно заузели по известан део ове утрине и шуме а сем тога не зна се ни колико су заузели, то се на основу свега напред изложеног ови сељани заватари не могу, по закону сматрати, да су постали сопственици поред осталих уписатих у сеоску баштинску тапију и мада су се пријавили Катастарској власти и ова их уписала у катастарске спискове и планове за сопственике заузете земље.

Но може постојати још једно друго мишљење, а оно је у овоме:

Ако су се ови сељани заватари, — ма били они, ма и не били уписани поименично у сеоску баштинску тапију, — убаштинили на своје име на заузете делове и ако је у овом

случају протекао рок од десет година рачунајући од дана, када је њихова баштинка издана то су они на основу § 929 Грађанског законика постали сопственици заузете земље па се ни парницом код надлежног суда не могу удаљити са заузете земље.

Ако пак није протекло време од десет година рачунајући од дана, када је баштинка издана, мада имају баштинку сада само на своје име за заузете делове од сеоске утрине и шуме и мада их је катастарска власт уписала за сопственике у катастарске спискове и планове, то ипак ови сељани заватари нису постали сопственици заузете земље.

Како сељани заватари већ држе у својим рукама заузету земљу и обрађују а сем тога пријавили су се катастарској власти и ова их уписала у катастарске спискове и планове за сопственике заузете земље, то да би заватари, било да су у сеоску баштинску тапију уписани, било да нису, могли бити удаљени са сеоске земље, коју су заузели, треба сеоски заступник да поднесе акт Катастарској власти, која је премер вршила ради оснивања земљишних књига, у коме ће учинити приговор против заузимача. Тако исто на основу § 18 Закона о уређењу земљишних књига, поднеће приговор против заузимача повереniку за оснивање и исправљање земљишних књига ако је овај издао проглас за оснивање и исправљање истих и ако рок за подношење приговора означен у прогласу није протекао. Уз један и други приговор сеоски заступник мора за доказ поднети тапију у оригиналу или потврђеном препису. Приговор има се предати оном повереniку, који је издао проглас за оснивање и исправљање земљишних књига за дотичну општину, којој припада село Рамаћа. После подношења приговора, има се сачекати писмена одлука, против које се сеоски заступник има жалити надлежној власти, ако приговор не буде усвојен.

Ако се подношењем приговора ни код катастарске власти а ни код повереника не би постигло, да се заватари сељани удаље са заузете земље, потписати би био мишљења, да се може водити спор о заузећу против заватара код надлежног суда. Разлози за вођење спора јесу ти, што се по § 234 Грађанског законика она земља, која је свима сељанима једног села или једне општине за уживање опредељена припала, не може бити међу њима подељена а још мање може бити самовласно заузета од истих. Но додајем, да суд може бити мишљења, да у овом случају може бити деоба и одлуком својом одобрити је са разлога, што су у сеоској баштинској тапији за село Рамаћу поименично именовани сељани сви који имају право својине на дотичну сеоску утрину и шуму села Рамаће. Ово би мишљење било основано и на правици, јер би деоничари сељани добивши сваки свој део

боље чували и обрађивали га и тиме више користили пољопривреди. Нарочито би било више користи, ако би се земља под шумом изделила, јер би је појединци боље чували, не би је сатирали, као када би била заједничка и припадала целом селу. Колика је пак корист од сачуване шуме биће сваком познато а бар треба да је познато свима земљорадницима; а ако многима од њих није познато, требало би их упознати. У нашим крајевима где нема шума, познато је да становници немају ни довољно воде за пиће и да у кишно доба настају велике поплаве и бујице.

Б. Кр. Ђ.

Питање: У 1936 години посадио сам виноград на подлози шасла х берландијери. Калемови су сађени из сандука у виноград. Лоза врло слабо напредује, ластари су врло кржљави. Да ли би требало да ђубрим и са каквим ђубретом.

Витомир Станковић
из Извора среза Лужичког

Одговор: Према свему изгледа да лоза слабо расте зато што су калемови сађени из сандука. Свакад се препоручује да се зрели калемови саде у расаднике да се ту ожиле па тек као ожиљени саде у виноград. Па и тако ожиљени пробирају се само они који су најбољи: који имају добре жиле, који су добро у спојном месту срасли и који ни најмање нису повређени. Појединн виноградари држе калемове по две године у расаднику да би се боље ожилили и очврсли па тек их потом саде у виноград.

Калемови из сандука немају жила или имају мало нежних жилица које када дођу у земљу имају прво да преболе а за то време калем застане у порасту. Има случајева да се калемови из сандука добро ожиле и приме у винограду. Али су чешћи случајеви да калемови из сандука не показују добре резултате, а и ако се добро приме и ожиле извесан број их временом пропадне тако да виноград постане местичав, те се доцније мора стално допуњавати и са њим се вечито кубури.

Може да буде више узрока што овде виноград слабо расте. Нећемо да претпостављамо да подлога Шасла х берландиери није подешена према земљи, или да претпоставимо да по среди није каква болест. Узмимо само да се калем није добро ожилио и да ђубрењем хоћемо то ожиљавање да потстакнемо. Сада треба учинити ово: још ове јесени виноград орезати *углаву*, сваки чокот пођубрити 1—2 кгр добро згорелог ђубрета. Ако је земља тешка и чврша пођубрити још јесенас, а ако је лака и пропустљива пођубрити што раније спролећа.

Ако је подлога подешена према земљи, ако калемови нису оболели онда ће се дејство ђубрења показати још спролећа. Ако калемови и идуће године не покажу особито побољшање треба их опет ујесен орезати и поново пођубрити. Ако се и поред свега овога не покаже никакво или врло слабо дејство, онда узрок ненапредовања калемова треба тражити на другој страни.

М. Ј. Никетић

Питање: Имам једну јуницу, која се није ни једном телила. Стара је 4 године, пунокрвне биковске расе, добро храњена, креће се међу биковима сваки дан али неће да се прима. Шта је узрок томе и шта да радим с њоме.

Ибрахим Твртковић,
Вишеград, Краља Петра 22.

Одговор: Стерилност—јаловост, неплодност—крава јесте у већини случајева у вези са поремећеном функцијом у јајницима, било услед немогућности продуцирања јаја—јајних ћелија, било да јаја услед разних околности нису довољно сазрела да би могла бити оплођена у додиру са семеном. Умањена плодност примећује се даље и код оних животиња, које су продукт одгоја у сродству, као на пр. родитељи и деца, старамајка с унуком, деда с унуком, продукт добивен парењем брата и сестре итд.

Треба у главноме да разликујемо две врсте неплодности: тзв. сталну неплодност услед застоја у развићу, услед разних новотворина у полним органима, а може и секундарно да наступа после разних инфекција на пр. код постојања туберкулозе.

Релативна неплодност појављује се код сметња приликом полног сношаја, када је онемогућено, да јаје долази у додир са семеном, или секундарно услед грешака у исхрани, разних оболења, нарочито оних заразне природе у полним органима и томе слично.

Разлози непримању могу бити различити:

а.) немогућност обављања полног сношаја—услед одвише узаног женског полног органа, у много случајева проузрокован ожиљцима од рана, даље одвише велики хименделичњак, промењен положај полних органа, цисте—мехурићи—на јајницима, претерана осетљивост стиднице, стидични грч, умањен полни нагон, претерана гојазност крава.

б.) Немогућност примања услед болних промена на полним органима—немање јајника, закржљаност јајника или материце, сушење или увећање јајника, урођена сраслост материчног врата и сва остала оболења полних органа, заразне и незаразне природе.

в.) Грешке у исхрани такође могу бити разлог непримању. Претерано јако храњење и товљење, недовољно храњење или храњење неукусном или покваренom храном, напорни радови нарочито у време, када крава треба да прими бика, недовољно кретање у слободној природи.

Који је од побројаних разлога по среди у предњем случају немогуће је утврдити само на основу података, које нам је сопственик ставио на расположење. Свакако би било упутно да краву приведе ветеринару ради стручног прегледа.

Ф. М.

Питање: Лањски кукуруз напали су неки мали лептирићи и црвићи и избушили сва зрна на клипу. Не могу да знам да ли су црвићи од лептира дошли или лептири од црвића, или су две разне сорте гада. Молим стручњаке друштва да прегледају послате црве и лептириће и да ме известе која је то штеточина, и може ли се употребити какво средство против овог гада.

Благоје Пујић
члан Пољопр. подружине—Злот

Одговор: И црвићи и лептирићи иста су штеточина чије је име житни мољац (научно име Sitotroga cerealella).

Лептирићи лете у сутон и носе јаја на разно зрневље, поглавито на кукуруз, пшеницу и јечам. Свака лептирица може да снесе просечно око 80 до 100 јајета, а често и више, по 200, 300 па чак и свих 400. Јаја су прилепљена уз зрневље и мали црвић чим се излегне увуче се у зрно. У њему остаје док потпуно не израсте и за то време изједе га и избуши, а затим се претвори у малу луткицу, од које убрзо постане лептирић. Цело развиће од јајета до лептира траје два до три месеца, те се тако у току године лептирић више пута јавља, или како се то каже има неколико нараштаја. У нашој земљи број нараштаја је мали, свега два до три на годину.

Према новим испитивањима, штеточина не подноси зиму и у току исте највећи број црвића у зрнима и сви лептирићи, ако их има, угину. Штеточине могу да презиме једино у житницама, у гомилама зараженог зрневља пошто у њима има увек доста топлоте јер се зрневље услед дисања загрева, или пак у зрневљу које се чува преко зиме на топлом месту.

С пролећа лептирићи радо остављају житнице, лако и далеко лете и тада носе јаја по пољу, на већ зрело класје пшенице и јечма, или на кукуруз по кошевима.

Из начина живота штеточине одмах видите како се од њега можете и бранити. Штеточина не може да презими у

кошу, јер је сувише изложен зими и мразу. Он тешко да презими и у нашим дрвеним амбарима у пшеници, сем ако је и сувише, тј. скроз заражена, и ако је зима баш сасвим блага. Али у озиданим житницама које се не проветравају зими, и нарочито у мањим количинама жита које се чува у кући, црвићи лако презиме и с пролећа дају лептириће који ће затим заразити целу околину. А захваљујући својој плодности, у току лета штеточина ће се намножити и нанети врло велике штете.

Дакле преко зиме не остављајте кукуруз, пшеницу и јечам на топло место. У амбарима, ако има већих количина пшенице, с времена на време пролопатати их да се расхладе. У житницама што чешће лопатати жито, остављати стално отворене прозоре, а када се жито прода и избаци, добро очистити, опрати и окречити житницу.

Dr. **П. Вукасовић**

Питање: Како и на који начин могу очистити винску бурад и бачве од буђи. Буђ је постала услед влаге у подруму прошле зиме?

Љубодраг Јанковић
из В. Реке—Вучитрн

Одговор: Плесњиви буђави вински судови су честа појава код наших виноградара. Ово потиче отуда, што се судови после употребе не оперу, или се оперу а не засумпоришу и ставе у подрум, који је више или мање влажан а влага помаже развиће буђи. Да се плесњиви судови очисте, морају се претходно добро изрибати оштром четком и хладном водом. Ради тога бурад отворити. Ако је плесањ-буђ ушла дубоко у дрво, онда се дуге изрендишу. После овога мора се употребити неко хемијско средство. Обично се узме сода за бурад, направи се врели 10% раствор, сипа у буре-суд. Исто се ваља да раствор прелије целу површину. Место соде може се узети и обичан негашени креч. Стави се у суд и у њему се угаси, и суд се добро ваља. После ваљања судови се напуне водом да постоји 2—3 дана. Иста се проспе и суд се испере хладном водом. Онда се дуге изнутра премажу 10% раствором сумпорне киселине. При справљању раствора сипати увек киселину у воду а не обратно. Мазање се изврши крпом стављеном на штап. Премазани суд се остави да преноћи, па се после добро испере врућом водом, неколико пута.

Ако је суд сувише плесњив, после рибања четком и хладном водом, дуге се премажу, пре употребе соде или креча, раствором калијум—хипермангана, који се добије у апотеци-дрогерији. Узме се 3 грама на литар воде. Место

соде и креча употребљава се и нарочити креч за бурад (калцијум-бисулфат), 1 литар на 5 литара воде. По потреби прање се понови, док се из суда изгуби сваки мирис на плесањ. Ако се судови неће одмах употребити, засумпорисати их и затворити.

Ing. **Вукашин Тоскић**

Одговор на питање Милоша Поповића из Чачка.

У изнетом случају постоји оправдана сумња на дифтерију. Јесте то једна опасна и врло заразна болест код перади, нарочито код кокошију и голубова а доста често и код паунова. Нема ничег заједничког са дифтеријом код човека.

Инкубација траје од прилике 4—6 дана. Зараза бива кроз неповређену слузокожу. Зараза преноси се или директним додиром али најчешће помоћу заражене хране и воде.

Ток болести јесте обично хроничан и може трајати неколико недеља па чак и један до два месеца. Животиње које се налазе у доброј физичкој кондицији могу болест пре болети, младе животиње угибају готово без изузетка. Акутан облик те заразе појављује се само код младих животиња у коме случају већ после 4—8 дана угине.

Прогноза је веома неповољна. Ако се промене налазе само у кљуну и ако је приступљено лечењу благовремено можемо се надати оздрављењу. Код промена у гркљану, душнику, плућима и цревима нема много наде, нарочито ако постоји акутан облик оболења. Проценат губитка је доста велики.

Лечења треба приступити одмах и применити правилан начин лечења док је болест још у почетном стадијуму и нису још наступиле компликације. Када болест узме маха нема много изгледа на успех.

Баш ова болест захтева и примени лечења: марљивост, тачност, стрпљење и разумевање.

У првоме реду морамо болесне животиње сместа одвојити од здравих и њих одвојено сместити. Свакодневно уједно са лечењем вршити десинфекцију живинарника и прибора у њему. Угинуле животиње укопати дубоко у земљу.

Оболела места на слузокожи премазати свакодневно мешавином једнаких делова јодне тинтуре и глицерина.

Воду за пиће посолити соном киселином 1 грам соне киселине на литар воде.

Наслаге на слузницима скидати само у случају ако се без муке и без крварења даду одвојити од своју подлоге.

Код оболења органа за дисање применити парење—инхалације воденом паром.

Код оболења у цревном тракту давати 1% раствор зелене галице.

Лечење продужити, све дотле док не нестану последњи знаци оболења.

Једном преболеле животиње постижу дужи имунитет, отпорност према тој болести.

Ф. М.

Из пољ. књижевности

Болести и мане вина, узроци, спречавање и лечење
од Ing. агр. Милана Драгаша.

Под горњим насловом изашла је пре кратког времена ова корисна књига. Познато нам је колико штете трпе виноградари, услед тога што им се вина кваре, те се не могу продати. Наш закон о вину забранио је стављање у промет за пиће болесних и покварених вина. И без те забране у данашњим приликама, када се и здрава вина тешко продају разумљиво је што се болесна вина дају у бесцење, за печење ракије или се у опште не могу продати.

Писац, радећи дужи низ година у енолошким станицама имао је прилике да увиди значај наведених чињеница за наше винарство, те је у горњој књизи изнео све што се односи на болести и мане вина, њихове узроке спречавање и лечење.

Књига садржи општи и специјални део. У општем делу, дат је кратак опис болести и мана вина и подвучене су разлике међу њима. Затим је изложен хемијски састав здравих вина, како се распознају болесна вина и мане и то: кушањем, хемијском анализом и посматрањем под микроскопом. Нарочиту пажњу посветио је писац спречавању болести и мана правилном прерадом и негом, као што је сумпарисање, доливање претакање. Затим се говори о лечењу болесних вина уопште и то: сумпорисањем, пастерисањем, филтрирањем и бистрењем. Нарочито је детаљно обрађено бистрење са практичним упутствима за рад.

У специјалном делу писац описује сваку болест иману посебно, њихове проузроковаче, услове за живот и рад, промене које изазивају у вину, спречавање и лечење.

Књига износи 130 страна, ћирилицом, допуњене већим бројем таблица и слика добија се код писца, Енолошка станица Топчидер. и стаје 30 динара.

Може врло корисно да послужи свим пољопривредним стручњацима који раде на винарству било у установама било у народу, затим ученицима пољопривредних школа, винарским задругама, винарским трговцима и напреднијим виногридарима, који се баве прерадом грожђа.

Ing **Вукашин Тоскић**

Извод из записника
Управног одбора Српског пољопривредног друштва

40 Седница (16-IX) Одлучено је: Да се изврши набавка 6 ком. тријера Хајдових кл. II. марка II, затим 360 ком. маказа, 20 комада дводелних држача и 10 комада калциметара са прибором по одређеним ценама и условима испоруке.

Да се поред раније овлашћених лица за откуп семена луцерке овласти и г. Јаков Тирнанић редовни члан из Кикинде и да му се за исту сврху изда сума од 6.000— динара.

Да се прими знању да Подружина у Сребрници одлаже заказану сточарску изложбу и да јој се од помоћи одобрене јој за изложбу изда 400— динара за држање предавања у срезу сребрничком.

Да се Савезу здравствених задруга изда на послугу 500 ком. картонских тацни и 500 корпица за предмете на изложбама.

Да се Подружина у Рековцу сматра да је ликвидирала и да се из друштвеног регистра избрише.

Да се прими знању да Подружина у Чачку, због неповољне године, одлаже заказану општу пољопривредну изложбу.

Да се прими знању да Подружина у Петровцу-пожарев. одлаже заказану сточарску изложбу и да јој се од помоћи, одређене за изложбу изда 1.500 — динара као помоћ за извођење поучне екскурзије њених чланова.

Да се Подружини у Нишу помоћ за припремање изложбе не може повећавати.

Саслушан је и примљен знању извештај дежурног члана Управе г. Виће Матића о току радова на подизању друштвеног дома, да радови теку нормално и релативно доста брзо, да надзорни инжињери и архитекти свакодневно обилазе и контролишу рад.

По позиву Југословенског шумарског удружења на XVI главну годишњу скупштину, која ће се одржати 26 и 27 т.м. у Новом Саду, одлучено је да делегат Друштва буде члан Управе г. Др. Михаило Градојевић.

По извештају г. М. Калановића да не може да присуствује изложби у Сопоту, одлучено је да се телеграфски моли г. Никола Симић да изложби присуствује.

Примљено је знању саопштење члана Управе г. Др Мих. Градојевића о предавању које је одржао у Нов -селској Пољопривредној књижници и читаоници, о поздравима упућеним Друштву преко њега од претставника и функционера Подружине у Врњцима и Пољопривредне књижнице и читаонице у Новом Селу.

По предлогу члана Управе г. Николе Белобрка да се Управа постара да се на време прибаве средства за подизање

друштвеног дома, развила се дужа дискусија са учешћем у истој већине присутних па је одлучено:

Да се одмах тражи од Општине да изврши парцелацију новог друштвеног имања, а по том да се објави продаја плацева.

Да се Друштво обрати Привилегованој аграрној банци, Државној хипотекарној банци и Поштанској штедионици са питањем да ли би Друштву и под којим условима дале зајам на подлози непокретног имања.

Да се Претседништву стави у дужност да се и лично заинтересује и са меродавнима дође у додир ради добијања зајма.

Саслушан је и примљен знању извештај члана Управе г. Виће Матића и да је као делегат Друштва присуствовао свечаном отварању Београдског сајма.

41 Седница (23-IX) Одлучено је: Да се штампање Пољопривредног календара за 1938 годину уступи штампарији „Скерлић" као најповољнијем понуђачу.

Да се стара грађа од разваљене шупе на новом друштвеном имању уступи г. Томи Јовановићу столару као најповољнијем понуђачу за 1.200— динара.

Да се изврши набавка 200 кгр. калиумметабисулфита, 500 кгр. сумпора у праху и један Хецелов тријер по одређеним ценама и условима испоруке.

Да се Подружини у Пироту изда на име помоћи за воћарско—калемарски курс 500 — динара у справама и књигама за награде курсистима.

Да делегат Друштва на изложби у Свилајнцу буде члан Управе г. Виће Матић.

Да се Подружини у Д. Крчину изда на послугу 150 ком. картонских тацни за изложбене предмете стим да поднесе трошкове експедиције.

Да се прими знању извештај подружине у Ариљу да одлаже заказану пољопривредну изложбу и да јој се пошаље тражени воћарски алат за воћ. калемарски курс за награде курсистима.

Да се Спасоје Богдановић пољопривредник из села Бунара награди похвалницом за правилно подигнут и одгајен виноград.

По накнадном и писменом извештају члана Управе г. Др. Павла Вукасовића о прегледу детелишта у околини Лознице, одлучено је, да се Подружина у Лозници извести, да Друштво има доказа да је Подружина семе црвене детелине куповала поред Друштва и са других страна, те Друштво ни у ком случају не може да прими одговорност за појаву вилине косице. Тако исто одлучено је да се извести Државна огледна и контролна станица, да се у Шапцу и околини у

великој мери тргује непречишћеним семеном луцерке и црвене детелине, без икакве контроле.

По извештају Министарства шума и рудника о сазиву конференције о данима сађења дрвећа, одлучено је, да делегат Друштва буде члан Управе г. Милутин Никетић.

По позиву Главног савеза српских земљорадничких задруга на 35 редовну годишњу скупштину 29. т. м. одлучено је да делегати Друштва буду г. г. Др. Младен Јосифовић п. претседник и Др. Вукасовић члан Управе.

По питању парцелације друштвеног имања на плацеве, одлучено је, да се п. претседник г. Др. Јосифовић постара за стручно лице за овај посао.

По питању освећења темеља на новој друштвеној згради и изради повеље одлучено је, да се освећење изврши на дан друштвене славе Св. Краља Милутина 12-XI-т. г. а израда повеље, да се да друштвеним архитектима.

Извештавају се заинтересована лица која желе да посете III Земаљски воћарски конгрес и изложбу у Марибору 24 и 25 октобра т.г. да је **Господин Министар саобраћаја одобрио повластицу на државним жељезницама у пола цене.**

Посетиоци конгреса и изложбе купиће на полазној станици целу карту а уз ову и жељезничку легитимацију О. бр. к. 13 и исту овериће на полазној станици.

Купљена карта и легитимација важиће за бесплатан повратак, ако буде оверена и од претседништва конгреса и изложбе и повратне жељезничке станице.

Пољопривредна предавања на радну, у другој половини месеца октобра ове год. одржаће и то:

17 октобра г. П. Петковић, са темом **чување прекозиме и уновчавање јабука и крушака.**

24 октобра г. Др. С. Мужинић, са темом **улога рибарства у нашој народној привреди.**

Предавања се држе оба пута недељом, у 9 сати и 10 минута пре подне. Препоручујемо члановима и свима пољопривредницима који имају могућности, да ова корисна предавања саслушају.

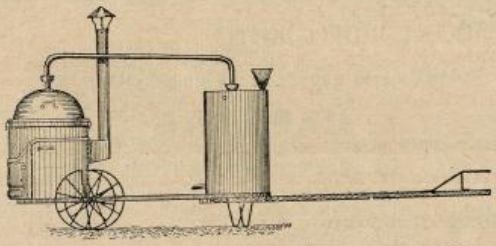
СВИМА ПОДРУЖИНАМА НА ТЕРИТОРИЈИ ДУНАВСКЕ БАНОВИНЕ

Кр. Банска управа у Н. Саду намерава да набави семе чувене италијанске (болоњске) кудеље, које би, по цени коштања, уступила земљорадницима ради сетве. Набавиће се само онолико семена колико буде пријава — сигурних купаца — за исто.

Препоручује се подружинама да прикупе пријаве од својих чланова: колико коме овог семена треба и да друштво што скорије, а **најдаље до краја меесеца новембра** обавесте, јер касније пријаве неће вредети.

Цена ће бити касније објављена, а семе ће се делити почетком пролећа идуће године.

Из канцеларије С. П. Д. у Београду Бр. 8094

Старо поштуј ново купуј!

„Митри“ Казан је за напредно домаћинство, Служи за све домаће потребе а РЕКОРДЕР за брзо и лако печење и чистоћу алкохола.

Са водом се залепљује а за секунду прекретом испражњује при томе ватра се не загашује.

„Митри“ казане и прскалице и све врсте машинских казана најсолидније нуди вам, а бесплатан ценовник на захтев шаље

Творница прскалица и казана „МИТРИ“
БРАЋЕ Ч. ТРИПКОВИЋА, Крушевац

ЗАТРАЖИТЕ БЕСПЛАТНИ ЦЕНОВНИК!
МАЈНЕЛ и ХЕРОЛД Д.С.О.Д. ЗАЛ.
ТВОРНИЦЕ УЛАЗБАЛА МАРИБОР 69

Пољопривредници.

Прешилаћујте се и читајте ваш једини и највећи стручни часопис ове врсте „ТЕЖАК“

Пољопривредници!

Оснивајте пољопривредне подружине.

ПОШАЉИТЕ ПРЕТПЛАТУ ЗА „ТЕЖАК“

ЗДРАВО И ЈЕДРО ЖИТО

добијемо ако семе дезинфикујемо са

ЦЕРЕТАН

прашивом или мочивом

Церетан сигурно спречава болести: главницу пшенице и јечма, пругавост јечма, снежну плесниводу пшенице и ражи, плеснивоћу на корену лана, репе и кукуруза, прашну снет зоби итд.

Церетан је јефтин, јер је за успешно лечење семена потребна врло мала количина.

Церетан осигурава жетву и с тиме бољи рентабилитет газдовања Употреба једноставна.

Сва потребна стручна упуства даје:

„ЈУГЕФА“ К. Д.
Одељења за заштиту биља
ЗАГРЕБ — Прерадовићева 16

Штампарија „Скерлић“ М. К. Цветановића — Краљ. Наталије 12 Београд — Тел. 20-732

Универзитетска Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 21 Београд, 1 НОВЕМБАР 1937 год. Год. 65.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Ing. *Властимир Ђ. Ђорђевић:* — Утицај ђубрења на каквоћу сточне хране и измену састава травног покривача на ливадама. — Поправљање киселих ливада.

Ing. *Јордан Димитријевић:* Јесења садња воћа.

Ing. *Вукашин Тоскић:* — Нега вина после завршеног бурног врења. — Да ли су раствори плавог камена и бордовска чорба исте вредности.

Мих. П. Видановић: — Може ли се пшеница сејана на кућице прашити прашачем.

Сава М. Ратковић: — Једно врло поучно предавање о биљним штеточинама.

А. В. Петровић: — Сточарска изложба у Сопоту.

Вида П. Матић: — Пољопривредна изложба у Свилајнцу.

С. Јешић: — Пољопривредна изложба у Ваљеву.

Наталија Ђуровић: — Како се меси добар хлеб.

Питања и одговори.

Извод из записника У. о. Срп. пољ. друштва.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.350. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-702

Утицај ђубрења на каквоћу сточне хране и измену састава травног покривача на ливадама

Ђубрењу се обично приписује само утицај на повећавање жетвених приноса. Међутим новија истраживања показују да се ђубрењем могу повећати не само жетвени приноси, већ се може утицати и на побољшавање каквоће пољопривредних производа, а у ливадарству и на измену травног покривача у ботаничком погледу тј. на сузбијање коровских и др. штетних трава и појачано развиће корисних трава. Излагања у овом чланку односиће се само на утицај ђубрења на побољшавање каквоће сточне хране на ливадама и на измену ботаничког састава травног покривача. Најпре ћемо размотрити утицај ђубрења на побољшавање каквоће сточне хране: сена добивеног са ђубрених ливада, а затим на измену ботаничког састава травног покривача.

Познато је да хемијски састав биљака уопште, па према томе и садржај органских и минералних материја, у њиховом телу, зависи од услова под којима оне успевају. Уколико биљке имају на расположењу више хранивих материја у земљишту, утолико ће оне више унети у своје тело, те ће према томе бити и богатије у органским и минералним материјама. Другим речима на плодњијим земљиштима одрасле биљке даће плодове који садрже више хранљивих материја — односно боље каквоће, од биљака које су се развијале на мање плодним земљиштима. Ова се појава примећује и код ливадских трава, наиме траве ће при повољнијим животним условима давати сточну храну боље каквоће — садржаће више органских и минералних материја — те се и стока урањена овако бољом храном боље развијати и давати не само више производа, већ ти производи ће бити и боље каквоће.

Утицај ђубрења на побољшавање каквоће сточне хране на ливадама врло нам лепо показују ниже изложени подаци добивени хемијском анализом трава са ђубрених и нећубрених ливада. Ови су подаци добивени у Пољопривредној огледној станици у Минстеру

(Немачка). У овом случају употребљена су за ђубрење ливада вештачка ђубрива и то: Томасово фосфорно брашно и кајинит. Ево тих података:

Парцела	Садржај у сену у %			
	укупна количина беланчевине	Масти	Минералне материје	Од овога фосфорне киселине
Нећубрена	7.91	1.91	6.53	0.30
Ђубрена томасовим фосфор. брашном и кајинитом	11.46	2.57	7.94	9.59

Из ових података јасно се види утицај ђубрења на побољшавање каквоће сточне хране - сена. Наиме види се да је сено са ђубрених парцела богатије како у беланчевинама и мастима, тако и у минералним материјама.

Исто онако, као што ђубрење утиче на побољшавање каквоће сточне хране добивене са ђубрених ливада, утиче и на промену ботаничког састава трава у травном покривачу ливада. Најважније ливадске траве припадају само двема фамилијама: граминејама и легуминозама. Траве из осталих фамилија, које расту на ливадама у савременом ливадарству немају значаја и сматрају се коровским биљкама. Одговарајућим ђубрењем може се утицати на повећавање процента граминеја или легуминоза. Многобројним огледима утврђено је да ђубрење азотним и калијумовим ђубривима изазива појачано развиће трава из фамилије граминеја, а ђубрење фосфорним и кречним ђубривима, појачано развиће трава из фамилије легуминозе. Поред овога ђубрењем ливада утиче се на смањивање процента трава из осталих фамилија — коровских биљака. Према овоме одговарајућим ђубрењем може се утицати на развиће једне или друге групе ливадских трава, према жељи и потреби, а уз то се још постиже и сузбијање коровских биљака. Утицај ђубрења на промену травног покривача на ливадама лепо се види из података, изнесених у даље изложеној таблици. Ови су подаци добивени у Огледној станици Владимировске губерније (Русија).

Парцела	Приноси по хектару у кгр.	Легуминоза	Граминеја	Коровских биљака
		у процентима		
Контролна (нећубрена)	1827	2·0	52·3	45·7
Дрљана	1127	6·4	25·0	68·6
Дрљана и ђубрена томасов. фосф. брашном	1615	26·4	13·0	57·6
Дрљана и ђубрена кајинитом	1803	21·4	30·7	19·2
Дрљана и ђубрена томасовим фосфорним брашном и кајинитом	2104	27·4	40·4	32·2

Из ових података видимо да је ђубрењем Томасовим фосф. брашном и кајинитом уз дрљање постигнуто не само повећавање жетвених приноса већ и повећавање процента легуминоза у травном покривачу од 2 на (27·4), а смањивање процента коровских биљака од 45·7 на 32.2. Истина смањио се је и проценат трава из фамилије граминеја, али је то смањење ишло у корист трава из фамилије легуминоза.

Ing. Властимир Ђ. Ђорђевић

Поправљање киселих ливада

Ливаде се најчешће налазе на влажним земљиштима, обично на оним земљиштима, на којима њивски и др. усеви не могу да успевају или слабо успевају. Ово је на своме месту када се зна, да ливадске траве у поређењу са другим усевима потребују за своје успевање много више воде. Али и ливадске траве не могу да подносе сувишне количине воде у земљишту, те и ливаде, које се налазе на претерано влажним земљиштима, нису добре, и ако дају обично високе приносе и у релативно сушним годинама. На оваквим ливадама најчешће расту више и мање корисне траве, док добре траве из фамилија граминеја и легуминоза не могу уопште да успевају.

Разлог што на ливадама, које се налазе на претерано влажним земљиштима, не могу да успевају корисне траве лежи у многобројним чиниоцима, који се јављају као последица претеране влажности земљишта. Познато је да траве уопште образују велике количине органских материја у виду надземних и подземних органа. Знатан део ових органских материја остаје у земљишту. Како пак велике количине воде у земљишту онемогућавају ваздуху и топлоти да улазе у земљиште, то велики део органских материја остаје у нераспаднутом стању, услед чега се влажност земљишта још више повећава. Поред овога претерано влажна земљишта оскудевају и у кречу, пошто се овај под утицајем воде врло лако испира у дубље слојеве земљишта. Самим тим распадање органских материја остаје у нераспаднутом стању, услед чега се влажност земљишта још више повећава. Поред овога претерано влажна земљишта оскудевају и у кречу, пошто се овај под утицајем воде врло лако испира у дубље слојеве земљишта. Самим тим распадање органских материја још више је отежано, те је сасвим разумљиво, што су влажна земљишта испод ливада богата у нераспаднутим органским материјама. Велике количине воде и органских материја с једне стране и недостатак креча с друге стране чине оваква земљишта киселим, те се и ливаде, које се налазе на оваквим земљиштима називају киселим ливадама. Према овоме под киселим ливадама сматрају се све оне ливаде које се налазе на земљиштима претерано влажним, богатим у органским материјама у мање више нераспаднутом стању и оскудним у кречу.

Распознавање киселих ливада врло је лако и просто помоћу појединих биљака, које расту на киселим ливадама. Те биљке називају се у науци биљни показивачи (индикатори). Од ових биљака најчешће се сусрећу на киселим ливадама: Мали кисељак — киселица — Rumex accetosella, велики кисељак — Rumex accetosa, пољска хризантема — Chrisanthemum segetum, сита — Junchus, затим многобројни представници из фамилија: Careха — оштрица и Ranunculaceа — љутића и др. Поред овога карактеристично је за киселе ли-

ваде још и то, што на њима не расту траве из фамилија детелина и боље траве из фам. граминеја.

Из до сада изложеног видели смо шта су то киселе ливаде и какве су њихове особине. Сада ћемо изнети како се оне поправљају.

Поправљање киселих ливада састоји се у томе да се омогући што брже распадање органских материја и неутралисање киселости земљишта. И једно и друго постиже се углавном одстрањивањем сувишних количина воде и ђубрењем кречом. Одстрањивање сувишних количина воде постиже се одводњавањем. Одводњавање као мера за поправљање киселих ливада долази у обзир само тамо, где је подводност земљишта претерано велика, док ђубрење кречом примењује се и тамо где није потребно одводњавање, т.ј. на мање влажним земљиштима, али је влажност ипак толика, да омета правилно развиће корисним травама.

Одводњавање као мера за поправљање ливада доста је компликован — сложен — посао и захтева за извођење знатне издатке, нарочито ако су у питању за одводњавање велике количине воде и ако терен нема природног пада. Ипак ми ћемо овде укратко нешто рећи о одводњивању ливада, наиме напоменућемо, да је често пута уз ђубрење кречом довољно, да се преко ливада повуку један или више канала (према потреби) који ће хватати сувишну воду и одводити је у какав излив. Ове канале треба копати у јесен и то низ под терена, тако да би сувишна вода што лакше и брже отицала.

Сасвим је друга ствар с ђубрењем кречом. Овај је посао много лакши и приступачнији пољопривреднику — практичару и не захтева тако велике издатке. Стога овај посао може сваки пољопривредник да изводи. Утицај креча на поправљање киселих ливада састоји се у томе, што креч неутралише органске киселине, којима подводна земљишта обилују, изазива брже и јаче разлагање органских материја, побољшава физичке особине земљишта, а тиме и топлотне и регулише влажност земљишта. Све ово пак утиче на изчезавање киселих и др. штетних трава и појаву корисних тра-

ва из фамилије: граминеја и легуминоза, а нарочито ових последњих.

Поправљање киселих ливада кречом изводи се тако што се креч уноси у земљиште. Дакле, врши се ђубрење земљишта и кречом. За ову сврху треба да је креч у што ситнијем стању. Најчешће се за ђубрење ливада употребљава печени креч, али могу и друге врсте креча. Да би се печени креч што боље иситнио, треба га оставити под какав трем, да се под утицајем ваздушне влаге, коју врло лако упија распадне у прах, а затим га растурити. Ђубрење ливада кречом треба вршити обавезно ујесен. За површину једног хектара довољно је, ако се сваке треће до пете године растури од 500—800 кгр. креча.

Само ђубрење ливада кречом изводи се тако што се овај најпре равномерно растури по површини ливаде, а затим добро задрља да би се што боље измешао са земљом.

Уместо креча врло корисно може послужити за поправљање киселих ливада пепео од дрва. Пепео садржи доста креча, али још и калијума и фосфорне киселине и др. минералних материја, те се пепелом врши уношење и др. хранљивих састојака, што је од велике важности за повећавање приноса ливада. Пепео се растура на исти начин као и креч. За хектар је довољно ако се сваке 3—5 год ине растури од 800—1000 кгр. пепела.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић**

Јесења садња воћака

Воћке се могу садити на стално место за све време када су у мировању, када не расту, а то је од новембра када почиње да отпада лист па све до краја марта месеца док не почну да листају. Али најбоље је да се воћке саде што раније у јесен или рано у пролећу. Преко зиме, када су јаки мразеви, воћке не треба садити, јер лако измрзну жиле. Ако садимо воћке доцкан у пролеће када су пупови кренули, а киша слабо пада, онда је проценат примања врло слаб.

Јесења садња воћака је нарочито за препоруку тамо где је пролеће и лето сушно. Пролетња садња воћака је за препоруку само тамо где су преко зиме јаки мразеви, чешће зимске пролетње кише као и на земљиштима која су преко зиме под водом. Јесења садња је боља из следећих разлога: 1) Земља припремљена за јесењу салњу упије у јесен и преко зиме много воде, воћка преко лета не оскудева толико у влази, наравно ако се та влага пажљиво сачува у земљи. 2) Воћка лакше преболи за време мировања оне ране које стварамо на жилама орезивањем при сађењу. Те ране, ако је јесен дуже топла, зарасту још у јесен, па се створе понекад и ситне жилице, којима воћка узима воду и хранљиве материје из земље, те воћка у пролеће чим настану топли дани одмах крене.

Ако садимо воћке доцкан у пролећу, када су кренули сокови и када су почели листати пупови, ране које се праве на жилама не могу брзо да зарасту нити се могу створити жилице а пупови од резервене хране и повољне топлоте се развијају, стварају лишће и леторасте. Лишће почиње да испушта воду и да троши храну, а из земље нема ко да ту воду и храну надокнади и воћка почиње да кржља, а ако наступи суша може и угинути.

Ми често пута видимо да воћка посађена доцкан у пролеће после неколико дана почиње да листа; израсту чак и леторасти, а након 2—3 недеље цела се суши. То долази отуда што воћка још нема жилица помоћу којих би надокнадила изгубљену воду преко лишћа.

При сађењу водити рачуна да жиле држе свој природни правац и да се воћка не посади дубље него што је била у растилу, јер ако се посади дубље слабо рађа. После сађења око воћке се направи хумка да би се жиле сачувале од јаких зимских мразева.

Ако садимо воће тамо где може лако да дође зец, морамо их одмах по сађењу заштитити. Заштита воћака од зеца може се обавити на неколико начина. За ту сврху се препоручују разна сретства за премазивање коре воћака, као што је креч са иловачом и балегом, усмрдела крв помешана са глином и кречом,

свињска маст са кречом, креч помешан са карбокримпом, а све то није сигурно, јер преко зиме када наступе хладне ноћи, смрад нестане а средства којима смо премазивали отпадну. Најбоља заштита младих воћака од зеца изводи се помоћу рукавца од жичане мреже који се ставља око стабла. У пролеће се тај рукавац скида и чува на сувом месту а у јесен опет метне. Овако радимо све док дебло воћака не одебља и кора очврсне. Други начин заштите састоји се у томе што се дебло воћака увије кукурузним стабљикама или сламеним гуњвама. У пролеће ова заштита се скида, а дебло воћака кречи кречним млеком. То кречење има за циљ да заштити воћку од јаких сунчаних припека и позних пролетњих мразева.

Ing. Јордан Димитријевић

Нега вина после завршеног бурног врења

По завршетку бурног врења шире при справљању белог вина или кљука при справљању црног вина, може се рећи да је од шире постало вино. Врење нагло ослаби. Топлота настала у шири и кљуку за време врења опада. Развијање угљендиоксида своди се на најмању меру, што се примети по томе, што се у врељњачама не чује више карактеристично клокотање а ако се ухо прислони на бачву-буре не чује се шуштање. Ово још не значи да је бурно врење завршено, већ може да је исто и прекинуто, што се можемо уверити и по укусу. У том случају треба настати да се пронађу и отклоне узроци, због којих је врење престало. Сматра се да у новом вину после завршеног бурног врења не сме да остане више од 40 грама шећера у литру, што се може приближно и по укусу оценити. У том случају Екслов широмер је обично на нули а Солеронов показује 1000.

Код белог вина после завршеног бурног врења изврши се доливање буради. Док се угљендиоксид развијао у јачој мери, спречавао је дејство ваздуха на површину вина и штитио га од кварења. Чим се ства-

рање угљендиоксида сведе на најмању меру, под утицајем ваздуха на површини вина развије се вински цвет и сирћетне бактерије, које могу да изазову штетне промене код вина и да га укваре. То се спречава допуњавањем — доливањем буради, после бурног врења. Са доливањем се не сме одоцнити. Доливање се обавља по могућству са вином истог или сличног квалитета.

Ако нема чим да се долије може се празан простор засумпорисати спаљивањем сумпорних пантљика на азбесту. У случају да се са доливањем нешто одоцнило и на површини вина се појавио вински цвет, пре доливања извршити сумпорисање празног простора спаљивањем сумпорних пантљика на азбесту. За сумпорисање најбоље је употребити сумпорал у облику мале пећи у којој сагоревају пантљике а сумпордиоксид одлази кроз димњак пећи у буре. После тога буре се долива све док вино са винским цветом не почне да прелива. Исти се пажљиво покупи и буре споља избрише крпом.

При справљању црног вина ако је врење вршено са уздигнутом комином, површински слој комине је обично укварен, те га треба одбацити, пре него што комина потоне на дно. Чим је завршено бурно врење може се вино отакати са комине. Ако је главно врење ишло нормално и завршило се за десетак дана, вино се може оставити још 5—6 дана на комини. Ако је бурно врење трајало дуже, отакање се врши чим је исто завршено. Ове године у нашим крајевима црно грожђе је већином слабијег квалитета услед града, пламењаче и киша за време бербе, те ће и црно вино бити лошије. Стога би требало вршити отакање вина са комине чим је бурно врење завршено Ако исто није довршено за 10—15 дана може се извршити отакање у то време, па да се врење после доврши. Код нас се често греши и пушта се да вино дуго лежи на комини, те постане опоро. Раније је било раширено мишљење да танин штити вино од болести. Међутим се показало да исти нема то заштитно дејство које му се приписује и да ради тога не треба остављати вино дуго на комини да не буде опоро. За време отакања црног вина са комине не могу се поставити

нека правила, већ у вештини подрумара лежи да оцени најпогоднији моменат за то. Боље је нешто раније него доцније.

Добро је да се вино отаче у додиру са ваздухом. Међутим како је грожђе било натруло, вино може да буде подложно мрком прелому. Наточи се чаша вина и остави на ваздуху. Ако се за 24 часа не промени боја вино се може претакати на ваздуху. Ако се боја промени и пређе у мрку-чоколадну исто се мора претакати у што мањем додиру са ваздухом или у засумпорисану бурад.

Напуњену бурад било са белим или црним вином, не треба чврсто затворити врањем. На отвор ставити врањ и то дебљим крајем, тако да угљендиоксид који се и даље полако развија може излазити из бурета. Још боље је поставити и даље врелњаче или сифоне за врење. Има и нарочитих врањева за тихо довирање вина. То су, по спољњем изгледу, обични врањеви. Исти имају кроз средину отвор, који иде од тањег краја ка дебљем за $^2/_3$ његове дужине. Ту се отвор грана на два дела и излази на 2 супротне стране у виду слова Т. На тим отворима са стране навучен је прстен од еластичне гуме, који служи за испуштање угљендиоксида из бурета и за спречавање уласка ваздуха у буре.

Доливање се врши и даље сваких 7 дана до првог претакања.

Ing. **Вукашин Тоскић**

Да ли су раствор плавог камена и бордовска чорба исте вредности?

Уредништво „Тежака" добило је од Г. Андрије Кренајса виноградара из Сремских Карловаца следеће питање: „Да ли плави камен без креча има исту вредност као са кречом? Намеравам у пролеће после резидбе да прскам (шприцам) чокоће са плавим каменом. После јаке пламењаче прскао сам у пролеће чокоће раствором плавог камена без креча. Једном сам прскао (шприцао) одмах после резања виноград са раствором плавог камена против гусенице, која је харала пупољке (пупак) и имао сам успеха".

Плави камен се употребљава у виноградарству за сузбијање пламењаче од пре 60 година. То сузбијање пламењаче не састоји се у лечењу зараженог чокота већ у спречавању ширења заразе. Зараза се шири преко зеленог лишћа,

грожђа а ређе преко зелених ластара. Да би се то спречило лишће и грожђе треба по могућству да се обложи танким слојем плавог камена, што се постиже прскањем. Кад ветар донесе на такав лист клицу од пламењаче (конидије и зооспоре) да би исте клијале, поред повољне топлоте потребна је капља воде од росе или кише. Вода пак раствара на лишћу плави камен, који садржи бакар. На тај начин створи се отровни раствор који уништи клице (зооспоре) од пламењаче. На тај начин зараживање лишћа је спречено.

У почетку када се увидело дејство плавог камена против пламењаче, исти се употребљавао за прскање винограда у облику чистог раствора у води. Како је плави камен једна кисела материја, показало се да, ако се од истог употреби јачи раствор од $^1/_2$ процента сагори лишће. Ако се пак узме слабији раствор, исти није довољно јак за сузбијање пламењаче. Ово у толико пре што киша врло лако спира талог плавог камена са лишћа, јер се исти брзо раствара у води. Да би се могла повећати јачина раствора плавог камена, за сузбијање пламењаче а да би се спречило сагоревање лишћа, потребно је уништити његову киселу реакцију односно, како се то у хемији каже, извршити неутрализацију. За ту сврху употребљен је креч и камена сода. У првом случају се добије бордовска а у другом бургундска чорба. Како је креч јевтинији и приступачнији виноградару, то је исти у много већој употреби него сода.

На основу изложеног је јасно, да је бакар односно плави камен она материја која уништава клице од пламењаче. Додавање креча има за задатак да омогући повећање јачине —концентрације раствора плавог камена и да га прераде у такав облик, који ће се дуже задржавати на лишћу, него чист раствор плавог камена. Из овог пак излази да се дејство плавог камена у сузбијању пламењаче повећава додатком креча, односно плави камен без додатка креча има мању вредност.

Све изложено односи се на сузбијање пламењаче на зеленим деловима винове лозе (лишће, грожђе, ластари) а то је и једини начин сузбијања. Прскање винограда, који је у претходној години био јако заражен пламењачом у пролеће одмах после резидбе, свакако је у циљу да се спречи ширење пламењаче је безцињно. Пламењача не презимљује на стаблу (глава, крља) чокота, нити на пупољцима — окцима зрелих ластара, те да би се прскањем раствором плавог камена, по резидби уништила. Иста презимљује у опалом лишћу које је било заражено, и по опадању затрпано колико било земљом. Презимљавање се врши у облику нарочите зимске клице (јајета) — зимске споре. У пролеће када лист огрезне 3—4 дана у води од кише, када се топлота попне на 11 и више степени по целзијусу, те зимске клице—споре клијају и стварају друге клице (макроконидије), које падну на зелен

лист у капљу воде, клијају и дају клице—зооспоре, које продиру у зелени лист и врше заразу, ако није извршено благовремено прскање.

О прскању чокота одмах по резидби у пролеће ради сузбијања гусеница, које уништавају — једу пупољке — окца, тешко је рећи нешто одређеног. Вероватно да се ради о гусеницама једне врсте лептира, чије је научно име Boarmia gemmaria Bhm, која рано у пролеће може да нанесе велике штете у винограду ждерући пупољке на ластарима.

Сузбијање те или неке друге гусенице која би дошла у питање, као штеточина на виновој лози, не врши се раствором плавог камена. За то су потребна друга средства, арсенови препарати или што друго. Успеху у сузбијању гусеница у овом случају, вероватно да је допринело нешто друго а не прскање плавим каменом.

Ing. **Вукашин Тоскић**
доцент универзитета

Може ли се пшеница сејана на кућице прашити прашачем*

При увођењу нових начина рада, као и при примени нових средстава у производњи као: вештачких ђубрива, средстава за сузбијање болести и штеточина итд., још пре почетка рада, поставља се питање рентабилитета, тј. хоће ли се све то исплатити или не. Да расмотримо како стоји са прашењем пшенице сејане на кућице.

За прашење 1 хек. посејане пшенице на кућице, које се врши прве половине месеца априла, потребно је око 20 радника — дечака или девојчица од 12—15 год. Њихова је садања надница била 4 дин. и домаћинова храна. То је издатак од око 100 дин. по хек. Урачунато са радном снагом која је потребна око сејања на кућице (запрега за дрљачу и сејалицу и људска радна снага), све скупа изнело би око 200 дин. по хек. Одузета вредност за мањи утрошак семена око 100 дин., по хек., рад би остао скупљи за око 100 дин. по хек. Ако се принос на добрим земљама и са употребом квалитетног семена, код сејања пшенице на кућице скоро дуплира, онда је ствар јасна како стојимо са рентабилитетом код овог измењеног и новог начина рада.

Доуго се једно питање још поставља: хоће ли инокосни и они са средњом величином имања, моћи добавити надничаре онда када сејање на кућице буде примљено од свих пољопривредника, радна снага поскупи, а посао се мора тачно у одређено време да сврши, а то је време као што рекосмо одмах иза Благовести чим се земља довољно од влаге процеди, па траје свега око 15 дана. У овом случају употреба

* Уместо одговора на питање Животе Тодоровића из Ропочева.

прашача намеће се као неминовна. То је био узрок да се прашач примени и код кукуруза, шећерне репе итд.

Размак кућица за пшеницу какав је сада квадрат 30 на 30 см., не дозвољава да стока (коњи или волови) пролазе кроз редове — узак је, па макар се употребила и ситна раса стоке. У овом случају, једино би поседници великих имања мог..и да примене лаке моторне прашаче са којима би уздуж и попреко прашили велике парцеле. А незгода је још и та што не смемо да смањимо број зрна како је то савршено установио г. Коста Поповић, јер би у противном уверени смо, отишло на штету приноса. Остаје једино да број кућица у 1 кв. м. остане исти (са истим бројем зрна у кућици, а да се само њихово растојање преиначи те да би коњ или во који вуче прашач могао да пролази, а то би растојање било 40 см. ред од реда, а за 20 см. кућица од кућице у реду. У томе би се смислу садања сејалица „Сатори" код Браће Еберхарта на Улму у Немачкој, имала да преправи. Плуг прашач био би само са једним раоником (мотичицом) ширине око 28 см. (јер бустови лево и десно заузимају по 6—12 см.) и који би се подесио да пшеничне биљке лево и десно по мало земљом загрне. Онај што води волове или коња, и онај што позади држи прашач, треба да подешавају у ходу да газе поред или баш — кад је суша — и на саме бустове, што би замењивало ваљак с пролећа који повраћа мразом подигнуте биљке. Иза прашача прешли би радници са мотичицама да докусурају непрокопану површину између кућица и ишчупају по који заостали коров.

Као што се из предњег излагања види, при увођењу новог начина сејања пшенице на кућице могуће је употреба и прашача јер се трошак за радну снагу исплаћује повећаним приносом. Раније постављени рачун важио је кад се пшеница окопава ручном радном снагом, а сточном у толико пре, и рад је бржи.

На крају расмотримо и то: јели код сејања пшенице на кућице могућа употреба жетелице јер неке пољопривреднике и ово интересује.

Па баш је жетелица таква справа која за брз и чист рад захтева усправне и од грахорице и корова неумрљене стрнине. Ретки усев гајењем на кућице и копањем ојача (стабљике одебљају) толико да мање полеже, а већ уродица и коров су искључени. Жетелица је овде дакле добро дошла.

Мих. П. Видановић

ВРСТАЧНЕ СЕЈАЛИЦЕ

за жито, купујте - поручујте код Српског пољопривредног друштва Београд. цене на захтев.

Једно врло поучно предавање о биљним штеточинама

Управа Врњачке пољопривредне подружине, користећи бављење у Врњцима, г. Dr. Михала Градојевића, професора Пољопривредно-шумарског факултета Београдског универзитета и члана Управе Српског пољопривредног друштва у Београду, иначе нашег познатог стручњака и практичара у сузбијању штеточина културних биљака, умолила га је, те је 12 септембра ове године, у дому Ново - Селске Задруге за пољопривредни кредит, члановима: поменуте Задруге, тамошње Пољопривредне књижице и читаонице и наше Подружине одржао једно веома успело предавање о познавању и сузбијању инсеката штетних за пољопривредне културе.

Г. Dr. Градојевић, по овом питању говорио је пуна 3 часа а слушало га је око 100 најугледнијих домаћина — правих пољопривредника, на челу са вођом Пољоприв. књижнице и читаонице г-ђом Љубицом Манчићком, учитељицом. Иако је предавање трајало оволико дуго, предавач је својим поучним, интересантним и методичким излагањем чињеница, умео слушаоце да одржи у великој пажњи за све време предавања, јер је време за присутне неосетно пролазило. За цело време-предавања били су присутни још и месни учитељи г. г. Пе троније Јовановић и Гргур Паштровић, а из Врњаца су ради тога дошли г. г. Милан Стојановић, Новица Брашић, Јосиф Павелка, Dr. Милован Петковић, Мијушко Петровић, Првослав Недић и др.

После лепе поздравне речи упућене присутним слушаоцима, што је одмах још у почетку направило пријатан утисак. Dr. Градојевић је прешао на главна питања из свога предавања:

Прво је говорио *о инсектима уопште:* о начину њиховог брзог размножавања, број врста, органи и чула код инсеката, њихов друштвени живот. Навео је потом све корисне инсекте и у чему се та корист од њих састоји и због које треба потпомагати њихово размножавање, задржавајући се најдуже на пчели.

Прешао је затим на *инсектске калamитете:* штитасту ваш Сан-жозе ваш, губара, жутотрбу, литијаша, јабучног црва, грожђаног мољца, јабучног мољца, скакавце, поткорњаке, гундеље и др.

Потом је прешао *на излагање борбе против штетних инсеката.* Прво је навео механички, затим хемиски, потом биолошки и најзад серумски начин борбе, задржавајући се и објашњавајући до детаља све те начине у пракси.

Предавач се нарочито детаљније задржао на инсекту *жутотрби* и *глоговцу* како се распознају, начин живота и најзад препоручујући скидање и уништавање гусеничних гнезда преко зиме. Донео је неколико гранчица са гнездима те показао: како се лако могу запазити, ради уништавања.

Тако исто подуже се задржао говорећи о *поткорњацима,* описујући мали шљивов и велики јабучни поткорњак, пока-

зујући слушаоцима донете делове — облице воћке нападнуте овом штеточином. Навео је да против поткорњака нема лека, већ је препоручио, да се нападнуте воћке крче и делови са поткорњацима спаљују, а не да се онако неољуштени (са кором) употребљавају за које при ограђивању воћњака и окућница — дворишта.

Г. Dr. Градојевић, поред гранчица са гусеничним гнездима и облицама воћака зараженим са поткорњаком, донео је са собом и показао слушаоцима читаву збирку у Врњцима ухваћених корисних и штетних инсеката, објашњавајући том приликом њихов начин живота и све штете које појединим културама причињавају.

Предавач није пропустио ову прилику а да присутнима не скрене пажњу на свеколику штету од *собних мува* и *мува пецкара*, које се преко лета по селима много размножавају и просто тиранишу и људе и стоку. Навео је да су нехигијенске прилике у сеоским домовима, сточним стајама и дворштима најповољнији услови за фабрикацију мува, од којих после и разне болештине произлазе. Муве полажу своје упљувке (јаја) у људске измете, у стајско ђубре, у отпатке хране, коре лубенице, диње и т. д. Врло су ретка на селу дворишта чиста и уређена. Исто тако ретко који домаћин да има нужник. Ђубришта су откривена, те су за муве нечиста сеоска дворишту права благодет. Собна мува је опасни преносилац многих болести: тифуса, туберкулозе, колере, срдобоље, пролива, шарлаха и других болести. Мува пецкара, која нарочито напада стоку, али не штеди ни човека, исто тако преноси заразне болести. Муве слећу на испљувке болесних људи, на измете њихове, а одатле са загађеним ножицама слете на сир, на хлеб, млеко и друге животне намирнице, које када се поједу, проузрокују болести и т. д.

Отуда предавач саветује сваког домаћина, првенствено ради себе и своје чељади, а затим и ради општег интереса, да води што више рачуна о чистоћи свога дома, сточних стаја и дворишта, то ће и бројност мува а следствено томе и опасности од њих бити много мања. Како ће се то постићи (чистота) предавач је и о томе говорио дајући потребна упутства . . .

Сава М. Ратковић.

Сточарска изложба у Сопоту

Заузимањем Управе Космајске пољопривредне подружине у Сопоту, која је не само једна од најмногобројнијих, по члановима, већ и једна од најагилнијих подружина С. п. д. приређена је, на дан 19. септембра ове године лепа и успела изложба свих врста домаће стоке, те пчеларских производа и и женских радова.

Поред сопствених средстава, којима је подружина располагала, извођење подружинске изложбе потпомогли су, знатним сумама: Српско пољопривредно друштво, Кр. Банска управа дунавске бановине, Пољопривр. одбор ср. Космајског, Министарство пољопривреде, Народна скупштина, Сенат и Трговачка (београдска) комора.

Сл. 34. — Један део изложених грла

Подружина је и раније приредила две овакве изложбе, али је ово једна од најбољих, како по броју изложених грла, тако и по њиховом квалитету. Ако се узме у обзир да је овај срез, који је и иначе територијално мали, недавно још и дељен, оснивањем новог среза у Младеновцу, ипак ће ниже цифре показати да је успех ипак био врло леп јер је изложено: 204 грла говеди; 28 грла коња; 139 грла свиња; 161 грло оваца; 67 стабала живине, те 11 пчеларских производа, што укупно чини 610 грла (стабала) са 348 излагача, који су скоро сви и чланови подружине.

Оцењивачки судови су доделили 24 прве награде, 56 других, те 99 трећих, што укупно чини 179 награда, чија се вредност пење на близу 40.000.— динара. Оцењивање су вршили стручњаци Банске управе, Министарства пољопривреде и Српског пољопривредног друштва г.г. Лукић, Ћирић, Крстић, Др. Николић, Валента, Милинковић, Симић Петровић, Срећковић и др. потпуно непристрасно, стручно и објективно, а доказ је што није било никаквих жалби на рад оцењивачких судова, док су такве жалбе иначе скоро редовна појава.

По завршеном раду оцењивачких судова, изложбу је отворио пригодним говором претседник приређивачког од-

бора г Веља Милијановић народни посланик за срез космајски. Затим је говорио изасланик Мин. пољопривреде г Др. Николић, па је секретар подружине г Рад. Томић прочитао додељење награде.— Црквени обред отварања изложбе извршио ја месни свештеник г Стаменковић, у присуству великог броја гостију и излагача.

Заслужује да буде поменут један вредан члан подружине и друштва Милорад Павић из Рогаче, који је изложио највећи број грла, али је и добио скоро 10% од свих награда, а он је, изложеним објектима то стварно и заслужио. Нека он послужи као пример и осталим вредним Космајцима на будућим изложбама.

Заслуга за овако лепо приређену изложбу и за прикупљена средства припада целој подружинској управи, на челу челу са њеним вредним претседником г Синђелићем, затим г. г. Михајловићу, пољопривр. референту, Станисављевићу, ср. начелнику, а највише вредном управнику расадника Радојку Томићу и претседнику изложеног одбора Вељи Милијановићу, јер су ова двојица заиста највише допринели не само за одзив и успех самих излагача, већ и за прикупљање материјалних средстава, без којих се ни једна изложба не може успешно приредити.

А. В. Петровић

Пољопривредна изложба у Свилајнцу

Подружина Српског пољопривредног друштва за срез ресавски у Свилајнцу, у дане 26. и 27 септембра приредила је изложбу: житарица, воћа и грожђа, баштенских производа, пчеларства и домаћих женских рукотворина, разнога ткива, веза и плетива. Изложба је била смештена у дивној сали, „Дома Краља Александра I. Стеван Синђелић", која је смишљено декорисана разним историјским сликама, украшеним нашим државним тробојкама.

Отварање изложбе, извршено је на свечан начин. Изложбу је отворио претседник подружине Живота Матић, представивши изасланика Српског пољопривредног друштва, Вићу Матића, изасланицу Друштва Југословенска народна радиност, г-ђу ing. Булку Јосифовић, главну секретарицу овога друштва.

По извршеном чинодејству на овој изложби, одржао је пригодан говор, стари познати ветеран прота Бога Петровић, позивајући пољопривреднике да пажљиво раде и Богу се моле. За овим је изасланик српског пољопривредног друштва, испоручио присутнима поздраве од Друштва и заблагодарио председнику и секретару подружине Жујовићу, на истинском заузимању и раду око приређивања ове изложбе. Одао

је признање вредним учитељима, који су у овоме крају познати као апостоли пољопривреде и домаће радиности. Похвалио је своје старе познанике Ресавце, што су се потрудили те произвели ове дивне производе, са својих плодних зе-

Сл. 35. — Израђевине домаћих рукотворина

маља и изложили их, да се такмичењем покажу, који је од кога бољи, да узму семе од најбољих плодова један од другога и унапреде своје производе за светска тржишта и до-

Сл. 36. — Део изложбе грожђа и воћа

бију за њих више новаца. Нагласио је да у Ресави има доста школованих пољопривредника, који на својим имањима раде, те се од њих могу поучити и сви остали пољопривредници. Позвао је омладину мушку и женску, да као нова

снага слушајући искуства својих старијих обнови и унапреди пољопривреду и домаћу радиност, за своју корист и бољи живот на селу.

Излагачице и излагаче народне радиности, нарочито је истакао као раденике на подизању и унапређењу наших домова, да тиме постану економски независни и отклоне кризу.

Пошто је изложба отворена, посетиоци из Свилајнца и околине разгледали су све предмете са задовољством и дивљењем. Нарочито се погледи задржавали на кукурузима и „жути" зубан и од кога је семе послало српско пољопривредно друштво. Исто тако са пажњом је посматрано разно воће и грожђе и стара вина и ракије. Ручни радови изазивали су нарочиту пажњу и женски свет се распитивао о изради њиховој желећи да га прихвате и оне домаћице, које их до сад нису израђивале.

У току два дана, изложбу је посетило до 7000 лица из Свилајнца и околине.

Излагача је било: из воћарства и виноградарства 115, из ратарства и градинарства 327 из пчеларства 12 из ручних радова 78.

Награђени су:

За разно воће I наградом Сава Вићентијевић из Грабовца. II наградом награђени су 8 а III наградом 11 излагача.

За виноградарство I. наградом Драгомир Рајковић из Црквенца, II. наградом награђени су 6. а III. наградом 10 излагача.

За ратарство и градинарство I. наградом Јован Јовановић из Кушиљева, Милан Царићевић из Војске, Живота Милисављевић из Црквенца, Милосав Станковић из Дубнице и Милутин Вучковић из Црквенца. II. наградом, награђени су 8. а III наградом 10 излагача.

За пчеларство I. наградом Драгослав Новаковић учитељ из Дубља, II- наградом су 3 а III- 3 излагача.

Похвалницама су награђени:

За воћарство Дара Павловић, Милосав Петровић и Милева Стевановић из Свилајнца.

За ратарство и градинарство срески расадник среза ресавског.

За пчеларство Душан Марковић из Свилајнца, Мијо Дугоњић, учитељ из Суботице, Никола Вучковић и Драгослав Новаковић, итд.

Све ове награде додељене су из помоћи Српског пољопривредиог друштва, у справама и алатима, у вредности 3.000 динара.

Друштво Југословенска народна радиност из Београда, по своме изасланику г-ђи ing. Булки Јосифовић, на дан изложбе наградило је за изложене рукотворине и то:

Миљу Антонијевић из Суботице 1 преслицом
Љубицу Максимовић из Свилајнца 1 ћерђевом
Миљу Митић из Дубља 1 ћерђевом

Основну школу из Дубља једном преслицом
„ „ „ Суботице „ „
„ „ „ Бобове „ „

Јанка Николића економа из Бобове 1 воћарским ножем
Драгомира Јевтића „ „ Луковице 1 „ „
Светозара Ранковића „ „ Цроквенца 1 „ „
Јована Јовановића „ „ Дубља 1 „ „

Из помоћи Министарства трговине и индустрије у 2000 дин. у новцу, за изложене ручне радове издате су 33 награде. Прву награду добиле су: Перса Ж. Матић из Свилајнца, Вида Тоскић из Свилајнца и Надежда Јевтић из Луковице. Осталих 30 награда II и III излагача.

Вића П. Матић

Пољопривредна изложба у Ваљеву

Пољопривредна подружина у Ваљеву у заједници са Пчеларском задругом и Колом јахача „Кнез Михаило", уз материјалну помоћ Краљевске банске управе Дринске бановине, Српског пољопривредног друштва у Београду, Градског поглаварства у Ваљеву и Извозничког удружења у Ваљеву, приредила је пољопривредну изложбу. Изложба је отворена 10 октобра и трајала је три дана.

Пре отварања изложбе претседник Подружине и приређивачког одбора г. инж. Властимир Ђорђевић, професор средње пољопривредне школе поздравио је присутне и захвалио се у име приређивачког одбора установама које су материјално помогле да се изложба одржи.

Изасланик г. Бана Дринске бановине, г. Јован Илић, срески начелник, отворио је изложбу. Отварању изложбе били су присутни: г. Др. Младен Јосифовић, професор Универзитета, генерал г. Вуковић, Претседник градске општине г. Ломић, професори Пољопривредне школе, срески пољопривредни референт и већи број грађана и пољопривредника.

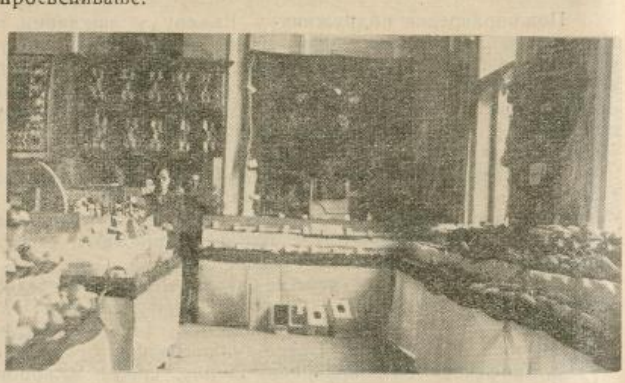
Г. Др. Јосифовић при отварању изложбе одржао је подужи и леп говор у коме је нарочито нагласио потребу удруживања пољопривредника у пољопривредне подружине и друге своје организације у циљу лакшег савлађивања мно-

гобројних тешкоћа на које пољопривредници наилазе у своме животу и раду. Г. Јосифовић даље је у своме говору рекао да су Ваљевци први устали у борбу противу непријатеља за народно ослобођење и уједињење па верује, да ће тако исто

Сл. 37. — Са пољ. изложбе у Ваљеву

бити међу првима и у раду за своје економско подизање и просвећивање.

Сл. 38. — Са пољ. изложбе у Ваљеву

После тога настало је разгледање изложбе. Изложбени предмети смештени су у просторијама Среског начелства, а стока на сточној пијаци.

По предлогу г. Др. Јосифовића сви награђени предмети воћа, жита и семена поређани су по врстама у један ред, по стелажама, тако да су награђени предмети били издвојени од ненаграђених. Поред сваког награђеног предмета намештена је етикета на којој је написана врста награде, име излагача и одакле је.

Ово би требало на изложбама ове врсте увек чинити, јер је потребно истаћи имена пољопривредника, чији су производи награђени, због такмичарских циљева и због тога, да се зна одакле би пољопривредници могли набавити добре виоке воћака, семе и друго ради умножавања награђених производа.

Сл. 39. — Ручни радови на пољ. изложби у Ваљеву

Пољопривредници у околини Ваљева боре се са многим тешкоћама економске природе, нарочито откако је успевање шљиве поремећено, раније појавом штитасте ваши, а сада пламењачом и другим болестима. Али они то додуше полако али сигурно савлађују. Овогодишња пољопривредна изложба показала је, да ваљевски сељак улази у ред напредних и способних пољопривредника. Овогодишње неповољне временске прилике нису омеле пољопривреднике овога краја да се на изложби појаве са одличним примерцима воћа и жита, са прерађевинама предивних биљака, са пчеларским производима. Ваљевке су испуниле једно одељење са дивним ручним радовима. Нарочито су пали у очи лепи ћилими, који су окитили зидове изложбених просторија. Ова изложба нам је показала да и говедарство овога краја врло добро напредује. Запажен је приличан број врло лепих грла: крава, бикова и јунади: сименталске и колубарске расе и њихових мелеза.

Ова изложба употпуњена је још и са хигијенском изложбом, коју је приредила управа Дома народног здравља у Ваљеву. У ходнику испред изложбених просторија извешан је и намештен велики број слика и модела који су приказивали како се туберкулоза преноси, изглед од туберкулозних и венеричних болести оболелих лица. На сликама и моделима приказан је и упоређен живот пијаница и трезвених људи.

Сл. 40. Са пољ. изложбе у Ваљеву

У овом хигијенском делу изложбе нарочито су се пољопривредници дуго задржавали разгледајући све врло детаљно.

На изложби је подељено 50 првих, 70 других, преко стотину трећих награда и тридесет диплома.

За изложбу је владало велико интересовање, коју је, у току три дана, посетило око десет хиљада лица.

С. Јешић

Како се меси добар хлеб*)

Брашно се добија млевењем пшеничних зрна. Његови главни састојци јесу: скроб, лепак и беланчевина.

Од пшеничног брашна меси се свакодневни хлеб. За мешење хлеба потребно је од материјала: брашно, квасац, со и вода; а затим наћве или суд у коме ће се месети хлеб.

*) Као одговор на питање Јеремије Младеновића.

У раду се поступа овако: одмерена количина брашна се просеје у наћве. У мањем суду подмеси се квасац за хлеб.

Кисели квасац је обично прокисло тесто, које се чува од једнога печења хлеба до другога. Томе квасцу треба додати према количини брашна за један до два динара пивског квасца, зато да квасац има јачу снагу, да може тесто подизати. Квасац су мале квасне гљивице, које могу да живе, ако имају услова за живот. Услови су: влага, умерена топлота и храна. Под овим условима оне се брзо размножавају и расту.

Зато се квасац подмеси брашном и топлом водом, тако да се направи ређа маса. Суд са квасцем остави се на умерено топлом месту и покрије се. Квасне гљивице почну да се развијају, квасац почне врети као шира.

Квасне гљивице претварају скроб из брашна у шећер, а он се раствара у угљену киселину и алкохол. Угљена киселина тражи излаза из теста, али је лепак у брашну спречава, зато се стварају веће и мање шупљике у тесту, а услед тога маса се подиже и ми кажемо: *квасац расте*. Када је квасац довољно порастао, он се ставља у просејано брашно. Према количини брашна одмери се и количина млаке, воде, у коју се дода со и тесто се замеси.

Мешање се врши чистим рукама. Тесто мора добро да се уради. Не сме бити ни превише густо ни житко. Готово је када се не лепи ни за руке ни за наћве. Сад се покрије чистим чаршавом и остави се да мирује 1—2 часа. Шта бива за то време?

Квасне гљивице расту у тесту и претварају скроб и шећер, а он се раствара у угљену киселину и алкохол.

Угљена киселина тежи да изађе напоље, али је спречава лепак у унутрашњост теста, због тога се скупљају мехурићи, који тесто дижу. Када је тесто порасло још толико, колико је било, онда се хлеб размеси. Секу се комади теста према величини корпе или сачурице. Тесто се заокружи или се развлачи у виду векне, па се ставља у чисту крпу, којом је обложена корпа или сачурица. Том крпом се и покрије. Тако спремно стоји пола часа, на топлом месту, а затим се премаже водом и ставља у добро загрејану пећ. Ово се чини зато да под утицајем топлоте угљена киселина не изађе напоље. У противном кора пукне горе или по страни. Исто се то може догодити, ако је пећ прегрејана. Под утицајем топлоте кора постане румена. Скробна зрнца по површини претварају шећер у декстрин. Тај шећер даје кори хлеба сладак укус. Која служи за заштиту да у унутрашњости теста не дође до сочних промена. Од топлоте у пећи убијају се све гљивице, па зато престаје растварање шећера, али тесто у пећи донекле нарасте. Мехурићи угљене киселине се шире, а алкохол се претвара у пару и ствара нова мехуриће, док

најпосле не испари. Ако је пећ сувише топла, хлеб се окори с поља, а унутра остане непечен, сиров и гњетав. Колико треба да буде загрејана пећ, долази се искуством.

Добро печен хлеб није тежак. Од 750 крама брашна добије се килограм хлеба.

Наталија Ђуровић

Питања и одговори

Питање: Имам кобилу стару 3 и по године која сада тражи пастува. Како нисам сада вољан да је припуштам већ идућег пролећа а дознао сам од приватних да ако се кобила која тражи пастува не припусти одмах добиће ману у очима и друге мане. Да би се знао управљати и да би знао спречити код кобиле тражење пастува молим цењено уредништво да ми да објашњење и поуку шта треба давати овој мојој кобили па да више не тражи пастува сјесени већ чак на пролеће? Ово ради тога што се бојим да од тога недобије некуману јер не мислим да је сада припустам.

Стратије Младеновић
земљорадник из Слишана

Одговор: Ваша кобила тражи пастува, „распасла се". То сте приметили сигурно по томе, што је постала немирна, нервозна, ослушкује, слабо једе, вришти и често пушта беличасто-жућкасту слуз, „цеди се". Ради се дакле о полном жару.

До оплођења долази само онда, ако се женско грло за време полног жара — који траје код кобиле 2—3 дана, а најчешће 7—9 дана — припусти под пастува. Међутим, ако се кобила за време полног жара не припусти под пастува, онда она „прегори", али без штете по њу. Никаквих мана, нити у очима, нити ма где због тога неће бити. Дешава се додуше кадкад, ако се кобила први пут не „задовољи", да се полни жар код ње више не појављује. Но нормалнији је случај поновног појављивања полног жара и то након 3—4 недеље, а може и тек после 3—6 месеци, кад се у јајницима образује ново јаје. То бива и тада, ако је била припуштена, па није остала суждребна.

Уопште узевши, појављивање полног жара, његово трајање и враћање код кобила веома је нередовно и неправилно. Једно само стоји, а то је, да се кобила најлакше оплоди девети дан после ждребљења. Све остало зависи како од подневља, тако и од хране и индивидуалности грла. Док се на пример „распасаност" почиње појављивати обично у пролеће, у јужним крајевима бива то и с јесени. Исто тако јака, кон-

центрисана храна на појављивање полног жара много повољније утиче него волуминозна тј. кабаста.

Што се спречавања полног жара тиче, за то нема нарочитих средстава која би имала практичног значаја. Једино можете кобилу употребити мало више за рад, а истовремено смањити јој дневни оброк хране.

Понавља ли се полни жар често или пак траје дуже времена, што значи да кобила једнако тражи пастува а не остаје суждребна и ако се припусти, онда је посреди болест звана нимфоманија. Она се појављује као последица оболења унутрашних полних органа, најчешће јајника.

Надајмо се да тај случај код ваше кобиле не буде, већ да је узрок тражењу пастува с јесени поред обилне хране јужна клима. Можда ће се, полни жар код Ваше кобиле с пролећа опет појавити. Ако то не буде, онда пробајте њу често приводити код пастува односно у његову близину.

Ing. **Иван Пуцељ**

Питање: Имам једно теле, које се отелило пре 15 дана. Већ кад му је било 10 дана појавиле су се у почетку само по трбуху, доцније по целом телу неке красте. Оне по трбуху биле су у почетку мекане, а сада су се осушиле и одвајају се од коже. Красте су величине једног динара и двадинарке, некоје и нешта веће. Жлезде под кожом увеличане су, величина ораха и јајета. С времена на време теле престане да сише. Теле је сименталске расе; мајка му је врло добра млечна.

Радојица Мајсторовић,
члан Српског пољопривредног друштва
село Ропочево, срез Космајски

Одговор: По подацима судећи ради се у овом случају о једној упали коже, са отоком и запаљењем поткожних жлезда. Јер да је по среди нека од заразних болести рогате стоке сопственик би свакако у своме питању назначио, да су се слични знаци појавили и код остале рогате стоке у штали, првенствено на крави - мајци. И младост телета говори против постојања заразе.

У погледу лечења упутно би било, да се красте премажу сапуницом, коју оставити 24 сата на кожи па онда млаком водом опрати. Обзиром на хладно време, које сада влада — купање, односно прање вршити обазриво и то у топлој коњушници, да не би теле назебло и постојећу болест компликовало једном упалом плућа што би за младу животињу било убитачно.

Зато би препоручили, да се купање врши по партијама тј. првог дана глава, врат и предње ноге, другог дана труп и трећег дана задњи труп са задњим ногама.

После сваког прања теле добро осушити трљањем меким крпама и покрити лаким ћебетом.

Обратити нарочиту пажњу на чистоћу тела и чистоћу простирке. Простирку после сваког купања износити и на одвојеном месту спалити.

Поткожне жлезде отекле су услед упале коже. Са нестанком упале коже нестаће и оток жлезда.

Ф. М.

Извод из записника Управног одбора Српског пољопривредног друштва

42 седница (30-IX). По питању набавке болоњске куделе одлучено је да се циркуларом (преко Тежака) питају подружине, требају ли и колико ов г семена.

Усвојен је начелни предлог за набавку Еберхартових плугова за почетак идуће године и одлучено, да се траже цене и услови испоруке за 250 комада.

Одлучено је: да се Пољопривредној подружини у Параћину повећа помоћ у материјалу за изложбу са још 1.000— динара, тако да са раније одобреном сумом изнесе укупна помоћ 6.000— динара.

Да се Пољопривредној подружини у Сремским Карловцима изда помоћ у справама, алатима, семену и књигама у вредности од 2.000 динара за држање петнајестодневно течаја у Срем. Карловцима и тродневним течајевима у Срем. Каменици, Буковцу, Инђији и Чантавиру. Помоћ ова издаће се из раније одобрене јој помоћи за изложбу, коју одлаже за идућу годину.

Да се прими извештај г-ђе Наталије Ђуровићке о одржаном домаћичком течају у селу Команицама среза колубарског.

Да се умоли г-ђа Наталија Ђуровићка, да одржи петодневни курс за конзервисање воћа и поврћа при Нижој пољопривредној школи у Краљеву за време од 7—8 октомбра т. г. с тим да се г-ђи Ђуровићки призна дневница и подвоз као и за одлазак у Команицама.

Да се прими знању извештај Пољопривредне подружине у Сврљигу о одлагању намераване пољоприв. изложбе, с тим да се раније додељена јој помоћ за изложбу употреби за друге изложбе.

Да се Пољопривредној подружини на Убу повећа помоћ за изложбу са још 300 динара, из које суме да се исплати штампање плаката за изложбу.

Да се прими у састав Друштва Пољопривредна књижница и читаоница у Ошљану среза вучитрнског, пошто је испунила прописане услове.

Да се врати пријава за стечај Крсте Коцића из Репишта среза пољаничког и извести, да не може бити уврштен у ред утакмичара пошто његова Подружина у Предејанима не постоји као правна установа јер има свега 7 чланова, а по чл. 27 подружинских правила треба за постојање да има најмање 15 чланова.

По позиву среске Задруге у Стублинама на освећење задружног дома одлучено је, да Друштво на овом освећењу заступа члан Управе г. Др. М. Градојевић.

По позиву Савеза српских земљорадничких задруга из Сарајева на XVII р-довну годишњу скупштину одлучено је, да Друштво заступа редован члан г. Бора Станисављевић, начелник Пољопр. одељења Банске управе у Сарајеву, кога умолити да се ове дужности прими.

Члан Управе г. Др. М. Градојевић извештава Одбор да је присуствовао као друштвени изасланик на шумарској скупштини у Новом Саду. Одбор прима знању.

Члан Управе г. Вића Матић извештава Одбор да је присуствовао пољопривредној изложби у Свилајнцу као друштвени изасланик и да је изложба врло добра била. Одбор прима знању предњи извештај.

Претседник г, Др. Јосифовић предлаже да се изаберу референти за преглед приспелих рукописа по стечају за Тежакову библиотеку. По довољном споразуму Одбор је одредио за референте следећа лица и то:

За рукопис Гајење ораха г. г. М. Никетића и Н. Петровића.

За рукопис Прерада грожђа г. г. М. Јосифовића, М. Никетића и И. Бошњака.

За рукопис Ђубре и ђубриште г. г. Др. Т. Митровића и Н. Белобрка.

Пошто су поједине подружине одредиле дан држања изложаба, то Одбор бира за друштвене изасланике на овим изложбама следећа лица и то:

Код Подружине у Ваљеву (10, 11 и 12 октобра г. Др. М. Јосифовића.

Код Подружине у Мионици 17-X г. М. Никетића.

„ „ на Убу 17 и 18-X г. Др. М. Градојевића

„ „ у Зворнику 17-X г. Вића Матића

„ „ у Д. Крчину 24-X г. Аца Петровића.

43 седница (7-X). Одлучено је: Да се Пољопривредној подружини у Чуругу изда једна врстачна сејалица од 18 реди с тим да половину вредности одмах исплати а другу половину до 1-XII-1938 год. пошто изда нову меницу са означеним роком.

Да се купи 100 кгр. беле детелине од фирме Тепли и друг из Загреба.

Да се фабрици „Хајд“ исплате продати тријери који су били у комисиону продају, а тако исто да се откупе и ис-

плате преосталих 14 комада тријера који се налазе у комисиону продају код Друштва по цени као и за готово.

Да се прими знању писмо Привилегованог извозног друштва А. Д. из Београда о додељеној помоћи подружинама у Ваљеву, Мионици и Зворнику за изложбе.

Да друштвени изасланик на изложби код Пољопривредне подружине у Ваљ. Каменици 17 октобра т. г. буде члан Управе г. Др. П Вукасовић.

Да друштвени изасланик код Пољ. подружине у Пироту 30 и 31 октобра т. г. буде претседник г. Др. Т. Митровић.

Да се Пољопривредној подружини у Пироту пошаљу на послугу 1500 ком. картонски тацни за изложбу с тим да Подружина поднесе трошкове експедиције слања и повраћаја.

Да се прими знању писмо Генералне дирекције државних жељезница са којим јавља да нема законских могућности да одобри тражену повластицу жељезницом у 50% за пољопривреднике.

Да се обавесте све Пољопривредне подружине о циљевима акције бановинских и среских одбора за пошумљавање и да друштвени делегат на конференцији у Министарству шума и рудника 10 ов. мца буде члан Управе г. М. Никетић.

Да се Народној књижници и читаоници у Бојнику среза јабланичког бесплатно изда једна колекција разних пољопривредних књига.

Да се умоле редовни чланови г. г. Коста Поповић и Ф. Лукман да се приме држања пољопривредних предавања код сокола-војника.

Да се умоле г. г. Др. М. Јосифовић, М. Никетић и Н. Ж. Петровић да прегледају послато воће од стране Бановинске огледне и сточарске станице из Приштине и помолошки утврде сорте и у списку унесу, па о томе станицу известе.

Примљено је знању писмо упућено од друштвених архитеката, које се односи на измене кровне конструкције и покривања крова на новој друштвеној згради па је одлучено да се предлог усвоји и по њему ради.

По питању израде веза за радио апарате и телефоне одлучено је: да се ове везе израде у свима становима. Даље решено је, да Друштво задржи два досадања телефона један у стоваришту а други у канцеларији с тим да овај други има везу за пребацивање из секретаријата у архиву.

Извођење дренаже оставља се за касније док се види дејство јесењих киша и снегова на згради док се утврди, да ли постоји потреба да се дренажа изврши.

По питању малтерисања зграда одлучено је да се малтеришу подруми и приземље а спратови да се за сада не малтеришу док се довољно не просуше и архитекте не даду своја мишљење.

Начелно је усвојена парцелација друштвеног имања стим да се позади друштвене зграде између плаца са Гепратове

улице и имања Прометне банке задржи површина од око 300 квадратних метара за повећање друштвеног дворишта и за зидање једне мање засебне зграде за трифолин станицу и рад са семеном.

Примљени су знању приближни трошкови око парцелације и одобравања исте ни новом друштвеном имању који износи око 650.— дин. и одлучено, да се инжињеру г. Дражићу исплати за његов рад по окончању целога посла и ограничењу парцела динара 2500—.

Да друштвени делегати на XVI редовну годишњу скупштину и изложбу Савеза здравствених задруга у Београду 10 ов. м. буде претседник г. Др. Т. Митровић.

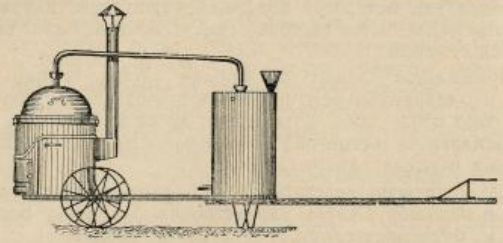
Претседник г. Др. М. Јосифовић предлаже да се одреди комисија која би извршила процену свих друштвених зграда на продатом имању. За чланове ове комисије бира г. г. Николу Белобрка и Вићу Магића чланове Управе и г. г. Ивацића друштвеног архитекту и Белића предузимача. Награда овим члановима да се утврди накнадно.

Г. М. Никетић члан Управе реферише да помоћ за конгрес и изложбу у Марибору од Министарства пољопривреде не треба очекивати. По овоме одлучено је, да претседништво интервенише код Министарства пољопривреде.

Г. Др. М. Градојевић члан Управе реферише да је као друштвени изасланик присуствовао освећењу задружног дома. у Стублинама. Одбор прима знању и изјављује за хвалности г. Др. Градојевићу.

Како да припремимо земљиште за садњу воћака

У напредним воћарским земљама припремање земљишта за воћке не своди се само на копање јамица, као што је то код нас још често случај, него се припреми цела површина земљишта, и ваљано обради на довољној дубини. Подробна упутства о овом пољопривредном раду налазимо у последњој свесци „Пољопривредног Гласника", бр. 20 за 15 окт., у стручном чланку из пера инж. г. Ф. Лукмана, секретара Министарства пољопривреде. На концу својих излагања, аутор наглашује да и после садње ваља стално настојати да се земљиште одржи у добром стању, пошто се жиле воћака, наскоро по-садњи, шире по целој површини воћњака.

Старо поштуј ново купуј!

„Митри“ Казан је за напредно домаћинство, Служи за све домаће потребе а РЕКОРДЕР за брзо и лако печење и чистоћу алкохола.

Са водом се залепљује а за секунду прекретом испражњује при томе ватра се не загашује.

„Митри“ казане и прскалице и све врсте машинских казана најсолидније нуди вам, а бесплатан ценовник на захтев шаље

Творница прскалица и казана „МИТРИ“
БРАЋЕ Ч. ТРИПКОВИЋА, Крушевац

ВОЋАРСТВО Треће поправљено и допуњено издање
од **МИЛУТИНА Ј. НИКЕТИЋА**

ИЗИШЛО ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ
— ЦЕНА 25.— ДИНАРА —

СРЕДСТВА ЗА ЗАПРАШИВАЊЕ СЕМЕНА И ТО:

ЦЕРЕТАН,	кесица	за	100	кгр.	семена	Дин. 7.—	комад
ОРТОСТАН	„	„	100	„	„	„ 7.—	„
ПОРЗОЛ	„	„	100	„	„	„ 7.—	„

Могу се добити код Српског пољопривредног друштва у Београду

Воћне саднице првокласног квалитета свих сората јабука, крушака, кајсија, трешања, вишања и марела, мушмула, бресака и дуња, као и кугластог багрена и јоргована и разне врсте дивљачица за подлоге. Цене садница су 3—10 динара по комаду а дивљачице по умереној цени могу се добити у приватном воћном расаднику **Бранислава Павловића село Злакуса, пошта Ужице.** Ценовник на захтев шаље бесплатно.

Штампарија „Сверлић“ М. К. Цветановића — Крал. Наталије 12 Београд — Тел 20-732

Универзитетска библиотека
Београд
52

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 22 Београд, 15 НОВЕМБАР 1937 год. **Год. 65.**

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р **Т. МИТРОВИЋ**
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р **МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ**
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Dr. *Младен Јосифовић*: — Две најопасније болести бресквe.

Ing. *Душан Станковић:* — Ове јесени треба воћњаке неизоставно преорати или прекопати.

Ing. *Вукашин Тоскић:* — Сврха првог претакања вина.

Dr. *Драг. Николић:* — Како треба најбоље хранити свиње у тову.

Ing. *Јордан Димитријевић:* — Јабуке ренете за препоруку.

М. П. Видановић: — Да ли је монтафонско говече оправдало наде које су у њега полагане.

Б. Н. — III Земаљски воћарски конгрес и конференција воћарских стручњака у Марибору.

М. Фазлагић: — Са I бановинске изложбе и сајма у Марибору.

Dr. *Милош Радосављевић* : — Пољопривредна изложба на Убу.

Милорад А. Јовановић: — Изложба стоке и живине у Бабушници.

Питања и одговори.

Некролог — † Јова Радивојевић.

Извод из записника У. о. Срп. пољ. друштва.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.350. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-702

Две најопасније болести бресквe

— Коврчавост лишћа и рак-ране на гранчицама —

Бресква је једна од најплеменитијих међу свима благородним воћкама. По каквоћи свога рода она заузима прво место и с правом је названа „краљицом воћа", јер њене поједине одабране сорте дају плодове изванредне лепоте и укуса.

Али истовремено брескву претставља и једну од најнежнијих воћака. Да би могла са успехом да се гаји, њој се морају дати подесна земљишта и положаји, њој се имају пружати нарочита нега и заштита Бресква засађена на рђавом земљишту и остављена сама себи убрзо пропада. У тим приликама она постаје плен разних болести и за врло кратко време се потпуно осуши.

Нарочито су опасне за брескву две болести. Једна од њих се поглавито јавља на лишћу, док друга и ако и она захвата лишће главну штету наноси на гранчицама. Обе ове болести изазивају нарочите паразитне гљивице.

1. *Коврчавост лишћа.* (Taphrina deformans). С пролећа у току листања настаје зараза. Заражено лишће се исковрча, задебља, изгуби свој природни облик и боју Ова коврчавост може да захвати целу лиску или само по који њен део. Све оболело лишће се још пре лета осуши и отпадне. И ако је био захваћен већи број дешава се да читаве гране оголе. Као последица овог губитка лишћа настаје јако слабљење целе воћке а млади плодови у великим количинама отпадну. Ако се пак зараза понови 2—3 године узастопно, онда је воћка осуђена на сигурну пропаст.

Сви наши воћари који се баве гајењем бресквe добро познају ову опаку болест. Али ретко који да предузима потребне мере за њено сузбијање. Међутим борба се доста лако може изводити. Бресквe нису сувише високе воћке; најчешће оне се и гаје као полувисоке или чак као сниске, те су потребне мере борбе практично лако применљиве.

Заштита бресквe од коврчавости изводи се поглавито за време зимског одмора воћке. Она се састоји у прскању круне јачом бордовском (бакарно-кречном) чорбом, пошто се заразне гљивице чувају

Сл. 41 — Горе и с десне стране доле (1) болест коврчавост коју изазива гљивица T. deformans; доле с леве стране (2), коврчавост проузрокова од биљних вашију.

на гранчицама и гранама и одатле прелазе на младо лишће у пролеће.

За прскање бресквe справља се бордовска чорба

са 3% (три килограма на 100 литара воде) плавог камена и 2% негашеног креча. Чорба се припрема као и обично. Направљено кречно млеко сипа се полако у раствор плавог камена уз стално и јако мешање. А да би се чорба што дуже задржала на гранама, треба ставити у њу мало оплављеног посног млека (2 литра млека на 100 л. чорбе).

Мање осетљиве сорте се прскају само једанпут и то било у јесен, чим отпадне лишће, било у пролеће, на 2—3 недеље најмање пре цветања. Оне пак сорте које јако пате требало би испрскати и у јесен и у пролеће.

Приликом прскања треба се постарати да све гране у круни буду добро наквашене чорбом, тако да цела повшина буде испрскана. Не сме остати ни једно суво место.

Болест о којој је реч овде не треба побркати са коврчавошћу лишћа коју изазивају биљне ваши. Ако је коврчавост настала услед напада вашију, онда се ове налазе на наличју, у наборима нападнутог лишћа, и борба се противу њих изводи на други начин и са другим срествима.

2. *Рак - ране на гранама.* (Coryneum Beijerincki). Паразитна гљивица која изазива рак - ране на гранама, напада и лишће и саме плодове. На лишћу се појаве прво пеге са једном плавичастом ивицом; у оквиру тих пега лиска се осуши и испадне, те заражен лист бива као изрешетан, избушен. Опасност од овога напада на лист није нарочито велика. А и последице на плодовима су незнатне. Али ако су младари заражени, онда штета може бити врло озбиљна. Болест се на њима појављује у виду већих или мањих пега загасите боје. Ту у тим пегама кора се сасушује и убрзо испуца, те се отварају мање рак - ране из којих истиче обично смола. Ове пеге могу захватити прстенасто ластар, у ком случају настаје сушење целог оног дела који се налази изнад њих. Врло често и сами пупољци бивају заражени и сасушени; по некад већина пупољака на воћци страда што доводи у питање опстанак целе воћке.

Због тога се борба и противу ове болести неизоставно намеће. А *прскања бордовском чорбом и у овом случају дају одличне резултате.*

Показало се да брескве које су испрскане *рано у јесен* много мање пате. Сад се баш приближава најподеснији доба за извођење тога прскања. Чим

Сл. 42 — С леве стране — болест коврчавост на лишћу и младару; с десне стране — болест рупичавост лишћа и рак-ране на младару, које изазива гљивица Coryneum Beijerinckü

воћка буде остала само са по којим листом, треба приступити прскању.

Као што је напред речено ово јесење прскање има за-

штитно дејство и противу коврчавости. Према томе, са овим једним прскањем, које би се имало извести свакако до краја овог месеца, истовремено се сузбијају обе ове опасне болести бресквe. Због тога треба сматрати то прскање као изванредно важно и неизоставно га извршити.

Морам да напоменем да ово прскање није у стању да излечи већ настале ране на гранама. Али оно чини да младари, који ће се развити идуће године, буду од болести поштеђени у знатној мери. Због тога је препоручљиво да се јако заражени ластари сасеку пре прскања и спале.

И противу ове болести употребљава се бордовска чорба са 3% плавог камена и 2% негашеног креча са додатком 2 л. оплављеног млека на 100 л. справљене чорбе.

Прскање које се изводи у пролеће ради заштите нарочито осетљивих сората бресака од коврчавости, има повољно дејство и противу рак - рана. Због тога и то пролетње прскање треба сматрати као веома корисно, особито кад су у питању сорте које јаче пате било од једне било од друге болести.

Dr. **Младен Јосифовић**

Ове јесени треба воћњаке неизоставно поорати или прекопати

Јесењим орањем умањује се опасност од пламењаче на шљиви. — О обради земљишта у воћњацима писано је у „Тежаку" више пута. Сматрамо да је и сада згодна прилика да поново покренемо то питање, да нагласимо његову потребу и истакнемо његов значај. Имајући у виду поглавито наше шљиварство, можемо рећи да обрада земљишта у воћњацима која би се сада састојала у осредње дубоком јесењем орању — има изузетно велики значај баш ове године. Тај значај лежи у томе што би се, поред обезбеђења влажности и уништавања корова умањила и опасност

од пламењаче. Ову појаву изазива једна готованска гљивица. Она се показује све опаснија, и изазвала је и ове године прерано опадање листа шљиве. У неким местима се већ јавило поновно листање у јакој мери, те постоји опасност да се такве воћке делимично или потпуно осуше. Али и кад се то не би догодило, штете које изазива пламењача, оштећавањем листа, остају осетне. Лист који страда од пламењаче ма и у мањој мери није у стању да ваљано врши своју улогу стварања хране за воћку и плод и припремање цветних пупољака. Оштећеност листа коју изазива пламењача може се донекле спречити и умањити једноставно орањем воћњака. На тај начин се затрпа лист, а с њим и све семенчиц , споре, које се у њему налазе и презимљују, да би их упролеће ветар разнео по младом лишћу, на коме ће изазвати пламењачу. У томе је нарочито велики значај орања воћњака ове јесени.

Јесењим орањем се обезбеђује боља влажност. Јесење орање пружа и друге користи за воћњаке као што су: уништавање корова, обезбеђење боље влажности и олакшавање стварања хране за воћке. Осим тога, орањем се разоравају и откривају склоништа многобројних штеточина воћака, поглавито инсеката, који у разним облицима презимљују у земљишту. Тако откривени и избачени на површину, штетни инсекти угињавају од хладноће или постају плен птица.

Корови су штетни за воћњаке као и за све гајене биљке. Они одузимају велике количине влаге, која иначе у воћњацима недостаје, одузимају хранљиве састојке из земљишта и служе као склониште разним штеточинама воћака. Међутим у нашим воћарским крајевима обезбеђење довољне влажности земљишта долази највише у питање, јер воћке трпе редовно оскудицу влаге, а нарочито за време сушних година. Тада настаје у јакој мери опадање плодова воћа који не могу да се одрже услед недостатка влаге. Због тога понекад цела берба зависи од једне добре кише пред почетак сазревања воћа. Зато треба настојати да се осигура воћкама довољна влажност. То се може по-

стићи у највећој мери погодном обрадом земљишта у воћњацима. У низу мера за ту обраду, јесење орање има нарочиту важност. Оно омогућава да се преко зиме и у рано пролеће задрже и очувају велике количине влаге. Јер, поорана површина много лакше прими, упије и одржи највећи део воде коју доноси киша или снег. На ледини и збијеној површинм земљишта мањи део воде се задржи, а већи део се слије у потоке, и то утолико више уколико је земљиште стрмије.

Искуство напредних воћарских земаља показало је колика је корист од орања воћњака ујесен и обраде земљишта у воћњацима уопште. Поред обезбеђења уредније и боље родности, добија се и осетно боља квалоћа плодова. А то треба да буде циљ свих настојања воћара - произвођача.

Ing. **Душан Станковић**

Сврха првог претакања вина

Овогодишња вина биће, са малим изузетком слабијег квалитета. Година је била неповољна. Град, пероноспора, грожђани мољац, плесањ, трулеж (као последица града, пероноспоре, мољца и киша пред и за време бербе) земљом запрљано грожђе и друго, имало је за последицу, да је до прераде дошло мало грожђа и то слабог квалитета. Додајмо томе и чињеницу, да се при преради нису предузеле све оне мере, које су у таквим случајевима потребне, онда је разумљиво, што ћемо имати нових вина не само слабијег квалитета већ и наклоњених болестима и манама. Из поменутих разлога мора се нези овогодишњих вина обратити много већа пажња, него што је случај у нормалним годинама.

У прошлом броју „Тежака“ било је речи о нези вина после завршеног бурног врења, која се састојала у доливању буради са белим вином и ружицом, и отакању црног вина са комине, стављању врањева, који омогућавају тихо врење а спречавају улазак ваз-

духа у бурад. После овога као прва и најважнија радња код младог вина је прво претакање или отакање вина са талога. Ово је важна радња и у нормалним а поготову у овако слабим годинама, те ћемо се на истој укратко и задржати.

Циљ првог претакања је, да на првом месту одвоји преврело вино од винског талога. Исти се састоји од винског квасца, делића бобица грожђа, разних микроорганизама (као што су плесњи, сирћетне, млечно-киселе бактерије) земље, стреша и других материја, које су се сталожиле приликом врења. У нормалним годинама вински талог се у главном састоји од винског квасца, здравих делића бобица и стреша. Ове године поред квасца у талогу има много делића бобица и то од натрулог грожђа. Са њима је дошло у вино много плесњи и других штетних гљивица. У талогу има доста и земље јер је грожђе било запрљано кишом. При врењу се излучило много више беланчевинастих материја, него кад је грожђе здраво, те је и талог много већи. На здравом талогу вино може да лежи нешто дуже после завршеног врења, међутим на талогу какав је ове године, то би било штетно. Такав талог може дати вину непријатан мирис и укус. У талогу могу наступити разна распадања и производи истог прећи у вино. Такав талог је добра средина и за развиће разних штетних гљивица и бактерија а последица њиховог рада могу да буду разне болести и мане вина.

Претакању уопште, а нарочито првом претакању, је циљ да вино дође у додир са ваздухом односно кисеоником из ваздуха. Познато нам је да шира садржи много материја које је чине мутнијом и гушћом од вина. Приликом врења, под утицајем повећаване температуре и створеног алкохола, те материје се сталоже, али их остане још доста и у вину. Кад се младо вино изложи ваздуху, кисеоник утиче на те материје тако да постану нерастворљиве, и таложе се из вина. Ново вино садржи знатну количину угљен—диоксида, који спречава дејство кисеоника. Претакањем на ваздуху угљен диоксид изветри а на место

њега дође кисеоник ваздуха, који изазива поменуто таложење. Резултат тога је, да ће се вино пре избистрити и постати употребљиво за потрошњу. Да је то тачно види се из тога, што се младо вино, које је пре првог претакања било бистро, слабо мутно, одмах по претакању јаче замути, па се таложењем, поново избистри. Ради тога после извесног времена врши се и друго претакање. У годинама кад је грожђе оштећено пероноспором, плесњи, градом, мољцем, као што је ове године, вина се теже бистре, те је и излагање ваздуху, односно претакање потребније.

Првим претакањем постиже се и то да се под утицајем ваздуха, односно кисеоника врше извесне промене у погледу букетних материја, те вино по претакању постаје пријатније, питкије, него што је било пре тога. Једном речју претакање утиче на сазревање вина.

Прво претакање се користи и за мешање — купажу вина. Данас се у трговини све више тражи не много врста а мале количине вина, већ мањи број врста а веће количине истог квалитета вина. Како се превирање врши у већем броју судова, то се често разликују вина добијена и из истог винограда. Те разлике најлакше је и најбоље уклонити приликом првог претакања. Том приликом треба створити један тип белог, један тип црног вина, односно ружице. Изузетак могу чинити нека вина малих количина од нарочитих сората, које немају већи значај за продају.

Кад је прерађено грожђе било здраво, може се са првим претакањем после завршеног врења чекати нешто дуже, па исто извршити у децембру месецу. Ове године претакање извршити убрзо после завршеног тихог врења, по свој прилици сада у новембру месецу. Како ће ове године вина бити често подложна мрком прелому, о чему је било речи у 22. броју „Тежака" од прошле године, то претакање треба извршити у засумпорисану бурад. На тај начин спречиће се мрки прелом и заштитиће се вино од болести.

За претакање припремити чисте судове, бурад, каце, шафоље, ведра, пумпе, црева, славине, чепове,

врањеве и друго што је потребно. Просторије (подрум, врионица), пре првог претакања добро очистити, дезинфиковати спаљивањем сумпора и добропроветрити. При претакању пазити да не пређе и један део талога у преточено вино. Овом приликом осигурати потребну количину вина, за будуће доливање у мањим бурадима и флашама.

Вински талог скупити у једном бурету. После неколико дана може се са њега одвојити још нешто вина, које ће бити слебијег квалитета. Талог се одмах употребљава за печење ракије. Ако се не може одмах пећи ракија, исти се чува у пуном затвореном бурету. Ако буре није пуно, засумпорисати празан простор спаљивањем сумпорних пантљика. Преостали талог од печења ракије може се употребити за ђубре или се суши и продаје за добијање винске киселине.

Ing. **Вукашин Тоскић**

Како треба најбоље хранити свиње у тову

Предратна Србија била је чувена у читавој Средњој Европи са својим дебелим свињама. У то време у Србији је било много више шума него данас. Шуме су доносиле готово сваке године огромне количине жира, који је изврсно служио за исхрану и товљење свиња. После доброг жирења које је трајало читаву јесен па све док снег не покрије жир, свиње је требало само још кратко време хранити кукурузом да би достигле тежину која се тражила за извоз. На овај начин товљење свиња није задавало велике бриге нити је изискивало велике трошкове а доносило је врло велике приходе свима, који су се овим послом бавили.

Данас у Србији нема више тих великих шума а и колико их има врло нередовно рађају тако да товљење свиња помоћу жира не долази више у обзир у оној мери како је то некад било. У новоствореној Југославији извоз свиња стално је играо важну улогу у целокупном нашем извозу. Од целокупне вредности извезене стоке и сточних производа око $^1/_3$ отпада на

извезене утовљене свиње и свињске производе (маст, месо, сланину итд.). Само у прошлој години извезено је свиња и њихових производа за око пола милијарде динара.

Поред тога велики број утовљених свиња потроши се у земљи. Готово свако сељачко домаћинство гоји сваке године једно или више комада свиња за подмирење домаћих потреба.

Ради овако велике распрострањености и важности товљења свиња у нашој држави важно је упутити пољопривреднике како треба правилно хранити свиње за време товљења, да би се утрошила што мања количина хране и да би се свиње што брже и боље утовиле.

Код нас се у Србији и Војводини за тов употребљавају већином домаће расе свиња: мангалица, шумадинка, домаћа свиња „шишка" и тако звана моравска свиња. Мангалица, шумадинка и моравска свиња су добре за тов. Оне дају доста масти и прилично добро искоришћавају кукуруз за исхрану. Домаћа свиња звана „шишка" је примитивна-полудивља свиња. Она поред тога што врло касно стасава за приплод искоришћава врло слабо храну и даје мало масти. Ради тога њу треба замењивати са мангалицом или којом другом расом свиња, која раније стиже за приплод и која боље искоришћава храну.

У тов треба стављати грла стара око 12 месеци. У овој старости она треба да теже око 70 кгр. За товљење свиња најбоља је кукурузна прекрупа (јарма). Ова прекрупа се замеша зими са топлом а лети са хладном водом у виду каше. Прекрупу треба замешати зими ујутру за вечерњи а увече за јутарњи оброк. У лето се храна замеша увече за јутарњи а у подне за вечерњи оброк. Треба пазити да се замешана храна зими не смрзне већ да буде млака за време давања свињама. Мешање хране треба вршити у мањим кацама или чабровима према броју свиња. Каце односно чаброве треба поставити на згодно место да се храна може лако донети до валова (корита). Преко зиме треба судове у којима се меша храна сместити у неке

подесне просторије да се замешана храна не би смрзла. Мешање хране потребно је ради тога, да би се храна ускисла, јер се као таква лакше вари и свиње је боље искоришћавају за исхрану.

Свиње за време това треба хранити само ујутру и увече и по могућности увек у исто време. Дневно треба давати на свако грло на горе описани начин спремљене хране:

у првом месецу товљења $1^1/_2$ кг, у другом 2 кг, у трећем 3 кг, у четвртом $3^1/_2$ кг.

Ако свиње поједу ову количину хране, онда се у следећем месецу може повећати оброк на $3^3/_4$ кг. а у шестом на 4 кг. дневно на грло. Преко ове количине не треба ићи. На овај начин храњене свиње треба у року од 6 месеци товљења да достигну тежину око 200 кг. Рачуна се да је потребно утрошити за свако грло око 600 кг. кукурузне прекрупе. Од 100 кг. поједене кукурузне прекрупе свиња треба да повећа своју живу меру за око 22 кг.

У почетку товљења могу се за исхрану свиња употребити поред прекрупе кукуруза и разни кухињски отпаци, посно млеко, сурутка, бундева, сточна репа итд. Пред завршетак товљења добро је један део оброка заменити са прекрупом јечма. Јечам утиче да сланина буде чвршћа.

Товљење тако званих племенитих свиња, у које убрајамо беле енглеске (јоркширске), беркширске, немачке оплемењене и пфајферове врши се са другом врстом хране. Ове свиње су ранозреле и ради тога се оне много раније могу почети товити. Тако се у већини земаља ове свиње почињу товити већ у старости од 3—4 месеца. Товљење траје док свиње достигну тежину од око 100 кг када се кољу. Од оваквих свиња прави се чувени бекон, који се у Енглеској много троши. Бекон је половина заклане и очишћене свиње, без главе и ногу од колена из које се изваде крупније кости. Ове половине се соле на специјалан начин и суше, после чега се употребљавају за јело. Бекон је донекле сличан нашој сланини с том

разликом, што он поред слоја сланине садржи и месо са ребрима и ситнијим костима.

За товљење оваквих свиња најбоља је мешавина прекрупе јечма, кукуруза и овса и то 2 кг прекрупе јечма и по 1 кг прекрупе кукуруза и овса. Ова смеша се замеша у виду каше са посним млеком. Разуме се да се ове свиње могу товити и прекрупом кукуруза, али оне боље искоришћују наведену мешавину хране и дају бољи квалитет меса које је измешано са слојевима масти, док је код масних свиња слој масти одвојен од меса.

Код нас и ове племените расе свиња често почињу товити када су старе 10—12 месеци и тове се док достигну тежину од око 200 кг. За товљење ових свиња може се употребити храна иста као и за товљење младих свиња али се оне могу товити и са прекрупом кукуруза и јечма које се замешају водом како је то већ напред описано.

У последње време настоји се и код мангалице да се прасад добро хране да би се што брже развила. Прасад стара 5—6 месеци почињу се товити на описани начин тако да са навршетком године дана достигну тежину око 150 кг. При оваквом начину рада капитал се брже обрће тако да се од товљења свиња постиже већа корист. Овде је необично важно да млада прасад добију храну богату у беланчевинама која је за брз пораст организма неопходно потребно. Ради тога се њима даје прекрупа соје или млевена сува детелина и луцерка које садрже у себи доста беланчевина и креча, који је за стварање костију неопходно потребан.

Dr **Драг. Николић**

Из уредништва. У 20 броју Тежака од 15 октобра ове године штампан је чланак г. Dr. Драгише Николића о одређивању старости код оваца, коза и свиња. Овај чланак г. Николић је дао као одговор на питање које је Друштву упутио Драги Јовановић из Стриже, члан Параћинске пољ. подружине, — што је омашком пропуштено да буде назначено.

Јабуке ренете за препоруку

У групу ренета спадају оне сорте јабука које имају месо чврсто, крто, збивено, сочно, боје жућкасто-беле или жуте са одличним винско-накиселим укусом и врло пријатним мирисом. Боја коре код појединих сорти из те групе је различита, а чашица је већином отворена.

Услед тога што плодови имају збивено месо њихова специфична тежина је већа него код осталих сората јабука, што је врло корисно за произвођаче, који продају јабуке на кило.

Све су ренете већином зимске сорте, лако подносе транспорт и дуго се чувају. Страни трговци радо купују те јабуке и скупо их плаћају.

Према боји плода та група јабука дели се на: црвене ренете, златне ренете, кожасте ренете и једнобојне ренете.

Ми ћемо овде описати најважније сорте из групе златних ренета.

Златне ренете одликују се тиме што имају основну боју коре код плода златно-жуту, а боја превлаке је слабо црвена помешана јасним или тамним црвеним пругама. Код неких одлика се виђају и рђасте мрље. Ту долазе као најбоље ове сорте:

1. Каселка крупна

Плод је доста крупан, пречник око 70 м. м. Облик пљоснатокупаст са неравном површином. Кора фино рапава, основна боја златно жута, а боја превлаке слабо црвена, са сунчане стране помешана са тамно-црвеним пругама. Боја плода мења се према месту и положају где воћка расте. Месо плода жућкасте боје, крто и чврсто, сочно, укус винско-накисели, а мирис врло пријатан. Сазрева за бербу у октобру, а може се чувати и до маја месеца. Транспорт подноси врло лако.

Дрво је средње бујности, лист је крупан, кожаст и јако је отпоран према гљивичним болестима и штеточинама.

Ова сорта је одличног квалитета и даје одличне резултате у свим нашим воћарским крајевима, те заслужују сваку препоруку.

2. Каселка ситна

Одликује се од крупне што су плодови ситнији у пречнику 50—60 м. м.; има бураст облик са равном површином. Кора је фино рапава, основна боја златно-жута, а боја превлаке слабо црвена помешана јасним и тамно-црвеним пругама. И код ње као и код крупне каселке петељка је дугачка.

Економска вредност и све остале особине су исте као и код крупне каселке.

3. Парменка златна.

Порекло води из Енглеске. Плод је средње крупноће 60—70 м. м. у пречнику. Облик плода лоптасто-зарубљено купаст са равном површином, чашично удубљење широко и плитко, чашица широко отворена. Кора плода глатка, сјајна са пријатним мирисом, боја златно-жута, са сунчане стране слабо црвена а по целој површини има црвене уздужне пруге, а око петељке се виђају рђасте мрље.

Месо плода беличасто-жуте боје, крто, сочно, укус сладак винско-накисели, мирис изванредно пријатан. За бербу сазрева крајем септембра и може се чувати у локалу до јануара месеца.

Дрво, док је воћка млада расте бујно, а после 15—20 г. гране у круни почињу да закржљавају услед прекомерног рода. Ако желимо да воћка дуго живи морамо круну подмлађивати. Врло рано рађа (у трећој години), редовно и обилатно рађа.

Ова сорта испуњава све услове које се траже од једне квалитетне сорте јабука, само јој је мана та што се не може дуго чувати.

Друга добра страна јој је што њени цветови имају врло добар поленов прашак, који може лако оплођивати друге сорте јабука, те сваки воћар мора имати у своме јабучњаку по неколико дрвета од те сорте ради оплођивања осталих. Ову сорту не сме изоставити ни један, воћар, који се бави производњом јабука за трговину. Код нас успева одлично у свим воћарским крајевима на добрим земљиштима и погодним положајима.

4. Харбертова ренета.

Плод је доста крупан, пречника 70 м. м. Облик плоснато-купаст, кора глатка и сјајна, боја испочетка зелено-жута, а доцније златно-жута прекривена слабим црвенилом помешано црвеним пругама.

Месо жућкасте боје, крупно-зрнасто, сочно, укус винско-накисели, мирис врло пријатан. Зрелост за бербу је у октобру, а може се чувати у локалу до јануара месеца.

Због умерене крупноће, лепе боје и пријатног укуса и ова сорта се скупо плаћа, те заслужује препоруку.

5. Бленхајмка.

Води порекло из Енглеске. Плод средње. крупноће до крупан, око 70 м. м. у пречнику. Облик заобљенокупаст, правилно развијен са равном површином. Кора глатка, сјајна и масна, основна боја златно-жута, а боја превлаке бледо

црвена помешана тамно-црвеним пругама. Месо жућкасте боје, чврсто, круто, сочно, слатко-винско накиселог укуса и врло пријатног мириса.

Сазрева у октобру и треба је брати када је добро сазрела, јор зелени плодови брзо смежуравају. Може се чувати до јануара и фебруара месеца. Дрво рано породи, редовно обилно рађа, захтева топла и умерено влажна земљишта. Одлична је асталска сорта те заслужује препоруку.

6. Рипстон пепинг.

Плод средње крупноће, у пречнику 60—70 м. м. облика лоптасто-купастог, површина равна. Кора плода фина, глатка и сјајна, испочетка боја је зеленкасто-жута, а када добро сазри постаје златно-жута, са сунчане стране бледо црвена помешана јасним и тамно-црвеним пругама. Месо жућкасто, сочно, крто, винско-накиселог укуса са врло пријатним мускатним мирисом. За бербу сазрева у октобру, а за јело је најбоља у децембру и јануару. Може се чувати до априла месеца.

Дрво није пробирач земљишта, али више воли брдовите терене, те је за наше прилике врло подесно. Рано породи и врло добро рађа. Одлична је асталска сорта те се много тражи и скупо плаћа.

По квалитету врло су сличне златним ренетама кожасте ренете о којима ћемо доцније говорити.

Ing. **Јордан Димитријевић**

Да ли је монтафонско говече оправдало наде које су у њега полагане

У границама Србије, у њеном јужном, ј. источном и источном делу, преовлађивао је пре рата планински сој сивог говечета, као оделита грана балканске расе (Bos brachyceros domest.), подесан за поправку и даље усавршавање мележењем; врло издржљив на тако рећи беспутним и каменитим теренима тамошњих крајева; задовољан са слабијом исхраном и рђавом скоро никаквом негом; подесан за вучу јер је имао брз ход и поседовао чврсту грађу тела и отпорне папке; за млеко није био, док је месо имао истина влакнасто, али врло сочно и укусно.

За време последњег рата овај овако подесан тип говечета за тамошњег ситног и сиромашног земљорадника, сведен је на $^1/_{10}$ део, а све остало је мешавина добивена укрштањем са сименталским, а задњих година са монтафонским говечетом. Ово се најбоље уочава на изложбама, вашарима и пазарним данима на варошким тржиштима.

Оплемењивање домаћег говечета и пре и после рата вршено је највише у близини биковских станишта вароши и варошица које су по равницама, јер земљорадници удаљених села која су махом у брду (више од 12—15 км.) нису краве ни доводили под државне бикове. Значи планинско се говече само од себе развијало: сточари планинских села, сами су се међусобно у приплођивању говеди помагали (одабирали бикове и краве), и на тај се начин планински тип говеди одржавао. Њиме су планинци као што рекосмо били задовољни.

За време рата, сиво планинско говече не само што је уназађено, већ је без мало потпуно уништено. Задњих година настоји се од надлежних да се оно регенерише и замени увођењем монтафонског приплодног материјала ради укрштања. Међутим од пољопривредника, одгајивача стоке, сазнајемо за жалбе на мелезе који се од овог соја са домаћим говечетом добијају: радни су волови троми у ходу (имају тзв. бивољи ход), брзо се заморе, лако се подбијају јер су им папци меки, и ако би им у путу пао потков, постају неспособни за даљу вучу. Такви су волови у равничким селима, а на каменитим теренима, каква је већим делом источна Србија, може се већ наслутити како изгледају. У томе се у главном слажу и г. О. Репић, окр. марв. лекар у његовом „Говедарству", где говорећи о монтафонском соју каже: „За мужу је изврсно, али слабо за гојење и за рад", и г. Д-р Т. Митровић када у својим монографијама о истом говечету наводи да оно и ако је чврсте грађе, ипак не успева у лошим приликама.

Једна анкета стручњака извршена на терену, (а то није тешко пошто постоје спискови оних који су доводили краве под монтафонске бикове), која би се поводом овога повела, донела би врло правилне и корисне закључке, и ако би се ово потврдило, по нашем свестраном посматрању и испитивању овог питања, *а и по мишљењу заинтересованих земљорадника* одгајивача стоке, не би се никако погрешило, ако би се у место монтафонских бикова, у равничка места тамошњих, поново вратио сименталски сој бернске расе који је до скоро тамо био и који за равнице даје изврсне радне волове. За потребу планинских села, и за поправку закржљалог домаћег говечета пак, набавити приплодне бикове у земљи, а у колико недостаје и са стране, нпр. из Бугарске у Загорју и око Искра познато балканско сиво говече зв. „Искарско", и дати их на чување и ради приплода код бољих домаћина у тим селима под условима како је то до сада спровођено.

Боље се и са пола пута вратити, него до краја рђавим ићи, гласи једна народна изрека.

М. П. Видановић

III Земаљски воћарски конгрес и конференција воћарских стручњака

Први земаљски воћарски конгрес одржан је у Чачку октобра 1932, други у Сарајеву 1934 а трећи 24 и 25 октобра ове године у Марибору. Уз први и други воћарски конгрес приређене су и земаљске изложбе свежег воћа, а уз трећи воћарска изложба и сајам за Дравску бановину, коју је приредило Воћарско и повртарско друштво у Љубљани. Поред ове бановинске изложбе, Дунавска и Дринска бановина имале су своја информативна изложбена одељења елитних јесењих и зимских сората воћа.

За III земаљски воћарски конгрес и конференцију воћарских стручњака, може не само да се каже, већ и да се тврди, да су врло успеле пољопривредне манифестације. Успеле су судећи како по свестрано и научно обрађеним рефератима, тако и по дискусији вођеној по њима и закључцима донетим после дискусије. Кад се овоме дода савршен ред и достојанствен тон који је владао за све време трајања ових приредаба, онда се може рећи да је успех потпуно задовољавајући.

Сви учесници на овим манифестацијама понели су најлепше утиске, јер су уверени да су присуствовали једном елитном скупу на коме су, на достојанствен начин, расправљана најважнија и најактуелнија питања о унапређењу воћарства.

Свечано отварање конгреса извршено је 24 октобра у 10 часова пре подне у великој дворани Казина, у присуству делегата г. Министра пољопривреде, преставника г.г. банова дравске, савске, дринске, дунавске, моравске и приморске бановине, ппретседника општине града Марибора, претставнике Призада, Завода за унапређење спољне трговине, као и многих других установа и организација. Делегате и учеснике поздравио је у име Српског пољ. друштва ппретседник друштва г. Dr. Младен Јосифовић. Затим конгрес је био поздрављен од стране г. Боре Милутиновића преставника г. Министра пољопривреде и г. Жеболта, ппретседника града Марибора. Пошто је извршено конституисање конгреса избором за претседника г. Др. Младена Јосифовића, за потпретседнике г.г. Мартина Хумека и Милана Марсића а за секретаре г г. Радојка Томића и Франца Кафола, послати су поздравни телеграми Њ. В. Краљу и Господину министру пољопривреде, па се приступило раду по утврђеном следећем дневном реду:

1) Трговина свежим и прерађеним воћем и њени изгледи за будућност; референти: Воја Петковић потпретседник Удружења извозника, Београд; Ђорђе Перин, управник воћ.

повр. задруге Мостар и Милосав Самуровић, шеф отсека Завода за унапређивање спољне трговине, Београд.

2) Обнова воћњака и оплемењивање воћака путем прекалемљавања; референт: Др. Младен Јосифовић, проф. Пољ. шум. факултета, Београд.

3) Начин пропаганде за примену инсектицида и фунгицида у воћарству; референти: Др. Павле Вукасовић, биолог Центр. хигијенског завода, Београд и Др. Жељко Ковачевић, в. саветник Државне пољопр. оглед. контрлне станице, Загреб.

4) Циљ и задатак планскога воћарства; референт: Јосиф Приол, директор пољ. школе, Марибор.

Из овог програма се види, да су на Конгресу претресана важна и актуелна питања. По свима њима донети су важни закључци који ће ускоро у виду резолуције бити штампани и у Тежаку.

Сутрадан 25 октобра, као саставни део конгреса и са истим часништвом одржана је конференција државних, самоуправних и приватних воћарских стручњака, на којој су претресана следећа важна стручна питања:

1) Преоријентација постојећих бановинских расадника и усавршавања особља у правцу практичног воћарства; референт: Милутин Никетић инспектор Министарства пољопривреде, Београд.

2) Питање плодореда у расадницима; референти: Стеван Лукић, референт Пољоприв. одељ. Дунавске бановине и Франц Межан референт Пољопр. одељења Дринске бановине.

3) Могућности и организација воћарског огледног рада на бановинским пољопривредним установама; референт: Милан Марсић, виши саветних Пољопр. одељења Дринске бановине.

4) Кратак историјски опис словенског воћарства и поглед на данашње воћарство у Словенији; референт: Франц Вардјан, учитељ Пољопр. школе у Сент Јурију код Цеља.

5) Расадници у Словенији, садање стање и могућности унапређења воћарства; референт: Иван Долиншек власник приват. расадника, Камница код Марибора.

И реферати на конференцији били су брижљиво обрађени, од присутних пажљиво саслушани и поздрављени. Поводом ових реферата било је плодне дискусије и корисних закључака који ће резолуцијом такође бити обухваћени.

Рад III Земаљског воћарског конгреса и конференције воћарских стручњака биће ускоро штампан у посебној књизи коју ће издати Српско пољопривредно друштво, ова књига ће бити један нов и озбиљан прилог нашој стручној пољопривредној књижевности.

Б. Н.

Са I Бановинске изложбе и сајма у Марибору

Од 23-X- до 1-XI- т. г. одржана је изложба и сајам воћа у Марибору, које је организирало било Воћарско повртларско друштво у Љубљани.

Циљ је изложби био, да се пољопривредној и другој јавности покаже досадашњи успех на унапређењу воћарства, као и путеве како да се у будуће ради, па да се дође најбољем квалитету и тиме осигура домаћа и страна пијаца за нас.

У том смислу изложба је подијељена на више одељака.

У великој дворани Униона били су изложени разни воћарски стројеви справе за негу и обраду воћњака, као и за бербу, сортирање, паковање и спремање те пренос воћа. Биле су изложене разне лађне, ручне, превозне као и моторне воћне прскалице. Даље воћни млинови и пресе, разни филтри, апарати за испирање и пуњење боца, пумпе, цједила, загријевачи и пастеризатори. Банов. винарска и воћарска школа у Марибору у свом пропагандистичком отсеку приказала је воћни сортирач, разне најбоље моделе наших воћних сушница, комора те разне стројеве и справе за прераду воћа. Агрикултурно-кемијски завод за калијево гнојиво у Загребу приказао је своје добивене добре резултате у ђубрењу воћњака а тако исто творница за друштво д.д. Руше. Словеначко пчеларско друштво у Љубљани приказало је типове практичних кошница, као и разне пчеларске потрепштине. Уз то још и сликовит приказ колико су пчеле од великог значаја за оплођивање воћа. Школа у Марибору зорно је приказала свој успјех на прскању воћњака, као и на проређивању плодова код сората, које дају ситан или изобилан род као што је н.пр.: Ананас ренета, Есперенова бергамота и др.

У одјељењу за прераду воћа било је кушалиште, гдје је могао сваки да се увери о добром квалитету тих воћарских прерађевина. Поред школе у Марибору излагали су још Орнић Павел из Птуја и Подравска индустрија воћних сокова у Птују. Ту су били сви могући безалкохолни напоји, даље разне конзерве, суво воће, мармеладе и др. У одјељењу за фитопатологију заступљени су били Пољопривредна Контролна станица — фитопат. одсека из Загреба, Бан. вин. и воћарска школа у Марибору и Воћарско и вртларско друштво у Љубљани те неколико фирми за производњу разних воћних инсектицида и фунгицида. Приказано је особито разорно дјеловање штеточине Жоза ваши као и осталих разних болести и штеточинаца. Пошто је зец још увијек најопаснији душманин наших воћних насада то су и на овој изложби приказана његова недјела. Читава колекција корис-

ních ptica prikazano je isto tako i biološko tamanjenje voćnih štetočina.

U dvorani Zadružne gospodarske banke Bановинска vinarska i voćarska škola u Mariboru prikazala je svoj sortimentski izbor za Slovenију, te svoje lijepo voće. Podružnice Voćarskog i vrtlarskog društva širom cijele Slovenije izložile su svoje sorte koje pretstavljaju veliko šarenilo koje se današnjom racionalnom standardizacijom vidno pojednostavnjava.

Također i bановине Dunavska, Drinska i Zetska izložile su svoje sorte naročito jabuka i krušaka i tu se odmah vidi, da je potrebno prskanje, kao što su ga brižljivo uvela naša vrijedna braća iz Dravske bановине. I rasadničarstvo je bilo prilično zastupljeno a osobito je vrijedno spomenuti firmu Braća Dolinšek iz Kamenice kod Maribora, te Voćni rasadnici Stupnik kod Zagreba.

II. *Voćni sajam.* To je bila odlična revija za oči trgovaca i poljoprivrednika, ko je u tu velику salu ušao bio je kao opčaran. Tu je prikazana proizvodnja, sortiranje i pakovanje voća za prodaju na vagone. Tako krasnu slikу i živo izjedначено šarenilo rijetko smo do sada vidjeli na našim voćarskim izložbama. To je vidno svjedočanstvo neumorног rada i nege voćnjaka a iznad svega borbe, truda i izdatака protiv bolesti i štetočinaca.

Voćari su na tom sajmu izložili u 2250 američkih i kabinetskih sandučića svoje voće, gotovo sve jabuke osim nešto krušaka. Odmah se vidi po zastupstvu, da od svih sorata u novim voćnjacima Slovenije prednjači Kanadska renета. Iza nje dolazi Mašanska, pa Bobovec, Krivopetelјka, Lepocvetka, Zlatna zimska parmenka, Boskopka, Londonski pepинг i dr. Poređ ove lijepe količine prvokласног voća, tako zdravo i čisto proizvedeног i pomno sortiraног, okolni seljaci drže još sto vagona na prodaju, što je solidna baza za reномiranu trgovinu voćem.

U istinu ovakav voćni sajam je najbolja reklama za štajersko voće, čime se priređivačima odaje najveće priznanje.

Ovako uspjele izložbe i sajmove treba da priređujemo i u ostalim našim krajevima, te će naš svijet onda uvidjeti sve nedostatke našeg loše proizvedeног voća, te poći sigurnijim putem k boljem kvalitetu. Cilj je izložbe da skrene naš seoski svijet i daje mu dobre smernice. Bez sumnje, naš radni seoski svijet zaostaje mnogo od marljivosti od slovenačkог, a to je uzrok kako u samom odgoju za rad, tako i zavisno je od ostalih društvenih i materijalnih prilika u kojim tamošnji svijet živi i bori se. Radi toga i njihovo je voće ljepše i skuplje i ako je za tu poljopri-

вредну грану код нас у многим крајевима подеснија клима. Велику заслугу за унапређење воћарства Словеније поред осталих пољопривредних школа имаде Банов. винарска и воћарска школа у Марибору која је кроз више деценија одгајила врло велики број добрих воћара који су као пионири подигли своје воћњаке до такве висине. Ови домаћини сарађују тијесно у свом Воћарском и вртларском друштву, који већ кроз 50 година, тако неуморно води и с младићском вољом у свима акцијама сарађује наш воћарски декан. г. Мартин Хумек. За успијех изложбе и сајма највише је придонио г. Јосип Приол директор Винар. и воћар. школе у Марибору. То је његово 20-годишње дјело на сортирању и типазирању воћа тога рејона а оваквом лијепом манифестацијом овај пут доживио је крунисање на којем му сви ми стручне колеге срдачно честитамо.

М. Фаалагић

Пољопривредна изложба на Убу

— одржана 17 октобра т. г. —

Отварање изложбе извршио је својим говором претсједник Пољопривредне подружине г. Алекса Алексић. После њега говорио је народни посланик г. Радисав Вучетић и затим ја, као делегат Срп. пољ. друштва.

Изложба се састојала из изложбе ратарских и баштованских плодова, пчеларства и рукотворина кућне индустрије. Ти су предмети били смештени у основној школи. Међутим, сточарска изложба приређена је на имању пређашњег среског расадника и обухватила све врсте стоке.

Исложба је потпуно успела и при свем том што је то прва пољопривредна изложба у том месту од рата на овамо, а како чујем и уопште.

I Сточарство

а) *Коњи:* било је изложено 55 грла од којих је награђено: код пастува 7 грла; код ждребаца 6 грла; код кобила са ждребадима 5 грла и код омица 14 грла. И остала ненаграђена грла добила су утешне награде.

б) *Говеда:* било је изложено 11 бикова: мушких телади од једне године 21 грло; женских телади 17 грла; крава 40 грла; и јуница 15 грла. Сем тога било је изложено седам пари колубарских радних волова. Од тога су награђени: од бикова је награђено 8 грла а дипломом 4 грла; од телади је награђено 10 грла а од крава 34. Од јуница награђене су свих петнаест грла, док код женских телади награђено је 8 грла. Колубарски радни волови награђени са похвалницама. Остала грла добила су утешну награду.

в) *Свиње:* Изложено 50 брава, награђено 17.

г) *Овце:* Изложено 6, награђено 4.

д) *Козе:* изложено 4, награђено 3.

ђ) *Живина:* кокошију је изложено 14 запата, награђено 9; гусака изложено 4 запата, награђени сва четири; пловки изложено 3 запата, награђена сва три.

II Пољопривредни производи

а) Ратарски у том одељењу било је изложено пшенице 56 примерака, награђено 5; кукуруза 73 примерака, награђено 11; пасуља 62 примерака, награђено 16; кромпира 46 примерака, награђено 9; индустријских биљака 19 примерака, награђено 5; поврћа 173 примерака, награђено 6; пићних биљака 26 примерака, награђено 5.

б) Воћарски и виноградарски: јабука је изложено 27 узорака, награђено 6; крушака 17 узорака, награђено 4; орахa изложено 5 узорака, награђено 3; дуња 3 узорка, награђен 1; грожђа изложено 7 узорака, награђено 4; мушмула 3 узорка, награђено 2; сувих шљива изложено 11 узорака, награђено 4, а остали су добили утешне награде.

III Пчеларство

Изложено 15 комада, награђено 6.

IV Ручни радови

Изложено 70 комада, награђено 7.

Као што се из предњег прегледа види, материјал на изложби био је обилан и разноврстан. Стога, што је ова прва изложба, оцењивачки суд је дао више него обично награда, а мимо тих награда додељено је доста и мањих утешних награда, да би окуражио и охрабрио одгајиваче у овом њиховом најважнијем послу. Са овим многобројним наградама ова је изложба јако запажена у народу овога краја. Њен је значај изванредно велики због тога, што долина Тамнаве преставља један врло плодан крај са свима условима за напредну пољопривреду. Српско пољопривредно друштво испунило је овим, заједно са својом пољопривредном подружином, једну особито важну мисију, подигло углед и свој и своје Подружине на достојан ниво у очима пољопривредника и створило погодбе за једну врло живу утакмицу у будућности у овом крају.

Напомињем, да заслуга за успех ове изложбе, припада у првом реду Ср. пољопр. референту г. Лолићу а затим претседнику подружине г. А. Алексићу. Предлажем да Друштво истакне ову заслугу ова два вредна своја члана.

Dr. **Милош Радосављевић**

Распис Бр. 12

Свима Пољопривредним подружинама и члановима. Друштво је набавило извесну количину *озимог овса* за семе, а продаваће га, док има у магацину, по Дин. 150.— за 100 кграма. У питању је *бели* овас, нарочито цењен на тржишту, те се његово гајење препоручује.

Изложба стоке и живине у Бабушници

На дан 27 септембра ове године, иницијативом пољопривредне подружине, уз материјалну помоћ Српског Пољопривредног друштва и Банске управе у Нишу, одржана је успешна изложба приплодне стоке и живине у Бабушници за срез лужички. Поменутог дана у месту се одржавао и тродневни вашар, тако да се могла да повуче упоредна паралела између стоке на вашару и изложене стоке у погледу вредности неге и исхране на њихов квалитет и развијеност.

Ова изложба је пружила не само излагачима него и позваним, доказ да овај крај још увек нема изразито чисту расу са подобностима једног планинског и чврстог гове-

Сл. 43 — Биков награђени првом наградом на изложби у Бабушници

чета; по изложеним грлима види се једна велика мешавина. Ова изложба је тако исто дала могућност да се та мешавина види и међу овцама, где такође немамо чисто типичну овцу овога краја, него се на овој опажа велики утицај сврљишке овце.

Изложбени одбор у договору са члановима оцењивачког одбора узимајући у обзир прилике и потребе краја извршили су оцену стоке и доделили награде свим оним грлима која су била најбоља, а уз то одговарала типу расе. Исто тако добили су награде и они одгајивачи који су изложили мелезе са подобностима за овај крај.

Изложбу је отворио г. Ђорђе Мијушковић, срески начелник пригодним говором, после чега је претставио г. Живојина Петровића, управника расадника у Пироту изасланика

Српског пољопривредног друштва, који је у свом опширном, документованом излагању подвукао значај оваких изложаба, за народ и специјално за земљорадника, значај и потребу за пољопривредним организовањем и напоре Пољопривредног друштва за добробит нашег сељака. Пожелео и даље сложан и агилан рад и желео да се број чланова подружине повећа.

После говора г. Петровића узео је реч г. Никола Симић, директор пољ. школе у Смедеревској Паланци, који се задесио као гост овог планинског краја приликом обиласка својих ђака (г. Симић, како нам је објаснио, сваке године за време ферија обилази домове својих бивших ђака, даје савете бодри и саветује да у раду истрају а уједно и проучава шта и колико дају наше пољоприв. школе с обзиром на старост деце). Г. Симић је веома убедљиво говорио о нези и исхрани стоке одмах на лицу места показао рђав начин исхране и неге и добар па је прешао на гајење пиљних биља и значај њихов за исхрану стоке. Пружио савете у погледу предстојећих бољих цена пољ. производима и како то искористити. Исто тако говорио је о потреби проширења куће радиности у руху и избегавати варошку одећу и крпетине. Г. Симић је остао у веома пријатној успомени у народу у целом овом срезу,

Од излагача су били нарочито запажени г. Славко Поповић са живином Родајланд, Плимут, Штајерком и голубовима превртачима.

Опште говорећи изложба је успела, с обзиром на величину материјалних средстава, зашта се има честитати младом и агилном секретару подружине г. Тихомиру Ђорђевићу, пољопривредном референту овог среза и члановима управе ове подружине.

Милорад А, Јовановић,
управ. расад. у Бабушници

Питања и одговори

Одговор на питање Витомира Станковића из Бабушнице. Болест коју сте описали код вашег ждребца појављује се најчешће код штрупираних коња са стрмим кичицама, даље код слабо или недовољно храњених коња, код преморених и оних, који нису навикли на теже радове. Болест има сличности са ишчашењем кичичног зглавка само са том разликом што се код те болести не примећују знакови запаљења нити рамања.

У појединим случајевима појављује се ова мана код коња који имају одвише слабе помоћне везе око кичичиног зглавка, што је вероватно по среди и у случају вашег ждребца.

Овај се недостатак не може лечењем уклонити. Претсказивање исхода болести је у томе случају сасвим неповољно. Могло би се евентуално пробати са лечењем, које би свакако требало да предузме и надзире стручно лице, али са мало вероватноћом на успех.

Лечање би се састојало у томе, што би кичични зглавак учврстили једним гипсаним завојем. Завој би имао да остане на зглавку 4—6 недеља. После скидања завоја требало би зглавак добро утрљати једном од оштрих масти па поново чврсто завити. Завој не би смели скинути барем 3 месеца.

Наравно, да би коњу за време лечења требало пружити потпун мир и поштеду од сваког посла. **Ф. М.**

---

† Јова Родивојевић

редован члан Српског пољопривредног друштва и обласни пољ. референт у пензији.

Рођен је 24 (октобра) 1870 у Брзоходу среза Моравског. Основну школу свршио је у своме родноме месту, а четири разреда гимназије у Свилајнцу. Затим ступио је у Краљево у Ратарско сточарску школу, у којој се као млад ученик запажа међу првима. После завршеног школовања био је са службом у Пироту, Шапцу, у Пожаревцу, и у Зајечару, где је као управник пољопривредне станице први пут 1927 године пензионисан. После пензионисања живео је у Пожаревцу, где се и даље интересовао за задругарство и тежаков рад који је увек следбено пратио. Као први претседник Пољопривредне подружине у Пожаревцу и њен организатор, умро је 10 (фебруара) 1937 године. Овим је укратко изнешена каријера и ток живота и службовања покојног чика Јове. Али чика Јове треба се сетити и као одличног човека, старог пољопривредног пионира, правог Србина и поштеног човека. Чика Јова био је благ и предусретљив, необично вољен, што је много утицало, да је имао велики број пријатеља, како у служби тако и мимо службе, коју је толико волео.

Своју службу покојни чика Јова вршио је марљиво, пожртвовано. Српско пољопривредно друштво у покојном чика Јови губи свог старог члана и сарадника, и вођу подружина у местима у којима је службовао. Био је члан Удружења југословенских пољопривредних стручњака. У листу „Пољопривредни напредак" изашао је чланак покојног чика Јове под насловом „Једна штетна новина", у коме чланку је критиковано завођење зелене униформе за управнике среских расадника.

Пољопривредна подружина у Пожаревцу, губи у покојном чика Јови првога вођу и сарадника, а наш земљорадник свог великог пријатеља.

Вечна му хвала и слава.

Секретар подружине
инж. **М. Поповић**

Освећење темеља новог дома Српског пољ. друштва

На дан друштвене славе Св. Милутина краља српскога, 12 т. м., извршено је и освећење темеља новог дома који ће ускоро бити доведен под кров а априла месеца идуће године биће потпуно готов.

Подизање овог дома преставља један важан датум у животу нашег Друштва. Надамо се да ће тај дом послужити као солидна основа за још јачи и успешнији рад друштва у будућности.

Извод из записника Управног одбора Српског пољопривредног друштва

44 седница (14-X). Одлучено је: Да се Бугарском земљоделском друштву у Софији бесплатно пошаље известан број књига друштвеног издања. Тако исто одлучено је да се у рукопису г. Цветковића, о болестима домаћих животиња, изврше измене са којима се сложио и Претседник г. Др. Т. Митровић и после ових измена да се књига штампа.

Да се набави по 500 кесица Порзола и Церетана за суво запрашивање семена.

Да се од фабрике Кунде тражи понуда за воћарски алат.

Да се набавка млекарских справа не врши, већ да се поручују само по потреби.

Да се набаве 20 ком. ножева за сечење сена.

Да се прими знању извештај г-ђе Наталије Ђуровићке о одржаном течају за конзервисање воћа и поврћа код Пољопривредне подружине у Краљеву од 3—7 овог месеца, с тим да г-ђа Ђуровићка напише чланак за Тежак.

Да се прими знању извештај Пољопривредне подружине у Свилајнцу о одржаној пољопривредној изложби 26 и 27 септембра т. г. и одлучено да друштвени делегат г. Вића Матић напише чланак за Тежак.

Да се Савезу здравствених задруга у Београду одобри још 2000 дин. на име помоћи за изложбу (поред раније одобрених 1500).

Да се Пољопривредној подружини у Свилајнцу сада не може одобрити новчана помоћ ради држања предавања, већ да се молба држи у евиденцији, па ако се касније укаже могућност онда молбу поново изнети на решење.

По позиву Осечке љеваонице и творнице стројева на прославу 25 годишњице њеног рада, одлучено је: имајући у виду досадашње а и будуће пословање Друштва са овом кућом да се као друштвени делегат упути г. Алекса Петровић, стим да се као друштвени делегат упозна са радом

фабрике и да испита могућности још бољих веза око будућег пословања и снабдевања пољопривредника справама.

Да се Пољопривредној подружини у Суботици исплати 500 динара помоћи у новцу за држање пољопривредних предавања.

Да се Пољопривредном живинарском друштву у Ваљеву не може дати тражена помоћ за изложбу, пошто је Друштво са својом подружином у Ваљеву већ одржало изложбу.

Пошто члан Управе г. Др. П. Вукасовић не може да присуствује отварању пољопривредне изложбе у Ваљ. Каменици као друштвени делегат то је одлучено, да се умоли г. Јордан Димитријевић, професор Средње пољопривредне школе у Ваљеву, да као друштвени делегат присуствује изложби у Каменици Ваљевској.

Да се Народној књижници и читаоници у Кометнику п. Вођин (Савска бановина) бесплатно изда разних друштвених књига у вредности 200 динара.

Да се пољопривредној подружини у Лебану исплати раније одобрена помоћ у 300 динара за одржана пољопривредна предавања.

Саопштења и предлози: П. претседник г. Др. Младен Јосифовић извештава Одбор да је као друштвени делегат присуствовао отварању опште пољопривредне изложбе у Ваљеву на дан 10 о. м. и да је том приликом одржао пригодно предавање о раду Друштва и његовим циљевима. Наводи да је изложба веома успела и предлаже да јој се помоћ повећа како би могла да награди заслужне излагаче. Одбор прима знању и изјављује захвалност г. Др. Јосифовићу и одлучује да се одмах тражи извештај од Пољопривредних подружина у Нишу, Алексинцу, Параћину и Коњуху, хоће ли и кад одржати намеравање изложбе за које су и помоћи добиле, па ако изложбе не могу одржати из ма којих разлога да се од њихових помоћи повећају друге изложбе ове јесени.

По питању парцелације новог друштвеног имања одлучено је: да се дефинитивно усвоји скица коју је овлашћени инжињер г. Дражић израдио стим да се уради даље шта треба, како би се парцелација што скорије одобрила.

По питању задужења код Аграрне банке одлучено је: да се тражи зајам ради развијања послова преко Пољопривредних подружина и ради повећавања набавке и бољег снабдевања пољопривредника.

За покриће зајма - дуга да се понуди заложно право на покретности, робу и хипотека на имању.

45 седница (21-X). Пре прелаза на остале тачке дневнога реда саслушани су предлози и мишљења надзорног архитекта и дежурног члана о току радова на подизању друштвеног дома па је одлучено:

Да се усвоји предлог да се терасаст кров на дому замени кровом са дрвеном конструкцијом с тим да зграда не изгуби ништа од њеног архитектонског изгледа по плану.

Да се усвоји предлог да се у сутерену зграде, који има да служи за магацин и у надсутуренском магацину до продавнице у место бетона постави асфалт који је топлији и сувљи а поред тога мекши и као такав бољи за пословање са гвозденим справама и семеном.

Да се не може да усвоји предлог о замени Беловодског камена са Ропочевским каменом за поплочавање површина предвиђених по плану, већ да остане онако како је предрачуном предвиђено.

Да надзорни архитекти за сваку евентуалну потребу промене или замене у изградњи и материјалу и за одступања по плану и предрачуну поднесе писмене образложене предлоге истичући у њима поред техничке сигурности и материјалну страну.

Затим је решено: Да се прими знању да је извршен редован месечни преглед касе и рачуна друштвених за месец септембар тек. год. и да је нађено стање исправно. Тако исто да се прими знању извештај о извршеним наплатама друштвених потраживања у току септембра, као и биланс стања касе, рачуна и имовине на крају истог месеца, као исправни.

Да се изврши набавка 10 ком. плугова марке „Бик“ и 500 кесица препарата „Порзол“ за запрашивање семена а у колико буде тражење предлагати нове набавке.

Да се приступи извршењу расписаних стечаја за напредније начине рада, да се сума одређена за гајење ораха може употребити за помоћ пријављеним утакмичарима за подизање ђубришта и нужника у колико за намењену сврху не буде ангажована; да се одлука о пријему пријављених утакмичара донесе до краја овога месеца; да се отворе поднети радови за наредне свеске Тежакове библиотеке и да се позову одређени референти да радове прегледају.

Да се Подружини у Гор. Милановцу не могу дати тражени препарати за зимску борбу противу штеточина и болести на воћкама, пошто се средства која је тражила не препоручују за зимску борбу.

Да се Пољопривредној књижници и читаоници и Омладинској дружини у Гушевцу изда 300 динара за хонорар воћи дружине г. Миодрагу Поповићу 150 у новцу и за награде најбољим члановима дружине у воћарском алату и књигама 150 динара, а из кредита за одржавање ових установа.

Да се Подружини у Свилајнцу изда 300 динара на име помоћи за држање пољопирредних предавања у срезу ресавском.

Да се г. Богољубу Косанићу секретару - благајнику подружине у Љубовији исплати хонорар зв рад у Подружини у овој години у 410 динара.

Да се Српској читаоници у Бања Луци изда помоћ у књигама друштвеног издања у вредности 500 динара, а да јој се изда и неколико књига од оних којих има у сувишку и које се бесплатно издају.

Да се моли Управник бановинског расадника на Палићу да спреми чланак за Тежак у циљу пропаганде гајења јагода пи родаје живића од ових.

Да се Подружини у Параћину повећа помоћ за изложбу са још 500 динара.

Да се упис нашега Друштва у Друштво за сајам и изложбе у Београду одложи за доцније у вези са пролетњим сајмом.

Да се Народној основној школи у Дебришту срез поречки Вардарска бановина, за добре и сиромашне ученике бесплатно изда као поклон Друштва 20 примерака књига земљорадникова читанка.

Да се прими знању да је Подружина у Нишу одустала од приређивања предвиђене изложбе.

Прочитан је и примљен знању извештај члана Управног одбора г. Др- А. Ђаје, да због болести не може да присуствује седницама и узима учешћа у раду.

Прочитан је и примљен извештај експерата - чланова комисије за процену старих зграда на новом и старом друштвеном имању и одлучено:

Да се процена сматра као мерило за продају старих зграда, а да се продаја нотицом или огласом објави преко дневних листова.

Да се експертима стручњацима члановима комисије исплати хонорар од по 250 динара, а члановима управе по 100 динара.

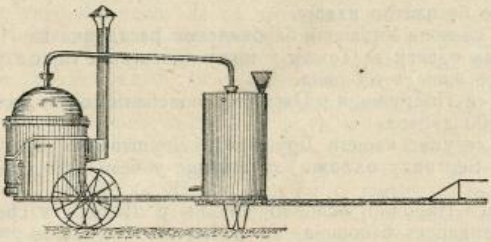
Примљено је знању саопштење п. претседника г. Др. М. Јосифовића о томе да је он као уредник Тежака ослобођен сваке одговорности по тужби г. Јеврема Герасимовића.

По предлогу п. претседника г. Др. М. Јосифовића, поводом држања III земаљског воћарског конгреса у Марибору одлучено је:

Да на конгрес, као претставник Друштва иде претседник г. Др. Т. Митровић а као референти г. г. п. претседник Др. М. Јосифовић и чланови Управе Милутин Никетић и Др. Павле Вукасовић. За потребе вршења дужности и друге послове да на конгрес иде и инспектор за подружине г. Бор. Нешић.

Да п. претседник г. Др. Јосифовић оде раније и да као претставник Друштва присуствује свечаном отварању Воћарске изложбе и сајма за Дравску бановину.

Да п. претседник г. Др. Јосифовић, ако и у колико буде потребно на конгресу и конференцији заступи претседника г. Др. Т. Митровића.

Старо поштуј ново купуј!

„Митри“ Казан је за напредно домаћинство. Служи за све домаће потребе а РЕКОРДЕР за брзо и лако печење и чистоћу алкохола.

Са водом се залепљује а за секунду прекретом испражњује при томе ватра се не загашује.

„Митри“ казане и прскалице и све врсте машинских казана најсолидније пуди вам, а бесплатан ценовник на захтев шаље

Творница прскалица и казана „МИТРИ“
БРАЋЕ Ч. ТРИПКОВИЋА, Крушевац

ЦЕНОВНИЦИ

воћних садница и лозе по расадницима и пољопривредним школама Дунавске, Дринске и Врбаске бановине за 1937/38 годину изашли су из штампе и могу се на захтев бесплатно добити од пољопривредних оделења дотичних банских управа.

Пољопривредна подружина у Чуругу

има на продају 10 вагона врло доброг КРОМПИРА за јело. За цену и услове испоруке обратити се непосредно подружини.

Штампарија „Сварлић“ М. К. Цветановића — Крал. Наталије 12 Београд — Тел 20-732

Универзитетска библиотека Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋ...

Бр. 23 Београд, 1 ДЕЦЕМБАР 1937 год. Год. 65.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Ing. *Иван Пуцељ*: — Како треба правилно хранити јунад.

Јован Момировић: Из живота и рада славног руског воћара Ивана Мичурина.

Ing. *Душан Станковић:* — Зимско неговање круне воћака.

Ing. *Вукашин Тоскић:* — Да ли се виногради могу резати и огртати а калемови вадити из прпоришта пре опадања лишћа.

Ing. *Б. Сивицки*: — Обележавање приплодне живине.

Ing. *Јордан Димитријевић:* — Како да сачувамо мање количине свежих јабука за зиму.

Саво В. Јовешић: — Неколико речи о Црмници и њеним винима.

Питања и одговори.

Бор. Љ. Нешић: — Домаћички течај у Комаћицама.

Вића П. Матић: — Пољ. изложба у Зворнику.

Званична листа извучених згодитака на 27 вучењу (1 и 4 септембра т.г.) лутријске $2^1/_2\%$ ренте за ратну штету.

Извод из записника У. о. Срп. пољ. друштва.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.360. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-702

Како треба правилно хранити јунад

О исхрани телади било је речи у 8 броју „Тежака“ и том приликом наглашено, да од многобројних услова, од којих зависи успех у сточарству, правилна исхрана младе стоке стоји на првом месту. Оно што млади организам изгуби, тј. недовољном и неправилном исхраном пропусти у првој години живота, то се никад више неће моћи надокнадити.

Ово искуство произилази из чињенице, да је раст стоке најинтезивнији у првој години, нарочито за првих шест месеци. Јунад сименталске расе на пример добијају у тежини у првој половини године око 750 гр. дневно, у другој половини већ само око 700 гр., у другој години око 450 гр. у трећој око 200 гр., а у четвртој само још око 100 гр. дневно.

Стога је и са економског гледишта потребно искористити то доба најбржег растења правилном и сврси сходном исхраном. Беланчевине су у те сврхе незаменљиве. Сем тога у првој години развијају се и образују облици тела, који се доцније, па макар да грло омршави много не мењају. Јер им као основа служи костур који се изграђује претежно у првој години, и то присуством минералних материја у храни.

Најкритичнији моменти у исхрани телади односно јунади су прелази са једне врсте хране на другу, којима треба обратити нарочиту пажњу. Ако ови прелази, прво са млека тј. сисања односно напајања на друга хранива, па затим са суве, зимске хране на сочну, зелену пиљу нису постепени тј. што лаганији, онда је пролив неизбежан. Пролив пак, не само да смета напредовању грла и слаби његову отпорност против других болести, него може бити чак и убитачан. Сем тога, ако прелази нису изведени како треба, младо грло закржља, остане узано у појасу, штркљасто и трбушасто и од таког грла нема сточар шта да очекује. За осуду је стога мишљење које у неким крајевима влада, да треба теле после одбијања да омршави, тј. „мора најпре да изгуби млечно месо, па тек онда да се поправи“. Неки чак тврде, да чим младом грлу сува храна прија као „си-

са", онда то грло доцније неваља. И једно и друго мишљење нетачно је.

Од снажних хранива која за исхрану телади после одбијања долазе у обзир, овас је најподеснији. Он садржи прилично много масти, преко 4% и то лако сварљиве, фосфора и креча. Овас има сем тога и дијететско дејство. Најбоље је овас згњечити или прекрупити. Јечам и кукуруз су за јунад мање погодни, али се у мањим количинама у смеси са осталим хранивима могу ипак употребљавати. Много боље су мекиње, које поред прилично беланчевина садрже и много фосфора.

Међу одлична хранива спадају такође и ланени колачи и сладове клице. Последње у води јако набубре, због чега их треба пре храњења потапати у воду и оставити у њој 10-12 сати.

Од хранива која обилују у беланчевинама треба споменути соју, грашак, боб и сл.. Због њихове тешке сварљивости ова хранива не треба давати јунадима више од 15 до 20% смесе снажне хране. Разуме се прекрупљена или самлевена.

Поменута хранива треба да су заступљена у смеси у овом односу: овсене прекрупе 50%, ланених колача 25% и сладових клица 25%; или овсене прекрупе 40%, ланених колача 30%, јечмене прекрупе 20% и пшеничних мекиња 10%; или овсене прекрупе 40% сојине односно грашкове прекрупе 20%, јечмене прекрупе 25% и пшеничних мекиња 15%. Једну од ових смеса треба давати јунадима у старости од пола године дневно око 2 кгр. по грлу. Поред тога у ову смесу снажне хране улази још 20 гр. очишћене креде и 10 гр. соли.

Оброк снажне хране треба јунадима давати у сувом стању, никако пак као напој, како то многи погрешно раде. Узимање снажне хране у облику напоја тере се навикава да много пије, што му проузрокује велики и висећи трбух.

Дневни оброк јунади старих око пола године треба поред 2 кгр. снажне хране да износи око 3 кгр. доброг ливадског сена и 5 до 10 кгр. сточне репе

или 4 до 6 кгр. силаже. У том скучају треба количину креде повисити са 20 на најмање 40 гр., а со са 10 на 20 грама.

У пролеће, лето и у јесен, паша је за младу стоку ненадокнадљива. И све што су јунад старија, то је значајнија замена сена и репе са пашом, где јунад има поред добрих трава још и слободно кретање на чистом ваздуху.

Ing. Иван Пуцељ

Из живота и рада славног руског воћара Ивана Мичурина

(Поводом реклама о продаји садница Мичуринових сората)

Године 1935, умро је у Русији, у граду Мичуринску, Иван Мичурин у осамдесетој години живота, након шездесет година плодног рада. Његови начини рада и успеси у стварању нових сората воћа, заинтересовали су воћаре и научнике целога света. Својим истрајним радом успео је да препороди воћарство у хладнијим крајевима Средње Русије, заменивши старе полудивље сорте, са својим бољим. Имајући у виду да је име Мичурина познато широм целе државе, једна проницљива фирма покушала је да на рачун тога заради добре паре. Вештом и скривеном рекламом, у дневним листовима, у облику малих чланака, она велича Мичуринове сорте. Читајући огласе, необавештени људи стичу уверење да су Мичуринове сорте стварно чудотворне, које рађају много, а за своје успевање не траже никакву негу. Ово ме нагнало да напишем овај чланак и да изнесем истините чињенице о његовом животу и раду.

Иван Мичурин родио се у Пронској 1855 год. Његов отац, дед и прадед бавили су се воћарством, те је и он ту наклоност наследио од предака. Још и данас у срезу Калуги, гаји се сорта крушке, коју је узгојио Мичуринов прадед а зову је „Мичуринова крушка". Свршивши неколико разреда гимназије Мичурин је ступио у службу на железничкој станици у

граду Козлову, која је пре неколико година у његову част названа Мичуринска. У врту код станичне зграде, у слободним часовима занимао се воћарством. Међутим површина је била исувише мала да би могао да развије већу делатност, па је морао помишљати на проширивање расадника. Након десет година Мичурин је прикупио нешто новаца, те је купио имање, куда је пренео своје воћке. У оно доба стручњаци су мислили да слабе домаће сорте замене са бољим јужним, калемећи их на тамошње дивљаке које су отпорне против зимских мразева. За њима се повео и Мичурин па је радећи тако изгубио десетак година не постигавши никакве резултате. Јужне нежне сорте страдале су од хладноће. Уколико нису измрзле, рађале су плодове који су били слабије каквоће, због утицаја климатских прилика. Тек након скупог искуства, дошао је на прави пут да домаће сорте поправи укрштавањем са страним сортама, како би спојио отпорност противу измрзавања домаћих, са квалитетним својствима иностраних сората. Укрштавање као начин за добијање нових и бољих сората употребљавало се раније у ратарству, а исто тако и у сточарству, при стварању нових раса. Поред укрштавања Мичурин је употребљавао и друга средства, помоћу којих је као неки вајар вајао и појачавао особине сората које је он желео. Тако укрштавањем америчке сорте белфлер, са кинеском јабуком, успео је да споји добру каквоћу прве сорте са издржљивошћу противу мраза ситне Кинеске јабуке. Међутим нова сорта белфлер сазревала је у другој половини августа и трајала је до половине септембра. Да би поправио ову лошу особину, Мичурин је употребио метод Ментора, васпитача. У круни првобитног хибрида, накалемио је неколико гранчица матичне сорте белфлер. Под њеним утицајем, белфлер-китајка постала је права зимска сорта, чији се плодови могу сачувати до фебруара.

У стварању нових сората лозе постигао је Мичурин скоро изненађујуће резултате. Укрштавањем дивље лозе из слива реке Амура, које издржава температуру од 40° до 45° С. испод нуле, са америчким сортама које су отпорне противу филоксере а

затим са европским сортама које дају најбоље грожђе, он је успео да споји добре особине трију група сората и да добије сорте, које подносе ниску температуру без загртања, а при том су отпорне противу филоксере и дају грожђе доброга квалитета. На овај начин постигао је да уведе гајење винове лозе и у крајевима где се она није могла гајити.

Колико је рад Мичурина био плодан, види се по томе, што је створио око 300 нових сората воћа и лозе. После смрти оставио је богат материјал за даље испитивање од кога се очекује пуно вредних сората. Његово имање је проширено и створен је воћарски завод, који је богато опремљен, да би се наставило благотворно дело Мичуриново.

Мичурин је радио у једном крају који је оскудевао у добрим сортама воћа. Он и сам каже да су Западна Европа и Америка далеко отишле у том погледу. Док су неки крајеви у Русији искључиво упућени на Мичуринове сорте, нама стоји на расположењу избор великог броја одличних страних сората које потичу из крајева где је клима много сличнија с нашом него клима у Средњој Русији. Са зимским Мичуриновим сортама може нам се десити да под нашом топлијом климом сазру кад и наше јесење сорте те неће имати жељену вредност јер се не могу чувати преко зиме. Код нас је делимично испитан приличан број првокласних страних сората а почиње се са испитивањем једног великог броја досад нама мало познатих. Поред постојећег шаренила сората, сађење нових неиспитаних није за препоруку. Велики број сората је највећа сметња за извоз, јер иностранство тражи велику количину једноличне робе а то се може постићи сађењем што мањег броја сората. Мичуринове сорте могу се испитивати да би се видела вредност под нашим климатским приликама, па ако покажу добре резултате онда приступити њиховом размножавању.

Тврдња у реклами: — „Створио је нове врсте воћака за чије гајење нису потребни нарочити земљишни и климатски услови, није потребно нарочита обрада земљишта, ђубрење, заштита од болести

и штеточиња", апсолутно је нетачна. Нигде Мичурин у својим делима не говори о овим особинама његових сората. Такве воћке није нико створио и нити их може створити. Нема биљке која ће ни из чега створити нешто. Затим најважније штеточине код нас на јабукама, гусенице разних лептирова које једу лишће и плод, услед чега не би нападале и на Мичуринове сорте?

Постоје сорте воћака које су отпорне противу извесних болести али не противу свију. Међутим такве сорте имају неке друге недостатке у погледу квалитета плода, јер је тешко груписати све добре особине у једну сорту.

Мичурин је светао пример људске марљивости и истрајности. Преобразио је воћарство читавих крајева Русије, створивши нове сорте које су много боље од старих. Пронашао је нове начине рада, којима ће се корисно послужити многи други стручњаци. Будући да су његове воћке створене за сасвим друге климатске услове, није за препоруку да се оне уводе у већој мери код нас. Једино ради огледа треба посадити по неколико примерака у неким пољопривредним установама. О неким чудотворним особинама Мичуринових сората не може бити говора, изузев отпорности против зимских мразева, што за нас по правилу нема никакве практичне вредности. Толико ради истине.

Јован Момировић

Зимско неговање круне воћака

У чему се састоји зимско неговање круне воћака

Зимско неговање круне воћака је један изванредно користан и важан посао. Његово занемаривање има врло неповољне последице: неуредна родност, рђав квалитет плодова, јако развијање и ширење болести и штеточина воћака. Тај посао се код нас изводи врло ретко и неправилно. То погоршава у веома великој мери нашу воћарску производњу. Међутим, у напредним воћарским земљама обраћа се највећа пажња не-

говању круне воћака — резидби на родност, прорећивању круне, и зимским прскањима против болести и штеточина воћака. И показало се да се тиме у великој мери обезбеђује и уредна родност и добар квалитет рода. Најбоље би било када би се и код нас обављали редовно сви ти послови. Али за орезивање воћака треба више умешности и знања, а за прскање недостају и средства и знање. Ипак, може се примењивати чишћење и прорећивање круне воћака. Чишћење се састоји у отклањању и уништавању свих трулих и сасушених плодова који се још држе на гранама („мумије"). Затим у сасецању водопија и свих сасушених гранчица и грана, нарочито оних што су их сисци избушили. Прорећивање круне састоји се у отсецању и уклањању свих грана које ремете њену правилност, било да се укрштају или сувише сметају једна другој и чине да је круна прегуста. Може се сматрати да је густа свака круна воћака, која има толико грана и гранчица да оне једна другој заклањају приступ ваздуха и светлости. То може сваки воћар сам да оцени, али мора увек имати у виду како ће круна изгледати кад буде била под лишћем.

Које су користи од прорећивања круне воћака

Користи од чишћења и прорећивања круне велике су и многоструке. Уклањањем сасушених плодова и гранчица отклањају се и удаљују семенчице, споре, гљивичних паразита воћака које садрже ти плодови и гранчице. Самим тим умањује се опасност од болести. Сасушени плодови и гранчице могу такође бити и легло инсеката, непријатеља воћака, па је и у том погледу корисно њихово отклањање. Прорећивање круне пак обезбеђује лакши приступ ваздуху и светлости. Само ваљано прорећена круна може имати плодове довољно изложене сунцу, лепог изгледа и доброг квалитета. Најчешће су првокласног квалитета само они плодови воћа које је сунчана светлост непосредно погађала. То је нарочито случај са сортама које имају јако бојену покожицу. Осим тога, на ваљано прорећеним крунама плодови су здравији, без разних мрља

или пега чађавог изгледа, краста и других повреда које изазивају многобројни паразити. Такви плодови се сигурније преносе кад се некуда шаљу и дуже се могу очувати у добром свежем стању.

Прорећене круне претстављају изванредну важност и за само стварање цветних пупољака. Показало се да се цветни пупољци стварају у довољној мери само на оним гранама које су довољно изложене светлости и топлоти. У најгушћим деловима круне цветови се тешко стварају, а ако се и створе, неће добро заметнути плод, нити би се плодови одржали. У сваком случају у засењеним деловима круне, сувише густим, воће много заостаје по каквоћи од оног на прорећеним крунама. То се најбоље примећује код воћака чије се круне додирују због прегустог сађења; на таквим воћкама се плодови замећу и одржавају понајвише на врховима круне.

Најзад, густа круна је изложена много више опасности од разних паразита воћака. Прорећена круна у истом месту, за исту сорту и при подједнаким условима осетно мање ће страдати од разних болести. У много случајева прегуста круна је главни узрок брзог ширења извесних паразита воћака (пламењача, решетавост листа, рђа, пепелница и друго). Опасности од ових паразита, који изазивају разноврсне и често врло опасне болести листа и плода — као што су нарочито пламењача и рђа на шљиви — утолико је већа, уколико су места где се налазе воћњаци заклоњенија и влажнија. Отуда у таквим местима прорећивање круне треба вршити са нарочитом брижљивошћу и пажњом.

Кад узмемо оно што је битно у свему што смо досада изнели, излази да редовно и правилно прорећивање круне воћака обезбеђује уредниј родност и бољи квалитет плода и умањује опасност од паразита воћака. Зато сваки воћар треба да примењује редовно тај користан посао.

Ing. **Душан Станковић**

Да ли се виногради могу резати и огртати а калемови вадити из прпоришта пре опадања лишћа?

Господин С. Марковина — Илок пита: да ли може виноград посађен у пролеће резати пре опадања лишћа; да ли може вадити калемове из прпоришта — школе пре него што опадне лишће и да ли је добро огртати виноград пре него што опадне лишће. На горња питања дат је одговор у виду следећег чланка.

Код винове лозе разликујемо активни живот или вегетацију и притајени живот или зимски одмор. Активни живот траје од момента развића првих пупољака на лози па све док не опадне лишће са чокота. Лишће игра важну улогу у сазревању грожђа и сазревању ластара. Ластари су у почетку зелени а у позну јесен добију жуту, црвену или љубичасту боју. У ластарима се врши нагомилавање минералних и органских резервних материја, које ће служити као резервна храна чокоту у следећој години. Ако је чокот био родан највећи део тих материја трошило је грожђе. Кад је извршена берба, лишће шаље резервне материје у корен, стабло-крљу и у ластаре. Исте се нагомилавају највише у коленцима и окцима, и служе чокоту за исхрану првих пупољака, који ће се развити следећег пролећа.

Лишће, пре него што опадне, пошаље последње остатке хранљивих материја у ластаре. После тога код белих сората обично пожути а код црних поцрвени и опадне. Кад опадне лишће наступа зимски одмор. Из наведених чињеница излази, да, докле год на чокоту има лишћа, траје активан живот и лишће још шаље резервну храну у ластаре, коленца и пупољке и припрема их за идућу годину. Од младог винограда у првој, другој и трећој години не тражи се родност, већ се иде затим да се што боље ојачају, како би се доцније што боље искористили у погледу родности. У јесен орезани виногради не сузе у пролеће, те се мање изнуравају а то је и циљ јесење резидбе. Ако би ми пак орезали чокот пре опадања лишћа прекинули би пре времена његов активни живот и

место да исти ојача, утичемо да исти ослаби. Из наведених разлога није добро вршити резидбу ни старих а поготову младих винограда пре него што опадне све или бар највећи део лишћа са чокота.

То што важи за резидбу, још више важи и за вађење калемова из прпоришта. И од њих се тражи да су што боље сазрели и да имају што више резервних материја, да би лакше поднели пресађивање. Једина гаранција да је сва резервна храна из лишћа прешла у ластаре, јесте, да је лишће опало. Превременим вађењем прекида се веза калема и са земљом, пре времена престане узимање хране и из земље. Из тих разлога препоручује се, да се вађење калемова врши одмах по опадању лишћа.

Из наведених разлога и огртање се препоручује, да се обави по паду лишћа а пре појаве зимских мразева. Међутим огртање, како се код нас врши, тј. да се покрије крља-пањ и најнижа окца, нема оне последице као резидба и вађење калемова, те се може вршити и пре опадања лишћа. Ако би се вршило покривање целих ластара, онда би и огртање имало исто дејство као и превремена резидба.

Ing. **Вукашин Тоскић**

Обележавање приплодне живине

За приплод можемо обележавати одраслу и младу живину (пилићи). Обележавање младе живине (пилића) врши се обично по групама. То се врши онда када се за извођење набављају јаја са стране и то од истих раса, које и ми гајимо. Да не би дошло до мешања са нашим пилићима, обележавамо све пилиће, који су се извели из јаја набављених са стране. Затим се обележавају пилићи, који воде порекло од најбољих наших носиља да би смо првенствено од њих доцније оставили за приплод. Још можемо обележавати пилиће и онда, ако се мешају са пилићима из комшијског дворишта.

Само обележавање пилића врши се на више начина и то:

1. Спиралним обојеним целулоидним прстеновима. Ови прстенови немају бројеве а продају се у разним бојама (црвена, жута, плава идр.). Колико посебних група пилића имамо, толико разних боја прстенова и употребљавамо. Ако имамо само једну групу, онда узимамо прстенове само једне боје. Ови прстенови су практични, али пољопривредник их не може сам направити, па је приморан да их купује.

2. Други начин обележавања састоји се у отсецању нокта на одређеном прсту десне, или леве ноге. Овај начин није добар, јер ћемо унаказити своју приплодну живину, а доцније када одрасте нокат нећемо моћи познати обележену живину. Поред тога живина може и сама случајно да откине нокат, ради чега нам се помеша и необележена живина.

3. Трећи начин обележавања пилића врши се бушењем кожице између прстију. Овим начином можемо обележити више група пилића. При обележавању овим начином морамо да имамо зумбу. За овај посао треба да је извежбан човек, затим мора бити опрезан, да се не инфицира рана и да не крвари.

4. За нашег пољопривредника најјевтинији и најлакши начин обележавања пилића био би помоћу прстенова од жице. Жица за ову сврху узима се од месинга, бакра или бела мека жица. За мале пилиће узима се тања жица, а за одрасле дебља. Прстенови се намештају на ногу десну, или леву. Ако за обележавање имамо само две групе пилића, онда једну обележаво на десној, а другу на левој нози. Ако пак имамо више група, онда узимамо и разне боје жице (бакрену, белу и др.) Парче жице обавијемо око ноге тако, да прстен увек буде слободан, а да не пада са ноге. Малим клештима пажљиво завијемо крајеве на чвор, при томе пазимо да не остану оштри крајеви. Мана овог начина јесте та, што прстенове доцније морамо мењати, када нога живине толико одебља да прстен није више слободан. Ако се не промене прстенови на време, то ће се жица урезати у ногу.

Обележавање одрасле живине (носиља) врши се у главном на два начина. Циљ обележавања носиља је тај, што ћемо тачно знати колико јаја свака кокош

снесе за годину дана и колико су та јаја тешка. Овде морамо за ношење јаја употребити контролна гнезда. Ово обележавање врши се прстеновима на нози. Сваки прстен има свој број под којим и уписујемо кокош у списак носивости. Прстенови се купују и доста су скупи. Пољопривредник би могао и сам да направи такве прстенове од алуминијума, танког бакра, месинга, које би помоћу клешта могао да учврсти на нози кокошке. Број би могао да нареже турпијом или ексером. Овај је начин обележавања живине доста проширен, али он има својуману, јер живина чепркајући ногама по нечистим местима, упрља овај прстен, а често пута и толико залепи нечистоћом, да се он мора прати. Поред тога дешава се да овај прстен кокош скине и изгуби га. Ове мане нема други начин обележавања живине, који се састоји у томе, да се мала кружна плочица са бројем причврсти на крилу кокошке. Мале округле металне плочице могао би да направи сваки пољопривредник маказама.

Бројеве обележити турпијом или ексером. На крају пробушити малу рупицу кроз коју треба провући парче танке жице, а једним крајем исте пробије се кожица на крилу са предње стране. Овако провучена жица мора се кљештима са другим крајем завезати добро на чвор.

Добра страна овога обележавања је та, што се лако чита, што се не прља и тешко се скида. Лоша страна је крварење код бушења, али ту је опасност мала, јер не може доћи до инфекције.

Ing. Б. Сивицки

Како да сачувамо мање количине свежих јабука за зиму

Зимске сорте јабука и крушака су једино воће које се може дуго чувати у свежем стању. Неке зимске сорте јабука могу се успешно чувати до маја месеца. Такве су например: Будимка, Тетовка, Преспанка, Аламанка, Лепи боскоп, Лепоцветка, Канадка, Каселка, Јонатан и др.

Ове сорте јабука сада се могу купити на пијаци по 3—5 динара килограм, а после Божића цена им је 8—10 динара килограм. Ко жели да има лепе и јевтине јабуке и

после Божића може их сада купити и сам чувати преко целе зиме. То чување свежих јабука у малој количини се обавља на овај начин: узмимо добро зреле и потпуно здраве плодове па их оставимо да стоје 1—2 дана на промајном месту. За чување плодова узимамо сандуке дубоке око 40—50 см, а ширина и дужина од 70—100 см. За ту сврху могу послужити и обични сандуци од шећера. Даске од којих је сандук направљен избуше се на неколико места ради проветравања плодова, али рупе да буду такве величине да не може проћи кроз њих миш. Узимамо хартију и насечемо од ње парчад од 25 см. у квадрат; у ту хартију завијемо сваки плод посебно. Овако завијене плодове слажемо у припремљени сандук. Када сложимо први ред плодова други ред ређамо тако да између два сложена плода дође трећи. Када се сандук напуни, одозго се метне један табак хартије па се капак закује. Овако напуњени сандуци са јабукама се уносе у неку просторију где је ниска и по могућности стална температура, а то је најбоље у подрумима испод куће.

Просторије где се чувају јабуке не смеју имати непријатан мирис нити да буду сувише влажне, јер непријатни мирис може прећи и на јабуке, а ако је подрум сувише влажан настаће трулење.

Овакав начин чувања је врло згодан, пошто у сандуцима јабуке имају довољно промаје, а хартија одржава повољну влагу око плодова те се ови не смежуравају, затим, што је и најважније, сваки плод је изолиран хартијом те ако један оболи и почне трулити, трулеж не може прећи од хартије на други.

После 1—2 месеца плодови у сандуку се могу прегледати и трули уклонити, а здраве опет ставити у сандук.

На овај начин већ неколико година чувам и најнежније сорте јабука чак до Ускрса.

Ing. **Јордан Димитријевић**

Неколико речи о Црмници и њеним винима

Један незнатан кутак југоисточног дела наше простране Домовине сачињава Црмница, позната по својим квалитетним винима.

Црмница лежи на обали Скадарског Језера. Од мора је одвојена венцем планина: Руманија, Суторман, Расоватац и Тројца. Црмницу поседује чисто српски елеменат, искључиво православне вере. Људи велике природне бистрине, и предузимљивости. Људи како би рекао Његош: „Кадри стићи и утећи и на страшном месту постојати." Узалудни су били сви покушаји и сва стремљења османлиске политике

да њихова нога загази на ово плодно тло. Црмница је кроз читава столећа остала слободна и чиста, што јој је омогућило да се њен живаљ развија у слободи, како духовно и телесно, тако и материјално.

Црмница има умерено-континенталну климу са великим утицајем приморске-средоземне климе, што омогућава поред успевања лозе, успевање већег броја врста јужног воћа У Црмници поред лозе често сусрећемо: смокву, брескву, нар (шипак), а нешто ређе и маслину. Положаји за све ове врсте су идеални, специјално за лозу. Положаји: Годиња, Бољевића, Лимњана, Глухода Дола и Сотонића, немају равних у Југославији. И квалитет земљишта, и положај, и нагиб, све је то у хармонији, да се може само такво пожелети. Па кад је све то тако, није никакво чудо да Црмница има тако добра вина. И ма да су ова вина надалеко чувена и цењена, ни до данас нисам чуо да је когод о њима детаљније писао.

Црмница је једно од наших најмањих виногорја, и у исто време и најзанемареније. Руковођен тим, а у интересу напретка наше биљне производње, изнећу следеће чињенице по овој ствари.

Лоза у нашим виногорјима пати много од криптогамских болести и разних штеточина. Што се тиче црмничког виногорја, ствар стоји овако: оидиум је реткост; перонос пора само у годинама великих водних падежа. А што је најглавније, филоксера је непозната. Овде се тако рећи и не зна шта је то америчка подлога. Позитивно знам и то да у Црмници ни до данас није ни један цео хектар обновљен на америчкој подлози. Овде се још увек подижу виногради резницама домаће лозе, дугим 50—60 см. и нешто ређе по. ложеницама. Па опет лоза добро рађа и даје леп приход. Једина је штета у томе што Црмница има само локалну пијацу и не може свој богомдани дар да пласира како би требало. Тачно је да се црмничка вина примитивно спремају, што ипак није грешка само до дотичних виноградара.

Па ипак и при примитивној преради грожђа, Црмница производи данас црна вина од сората: вранац и кратошија, са 13—14 малигама. Вина са скоро максимумом природног алкохола, добром и постојаном бојом, питка, аромантична и трајна. Треба да је свакоме јасно да земљишта црмничког виногорја имају нешто специфично, за разлику од свих других — фосфор, отуда и вино садржи, 0,4—0,5‰ фосфорне киселине, што чини да се црмничка вина равнају са француским бургундцем.

У Црмници се грожђе муља ракљама. После 8 дана отаче се вино, а цеђење комине не врши се уопште, што свакако иде на штету количине. Али ако се тиме губи у количини добија се у квалитету а поред тога, од такве комине добија се и много боља ракија, „лозовача", са 40—50° алкохола. Овим хоћу да кажем да у Црмници до данас није упо-

требљена ни једна справа модерног подрумарства као: мућача, цедница, филтер, аламбик и томе сл. Мишљења сам кад би ове справе ушле у употребу да би се квалитет црничких вина још већма побољшао и да би њиховом употребом Црмница у погледу виноградарства престављала огромну добит за Црну Гору.

Саво В. Јоветић

Питања и одговори

Питање: Њива засејана пшеницом првокласног квалитета, тријерисана и потапана у раствор плавог камена. У време жетве била је заражена главницом и то тако да је једна половина класа била главничава а друга здрава. Који је узрок томе и како се сузбија? **З. П. Бојовић,** Таково

Одговор: Појава главнице у оваквом облику, где је клас само делимично заражен, доста је ретка. Готово увек сва зрна у једном класу испуњена су црном прашњавом масом, а само понекад се дешава да су поједина зрна или део класа уништени, док је остали део потпуно здрав.

Да би се лакше разумела ова појава, изложићемо укратко ток зараживања пшенице и развиће изазивача главнице.

Главницу изазива једна гљивица готованка, која живи и развија се на рачун своје хранитељке. Она црна маса којом су испуњена главничава зрна није ништа друго него многобројне семенчице (споре) гљивице. Ове семенчице врше зараживање пшенице приликом клијања, још док се она налази у земљи или одмах после ницања. Са развићем младе биљчице развија се и гљивица и она тежи да захвати т.зв. тачку пораста (врх пшенице). Ако у томе успе, цео клас биће преговарен у црну прашњаву масу. Али ако су услови за развиће пшенице повољни, она расте брзо, гљивица не може да захвати тачку пораста, те на тај начин пшеница иако је заражена, даће здраве класове.

Дешава се, као што је случај који спомиње Бојовић, да гљивица не захвати потпуно тачку пораста, те ће тако само један део класа бити заражен, док ће сав остали део дати здрава и добро развијена зрна.

Као што се види, узрочник делимичног зараживања класова истоветан је са обичном, главницом па је према томе и сузбијање исто. Сетвени материјал потребно је очистити од оних многобројних семенчица које се налазе на његовој површини и обезбедити га од доцнијег зараживања у земљишту. То се постиже потапањем у раствор плавог камена или запрашивањем неким од познатих готових препарата. Истина, ви сте извршили потапање али га свакако нисте извели правилно, те је због тога и дошло до зараживања главницом. Потапање даје добре резултате само онда, ако се изврши са довољно пажње и тачно према утврђеним правилима.

Д. С.

Питање: Половина њиве засејана пшеницом доброг квалитета, тријерисана и потапана у раствор плавог камена. Друга половина засејана је после пет дана са истим семеном. У време жетве, прва половина, која је засејана раније, дала је принос одличног квалитета, док је друга, засејана доцније, била главничава. Који је узрок овој појави?

З. П. Бојовић, Таково

Одговор: Време сетве игра велику улогу код заражавања пшенице главницом. Нека је у питању разлика само од неколико дана између две сетве на једној истој њиви, као што је то био случај овде, па се може догодити да један део буде заражен а други сасвим здрав. Све то највећим делом зависи од температуре земљишта која је била у време сетве. Утврђено је, да ако је сетва извршена при ниској температури, до заражавања неће доћи. Уколико она буде виша, број оболелих биљака биће све већи и достиже свој максимум на T° око 10°—12°C. Са њеним даљим повећањем заражености опада и већ на T° 22°—25°C. пшеница даје потпуно здраве класове.

До ове појаве долази отуда, што се најнижа T° испод које пшеница и семенчице гљивице не клијају и T° за њихово најповољније клијање и развиће, не поклапају. Тако најнижа T° за клијање пшенице је 2°—4°C., а главнице 5°C.; најповољнија пак за пшеницу 22°—25°C, за главницу 10°—12°C.

Упоређујући ове температуре долазимо до закључка: ако се у време сетве температура земљишта кретала од 2°—4°C., она је била довољна за клијање пшенице и њено даље развиће, док семенчице гљивице на тој температури уопште неће клијати. Разумљиво, до заразе тада неће доћи. Са повећањем температуре, пшеница клија али исто тако клијају и семенчице гљивице које су у стању да изврше заражавање. Највећи број оболелих биљака биће ако је T° 10°—12° C., јер је она најповољнија за гљивицу, док је за пшеницу још увек неповољна. Уколико се T° буде даље повећала, услови за развиће гљивице све су неповољнији и на T°22°—25°C. дакле, на температури која је најповољнија за развиће пшенице, она ће дати сасвим здраве класове. Истина и на овој температури гљивица може да зарази клицу пшенице, али како се она налази у најповољнијим условима за своје развиће, брзо се развија, те тако избегне да гљивица захвати тачку пораста, па ће дати и здраве класове.

У вашем случају ми не знамо каква је температура била у време сетве, али из горе изложеног мислимо да ће вам бити јасно зашто је код прве сетве пшеница била здрава а код друге главничава.

Д. С.

Одговор на питање г. Мих. Папазоглу:

Тачно је да за ваш ветровити положај високе воћке, а можда ни полувисоке воћке не ваљају. Ипак вам скрећемо

пажњу да правилно извршеним прекалемљивањем крошње воћака не постају још више, него остају баш на истој висини као што су биле пре прекалемљавања.

У свим расадницима, па и у највећим светским расадницима, постоји обичајно правило да се уместо поручене сорте од које у расаднику више нема садница испоручи која друга слична добра сорта. Од овог утврђеног обичаја одустаје се по правилу само онда, ако купац у поруџбини изричито тражи само неке одређене сорте и назначи да у замену за њих не прима никакве друге сорте. Можда ви у вашој поруџбини ово нисте нарочито нагласили, те стога, може бити, ипак не пада баш сва кривица на дотични расадник који вам је саднице добавио.

Српско пољопривредно друштво нема свој расадник, али вам можемо препоручити да потребне воћне саднице поручите у каквом бољем бановинском расаднику.

Саднице америчанских сората јабука можете набавити у следећим бановинским воћним расадницима:

1. Сорту *Делишес* у бан. расаднику Крагујевац, Орашје на Сави и Пожега Ужичка.

2. Сорту *Јонатан* у банов. расадницима Лазаревац, Аранђеловац, Крагујевац, Модрича, Орашје на Сави и др.

3. Сорту *Вајнсеп* у бановинским расадницима Лазаревац, Крагујевац, Гор. Милановац, Пожега Ужичка, Модрича, Орашје на Сави и др.

4. Сорту *Њутон* у бановинским расадницима Лазаревац, Крагујевац, Модрича и др.

У наведеним расадницима садницама је цена 3 — 5 динара од саднице а к томе треба додати за паковање, превоз од железничке станице и за товарни лист приближно још један динар од саднице.

Упозоравамо вас да морате од дотичног расадника изричито тражити само једногодишње саднице, с тим да их не сме заменити старијим садницама.

У најбоље јесенске и зимске сорте крушака убрајамо следеће: Вилијамова (у Ресну је зову и бела кади-оглу или ола), Хардијева масловка (јесенска кади-ола), Шумарица (у Ресну звана Александар), Боскова тиквица, Калуђерка (у Ресну кантарка), Зимска деканткиња (у Ресну зимска кади-ола), Пастрмка (у Ресну црвенка), Мадам Верте (у Ресну арапка, а и погрешно кади-ола), Красанка, Оливијерова и др. Средили смо их приближно по времену сазревања за јело од краја августа па све до усред зиме. За сорту паша-оглу на жалост нисмо могли утврдити њезино право помолошко име нити смо је могли наћи на београдској пијаци.

Ваш начин воћарења какав сте намерни да заведете, много је интензивнији и савршенији од начина гајења воћака код сељака. Али је потребно да вашу намеру у сваком по-

гледу добро изведете, иначе можете доживети само неуспех. Вашим ниским воћкама и финим сортама биће потребна много боља обрада и ђубрење земље, према потреби и заливање или наводњавање, затим правилно орезивање, прорећивање плодова, сузбијање штеточина и болести итд.

Ing. agr. **Фрањо Лукман**

Домаћички течај у Команицама

Пољопривредна подружина у Команицама, среза колубарског Дринске бановине, организовала је и приредила десетодневни домаћички течај за обуку жена и девојака-домаћица и ћерки п дружинских чланова, у конзервисању поврћа и воћа за зимску исхрану, у кувању јела од материјала са

Сл. 44. — Учеснице на првом дом. течају у Команицама

којим село располаже и осталим важнијим пословима у одржавању кућевне хигијене и уређења куће.

Течај је приређен у времену од 18 до 27 септембра тек. год. За приређивање овога течаја Српско пољопривредно друштво дало је у новцу и материјалу 2021 динар, а Подружина је поднела све друге материјалне трошкове уколико их је било око набавке и преноса материјала и друге.

Течајем је руководила и теорну и практичну наставу изводила госпођа Наталија Ђуровић, управитељица Више дома-

ничке школе у пензији и наш познати стручњак за конзервисање воћа и поврћа и домаћинства уопште.

Како је село Команице планинског типа и пространо, то је течај одржан у два дела од по 5 дана, један у горњем а други у доњем крају (цемату). Ово је учињено с тога, да би се дала могућност да течај посети што већи број жена и девојака. Први део течаја одржан је у горњем крају села у кући угледног домаћина и члана Подружине г. Радована Марковића, у времену од 18 до 22 а други део у доњем крају, у кући такође угледног домаћина и вредног претседника Подружине г. Живорада Крстића, у времену од 23 до 27 септембра.

Сл. 45. — Учеснице на другом домаћичком течају у Команицама

Први део течаја посетило је ових 16 девојака и жена: Радмила Милорада Петровића, Иванка Илије Марковића, Милева Михаила Антонијевића, Милица Ратка Бошковића, Радмила Радована Марковића, Милосава Рајка Обрадовића, Вукосава Јакова Павловића, Надежда Љубисава Ивановића, Јула Драгољуба Ђурића, Даринка Владислава Поповића, Даринка Јовише Обрадовића, Цана Радована Марковића, Олга Радивоја Бошковића, Косана Животе Ђурића и Надежда Драгутина Марковића.

Други део течаја посетило је 15 жена и девојака: Даринка Живорада Крстића, Перса Живорада Крстића и Милица Живорада Крстића, затим Бојана Миливоја Прокића,

Зорка Милорада Прокића, Наталија Драгише Крстића, Милица Обрада Михаиловића, Десанка Радована Марковића, Милица Живорада Блажића, Љубица Анђелка Крстића, Лепосава Живорада Андрића, Роса Живка Андрића, Станојка Радована Марковића, Даринка Тихомира Марковића и Милијана Животе Ђурића. Све кандидаткиње су из села Команица.

По извештају Подружине Бр. 22 од 14-XI-т. г. овај течај је потпуно успео и за тај успех Подружина најпре захваљује Друштву што је покренуло идеју, дало потребну помоћ да се течај обави и о свом трошку упутило добру и стручну наставницу госпођу Ђуровић, за коју Подружина каже у свом извештају, да је за све време течаја улагала сав могући труд и најбољу вољу, да своје кандидаткиње обучи у свему што је потребно једној жени на селу и као доброј домаћици и као доброј мајци и супруги.

После одржаног течаја госпођа Ђуровић је у разговору изјавила, да је она лично, успехом овога течаја, и преко очекивања задовољна. Каже да се није надала, да ће у једном забаченом селу да наиђе на тако одличан пријем и на тако савршено разумевање, како од претставника и функционера Подружине, тако и од стране кандидаткиња. За њене кандидаткиње госпођа Ђуровић каже да се не може пожелети ни боља послушност ни марљивије праћење и схватање наставе, нити боља чедност девојака и жена на селу.

Тако исто госпођа Ђуровић је изјавила, да је и овај рад Друштва и његових подружина, један од најбољих начина његовог делања за културно и стручно просвећивање и подизање села, те на њему треба јаче и интензивније радити.

На крају овога излагања желимо да и са своје стране истакнемо предан и искрен рад Управе Подружине и сарадњу њених чланова који су и овом приликом показали колико им на срцу лежи добро села и народа.

Бор. Љ. Нешић

Пољопривредна изложба у Зворнику

(одржана 17 октобра т. г.)

Пошто је оцењивачки суд на изложби одредио награде за изложена грла стоке и примерака воћа, претседник Подружине Српског пољопривредног друштва у Зворнику, г. Драгутин Станишић, ветеринар среза зворничког, отворио је изложбу пригодним говором. Поздравио је Њ. В Краља Петра II као заштитника Српског пољопривредног друштва и његових подружина. Потом је претставио изасланика Српског пољопривредног друштва г. Вићу Матића, коме је дао реч. Г. Матић је поздравио пољопривреднике од стране Српског пољопривредног друштва из Београда, посаветовао их да

разумније раде, да послушају савете својих пољопривредних стручњака, и осталих истакнутих пољопривредника.

Зажелео је да котлине и брежуљци зворничког среза и околине, Богом дани за воће, кроз неку годину, буду окићени, цветним и родним разноврсним воћкама. Стока да буде боље одгајена, да краве даду више млека деци и одраслима, да земљорадини добију више њубрета од стоке, да њубре своје њиве; запрежна грла да буду јача, да плуг може дубље узорати, па ће њиве моћи дати више и бољега плода.

По подне је оцењивачки суд саопштио одређене награде и излагачи су били задовољни.

За награде на овој изложби дали су:

Управа Дринске бановине, Сарајево	.	2.500 дин.
Српско пољопривредно друштво	. .	2.000 „
Привилеговано друштво за извоз	. .	1.000 „
Општина Зворничка	. . . . .	200 „
Удружење трговаца, Зворник	. . .	100 „
	Свега	5.800 дин.

Награде су додељене већином у справама и алатима, а нешто и у новцу.

На изложби је било сточара 85 излагача а грла: пастува 11, кобила 2, ждребади 8, свега коња 21; говеда: бикова 24, крава 23, јунади 35, свега 82; свиња: нерастова 7; крмача с прасадима 1, а без прасади 2, назимади 9, свега 19 грла; оваца: 4 овна и 3 овце свега 7 грла; кокошију 4 стабла, пловака 2 стабла и њурака 1 стабло.

Воћара: 18 излагача, 100 примерака разнога воћа (Воће је ове године врло мало родило, па је мало изложено).

Награђени су: *за коњска грла,* Авдо Хрустић из Булатоваца I наградом за пастува, II наградом 1 излагач, III наградом 4 излагача и IV наградом 2 излагача. (Кобила није било за награду) Милан Ђеронић из Шепка I наградом *за ждребица*, II наградом 1 излагач, III наградом 1, а IV наградом 4 излагача, за ждребад. *За говеда*: Осман Џелиговић из Крижевића I наградом за бика, II наградом 3 излагача, III наградом 9 излагача и IV наградом 5 излагача, за бикове. *За краве,* Славко Делибајерић из Тршића I наградом, II наградом 2 излагача, III наградом 1 излагач, IV наградом 12 излагача и V наградом 3 излагача. *За јунад*: Мурат Хаџимуратовић из Козлука и Катарина Рот из Брањева I наградом, II наградом 5 излагача и III наградом 8 излагача.

За свиње: Милан Новаковић из Тршића за крмачу и 11 прасади I наградом, II наградом 1 излагач, III наградом 7 излагача и IV наградом 2 излагача. За овце: Алија Парган из Крижевића I наградом и II наградом 3 излагача. Живина: награђена су три излагача, једнаком наградом.

За воћарство; Чедомир Поповић, школован економ из Тршића I наградом за јабуке: Боскопку, Лондонски пепинг, Будимку и 14 примерака разнога воћа, II наградом награђена су 3 излагача, III наградом 7 излагача и IV наградом 4 излагача.

Бановински воћни расадник у Зворнику, награђен је похвалницом за изложена 2 бика, 1 стабло бронзаних ћурака, 1 стабло кокошију Плимес рок и разнога воћа.

Сл. 46. — Део воћарске изложбе у Зворнику

У оцењивачком суду, били су: почасни претседник изасланик Српског пољопр. друштва Вића П. Матић, претседник Драгутин Станишић ветеринар, чланови: Александар Кононов, референт, Тихомир Душић, управник расадника, Никола Поповић, опретседник подружине, Милан Ђеројић из Шепка и Беган Ножиновић инд.

Изложба је била скромна, али ипак лепо приређена, те је одговорила намењеном циљу.

Вића П. Матић

Званична листа

Извучених згодитака на 27 вучењу (1 и 4 септембра т.г.) Лутријске 2½% Државне ренте за ратну штету

Многи чланови друштва и неке његове подружине, изразили су жељу да Српско пољопривредно друштво, преко свога листа, доноси потребна обавештења о извлачењу и згодитцима овог највећег нашег држ. зајма, те се уредништво Тежака радо одазива овој њиховој жељи.

Препоручује се сопственицима ових државних обвезница да своје серије и бројеве пажљиво прегледају и сравне са овом листом, како им се не би десило да им евентуални згодитци застаре.

Друштво ће и у будуће доносити тачан извештај свих вучења како би његови чланови увек и тачно били обавештени.

Дин. 200.000.— добила је серија 5801 Бр. 50. По Дин. 100.000 добила је серија 8035 Бр. 169 и серија 9114 Бр. 917. По Дин. 50.000.— Серија 5640 Бр. 432. Серија 5884 Бр. 5884 Бр. 260. Серија 6871 Бр. 346. Серија 7515 Бр. 392. и Серија 8333 бр. 318.

По: **20.000** Динара

Серија	Број	Серија	Број
5309	612	6859	127
5315	757	7363	239
6242	157	7558	150
6276	105	8534	288
6359	82	8730	138
6431	557	9092	303
6533	944	9331	632
6730	258		

По: **5.000** Динара

Серија	Број	Серија	Број	Серија	Број
5166	806	6674	540	8646	643
5188	707	6855	424	8744	505
5198	181	6893	822	8768	470
5271	375	7088	690	8790	670
5334	243	7641	119	8820	768
5461	868	7706	405	8963	140
5610	791	7798	489	9080	917
5657	400	7870	774	9091	893
5843	153	7886	700	9307	190
5998	240	7905	82	9342	670
6016	197	7978	11		
6045	492	8026	644		
6254	865	8070	217		
6272	506	8197	363		
6342	853	8355	468		
6345	137	8355	568		
6414	126	8366	115		
6466	543	8492	377		
6513	70	8513	123		
6554	863	8545	156		

По: 3.000 Динара

Серија	Број	Серија	Број	Серија	Број	Серија	Број
5077	738	6487	774	7500	540	8588	909
5080	543	6494	135	7574	938	8595	270
5094	722	6584	257	7622	958	8603	343
5129	158	6769	44	7703	862	8645	181
5155	84	6849	706	7771	876	8664	900
5223	325	6986	4	7789	758	8682	718
5229	972	6989	406	7793	994	8691	705
5255	369	6999	873	7876	658	8780	989
5354	816	7004	858	7886	968	8813	232
5418	65	7050	628	7913	793	8906	32
5421	243	7069	469	7935	769	8915	647
5520	345	7116	758	7994	37	8921	593
5527	100	7199	556	7996	479	8932	661
5609	564	7251	960	8006	775	8941	923
5685	995	7255	964	8068	692	8983	260
5718	197	7258	364	8068	620	8994	304
5799	430	7260	855	8101	226	9026	255
5925	229	7291	673	8242	661	9120	778
5956	697	7295	194	8303	930	9186	537
6028	416	7322	558	8384	69	9252	475
6059	114	7338	318	8398	398	9280	493
6185	13	7367	996	8452	570	9351	869
6210	749	7373	222	8487	321		
6332	980	7374	8	8531	193		
6386	488	7454	705	8564	68		
6437	154	7463	547	8568	49		

Напомене: Исплату згодитака по чл. 12 Правилника за исплату купона, амортизованих обвезница и згодитака Лутриске 2½% државне ренте за ратну штету, врши само Одељење државних дугова и државног кредита.

Згодици испод 100.000.— динара према члану 13 поменутог Правилника могу се поднети на наплату и преко Пореске управе а згодитке изнад суме од 100.000.— динара исплаћује, непосредно подносиоцу, једино благајна Одељења државних дугова и државног кредита, којој се имају непосредно и поднети.

Ови извучени згодици почињу се исплаћивати по истеку месец дана од дана извлачења тј од 1 октобра 1937 год. по одбитку 10% за Фонд ратних инвалида.

Згодици застаревају за годину дана од дана вучења и према томе право најлаше згодитака извучених на овом двадесет седмом вучењу застарева на дан 1 септембра 1938.

Обвезница, која је извукла згодитак, па овај не буде наплаћен у року од године дана, губи само право на наплату тога згодитка и искључује се из даљег играња на згодитке, али не губи своју номиналну вредност. По таквој се обвезници доносиоцу исплаћују редовно купони и таква обвезница ужива све остале привилегије по закону.

Извод из записника
Управног одбора Српског пољопривредног друштва

46 Седница (28-X). П.претседник г. др. М. Јосифовић отвара седницу и пре прелаза на дневни ред поздравља госте присутне вечерашњој седници г. г. Бору Штављанина редовног члана и претседника Воћарске задруге у Качулицама, Тодора Благојевића ср. пољопривредног референта и секретара-благајника друштвене Подружине у Петровцу на Млави и Божидара Ружића члана Управног одбора исте Подружине. Изјављује задовољство што их види у дому Друштва као врле сараднике, одане пријатеље и чланове друштвене. Моли их да у Друштво наврћају сваком згодном приликом и интересују се за његов рад који је јаван и свакоме доступан.

Затим је одлучено: Да се прикупе податци о ценама, царини и начину исплате Маротових тријера у циљу набавке истих. Питати фирму и за комисиону продају ових.

Да се изврши набавка 20 ком. ашова обичних за рилање, 20 ком. грабуља гвоздених, 20 ком. четки и 20 ком. чешагија за тимарење стоке, 20 ком. маказа за гусенице, 20 ком. берила за воће, 50 ком. обичних маказа за лозу и воћке и 5 ком. маказа за кресање живе ограде, затим 500 кгр. вешт. ђубрива чилске шалитре а тражити понуду за набавку веће количине 5—10.000 кгр. овог ђубрива.

Да се Катунској земљорадничкој набављачкој задрузи одобри 5% попуста од цене Маротовог тријера који је задрузи продат.

Да се Подружини у Параћину пошаљу тражене справе, семе и књиге из одобрене помоћи за награде излагачима на сточарској изложби и да јој се по њеном текућем рачуну отпише вредност справа, које је узела на кредит а које ће дати за награде излагачима на истој изложби.

Делегат Друштва на изложби у Параћину да буде п. претседник г. Др. М. Јосифовић, пошто је раније одређени делегат претседник г. Др. Митровић спречен, а на изложби у Пироту члан Управе г. Александар Рашковић а ако он буде спречен онда г. Вића Матић.

Да се Доњољуботињској земљорадничкој набављачкој и потрошачкој задрузи не може дати помоћ коју тражи за изложбу.

Да се прими знању да је подружина у Коњуху одустала од приређивања плетарског курса.

Да се Народној књижници и читаоници у Годовику, срез Пожешки бесплатно изда једна колекција разних књига.

Да се Живинарској селекционој задрузи у Бања Луци даду у комисиону продају разне књиге које буде желела са 15% попуста с тим да нераспродате о свом трошку врати.

Да се подружини у Пироту и Параћину као повећање одређених им помоћи за изложбе издаду тражене похвалнице за награде излагачима и то Подружини у Пироту 80 а у Параћину 50 комада у вредности 520 динара.

По извештају инспектора за подружине одлучено је:

а) Да се нађене неправилности, неуредности и неисправности доставе оним подружинама код којих су нађене са захтевом да се исте доведу у ред а где је било неисправности да се тражи интервенција надлежних власти и да се кривци натерају да врате суме које се код њих налазе. За овакве случајеве тражити савет и од друштвеног адвоката.

б) Да се пре пошиљке справа и другог материјала подружинама, ове увек обавештавају на случај немања марке или квалитета који се тражи и добије пристанак за пошиљку онога што се има.

в) Да се похвали и истакне рад уредних подружина и њихових функционера.

47 Седница (4-XI). Одлучено је: Да се Подружини у Косјерићу не може продужавати рок исплате њеног дуга, већ да до 1 децембра т.г. или дуг исплати или нераспродате справе и материјал врати Друштву подносећи трошкове експедиције.

Да се набавка Еберхартових плугова одложи за извесно време, док се не реши питање прибављања средстава за зидање друштвеног дома.

Да се прибаве цене и понуде за Плацове и Верморелове прскалице у циљу набавке ових за наредну годину.

Да се извештај г. Јордана Димитријевића као делегата Друштва на пољопривредној изложби у Ваљеву. Каменици оштампа у Тежаку и да се г. Димитријевићу исплате дневница и путни трошкови.

Да се Омладинској народној књижници и читаоници у Лужницама срез крагујевачки бесплатно изда једна колекција разних књига.

Прочитан је извештај дежурног члана Управе о току послова на подизању друштвеног дома и саслушана миш-

љења и предлози надзорног архитекта г. Ивацића па је одлучено:

Да се усвоји цена крова са дрвеном конструкцијом која ће изнети око 98.000 динара.

Да се прими знању саопштење да су до сада у изградњи дома постигнуте уштеде које износе око 90.0000 динара.

Да се дренажа испод зграде за сада не изводи.

Примљене су знању захвалности Савеза здравствених задруга из Београда за указану помоћ за награде излагачима на Савезовој овогодишњој изложби и сарадњи на постизавању његових циљева, и Осечке ливнице на честитци прославе њене двадесет петогодишњице.

Примљена је знању преставка друштвеног благајника г. Милана Марковића којом подноси оставку на службу и одлучено, да се по истој одлука донесе на једној од наредних седница.

П. претседник г. Др. Младен Јосифовић извештава, да је у својству делегата и претставника Друштва 23-X-1937 присуствовао свечаном отварању велике бановинске воћарске изложбе и сајма у Марибору, коју је за Дравску бановину приредило Воћарско-повртарско друштво у Љубљани. Изложба и сајам су добро изведени и успели а нарочито је изложба лепо уређена и на њој је поред најбољег воћарског материјала било изложено доста справа и препарата за прераду воћа и за одбрану воћака од штеточина и болести.

Затим извештава о отварању и о току III земаљског воћарског конгреса и конференције којима је председавао и каже да су обе ове приредбе биле врло добро посећене, да су текле у најлепшем реду, да су сви реферати били врло добро обрађени и дискусија вођена по њима била је на достојној висини. По оцени свих присутних, ове су приредбе у свему одговориле намењеном циљу и као такве још више подигле углед Друштва.

Конгрес и конференцију посетили су стручњаци из свих бановина сем Вардарске а највећи број посетилаца дале су Дунавска и Дринска бановина. Дринска бановина је том приликом организовала и екскурзију знатног броја својих стручњака којој је на челу био начелник пољопривредног одељења г. Станисављевић са референтом за воћарство г. Межаном. На челу стручњака Дунавске бановине био је г. Стева Лукић, референт за воћарство пољопривредног одељења исте бановине.

Приликом отварања Конгреса послати су поздравни телеграми Њ. В. Краљу и Господину Министру пољопривреде. Од Господина Министра Двора Њ. В. Краља примљен је одговор и захвалност на упућеним изјавама оданости Њ. В. Краљу и Краљевском дому.

Напоминье да посета Конгреса и конференције није била добра од стране стручњака и практичара из Дравске бановине. Претставници Воћарско-повртарског друштва у Љубљани правдају то недовољном пропагандом и превеликим ангажманом око приређивања изложбе.

При завршетку конференције, којој је по подне, због тога што су на дневном реду били реферати референата из Дравске бановине, претседавао П.претсдник г. Мартин Хумек претседник Воћарског и повртарског Друштва у Љубљани. Г. Хумек је у име свога Друштва захвалио Српском пољопривредном дрштву, што је одлучило да Конгрес и конференцију приреди у Марибору када се приређују воћарска изложба и сајам за Дравску бановину и изјавио је готовост за најужу сарадњу на сличним приредбама и манифестацијама.

Г. Милутин Никетић поводом Конгреса и конференције износи своје мишљење и каже да са ових приредаба носи најлепше утиске. Реферати су истина сви били врло добро обрађени, а нарочито реферати г. г. Др. Младена Јосифовића и Др. Павла Вукасовића, који су чинили част Конгресу. Токрада Конгреса и конференције и њихово вођење од стране претседавајућег текли су у једном савршеном реду и достојанственом тону. Српско пољопривредно друштво је се овим приредбама одлично афирмирало.

Претседеик г. Др. Т. Митровић изјављује своје задовољство што су Конгрес и конференција тако добро успели и захваљује П.претседнику г. Др. Јосифовићу што је исте како треба водио.

После ове дискусије поводом Конгреса и конференције одлучено је:

Да се резолуција Конгреса и конференције изради чим предлози свих реферата стигну.

Да се рад Конгреса и конференције оштампају у редакцији г.г. Др. Младена Јосифовића и Милутина Никетића.

Да се одобравају трошкови учињени за обављање Конгреса.

Да се изабраним секретарима Конгреса изда хонорар за рад и то г. Радојку Томићу 400 а Францу Кафолу 200 динара.

П.претседник г. Др. Младен Јосифовић извештава да је као делегат Друштва 31-X- т.г. присуствовао приређивању сточарске изложбе у Параћину коју је приредила ондашња друштвена Подружина. Каже да је изложба врло добро организована и врло свечано изведена и тиме потпуно успела. Вођство Подружине а највише њен претседник г. Божа Стој-

ковић, који је истовремено и претседник Општине са секретаром Подружине г. Николом Марковићем ср. пољопр. референтом, заслужује свако признање и похвалу.

Г. Вића Матић члан Управе изјављује да је као делегат Друштва присуствовао општој пољопривредној изложби коју је Пољопривредна подружина у Пироту приредила 30 и 31-X- т.г. Напомиње да он због случајне грешке администрације и пометње променом делегата није на време при отварању изложбе стигао али је другог и трећег дана трајања изложбе урадио све што треба и помогао оценн изложбених предмета и распореду награда.

Изложба је врло добро организована и у сваком погледу успела. Штета је што од Министарства и Банске управе није помогнута никаквим средствима. Једина помоћ која је Подружири за прирећиван.е изложбе указана, била је помоћ Друштва.

Г. Милутин Никетић члан Управе извештава да је као делегат Друштва присуствовао општој пољопривредној изложби, коју су 17-X-1937 г- приредиле у заједници пољопривредне подружине у Мионици и Гор. Топлици. Изложба је вели успала и по броју излагача и по квалитету изложених предмета. Посетилаца изложбе било је доста. На изложби је вршен откуп бикова колубарског соја од стране Банске управе.

По предлогу претседника г. Др. Т. Митровића поводом друштвене Славе, помена Блаженопочившем Краљу Александру I Ујединитељу и умрлим члановима и освећења темеља новог друштвеног дома одлучено је:

Да се на дан друштвене Славе Св. Краља Милутина, 12 т.м. помен Блаженопочившем Краљу Александру I Ујединитељу и свима умрлим члановима друштвеним одржи у 9 часова, освећење темеља у 10 а водосвећење и сечење славског колача у 11 часова.

Да се поводом освећења темеља на новој згради спреми закуска за мајсторе и све раднике и да се на ту сврху може да утроши до 1.500 динара.

Да се изради повеља која ће се узидати у темељ и да се припреми суд-флаша са уљем и блеханом кутијом у коју ће се повеља ставити и да се набаве све врсте државног металног новца који данас важи, по један примерак, који ће се ставити у суд са повељом.

Израда повеље да се повери друштвеним надзорним архитектима, а остале потребе набавиће одређени одбор.

Земљорадници!
Претплаћујте се на свој једини стручни часопис „Т е ж а к".

Да се позову г.г. претседник и чланови Надзорног одбора да помену, освећењу темеља и сечењу славског колача присуствују.

48 седница (11-XI). Одлучено је: Да се Друштво обрати Министарству финансија-Оделењу за катастар и државна добра и Савезу српских земљорадничких задруга да исплате Београдској Општини дугујуће суме за воду у времену док су уживали ново друштвено имање. Ако Општина не буде хтела да чека на исплату, Друштво да исплати суму од 4.011— динара, па по том тражи накнаду исте од означених установа.

Да се усвоји предлог Програмског одбора о извођењу послова у циљу потпуног извршење програма рада за текућу годину.

Да се помоћ за подизање ћубришта и нужника шаље подружинама за оне утакмичаре за које подружине буду дале изјаве са потписом већине Управног и надзорног одбора да јамче да ће утакмичар подићи објекте за које му се помоћ даје.

Да се саднице ораха шаљу пријављеним утакмичарима из најближих бановинских воћних расадника у којима ових има.

Да се Томо Настић члан Подружине у Ваљевској Каменици не може примити за утакмичара по I одељку.

Да се број утакмичара чланова Подружине у Крагујевцу не може да повећава.

По питању подизања друштвеног дома одлучено је:

Да се прими знању извештај дежурног члана Управе г. Милоша Николића о току радова у времену о 4—11. т.м.

Да се тражи од надзорних архитекта да поднесу предлог са предрачуном о могућности проширења подрума за станаре испод степеништа на главном улазу из Нове улице, а од просторија одређених за подруме станара да се сходним преправкама направи један стан за издавање или за канцеларије.

Да се израда крова са дрвеном конструкцијом уступи предузимачу арх. г. Ивану Белићу за суму од 98.529,30 динара у место терасастог крова који би по предрачуну коштао 114.500 динара, а израда увођења термичке струје за станове и друга оделења по предрачуну за суму од 24.829,20 динара.

Примљен је знању извештај Народне банке, да је на 50 Пољопривредних књижница и читаоница бесплатно разделила 2000 комада разних поучних књига и одлучено, да се Управи банке изјави захвалност.

ЗЕМЉОРАДНИЦИ!

Кад будете већ основали пољопривредну подружину и постали њени чланови, придржавајте се стрго њених правила. Јер само онде где има реда, дисциплине и узајамног поштовања, може бити и успеха.

У доброј обући лакше се ради

35.-

ДЕЧЈИ ОПАНАК:
Најфинија и најтрајнија обућа за школску децу јесу наши непромочиви гумени опанци. Ненадкинадиви школској деци за кишу, блато и снег. Од бр. 31 до 34 Дин 29.—, женски Дин 35.—, мушки Дин 39.—.

69.-

ЖЕНСКЕ ПОЛУЦИПЕЛЕ:
Најпрактичније и најчвршће полуципела за домаћице, које имају сваки час посао изван куће. Израђене су од чврстог бокса, са еластичним и непромочивим ђоном. Цена им је само Дин 69.—.

39.-

МУШКИ ОПАНАК:
Лакирани гумени опанци најбоља и најјефтинија обућа за земљорадника. Велика чврстоћа и трајност, удобност и ниска цена јесу предности овога опанка. За јесен и зиму најбоља обућа. Дечји Дин 25.— и 29.—, а женски Дин 35.—

89.-

МУШКА РАДНИЧКА:
Ципеле за радника и земљорадника од масне кравине са неподеривим гуменим ђоном. Широки облик ове ципеле омогућава Вам лаган и удобан ход.
Стоје само Дин 89.—.

Бата

Штампарија „Сверлић" М. К. Цветановића — Крал. Наталије 12 Београд — Тел. 20-732

Универзитетска библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 24 Београд, 15 ДЕЦЕМБАР 1937 год. Год. 65.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Варшавска ул. број 22

Садржај:

Ing. *Властимир Ђ. Ђорђевић*: — Важност и значај ђубрења земљишта фосфорним ђубривима.

Ing. *Влад. П. Мартиновић*: — Неговање стајског ђубрета.

Ing. *Душан Станковић*: — Зимско неговање стабла воћака.

Ing. *Вукашин Тоскић*: — Комина као ђубре за винограде.

Dr. *Павле Вукасовић*: — Штеточине наших жита.

Ing. *Мил. Срећковић*: — Скидање вијока преко зиме.

Сп. Д. Лукић: — Последице прераног калемљења воћака на спавајући пупољак.

Dr. *П. Вукасовић*: — Пољопривреда Савске бановине

Аца Марковић, учитељ: — Сточарска изложба у Параћину.

Вића П. Матић: — Пољ. изложба у Пироту.

Питања и одговори.

Тод. Д. Благојевић: — † Петко Јовановић.

Свима пољопривредним подружинама.

Извод из записника У. о. Срп. пољ. друштва.

Садржај „Тежака" за 1937 годину.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно. Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.360. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-502, магацин 27-702

Важност и значај ђубрења земљишта фосфорним ђубривима

Културне биљке за свој живот и развиће захтевају велики број хранљивих састојака (елемената), али се у пракси при ђубрењу земљишта о свима тим састојцима не води рачуна, већ само о четири: азоту, фосфорној киселини, калијуму и кречу. Разлог што се о осталим хранљивим састојцима при ђубрењу земљишта не води рачуна лежи у томе: што тих састојака има у довољним количинама готово у свима земљиштима, затим што се они уносе у земљиште узгредно са стајским и др. ђубривима и најзад што биљке неке од тих састојака узимају у врло малим количинама. Сваки од оних напред поменутих четири састојка утиче на биљке различито, наиме показује извесно одређено дејство. Ми се овде нећемо упуштати у питања, како ови састојци утичу на биљке, већ ћемо се ограничити само на фосфорну киселину; изнети њен значај за биљке и њене особине у вези са ђубрењем земљишта.

Фосфорна киселина у биљкама у претежној мери учествује у изграђивању плодова. Стога се она процентуално налази у већим количинама у плодовима, него у вегетативним органима: стаблима и лишћу. Нарочито се велике количине фосфорне киселине налазе у плодовима оних биљака, који садрже веће количине беланчевина, уља, масти и др. материја, као што су то уљарице, лептирасте биљке и житарице. Отуда при гајењу ових биљака треба водити рачуна, да имају на расположењу довољних количина фосфорне киселине. Али фосфорна киселина не утиче само на висину жетвених приноса, већ и на каквоћу плодова. Биљке које се развијају на земљиштима, која садрже довољне количине фосфорне киселине дају плодове правилно развијене, једре, укусне и са већим садржајем хранљивих материја. Познато је да се плодови произведени на једном газдинству, већим делом односе са газдинства продајом, а то значи да се и фосфорна киселина за-

једно са њима односи. Због тога најчешће и наступа осиромашавање земљишта у фосфорној киселини. Ова је чињеница довољна да скрене пажњу да при ђубрењу земљишта, треба највише водити рачуна о фосфорној киселини.

Али фосфорна киселина има и других особина по којима се разликује од азота, калијума и креча. Те њене особине су: да се везује од стране земљишних честица и да са извесним елементима гради тешко растворљива једињења. И једна и друга особина фосфорне киселине, чини је неприступачном биљкама, па и онда, када је у земљишту имамо у довољним количинама.

Везивање фосфорне киселине од земљишних честица утолико је јаче, уколико земљиште садржи већу количину ситних честица. Другим речима, у тешким, збијеним (глиновитим) земљиштима везивање је јаче, него у песковитим и лакшим. Отуда се у тешким и збијеним земљиштима најчешће и осећа потреба за ђубрењем фосфорним ђубривима. С друге стране због јаког везивања, испирање фосфорне киселине водом у тешким земљиштима сведено је на најмању меру.

Што се тиче спајања фосфорне киселине у једињења са неким елементима, и ова је појава штетна за биљке, јер су ова једињења тешко растворљива. Најчешће се једини фосфорна киселина са кречом, магнезијумом и гвожђем. Са овим елементима она гради три јаке соли: киселе, неутралне и базичне. Киселе соли су растворљиве у води, те биљке фосфорну киселину из њих могу лако усисавати. Неутралне соли садрже фосфорну киселину, која се раствара у води, која садржи нешто киселина, док се у базичним солима фосфорна киселина налази у тешко растворљивом стању, те је као таква неприступачна за биљке.

Из изложеног о особинама фосфорне киселине, имајући у виду, да се она, пошто узима у претежној мери учешћа у изграђивању плодова, односи са газдинства, јасно је да се о садржају и облику фосфорне киселине у земљишту мора водити рачуна. Наиме она се мора додавати како онда када је нема у земљишту,

тако и онда, када је има у довољним количинама, али је у неподесном стању за биљке, и ово је врло чест случај. Додавање фосфорне киселине земљишту врши се ђубрењем земљишта фосфорним ђубривима. Најважнија фосфорна ђубрива за ђубрење земљишта су: суперфосфат, Томасово фосфорно брашно и сирови фосфати. Ипак за праксу највећи значај имају прва два. Поред ових ђубрива, фосфорна киселина уноси се у земљишта још стајским ђубретом, компостом и пепелом од дрва.

Суперфосфат садржи од 16—18% фосфорне киселине. У њему је фосфорна киселина растворљива у обичној води, те стога брзо дејствује. Због ових особина, суперфосфатом се ђубре они усеви којима је потребна хитна помоћ у фосфорној киселини (најчешће житарице и уљарице). Дејство суперфосфата траје обично једну годину дана. При ђубрењу земљишта суперфосфатом треба водити рачуна, да земљиште садржи креча, јер на бескречним земљиштима слабије дејствује. Ђубрење суперфосфатом врши се пред сетву — на неколико дана — на тај начин, што се ђубре најпре равномерно растури, а затим добро задрља. За ђубрење једног хектара употребљава се од 150—250 кгр. суперфосфата.

Томасово фосфорно брашно садржи од 8—24% фосфорне киселине. Поред овога садржи још од 38—58% креча. Дејствује лагање, али дуже време од суперфосфата Због тога што садржи креча, подесно је за ђубрење бескречних земљишта. На овим земљиштима, креч из томасовог фосфорног брашна везује земљиш не киселине, а фосфорну киселину користе биљке. На тај начин се постиже неутрализација земљишне киселости. Поред овога креч још утиче на поправљање физичких особина земљишта, тј тешка земљишта чини растреситијим. Ђубрење земљишта Томасовим фосфорним брашном изводи се ујесен на исти начин као и суперфосфатом. По хектару се употребљава од 400—600 кгр. сваке 3—4 године.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић**

Неговање стајског ђубрета

Стајско ђубриво спада у врсту најважнијих основних ђубрива, пошто садржи најпотребније и неопходне састојке за исхрану биљака. Ови најважнији састојци су азот (душик), фосфор, калијум у довољној мери, али где се утврди његово отсуство неопходно је потребно да се што пре земљишту надокнади. Према томе прва три састојка морају се земљишту редовно давати, ако желимо сталан задовољавајући принос.

Главну и најјефтинију храну за биљке пружа стајско ђубриво. Али осим ових незаменљивих хранљивих састојака стајско ђубриво има и друге предности. Оно поправља физичке особине земљишта и чини га растреситијим и лакшим за обраду. Осим тога у ђубриву које се добро негује живи велики број корисних бактерија (ситних бића невидљивих обичним оком), које припремају хранљиве састојке у подесну храну за културне биљке.

Зато се стајско ђубриво не може заменити ниједним другим, као што је например вештачко ђубриво. Јер вештачко или минерално ђубриво садржи поједине хранљиве састојке, а ређе више њих. Но и када садржи и три или четири најглавнија састојка, опет није у стању да утиче толико на остале особине за поправку земљишта. У данашње време вештачка ђубрива су и сувише скупа за нашег пољопривредника, те према томе остаје да се задржимо на употреби стајског ђубрива које у сваком погледу најприступачније највећем броју наших пољопривредника.

Сасвим је друга ствар, да ли наши пољопривредници прикупљају, чувају и негују стајско ђубриво како треба. Сигурно можемо рећи, да већи број не поступа како треба и зато ни дејство стајског ђубрива није онако како би требало и могло да буде. Већином се код нас стајско ђубриво не негује правилно. Оно се држи разбацано на неколико места, уместо да се слаже на одређено и уређено ђубриште. Обично такво ђубриво стоји изложено сунцу, киши и свим за њега неповољним временским утицајима. Овако лоше

чување потпомогнуто штетним бактеријама, којима годи већи приступ ваздуха и чини да се највећи део хранљивих састојака разложе и брзо губи из стајског ђубрива. На овај начин из ђубрива одилази угљена киселина, амонијак и слободан азот. Ђубриво губи највећи део својих хранљивих састојака и претвара се у гомилу одпадака без вредности.

Ради правилног чувања и неговања стајског ђубрива потребно је пре свега *уређено ђубриште*. Оно треба да буде на оцедном месту у близини стаје за стоку. Величина ђубришта подешава се према врсти и броју домаће стоке. Обично се узима за свако крупно грло 3—4 м² (за коња 3, за говеда 4м²). За ситна грла: козе, овце и свиње узима се 0.4м². Дубина ђубришта треба да износи између 50—80 см, а са ђубривом да не прелази 1.30—1.50 м. Прави се од бетона (смеше песка и цемента). На седам делова чистога песка узима се један део цемента. Дебљина зида 20—25 см. У непосредној близини долази осочна јама (рупа), која се гради од бетона нешто веће дубине од ђубришта и четвртастог облика у виду цистерне за воду. Унутрашње зидове осочне јаме треба малтерисати да осока не би одилазила у земљу. На јами се направи пумпа (шмрк), којом се залива ђубриво у ђубриште, пошто се ово претходно збије. Дно ђубришта треба да је нешто нагнуто према осочној јами да би се сва осока у њу сливала и задржавала.

Пољопривредници који нису у стању да подигну овакво бетонирано ђубриште, могу унутрашње стране и сами залепити иловачом. Препоручује се такво ђубриште пошто се ископа, прво дно и стране добро сабију па затим оплету пруњем и то све облепи добро иловачом. Свакако да је бетонирано ђубриште много боље од свих других, али у случају нужде боље је и обично ђубриште него никакво. Једном ваљано направљено модерно ђубриште служи веома дуго и исплати се за кратко време, нарочито код пољопривредника, који имају већи број стоке.

Осим изграђеног ђубришта и подигнуте осочне рупе треба нарочиту пажњу обратити неговању стај-

ског ђубрива. Пошто се ђубре још у стаји са простирком добро измеша износи се на ђубриште и слаже редом. Прво се почне са једним крајем и слаже се у висину, а не по целој површини ђубришта. Сваки пут треба ђубриво добро сабити, затим осоком залити и на крају се сламом добро покрије. Често се у близини ђубришта наоколо засаде воћке или дрвеће са великом и разгранатом круном, које даје хладовину и заштићује ђубриво од директног утицаја сунчаних зракова. Главно је да ђубриво у ђубришту буде влажно, у сенци, да је покривено сламом, да стране и дно ђубришта не пропуштају осоку и да се сва осока слива у осочару. Једном речју треба настојати да се сви хранљиви састојци у ђубриву што боље сачувају за исхрану биљака.

Исто тако треба строго водити рачуна да се ђубриво на њиви што пре заоре и тим спречи поновни губитак у хранљивим састојцима, који редовно настаје, ако се ђубриво остави да дуго лежи на њиви. Не сме се стајско ђубриво дубоко заорати, јер се онда тешко распада, а исто тако и ни сувише плитко, јер се брзо губи. Земљишта која подлежу брзом испирању, као што су пепељуше и пескуше, подносе и свежије стајско ђубриво, док тежа земљишта (глинуше, смонице) траже згорело стајско ђубриво.

Наше су њиве нека врста штедионице, које нам богато са вишеструким интересом исплаћују уложене позајмице; уколико им више дамо хранљивих састојака поред добре обраде и неге земљишта, утолико ће нам више дати у жетвеним приносима.

Ing. **Влад. П. Мартиновић**

Зимско неговање стабла воћака

Запуштено стабло је легло разноврсних штеточина

Стабло воћака има важну улогу. Оно одржава целокупну круну и служи да кроз његове судове пролази непрерађена храна у облику растворених минералних материја. Највећи део те хране, који се пре-

ради у листу, служи за пораст круне, цветање и заметање плодова. Мањи део се враћа у корен и омогућава његово развијање и пораст. Стабло је, на тај начин, један живи мост између корена и круне. Зато је јасно да оно мора бити у добром, здравом стању, да би могло обављати своју улогу како треба.

Међутим, код наших воћака стабло је у великој запуштености. Док је још младо, кора му је здрава, једра, равна. Али уколико воћка стари, кора постаје све грубља, цепа се: добија безброј пукотина, љуспица. Врло често се одлубљује и сасвим одваја од бељике. У таквом стању кора пружа повољно склониште за разноврсне штеточине, које се под њом скривају било да презиме, било да се претворе у друге стадијуме развића. Има и штеточина које се стално настањују под кором, као што су разни поткорњаци. Има их који продиру дубље у дебло, као што су дрвоточци, сипци и други паразити. Ове последње налазимо нарочито на већ изнуреним воћкама, или кад је у питању ослабела бујност. Тако, пукотине коре и шупљине под њом отварају пут читавом низу готована воћака, који уништавају стабло и изнурују воћку припремајући њено угињавање. Али није тај пут отворен само за штеточине, већ и за безброј гљивичних готована. Разноврсне „печурке" које налазимо често и на стаблима воћака развиле се само захваљујући претходним ранијим повредама на стаблу. На здравом и добро негованом стаблу никада их нећемо наћи. Разуме се да и те гљивице изнуравају воћку, јер се развијају на њен рачун. Гомилице губаревих јаја које имају изглед „труда" налазе се најчешће на самом стаблу, а ређе и по дебљим гранама. Осим тога, стабла старијих воћака обрасла су врло често лишајима и маховином — што показује крајњу запуштеност воћака. Они шкоде воћкама и непосредно и као склоништа штеточинама.

Чишћење стабла

Неговање стабла састоји се углавном у његовом чишћењу од маховине, лишајева, испуцале и подлубљене коре, као и у уклањању и уништавању губаре-

вих јаја. То се врши нарочитом гвозденом четком, али у недостатку ове могу послужити и тупо сечиво, парче шине од точка и томе подобно. Треба скинути и сву кору која је одлубљена. Ако се и на дебљим гранама налазе маховина и лишајеви, и њих треба на исти начин очистити. Тиме ће се открити склониште разних штеточина, те ће оне бити изложене зимским непогодама од којих ће и угинути. Ако се при томе наиђе на трагове дрвоточаца, што се често запажа код воћака слабе бујности или изнурених, треба покушати помоћу танке жице да се црв пронађе и уништи. Ако то не успе, треба на врх жице ставити парче вате („памука"), натопљено у бензин и унети га што дубље у бушно место на стаблу. Ако, је кора сасвим одлубљена с једне стране, као што је обично случај код наших шљива, па се стабло с те стране суши, треба тај део премазати танким слојем какве катрањасте материје — тером, катраном или нечим сличним. На тај начин ће бити спречен пут штеточинама и паразитним гљивицама, које најчешће изазивају трулење оваквих места. Тако се стабло заштити од даљег дејства гљивица и обезбеди му се дуговечност. Овај начин је примењен у напредним воћарским земљама и показао се као веома користан за заштиту стабла. При подизању нових воћака колац треба увек ставити са оне стране са које прети опасност од љуштења коре.

Кречење стабла

У неговању стабла кречење је веома корисно. Треба га применити после чишћења стабла на изложени начин. Сматра се да креч има двојако дејство: уништава маховину, лишајеве и неке штеточине и регулише загревање стабла. Али његово дејство на штеточине, ма у ком виду се оне налазиле, није потврђено у пракси, нарочито ако је креч употребљен у чистом стању. Али ипак остаје корисност кречa неоспорна за одржавање стабла у чистом стању као и за регулисање његовог загревања. Ако се кречу дода по неколико литара петролеума или по неколико кила

сумпора у праху на сваких сто литара кречног млека, кречење ће имати и извесно корисно дејство на штетне инсекте и гљивице. Кречење се може обављати у свако доба зиме, али треба избегавати мразеве, макар и слабе, и јаку маглу и влажност уопште. Посао увек прекинути раније пред вече, да би се окречена стабла могла да се довољно осуше. Треба окречити и дебље гране.

Кречење рано у пролеће треба да се обавља редовно. Оно има за циљ поглавито регулисање загревања стабла. Познато је да тамна боја, какву обично има кора стабла воћака, више упија сунчану топлоту и јаче се загрева под иначе истим условима. Ако кроз тако загрејани део стабла настане јаче кретање сокова, преко ноћи при јаким мразевима могу наступити измрзавања. Непротив, бела боја одбија сунчану топлоту, те се окречено стабло теже и спорије загрева. Отуда мања опасност од промрзавања, јер је мања разлика између дневног загревања и ноћног хлађења. Ако се кречење у овом циљу редовно обавља, може се у знатној мери спречити појава одлубљивања коре. Да би се повећала лепљивост креча и да би се он што дуже задржао на стаблу, потребно је кречном млеку додати по мало добре иловаче, али не толико да се уместо беле боје добије сивкаста, јер креч у овом случају делује својом бојом.

Према томе, због користи на које смо овде указали, стабло воћака треба брижљиво неговати чишћењем и кречењем.

Ing. **Душан Станковић**

Комина као ђубре за винограде

Позната чињеница, да наши земљорадници у већини случајева немају довољно ђубрета за потребе свога газдинства, а уколико га имају, не обраћају довољно пажње на припрему, чување и искоришћавање истог. Ово што важи за земљораднике уопште још у већој мери важи и за виноградаре посебно. Већина

наших винограда трпи услед несташице стајског ђубрета. То су обично крајеви, који немају повољних услова за ратарство и сточарство, те је и производња стајског ђубрета врло мала. Па и то мало стајског ђубрета употреби се за њиве и градине, те за виноград не преостане ништа. Прође ли се кроз наша виногорја са апсолутно или скоро апсолутно виноградским земљиштем, види се, како су виногради често изнурени. На питање, од виноградара добијате одговор, да виногаде не ђубре и да немају чим да их ђубре.

Али и поред те несташице ђубрета, видимо да се не обраћа пажња ни оној малој количини стајског ђубрета а поготову разним отпацима, који би се могли врло добро искористити за справљање компоста или мешанца, који је пак једно врло добро ђубриво за виноград. У те отпатке спада и винска комина и винска стеља-талог, са којима више-мање располаже сваки виноградар, који се бави прерадом грожђа у вино и прерадом комине и винске стеље-талога у ракију. Међутим, многи виноградари на комину и талог не обраћају довољно пажње и не цене њихову вредност за ђубриво, те пуштају да се исти развлаче око пецаре и окућнице и да остану неискоришћени. Други пак који комину и талог искоришћавају за ђубрење не обраћају пажњу њиховој припреми и чувању. Обично талог проспу на земљу а комину ставе у већу гомилу те се иста под утицајем ваздуха уплесњиви-убуђа, те изгуби много од своје вредности. Још више губи комина, када се растури у танком слоју, препусти живини, да је још више растура, а киши и снегу да је испира и односи хранљиве састојке.

Многи не цене вредност комине и талога за ђубрење. Међутим ђубрењем винограда помоћу комине и талога враћају се земљишту у знатној мери баш они састојци, који су са грожђем, лишћем и лозом одузети из ње. Њихов значај као ђубрива је утолико већи, што прави виноградарски крајеви, као што је поменуто, трпе оскудицу у стајском ђубриву. С друге стране набавка вештачких ђубрива је отежана, због

високе цене истих у односу на цене грожђа и вина, те се често и не исплати. Па и кад би се њихова набавка исплатила, вештачка ђубрива не могу да замене органска ђубрива, која врше поправку земљишта и у физичком смислу, т.ј. тешка земљишта чине растреситијим а сувише растресита везанијим.

Ако се упореди састав комине, винског талога са стајским ђубривом, видимо да су им вредности приближно исте, што показује приложена табела:

САДРЖАЈ	Свежа комина	испечена комина	вински талог	стајско ђубре
Воде	58,8%	66,4%	65,5%	75%
Органске материје	38,2%	31,2%	31.2%	21,0%
Азота	0.73%	0,75%	1,81%	0,5%
Фосфорне киселине	0,29%	0,23%	0,26%	0,27%
Калијума	1,12%	0,63%	0,63%	0,55%
Креча	0,06%	0,10%	0,04%	0,56%

Из приложене табеле видимо да комина печењем ракије у погледу своје вредности за ђубрење не губи изузев у погледу калијума, који се смањује на половину. Даље видимо да испечена винска комина и испечени вински талог имају скоро исти састав, само је талог богатији у азоту. Најзад, а то је најважније, видимо да комина и талог у упоређењу са стајским ђубривом, садрже више органских материја и азота и скоро исту количину фосфорне киселине и калијума. Према томе вредност комине и винског талога лежи с једне стране у њиховој садржини у азоту, калијуму и фосфору, који су веома потребни виновој лози, а с друге стране у садржини органске материје, која у земљи ствара хумус. А хумус, као што је поменуто поправља земљиште у физичком смислу. Тешко, збијено, хладно земљиште, чини растреситијим, топлијим и за обраду погоднијим. Омогућава жилама дубље продирање. Напротив сувише лака, растресита, песко-

вита и шљунковита земљишта везује и повећава им моћ задржавања влаге; другим речима повећава им плодност. Комина пружа храну и бактеријама, које живе у земљишту и имају велики утицај на његову плодност.

И ако би комина, по садржини азота и органске материје, могла да има већу вредност од стајског ђубрета, у ствари су исте вредности. То долази отуда што се комина распада спорије од стајског ђубрета. Затим у њој нема оних бактерија, којих има у стајском ђубрету а које играју велику улогу у распадању истог и у погледу плодности. Нарочито се споро распадају семенке и петељке. Вински талог се распада много брже, пошто не садржи крупније органске делове, те је и његово дејство као ђубриво много брже.

Комина се може употребити за ђубрење одмах по печењу ракије. Али баш због спорог распадања боље је да се иста претходно компостира. Компостирањем се пак не може назвати уобичајени и горе описани начин, остављања комине на гомили, да се уплесњиви или растурање исте у танком слоју да је киша и снег исперу. Комина и талог се могу мешати и са стајским ђубретом. Стави се ред ђубрета, ред комине. Иста се добро нагази, па опет ред ђубрета итд. Слој комине се узима у дебљини око 10 см. Још боље је комину компостирати са другим отпатцима. Чим се добије један слој од 20 см, од комине и других отпадака, поспе се кречом, ради бржег распадања, па се покрије танким слојем земље и добро се нагази затим опет дође слој отпадака са комином итд. И у првом и у другом случају треба вршити по могућству заливање осоком. Вински талог мешати са комином јер се на тај начин најбоље искористи.

Ing. **Вукашин Тоскић**

Боља будућност виноградарским производима лежи само у задружном раду винарских задруга. Те зато ако их још немате, оснивајте их, а ако их већ имате, ступајте у њих и ширите их.

Штеточине наших жита

Постоји читава једна велика дружина штеточина, о којима је код нас мало писано и која је мало позната иако нам из године у годину наноси грдне штете. То су штеточине разних жита. Поред рђавих година и, на жалост, понајчешће још увек рђавог гајења жита, они су главни кривци за мали принос наших њива или и за неродне године. Само, они обично пролазе неопажени, њихов рад је скривен, те се и његове последице приписују разним другим недаћама.

Наша жита имају срећу да их штеточине нападају у току целог живота. Чим се зрно баци у земљу и још ни проклијало није, већ су ту поједини да га избуше и поједу. Други чекају младу клицу да је униште или бар оштете, а читав им низ следује и то ком целе године једни друге смењују. Па и после жетве или бербе, једном у заклону, у амбару или кошу, још увек зрно није на миру, јер тек тада навале разни мољци и жишци да велики део труда и напора униште. Шта се може! Слатко је жито, већа му је вредност од сувог злата, па није ни чудо што га све хоће.

Далеко је још од жетве и амбара. Али већ су многе штеточине започеле свој посао у пољу и једино што ће их зима за неко време ометати и рад им прекинути. Да видимо које су међу њима најважније.

Жути или гвоздени црви, ларве скочи-буба.

Међу првим штеточинама жита убрајају се свима познати жути црви, о којима је већ било речи више пута у Тежаку.

Они су јако танки, округласти и чврсти да се прстима не могу ни згњечити ни прекинути, те их стога зову и жичаним или гвозденим црвима. Глатки су и жућасте боје, која прелази више мање у мрку. Има их разних, мањих и већих, дугих по 2 и 3 см. али сви слично живе. Док не израсту у земљи треба им понајчешће 3 до 5 година. За то време хране се

жилицама и жилама, нападају кртоле и све што уосталом могу да гризу, те често наносе грдне штете. Воле влажније земље и особито их је много у ливадама и луцериштима, а мање и у детелиштима, јер ту имају хране у изобиљу и нико их годинама не узнемирава. И зато од њих нарочито страдају жита на изораним њивама и луцериштима.

Жути црви су највише опасни за жита која клијају или док су још сасвим млада. На слици се види како један од њих начиње младу стабљичицу одмах изнад зрна, као и друга, раније нагрижена биљчица. Али нападају они и саму клицу и често је прегризу, па и зрно које је тек омекшало у земљи избуше и изједу.

Сл. 47. — Жути црви: *a* нападнут јечам; *b* израсли црв (ларва); *c* одрасла буба

У слабо оштећених биљчица пожуте листићи чији су рукавци прегрижени и ако се ишчупају, или земља око корена претражи, наћи се штеточина на њима или крај њих. Јаче оштећене биљке свену, осуше се и када се повуку, обично се прекидају на изгриженом месту.

Озима жита ретко страдају код нас од жутих црва. У јесен, када клијају и ничу, и када су најосетљивија спрам напада црва, ови већ престају да се хране и повлаче се дубље у земљу на зимовање. У пролеће пак, када црви почну са исхраном, озима жита су ојачала и штета је мања. Изузетно ако се јако рано сеје или ако је јесен јако топла, могу и

озима жита да озбиљно настрадају. Јара пак жита врло често трпе велике штете од црва и видео сам већ овас који је требало преорати и наново посејати због њих. У пролеће, када јара жита клијају и почну да ничу и црви се буде из зимског сна, да онако изгладнели нападну на све што наиђу.

Најбољи лек од ових штеточина је што боља и што чешћа обрада земље. Нарочито је важно заоравање стрњике јер им на тај начин одузимамо храну када им је најпотребнија и излажемо их сунцу и суши које не маре. Сем тога све избачене црве ако не ми, покупиће вране, чавке и друге птице. У зараженим њивама не треба дозволити да се преко лета наново затраве, већ их с времена на време угарити. И тако, за неку годину, изгубиће се црви скоро сасвим.

Препоручују се и друга средства, али на што о њима говорити када се не могу применити. На пример, ђубрење са вештачким ђубривима, поглавито са кајнитом, са цијанамидом или и обичним кречом, али за наше прилике то се не исплати. Зато такво хватање црва помоћу расечених кромпира који се затрпају у земљу може се још применити у градинама, али не и на великим површинама.

Dr. П. Вукасовић

Скидање вијока преко зиме

Скидање вијока винове лозе преко зиме није неки тежак и заметан посао, већ је напротив врло лак и успешно изводљив. Вијоке се скидају за пролетње калемљење винове лозе и то зрело на зрело. Позната је ствар, да није све једно да ли ће се узети вијока са бујног и неродног чокота или пак са чокота умерене бујности. Накалемљена бујна вијока на подлогу даће бујан калем, односно доцније чокот, који ће бити бујан и неродан. Да се ово не би десило, за препоруку је да се чокоти, са којих ће се скидати вијоке, обележе преко лета т. ј. за време вегетације. Зађе се по винограду, па се сви чокоти са умереном бујношћу и добром родношћу обележе белом мрсном фарбом, како се за време киша не би спрала. Обележавање се врши на два места и то изнад

главе чокота на 10—15 см. или нешто више на висини од 50—60 см. Ово обележавање на два места врши се због тога, што постоји могућност, да се не загубе обележени чокоти, јер се у многим а нарочито у хладним крајевима врши загртање винограда, па би се белега могла затрпати. Ако се изгуби доња белега, горња ће остати свакако нетакнута.

Вијоке винове лозе преносе верно и потпуно особине и на будуће калемове, односно на чокоте, пошто је калемљење један од вегетативних начина размножавања. Да бисмо били сигурнији у успех требало би неколико узастопних година вршити ово обележавање односно, одбирање вијока од једне исте сорте, те би се тако добиле и јако родне одлике. Ово одабирање може се вршити у неколико праваца, на пр. у повећавању родности, раније или касније сазревања, бољег оплођавања и т. д.

Скидање вијока врши се преко зиме, т. ј. од завршетка вегетације, кад лишће са чокота у јесен опадне, па до појаве првог лишћа у пролеће, кад почне вегетација; много је боље извршити што раније скидање вијока. Са скидањем вијока престати за време јаких зимских мразева. У пролеће није за препоруку скидати вијоке, јер нисмо сигурни да ли су сва окца здрава или су измрзла. Распознавање здравих од измрзлих окаца је доста лако. Здрава окца су зелене до зеленожуте боје, кад се пресеку, а измрзла су црне боје или поцрне одмах кад се пресеку. Као што се води рачуна о окцима, мора се водити рачуна и о зрелости лозе. Испитивање зрелости лозе може се вршити поред пресека још и помоћу тинктуре јода. Здрава и дозрела лоза, кад се премаже тинктуром на пресеку, обојиће се плаво, а недозрела лоза мрко до мркожуте боје. Зрела лоза је пуна хранљивих материја (скроба), које ће добро послужити калемовима у првим почетцима њиховог пораста. Танка лоза није добра за вијоке, јер је сиромашна у хранљивим материјама. Исто тако није добра ни сувише бујна и дебела лоза. Обично се дешава, да бујна лоза до јесени не сазри довољно па може, ако није скинута на време, да измрзне преко зиме, а и ако случајно не измрзне, даће слабије и лошије калемове.

За вијоке се не скида зрела лоза целом својом дужином, већ се увек остави један део испод чокота, пазећи добро, да се сувише ниско не скрати, јер би се могла покварити резидба за идућу годину. Оне се секу на дужини од 60—80 см., што зависи још и од дужине лозе.

Скинуте вијоке вежу се у снопове од по 50 комада, пошто су претходно очишћене од заперака и рашљика. Трапљење снопова са вијокама врши се обично у трапу или у каквом доста сувом подруму. У трапу мора бити песка, не сувише влажног, јер би се у противном случају вијоке убубњале. Нарочито страдају окца од буђи. Претходно се песак

добро очисти од органских материја или се пак жари, да би органске материје сагореле. Затим се мора водити рачуна још и о температури, која влада у трапу или подруму, пошто окца под утицајем више температуре могу да крену, ако се пак температура спусти доста ниско, могу окца и да измрзну.

Скинуте вијоке чувати све до краја марта или почетка априла, док не дође време за калемљење.

Ing. **Мил. Срећковић**

Последице прераног калемљења воћака на спавајући пупољак*)

Као што је познато калемљење је један од начина за размножавање воћака. Сем тога калемљењем се најсигурније преносе особине једне сорте воћа, коју желимо даље да имамо.

Воћке се могу калемити на разне начине, од којих, калемљење „на пупољак" има велико примућство над многим другим начинима. Њиме се ствара најмања рана; облагороћени ластар расте право и довољно бујно; облагороћени ластар лакше се чува од елементарних непогода (ветрова), и механичких повреда (ломљења од тица), итд.

Калемљење пупољком изводи се у два годишња доба. Раније у лето или касније у пролеће, ако се дивљачице окалеме очењем, рад се назива калемљење на будни пупољак, а то због тога што уметнуто окце жељене сорте крене после извесног времена и током истог лета израсте у краћи или дужи летораст.

Ако се окце жељене сорте унесе у дивљачицу касније у лето или раније ујесен, оно се само прими (слепи, сраете са дивљаком) и натера у ластар све до наредног пролећа. Дакле то окце мирује (спава), као и дивљачица у коју је уметнуто. Стога се рад у то доба назива калемљењем на спавајући пупољак.

Код калемњења очењем, било на будни било на спавајући пупољак, жељени успех може се постићи ако се испуне нижи услови:

1) да се калемљење изводи само онда када су дивљачице довољно сочне, јер се само тада кора може лако одвојити од дрвета;

---

*) У место одговора на питање г. **Равка Ранкића** из Гор. Црњелева-Бијељина.

2) да се не калеми онда када су дивљачице сувише сочне, јер сувишан сок не дозвољава уметнутом пупољку да сраста са дивљачицом, већ га гура ка одлупљеној кори.

3) код рада на будни пупољок да се калеми *што раније*, како би ластар, који ће избити још тог лета, имао што више времена за пораст и здрвењавање;

4) код калемљења на спавајући пупољак да се калеми *што доцније* и када је кружење сокова у стаблу нешто ослабило, како уметнуто окце не би кренуло и истерало ластар до зиме. Јер ако се тај случај деси и окце изластари због краткоће времена и хладнијих дана, тај доцкан избили ластарић до почетка зиме не може састи и мраз ће га уништити;

5) даље, за успех је врло важно да рад изводи потпуно обучен калемар, и да се пупољци узимају довољно развијени и зрели.

Ако све горње озбиљно третирамо, успех рада биће потпуно задовољавајући. Наравно има још чињеница које су важне при овом послу, али које су чисто техничке природе, па их неизлажемо, обзиром на околност која је изазвала предња саопштења.

Сасвим су друге последице ако се деси да пупољци, калемљени на спавајуће окце, *крену и изластаре до почетка зиме*. То је већ једна незгодна ситуација, коју није лако поправити. Ако се ипак деси да из спавајућих окаца крену ластарићи исте јесени, њих чека лоша судбина, јер ће измрзнути ако зима буде мало јача.

Нешто би се могло помоћи да и такве окуланте сачувамо, зашта се препоручује следеће:

1) Да се окце и ластарић увију пажљиво исечком од хартије, или у комушину од кукуруза, па потом да се добро огрну земљом.

2) На пролеће, када време отопли и када се земља довољно просуши да се може обрађивати, одгрнути земљу од окуланата ове прегледати, па ако нису измрзли онда ће ластарић током лета живети, али се неће бог зна како развијати.

3) Ако је ластарић промрзао а окце остало здраво, оштрим а чистим калемарским ножем пресећи га у основи и бацити. Из резервних пупољака уметнутог окца можемо се надати да ће избити нов летораст.

Но како било да било, најбоље је обавити очење у право доба, па да окце до зиме не крене. Само тако успех је рада потпун.

Ст. Д. Лукић

ЗЕМЉОРАДНИЦИ!

Оснивајте пољопривредне подружине, јер само тако удружени можете постићи достојну награду за ваш рад и труд.

Пољопривреда Савске бановине

Пољопривредни Гласник заузима особено место у нашој пољопривредној књижевности. Он се истовремено обраћа најширим слојевима пољопривредника, школованим и нешколованим, па и пољопривредним стручњацима свих струка, дајући им у својим многобројним чланцима и белешкама најновије тековине стране пољопривреде, излажући им најважнија домаћа питања и износећи им резултате рада наших стручњака.

Покрај својих редовних издања, Пољопривредни Гласник уобичајио је да са времена на време посвећује своје бројеве појединим важним питањима, и свима су још у памети бројеви о грешкама у пољопривреди, о пољопривреди у Немачкој итд. Последњом одлично опремљеном свеском Пољопривредни Гласник продужује серију својих последњих издања и посвећује је пољопривреди у Савској бановини.

„Пољопривреда у Савској бановини" садржи на око 40 страна текста 20 чланака од наших најпознатијих стручних писаца и даје укратко, потпун преглед разних грана пољопривреде у једној од наших највећих и најнапреднијих бановина. Почевши од ратарства, сточарства и коњарства па све до рибарства, не заборављајући ни пољопривредне школе, ни задругарство, ни проучавање климе, земљишта и вода, па чак и врло важно питање уновчавања производа, све је изложено у овој новој свесци, одлично распоређено, документовано и скупа чини једну целину. И само они који су сличне послове покушавали, могу себи представити количину рада и енергије коју је требало потрошити, многобројне сметње и препреке које је требало савладати и отклонити да би се у оваком облику, у данашње све теже време, издала ова свеска.

Многобројне, врло лепе и као увек врло јасне слике, има их око 60, допуњују текст. Насловна, врло успела страна, нарочито је рађена искључиво за овај број Гласника од уметника Р. Марчића.

Најзад, треба истаћи и нарочито похвалити језик, којим су чланци писани. Јасан, прост, уједначен, без претераних покрајинских израза, он означава један успео покушај да се из разних крајева покупе најбољи, народу најближи изрази, да се створи једна целина, један језик разумљив у свим деловима наше простране отаџбине, и од кога би видео користи не само наш народ, већ и сами писци, јер би у што даље и шире слојеве народа продрли.

Пожелимо, на крају, да Пољопривредни Гласник и даље истраје у свом раду, на свом послу пуном труда и тешкоћа, које се често недовољно разуму и према томе и не цене.

Dr **П. Вукасовић**

Сточарска изложба у Параћину

(Одржана 31 октобра т. г.).

У старо време Грци су вршили селекцију (одабирање) деце и људи. Њима су били потребни здрави и лепо развијени ратници за борбу противу непријатеља и све што није било здраво и способно за живот и борбу, бацано је са планине Тајгета у дубоке провалије. Старим Грцима, у оно време, били су потребни добри војници-ратници; али нама је сада, поред добрих војника, потребно да осигурамо опстанак па зато морамо обратити велику пажњу и на све оне производе, којима обилује наша држава. Како је наш народ претежно земљоделнички и сточарски, то се морамо озбиљно

Сл. 48. — Оцењивачка комисија посматра приплодна грла која сопственици воде у кругу.

позабавити проблемом напретка земљоделње и сточарства. Ми не смемо дозволити да наша најплеменитија приплодна стока иде и даље на „Тајгет" кланицу. Дакле, Грци су кљасте и богаље бацали са Тајгета, а наши сточари раде нешто много горе; они несвесно бацају — дају „Тајгету" касапину најлепше теле, свињче, јагње итд.

Како наши сточари не воде рационално сточарство, то је у новије време Министарство пољопривреде узело иницијативу (у сарадњи са разним задружним и другим пољопривредним удружењима) да поради на томе да се сточарство што боље унапреди. У ту сврху одређиване су стручне комисије, које су имале утврдити, која раса стоке у коме крају

може најбоље успевати, па и добре користи дати. Зато сада има, скоро у свим срезовима, по неколико државних бикова пастува, овнова и нерастова, који су племените расе.

Но сточари, опет некако, гледају са извесним неповерењем на све то и слабо верују у корист ових добрих раса стоке.

Због тога се није стало само на овоме, него се прибегло једном другом начину селекције (одабирању) приређивањем сточарских изложби. Скоро сваког дана читамо у дневним листовима и часописима, да се у разним местима-срезовима приређују сточарске изложбе. У томе носе рекорд

Сл. 49. — Бик „Шарко" Милана Јаћимовића из Ратара, који је добио премију.

среске пољопривредне подружине, потпомогнуте од Српског пољопривредног друштва у Београду. На изложби сточар лично присуствује раду комисија, која врши преглед и одабирање стоке. На изложби се добијају и награде, које стварају велику утакмицу међу сточарима за гајење добре и племените стоке и живине.

Велику сточарску изложбу приредила је и Среска пољопривредна подружина у Параћину, 31 октобра 1937 године. На овој изложби изложили су своју стоку само сточари среза параћинског. Главни иницијатор и организатор ове важне и лепе изложбе, јесте агилни и вредни срески пољопривредни референт, г. Никола Марковић. Његовим заузимањем основана је почетком 1937 године среска пољопривредна подружина у Параћину, која сада има преко 400 чла-

нова. Г. Марковић није дозволио да ова подружина остане „мртво слово на хартији", него је члановима ове подружине набавио од Српског пољопривредног друштва у Београду, справе, алатке, разна семена и пољопривредне књиге за око 150.000.— дин. Тако су чланови преко своје подружине набавили пољопривредне справе најбољих светских марки и то по врло повољним цемама. Чланови су на овај начин стекли велико поверење у Српско пољопривредно друштво, у своју подружину и свога секретара г. Марковића.

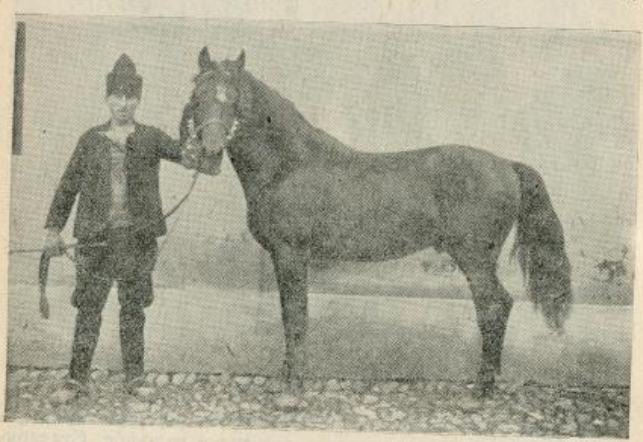
Сл. 50.— Краве Воје Миловановића из Дреновца, које су добиле прву награду.

Круна целокупног рада, ове подружине, јесте приређивање ове велике и врло успеле сточарске изложбе. Сточари-излагачи били су јако задовољни и један од њих рече: „Господине, овде у Параћину, приређена је сточарска изложба још 1923 год. и више је нисмо имали до данас. Од онда је прошло 14 година и ко зна колико би још прошло, а ми не би имали изложбу, само да нам није дошао у наш срез пољопривредни референт г. Марковић. То је прави народни човек и он ради само за наше добро и наш напредак".

Само место, на коме је изложба приређена, било је врло лепо уређено, са врло укусно декорисаном трибином, која је, поред осталог, искићена зеленилом и државним тробојкама, а на челу према изложби постављена је велика слика Њ. В. Краља Петра II. За овај посао, поред г. Марковића, има се још захвалити претседнику подружине, г. Божи Стојковићу и г. Франковићу, среском ветеринару.

На изложби је било изложено: 960 грла крупне и ситне стоке и 36 грла живине.

Изложбу је отворио краћим говором, претседник подружине, г. Божа Стојковић, у присуству: Његовог Преосвештенства Епископа Браничевског г. Венијамина; изасланика Министра пољопривреде, ing. Стојадина Стаменковића, вишег пољопривредног саветника; изасланика Српског пољопривредног друштва у Београду, г. др. Младена Јосифовића, проф. универзитета; изасланика Бана Морав. бановине, г. ing. Ђорђа Ђорђевића, управника пољопривред. добра „Добричево"; Начелника среза параћинског, г. Николе Благојевића и осталих изасланика војних и цивилних установа, као и великог броја грађанства и излагача. За претседником од-

Сл. 51. — Пастув Ђорђа Вељковића земљ. из Доњег Видова добио прву награду.

мах је добио реч секретар-благајник подружине, г. Никола Марковић, који је говорио о успеху подружине и значају изложбе, а по том је прочитао све установе и лица, који су помогли подружину за приређивање изложбе и то:

1) Српско пољопривредно друштво у Београду, дало је пољопривредне справе, алатке, семе и пољопривредне књиге, у вредности од 6.500.— дин. 2) Министарство пољопривреде у готову 5.000 дин. 3) Краљ. Бан. Управа-пољопривр. одељење 2.000 дин. 4) Општина параћинска 2.000 дин. 5) Фабрика штофа-Теокаревић 2.000 дин. 6) Г-ђа Хаџи Јелена — Параћин 1.000 дин. 7) Фабрика шећера — Ћуприја 500 дин. 8) Фабрика

салама — Клефиш-Јагодина 500 дин. 9 Dr. Марјановић — Параћин 200 дин. 10) Влада Јевтић, кмет општ. параћинске 100 дин. и 11) Фабрика стакла — Параћин дала је многобројно стаклено посуђе за награде.

После говорио је изасланик Мин. пољопривреде, г. ing. Стаменковић. Он је опширно и врло лепо изложио потребу и корисност приређивања сточарских изложби. Затим је говорио г. Dr. Младен Јосифовић, проф. универзитета који је на врло убедљив начин изнео потребу удруживања земљорадника и сточара у произвођачке задруге. Изнена-

Пастув Ђорђа Вељковића из Доњег Видова добио другу награду.

ђује нас говорник својим говором, јер он стално држи предавања на универзитету високим стилом; међутим, овде се г. доктор спустио на ниво слушалаца — излагача и тако су га они врло добро разумели. Говорили су још, о потреби сточарских изложби, г. ing. Ђорђевић и г. Жугић.

Између говора, за време пауза, певао је хор фабрике стакла разне патриотске песме. Затим је претседник подружине саопштио да је овим завршен свечани део изложбе. Грађанство је почело разгледати изложену стоку и живину, а комисија је продужила свој рад. Док је грађанство разгледало изложбу, на трибини је свирала музика фабрике стакла.

Када је комисија завршила свој рад, саопштен је излагачима резултат.

Премију је добио бик „Шарко“, својина Милана Јањимовића, земљ. из села Ратара и то један плуг „Доминус“ у вредности од 1050.— динара.

Остале награде су биле за бикове: 4 прве 3 друге и 9 трећих награда; за бикчиће: првих награда није било, шест других, 2 треће и 6 четвртих награда; за јунице: 1 прва, других награда није било, 4 треће, 6 четвртих награда и 5 похвалница. За краве: 7 првих, од којих се нарочито истичу краве Воје Миловановића, земљ. из села Дреновца; 11 других, 16 трећих, 28 четвртих награда и 30 похвалница; за пастуве: 4 прве, 3 друге, 3 треће награде и 5 похвалница; за кобиле: 5 других, 2 треће награде и 10 похвалница; за овце-Сврљишке—Гулијанске: 1 прва, 14 других награда и 1 похвалница; за козе: 3 друге награде; и за свиње: 8 првих, 2 друге, 22 треће награде.

Излагачи живине нису добили никакве награде, само неколико похвалница, јер још немају такве расе, које би се могле наградити.

Од свих врста стоке, у овоме срезу, нарочито се истиче свињарство, где има одличних грла. У последње време, почела се нагло уводити Мангалица, која показује врло добре резултате.

Ова велика изложба је успела и желети је да се и остале пољопривредне подружине угледају на подружину у Параћину, јер ће се на тај начин брже унапредити сточарство код нас.

Аца Марковић, учитељ

Пољопривредна изложба у Пироту

(Одржана 30 и 31 октобра)

Подружина Српског пољопривредног друштва за срез Пиротски у Пироту, у дане 30 и 31 октобра 1937 године, приредила је општу Пољопривредну изложбу: стоке и сточних производа и прерађевина, житарица, воћа и грожђа, баштенских производа, домаћих женских рукотворина, ткива, веза и плетива и пољопривредних справа. Сточна грла, била су смештена на пространом спортском игралишту града Пирота. Било је 229 излагача, који су изложили 589 грла разне стоке.

У пространој свечаној сали основне школе Тијобарске, у Пироту, украшеној нашим историјским сликама и чувеним разнобојним пиротским ћилимовима, између којих украса,

исписане су мудре пољопривредне изреке из разних грана пољопривреде, које су поучно утицале на излагаче и посетиоце изложбе, — било је излагача укупно 376: *Воћарство.* Излагача 176, изложени су 311 предмета. *Виноградарство.* Излагача 47, изложили су: разнога грожђа, вина, комовице, рецеља од слатке шире. *Сточарских производа* и прерађевина: вуне у кудељкама, велике погаче кашкаваља, путера, козјих кобасица, обичног сира и масла. *Домаће рукотворине.* Излагача 21. Изложили су: ћилима, поњава, чарапа, пешкира, јастука, рукавица, појасева, платна, везива, пеленице за бебу.

Од справа, изложили су: Јеленко Панајотовић из Крупца, четвороредну сејалицу за сејање пшенице на кућице, Никола Голубовић из Вел. Јовановца трореду дрвену сејалицу и Боривоје Тричковић из Пољске ржане, двореду дрвену сејалицу, такође за сејање пшенице на кућице.

Пошто изасланик Српског пољопривредног друштва, због непредвиђеног случаја није стигао на изложбу на време, то је изложбу отворио председник Подружине г. Живојин Петровић у присуству свију шефова државнух надлештава у Пироту, већег броја излагача и осталих грађана из Пирота и околине, пригодним говором. Г. Петровић је између осталога рекао: „Пиротска пољопривредна подружина, уз материјалну помоћ своје централе Српског пољопривредног друштва у Београду, Градског поглаварства у Пироту и неколико племенитих грађана из Пирота, приредила је ову општу пољопривредну изложбу, за овај срез и околину. Квалитет изложених предмета и стоке, показује нам колико је напредан наш пољопривредник у колико је упућен у своме пољопривредном занату, јер је и пољопривреда један занат, који тражи много воље, напора, стручне спреме и уметности. Изложени предмети појединих грана, показују нам, да је наш пољопривредник кренуо мало напред, али врло мало тако, да се то једва може опазити.

„Да би данашњим животним потребама, могли одговорити, наши пољопривредници, морали би да настану, да сразмерно својим потребама, повећају своје приходе, јер без повећања прихода не може се одговорити обавезама ни према породици, ни према држави, ни друштву, а те су потребе данас врло велике. С тога је потребно, да настанете да тај ваш пољопривредни занат што боље усавршите, чиме ћете повећати своје приходе, који ће вам омогућити, да одговорите реченим обавезама. А то ћете постићи ако читате пољопривредне књиге и часописе, ако слушате поуке ваших пољопривредних учитеља и стручњака. Па и ова изложба за вас је врло поучна, да видите шта је на њој најбоље, па да то што је најбоље узмете и одгајите на својим имањима.

„Српско пољопривредно друштво преко својих подружина, омогућило је члановима и наше подружине, да за само 25 динара улога, добије књигу Пољопривредни календар и лист „Тежак", који излази двапут месечно, доноси разне поуке. С тога вам саветујем и препоручујем, да настанете код ваших пријатеља и рођака, да постану сви чланови свога пољопривредног удружења, помоћу кога ће се поучити, да унапреди своје газдинство и заштити свој сталешки интерес". Овај говор, присутни су саслушали са пажњом и одобравањем.

После отварања изложбе, пошто је била субота и пазарни дан, долазили су сељаци и сељанке у масама једни за другима и пролазили кроз одељења изложбе, посматрали и запиткивали за поједине изложене предмете, па им је то објашњавано. Сутра дан у недељу, целога дана изложбу су посећивали грађани града Пирота обојега пола. Ђаци основних школа у поворкама, са својим наставницима, пролазили су кроз одељења изложбе са пажњом и радозналошћу. Тако исто и ђаци учитељске школе и гимназија, са још већим интересовањем. Изложбу је за ова два дана посетило преко 10.000 лица.

За успешно приређивање ове изложбе, поред целога управнога и надзорнога одбора, особито су се заузимали и пажњу заслужили председник Подружине г. Живојин Петровић, Боривоје Грбић, пољопривредни референт и њихови другови пољопривредници: Михаило Видановић, Влајко Божиловић, Драгољуб Миленовић, пензионери и други. И све државне и самоуправне власти и представници наставе у овоме месту поклонили су пажњу и рукопомоћ приређивању ове заиста ваљане и поучне изложбе.

Нарочиту благодарност изјављивали су приређивачи и излагачи Српском пољопривредном друштву, које је излагачима дало у разним справама, семењу и алатима, награда у суми од 7.000 динара.

Подружина је понављано тражила и очекивала помоћ од Министарства пољопривреде и Банске управе, али је није добила, те је, према обиму изложбе дато врло мало награда.

Оцењивачки судови, уз саветовање изасланика Г. Матића, доделили су награду:

Из сточарства: Ђорђу Тошићу, из Гњилана I награду за бика и Ђорђу Тончићу I награду за краве, Зарији Манчићу и Комп. из Пирота I награду за кашкаваљ, са Равнога бучја и Видену Анђелковићу из Трњана I награду за „наш трапист". II и III наградом, награђени су више излагача.

Из ратарства и повртарства: Радисаву Тешићу из Борја Чифлика I награду за пшеницу, са 85 хектол. тежине,

кукуруз и кромпир, II наградом награђени су 32 излагача и III наградом 30 излагача.

Из воћарства: Награђено је II наградом: 32 излагача и III наградом 43 излагача.

За виноградарство, награђени су I наградом: Василије Крстић из Пирота за грожђе и прерађевине од грожђа, Милан Јовановић онд. за грожђе и калеме и Владимир Манчић из Гњилана, такође I наградом за вино: Траминац и Совијон; 8 излагача награђени су II наградом, а 10 излагача III наградом.

За домаћу радиност, награђење су: Стојанка Живковић из Држина, Стојка Цветковић из Извора и Тана Голубовић из Сопота, са по једном најновијом преслицом, за предење конопље, лана и вуне.

Сем ових награда, награђен је већи број излагача похвалницама.

Са нарочитом пажњом су посматране изложене врстачне сејалице за сејање пшенице на оџаке, које су својим рукама израдили напред именовани мајстори. Ови мајстори награђени су похвалницама али они заслужују да се помогну новчано, како би ове сејалице још боље усавршили, израђивали и пољопривредника снабдевали.

Изложба је учинила врло добар утисак на излагаче и посетиоце. Изјављиване су жеље да се изложба приређује сваке друге, или треће године и да се то раније објави, како би излагачи своје производе и сточна грла за изложбу, још боље припремили

Вића М. Митић

Питања и одговори

Питање: Да ли се шећер (сладор) у десертном вину (прошек итд.) може мерити Екословим широмером (мерилом) с којим се мери шећер (сладор) у шири (мошту).

С. Марковина, Илок

Одговор: За мерење шећера у шири (мошту) постоји више широмера, од којих је један и Еклов. Сви су широмери конструисани на одређивању специфичне тежине шире према води, тј. колико је једна запремина шире (1 литар, 100 см³) или 1 килограм или 100 грама шире, тежа од те исте запремине или количине чисте воде. При томе су извршене извесне исправке, и широмер нам покаже или се помоћу њега израчуна шећер у шири, узимајући да је иста смеша воде и шећера.

Како у десертним винима поред шећера има више ли мање алкохола, то се ни једним па ни Екслови широмером не може одредити количина шећера, већ се то чини хемијским путем или поларископом. У трговачке сврхе ради извесног упоређења десертних вина у погледу садржине шећера употребљава се Beaumé-ov град. Један Beaumé-ov степен одговара приближно 1,6% шећера. У вину пак то није тачно пошто утиче садржина алкохола која може бити различита. Стога се увек нагласи да при тој истој количини алкохола вино показује толико и толико Beaumé-ових степени.

Ing. **Вукашин Тоскић,**

Одговор: на питање Душана Р. Удовчића из Новог села —Врњци.

Кипарис — или чемпрес (Cupressus sempervirens) код нас је заступљен са две врсте: са широко пирамидалним и витко пирамидалним обликом.

У расаднику семе се сеје крајем месеца марта а ниче кроз месец дана. Код сетве семе се полаже у земљу у дубину од 5 мм.

Младе су биљке врло нежне, па се пре употребе на сталном месту држе обично 2—3 године у расаднику.

По правилу после прве године биљке се пресађују (школују) и то заједно са земљом око жила, да се лакше приме.

На 1м² може се произвести из семена око 1000 једногодишњих биљака.

Ово је дрво прилично осетљиво на хладноћу и мраз. Температуру испод 14° не подноси, те се зато може садити само на заклоњеним местима.

Ing. **С. Бараћац**

Питање; 1) Имам мали виноград код куће у вароши и његов прекрасни род необично страда од мољаца, много више но виноград ван вароши. Лозу режем у јесен. Ове године мислим да испрскам лозу пре загртања са 3% бордовском чорбом и 10% воћним карболинеумом Српског пољопривред. друштва. Мислим да ово није погрешно?

2) Шкоди ли бресквн зимско прскање са 10% воћног карболинеума Српског пољопр. друштва? У књигама пише да 10% воћни карболинеум убија брескве. У књизи др П. Вукасовића „Најчешће штеточине воћака" препоручује се прскање бресака крајем зиме воћним карболинеумом. У зиму 1936—37 прскао сам са горе наведеним карболинеумом 10% јачине неколико грањчица бресака, глицинije као и неколико ружа и штете није било. Волео бих да ме воћари који су прскали бреске о овом известе?

3) Кесе од хартије познате су као изврсно средство за заштиту јабука од црвљивости и уопште за добивање плодова првокласног квалитета. Неколико сам година употребљавао и о овоме се уверио. Интересује ме да ли је ко примењивао сличне кесе за заштиту грожђа од мољаца као и од какве су хартије биле, са каквим рупицама и какав им је утицај на укус плода.

Михајло Гуркин, инж. Крагујевац

Одговор: 1) Позната је ствар да је лоза тим више нападнута од мољаца уколико је мање изложена ветру, ваздуху, сунцу. Понајвише страдају чардаклије, па лоза по баштама. На промајном, ветру изложеном положају, мољаца обично мало има.

Што се тиче прскања чокота пре загртања не могу вам ништа рећи јер га нисам до сада практиковао иако сам и сам желео да изближе проучим дејство карболинеума на мољца који под корама презимљује. Интересују ме резултати до којих ћете доћи са воћним карболинеумима. Прскања са бордовском чорбом Вам не препоручујем пошто она немају никаквог дејства на мољца а не видим због чега другог би их вршили?

Само, као што знате, мољац презимљује и у пукотинама притака и колчева, као и другим разним заклонима, тако многобројних око кућа: у плотовима, сувом корову, гомилама исеченог дрвета ит.д. И зато је борба против мољца у оваквим приликама много тежа но у правом винограду и можда би боље било обратити нарочито пажњу на уништавање гусеница када се појаве у гроздовима. Тада би Вам препоручио нарочито чорбу од бухача.

2) Према моме искуству, зимска прскања са воћним карболинеумима не шкоде бресквама и једна су од најбољих мера против јаја лисних вашију. Њих ћете сад наћи понајчешће у пазуху пупољака као јако ситна, сјајно црна дугуљаста зрнца.

Само, ја сам у својој књизи једино против једне штеточине, против бресквиног мољца, препоручио да се бресквe прскају крајем зиме, иначе, говорећи о воћним карболинеумима уопште на стр. 113, препоручујем да се бресквe прскају почетком зиме (до јануара). Боље је бити опрезнији, али ни касна прскања не могу бити опасна, све док пупољци не почну да крећу.

Врло је важно колико је раствор јак. Ви свуда кажете воћни карболинеум Српског пољ. друштва. Друштво продаје два карболинеума: карбокримп и резол. Раствор од 10% сувише је јак па ма који од њих био у питању. Ја бих Вас саветовао да не узимате више од 6 лит. карбокримта или 7 лит. резола на 100 литара воде.

3) Кесе од хартије против грожђаног мољца препоручују као одлично средство В. Верморел и Е. Данталу, у својој књизи „Одбрана наших градина од инсеката и паразита", објављеној 1914 години. Али каснији писци на против и не помињу их више и целокупну борбу противу мољаца оснивају на уништавању гусеница разним прскањима.

Па и горе наведени писци саветују да се с пролећа мољац сузбија прскањем гроздова са оловним арсенијатима. Када пак лоза прецвета и када су зрнца зачета, гроздиће треба очистити од црва ако их још има, испрскати их добро са бордовском чорбом и ставити у кесице. Кесице треба привезати најпре уз дршку грозда, а затим и за ластар, да не би ветар очеиуо гроздове. За везивање је најбоље употребити танку оловну жицу.

Два до три најближа листа око грозда треба откинути, да би сунце лакше до њега допрло.

О самим кесицама и квалитету хартије у књизи се ништа не говори и према свему изгледа да су употребљаване исте кесе као и за друго воће, и које Ви већ добро познајете. Аутори се хвале да су постигли одличан успех у сваком погледу. Испробајте дакле и тај начин сузбијања мољца, па нас известите о резултату.

Др **П. Вукасовић**

---

† Петко Јовановић,

из Мелнице, редован члан Пољопривредне подружине у Петровцу на Млави

На дан 26 октобра 1937 год. умро је у Београду (где је био на лечењу) после кратког и тешког боловања Петко Јовановић, трговац из Мелнице среза Млавског, у напону своје радне способности, у 43 години старости.

Покојни Петко рођен је у скромној сељачкој кући у Мелници и пошто је извесно кратко време дечаштва провео у родитељској кући, отишао је у трговину напустивши село.

Својом разборитошћу, пословном окретношћу и моралним врлинама покојни Петко би могао заузети место међу првим велеградским трговцима. Али, покојни Петко је пред собом имао један узвишенији циљ. Он никад није заборавио кућу, село и средину у којој је поникао, растао и одгајио се. Он је знао да његову заосталу браћу, сестре и пријатеље нико неће моћи упутити лепше и сигурније стазом бољитка, културног и пољопривредног напретка — него што ће то он учинити. И зато га видимо да се у 1920 год. враћа у своје

село где отвара трговачку радњу, којом користи више своме селу но себи самоме.

Покојни Петко никад није на селу седео скрштених руку. Одмах по доласку у село он почиње скупљати око себе вредније и разборитије земљораднике уписавши их за чланове пољопривредне подружине и привикавајући их читању пољопривредних књига и часописа.

Са просветним радницима покојни Петко је увек стајао у блиским и тако рећи другарским односима, служећи на корист своме селу и себи, а и енергично помажући просветним радницима у њиховом делању у једној конзервативној средини.

Сваки напредак пољопривредне науке и праксе покојни Петко је будно пратио и на свом имању први примењује, а после њега видимо масу његових следбеника, који раде са уверењем да ће у своме раду успети, јер „Петко то исто ради".

За свој заслужни рад на унапређењу пољопривреде покојни Петко је добио и признање меродавних, који су га одликовали орденом Св. Саве V степена.

Управа пољопривредне подружине у Петровцу да би се одужила свом великом помагачу, изабрала га је за свог редовног члана у 1935 год.

Прераном смрћу покојног Петка изгубила је његова супруга нежног мужа; изгубила је Мелница вредног и честитог грађанина и вођу; изгубила је Пољопривредна подружина свог агилног члана, радника и помагача; изгубила је Млава свог родољубивог сина.

Нека је вечна слава и помен покојном Петку.

Тод. Д. Благојевић,
срески пољоп. референт

Свима пољопривредним подружинама

На основу чл. 20 а у вези са чл. 11 и 12 подружинских правила, редовне годишње скупштине чланова пољопривредних подружина имају се одржати у току месеца јануара идуће 1938 године. На овим скупштинама решава се и одлуке доносе о радовима Подружине извршеним у току протекле, као и пословима који се имају извршити у новој текућој години.

Како се налазимо на истеку старе и почетку нове године, а с обзиром на то да неке подружине превише доцкан

држе своје редовне годишње скупштине те се њихови чланови неуредно снабдевају, неуредно примају Тежак и Пољопривредни календар, а неке због задоцњења и без кредита остају, то се свима подружинама скреће пажња и наређује им се следеће:

1. Да ураде све што је потребно да редовне годишње скупштине својих чланова без одлагања одрже у току месеца јануара 1937 год. и Друштву најдаље до 15 фебруара пошаљу своје извештаје о раду у 1937 год. са свима прилозима по чл. 12 тач. ђ Правила за подружине, ради штампања у Тежаку.

2. Да благовремено и правилно по упутству на крају ове године закључе рачунске књиге и обрасце и саставе годишњи рачун из кога ће се видети шта и колико Подружина од имовине има у готову, колико у роби и инвентару и колико на дугу код чланова. Колико и коме Подружина дугује а колико остаје као њена имовина.

3. Да правилно изврше избор својих вишегодишњих и најзаслужнијих чланова и ове предложе за редовне чланове Друштва, као и потребан број делегата, који ће Подружину претстављати на редовном годишњем Збору друштвеном.

4. Да подружине настану свима средствима да сва своја дуговања намире Друштву до краја ове године, у циљу обезбеђења кредита за идућу годину. Напомиње се и овом приликом, да је Друштву новац неопходно потребан те се продужење рокова плаћања неће одобравати.

На крају Друштво напомиње, да ће се кредити и остале помоћи у новој години давати првенствено оним подружинама, које у свему буду поступиле по правилима благовремено и уредно.

Кад будете већ основали пољопривредну подружину и постали њени чланови, придржавајте се строго њених правила. Јер само онде где има реда, дисциплине и узајамног поштовања, може бити и успеха.

Земљорадниче, један део од твог слободног времена посвети читању стручних пољопривредних књига, па ћеш доцније у практичном раду увидети колико ти је то користи донело.

Извод из записника Управног одбора С. п. д.

49 Седница (15-XII). По питању избора секретара Друштва, вођена је дужа дискусија у којој су узели учешћа сви присутни и на крају ове је претседник ставио на гласање избор једнога од два кандидата узетих у обзир и са 7 гласова против 2 изабран је за секретара инж. агр. г. Аћим Банковић. Затим је по овом питању одлучено:

Да претседништво ступи у споразум са изабраним секретатом г. Банковићем у погледу висине његових принадлежности.

Да се г. Банковић позове да на дужност ступи најдаље 1 јануара 1938 год.

Да отказни рок са обе стране буде по споразуму.

По питању оставке на службу друштвеног благајника г. Милана Марковића одлучено је да се разлози у молби наведени усвоје и да му се оставка уважи.

Да се место благајника друштвеног попуни сигурним, поузданим и способним лицем које ће чланови Управе споразумно предложити првенствено из реда друштвених чланова и сарадника.

По питању реорганизације друштвених послова и чиновништва одлучено је:

Да се са роком за 1 јули 1938 године отказује служба г.г. Никодију Стаменковићу помоћнику секретара и Душану Шаулићу вршиоцу дужности економа а гђци Радојки Стевановићевој писару-експедитору Тежака да се уважи оставка коју је на службу поднела.

По овој одлуци одвојио је своје мишљење један члан Управног одбора и изјавио неслагање да се оволиком броју друштвених службеника одједном отказује служба без икаквих стварних и конкретних разлога.

Да се за попуну редукцијом упражњених чиновничких места, кад се створе буџетске могућности узму као практиканти-дневничари два млађа човека који имају свршену средњу пољопривредну школу и који су регулисали војну обавезу. Да се један од њих упути на рад у магацин као помоћник

магационеру, а други код инспектора за подружине као његов помоћник.

Да се реорганизација послова у Друштву изврши пре пресељења у нови дом, а у вези са изменама друштвених правила и пословника у колико то буде потребно.

50 Седница (18 XI). Одлучено је: Да се прими знању да је извршен преглед касе и рачуна за месец октобар тек. год. и да је нађено стање исправно.

Да се изврши набавка 200 комада Еберхартових плугова разне величине, 200 кгр. пак-папира и 30 кгр. канапа за паковање.

Да се механичару г. Мичићу не може дати тражена помоћ за усавршавање његовог изума.

Да се експедиција Пољ. календара за 1938 год. врши по тражењу подружина, које претходно упитати колико им је примерака потребно.

Да се од Подружине у Рипњу прибаве податци какву изложбу жели да приреди и у којим размерама, па по том да јој се помоћ одреди.

Саслушан је и примљен знању извештај дежурног члана Управе г. Милоша Николића да радови на подизању новог друштвеног дома теку нормално.

Примљена је знању жалба Обласне пољопривредне свиларске произвођачке задруге у Ћевћелији на неисправност тријера купљеног од Друштва и одлучено, да се овлашћује члан Управе г. Александар Рашковић да оде на лице места и поведе стручно лице да тријер прегледа и тријер уведе у правилну функцију. Задруга да се извести да јој је потпуно нов и исправан тријер послат и то и марка и нумера коју је тражила директно из фабрике у оригиналном паковању.

Г. Рашковић се такође овлашћује да као изасланик Друштва може да прегледа рад и стање друштвених подружина у Кавадару и Неготину на Вардару и да ургира и наплаћује дуг од општинских управа у Јужној Србији које Друштву дугују за дате им справе-тријере.

По тражењу Љубисава Л. Ђурића из Комирића за део сечке одлучено је да му се део пошаље кад буде послао

износ оправке и да се извести да је његова жалба неоправдана јер није послао тражену суму за оправку.

По изјави Бугарског земљоделског друштва у Софији за раздавање књига њиховог издања нашим вићенијим члановима одлучено да се тражи каталог и исти објави преко Тежака са позивом да се интересенти за исте преко нашег Друштва обрате.

Ппретседник г. Др. Јосифовић саопштава, да је са надлежне стране и од меродавних фактора обавештен да друштвено тражење зајма од Аграрне банке у циљу повећања обртног капитала за сада стоји на добром путу. Затим излаже детаље услова под којим ће се зајам одобрити и каже да су ти услови доста повољни.

П.претседник г. Др. М. Јосифовић извештава да су претседник г. Др. Митровић и он разговарали са новоизабраним секретаром Друштва г. Банковићем и да је он овлашћен да постигнути споразум саопшти Управном одбору, а који се састоји у томе да је г. Банковић изјавио да оставља увиђавности Управног одбора да му одреди величину плате, да пристаје на обострани отказни рок од 6 месеци и да ће на дужност ступити најдаље до 1 јануара 1938 год. а можда и до 1 идућег месеца. Поводом овога саопштења одлучено је:

а) Да се г. Банковић по правилнику о друштвеном особљу прима за чиновника I категорије II групе са месечном платом од 3700 динара стим да сноси трошкове по закону о осигурању радника и закону о порези.

б) Да обострани отказни рок буде 6 месеци.

в) Да се г. Банковић о овој одлуци извести и позове да на дужност ступи најдаље до 1-I-1938 год.

Члан управе г. Александар Рашковић извештава да је на основу одлуке у прошлој седници писао г. Сави Ратковићу и понудио му од стране Управе положај друштвеног благајника и да је г. Ратковић одговорио да начелно пристаје само је тражио извесна обавештења. На основу овога извештаја а у духу одлуке у седници од 15 т. м. Управни одбор једногласно бира за привременог друштвеног благајника г. Саву Ратковића с тим да се г. Ратковића позове и да се на

дужност јави најдаље до 1-I-1938 год., а да се накнадно распише конкурс за сталног благајника.

51 Седница (25-XI). Одлучено је: Да се о продужењу рока плаћања дуга Подружине у Превешту доносе одлука онда кад Подружина о року исплати остатак њеног дуга што ако не учини да се меница протествује.

Да се рок плаћања дуга Подружини у Новом Селу раније Новом Аџибеговцу не може продужавати. Меницу њену протествовати а ако дуг до краја ове године не измири да се предмет њеног дуговања преда суду за наплату.

Да се подружини у Д. Топлици не може продужавати рок плаћања њеног дуга, већ да се меница протествује и наплата судским путем тражи.

Да се изврши набавка — куповина 300² м плетене жице за ограду и 1200 кгр. пломбираног семена црвене детелине.

Да се заступнику фирме Еберхарт признају трошкови за набавку закљученог броја Еберхартових плугова, који су повећани повећањем ажије на злато и царине на исте, а који износе по 17.50 динара по плугу.

Да се изврши набавка 400 комада виноградарских прскалица Плац Н. 1 и 200 комада прскалица Верморел с тим да рок испоруке за обе марке буде до краја марта 1938 год. Молити заступничке фирме да приме обавезу да на случај потребе по истим ценама излиферују још 250 Плацевих и 150 Верморелових прскалица до краја месеца маја, а на случај да цене падну да фирме своје цене сообразе ценама које буду владале. Означене цене се подразумевају франко станица Београд, упаковано без општинске трошарине. Продајна цена да буде Плацовим прскалицама по 530— а Верморелом по 450 — динара.

Да се семе сточне репе у 1938 години не набавља пошто је семе које набављено у 1937 години потпуно здраво и клијаво.

Да се хонорар за рад у Подружини на Убу исплати њеном секретару благајнику г. Миливоју Лолићу кад Подружина буде одржала редовну годишњу скупштину и наставила рад у 1938 години.

Да се орахове саднице за пријављене утакмичаре чланове Подружине у Руњанима набаве из бановинског расадника у Лозници, а да се број утакмичара сада не може повећавати.

Да се Друштво обрати Министарству пољопривреде за одобрење да се друштвене подружине и чланови снабдевају серумима противу сточних зараза из фабрике Савеза здравствених задруга, и да се Савезови ветеринари могу употребити за обављање цепљења.

Да се Подружини у Рипњу изда на име помоћи за приређивање пољопривредне изложбе 1000— динара у ситном воћарском алату и књигама за награде излагачима и да делегат Друштва на истој изложби буде члан Управе г. Др Павле Вукасовић.

Да се за предавање у Подружини у Рошцима о пошумљавању голети 16-I-1938 г. упути редован члан и секретар секције за шумарство инж. г. Слободан Баранац или неки други стручњак кога он буде препоручио.

Да се орахове саднице за пријављене утакмичаре чланове Подружине у Љубовији набаве из бановинских воћних расадника у Љубовији и Братунцу по одређеној цени, а за јемство Подружине за утакмичаре за подизање ђубришта и нужника да Подружина поступи по одлуци Управе Друштва од 18. т. м.

Да се Пољопривредној књижници и читаоници и Омладинској дружини у Здравчићу бесплатно изда једна колекција разних књига а поред ове и других које Друштво има у сувишку.

Да се поткрепе молбе Воћарског и повртарског друштва у Љубљани које је поднело за помоћ Министарствима трговине и индустрије и пољопривреде, и Заводу за унапређење спољне трговине, и да се извести, да наше Друштво нема могућности да му тражену помоћ укаже, пошто је и само у оскудици због подизања дома.

Примљена је знању изјава и новоизабраног благајника г. Саве Ратковића да се према благајничке дужности и подноси оставку на чланство у Надзорном одбору Друштва и одлучено: да ће се о оставци г. Ратковића донети одлука кад на дужност ступи.

По позиву Подружине Женског друштва у Сопоту на прославу претседнице гђе Станке С. Лозанић 28 т. м. одлучено је да делегат Друштва буде г. Вића Матић чл. Управе.

Примљена је знању изјава новоизабраног секретара г. Аћима Банковића да пристаје на услов Друштва и да ће на дужност ступити 1 децембра т. г. и одлучено да г. Банковић у своме пристанку цитира услове које је Друштво означило и на које он пристаје.

Примљено је знању саопштење да је Министарство пољопривреде послало Друштву на проучавање и евентуалне примедбе предлог Закона о Комасацији земљишта и одлучено, да се Закон преда на проучавање секретару секције за пољопривредне установе организације и законодавство г. Бори Атанасијевићу и члану Управе г. Наколи Белобрку.

ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР ЗА 1938 ГОДИНУ

изашао је из штампе. Календар обилује масом поучних чланака из пера наших најбољих стручњака, а цена му је само **10.- дин.** Календар је штампан у ограниченом броју примерака, те се препоручује читаоцима Тежака, који нису чланови Подружина и осталим пољопривредницима, да ову корисну књигу што пре набаве, шаљући новац на чек. рачун бр. 50350 (на полеђини уплатнице увек означити зашто се новац шаље). Ко поручи најмање **10 комада одједном и пошаље новац унапред,** одобрава му се 20% **попуста** а књиге се шаљу о трошку Друштва.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

НЕМАЊИНА УЛ. БРОЈ 15 * БЕОГРАД

РПИ 53
УНИВ. БИБЛИОТЕКА И Бр. 9i2ii

ТЕЖАК

Основан 1869 године

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Издавач
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

Власник
За Српско пољопривредно друштво
Претседник Д-р **ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ**
Професор Београдског Универзитета

Уредник
Д-р **МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ**
Професор Београд. Универзитета

ЗА 1937 ГОДИНУ

ГОДИНА ИЗЛАЖЕЊА LXV-65

БЕОГРАД
Штамп. „Скерлић", Мил. К. Цветановића, Београд, Кр. Наталије 12, Телефон 20-732.
1 9 3 7

ПРЕГЛЕД

САДРЖИНЕ ТЕЖАКА ЗА 1937 ГОД.

Објашњење: бр. значи број Тежака: стр. значи страна; чл. значи чланак; бел. значи белешка; п. и о. значи питање и одговор; доп. значи допис; некр. значи некролог; књ. значи књижевност; књ. пр. књижевни приказ.

А. Сарадници

Б. К. Ђ.; Законско искоришћавање воде за наводњавање п. и о. у бр. 12 стр. 422 — Плата пољског чувара у натури п. и о. у бр. 12 стр. 422 — Штета од хлада суседовог забрана п. и о. у бр. 15 стр. 247. — Деоба општинске земље п. и о. у бр. 16. стр. 581. — Подизање ограде међу суседима п. и о. у бр. 17 стр. 409. — Својина воћа и дрвећа засађеног на међи п. и о. у бр. 17 стр, 409. — Заузете општинске утрине у селу Рамаћи п. и о. у бр. 20 стр. 509.

Б. Н.; III Земаљски воћарски конгрес и конференција воћарских стручњака у бр. 22 стр. 571.

Бараћац инг. Слободан; Када треба сејати бор и када садити бор и јелу? п. и о. у бр. 7 стр. 260.

Благојевић Д. Тод.; † Панта Јовановић, некр. у бр. 24 стр. 648.

Богичевић Лазар; Калемљење лозе у јесен на зрело, чл. у бр. 18 стр. 437.

Божиновић Боривоје Д; Кумановски жути сир, чл. у бр. 4. стр. 121.

Вакањац инг. Ђорђе А.; Техника примене ђубрива; чл. у бр. 7. стр. 242. — Како најбоље треба потребити ђубрива, чл. у бр. 15 стр. 531.

Видановић Мил. П.; Израда качкаваља, чл. у бр. 13. стр. 478. — Израда белог сира, чл. у бр. 15 стр. 538. — Сејање пшенице „на кућице", чл. у бр. 17. стр. 405. — Може ли се пшеница сејана на кућице прашити прашачем, чл. у бр. 21. стр. 533. — Да ли је Монтафонско говече оправдало наде, које су у њега полагане, чл. у бр. 22. стр. 569.

Влајић К. Петар; Вељко Чавић; чувени српски плужар, чл. у бр. 18, стр 440.

Вукасовић Др. Павле; Штеточине на шљивама п. и о. у бр. 3. стр. 90. — Због чега се суше и отпадају пупољци крушака, чл. у бр. 8 стр. 291. — О црвљивости воћа и грожђа, чл у бр. 10. стр. 345. — Справљање и употреба чорбе од квасије п. и о. у бр 10. стр. 357 — Штитаста ваш на шљивама п. и о. у бр. 10. стр. 359. — Црв у бостану п. и о. у бр. 11. стр, 385. Јабукова пипа п. и о. у бр. 11. стр. 386. — Како истребити кртицу п. и о. у бр. 11. стр. 387. — Лисни смотавац и јабуков жижак п. и о, у бр: 11. стр. 388. — Ваш на паприци п. и о. у бр. 13 стр. 483. — Житни жижак чл. у бр. 15. стр. 535. — Пивац на пшеници п. и о, у бр. 15. стр. 545. — Гусенице на купусу чл. у бр. 19. стр. 470. — Штеточине наших жита чл. у бр. 24. стр. 630 — Пољопривреда Савске бановине књ. у бр. 24 стр. 636.

Д. С.; Главница на пшеници п. и о. у бр. 23 стр. 600. ница на пшеници зависи од доба сетве п. и о. у бр. 23 стр. 601.

Димитријевић инг. Јордан; Како да произведемо добре саднице од шљиве „пожегаче" чл. у бр. 8. стр. 289. — Најбоље летње сорте крушака, чл. у бр. 10, стр. 347. — Справљање компота од трешања чл. у бр. 12. стр. 420. — Најбоље сорте кајсија са горком семенком чл. у бр. 14 стр. 513. — Сорте кајсија са слатком семенком чл. у бр. 16. стр. 575 — Три одличне сорте бресака чл. у бр. 19 стр. 463. — Препоручљиве сорте воћа за срез Бањски п. и о. у бр. 19. стр. 476. — Јесења садња воћака чл. у бр. 21. стр. 527.— Јабуке ренете за препоруку, чл. у бр. 22. стр. 567. — Како да сачувамо мање количине свежих јабука за зиму, чл. у бр. 23. стр. 579.

Драгаш Ранка; Смањење киселости вина, чл. у бр. 1. стр. 10.

Ђорђевић Буд.; Да ли је чишћење димњака на салашима обавезно? п. и о. у бр. 7 стр. 262. — Штити ли земљораднике § 471 грађ. суд. пост. према подружинама, п. и о. у бр. 8. стр. 298. — Пољска чуварина п. и о. у бр. 8. стр. 299.

Ђорђевић инг. Властимир; Најважније траве које се сеју на вештачким ливадама чл. у бр. 3. стр. 85. — Подизање вештачких ливада чл. у бр. 4. стр. 98. — Црвена детелина чл. у бр. 6. стр. 210. — Култура пасуља „тетовца" п. и о. у бр. 7. стр. 261. — Гајимо што више луцерку чл. у бр. 8. стр. 274. — Гајење репе угариваче чл. у бр. 12. стр. 402. — Косидба ливада чл. у бр. 12. стр. 403. — Справљање зеленог сена чл. у бр. 13. стр. 466. — Справљање зеленог сена сушењем траве на нарочитим направама чл. у бр. 13. стр. 466, — Производња семена од црвене детелине чл. у бр. 14. стр. 498. — Справљање ансилаже у сило јамама чл. у бр. 14. стр. 500. — Ђубрење бостона п. и о. у бр. 14 стр. 515. — Како се може обезбедити зелена сточна храна за пролеће чл. у бр. 16. стр. 562. — Када треба изводити основно обрађивање земљишта чл. у бр. 17. стр. 394. — Припреме семена за сетву чл. у бр. 19. стр. 458. — Утицај ђубрења на каквоћу сточне хране и измену састава травног покривача на ливадама чл. у бр. 21. стр. 522. — Поправљање киселих ливада чл. у бр. 21. стр. 524. — Важност и ђубрења земљишта фосфорном киселином чл. у бр. 24. стр. 618.

Ђуровић Наталија; Извештај о раду на течају за конзервисање воћа и поврћа одржаном у Пољопривредној подружини у Гор. Топлици — доп. у бр. 2. стр. 51. — Како се меси добар хлеб чл. у бр. 21. стр. 544.

Живојиновић инг. Светислав; Прехрана пчела преко зиме п. и о. у бр. 4. стр. 112.—

Жујевић М.; Течај из пчеларства у селу Дубљу, доп. у бр. 7, стр. 265. Народна ношња на селу, чл. у бр. 19. стр. 480.

Зечевић Милорад; Производња раног кромпира, чл. у бр. 3. стр. 81. — Заштита воћа јужних култура од зиме, п. и о. у бр. 9. стр. 328. Исправка чл. у бр. 16. стр. 586.

Иванић Др. Стеван; Нервоза срца чл. у бр. 2. стр. 48.

Ивковић К.; Зимско или собно калемљење воћака, чл. у бр. 2. стр. 53.

Илић инж. Љ.; — Др. Тим. Локот. Специјално ратарство (њивске културе Југославије) — књиж. у бр. 18. стр. 448.

Јаковљевић Јар. В.; Рад пољопривредне подружине у Пожаревцу доп. у бр. 5. стр, 153.

Јашовић Обрад: Обнова рада пољопривредне књижнице и читаонице у Новом Селу, срез Пећски доп. у бр. 5. стр. 156.

Јешић Ст.; Годишња скупштина Пољопривредне подружине у Ваљеву, доп. у бр. 6. стр. 228. † Михајло Викторовић, некр. у бр. 10. стр. 361. — Чување кукурузовине у силосима, чл у бр. 11. стр. 383. — Пољопривредна изложба у Ваљеву, доп. у бр. 21. стр. 541.

Јовановић А. Милорад; Изложба стоке и живине у Бабушница чл. у бр- 22. стр. 577.

Јоветић В. Саво; Неколико речи о Црмници и њеним винима чл. у бр. 23. стр. 598.

Јосифовић Др. Младен; Поводом годишње скупштине Пољопривредне подружине у Сопоту, чл. у бр. 7. стр. 263. — Виногрдари, „пламењача" је на прагу, чл. у бр. 9. стр. 303. — Сушење гранчица на кајсијама п. и о. у бр. 10. стр. 358. — Гар на кукурузу чл. у бр. 11. стр. 377. — Сушење бреста чл. у бр. 12. стр. 409. — Плесан на грожбу п. и о. у бр. 15. стр. 545. — Две најопасније болести брескве, чл. у бр. 22. стр. 544.

Лукић Ст.; Први велики угледни воћњак подигнут средствима Српског пољопривредног друштва чл. у бр. 4. стр. 119. Облици потрошње плодова код нас. чл. у бр. 8. стр. 292. Последице прераног калемљења воћака на спавајући пупољак, чл. у бр. 24 стр. 634.

Лукман инж. арг. Фрања; За ветровите положаје високе воћке не ваљају, п. и о. у бр. 23 стр. 601.

М. Ж.; Пољопривредна изложба у селу Роанди, доп. у бр. 2. стр. 49. — Плетарско и воћарско калемарски течај у Свилајнцу доп. у бр. 3. стр. 92.

Маричић Бран. А.; Воћарско виноградарски течај у Сопоту доп. у бр. 12. стр. 425.

Марковић Аца; Сточарска изложба у Параћину, чл. у бр. 24. стр. 637.

Марковић Никола М.; Нижа пољопривредно-домаћинска школа у Параћину чл. у бр. 16. стр. 587.

Мартиновић инж. Влад. П.; Гајење хелде, чл. у бр. 11. стр. 393. За повећање приноса кромпира, чл. у бр. 12. стр. 414. Заоравајте стрњику, чл. у бр. 13. стр. 470. Соја, чл. у бр. 18. стр. 435 Сузбијање вилине косице — преденице, чл. у бр. 19. стр. 461. Пред сетву озимог јечма, чл. у бр. 20 стр. 490. Како да сачувамо кромпир преко зиме, чл. 4. бр. 20. стр. 493. Неговање стајског ђубрета, чл. у бр. 24. стр. 621.

Матић Вића; Годишња скупштина Пољопривредне подружине у Новом Аџибеговцу, чл. у бр. 6. стр. 230. † Велимир Јовановић, некр. у бр. 7. стр. 267. Пољопривредна изложба у Свилајнцу, чл. у бр. 21. стр. 538. — Пољопривредна изложба у Зворнику, чл. у бр. 23. стр. 605. — Пољопривредна изложба у Пироту чл. у бр. 24. стр. 642.

Момировић Јован; Гајење воћака на њивама чл. у бр. 20 стр. 498. — Из живота и рада славног руског воћара Ивана Мичурина, чл. у бр. 23. стр. 588.

Миковић Јован; Пољопривредни течај у Истоку чл. у бр. 20. стр. 505.

Миливојевић Живомир Д.; Помозимо нашем виноградарству чл. у бр. 10. стр. 356.

Најгебауер Др. Виктор: Значај правилне обраде земљишта у воћњацима и виноградима за стварање шалитре (нитрата), чл. у бр. 2 стр. 44 и у бр. 3. стр. 72. Како се регулише влага у земљишту, чл. у бр. 12. стр. 418.

Нешић Бора; Значај пољопривредних подружина за стручно просвећивање пољопривредника чл. у бр. 3 стр. 66 — † Владимир Поповић, некр. у бр. 9. стр. 330. — Кошница задругарка од Крсте Пчеларевића — Мршуље. Књ. у бр. 9 стр. 331. — Нове и старе подружине чл. у бр. 11 стр. 391. — Од брања до продаје воћа од Др. В. Стојковића књ. у бр. 11 стр. 393. — Рад фонда Др. Љубе Радивојевића бел. у бр. 12. стр. 428. — Прота Милан Јов. Илић некр. у бр. 12. стр. 429. † Владимир-Влајко Јаковљевић некр. у бр. 15 стр. 551. † Михајло-Миле Радоњић некр. у бр. 17. стр. 415. —

† Прота Владимир Лијескић некр. у бр. 17 стр. 415. — Домаћички течај у Команицама чл. у бр. 23 стр. 605.

Никетић Милутин; Нови начин подизања винограда најновијим начином калемљења, књ. у бр. 10. стр. 363 — Калем-гранчице за калемљење јабука, п. и. о. у бр. 12 стр. 421. — Разлика између шљиве мађарке и пожегаче и њихово размножавање, п. и. о. у бр. 14. стр. 518. — Ракија од лубенице, п. и. о. у бр. 19 стр. 478. — Треба ли ђубрити виноград који слабо напредује, п. и. о. у бр. 20, стр. 510.

Николић Др. Драгиша; Шта смета бржем напретку нашег сточарства чл. у бр. 2. стр. 39. — Шта треба да зна пољопривредник о исхрани домаћих животиња, чл. у бр. 5. стр. 141. — Припремање сточне хране у сило јамама, чл. у бр. 7. стр. 251. — Правилна исхрана јагњади и оваца чл. у бр. 9. стр. 316. — Правилна исхрана супрасних и опрасених крмача чл. у бр. 11. стр. 378. — Правилна исхрана прасади чл. у бр. 13. стр. 475. — Правилна исхрана приплодних свиња чл. у бр. 16. стр. 569. — Најважније расе оваца за вуну чл. у бр. 19. стр. 467. — О најбољој раси крава за млеко чл. у бр. 19. стр. 469. — Одређивање старости код оваца, коза и свиња чл. у бр. 20. стр. 503. — Како треба најбоље хранити свиње у тову, чл. у бр. 22. стр. 563.

Ничота инж. агр.; Ђ. Д. † Петар Дамњановић некр. у бр. 18. стр. 450.

Петрик инж. Александар; Житни бауљар као штеточина, чл. у бр. 9. стр. 323.

Петровић В. А., Употреба врстачних сејалица — чл. у бр. 19. стр. 474. — Сточарска изложба у Сопоту чл. у бр. 21. стр. 537.

Петровић Никола; Избор воћних садница, чл. у бр. 1. стр. 2. — Заштита винограда од мраза и слане чл. у бр. 5. стр. 135. — Лачење, закидање и заламање зелених ластара и чишћење заперака винове лозе, чл. у бр. 10. стр. 352. — Узрок пероноспоре у винограду, п. и. о. у бр. 14. стр. 519. — Жутица-хлороза код винове лозе п. и. о. у бр. 15. стр. 543.

Петровић Н. Чед; Воћарско-калемарски курс у Цариброду доп. у бр. 2. стр. 54.

Поповић А. Драгутин; Пчеларски курс у Пироту чл. у бр. 19. стр. 478.

Поповић инж. М. † Јова Радивојевић некр. у бр. 22 стр. 579.

Предић Адам; Воћарско калемарски курс у Белој Паланци, доп. у бр. 2. стр. 50.

Пуцељ инж. Иван; Чиниоци млечности и масноће млека чл. у бр. 1 стр. 20. — Основни појмови о исхрани домаћих животиња, чл. у бр. 4 стр. 107. — Припремање хране за стоку чл. у бр. 6., стр. 210. — Правилна исхрана телади, чл. у бр. 8., стр. 278. — Правилна исхрана ждребади, чл. у бр. 10., стр. 341. — Правилна исхрана крава музара чл. у бр. 12 стр. 411. — Правилна исхрана крава музара чл. у бр. 14 стр. 506. Правилна исхрана радне стоке чл. у бр. 17 стр. 400. — Може ли се спречити полни жар код кобиле? п. и о. у бр. 21 стр. 546. — Како треба правилно хранити јунад, чл. у бр. 23 стр. 586.

Радосављевић Др. Милош — Пољопривредна изложба на Убу чл. у бр. 22 стр. 575.

Ратковић Сава; Воћарско винарски курс подружине у Врњцима, доп. у бр. 12 стр. 426. — Пољопривредна предавања у Ново - Селекој пољопривредној књижници и читаоници, доп. у бр. 17 стр. 417. Једно врло поучно предавање о биљним штеточинама доп. у бр. 21 стр. 535.

Савицки инж. Болеслав; Живинарници чл. у бр. 8 стр. 293. Вештачко извођење живине чл. у бр. 16 стр. 571. Обележавање приплодне живине, чл. у бр. 23 стр. 595.

Симић инж. Никола; Справљање експортног бутера по данској методи, чл. у бр. 3 стр. 76. — Израда јогурта чл. у бр. 10 стр. 354.

Спремић Драгутин Ј.; Нов упут о избору садница шљива и одгоју њихове круне, чл. у бр. 6 стр. 224.

Срећковић Мил.; Скидање вијока преко зиме чл. у бр. 24 стр. 632.

Станковић инж. Душан М.; Дубина сађења воћика, чл. у бр. 5 стр. 139. — Како повећати родност бујних воћака, чл. у бр. 12 стр. 408 — Зашто треба обрађивати целу површину земљишта у воћњацима, чл. у бр. 13 стр. 472. Шта умањује родност воћњака, чл. у бр. 14 стр. 504. — Сузби-

јање болести листа на шљивама ради спречавање његовог оштећења и прераног опадања, чл. у бр. 18 стр. 432. Ове јесени треба воћњаке неизоставно поорати или прекопати, чл. у бр. 22 стр. 558. — Зимско неговање круне воћака, чл. у бр. 23 стр. 591. — Зимско неговање стабла воћака, чл. у бр. 24 стр 623.

Стојиљковић инж. Аранђел; † Милан Прибићевић, некр. у бр. 6 стр. 232.

Тарчински инж. Никола; Јаровизација озиме пшенице или припремање озиме пшенице за пролетњу сетву, чл. у бр. 2 стр. 34.

Тоскић инж. Вукашин; Справљање ракије од комине и винске стеље, чл. у бр. 1 стр. 14. — Укус и мирис вина на сумпорводоник или покварена јаја, чл. у бр. 3. стр. 68. — Шта треба знати о кољу-приткама за виноград чл. у бр. 4. стр. 112. Пред резиобом винограда, чл. у бр. 5. стр. 130. — Засађивање неожиљеним калемовима чл. у бр. 7. стр. 246. — Ђубрење винограда на песковитом земљишту п. и о. у бр. 7 стр. 258. — Обрада земљишта у винограду, чл. у бр. 9 стр. 311. — Зашто се вино у пролеће често мути, чл. у бр. 10. стр. 338. — Вијоке за зелено калемљење, чл. у бр. 11. стр. 372. — Доливање буради са вином, чл. у бр. 11. стр. 374. — Нега винограда оштећених градом, чл. у бр. 12. стр. 405. — О употреби угља у подрумарству чл. у бр. 13. стр. 481. — Потапање-повађивање зелених калемова, чл. у бр. 15. стр. 536. — Одабирање вијоке за зрело калемљење винове лозе чл. у бр. 16 стр. 564. — Нега винограда оштећених пламењача чл. у бр. 17 стр. 397. — Припремајмо се за бербу грожђа чл. у бр. 18. стр. 426. — Справљање домаћег квасца за врење, чл. у бр. 18. стр. 429. — Таложење шире при справљању белог вина чл. у бр. 19. стр. 465. — Поправљање шире шећером чл. у бр. 20. стр. 500. — Како очистити винску бурад и бачве од буђи? П. и о. у бр 20. стр. 513. — Болести и мане вина, узроци, спречавање и лечење од М. Драгаша, књиж. у бр. 20. стр. 515. — Нега вина после завршеног бурног врења чл. у бр. 21. стр. 529. — Да ли су раствор плавог камена и бордовске чорбе исте вредности? чл. у бр. 21 стр. 531. — Сврха првог претакања вина чл. у бр. 22. стр. 560. — Да ли се виногради могу резати и огртати и калемови вадити из прпориште пре опадања лишћа? чл. у бр. 23. стр. 594. — Комина као ђубре за винограде чл. у бр. 24 стр. 626.

Ф. М.; Употреба меса од свиња заражених свињском кугом п. и о. у бр. 2 стр. 56. — Оток задњих ногу код

ждребади п. и о. у бр. 2. стр. 57. — Беле бобице код говеди п. и о. у бр. 3. стр. 89. — Неплодност крава п. и о. у бр. 7. стр. 256. — Пролив код оваца п. и о. у бр. 7. стр. 257. — Када треба штројити пастуве п. и о. у бр. 7 стр. 259. — Како треба спречити рано опасивање ждребица п. и о. у бр. 8. стр. 298. — Лечење телади кад се преједу п. и о, у бр. 9. стр. 329. — Надимање код крава п. и о. у бр. 14. стр. 515. — Испад материце код крава п. и о. у бр. 14 стр. 517. — Крваво мокрење код крава п. и о. у бр. 15. стр. 546. — Глисте и црви — болести код оваца п. и о. у бр. 16. стр. 577. — Свињске куге предохрана п. и о. у бр. 16. стр. 579. — Јуница која неће да се води — п. и о. у бр. 20. стр. 511. — Колера код живине у бр. 20 стр. 514. — Красте код телета п. и о. у бр. 21. стр. 547. — Болест од изнурености код коња п. и о. у бр. 22. стр. 578.

Фазлагић М.; Са I Бановинске изложбе и сајма у Марибору чл. у бр. 22. стр. 573.

Ферјанчић Марјан; Сакагија чл. у бр. 5. стр. 147. — Исхрана младе јагњади у вези са појавом пролива чл. у бр. 6. стр. 218. — Свињска куга чл. у бр. 8 стр. 282. — Глисте и пантљичаре код јагањаца и прасади чл. у бр. 9 стр. 320. — Надутост ногу код пастува п. и о. у бр. 11. стр. 390. — Надим у бр. 14 стр. 509.

Филиповић Бож.; Калемљење лозе у јесен на зрело, — чл. у бр. 17. стр. 402.

Фемељиди инж. Никола; Зимски радови у воћњаку чл. у бр. 1. стр. 4. — Најчешће грешке у воћарству, чл у бр. 3. стр. 78. — Радови у воћњаку чл. у бр. 4. стр. 102.

Б. Садржина

Објашњење: бр. значи број Тежака; стр. значи страна; чл. значи чланак; бел. значи белешка; п. и о. значи питање и одговор; доп. значи допис; некр. значи некролог; књ. значи књижевност; књ. пр. значи књижевни приказ.

I Чланци општег привредног значаја

Значај пољопривредних подружина за стручно просвећивање пољопривредника у бр. 3, стр. 66. — Када треба изводити основно обрађивање земљишта, у бр. 17, стр. 39. — Званична листа извучених згодитака $2^1/_2\%$ ренте ратне штете, у бр. 23, стр. 607.

II Ратарство са ливадарством и пашњаштвом

Јаровизација озиме пшенице или припремање озиме пшенице за пролетњу сетву у бр. 2, стр. 34. — Најважније траве које се сеју на вештачким ливадама у бр. 3, стр. 85. — Подизање вештачких ливада у бр. 4, стр. 98. — Црвена детелина у бр. 6, стр. 210. — Припремање хране за стоку у бр. 6, стр. 214, — Техника примена ђубрива у бр. 7, стр. 242. — Припремање сточне хране у силу јамама у бр. 7, стр. 251. — Гајимо што више луцерку у бр. 8, стр. 274. — Гајење хељде у бр. 11, стр. 369. — Чување кукурузовине у силосима у бр. 11, стр. 383. — Гајење репе угарњаче чл. у бр. 12, стр. 402. — Косидба ливада чл. у бр. 12, стр. 403. — Справљање зеленог сена у бр. 13, стр. 466. — Справљање зеленог сена сушењем трава на нарочитим направама у бр. 13, стр. 467 — Заоравајте стрњику чл. у бр. 13, стр. 470. — Производња семена од црвене детелине у бр. 14, стр. 498. — Справљање ансилаже у сило-јамама, чл. у бр. 14, стр. 500. — Како се може обезбедити зелена сточна храна за пролеће у бр. 16, стр. 562 — Сејање пшенице на кућице чл. у бр. 17, стр. 405 — Соја у бр. 18, стр. 435. — Припрема семена за сетву у бр. 19, стр. 458. — Утицај ђубрења на каквоћу сточне хране и измену састава травног покривача на ливадама у бр. 21, стр. 522. — Поправљање киселих ливада у бр. 21, стр. 524. — Може ли се пшеница сејана на кућице прашити прашачем? у бр. 21, стр. 533. Важност и значај ђубрења земљишта фосфорним ђубривима у бр. 24, стр. 618. — Неговање стајског ђубрета у бр. 24, стр. 621.

III Повртарство

Производња раног кромпира, у бр. 3, стр. 81. — За повећање приноса кромпира у бр. 12, стр. 414.

IV Прерада воћа

Справљање компота од трешања у бр. 12, стр. 420.

V Пољопривредне справе и оруђа

Употреба врстачних сејалица у бр. 19, стр. 474.

VI Биљне болести и штеточине

Крушков прегаљ или гриња у бр. 4, стр. 106. — Због чега се суше и отпадају пупољци крушака у бр. 8, стр. 291. — Житни бауљар као штеточина у бр. 9, стр. 322. — Гар на кукурузу у бр. 11, стр. 377. — Сушење бреста у бр. 12,

стр. 409. — Житни жижак у бр. 15, стр. 355. — Сузбијање вилине косице — преденице чл. у бр. 19, стр. 461. — Гусенице на купусу у бр. 19, стр. 470. — Две најопасније болести бресквe у бр. 22, стр. 554. — Штеточине наших жита у бр. 24 стр. 630.

VII Пчеларство

Зимски пчеларски радови у бр. 5, стр. 150. — Пролећни преглед кошнице, у бр. 9, стр. 326.

VIII Сточарство и млекарство

Чиниоци млечности и масноће млека у бр. 1, стр. 20. — Шта смета брзом напретку нашег сточарства? у бр. 2, стр. 39. — Справљање експортног бутера по Данској методи у бр. 3, стр. 76. — Основни појмови о исхрани домаћих животиња у бр. 4, стр. 107. — Кумановски жути сир у бр. 4, стр. 121. — Шта треба да зна пољопривредник о исхрани домаћих животиња? у бр. 5, стр. 141. — Правилна исхрана телади у бр. 8, стр. 278. — Живинарници у бр. 8, стр. 293. — Правилна исхрана јагњади и оваца у бр. 9, стр. 316. — Правилна исхрана ждребади у бр. 10, стр. 341. — Израда јогурта у бр. 10, стр. 354. — Правилна исхрана супрасних и опрасених крмача у бр. 11, стр. 378. — Правилна исхрана краве музаре у бр. 12, стр. 411. — Правилна исхрана прасади у бр. 13. — стр. 475. — Израда качкаваља у бр. 13, стр. 478. — Правилна исхрана крава музара у бр. 14 стр. 506. — Израда белог сира у бр. 15, стр. 538. — Правилна исхрана приплодних свиња у бр. 16, стр. 569. — Вештачко извођење живине у бр. 16, стр. 571. — Правилна исхрана радне стоке у бр. 17, стр. 400. — Најважније расе оваца за вуну у бр. 19, стр. 467. — О најбољој раси крава за млеко чл. у бр. 19, стр. 469. — Одређивање старости код оваца, коза и свиња у бр. 20, стр. 503. — Како треба правилно хранити јунад, у бр. 21, стр. 586. — Како треба најбоље хранити свиње у тову у бр. 22, стр. 563. — Да ли је монтафонско говече оправдало наде које су у њега полагане? у бр. 22, стр. 569. — Обележавање приплодне живине у бр. 23, стр. 595.

IX Сточно лекарство-ветеринарство

Употребе меса од свиња заражених свињском кугом у бр. 2 стр. 56. — Оток задњих ногу код ждребади у бр. 6, стр. 57. — Сакагија у бр. 5, стр. 147. — Исхрана младих јагањаца у вези са појавом пролива у бр. 6, стр. 218. — Неплодност крава у бр. 7, стр. 256. — Пролив код оваца

бр. 7, стр. 257. — Када треба штројити пастуве, у бр. 7, стр. 259. — Свињска кугу у бр. 8, стр. 282. — Глисте и пантљичаре код јагњаца и прасади чл. у бр. 9, стр. 320. — Надим у бр. 14, стр. 509.

X Воћарство

Избор воћних садница чл. у бр. 1, стр. 2. — Зимски радови у воћњаку чл. у бр. 1, стр. 4. — Значај правилне обраде земљишта у воћњацима и виноградима за стварање шалитре (нитрате) у бр. 2, стр, 44. — и у бр. 3, стр. 72. — Зимско или собно калемљење воћака чл. у бр. 2, стр. 53. — Најчешће грешке у воћарству, у бр. 8, стр. 78. — Радови у воћњаку у бр. 4, стр. 102. — Први велики угледни воћњак подигнут средствима Српског пољопривредног друштва у бр. 4, стр. 119. — Дубина сађења воћака у бр. 5, стр. 139. — Нов упут о избору саднице шљива и одгоју њихове круне у бр. 6, стр. 224. — Како да произведемо добре саднице од шљива „пожегаче“ у бр. 8, стр. 289. — Облици потрошње плодова шљива код нас у бр. 8 стр. 292. — Најбоље летње сорте крушака у бр. 10, стр. 347. — Како повећати родност бујних воћака у бр. 12, стр. 408. — Зашто треба обрађивати целу површину земљишта у воћњацима у бр. 13, стр. 472. — Шта умањује родност воћака у бр. 14, стр. 504. — Најбоље сорте кајсија са горком семенком у бр. 14, стр. 513. — Сорте кајсије са слатким семенком у бр. 16, стр. 575. — Сузбијање болести листа на шљивама ради спречавање његовог оштећења и прераног опадања у бр. 18, стр. 432. — Три одличне сорте бресака у бр. 19, стр. 463. — Гајење воћака на њивама у бр. 20, стр. 498. — Јесења садња воћака у бр. 21, стр. 527. — Ове године треба воћњаке неизоставно преорати или прекопати у бр. 22, стр. 558. — Јабуке ренете за препоруку у бр. 22, стр. 567. — Из живота и рада славног руског воћара Ивана Мичурина у бр. 23, стр. 588. — Зимско неговање круне воћака у бр. 23, 591. — Како да сачувамо мање количине свежих јабука за зиму? у бр. 23, стр. 597. — Зимско неговање стабла воћака у бр. 24, стр. 623. — Последица прераног калемљења воћака на спавајући попољак у бр. 24, стр. 634.

XI Виноградарство с подрумарством

Смањење киселости вина у бр. 1, стр. 10. — Укус и мирис вина на сумпор-водоник или покварена јаја у бр. 3, стр. 68. — Шта треба знати о кољу — притками за виноград у бр. 4, стр. 112. — Пред резидбом винограда — у бр. 5, стр. 130. — Заштита винограда од мраза и слане у бр. 5, стр. 135. — Подлога Шасла х Берландијери № 41. б. у бр. 5,

стр. 146. — Засађивање винограда неожиљеним калемовима у бр. 7, стр. 246. — Ђубрење винограда на песковитом терену п. и о. у бр. 7, стр. 258. — Виноградари, „пламењача" је на прагу. Које је средство најбоље за прскање винограда противу пламењаче? чл. у бр. 9, стр. 306. — Обрада земљишта у виноградима у бр. 9, стр. 311. — Зашто се вино често у пролеће мути у бр. 10, стр, 338. — Лачење, закидање и заламање зелених ластара и чишћење заперака винове лозе у бр. 10 стр. 352. — Помозимо нашем виноградарству у бр. 10 стр. 356. — Вијоке за зелено калемљење у бр. 11, стр. 372. — Доливање буради са вином у бр. 11. стр. 374. — Нега винограда оштећеног градом у бр. 12, стр. 405. — О употреби угља у подрумарству у бр. 13. стр. 480, — Потапање — поваљивање зелених калемова у бр. 15, стр. 536. — Одабирање вијока за зрело калемљење винове лозе у бр. 16, стр. 564. — Нега винограда оштећених пламењачом чл. у бр. 17, стр. 397. — Калемљење лозе у јесен на зрело чл. у бр. 17, стр. 40?. — Припремајмо се за бербу грожђа у бр. 18, стр. 426. — Справљање домаћег квасца за врење у бр. 18, стр. 429. — Калемљење лозе у јесен на зрело у бр. 18, стр. 437. — Таложење шире при справљању белог вина у бр. 19, стр. 465. — Поправљање шире шећером у бр. 20, стр. 500. — Нега вина после завршеног бурног врења у бр. 21, стр. 520. — Да ли су раствор плавог камена и бордовска чорба исте вредности? у бр. 21, стр. 531. — Сврха првог претакања вина у бр. 22, стр. 561. — Да ли се виногради могу резати и огртати и калемови вадити из прпоришта пре опадања лишћа? у бр. 23, стр. 594. — Неколико речи о Црмници и њеним винима у бр. 23 стр. 598. — Комина као ђубре за винограде у бр. 24, стр. 626. — Скидање виока преко зиме у бр. 24 стр. 632.

XII Домаћинство

Како да сачувамо кромпир преко зиме у бр. 20, стр. 493. — Како се меси добар хлеб, чл. у бр. 21. стр. 544.

XIII Питања и одговори

Употреба меса од свиња заражених свињском кугом, у бр. 2, стр. 56. — Оток задњих ногу код ждребади у бр. 2, стр. 57. Беле бобице код говеди, у бр. 3, стр. 89. — Шљивова оса на шљивама, у бр. 3, стр. 90. — Прехрана пчела преко зиме у бр. 4, стр. 112. — Неплодност код крава у бр. 7, стр. 256. — Пролив код оваца, у бр. 7, стр. 257. — Ђубрење винограда на песковитом терену у бр. 7, стр. 258, Када треба штројити пастуве? у бр. 7, стр. 259. — Када треба сејати бор, а када садити бор и јелу? У бр. 7, стр.

260. — Производња пасуља „тетовца“ у бр. 7, стр. 261. — Да ли је чишћење димњака обавезно на салашима? у бр. 7, стр. 262. — Како да се спречи рано опасивање ждребица? У бр. 8, стр. 298. — Штити ли земљораднике § 471 грађ. суд. пост. према подружинама у бр. 8, стр. 298. Пољска чуварина у бр. 8, стр. 299. — Заштита воћа јужних култура од зиме у бр. 9, стр. 328. — Лечење телади кад пређеду у бр. 9, стр. 329 — Справљање и употреба чорбе од квасије у бр. 10, стр. 357. — Сушење гранчица на кајсијама у бр. 10. стр. 358. — Штитаста ваш на шљиви у бр. 10, стр. 359. Црв на бостану, у бр. 11, стр. 385. — Јабукова пипа, у бр. 11, стр. 386. — Како истребити кртицу? у бр. 11, стр. 387. Лисни смотавац и јабуков жижак, у бр. 11, стр, 388. — Надутост ногу код пастува, у бр. 11, стр. 390. — Калем гранчице за калемљење јабука у бр. 12, стр. 421. — Законско искоришћавање воде за наводњавање, у бр. 12, стр. 422. — Ваш на паприкама у бр. 13, стр. 483. — Ђубрење бостана у бр. 14, стр. 515. — Надимање код крава у бр. 14, стр. 515. — Испад материце код крава, у бр. 14, стр. 517. — Разлика између шљиве мађарке и пожегаче и њихово размножавање, у бр. 14. стр. 519. — Жутица-хлороза на лози у бр. 15, стр. 543. — Пивац на пшеници у бр. 15, стр. 545. Плесан на грожђу у бр. 15, стр. 545. — Крваво мокрење код крава у бр. 15, стр. 546. — Штета од хлада суседовог забрана, у бр. 15, стр. 547. — Глисте и црви — болести код оваца, у бр. 16, стр. 577. — Свињска куга-предохрана, у бр. 16, стр. 579. — Деоба општинске земље, у бр. 16, стр. 581. Подизање ограде међу суседима, у бр. 17, стр. 409. — Својина воћа и дрвећа засађеног на међи, у бр. 17, стр. 409 — Препоручиве сорте воћа за срез бањски у бр. 19, стр. 476. Ракија од лубенице, у бр. 19, стр. 478. — Заузеће општинске утрине у селу Рамаћи, у бр. 20, стр. 507. — Треба ли ђубрити виноград који слабо напредује? У бр. 20, стр. 510. — Јуница која неће да се води, у бр. 20, стр. 511. — Житни мољац на кукурузу у бр. 20, стр. 512. — Како очистити винску бурад и бачве од буђи? У бр. 20, стр. 513 — Колера код живине у бр. 20, стр. 514. — Може ли се спречити полни жар код кобиле? У бр. 21, стр. 546. — Красте код телета у бр. 21. стр. 547. — Болест од изнурености код коња у бр. 22, стр. 578. — Главница на пшеници, у бр. 23. стр. 600. — Главница на пшеници зависи од доба сетве, у бр. 23, стр. 601. — За ветровити положај високе воћке не, ваљају, у бр. 23, стр. 601.

XIV Белешке

Награде Краљева Фонда за рад на просвећивању народа у бр. 7, стр. 266. — Љубљански велесајам у бр. 11

стр. 398. — Рад фонда др. Љубе Радивојевића у бр. 12, стр. 428. — Услови за пријем ученика у задружно-винарску школу у Вршцу у бр. 15, стр. 550. — Исправка Уредништва у бр. 15, стр. 550. — Пољопривредна предавања на радиу у бр. 15, стр. 551. — Војвода Степа Степановић велики добротвор Српског пољопривредног друштва. — Нови задружни закон у бр. 20, стр. 492. — Повластица на државним железницама за III воћарски конгрес у Марибору, у бр. 20, стр. 518. — Пољопривредна предавања на Радиу у бр. 20, стр. 518. — Набавка семена кудеље на територији Дунавске Бановине у бр. 20, стр. 518. — Освећење темеља новога дома Српског пољопривредног друштва у бр. 22, стр. 580

XV **Књижевност**

Узроци заосталости нашег воћарства „Пољопривредни Гласник", бел. у бр. 7, стр. 264, — Кошница задругарка, књ. у бр. 9, стр. 331. — Нови начин подизања винограда најновијим начином калемљења од Лазара Богичевића, књ. у бр. 10, стр. 363. — Од брања до продаје воћа од Др. В. Стојковића књ. у бр. 11 стр. 393. — Улога пољопривредне штампе у стручном изображавању пољопривредника „Пољопривредни Гласник" бел. у бр. 12, стр. 430. — Архив Министарства Пољопривреде у бр. 17, стр. 416. — Др. Тим. Локот — Специјално ратарство њивске културе Југославије у бр. 18, стр. 448. — Болести и мане вина, узроци, спречавање и лечење од М. Драгаша у бр. 20, стр. 515. — Како да припремимо земљиште за садњу воћака? Ф. Лукмана у „Пољопривредном Гласнику" у бр. 21, стр. 551. — Пољопривреда Савске Бановине у бр. 24, стр. 636.

XVI **Некролози**

† Милан Прибићевић у бр. 6, стр. 232. — Велимир Јовановић у бр. 7, стр. 267. — Владимир Поповић у бр. 9, стр. 330. — † Михаијло Викторовић у бр. 10, стр. 361. — † Прота Милан Јов. Илић у бр. 12, стр. 42. — Српски Патријарх Варнава у бр. 15, стр. 530. — † Владимир Влајко Јаковљевић у бр. 15, стр. 552. — † Михаило - Миле Радоњић у бр. 17, стр. 415. — † Прота Владимир Лијескић у бр. 17, стр. 415. — † Петар Дамњановић у бр. 18, стр. 451. — † Јова Радивојевић у бр. 22, стр. 579 † Петко Јовановић у бр. 24, страна 648.

XVII **Здравље**

Нервоза срца чл. у бр. 2, стр. 48.

XVIII Пољопривредне подружине

Рад Пољопривредне Подружине у Пожаревцу у бр. 5, стр. 153. — Годишња скупштина пољопривредне подружине у Ваљеву у бр. 6, стр. 228. Годишња скупштина Пољ. подружине у Новом Аџибеговцу доп. у бр. 6, стр. 230. — Поводом годишње скупштине Пољопривредне подружине у Сопоту у бр. 7, стр. 263. — Скупштина Пољопривредне књижнице и читаонице у Новом Селу чл. у бр. 8, стр. 296. — Један напредни пољопривредник у бр. 16, стр. 581 — Народна ношња на селу у бр. 19, стр. 480.

XIX Пољопривредне књижнице и читаонице и омладинске подружине

Обнова рада пољопривредне књижнице и читаонице у Новом Селу, срез пењски у бр. 5 стр. 156.

XX Пољопривредна настава, курсеви и предавања

Воћарско калемарски курс у Белој Паланци у бр. 2 стр. 50. — Воћарско - калемарски курс у Цариброду у бр. 2, стр. 54. — Плетарски и воћарско - калемарски течај у Свилајнцу. — Течај из пчеларства у селу Дубљу доп. у бр. 7, стр. 265. — Предавање на радиу у бр. 7, стр. 271. — Воћарско - виноградарски течај у Сопоту у бр. 12 стр. 225. — Воћарско - виноградарски курс подружине у Врњцима у бр. 12. стр. 426. — Нижа пољопривредна домаћичка школа у Параћину у бр. 16, стр. 582. — Пољопривредна предавања у Ново - Селској Пољопривредној књижници и читаоници у бр. 17, стр. 417. — Предавање на радиу у бр. 17, стр. 422. — Плетарски курс у Пироту у бр. 19 стр. 478. — Пољопривредни течај у Истоку у бр. 20 стр. 505. — Једно врло поучно предавање о биљним штеточинама у бр. 21 стр. 535. — III Земаљски воћарски конгрес и конференција воћарских стручњака у бр. 22 стр. 571. — Домаћички течај у Коминицама у бр. 23 стр. 603.

XXI Изложбе и сајмови

Пољопривредна изложба у селу Роанди у 2 бр. стр. 49. — Изложба и сајам оваца у Сјеници у бр. 14 стр. 521 Београдски сајам у бр. 18 стр. 442. — Изложба коња у Београду бр. 18 стр. 443. — Пољопривредна изложба у Сопоту у бр. 21, стр. 536. — Пољопривредна изложба у Свилајнцу у бр. 21, стр. 538. Пољопривредна изложба у Ваљеву у бр.

21, стр. 541. — Са I Бановинске изложбе и сајма у Марибору у бр. 22, стр. 573. — Пољопривредна изложба на Убу, у бр. 22 стр. 476. — Изложба стоке и живине у Бабушници у бр. 22 стр. 577. — Пољопривредна изложба у Зворнику у бр. 23, стр. 605. — Сточарска изложба у Параћину у бр. 24, стр. 637 — Пољопривредна изложба у Пироту, у бр. 24, стр. 642.

XXII Радови српског пољопривредног друштва

Распис бр. 1, у бр. 4, стр. 127; — Позив на 63 редовни годишњи збор Српског пољопривредног друштва у бр. 5, стр. 160. — Извештај Управног одборр Срп. пољопривредног друштва о раду у 1936 год. у бр. 5, стр. 161. — Извештај Надзорног одбора Српског пољопривредног друштва о раду у 1936 год. у бр. 5, стр. 205. — Распис бр. 2, у бр. 5, стр. 206. — Распис бр. 3, у бр. 5, стр. 206. — Распис бр. 4, у бр. 6, стр. 238. — Конкурс за секретара Српског пољопр. друштва у бр. 8, стр. 303, — Распис бр. 5, у бр. 8, стр. 303. — Објава да се „Тежак" штампа у 10.000 примерака у бр. 9, стр. 333. — Распис бр. 6, у бр. 9, стр. 335. — Програм рада Српског пољопривредног друштва за 1937 год. у бр. 10, стр. 360. — Распис бр. 7, у бр. 10, стр. 368. — Нове и старе подружине чл. у бр. 11, стр. 391. — Распис бр. 8, у бр. 11, стр. 399. — Стечаји за напредније начине рада у бр. 12, стр. 431. и у бр. 13, стр. 489. — Записник 63 редовног годишњег збора у бр. 12, стр. 439. — Распис бр. 10, у бр. 12, стр. 462 и у бр. 13 стр. 494. — Проблем снабдевања виноградар јевтиним плавим каменом у бр. 13, стр. 485. — Повлашћена вожња за пољопривреднике у бр. 14 стр. 520. — III земаљски воћарски конгрес у Марибору у бр. 15, стр. 549. — Цене тријера у бр. 15, стр. 559. — Исправка г. Милорада Зечевића у бр. 16, стр. 586. — Обавештење поводом дискусије о билансу Српског пољопривредног друштва у бр. 18, стр. 443. — Конкурс за секретара у бр. 18, стр. 454 — Распис бр. 11, у бр. 18, стр. 455.

XXIII Записници Управног одбора Српског пољопривредног друштва

Извод из записника 48 седнице у бр. 1, стр. 25
Извод из зап. I заједничке седнице Упр. и Над. од. у бр. 1. стр. 25
Извод из записника 49 седнице у бр. 1. стр. 30.
" " " 50 " у бр. 2. стр. 34.
" " " 51 " " " " " 58.
" " " 52 " " " " " 59.

Извод	из	записника	53	седнице	у	бр.	2.	стр.	60.
„	„	„	54	„	„	„	„	„	61.
„	„	„	55	„	„	„	„	„	62.
„	„	„	1	„	„	„	3	„	94.
„	„	„	2	„	„	„	3	„	95.
„	„	„	3	„	„	„	4	„	124.
„	„	„	4	„	„	„	4	„	125.
„	„	„	5	„	„	„	5	„	156.
„	„	„	6	„	„	„	5	„	158.
„	„	„	8	„	„	„	6	„	236.
„	„	„	10	„	„	„	7	„	268.
„	„	„	11	„	„	„	7	„	269.
„	„	„	12	„	„	„	8	„	300.
„	„	„	13	„	„	„	8	„	301.
„	„	„	14	„	„	„	9	„	331.
„	„	„	15	„	„	„	10	„	364.
„	„	„	16	„	„	„	11	„	394.
„	„	„	17	„	„	„	11	„	396.
„	„	„	18	„	„	„	12	„	434.
„	„	„	19	„	„	„	12	„	435.
Извод	из	записника	I ред.	сед.	Над.	одб.	у	бр.	12,	стр. 435.
„	„	„	20	„	„	„	13	„	490.
„	„	„	21	„	„	„	13	„	491.
„	„	„	22	„	„	„	18	„	492.
„	„	„	23	„	„	„	14	„	522.
„	„	„	24	„	„	„	14	„	523.
„	„	„	25	„	„	„	25	„	524.
„	„	„	26	„	„	„	15	„	554.
„	„	„	27	„	„	„	15	„	554.
„	„	„	28	„	„	„	15	„	555.
„	„	„	29	„	„	„	15	„	556.
„	„	„	30	„	„	„	15	„	558.
Извод	из	записника	31	седнице	у	бр.	17	стр.	418.
„	„	„	32	„	„	„	17	„	420.
„	„	„	33	„	„	„	17	„	421.
„	„	„	34	„	„	„	18	„	451.
„	„	„	35	„	„	„	18	„	452.
„	„	„	36	„	„	„	18	„	453.
„	„	„	37	„	„	„	19	„	482.
„	„	„	38	„	„	„	19	„	483.
„	„	„	39	„	„	„	19	„	486.
„	„	„	40	„	„	„	20	„	516.
„	„	„	41	„	„	„	20	„	517.
„	„	„	42	„	„	„	21	„	548.
„	„	„	43	„	„	„	21	„	549.
„	„	„	44	„	„	„	22	„	580.
„	„	„	45	„	„	„	22	„	581.
„	„	„	46	„	„	„	23	„	610.

Извод из записника 47 седнице у бр. 23 стр. 611.
„ „ „ 48 „ „ „ 23 „ 6 5.
„ „ „ 49 „ „ „ 24 „ 651.
„ „ „ 50 „ „ „ 24 „ 652.
„ „ „ 51 „ „ „ 24 „ 654.

XXIV Разно

Како се регулише влага у земљишту у бр. 12, стр 418. — Како најбоље треба употребити ђубрива, у бр. 15, стр. 531. — Вељко Чавић чувени српски плужар, у бр. 18 стр. 440.

XXV Слике

Учесници на курску у Цариброду са својим наставницима у бр. 2, стр. 55, — Курсисти са наставницима и члановима подружине у Свилајнцу у бр. 3, стр. 83. — Крушков прегаљ у бр. 4, стр. 106. — Шљива са круном без прекраћивања гране по сађењу и без вештачког дотеривања у бр. 6, стр. 225. — Шљива са лоше развијеном круном у бр. 6, ств. 226. — Течај из пчеларства у селу Дубљу у бр. 7, стр, 265. — Крушков жижак или пипа у бр. 8, стр. 292. — Житни бауљар, у бр. 9, стр. 323. — Оштећен клас пшенице у бр. 9, стр. 324. — Бокори са гужвама ижвакотина у бр. 9 стр. 325. — Парцела пшенице оштећена од житног бауљара у бр. 9, стр. 326. Косција у бр. 10, стр. 347. — Клапов љубимац у бр. 10, стр. 349. — Виљемовка у бр. 10, стр. 351. Михајло Викторовић у бр. 10, стр. 362. — Плодови пипе или жишци у бр. 11, стр. 386. — Висина воде у обичној и капиларној цеви у бр. 12, стр. 418. — Са течаја из воћарства и виноградарства у бановинском среском расаднику у Сопоту у бр. 12, стр. 425. — Учесници на воћарско-виноградарском курсу у Врњцима у бр. 12, стр. 427. — † Српски Патријарх Варнава у бр. 15, стр. 530. — Владимир Влајко Јаковљевић у бр. 15. стр. 552. — Димитрије Костић у бр. 16, стр. 581. — Ученице на завршетку школске године са својим управником и наставницима у бр. 16, стр. 583. — Зграда школе и интерната ниже пољопривредне домаћичке школе у Параћину у бр. 16, стр. 584. — Извршен зарез на лози и припремљене вијоке у бр, 17. стр. 402. — Уметнута вијока у зарез и привезана рафијом у бр. 17, стр. 403 — Место на лози где треоа пресећи изнад вијоке у бр. 17, стр. 404. — Случај навртања са две вијоке у бр. 17, стр. 405. — Сејалица „Сатори“ за сејање пшенице на кућице у бр. 17 стр. 406. — † Војвода Степа Степановић у бр. 17, стр. 413. — Лозе орезане за калемљење у јесен на зрело у бр. 18, стр. 438. — Велики купусар у бр. 19, стр. 471. — Учесници на плетарском курсу у Пироту у бр. 19, стр. 479.

Курсисти на пинсирању воћних садница у бр. 20, стр. 506. — Учесници на пољ. течају у Истоку са својим наставницима у бр. 20 стр. 506. — Један део изложених грла — бр. 21, стр. 537. — Израђевине домаћих рукотворина, у бр. 21. стр. 539. — Део изложбе грожђа и воћа, у бр. 21, стр. 539. — Са пољ. изложбе у Ваљеву у бр. 21, стр. 542. — Са пољ. изложбе у Ваљеву, у бр. 21. стр. 542. — Ручни радови на пољ. изложби у Ваљеву у бр. 21, стр. 543. — Са пољ. изложбе у Ваљеву у бр. 21, стр. 544. Болест коврчавост код брескве у бр. 22, стр. 555. — Болест коврчавост на лишћу и младару у бр. 22, стр. 557. — Учеснице на првом дом. течају у Команицама у бр. 23, стр. 603. — Учеснице на другом домаћичћом течају у Команицама у бр. 23, стр. 604. — Део воћарске изложбе у Зворнику у бр. 23, стр. 607. — Жути црви, нападнут јечам, израсли црв (ларва), одрасла буба у бр. 24, стр. 631. — Оцењивачка комисија посматра приплодна грла које сопственици воде у кругу у бр. 24, стр. 637. — Бик „Шарко“ Милана Јаћимовића из Ратара, који добио премију у бр. 24, стр. 638. — Краве Воје Миловановића из Дреновца, које су добиле прву награду, у бр. 24, стр. 639. — Пастув Ђорђа Вељковића земљ. из Доњег Видова добио прву награду у бр. 24, стр. 640. — Пастув Ђорђа Вељковића из Доњег Видова добио другу награду у бр 24, стр. 641.

XXVI **Огласи**

Херсан чај, у бр. 1, стр. 31, у бр. 2, стр. 64, у бр. 3, стр. 86, у бр. 4, стр. 128. у бр. 5. стр. 208, у бр. 6, стр. 240, у бр. 7, стр, 272, у бр. 8, стр. 304, у бр. 9, стр. 335, у бр. 10, стр. 367, у бр, 13, стр. 495, у бр. 14, стр. 528. Југословенска пчеларска индустрија Л. Ритзман Н. Врбас, у бр. 3, стр, 96, у бр. 4 стр. 128. „Митри“, патент прскалице у бр. 4, стр. 127, у бр. 5, стр. стр. 207, у бр. 6, стр. 248, у бр. 7, стр. 271, у бр. 8, стр. 303, у бр. 9, стр. 334. „Митри“ прскалице и казани за печење ракије, у бр. 13, стр. 495, у бр. 14 стр. 528, у бр. 15, стр. 560, у бр. 16 стр. 591, у бр. 17, стр. 424, у бр. 18, стр. 456, у бр. 20, стр. 519, у бр. 21, стр. 652, у бр. 22, ст. 584. Шљивове саднице на продају код Пољопривредне подружине у Лебану. у бр. 5, стр. 206. — Пољопривредне справе, Осечка Љеваоница — Осијек, у бр. 5, стр. 207, у бр. 6, стр. 230. Мајнл и Херолд, бесплатне поуке у свирању у бр. 5, стр. 208, у бр. 6, стр. 240, у бр. 7 стр. 272, у бр. 18, стр. 454, у бр. 19, стр. 488, у бр. 20, стр. 520. Воћне саднице продаје Владан Радојичић — Горња Топлица у бр. 6, стр. 238. — Гајење соје препоручује и купује „Ољарица“ Београд у бр. 6, стр. 238. „Меритол“ има на продају Шеринг у бр. 9, стр. 334. — Фарма „Баричевац“ продаје

живину за приплод, у бр. 9, стр. 335, у бр. 10, стр. 367, „Бата“ обућа за рад, у бр. 9, стр. 336, у бр. 12, стр. 464, у бр. 16, стр. 592, у бр. 23, стр. 616. — Семе купуса продаје Милан Раковић, у бр. 10, стр. 366 — Косе продаје радионица кованих коса Павао Ћосић - Гргић у бр. 10, стр. 368, у бр. 11, стр. 400, у бр. 12, стр. 463, у бр. 13 стр. 496. — Средства противу инсеката и биљних болести продаје Југефа — Загреб, у бр. 10, стр. 368, у бр. 11 стр. 400, у бр. 12, стр. 463, у бр. 13, стр. 496. — Плави камен продаје „Зорка“ у бр. 11 стр. 400, у бр. 12, стр. 453, у бр. 13, стр. 496, у бр. 14, стр. 527, у бр. 15, стр. 560. — Пријем ђака у млекарском заводу у Шкофјој Лоци у бр. 12, стр. 433. — Анокс, средство за дезинфекцију спремишта жита продаје Шеринг — у бр. 13, стр. 495 Тријери Хетзен Нове Шове у бр. 14, стр. 527 — Пшеница Банкут продаје Подружина у Ст. Аџибеговцу, у бр. 14, стр. 527. — Воће у Ресну продаје Пољопривредна подружина у Ресну у бр. 15, стр. 559. — Абавит за дезинфекцију пшенице продаје Шеринг, у бр. 15, стр. 560 и у бр. 16, стр. 690. — Плугови „Бик“ продаје Срп. пољопривредно друштво и Кнез П. Н. Сад у бр. 15, стр. 559 и у бр. 16 стр. 531. — Милован Шутић продаја држаља, у бр. 16, стр. 590. — Оторстан за сузбијање главнице продаје „Зорка“ у бр. 16, стр. 599 и у бр. 17, стр. 423. — Плави камен продаје „Зорка“ у бр. 16, стр. 591, у бр. 17 стр. 424. — „Болести и мане вина“ књигу нуди М. Драгаш у бр. 17, стр. 423. — Винске пресе и муљаче марке „Бик“ продаје Српско пољопривредно друштво и Кнез П. Нови Сад у бр. 17 стр. 424 — Церетан за запрашивање нуди „Југефа“ у бр. 18 стр. 456, у бр. 19 стр. 488, у бр. 20 стр. 520: Средства за запрашивање семена нуди Српско пољопривредно друштво. у бр. 21 стр. 552. — „Воћарство“ од М. Никетића изашло из штампе, у бр. 22 стр. 552. Ценовници воћних садница у бр. 22 стр, 584, Пољопривредне подружина Чуруг нуди кромпир на продају — у бр. 22 стр. 584

Пољопривредници.

Претплаћујте се и читајте ваш једини и највећи стручни часопис ове врсте „ТЕЖАК“

Пољопривредници!

Оснивајте пољопривредне подружине.

ПОШАЉИТЕ

ПРЕТПЛАТУ

ЗА „ТЕЖАК“

Штампарија „Скерлић“ М. К. Цветановића — Крал. Наталије 12 Београд — Тел. 20-782